JFK

L. FLETCHER PROUTY

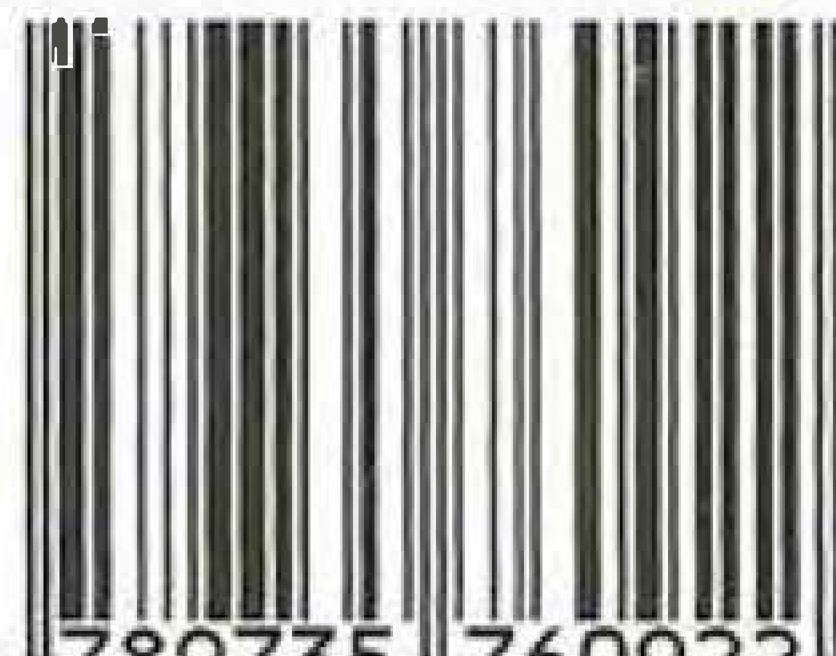

Colonelul Prouty, un bun cunoscător al culiselor Administrației americane, smulge vălul de minciună țesut cu migală de o presă coruptă în jurul unor evenimente majore din istoria recentă a Statelor Unite: asasinarea președintelui Kennedy, eșecul acțiunilor militare împotriva Cubei, intervenția în Vietnam etc. O lectură obligatorie pentru toți cei ce vor să privească dincolo de aparențe.

RAO
International
Publishing
Company

ISBN 973-576-092-4
9 789735 760922

„Adevărata putere a conducătorilor și a imperiilor nu constă în armate sau sentimente, ci în credința oamenilor că aceștia sînt sinceri, cinstiți și legitimi. De îndată ce un guvern se abate de la acest standard, el încetează a mai fi altceva decît «clica de la putere», iar zilele îi sînt numărate."

JFK

L. FLETCHER PROUTY

RAO International Publishing Company

RAO International Publishing Company S.A.
P.O. Box 2-124 București, ROMÂNIA

L. FLETCHER PROUTY
JFK

Traducere din limba engleză
SIMONA TUDOR CĂPRARIU
SILVIU TUDOR CĂPRARIU

Ediția I

Coperta
DONE STAN

Tiparul executat de
ELSNERDRUCK
Berlin, Germania

Octombrie 1996

ISBN 973-576-092-4

Soției mele, Elizabeth Ballinger Prouty, a cărei înțelegere și companie de-a lungul neobișnuitei mele activități în cadrul Pentagonului a făcut ca toate acestea să fie duse la bun sfîrșit.

Dacă vrem ca acest popor să fie la fel de înțelept pe cît este de puternic, dacă vrem să ne împlinim destinul, atunci avem nevoie de mai multe idei noi care să fie cunoscute de oameni mai instruiți din cărți aflate în mai multe biblioteci. Aceste biblioteci trebuie să fie deschise oricui — mai puțin cenzorilor. Trebuie să cunoaștem toate realitățile, să auzim toate opiniile și să ascultăm toate criticile. Să le spunem bun venit tuturor cărților și autorilor controversați. Și asta pentru că Declarația Drepturilor Fundamentale ale Omului este atît pavăza libertății noastre, cît și garantul securității noastre.

John F. Kennedy
29 octombrie 1960

CUPRINS

INTRODUCERE

Istoria secretă a Statelor Unite (1943-1990)

de Oliver Stone

FLETCHER PROUTY este numele unui om care va rămîne în istorie. Nu ca o personalitate politică marcantă, nu, el va fi scos din cărțile de istorie de astăzi, viziunea lui asupra istoriei va fi interzisă, credibilitatea contestată, cinstea batjocorită.

Cu toate acestea, va dăinui. Tinerii studenți din secolul al douăzeci și unulea (dată fiind puterea planetei de a se reforma și revigora pînă atunci) vor reveni asupra lucrărilor sale din presa scrisă (micile edituri, revistele cu tiraj redus). Prin intermediul colonelului Prouty, ei vor descoperi nici mai mult, nici mai puțin decît „Istoria secretă" a Americii din preajma anului 1944 pînă în prezent. Cu o singură carte, colonelul Prouty aruncă în aer capacul de pe „Istoria oficială" a Americii și, necruțător, implacabil, sumbru, dezvăluie pentru oricine îndrăznește să pătrundă în această cavernă a spaimei și a rușinii, cel mai dezgustător cuib de vipere văzut, probabil, de lumea civilizată de la îngrozitoarele șarje ale cavaleriei mongole din secolele al zecelea și al unsprezecelea.

Acesta e un material înfiorător. Capodoperă a cărților de spionaj, *JFK* vă va mînia și întrista. Niciodată nu veți mai privi lumea cu aceeași ochi. În spatele a tot ce veți vedea și citi de acum încolo, vor licări, pentru totdeauna, temerile voastre cele mai sumbre și obscure ale motivelor aflate în subconștientul maimuței ucigașe care a devenit om.

Să fi avut Stanley Kubrick dreptate cînd, în *2001*, a văzut în maimuța războinică ce aruncă în aer oasele victimei pe copilul de mîine al spațiului? Vom renunța, oare, la instinctele criminale în favoarea păcii, a căutării luminii?

Sau vom urma calea războiului, nu numai între triburi, ci chiar între noi și mediul în care trăim?

Mama mea e franțuzoaică, tatăl-american. În tinerețe, în anii '50, am avut ocazia să-mi petrec verile în Franța și nu am auzit niciodată pe cineva să facă cea mai mică aluzie la colaboraționismul masiv al francezilor cu naziștii în timpul Celui de-al Doilea Război Mondial. Întotdeauna — chiar și în povestirile mamei — adevărul era negat, ignorat și, în cea mai mare parte, uitat. Așa se face istoria, desigur, pînă cînd evenimente contrarii o zdruncină din temelii, scot adevărul la iveală și împiedică uitarea, cum s-a întîmplat cu procesul lui Klaus Barbie[1] din Lyon, Franța. Sau cu filmul meu, *JFK*.

La fel au stat lucrurile și cînd am scris *Platoon*,[2] care mi-a fost dictat de sentimentul că Vietnamul reprezintă un vid de memorie orwellian, că se încearcă trecerea sub tăcere a realităților distorsionate de corespondenții de război și de „istoricii" oficiali, a numărului oficial al morților, a minciunilor oficiale care au zdruncinat spiritul american.

Aceeași experiență am avut-o la mijlocul anilor '80 în America Centrală, stînd de vorbă cu recruții din trupele americane în uniforme verzi, care nu aveau amintiri din Vietnam, nici priviri stînjenite, pentru ca, o dată în plus, să ia poziția de tragere împotriva nicaraguanilor în timpul invaziei din 1986, ca și cum ar fi fost pentru prima oară. Și din nou, în Rusia, într-o altă situație, la începutul anilor '80, vorbind cu tinerii care nu știau nimic despre crimele lui Stalin și cu bătrînii care își negau trecutul, de frică.

Așa este memoria umană — cel mult înșelătoare, după Orwell. „Cine controlează trecutul, controlează viitorul." Sîntem înconjurați de un zid, unul singur, dincolo de care conștientul nostru nu permite subconștientului să treacă. Oricum, cu timpul, această limită se estompează, fiindcă mentalitățile noastre se schimbă și ele, o dată cu vremurile. Eliberarea de teamă permite minții noastre să-și depășească autocenzura și să gîndească ceea ce e de negîndit. O clipă fantastică: Am cunoscut-o cu toții. Eliberarea extraordinară a gîndirii fiecăruia dintre noi.

1 Șef al Gestapo-ului, supranumit „Măcelarul din Lyon" (n. trad.).
2 *Plutonul* (n. trad.).

Aceasta reprezintă calea de acces spre istorie pe care caută să o pătrundă orice regizor, poet sau artist. A te izbi de forțele istoriei — a te contopi cu ritmul ei interior care o împinge înainte. Jack London, John Reed, Upton Sinclair, ciocnindu-se cu forțele năvalnice ale istoriei de la începutul acestui secol. Cavaleri glorioși.

Problema cheie a vremurilor noastre, așa cum o formulează colonelul Prouty în lucrarea sa, reiese din faimosul *Report From Iron Mountain on the Possibility and Desirability of Peace,*[1] al lui Leonard Lewin (bazat pe un studiu făcut la cererea ministrului apărării, Robert McNamara, în august 1963, pentru a justifica schimbările majore planificate în privința cheltuielilor de înarmare în viziunea lui Kennedy):

> Principiul de organizare care stă la baza oricărei societăți este războiul. Autoritatea fundamentală, pe care un stat o exercită asupra poporului său, rezidă în puterea sa combativă. ...Cheltuielile necesare întreținerii unei forțe armate, gata oricînd de luptă, se ridică la aproximativ o zecime din valoarea produsului economic mondial.

Pentru a ilustra această declarație, autorul trasează direcțiile divergente existente în Vietnam la începutul anilor '50 — Misiunea Militară din Saigon, Ed Lansdale, Lucien Conein, Tom Dooley, Wesley Fishel și arhiepiscopul Spellman. De asemenea, arată ce înrîurire majoră a avut Mao cu a sa ideologie a războiului de gherilă asupra noțiunii noatre de „acțiune civică" paramilitară din Vietnam și America Centrală. Cum ne-au condus spre Vietnam elicopterul și cerințele sale economico-militare. Cum a fost dezbinată administrația Kennedy de bătălia dintre Boeing și General Dynamics pentru avionul de vînătoare TFX. Sînt relevate cu claritate, pentru prima oară, erorile grave ale președintelui - numit din Vietnamul de Sud, Ngo Dinh Diem - eșecul în relațiile cu budiștii și cu propria sa armată; distrugătorul program „cătunul," care a ruinat economia rurală vietnameză; excluderea comu-

---

1 *Raport de la Iron Mountain cu privire la posibilitatea și oportunitatea păcii* (n. trad.).

nității comercianților chinezi; influența lui Lansdale; aroganța poziției rasiste a Statelor Unite față de așa-numită Lume a Treia, care ne-a orbit într-o asemenea măsură, încît s-a ajuns la crearea unui adevărat vid prin fărîmițarea și marginalizarea unui stat complet artificial, clientelar, numit Vietnamul de Sud, în contradicție cu dreptul la autodeterminare al Vietnamului, cîștigat în urma Celui de-al Doilea Război Mondial.

Colonelul Prouty descrie cu detalii sfîșietoare distrugerea modului de viață al comunităților țărănești, ale căror principii de conducere se bazau nu pe autoritate, ci pe armonie, iar legea era considerată mai puțin importantă decît virtutea. De fapt, aceste comunități tribale reprezintă altceva decît o societate de consum dependentă de „protecționismul omniprezent al bancherului mondial," de revoluția chimică din agricultură și de politica modernă, iar aceasta înseamnă o alternativă periculoasă și o piață de desfacere mai puțin pentru lumea capitalistă.

În paralel cu sentimentul nostru național că Vietnamul ne-a trădat, începînd cu incidentul de la My Lai, Documentele Pentagonului, bombardamentele secrete asupra Laosului și Cambodgiei, colonelul Prouty face o digresiune spectaculoasă, urmărind cum au luat naștere deciziile militare aplicate în Vietnam de frații Dulles și ajunge pînă la înscenarea incidentului din golful Tonkin și la motivul oficial pentru care am pornit războiul.

De asemenea, autorul investighează adevăratele înțelesuri din Documentele Pentagonului și omisiunile frapante și frauduloase ale acestora, ceea ce va spulbera sentimentul de automulțumire în care se complace mass-media noastră „liberală" care, după cum se arată în carte, n-a înțeles niciodată ce forțe malefice operau în spatele cortinei Documentelor Pentagonului, jefuindu-ne o dată în plus istoria. Acuzator, colonelul Prouty arată înalta trădare de care se face vinovat McGeorge Bundy, la acea vreme consilier al președintelui, care a semnat principiile de bază ale primei formulări al NSAM[1] (National Security Action Memorandum) #273, pe ziua de 21 noiembrie 1963, act ce contrazicea întreaga politică a lui Kennedy de pînă atunci. Cum ar fi putut Bundy face așa

1 Ordin de Apărare a Securității Naționale (n. trad.).

ceva, insinuează autorul, dacă n-ar fi *știut* că John F. Kennedy va înceta să mai fie președintele Statelor Unite în ziua următoare, locul lui fiind preluat de altcineva? De asemenea, rolul straniu pe care l-a avut Bundy în catastrofa de la Bay of Pigs[1] este reinvestigat într-o lumină cu totul nouă.

Discutînd eu însumi cu Lucien Conein, șeful operativ al CIA în Vietnam sub comanda lui Lansdale, mi s-a confirmat de către acesta versiunea colonelului Prouty în legătură cu asasinarea lui Diem din Vietnamul de Sud.

Ceea ce face autorul este să examineze din nou Documentele Pentagonului, credibilitatea reală ce o oferă o „scurgere de informații" și felul în care presa a răstălmăcit-o; de ce se aflau majoritatea membrilor cabinetului Kennedy în străinătate la data asasinării președintelui „și," mai mult, interpretarea greșită a reorientării aproape în întregime a politicii Statelor Unite în Vietnam la numai cîteva zile de la moartea președintelui. Pe bună dreptate, Prouty acuză mass-media că este „o clică profesională în formare care deține controlul absolut asupra a ceea ce li se poate dezvălui oamenilor și care ajută statul să ne pregătească de război în locuri ca Afganistan, Caraibe, Africa, iar mai recent Granada și Panama, Orientul Mijlociu și alte „SSD" — un eufemism bancar pentru „statele subdezvoltate."

Colonelul Prouty merge pînă la adevăratul înțeles, lăuntric, al afacerii Watergate, creînd incertitudine, făcîndu-ne să ne dăm dintr-o dată seama că ce am auzit pînă acum este doar a zecea parte din cel mai enigmatic scandal politic din istoria Americii, incluzînd posibilitatea ca Nixon să se afle în posesia celor mai tainice amănunte cu privire la asasinarea lui Kennedy. Și sîntem nevoiți să ne întrebăm: „Ce știe de fapt Richard Nixon despre atentatul de la Dallas?"

Într-un alt subcapitol la fel de incitant, ni se demonstrează că, la originea deciziilor luate la începutul anilor '50 în Vietnam, se află prezența lui Cian Kai-Și la conferința de la Teheran din 1943, pe care istoricii au trecut-o cu vederea — acolo, Churchill, Stalin, Roosevelt și Cian Kai-Și au aprins pentru totdeauna fitilul Celui de-al Treilea

1 Golful Porcilor (n.trad.).

Război Mondial, ca niște omnipotenți ce-și împărțeau lumea. Naziștii încetaseră a mai constitui principalul dușman al Statelor Unite, locul lor fiind luat de cu mult mai periculoșii, hrăpăreții comuniști sovietici. Colonelul Prouty ne înfățișează modul în care, ca rezultat al dorințelor Statelor Unite de a distruge cu *orice preț* acest nou inamic, în sistemul american s-a produs o infuzie de personal nazist, metode și, în cele din urmă, a unei stări de spirit naziste — o direcție care, o dată stabilită, a schimbat pentru totdeauna modul nostru de acțiune pe plan mondial — ceea ce a condus, irevocabil, și în chip tragic pentru istoria și Constituția noastră, la lovitura paramilitară de stat internă de pe străzile Dallasului, din noiembrie 1963.

Colonelul Prouty pregătește prezentarea acestui coșmar neverosimil cu experiența aceluia ce a avut el însuși legături cu Pentagonul, lăsîndu-ne să întrezărim un crîmpei spectaculos al implicării sale într-o mică lovitură de stat din Bolivia. Ne arată adevăratul înțeles al politicii din Lumea a Treia, care este, de cele mai multe ori, o competiție a „actualilor“ și a „foștilor“ privilegiați, reprezentați de influente grupări economice, ce-și dispută partea leului din banii obținuți în urma controlării piețelor de desfacere cu ajutorul Statelor Unite — conducerea unei asemenea țări este cea care deține monopolul asupra afacerilor poporului său de pe întreg teritoriul statului; ea este îndreptățită să facă acest lucru de o ideologie pragmatică, de un control efectiv exercitat asupra relațiilor de import-export... să acorde exclusivitate economică prietenilor și aliaților pentru toate genurile de produse, de la Coca-Cola la bombardierele F14 — iar cele mai puternice grupări financiare contabilizează ambele părți — cum se folosesc acești „actuali“ și „foști“ de sperietori umane etichetate drept „comunist,“ „vînzător de droguri,“ pentru nevoile guvernului și a propagandei sale militare, care este a patra putere în statul nostru, cum Paz Estenssoro din Bolivia, Noriega din Panama și Hussein din Irak și-au schimbat locul de atîtea ori de pe lista „celor mai mari inamici“ ai noștri pe cea a „partenerilor economici“ favoriți. Mai departe, Prouty arată cum guvernul nostru a „investit“ o sută treizeci și șapte de milioane de dolari în operațiuni militare din statele

subdezvoltate din Lumea a Treia, bani proveniți, în cea mai mare parte, de la filialele americane ale complexului nostru militar-industrial. Colonelul Prouty nu ne lasă *deloc* să uităm că banii înseamnă putere.

În felul acesta, colonelul Prouty prezintă atentatul de la Dallas în toată grozăvia lui. El arată caracterul legendar a celei mai mari înscenări a unei execuții publice văzută vreodată în America, o „incendiere a Reichstagului" zilelor noastre; în spatele căreia, orbită de reflectoarele televiziunii aflate la fața locului, sceptrul puterii a fost furat și preluat de mîini pătate de sînge. Ne arată că președintele Kennedy a fost schimbat pentru că, în primul rînd, constituia o amenințare majoră la adresa sistemului.

Prouty ne înfățișează diversiunea Oswald și felul în care aceasta a reușit să se mențină pînă în zilele noastre, neluînd în seamă filmul meu, ascunzînd publicului american adevărul propriei istorii, ceea ce, după părerea mea, reclamă o lipsă crasă de moralitate a guvernului și a presei, și necesitatea înlocuirii lor pentru nerespectarea drepturilor noastre, așa cum sînt ele stipulate în Constituție și în Declarația de Independență („că oricînd o formă de guvernămînt devine periculoasă... [pentru viața, libertatea și fericirea națiunii] este dreptul poporului să o desființeze și să o schimbe, instituind una nouă... ține de dreptul și de datoria națiunii să răstoarne un astfel de guvern și să impună alți proteguitori, pentru securitatea viitorului său"), lucru pe care puțini dintre noi au puterea să îl facă (cu excepția celor tineri, cărora, de fapt, se adresează cartea colonelului Prouty).

Colonelul Prouty, cu dubla sa experiență de ofițer și bancher, este acela care, într-un mod explicit, ne arată că președintele Kennedy a fost înlăturat nu doar ca urmare a politicii sale ezitante față de Cuba și de Vietnam, ci mai ales pentru că el amenința puterea economică a acestei națiuni-planetă care este USA, Inc. și Noua Ordine Mondială instaurată de aceasta. Kennedy a subminat nu numai Federal Reserve Board[1], ci chiar CIA și meduza economică cu o mie de capete reprezentată de aceasta (CIA: „Armata Invizibilă a Capitalismului"). Dar mai presus de toate el a subminat ordinea economică mondială a

1 Comitetul Federal Economic (n. trad.).

„Înaltei Cabale“ și a complexului său militaro-industrial, asupra căruia am fost avertizați de scrisoarea de adio a lui Eisenhower. Readucînd în atenția publicului valoroasa lucrare a lui Buckminster Fuller, *The Critical Path*[1], Prouty ne arată ce trebuie să înțelegem din istoria omenirii — se apleacă atent asupra dedesubturilor șirului de evenimente din culisele Egiptului, cu miile de figuranți ale lui Cecil B. deMille — să pătrundem istoria în esență — căile de navigație ale fenicienilor, complexul industrial, repartizarea zăcămintelor minerale și de petrol, exploatarea planetei, *de ce* și mai ales în beneficiul *cui*. Acestea sînt problemele contemporane majore — să controlăm felul nostru de a gîndi, felul în care mass-media ne spune cum să o facem și felul în care trebuie să privim lucrurile pentru a putea contracara căderea planetei în mîinile profanatoare ale USA, Inc. și a Noii sale Ordini Mondiale. Locurile trebuie inversate. USA, Inc. trebuie — și poate — fi schimbată printr-o nouă conducere. Pentru a înțelege mai bine cît de întinsă este sfera de influență a acestei caracatițe, împotriva căreia luptăm pe viață și pe moarte, citiți în paralel cu cartea colonelului Prouty „istoriile“ neoficiale ale lui Buckminster Fuller *The Critical Path* și a lui Howard Zinn *People's History of the United States*[2]. Churchill, cu mulți ani în urmă, a denumit această plagă „Înalta Cabală.“ Nu sînt sigur, după atîția ani, dacă vorbele fostului premier englez sînt atît de metaforice pe cît par.

În cele din urmă, trebuie să ne punem întrebarea, cine stăpînește America? Cine controlează realitatea? Cartea aceasta este comparabilă cu cea a lui Gibbon, *Decline and Fall*[3]; înăuntrul roții istoriei vom descoperi cum apar și dispar de pe scena politică așa-zișii noștri împărați și relațiile lor cu mașina de război. Cine controlează „istoria“ noastră? Acela care o prezintă în așa fel, încît să fie crezută de toată lumea. Acela va învinge — așa cum George Orwell a arătat în *1984* cu o luciditate de invidiat. Dacă Fuhrer-ul Adolf Hitler ar fi cîștigat Cel de-al Doilea Război Mondial, evenimentele, așa cum au decurs pînă acum (invadarea raselor de sclavi din Lumea a Treia

1 *Direcția critică* (n. trad.).
2 *Istoria națiunii Statelor Unite* (n. trad.).
3 *Declin și prăbușire* (n. trad.).

pentru acapararea resurselor minerale și a puterii economico-militare globale), nu s-ar fi succedat astfel. Dar, în locul cizmei naziste, cotropitorii poartă costume gri, cravate și genți diplomat — „Avocații capitalismului," așa cum i-a etichetat Buckminster Fuller. Indiferent de numele sau de hainele pe care le poartă — *aveți grijă!*"

Îi mulțumesc colonelului Prouty, care, acum, la cei șaptezeci de ani ai săi, este un om bătrîn, pentru curajul de a se poziționa de cealaltă parte a baricadei. Aflat în retragere („Ce trist e să te dai de o parte, să te oprești, să ruginești lîncezind în loc să strălucești folositor!" zicea Tennyson cîndva) și-a adunat ultimele puteri și luciditatea de o viață și — conștient de ceea ce va avea de înfruntat persoana și ideile sale din partea potențialilor suspecți — s-a aventurat încă o dată în cușca leilor care, dacă nu ucid, schilodesc măcar, dăruindu-ne adevărul istoric așa cum îl vede el, cu o abnegație rar întîlnită. Vă salut, domnule colonel Prouty, ca pe un prieten și ca pe un luptător adevărat. „Rămîi cu bine, soldat roman!"

Santa Monica
13 mai 1992

Oliver Stone discută despre filmul său *JFK* și-l prezintă pe adevăratul „Om X"

În vinerea dinaintea Crăciunului din anul 1991, la Washington a avut loc premiera filmului epic[1] JFK în regia lui Oliver Stone. Prezentat în fața membrilor Congresului, familiilor și prietenilor acestora, precum și a altor invitați de onoare, într-o sală de spectacol din Dealul Capitoliului, acest film, prin analizarea amănunțită a asasinării președintelui John F. Kennedy din ziua de 22 noiembrie 1963 la Dallas, a șocat publicul cinematografelor din toată lumea. Așa cum avea să spună președintele Clubului Național de Presă cu o lună mai tîrziu, cu ocazia prezentării lui Oliver Stone: „JFK va rămîne poate cel mai controversat film al deceniului."

Filmul a fost realizat pe baza relațiilor complementare dintre înscenarea judiciară a așa-zisului „Complot" Garrison din New Orleans și conținutul cărții Foc încrucișat *de Jim Marrs, inspirat din atentatul de la Dallas și devenit opusul clasic al „Comisiei Warren," pe de o parte și, pe de altă parte, pe șocul electric produs de întrebarea seacă a „Omului X:" „De ce?" și pe analiza pătrunzătoare asupra elitei puterii din cercurile industrial-militare din Washington.*

Filmul se adresează tuturor, iar tema sa tragică dată de „Crima Secolului" a avut un impact mondial ale cărui efecte se resimt încă. Răspunsul la acea întrebare seacă, „De ce ?" este: „Președintele Kennedy a fost asasinat ca urmare a unei decizii luate... în cadrul unui complex miliar-industrial al puterii... la un nivel superior guvernului Statelor Unite, pentru a apăra interesele financiare pe care le aveau (membrii acestuia) în războiul din Vietnam, împiedicînd

---

1 Epopee cinematografică (n. trad.).

astfel realegerea lui Kennedy în 1964." Acest răspuns rezultă din faptele prezentate în această carte.

Așa cum a spus Oliver Stone în repetate rînduri: „Dacă președintele Kennedy ar fi trăit, America nu s-ar fi implicat niciodată așa de mult în războiul din Vietnam." Datorită imensului potențial financiar pe care războiul din Vietnam îl reprezenta pentru giganticul aparat militar-industrial al Statelor Unite și din pricina altor amenințări ce planau asupra elitei puterii, pentru reprezentanții acesteia devenise eminamente necesară punerea la cale a loviturii de stat de pe străzile Dallasului. În forma sa originală, cartea a furnizat cea mai mare parte a subiectului filmului. Într-o analiză finală, atît cartea cît și filmul dovedesc, fără putință de tăgadă, că Raportul Comisiei Warren cu privire la Asasinarea președintelui Kennedy a fost născocit, nefiind altceva decît un fals; că guvernul s-a folosit de Comisia Warren pentru a crea o diversiune care să ascundă circumstanțele reale în care s-a produs asasinatul.

Ca urmare a premierei filmului și al impactului răsunător avut de acesta în toată țara, Oliver Stone a fost invitat de Clubul Național de Presă din Washington să țină un discurs în fața membrilor săi și a întregii națiuni, prin intermediul canalului de televiziune Span. Stone a răspuns invitației și, pe 15 ianuarie 1992, a apărut în fața unui auditoriu imens. Președintele Clubului, Katherine Kahler, i-a cerut lui Oliver Stone să clarifice o chestiune majoră, frecvent adusă în discuție: „Enigmaticul „Om X," interpretat de Donald Sutherland, există cu adevărat?."

Stone a replicat: „Îmi pare bine că mi s-a pus această întrebare, fiindcă mulți oameni m-au întrebat după vizionarea peliculei, „Cine este acest „Om X"?." Dați-mi voie să vă spun doar că acesta există cu adevărat și se află astăzi în fața dumneavoastră, la această tribună. Numele său este Fletcher Prouty. A activat în cadrul armatei încă dinaintea Celui de-al Doilea Război Mondial. Din 1955 pînă în 1964 a îndeplinit funcția de șef al operațiunilor speciale din cadrul Pentagonului și în această calitate s-a aflat în legătură cu Comitetul Întrunit al Șefilor de State Majore din perioada Kennedy. A avut însărcinarea de a acorda asistență militară operațiunilor ilegale ale CIA, așa-numitele „Black Operations."

În iulie 1990, regizorul l-a vizitat pe Fletcher Prouty la reședința sa din Washington, pentru a-i cere cîteva lămuriri cu privire la activitatea sa în cadrul Pentagonului, în special în perioada administrației Kennedy, între 1961 și 1963. „Am înțeles șocul resimțit de colonelul Prouty și reticența față de ceea ce i s-a întîmplat președintelui Kennedy și de ceea ce a urmat după moartea acestuia, în țară și în Vietnam," a mai spus Stone.

„Colonelul Prouty nu l-a întîlnit niciodată pe Jim Garrison, dar a corespondat cu el de-a lungul timpului și a lucrat la manuscrisul acestuia înainte de a fi publicat. Se cunoșteau foarte bine din scrisori. Mi-am permis să aranjez o întîlnire între cei doi, pentru că Jim Garrison a fost cel care mi-a atras atenția asupra activității colonelului Prouty. Mulți au înțeles greșit și au susținut că „Omul X" n-ar fi existat niciodată, nefiind altceva decît o invenție proprie. N-am inventat nimic. Acea indicație din film vine de la Fletcher Prouty."

Pe scurt, Stone a adăugat: „Cred că Fletcher Prouty și-a slujit țara cu credință pînă la trecerea în rezervă cu gradul de colonel plin. Este autorul unei cărți numite Grupul Secret. *A jucat un rol hotărîtor în acțiunile clandestine ale CIA din deceniile al cincilea și al șaselea și este foarte bine documentat în această privință. A întîlnit și a cunoscut oameni ca Allen Dulles, l-a cunoscut pe generalul Charles Cabell, a trăit atmosfera care domnea la acea vreme în cadrul CIA și al Pentagonului, l-a cunoscut pe generalul Lansdale. În 1964 s-a retras din serviciul activ al Pentagonului și a devenit bancher."*

Dat fiind faptul că „Omul X" este însuși autorul acestei cărți, colonelul Fletcher Prouty, cititorul va acorda mai multă credibilitate, printre altele, felului în care ochiul cinematografic al lui Oliver Stone a surprins evenimentele. Ca o prefațare atît a filmului, cît și a cărții, regizorul a ținut următorul discurs în fața membrilor Clubului Național de Presă:

„Am fost acuzat de numeroase voci, unele chiar din presă, că aș fi denaturat adevărul istoric. Părerea unanimă că, într-un fel sau altul, adevărul despre moartea președintelui Kennedy este unul deja acceptat, bine stabilit, respectat, cercetat pe toate părțile, a fost trăsătura comună a criticilor aduse filmului meu, *JFK*. M-am folosit

în mod deliberat de toate acestea pentru a demola această părere, utilizînd ca armă limbajul cinematografic și luînd drept țintă tineretul care, atîta timp cît ceea ce i se propune este imagine video, va crede orice. Am fost învăluit din toate părțile de acuze la adresa denaturării istoriei de care mă fac vinovat, venite în cea mai mare parte, trebuie să o spun, dinspre aceia îndeajuns de vîrstnici pentru a ști mai bine ca oricine ce s-a întîmplat atunci. Și, într-un mod voit, și cu multă precauție, se ignora în continuare faptul că nu aceasta este realitatea, că perioada despre care vorbim este cea mai puțin cercetată, documentată și cea mai controversată din istoria Statelor Unite.

În cărțile de istorie se pot citi cele două paragrafe clasice potrivit cărora președintele Kennedy a fost ucis de un singur terorist care, la rîndul lui, a fost împușcat de un alt pușcaș vigilent și la fel de singuratic. Atît și nimic mai mult. Dar această teorie, susținută de cele douăzeci și șase de volume necatalogate ale Comisiei Warren, n-a fost crezută de majoritatea americanilor încă din clipa în care a fost dată publicității. Și numărul celor ce se îndoiesc de valabilitatea ei crește de la an la an. Și oare cum am putea să credem că:

1. Așa cum se spune în respectivul raport, Lee Harvey Oswald ar fi comandat, sub un nume fals, ușor de descoperit, o armă atît de nesigură ca acea carabină italiană, pe care înșiși producătorii ei o numesc carabina umanitară, fiindcă nu ucide niciodată decît în mod cu totul întîmplător, cînd putea, foarte simplu, să-și cumpere o armă cu adevărat bună, de la orice colț de stradă din Dallas, neștiut de nimeni?

2. Acest semidoct, dat afară dintr-un liceu din Fort Worth, Texas, unde profesa marxismul, a fost cooptat într-o unitate specială de marină de la o bază aeriană a avioanelor de interceptare U-2, aflată în Japonia, unde ar fi primit lecții de rusă; și că, mai apoi, i s-a dat o permisie de trei zile pe motivul inventat al îmbolnăvirii mamei sale, prima persoană care, la cîteva zile după moartea lui Oswald, avea să susțină că fiul ei lucra pentru Serviciul Secret american?

3. Că ar fi cerut azil politic în Uniunea Sovietică, printr-o cerere de călătorie în care se afla o recomandare

din partea unui oarecare Ph. D., absolvent al unei instituții de învățămînt din Elveția?

4. Asta e adevărata istorie, de care numai oameni ca mine s-ar putea îndoi, care arată că ar fi mers la ambasada americană din Moscova unde și-a anunțat intenția de a dezerta la ruși, urmînd să le furnizeze acestora informații secrete despre Statele Unite și că, după toate astea, i s-ar mai fi permis să părăsească clădirea?

5. E un adevăr istoric absolut că ar fi revenit, după un an și jumătate, la aceeași ambasadă americană, exprimîndu-și dorința de a-și recăpăta cetățenia americană și că i s-ar fi înmînat pașaportul și ceva bani de drum?

6. Poate fi luat drept unul care tulbură liniștea acela ce contestă versiunea istorică potrivit căreia la revenirea în țară ar fi fost întîmpinat de un membru marcant al CIA și că, în același timp, n-ar fi fost interogat de nici un serviciu special, cînd, în acel an, numărul turiștilor chestionați a fost de douăzeci și cinci de mii?

7. Denaturează istoria acela ce se întreabă de ce s-a alăturat Oswald după aceea comunității vehement anticomuniste a rușilor albi din Dallas ori cercului la fel de înverșunaților anticomuniști din jurul lui Guy Bannister, din New Orleans, cu toate că, într-un mod absurd, susținea în continuare că este marxist?

8. Sau cum de s-a întîmplat ca, înainte cu numai cîteva săptămîni, Oswald să-și găsească de lucru la Book Depository, de unde putea cuprinde cu privirea locul precis în care s-a aflat mașina lui Kennedy în convoi, cînd a luat acel viraj neobișnuit cu unsprezece mile la oră?

9. Sau cum a fost posibil ca, la numai nouăzeci de secunde de la împușcăturile de la al șaselea etaj, polițistul Marion Baker să-l găsească pe Oswald la etajul al doilea al clădirii, bînd o Coca-Cola și nedînd semne că și-ar fi dat sufletul alergînd?

10. Ori graba cu care a fost ascunsă carabina fără amprente?

11. Sau cele trei cartușe găsite de o parte și de alta a ferestrei?

12. Sau comportarea reținută, calmă, a lui Oswald din acel sfîrșit de săptămînă și afirmația regăsită în declarație, că el nu este decît un pion?

Sînt un perturbator al istoriei pentru că întreb de ce a fost numit Allen Dulles membru în Comisia Warren, pentru a investiga împrejurările morții președintelui, același Allen Dulles pe care JFK l-a concediat din CIA și despre care a spus că-l va face praf? Etcetera, etcetera.

În susținerea acestei versiuni stabilite de istorie, asupra căreia nu trebuie să planeze nici un dubiu, se invocă „veninul" ziariștilor de frunte din țara noastră. Ni se cere, de asemenea, să luăm drept valabilă teoria cu adevărat absurdă care spune că cele șapte răni ale președintelui și ale guvernatorului Connally au fost cauzate de unul și același glonț, care, după ce a străpuns cele două oase compacte, a ieșit afară întreg, curat, fără a prezenta urme de sînge sau de orice altceva. Glonțul, după cum știți, urmînd un traseu de-a dreptul ridicol, a intrat în spatele președintelui avînd o traiectorie descendentă, și-a schimbat direcția, ieșind prin beregata lui JFK, s-a oprit pentru 1,6 secunde înainte de a se hotărî să-l atace pe Connally, a luat-o spre dreapta, apoi spre stînga, din nou spre dreapta, a pătruns în trupul lui Connally prin spatele axilei, a coborît prin pieptul acestuia, s-a întors la dreapta spre încheietura mîinii, a zdrobit osul radius ieșind prin încheietură; după care a lansat un ultim atac, luînd un viraj dramatic în formă de U și îngropîndu-se în coapsa guvernatorului. Mai tîrziu, același glonț a fost găsit la cinci mile distanță de teatrul crimei, pe o targă de pe coridorul spitalului Parkland, curat ca lacrima.

Nu, doamnelor și domnilor, aceasta nu e istorie! Este legendă! O legendă căreia puțini americani i-au dat crezare. O legendă pe care o întreagă generație de jurnaliști nu numai că au refuzat să o examineze îndeaproape, să o pună în discuție, ci, mai rău, și-au concertat tirul infamiilor asupra celor ce au îndrăznit să o facă. Atîta vreme cît contestatarii acelei teorii confortabile a „unicului pistolar" au putut fi etichetați drept „scrîntiți, maniaci, scriitori obscuri pe care nici o editură ce se respectă nu i-ar publica," n-a fost nevoie de alte măsuri. Dar acum, cînd această inadvertență este atacată de un film bine finanțat și, sper,

bine făcut, cu toată vitalitatea pe care o conferă ecranul, e nevoie de un număr cu mult mai mare de dovezi care să vină în apărarea acestei teorii cît și a celorlalte puse în discuție. Care *trebuie* puse în discuție. Însă aceste dovezi nu există, deci, atacul e lansat.

O parte dintre jurnaliștii anilor '60 s-au autodenumit purtătorii torței. Ei vorbesc despre „istoria noastră" și se înverșunează împotriva acelora care o contestă. Și se rezumă la atît, puși față-n față cu crima secolului, aparent nejustificată și fără un ucigaș cît de cît dovedit. A auzit cineva, în ultimii douăzeci de ani, ca Tom Wicker, Dan Rather, Anthony Lewis, George Lardner sau Ken Auchincloss să fi examinat viața lui Oswald din anii și lunile ce au premers atentatul de la Dallas? S-a făcut vreo analiză atentă a faptului că Oswald, care după spusele multora îl adora pe Kennedy, a fost singurul asasin din istorie care nu numai că și-a negat vinovăția, dar a pretins că nu e decît un „pion?" Vi-l puteți închipui pe John Wilkes Booth[1] sărind pe scena Teatrului Ford, întorcîndu-se spre public și strigînd „N-am ucis pe nimeni... sînt doar un țap ispășitor!?"

Jurnaliștii care brusc s-au erijat în apărători ai istoriei ar trebui întrebați: Care e ideea lor de istorie? Cît s-a străduit George Will să găsească răspunsul la tainele învăluite în întuneric ale momentului Dallas, 22 noiembrie 1963, în cei douăzeci de ani în care a semnat editorialele pentru „Sage of Bethesda?" Credeți că Tom Wicker și Dan Rather își vor petrece anii de pensie încercînd să clarifice posibilitatea existenței unui al doilea sau chiar al treilea terorist? Sau se vor alia în a-l denigra pe cel ce va cuteza să facă acest lucru? De ce nu este întrebat Richard Helms de ce a mințit în fața Comisiei Warren, negînd existența unui dosar de tip 201, referitor la Lee Harvey Oswald, cînd astăzi știm că există unul considerabil încă din 1960. De ce nu se iau în calcul însemnările lui Edgar Hoover, din 1961, unde acesta relevă faptul că cineva s-a folosit de numele lui Oswald pentru achiziționarea unor camioane destinate grupării lui Guy Bannister, din New Orleans, în timp ce LHO se afla în Uniunea Sovietică? De ce nu este întrebat de nici un reporter domnul colonel

---

1 Actor, asasinul președintelui Abraham Lincoln (n. trad.).

Fletcher Prouty, aflat în temă, sau Marina Oswald Porter, care spune că soțul ei lucra pentru ceva important; ori să fie întrebat așa-zisul criminal plătit, Charles Harrelson, care se află în deplină siguranță. Să-i întrebăm chiar dacă ne vor ascunde ceva!

La ora actuală se pune preț mai mare pe aflarea adevărului în Rusia decît în Statele Unite. Ceea ce a scos *JFK* în evidență este că aceia care vorbesc cel mai mult despre istorie sînt cei mai puțin îndreptățiți să o facă. Problema istorică majoră pe care o pune *JFK* nu se referă nici la „vagabonzii" din piața Dealy, nici la cine ar fi putut avea coaliția banditească a ofițerilor de contrainformații cubanezi aflați în exil; ci la cea mai întunecată pată de pe obrazul Americii deceniilor al șaselea și al șaptelea... Vietnamul.

Războiul din Vietnam avea să devină pata de sînge de pe manșetele imaculate ale politicii americane, luînd locul sclavagismului din urmă cu o sută de ani. Așa cum am rezolvat problema sclavilor, dacă am rezolvat-o cu-adevărat — de-abia la un secol după Războiul Civil prin Legea drepturilor alegătorilor din 1965, la fel de clar este faptul că Vietnamul va rămîne momentul de cumpănă al vremurilor noastre. Și divergențele iscate în țara noastră de acest episod al istoriei noastre, divergențele dintre oamenii acestei țări devin tot mai acute o dată cu trecerea timpului.

JFK (atît cartea cît și filmul) sugerează că problema Vietnamului a fost cea care a dus la asasinarea președintelui Kennedy, pentru că acesta devenise un partizan prea puternic și prea periculos al schimbării cursului Războiului Rece; un susținător prea hotărît al retragerii noastre din Vietnam pentru aceia care sprijineau ideea acestui război, ca pînă la urmă să sprijine chiar războiul. Era președintele Kennedy pe punctul de a efectua retragerea din Vietnam? Își exprimase intenția clară de a face acest lucru? Se opusese el intrării trupelor americane în război, în pofida tuturor sfaturilor contrarii? Răspunsul la toate aceste întrebări este unul singur și foarte clar: „Da!"

În această prezentare a politicii președintelui John F. Kennedy, Oliver Stone se bazează pe informațiile obținute de la consultantul său istoric, autorul acestei cărți. Colonelul

Fletcher Prouty a fost unul dintre redactorii acelui NSAM #263 a lui Kennedy. Prin semnarea acestui document, dat publicității la 11 octombrie 1963, președintele Kennedy anunță planul său de revenire în țară a o mie de soldați americani pînă la Crăciun și a întregului personal militar american pînă la finele anului 1965. Cartea explică detaliat și bine argumentat această „politică vietnameză" a lui Kennedy.

După cum arată Arthur Schlesinger junior, președintele Kennedy și-a semnalat intenția de a efectua retragerea din Vietnam într-o varietate de moduri, oficializînd-o prin Ordinul de Apărare a Securității Naționale (NSAM) #263. Aceia care caută să susțină că respectivul document nu reprezintă decît o păcăleală sau cel mult o rotație de trupe și că NSAM #273, semnat de L. B. Johnson la o săptămînă de la asasinarea lui Kennedy, nu făcea decît să continue politica acestuia, omit un amănunt esențial: dacă LBJ ar fi fost un continuator consecvent al politicii lui Kennedy, atunci de ce a trebuit să abroge NSAM #263 al acestuia?

Astfel încît partizanii războiului din Vietnam, noii „Stegari" ai cămășii însîngerate, se grăbesc să atace tema centrală a filmului meu, *JFK*, spunînd din nou: „Oliver Stone denaturează din nou adevărul istoric," numai pentru că am insinuat că președintele Kennedy urma să înceapă retragerea noastră din Vietnam, numai prin faptul că am insinuat... deformez istoria.

Numai că acești apărători ai istoriei n-au spus mai nimic în urmă cu cinci ani, cînd într-un alt film se sugera că moartea lui Mozart s-ar fi produs în condiții nu tocmai normale, ci că ar fi fost asasinat de un compozitor rival de mîna a doua. Unde erau toți acești cîini de pază ai culturii cînd Peter Shaffer deforma istoria cu *Amadeus?* Răspunsul este cît se poate de simplu: nu merita efortul — dacă Mozart a fost sau nu ucis, asta nu schimbă cu nimic valoroasa lui creație componistică. Și, pînă la urmă, Viena veacului al optsprezecelea nu e tot una cu Vietnamul secolului nostru. Dar, dacă John F. Kennedy a fost ucis fiindcă intenționa să ordone retragerea din Vietnam și pentru că n-ar fi trimis niciodată trupe într-un război cu Vietnamul, atunci sîntem datori să inculpăm acest unic război pierdut din istoria Statelor Unite, ce a pricinuit

moartea a cincizeci și șase de mii de americani și o vrajbă nici acum potolită în țara noastră și între locuitorii săi.

Deoarece am sugerat existența unui complot, am fost ridiculizat și chiar mai rău decît atît, ca și cum numai un țicnit, un maniac sau un extremist ar putea susține așa ceva. Numai că nu ne aflăm în locul cel mai nimerit pentru a-ți bate joc de cei ce cred în conspirații. Este de neconceput ca președintele Statelor Unite să se afle în miezul unei conjurații criminale create pentru a masca un delict? Aceasta s-a întîmplat totuși, după cum bine știm. L-am fi acuzat dacă nu și-ar fi dat demisia cu puțin timp înainte. E greu de crezut că președintele, Comitetul Întrunit al Șefilor de State Majore, aviația militară și CIA au fost implicate într-o conspirație la cel mai înalt nivel, ce a dus la bombardarea unei țări neutre, pentru ca, după aceea, să mintă în fața unei națiuni întregi în rapoartele lor militare? Totuși, s-a întîmplat, și poate nu numai o dată. Este inimaginabil ca cei din Consiliul Național de Apărare a țării, cu sau fără știrea președintelui Statelor Unite, dar bucurîndu-se de sprijinul directorului CIA, să se implice într-o mașinațiune monstruoasă, avînd drept scop furnizarea de armament dușmanului nostru declarat, în speranța deșartă că, în schimbul acestuia, vor obține eliberarea cîtorva ostatici? Dar și asta s-a întîmplat. Faptul că adjunctul ministrului de externe pentru țările din America Latină a mințit cu regularitate Congresul, cu privire la fondurile scoase din țară pentru afaceri pe care același Congres ni le-a interzis, afectează cu ceva simțul nostru de proprietate? Dar și asta s-a întîmplat! Putem admite posibilitatea ca un coordonator de campanie electorală să negocieze cu o putere străină menținerea unor ostatici americani în închisoare pînă după alegerile prezidențiale, pentru a asigura succesul candidatului său? Vom trăi și vom vedea.

Dar bănuiesc că deja nimeni nu se mai îndoiește de asta. Și atunci cînd *JFK* insinuează că a existat un complot — în care erau implicați membri ai guvernului, ai CIA, ai FBI, poate chiar persoane aflate în contact cu Comitetul Întrunit al Șefilor de State Majore, toți aceștia fiind în slujba complexului militar-industrial — asupra căruia ne atrăgea atenția președintele Eisenhower — ce a pus la cale asasinarea lui John F. Kennedy, deoarece acesta era hotărît să schimbe modul de acțiune al politicii americane pe plan extern, nu găsiți de cuviință că ar trebui, cel puțin, căutate dovezile aduse în acest sens? Ce

punea la calc în acele luni Allen Dulles? Sau Charles Cabell, concediat și el de Kennedy, ori fratele acestuia, Earl Cabell, care în noiembrie 1963 era primarul Dallasului?

Am moștenit de la Thomas Jefferson concepția potrivit căreia adevărul va triumfa numai atunci cînd va exista o piață liberă a ideilor. Pentru istoria anilor ce au premers asasinării lui John F. Kennedy și a perioadei imediat următoare, încă nu exista o asemenea piață. Haideți să începem făurirea uneia. Ceea ce am încercat să fac eu cu filmul meu a fost să deschid o prăvălie în această piață a ideilor și să ofer o versiune proprie în legătură cu evenimentele petrecute atunci, ca o alternativă atît la aceea despre care știm că nu este reală, cît și a altor posibile versiuni.

Sînt bucuros să constat că această prăvălioară pe care ne-am deschis-o în piața liberă a ideilor reprezintă o afacere „profitabilă," mulțumită nu numai celor nouă milioane de spectatori care au văzut deja filmul, ci mai ales impresiei cu care au plecat din sălile cinematografelor. Și ne așteptăm ca, în curînd, prin intermediul videocasetelor și a altor mijloace de difuzare, alte cincizeci de milioane de americani să își cunoască mai bine istoria.

De asemenea, sînt mîndru de faptul că *JFK* constituie unul dintre motivele ce au generat impulsul ca dosarele acestui asasinat, inițial clasate, să fie redeschise. Reprezentatul statului Ohio din Cameră, Louis Stokes, președintele Comisiei Speciale de Investigare a Asasinatelor, și-a anunțat intenția de a lua în considerare redeschiderea dosarului, închis, după cum știți, pînă în anul 2029. Și sper din toată inima ca această intenție să se materializeze. În completare, judecătorul William Webster, fost director al FBI și al CIA, și-a exprimat opinia fermă că toate dosarele, fără excepție — ale Comisiei Speciale, ale FBI, ale CIA — să fie făcute publice; o propunere susținută, după cum am avut plăcerea să constat la sfîrșitul săptămînii trecute, de senatorul Edward Kennedy.

În acest sens, aducem mulțumirile noastre domnilor Louis Stokes și Lee Hamilton, din Cameră, domnului judecător Webster și domnului senator Kennedy, și celorlalți care s-au arătat dispuși de a reconsidera deschiderea acestor dosare. Dacă și serviciile de informații ale marinei și aviației militare vor proceda la fel, sînt încredințat că poporul american va cunoaște tot adevărul despre acest asasinat.

PREFAȚĂ

DE LA ASASINAREA președintelui John F. Kennedy, survenită la 22 noiembrie 1963, toți președinții Statelor Unite au declarat că sînt de acord cu versiunea potrivit căreia John F. Kennedy a fost victima unui „singur terorist" un nebun numit Lee Harvey Oswald. Dar optzeci la sută dintre americani nu cred nici acum în această inventie.

Toate grupurile de presă influente susțin versiunea oficială. Și, cu toate acestea, în timp ce Oliver Stone lucra la *JFK* și încă înainte de premiera filmului, ele au pornit un atac susținut la adresa regizorului și a filmului său, pe motiv că Stone încerca desființarea *Raportului Comisiei Warren*. Stone reușise să-și atingă scopul. Un om împotriva unui munte.

Recurgînd la editorialiști de marcă și la critici de film, presa din toată țara a adus vehemente acuzații filmului și celui care l-a făcut. Aceleași persoane m-au învinuit și pe mine, deși contribuția mea la acest film a fost mai mult de consilier. (Filmul mă înfățișează ca „Omul X", personaj interpretat de Donald Sutherland.)

Acest fapt reprezintă o gravă acuzație la adresa felului în care guvernul și presa din țara noastră înțeleg să-și îndeplinească îndatoririle pe care le au față de poporul american. Acești funcționari importanți nu sînt proști. Ei pot constata cu ușurință falsitatea *Raportului Comisiei Warren*. Deci, ce îi determină pe ei să susțină în continuare acest raport complet neîntemeiat? Conform legislației noastre, vinovăția celor ce pun la cale un complot poate fi stabilită chiar și pe baza unor dovezi indirecte. Cuantumul probelor existente în acest sens este destul de ridicat și de convingător pentru a spulbera acest raport.

În fața acestor probleme se naște întrebarea: cum e posibil ca această clică a conjuraților să aibă atîta putere, încît să poată controla opiniile președinților și ale presei noastre după bunul ei plac? Cartea aceasta este o descriere a acestei „elite a puterii" și a acțiunilor acesteia pe plan

mondial în perioada Războiului Rece, din 1943 pînă în 1990.

Lucrarea de față nu reprezintă o istorie în accepțiunea obișnuită a termenului. Este, mai degrabă, ca și filmul cu același nume, o tentativă de descriere a unei analize atente asupra acelor evenimente petrecute în ultima jumătate de secol ce au schimbat sensul istoriei mondiale, în general, și a Statelor Unite ale Americii, în special.

Perioada aceasta, cuprinsă între anii 1943 și 1990, a fost extrem de bogată în evenimente, de la explozia primelor bombe atomice, la primul pas al omului pe Lună. Același interval de timp delimitează durata Războiului Rece care a costat șase mii de miliarde de dolari. În momentul culminant al acestuia, președintele John Fitzgerald Kennedy a fost asasinat, deoarece, printre altele, împiedica desfășurarea lui prestabilită. În octombrie 1963, președintele Kennedy dădea publicității planul de evacuare a personalului american din Vietnam, o schimbare radicală ce-ar fi dus la dezamorsarea Războiului Rece.

Iată ce scria Herman Melville în romanul *Moby Dick*: „Aceasta este o lume în care întîmplarea, nevoia și bunul plac se întrepătrund și lucrează ca un singur tot; întîmplarea stabilește fiecare regulă și dă impulsul final evenimentelor." Unii fizicieni moderni, aparținînd aceleiași școli, sînt de acord cu teoria relațiilor de nedeterminare a lui Werner Heisenberg. În ceea ce mă privește, sînt mai degrabă adeptul conceptului tradițional de cauzalitate, susținut de Albert Einstein care, referindu-se la această divergență de opinii, a spus că Heisenberg crede că „Dumnezeu dă cu zarul". În lumea materială și în cadrul societății umane, majoritatea evenimentelor sînt planificate, ele nu se află la voia întîmplării. Pentru toate evenimentele majore petrecute în ultimii 50 de ani au existat cauze bine determinate, inclusiv pentru moartea lui Kennedy. De aceea, în *JFK* nu voi relata numai istorie, ci voi încerca să găsesc motivul. Și încep prin a întreba: De ce?

O parte a acțiunii acestei cărți se petrece în atmosfera conferințelor de la Cairo și Teheran, desfășurate în momentul de vîrf al confruntărilor Celui de-al Doilea Război Mondial, la sfîrșitul lunii noiembrie 1943; în

împrejurările capitulării Japoniei, survenită la 2 septembrie 1945, și ale primelor evenimente din cadrul Războiului Rece incluzînd noul statuquo „Est contra Vest" din perioada imediat următoare războiului și incursiunile experimentale în Coreea și Vietnam. Am fost prezent la Cairo și la Teheran în 1943, în Japonia — în august 1945 și am fost implicat în acțiunile din Coreea și Vietnam între anii '52 și '63; între 1955 și 1964 am lucrat în Pentagon.

Lupta acerbă pentru putere ce a avut loc în acești ani a fost influențată hotărîtor de prezența paralizantă a bombei cu hidrogen, cu principiul ei de funcționare „fisiune-fuziune-fisiune." Cea mai mare tragedie a acestor decenii a reprezentat-o asasinarea președintelui John F. Kennedy. Nici un eveniment major petrecut în această perioadă n-a fost întîmplător, fiecare fiind planificat sistematic și în cele mai mici amănunte de către o elită a puterii.

Pe 12 iulie 1990, l-am cunoscut pe acela care ne-a făcut să înțelegem, pe mine și marea majoritate a opiniei publice americane, „de ce" și „cine" a determinat guvernul Statelor Unite să ascundă adevărul despre asasinarea lui JFK. Omul acesta este Oliver Stone. Cu o săptămînă în urmă îmi telefonase un prieten din New Orleans, judecătorul Curții de Apel, Jim Garrison. Mă întreba dacă îi pot acorda o întrevedere unui prieten de-al său de pe coasta de vest. Am fost de acord, deși nu aveam nici cea mai mică idee despre cine ar putea fi acel domn Stone, nemaiducîndu-mă la cinematograf din vremea capodoperei *Petrified Forest*.[1]

După cîteva minute m-a sunat Oliver Stone și mi-a spus că are de gînd să facă un film bazat, printre altele, pe *On the Trail of the Assassins*[2] și că ar dori să discute cu mine pe această temă. Citisem cu atenție manuscrisul cărții și corespondasem frecvent cu Jim în legătură cu ea. Stone mi-a propus să-l însoțesc la Washington în săptămîna care urma. Am acceptat și așa au început cei mai activi, instructivi și agitați doi ani din viața mea. Din această asociere au luat naștere anumite aspecte ale filmului *JFK*.

1 *Pădurea de piatră* (n. trad.).
2 *Pe urma asasinilor* (n. trad.).

Această capodoperă cinematografică, concepută, scrisă și regizată de Oliver Stone, a fost realizată cu multă pricepere pe baza procesului Garrison din New Orleans, lucru care i-a permis lui Stone să expună toate datele referitoare la „Asasinarea lui Kennedy" care fuseseră prezentate în *Raportul Comisiei Warren* începînd cu 1963, dîndu-i posibilitatea să creeze un nivel linear pentru toți spectatorii, indiferent de bagajul lor de cunoștințe legat de subiectul filmului. Mai mult decît atît, scena procesului a fost alcătuită pe baza dosarului *Statul Louisiana contra Clay Shaw din 29 ianuarie 1969, după mai mult de cinci ani de la moartea lui Kennedy*.

John F. Kennedy a fost asasinat pe 22 noiembrie 1963 la ora douăsprezece și jumătate după-amiază în timp ce se afla în caravana prezidențială străbătînd Dallasul. (CST — ora americană standard). Din clipa aceea, asasinatul a fost investigat, cercetat, discutat și răstălmăcit — poate mai mult decît orice altă crimă din istorie — de persoane cu funcții înalte și din lumea marilor afaceri.

De-a lungul celor trei decenii care s-au scurs de atunci, guvernul Statelor Unite și reprezentanții săi oficiali, cu cîteva excepții, au susținut cu obstinație în fața poporului american că președintele Kennedy a fost ucis de un asasin solitar, Lee Harvey Oswald, ucis la rîndul lui de un bărbat numit Jack Ruby, pe 24 noiembrie 1963, la ora unsprezece și douăzeci și unu, în văzul a milioane de telespectatori.

Guvernul a fost de neclintit în convingerea sa că un singur asasin l-a ucis pe președinte, în ciuda faptului că peste optzeci la sută dintre americani cred că Oswald n-a fost asasinul singuratic și că trebuie să fi fost o conspirație. Lyndon Johnson, chiar înainte de a muri, a admis faptul că asasinatul din Dallas a fost o parte a unei conspirații și a fost citat în numărul din iulie 1973 al revistei *Atlantic Monthly* ca spunînd: „N-am crezut niciodată că Oswald a acționat de unul singur, cu toate că pot accepta că el a tras... Am avut de-a face cu o nenorocită de crimă organizată în Caraibe".

Milioanele de oameni care au vizionat *JFK* — unii nu doar o dată, ci de două și chiar de trei ori — își vor aminti momentul în care Donald Sutherland (Omul X) s-a întors către Kevin Costner (Jim Garrison) și a electrizat asistența cu o întrebare simplă: „De ce? De ce a fost John Kennedy

asasinat?" A devenit întrebarea secolului: nu „Cine a făcut-o?", ci un simplu și inevitabil „De ce?" Această întrebare conduce la crimă și dincolo de ea la urmările loviturii de stat.

Trebuie înțeles clar acest lucru. Există o deosebire semnificativă între o crimă comisă de un singur pușcaș și una comisă de unul sau mai mulți care fac parte dintr-o conspirație. Această deosebire a reclamat guvernului american și mass-mediei subordonate să afirme și să reafirme cu fermitate că Lee Harvey Oswald a fost asasinul solitar. Ei sînt incapabili să admită alternativa. Nu trebuie să răspunzi la întrebarea „De ce?" cînd este posibil să spui în loc de asta: „A fost un nebun și a făcut-o din motive pe care nu le vom ști niciodată". Asta merge mai ales atunci cînd se întîmplă ca asasinul solitar să fi fost ucis cu destulă ușurință, în direct la televizor, în timp ce se afla în mîinile poliției din Dallas.

De îndată ce este demolată teoria asasinului solitar, așa cum este atît de clar acum, recunoașterea conspirației și înțelegerea faptului că aceasta trebuie să aibă un „De ce?" prin definiție devin poziții necesare. Iar întrebarea devine: „De ce complotează cabala?"

Filmul lui Stone a oferit milioanelor de americani, plus altor milioane de cinefili din toată lumea, prilejul de a afla realitatea și de a înțelege deosebirea crucială dintre teoria nebunului-singuratic și cea a conspirației. Astăzi americanii preocupați de acest lucru reclamă redeschiderea dosarelor ascunse și rezolvarea acestei crime. Nu mai vor să accepte fantasmagoria guvernamentală cu asasinul-solitar. Acest lucru în sine reprezintă un cîștig enorm.

Am lucrat cu Oliver Stone și cu oamenii săi vreme de aproape doi ani. Am avut ocazia să vorbesc și să corespondez cu Stone și să-i dau să citească anumite părți din scrierile mele pe această temă, dintre care multe sînt cuprinse în cartea de față.

De fapt, înainte de a ști ce făcuse Stone, în noiembrie 1990, în timp ce citeam prima versiune a scenariului, am descoperit că în film există un „Om X" și că acest „Om X" eram, în cea mai mare parte, eu însumi, așa cum a confirmat și Oliver Stone pentru public în timpul unui discurs ținut pe 15 ianuarie 1992 la Clubul Național de Presă.

Filmul *JFK* și lucrarea de față ne lasă în așteptarea răspunsului la întrebarea „De ce a fost ucis John F. Kennedy?" Care centru de putere a putut face posibilă scena crimei, abila crimă însăși, scăparea ușoară și monstruoasa poveste de acoperire care a persistat vreme de aproape treizeci de ani. La aceste întrebări, ca și la chestiuni legate de ele, se răspunde în această carte.

De aceea am spus că această carte nu este o istorie în sensul clasic al cuvîntului. Ea prezintă o înlănțuire printre o panoplie de subiecte începînd din anii '40, iar pe măsură ce se apropie de final veți înțelege Războiul Rece, cauzele conflictelor din Coreea și Vietnam, impactul inedit pe care l-a avut asupra elitei puterii dezvoltarea bombei cu hidrogen și motivul pentru care un centru de influență — mai mult ca sigur din cadrul complexului militar-industrial — a găsit esențial ca John F. Kennedy să fie înlăturat din funcție înainte de a fi reales în 1964 și înainte de a putea retrage toată armata americană care se afla în Vietnam și de a dezamorsa Războiul Rece.

O înțelegere reală a acestui secol va pretinde evaluarea onestă a ceea ce va apărea frecvent în carte ca „elita puterii" și o privire la cauza pentru care a existat de secole, mai degrabă chiar de milenii, acționînd în jurul lumii într-un anonimat total, în spatele scenei.

Influența acestei puteri poate fi resimțită printr-o multitudine de feluri. Recenta dezintegrare a Uniunii Sovietice și colapsul Războiului Rece sînt exemple ale modului în care evenimentele majore sînt coordonate aproape ca prin farmec. Dar nu este vorba nici de magie, nici de întîmplare; evenimentele majore sînt planificate și controlate. Nicicînd înainte în istorie nu s-a prăbușit o mare putere numai sub povara ideilor. Dar asta s-a întîmplat cu Uniunea Sovietică, iar o dată cu dizolvarea ei, Războiul Rece, așa cum l-am cunoscut, s-a sfîrșit. Este aceasta o victorie a întregii omeniri sau începutul unei prevestiri a „Noii Ordini Mondiale" într-un mediu chiar mai amenințător, sub o formă de socialism corporatist? Vom vedea!

Dacă un vechi proverb chinezesc despre istorie spune că „Viitorul este o oglindă," noi putem spune că „Istoria se repetă". Toți știm că din istorie putem trage multe învățăminte, fiindcă aceasta se repetă. Dominația nu este

un concept nou, ci este unul pe care omenirea l-a înțeles din zorii creației. Și, dacă există dominație, trebuie să existe și o putere care o exercită. Asta nu înseamnă că această putere ocultă reprezintă interesele unui grup compact ori a unei singure națiuni sau a unei idei generale. Însă, oricum ar fi, ea există și controlează desfășurarea evenimentelor.

În importanta sa carte din 1981, *Critical Path*, R. Buckminster Fuller a scris:

> Pentru a hotărî care va fi stăpînul absolut al căilor comerciale de navigație de pe mările și oceanele lumii, s-au dat lupte grele, purtate sub flamurile Franței, Angliei și Spaniei. Aceste mari națiuni n-au fost decît marionete acționînd mînuite de păpușarii din culise, indivizi cu aspirații imense, a căror influență a devenit atît de eficace datorită măiestriei lor de a rămîne invizibili în spatele decorului național. Victoriile lor au fost atribuite de fiecare dată unor puternice state suverane. Dar în spatele conducătorilor suverani vizibili au stat întotdeauna adevăratele structuri ale puterii.

Fuller admite existența unei elite a puterii creată în cele mai vechi timpuri care și-a păstrat puterea pînă astăzi. Eminentul orientalist specializat în istoria Chinei, doctorul Joseph Needham de la Cambridge University, a scris undeva că, în antichitate, chinezii erau conștienți de existența unei elite a puterii, pe care o numeau, pur și simplu, „Casta". Colaboratorii lui Winston Churchill din timpul războiului au amintit desele referiri ale acestuia la „Înalta Cabală".

Cuvintele acestor autorități în materie, Fuller, Needham și Churchill, care arată străvechea origine a acestei idei, sînt întărite de o voce din acele timpuri imemoriale. Cu două mii cinci sute de ani în urmă, Hippocrate pretindea că grecii le sînt superiori asiaticilor, sprijinindu-se pe faptul că „grecii se conduc după propriile lor legi și sînt proprii lor stăpîni, pe cînd asiaticii sînt mai degrabă supuși, prin urmare, inferiori acestora". Cînd sute de milioane sînt „mai degrabă supuși", devine clar ca lumina zilei că ei se află în subordinea unei puteri fantastice.

Dar nu este cazul să amintesc aici scrierile timpurii referitoare la acest subiect. Mai bine dați-mi voie să revin asupra cărții *Critical Path*; la începutul unui capitol din această lucrare, Fuller afirmă următoarele: „Am să trec în revistă propriile mele opinii speculative în privința originilor structurilor de putere ale omenirii".

Istoria ultimelor cîtorva secole confirmă ideea lui Fuller. Rămîne ca noi să arătăm că această structură cunoscută impropriu ca Războiul Rece reprezintă de fapt produsul ambițiilor acestei perpetue elite a puterii mondiale. Războiul Rece a însemnat o invenție menită să absoarbă cheltuieli imense, dar să nu dea ocazia izbucnirii unui război mondial care ar fi dus, inevitabil, la utilizarea bombei cu hidrogen.

Subliniez această opinie deoarece am fost martorul unor evenimente în măsură să ateste existența și activitatea unei astfel de elite ale puterii. Unul dintre ele s-a petrecut în 1959, cînd șeful statului major al forțelor aeriene americane mi-a ordonat să mă prezint la locuința directorului Serviciului Secret, Allen W. Dulles, pentru a-l ajuta într-o problemă internațională nesoluționată. Mi-a expus un raport succint al situației, după care mi-a cerut ca în dimineața următoare să-l însoțesc acasă la fratele său, ministrul de externe John Foster Dulles. Cînd am ajuns acolo, erau prezenți și ministrul apărării, Neil McElroy, și generalul Thomas D. White, șeful statului major al forțelor aeriene americane.

Pe baza informațiilor furnizate de mine, au dezbătut îndelung problema în vederea adoptării unei soluții pertinente, dar, după părerea mea, discuția care a urmat, referitoare la ce să i se spună președintelui Eisenhower și mass-mediei a fost mult mai serioasă.

Într-un moment de criză, secretarul de stat s-a îndreptat spre un telefon special aflat într-unul din rafturile bibliotecii sale. A ridicat receptorul și, fără să fie nevoie să formeze un număr, a zis doar atît: „Fă-mi legătura cu (un nume rusesc)". În minutele în care a vorbit cu persoana respectivă și în alte cîteva minute, Foster Dulles tranșase problema în favoarea rușilor.

Telefonul către președinte a fost la fel de eficace; iar problema întîlnirii noastre a fost rezolvată. Am înțeles limpede, toți cei care eram de față, că John Foster Dulles

vorbise la telefon nu cu un oficial sovietic, ci cu un reprezentant al elitei puterii din acea țară. Așa se rezolvă, de fapt, problemele-cheie. N-aș spune că Dulles a fost membru al elitei puterii — era o personalitate mult prea cunoscută — dar cunoștea cu siguranță pe cîțiva dintre aceștia.

Îi datorez cititorului o definiție a acestei elite a puterii; aș vrea să pot furniza una. Din experiența mea, începînd cu atmosfera conferințelor de la Cairo și Teheran și pînă acum, am simțit mîna acestei puteri acționînd în lumea întreagă în multe feluri. Am învățat să o accept ca pe o realitate. Pot simți prezența acestei puteri acolo unde alții înclină să creadă că urmările unor evenimente majore se datorează întîmplării. Așa cum am spus și mai devreme, nu cred că întîmplarea ne guvernează existența.

În ideea aceasta, vă voi oferi unele indicații. Urmărind traseele acestei povestiri, multe dintre ele fiind ale propriilor mele călătorii, veți putea citi relatări de la fața locului ale unor întîmplări ascunse ochiului public, petrecute între noiembrie — decembrie 1943 pînă în prezent. După un scurt voiaj, vom ajunge la primele manifestări ale scenariului Războiului Rece. Apoi, o dată cu sfîrșitul Celui de-al Doilea Război Mondial, vom vedea că planurile operațiunilor din Coreea și Vietnam au fost deja făcute, precum și cele ale înființării Agenției Centrale de Informații (CIA) care, alături de omologul său, Comitetul Securității Statului (KGB), joacă rolul făuritorului de război.

Toate aceste evenimente s-au desfășurat la adăpostul prezenței amenințătoare a bombei cu hidrogen, în special acele evenimente care, în marea lor majoritate, fac parte din Marea Strategie al unei națiuni și implică suveranitatea acesteia — nu doar pentru că bomba H poate fi folosită pentru a distruge orice țintă din lume, ci datorită forței sale incontrolabile, care este atît de mare, încît detonarea unui număr relativ mic de bombe ar distruge Pămîntul și o dată cu el obiectivul jocului membrilor acestei Înalte Cabale, care este polița lor de asigurare pentru a supraviețui.

În Coreea s-a testat soluția ce trebuie adoptată în această situație și s-a descoperit că stilul de luptă modificat al Celui de-al Doilea Război Mondial nu poate învinge acolo. Între timp, Oficiul de Servicii Strategice

(OSS) și CIA s-au jucat de-a războiul subteran în Vietnam din 1945 pînă în 1965, iar după aceea au transferat responsabilitatea unui „război mai mare“ în mîinile forțelor armate în 1965, o dată cu debarcarea pușcașilor marini americani la Red Beach Two, la nord de Da Nang, pe 8 martie '65. Dar nici acest război nu putea fi cîștigat, și Kennedy știa acest lucru. Dacă președintele Kennedy ar fi trăit, americanii n-ar fi fost niciodată trimiși să lupte într-un război fără speranță și fără șansă de cîștig.

S-ar putea ca cititorul să găsească această carte diferită de relatările obișnuite referitoare la această perioadă. Motivul constă în aceea că mare parte a acestei cărți a fost inspirată din experiența mea personală ca pilot militar, zburînd de la un capăt al lumii la celălalt, între 1942 și 1955. Această perioadă a fost întreruptă de anii de studiu petrecuți la Universitatea Yale, imediat după sfîrșitul Celui de-al Doilea Război Mondial, unde am avut ocazia să învăț despre „Evoluția războiului“ și am avut șansa să am acces la o bibliotecă impresionantă. După școală, am urmat serviciul militar în Extremul Orient, în timpul războiului din Coreea, și nouă ani (1955—1964) petrecuți în Pentagon ca șef al operațiunilor speciale (un eufemism militar pentru „sprijinirea acțiunilor clandestine ale CIA“) timp în care m-am aflat în legătură cu cartierele generale, cu Forțele Aeriene Americane, cu Biroul ministrului Apărării (OSD) și cu Biroul Marelui Stat Major interarme. Aceste experiențe m-au făcut să privesc lucrurile dintr-un unghi diferit.

În încheiere, amintesc una dintre sursele mele de informații. Era februarie 1972, iar președintele Richard Nixon organizase o remarcabilă conferință la Casa Albă despre Perspectivele lumii industriale, pentru a da prilejul celor mai importanți o mie cinci sute de oameni din această țară de a discuta pe tema „O privire asupra afacerilor din 1990“. După trei zile, a avut loc o scurtă recapitulare a celor discutate, condusă de Roy L. Ash, președintele Litton Industries, Inc.

Acesta a deschis dezbaterile afirmînd: „... capitalismul de stat poate constitui forma în care se vor face afacerile în viitor pe plan mondial; țările din Occident se îndreaptă tot mai mult către o economie unificată și controlată, avînd o mare eficiență, iar tendința statelor comuniste

spre sistemul liberului schimb devine tot mai accentuată. Problema care s-a pus, asupra căreia am auzit o mulțime de opinii divergente, a fost dacă Estul și Vestul se vor întîlni undeva la mijloc în jurul anului 1990".

Estul și Vestul s-au întîlnit. Să se fi referit Roy Ash la asta ca la un rezultat al întîmplării sau să fi știut foarte clar ce se va petrece, conform planului? Credința mea, întărită și de cele scrise în cartea aceasta, este că acest grup de industriași, împreună cu mentorii lor, știau precis ceea ce puneau la cale și ce aveau de gînd să facă și că nu a fost o coincidență norocoasă faptul că „mijlocul" în care ne-am întîlnit a fost conform orarului, „în jurul anului 1990". Cu această idee în minte, înțelegem de ce astfel de planuri, făcute de asemenea oameni, nu pot fi zădărnicite de oameni ca John F. Kennedy. Le stătea în cale; trebuia să fie înlăturat. Nu era loc pentru o dinastie Kennedy.

MULȚUMIRI

Lui Victor H. Krulak, general-locotenent (în rezervă), din USMC, șeful și prietenul meu din Pentagon din timpul președinției lui Kennedy.

Lui Oliver Stone, pentru că a găsit în experiența și ideile mele ingredientul care a făcut din tema extraordinarului său film o provocare adresată Americii.

Fiului meu, David, soției sale, Bonnie, și fiicelor mele, Jane și Lauren, toți experți informaticieni, fără ale căror încurajări și asistență n-aș fi putut înfăptui niciodată această lucrare complexă.

Lui Lauren Michele Prouty, din nou, deoarece ea a făcut toate artificiile informatice esențiale pentru calitatea tehnică a produsului finit.

Editorului meu, Hillel Black, pentru înțelegerea acordată unui manuscris atît de încîlcit și unui subiect atît de complex, precum și pentru inspirația sa.

Lui Thomas Whittle, editorul revistei *Freedom*, pentru că a recunoscut valoarea acestei cărți și a publicat unele articole anterioare.

Lui Michael Baybak, agentul meu literar, pentru că m-a călăuzit prin labirintul editorial cu pricepere și cu umor de bună calitate.

UNU

Rolul serviciilor secrete în timpul Războiului Rece: 1945 — 1965, perioada Vietnam

„CEA MAI REUȘITĂ ÎNCERCARE de mascare a activității CIA este faptul că reprezintă o organizație de spionaj". Așa se spunea în *Bulletin of the Federation of American Scientists*[1] cu cîțiva ani în urmă. Pe atunci, această afirmație era adevărată, iar acum ea este chiar și mai corectă. Însă n-a fost nicicînd mai evident acest lucru ca în timpul războiului din Vietnam.

V-ați întrebat vreodată de ce a fost creată CIA, din moment ce înainte n-a mai existat niciodată o astfel de organizație în această țară? Ați încercat vreodată să aflați care sînt, potrivit legii, „îndatoririle" și „responsabilitățile" acestui organism? Sau de ce acest „tainic serviciu secret al președintelui", cum l-a numit președintele Harry S. Truman, precum și omologul său sovietic, KGB, au fost detașamentele principale la frontiera internațională a ceea ce s-a numit Războiul Rece?

În lumea reală — în care s-au cheltuit pe efective, echipamente și dispozitive militare peste șase miliarde de dolari, de la sfîrșitul Celui de-al Doilea Război Mondial pînă acum — s-a descoperit că cele mai importante lupte ale Războiului Rece au fost purtate întotdeauna de teroriști și de statele Lumii a Treia. În același timp, potențialul militar enorm al ambelor superputeri mondiale s-a dovedit a fi aproape ineficient, deoarece monstruozitatea bombelor cu hidrogen multimegatone și imposibilitatea de a controla efectul lor dezastruos asupra vieții au făcut din acestea arme lipsite de o valoare tactică reală.

Existența acestor bombe termonucleare multimegatone a schimbat într-o asemenea măsură Marea Strategie

---

1 *Buletinul Federației Oamenilor de Știință Americani* (n. trad.).

a puterilor lumii, încît, de acum înainte, desfăşurarea acesteia revine forţelor nevăzute ale CIA, a ceea ce a mai rămas din KGB şi ale organizaţiilor de acelaşi fel, mai puţin importante, din lumea întreagă.

Persoane aflate în înalte funcţii decizionale au fost silite să îşi dea seama că aspiraţiile şi responsabilităţile pe care le au depăşesc cu mult orizontul propriilor experienţe, cunoştinţe şi aptitudini. Şi totuşi, deoarece sînt răspunzătoare pentru această societate supertehnologizată, sînt obligate să acţioneze cumva. Cerinţa stringentă de a face ceva — deşi conducătorii noştri nu ştiu cu exactitate ce şi cum să facă — creează în elita puterii o copleşitoare teamă de oameni. Nu teama de mine sau de tine, ca indivizi, ci teama faţă de ameninţarea mocnită a unei populaţii imense şi faţă de o posibilă revoltă a maselor.

Nu este uşor de dat o definiţie acestei elite a puterii; dar faptul că ea există se face cunoscut din cînd în cînd. Vorbind despre elita puterii, R. Buckminster Fuller o numea ca fiind formată din „indivizi cu aspiraţii enorme, a căror forţă a devenit atît de eficace datorită măiestriei lor de a rămîne invizibili în timp ce activează în culise." Tot Fuller arată că „Victoriile lor au fost atribuite întotdeauna unor state puternice cu o conducere suverană. Dar adevăratele structuri ale puterii au fost întotdeauna cele invizibile, aflate în umbra conducătorilor publici."

Elita puterii nu este un grup ai cărui membri fac parte dintr-o naţiune anume sau chiar dintr-o alianţă multinaţională. Ea activează în întreaga lume şi, fără nici o îndoială, o face de foarte, foarte multe secole.

Aceşti lideri se află sub influenţa puterii de convingere a unui cvartet format din cele mai importante doctrine experimentate vreodată de om.

1. Conceptul „proprietăţii materiale", o funcţie a „colonialismului" care a apărut o dată cu călătoria flotei lui Magelan în jurul lumii în 1520. O „ideologie a descoperirii şi a drepturilor de cucerire" a fost elaborată de John Locke în filosofia sa asupra legilor naturale.

2. Teoria populaţiei a lui Malthus.

3. Teoria evoluţionistă a lui Darwin, dezvoltată din conceptul supravieţuirii celui mai tare.

4. Teoria nedeterminarii a lui Heisenberg, adică „Dumnezeu aruncă zarul" și alte piedici asemănătoare în calea dezvoltării reale a științei și tehnologiei.

Primul dintre aceste patru concepte derivă din faptul că ideea general acceptată a „pămîntului plat" s-a arătat dintr-o dată a fi eronată, călătoria navelor lui Magellan în jurul lumii dovedind că Pămîntul e rotund. Faptul că anumiți oameni luminați ai acelor vremi deja teoretizaseră ideea că Pămîntul e rotund, nu însemnase mare lucru, dar, o dată cu întoarcerea primei nave, *Victoria*, susținătorilor financiari ai expediției li se dovedise clar că navele puteau naviga în jurul lumii, deci Pămîntul trebuia să fie o sferă. Fiind o sferă, însemna că este un obiect mărginit, cu o suprafață limitată, adică restrînsă. O dată cu această descoperire, s-a născut ideea de comerț mondial și drepturi coloniale de proprietate adiacente.

Se poate spune că momentul acesta de revelație a dus la cele mai mari transformări ale minții umane, din zorii creației și pînă acum. Pînă la Magellan, omenirea trăise cu credința că întotdeauna a fost destul loc „dincolo" de orizont și nimeni n-avea motive temeinice de a se gîndi, la modul cel mai serios, la stăpînirea Pămîntului, mai ales atunci cînd era vorba despre un Pămînt neîngrădit. Această credință a apus o dată cu întoarcerea *Victoriei*.

De la acea dată (circa 1520) puternicii conducători ai țărilor maritime au revendicat stăpînirea asupra tuturor proprietăților materiale din ținuturile descoperite, iar resursele materiale de pe aceste proprietăți au devenit una dintre forțele motrice ale omenirii. Una dintre cele mai importante ocupații ale omului din anii care au urmat a fost aceea de topograf. George Washington a fost topograf, determinînd vaste suprafețe necunoscute, dăruite de rege favoriților săi, ca și cum regele, și nimeni altcineva — cu atît mai puțin acei care locuiau în aceste ținuturi — le-ar fi stăpînit. Această viziune tutelară față de dreptul de proprietate al autohtonilor n-a ținut deloc seama de faptul că cele mai multe ținuturi descoperite „dincolo" erau și fuseseră populate, de mii de ani, de alții. Centrele puterii din acea epocă au preluat proprietățile materiale de pe pămînt — fără să țină seamă de cine trăia sau trăise acolo — folosindu-se de puțin mai mult decît

lănțugul topografului, crucea misionarului și armele exploratorilor.

Pe la 1600, regina Elisabeta a înființat Compania Indiilor de Est, care avea dreptul prin lege de a crea proprietăți coloniale oriunde în lume. De-a lungul acestor mulți ani în care flota britanică a menținut Imperiul Colonial Britanic, Compania Indiilor de Est a reprezentat pîrghia esențială a celor mai puternici oameni de pe pămînt.

Compania Indiilor de Est a întemeiat în Anglia Colegiul Haileybury unde tinerii angajați ai companiei aveau să fie inițiați în arta comerțului, în practicile militare și aveau să deprindă însușirile deosebite alc misionarilor religioși. Pe la 1800, devenise necesar să se înceapă lucrul la un inventar al Pămîntului, adică să se afle ce se găsea dincolo, din punct de vedere al resurselor naturale, al populației, teritoriului și al altor bunuri materiale. Primul om căruia i s-a încredințat această sarcină pe cît de grea, pe atît de importantă, a fost șeful Departamentului Economic al Colegiului Haileybury.

Acesta era Thomas Malthus, care, în 1805, enunțase ideea potrivit căreia populația crește în progresie geometrică, în timp ce mijloacele de subzistență cresc în progresie aritmetică. Drept urmare, elita puterii a tras concluzia generală că numai un număr relativ mic de persoane sînt menite a supraviețui cu succes în generațiile următoare. Teoria malthusiană pretinde că populația trebuie redusă prin lichidarea „surplusului," oricare ar fi acesta, pe orice cale, chiar și prin genocid. Cu malthusianismul drept ghid filosofic, cei din elita puterii găsesc în această „raționalizare" un obiectiv real, deoarece ei cred că Pămîntul nu va putea niciodată să asigure existența atîtor descendenți. Privit în această lumină, genocidul — atunci, ca și acum — este acceptat ca o soluție extremă, dar, pînă la urmă, inevitabilă. Cui și de ce i-ar păsa?

Cea de-a treia teorie întărește mai mult această interpretare. Darwin i-a făcut să creadă că, dacă ei supraviețuiesc, neținînd seama de ceea ce pricinuiesc altora sau Pămîntului, ei trebuie să fie, prin definiție, cei mai tari; și invers, întrucît știu că ei sînt cei aleși, adică cei mai tari, înseamnă că ei sînt cei ce asigură perpetuarea speciei, împlinind profeția Armaggedonului.

A patra, teoria lui Heisenberg din era atomică, pregătește o scuză pentru greșelile și confuziile lor. Dacă fizica se supune legilor nedeterminării, atunci, cu siguranță, și economia, ca și orice altceva, poate fi nedeterminată. Să arunce Dumnezeu zarul, că-l vom lua noi de-acolo. Ultima precauție, luată de elita puterii actuală, este aceea că noilor descoperiri științifice și noilor tehnologii să nu li se permită niciodată să depășească status-quo-ul atît de repede pe cît a făcut-o apariția bombelor cu hidrogen.

Fiecare dintre aceste concepte a fost inventat în așa fel, încît să se potrivească în orice situație; toate tind să devină acel tip de teorie ce poate fi utilă doar în anumite momente și situații, dar care niciodată nu poate fi dovedită și, în cele mai multe cazuri, poate fi înlocuită cu o tehnologie mai avansată, ce implică o dezvoltare științifică sau o redeșteptare a drepturilor omului care au fost suprimate prin aplicarea acestor reguli ale celor mai tari.

Din acest punct de vedere, războiul și pregătirile de război sînt necesare pentru prosperitatea statului și pentru a controla masele, cum a fost atît de bine demonstrat în acea lucrare a lui Leonard Lewin[1]. *Report From Iron Mountain on the Possibility and Desirability of Peace*, atribuit de Lewin „Grupului Special de Studii din 1966", un organism a cărui existență a fost atît de secretă, încît nu există nici o înregistrare, pînă acum, cu privire la identitatea componenților săi ori la sectoarele guvernamentale sau private cu care aceștia se aflau în legătură.

Acest raport, așa cum este el prezentat în roman, subliniază faptul că războiul este necesar pentru a menține societatea, națiunea și suveranitatea națională, un punct de vedere care există de mii de ani. De-a lungul timpului, războiul total necontrolat — singurul tip de război „adevărat" — a devenit din ce în ce mai mare și mai „eficient" o dată cu agitația ce a cuprins vremurile și tehnologia, culminînd în cele din urmă cu introducerea bombelor atomice în ultima parte a Celui de-al Doilea Război Mondial.

La puțin timp după acesta, conducătorii lumii au fost puși deodată în fața unei mari dileme. La originea acesteia

---

1 *Report From Iron Mountain*, Leonard C.Lewin (New York: Dial, 1967).

s-a aflat noua bombă cu hidrogen bazată pe principiul fisiune-fuziune-fisiune. Reprezenta aceasta un șiretlic manicheist necontrolabil sau o adevărată formă de război?

Acești lideri și-au dat seama că utilizarea unui astfel de armament termonuclear ar duce la distrugerea omenirii, a naturii și chiar a planetei însăși. De aceea și-au pus întrebarea, trebuie abandonată nebunia istorică a războiului complet necontrolat sau, în locul lui, reușesc să născocească o alternativă a războiului ce poate duce la perpetuarea naționalismului și la menținerea suveranității naționale?

Din clipa în care situația de fapt a fost înțeleasă ca atare, după distrugerea atomică a orașelor Hiroshima și Nagasaki în Cel de-al Doilea Război Mondial, bomba cu hidrogen a ieșit din stadiul de laborator și a fost folosită la pulverizarea unor insule întregi din Pacific și a unor mari porțiuni de pămînt din peninsulele arctice. Poate fi plasată în vîrful unei rachete balistice intercontinentale acționată automat și trimisă în orice loc de pe glob în numai cîteva minute. Sau, poate cu mult mai periculos, în interiorul unui automobil parcat în vreun garaj subteran din orice oraș al lumii. E de ajuns un simplu gest pentru a activa acel explozibil nuclear și orice oraș, de orice mărime, din orice parte a lumii, va fi pulverizat.

E de ajuns să știm asta. Dilema este reală acum. Nu mai poate fi vorba de un război clasic sau cu mijloace tradiționale de luptă, cel puțin nu unul de genul unui atac dezlănțuit, așa cum a fost de-a lungul timpului, un război care să ducă la o victorie plină de avantaje pentru învingător și la o înfrîngere dezastruoasă pentru învins. Stau mărturie așa-zisele războaie ce au avut loc în Coreea și în Vietnam și mai recenta experimentare la scară redusă a noilor arme, căreia i s-a dat numele de Războiul din Golf, în Irak.

În remarcabila sa carte, *Counsel to the President*[1], Clark Clifford, fost ministru al Apărării în administrația Johnson, pune fără ocolișuri întrebarea care a stînjenit forțele militare americane în Vietnam: „Care a fost obiectivul nostru în Indochina?".

1 *Sfaturi pentru președinte* (n. trad.).

Și, mai înainte, căutînd să afle ce a vrut să spună președintele Lyndon Johnson în discursul său de pe 31 martie 1968, ministrul Clifford întreabă în aceeași carte: „Care erau intențiile lui? Era gata să-și sacrifice cariera politică pentru a încerca să pună capăt războiului din Vietnam sau voia să pună în aplicare o serie de măsuri menite să asigure un sprijin intern, la un preț redus, fără a schimba obiectivul nostru acolo? Dar știa el care era acel obiectiv?“

Aceste întrebări, venind din partea unui om care a fost consilier prezidențial de la Truman la Johnson, în timpul celor mai incitanți ani ai Războiului Rece, sînt de-a dreptul alarmante. Clark Clifford știa că exista un război în Vietnam încă din 1945; cu toate astea, chiar în perioada în care era ministru al Apărării, în 1968, iar numărul soldaților americani care luptau în Vietnam se ridica la cinci sute cincizeci și cinci de mii, el spunea că nici măcar președintele, ca să nu mai vorbim de ceilalți membri ai administrației Johnson, nu știa care era obiectivul acestei țări sau al forțelor sale militare în Vietnam. Nici o armată nu poate cîștiga un război fără a avea un obiectiv real și palpabil.

La vremea aceea, în cursul unei conferințe susținute la Casa Albă pe 21 mai 1968, în prezența președintelui, a secretarului de stat Dean Rusk, a consilierului prezidențial cu problemele militare, Walt Rostow, și a președintelui Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore, Earle Wheeler, Clifford a făcut această uluitoare declarație: „Cu interdicțiile pe care le are armata noastră acum — de a nu înainta spre nord, de a nu mina porturile, de a nu pătrunde în sanctuare — n-avem nici o strategie valabilă și nici o șansă de a cîștiga războiul“.

La Clausewitz sau la alți teoreticieni există cele nouă principii care stau la baza unui război, dintre care cel mai important este „obiectivul“ urmărit. Ce șanse de victorie pot exista atîta vreme cît comandanților nu li s-a dat o descriere explicită a scopului pentru care ei și oamenii lor trebuie să lupte și să moară, dar, în schimb, li se dă o listă de interdicții absurde?

Datorită acestui neajuns existent la cel mai înalt nivel, America și-a sacrificat cincizeci și opt de mii de oameni și a cheltuit două sute douăzeci de miliarde de dolari. Nu e

de mirare că Clark Clifford și asociații săi au fost îngroziți de ceea ce moșteniseră de la administrația precedentă, în numele unui „război" din îndepărtata Indochină. Acesta este unul dintre motivele pentru care e atît de necesar să clarificăm faptul că ceea ce s-a numit a fi un război, în primii douăzeci de ani ai acestui conflict (1945-1965), n-a fost decît un grup masiv de acțiuni paramilitare aflate sub conducerea operativă a CIA.

Iată ce au făcut din arta războiului bomba cu hidrogen și serviciile secrete. În aceste circumstanțe, nici unui comandant nu i se poate da un obiectiv precis, pentru că, dacă începe a-l îndeplini și e gata să obțină victoria, aceasta îl va forța pe inamic să recurgă la ultima soluție, care este folosirea bombelor cu hidrogen.

Cu această dilemă au fost confruntați toți cei șase președinți americani din perioada Vietnam, 1945-1975. Nici unul dintre ei sau dintre oamenii lor n-a exprimat acest lucru mai bine decît Clark Clifford în cartea sa sau H. Krulak în *First to Fight*[1], cea mai importantă lucrare militară a sa.

Astăzi, dacă se ajunge la utilizarea bombelor cu hidrogen, elita puterii nu-și vede supraviețuirea asigurată, pentru ea și casta sa. Pînă spre sfîrșitul Celui de-al Doilea Război Mondial, elita puterii din ambele părți beligerante, aflîndu-se deasupra conflictului, nu a cunoscut nici o amenințare la adresa supraviețuirii sale; dar în orice conflict viitor ce ar implica folosirea bombelor cu hidrogen, supraviețuirea de tip Armaggedon pentru cei aleși, pentru omenire, pentru întreaga natură și chiar pentru planetă însăși, nu va mai fi posibilă.

În această situație, cînd supraviețuirea este scopul suprem al omului, ce formă poate lua războiul atîta timp cît e considerat o necesitate, iar membrii acestei elite a puterii sînt cei ce dețin ultimul cuvînt? Această problemă a dat naștere conceptului de război controlat sau limitat, asupra căruia s-a dezbătut îndelung în cadrul unor grupări ca aceea a prințului Bernhard din Europa, „Bilderbergers", ori a prietenilor acestuia din NATO, de la Cartierul General SHAPE (Cartierul General Suprem al Puterilor Aliate din Europa). Dar o dată cu creșterea eficacității

1 *Primul la comandă* (n. trad.).

bombelor cu hidrogen și a razei lor de acțiune, datorită rachetelor balistice intercontinentale acționate automat sau, mai rău, intrate pe mîna teroriștilor, chiar și acest concept de război limitat a fost abandonat. Drept urmare, tactica actuală se bazează pe ceea ce este cunoscut ca „Războiul Rece".

În fața acestei dileme, și crezînd în continuare în teoriile fantasmagorice ale lui Darwin, Malthus și Heisenberg, conducătorii lumii au găsit o alternativă — într-o oarecare măsură, chiar înainte de sfîrșitul Celui de-al Doilea Război Mondial — constînd într-un tip de război invizibil, complet nou, purtat în secret la adăpostul propagandei și al banilor murdari. L-au botezat Războiul Rece. Înainte de așa-zisul sfîrșit al acestuia, o dată cu colapsul Uniunii Sovietice, costul deja se ridicase la peste șase mii de miliarde de dolari și milioane de vieți omenești. Probabil că, așa cum spunea și Mao Tzedun: „Este ultimul război al omenirii, pentru că nu se va sfîrși niciodată sau se va sfîrși cu victoria nimănui". Nu va face decît să macine armatele și echipamentul militar, ducînd la o creștere atît de periculoasă a poluării, încît omenirii și naturii le va fi imposibil să-și revină și să pună situația sub control.

Pe de altă parte, a fost un război cu adevărat ucigător. Luptele s-au dus peste tot și s-au soldat cu milioane de victime, nu atît din cadrul trupelor armatei regulate, cît din rîndurile civililor. A fost Războiul Secret, Războiul Invizibil, un surogat cum nu se putea mai nimerit din punctul de vedere al elitei puterii. A redus populația, a consumat produsul fabricanților de muniție și a fost ușor de ținut sub control.

Dar Războiul Rece, ca alternativă a celui real, a fost un eșec din punct de vedere militar. În primul rînd, pentru că nu s-au obținut victorii clare, nici nu era posibil așa ceva. Am fost martorii deteriorării conceptului de suveranitate națională precum și a rețelei mondiale de telecomunicații, a sateliților, a finanței internaționale și a potențialului imens al corporațiilor transnaționale. Am fost martorii transformării nefirești a unor țări din Lumea a Treia în puteri militare. Tactica de luptă a fost total bulversată de grupările teroriste care n-au ținut seama de marile puteri. Ele nu puteau fi învinse cu ajutorul bombelor H sau al armatelor moderne. Teroriștii au ridiculizat

„Războiul Stelelor." Dacă practicile lor ar fi luat amploare, s-ar fi creat o situație pe care nimeni nu ar mai fi putut să o țină sub control. Cu cît ar fi crescut șansele de victorie, cu atît ne-am fi apropiat de începutul unui război nuclear.

De aceea nu li s-a permis conducătorilor militari americani să învingă în Coreea, în Vietnam sau în Golful Persic. Li s-a ordonat numai să „ucidă" și să exagereze „numărul morților," dar să nu poarte un război adevărat, deoarece, cu cît s-ar fi apropiat de o victorie în Vietnam, cu atît ar fi grăbit izbucnirea unui război nuclear. Liderilor noștri militari nu li s-a dat voie să se apropie de această barieră[1].

Generalul Douglas MacArthur a trebuit să accepte această strategie pe malul sudic al rîului Yalu în Coreea. Generalul Abrams Creighton a luat cunoștință de ea atunci cînd i-a propus președintelui Johnson să-i permită să cucerească Hanoiul în loc să se mențină în perimetrul restrîns din jurul Cercului Sportiv din Saigon. Iar astăzi, teroriștii și-au însușit bine această lecție și-și folosesc cunoștințele pentru a desfide pe oricine, de la marile puteri la vecinii lor mai puțin puternici.

De aceea, chiar înainte de sfîrșitul Celui de-al Doilea Război Mondial, nou-structurata confruntare bipolară, între Estul comunist și Vestul capitalist, a dus la cheltuieli majore pentru înzestrarea unor agenturi de spionaj puternice, care să ducă un război invizibil, atît economic, cît și militar, peste tot în lume, folosind metode de luptă pe care înainte nu ni le-am fi imaginat niciodată. A trebuit ca aceste conflicte să fie plănuite în așa fel, încît să nu se ajungă la utilizarea bombelor termonucleare de către nici una dintre părțile beligerante. În războaie de acest tip nu poate fi vorba de victorie, în schimb, se poate ajunge la importante pierderi de vieți omenești și la cheltuieli de mii de miliarde de dolari și de ruble, pe echipamente militare.

Unul dintre obiectivele pe care și le propune cartea de față este de a lua în discuție aceste noi forțe. Vi se va prezenta o imagine din interior a CIA, în comparație cu

1 Vezi capitolul 13, „A Conflict of Strategies", din cartea generalului Victor H. Krulak, *First to Fight. (Naval Institute Press, 1984).*

alte organizații de spionaj — acele forțe invizibile despre care vorbeam — din alte țări. Și pentru a avea o părere mai clară despre aceste organizații și obiectivele lor, vom vorbi mai mult despre chestiunile operative decît despre spionajul și contraspionajul actual ca profesie.

Nu putem epuiza complet acest subiect fără a vorbi despre asasinat. De la sfîrșitul Celui de-al Doilea Război Mondial a fost o epidemie de asasinate politice în foarte multe state ale lumii. Cel mai incitant dintre toate a fost, fără nici o îndoială, cazul asasinării președintelui John F. Kennedy, dar JFK a fost numai un nume de pe o listă lungă ce mai cuprinde, printre altele, bancheri, patroni, ziariști, politicieni în ascensiune și lideri religioși. Amenințarea permanentă a asasinării a redus considerabil numărul persoanelor care, în condiții normale, ar fi dorit să ocupe înalte funcții de conducere, pentru un singur motiv, acela că ar fi putut fi înlăturați prin crimă în orice moment. Nu este ceva nou, dar a determinat creșterea frecvenței cazurilor de asasinare în locurile tensionate din întreaga lume.

Este important de semnalat faptul că există două categorii de servicii secrete și că rolul lor este determinat în cea mai mare parte de forma de guvernămînt în slujba căreia se află — nu de membrii guvernului, ci de liderii acestuia.

În țările cu regimuri totalitare sau nedemocratice, supercentralizate, serviciul secret este un organism politic cu funcții polițienești. Rolul său cel mai important este acela de a asigura securitatea personală a acelora ce dețin autoritatea în stat împotriva tuturor opozanților politici din interiorul sau din afara țării. Acești lideri, pentru a-și păstra puterea și viața, ajung să depindă de aceste corpuri secrete de elită. Aceste organizații acționează în deplin secret și au datoria de a forma serviciile de spionaj și contraspionaj și de a practica un fel de terorism, o metodologie care este la fel de valabilă în Israel, Chile sau Iordania, cum a fost și în Uniunea Sovietică.

A doua categorie de servicii de informații este aceea ai cărei agenți se rezumă la a culege și a raporta informații, fără a avea puteri polițienești, nefiind în măsură să facă arestări înăuntrul sau în afara granițelor țării. Un astfel de organism s-a vrut a fi CIA în momentul înființării sale;

dar nu este. De-a lungul deceniilor sale de existență, atribuțiile au devenit tot mai înspăimîntătoare. Toate serviciile secrete tind spre același punct, de-a lungul activității lor. CIA de astăzi este departe de organismul creat în 1947 prin Legea Siguranței Naționale. După mărturisirile făcute de președintele Harry S. Truman unor prieteni apropiați, cea mai mare greșeală a administrației sale a fost semnarea Legii Siguranței Naționale în 1947. A fost legea care, printre alte lucruri pe care le-a făcut, a dus și la crearea Agenției Centrale de Informații[1].

În timpul Celui de-al Doilea Război Mondial, cele Patru Mari Puteri — Statele Unite, Marea Britanie, China și Uniunea Sovietică — s-au opus puterilor Axei: Germania, Italia și Japonia. Imense forțe militare și economice, de fiecare parte, s-au strîns laolaltă în ceea ce a fost cel mai important conflict militar din istoria omenirii. Numai rușii au avut peste douăzeci de milioane de victime. În iunie 1944 am zburat cu un avion militar de la Teheran pînă în apropierea Kievului, în Ucraina. N-am mai văzut niciodată orașe și localități distruse pe o arie atît de întinsă. Orașul Rostov fusese șters de pe fața pămîntului. S-ar putea crede că, datorită monstruozității acestei lupte susținute, o asemenea uniune de forțe ca aceea ce s-a aruncat în focul Celui de-al Doilea Război Mondial ar putea rămîne sudată pentru totdeauna.

Însă, încă înainte de capitularea Germaniei și a Japoniei, au început să se facă auzite primele semne ale Războiului Rece. Biroul de Operații Startegice, în special agenții săi de la București și Zurich, Frank Wisner și, respectiv Allen W. Dulles au cultivat ideea că venise momentul să reactiveze anumite centre de putere naziste cu scopul de a scinda alianța occidentalilor cu Uniunea Sovietică. În cazul de față, „reactivare“ este termenul cel mai potrivit. Firma de avocați Sullivan & Cromwell, o filială din New York a lui Dulles, fusese cea care, după izbucnirea Celui de-al Doilea Război Mondial, în 1939, refuzase să-și închidă birourile pe care le avea în Germania nazistă, chiar și atunci cînd Marea Britanie și Franța erau

1 Trebuie menționat că mare parte din această operă legislativă a fost întocmită de Clark Clifford în perioada în care era ofițer de marină detașat pe lîngă președintele Truman.

prinse într-o luptă fără speranță cu trupele hitleriste invadatoare. Astfel încît „agenții secreți" ai lui Dulles din Germania nazistă erau, în cea mai mare parte, parteneri de afaceri nemți cu care Dulles se afla în legătură.

Pe 23 august 1944, România a acceptat condițiile de capitulare impuse de Uniunea Sovietică, iar Biroul de Operațiuni Strategice a ridicat toți experții în informații naziști din București, împreună cu voluminoasele lor dosare despre Europa de Est, și i-a strecurat într-un grup de șapte sute cincizeci de prizonieri de război americani care au fost expediați de urgență cu trenul afară din Balcani, via Turcia. O dată ajunși în Turcia „neutră", trenul și-a continuat drumul către o destinație prestabilită, undeva la frontiera cu Siria. De aici, naziștii și prizonierii de război au fost preluați de o escadrilă de avioane de transport ale aviației americane și duși la Cairo.

Am fost comandantul acelei escadrile de vreo treizeci de avioane și am fost șocat să descopăr două lucruri la care nu m-aș fi așteptat: (1) Multora dintre americani li se amputaseră de la genunchi unul sau ambele picioare de către cei care-i capturaseră, doar pentru simplul motiv de a nu evada (avionul pe care zburam eu avea mai multe scaune decît hamace și cei ce se aflau în el își pierduseră ambele sau numai unul din picioare în acest mod barbar) și (2) printre prizonierii de război se aflau ascunși cîțiva ofițeri de informații naziști pe care OSS îi scosese din Balcani înainte ca Armata Roșie să o poată face.

După cîte știu eu, acesta a fost unul dintre primele semne ale apariției structurii Războiului Rece dintre Est și Vest, chiar în perioada în care sovieticii erau încă aliații noștri și au rămas partenerii noștri de luptă în marea bătălie pe care o dădeam împotriva germanilor.

Această fracțiune secretă a OSS, în colaborare cu o direcție omologă din cadrul Serviciilor Britanice de Informații, i-a sprijinit pe naziști să pună bazele conceptului izolaționist „Cortina de Fier", care să conducă la apariția unei fisuri în relațiile de alianță cu Uniunea Sovietică chiar în 1944, să-și salveze viețile, să salveze anumiți centri de putere și averile lor și să stîrnească aresentimentul față de ruși, chiar în momentul celui mai mare triumf militar al acestora.

N-am fost decît pilotul acelui avion și n-am fost implicat în nici un fel în labirinturile diplomatice ale acelei vremi, dar m-am întrebat întotdeauna cine a luat acea decizie, încă de la mijlocul anului 1944, cu un an înainte de a se sfîrși Cel de-al Doilea Război Mondial, neținînd cont de actualele alianțe, punînd la cale o scindare între Vest și camarazii noștri de război, sovieticii; și toate astea în timp ce eram încă aliați fermi.

Prima fisură în structurile existente în timpul războiului a dovedit-o viziunea de mare perspectivă a Marii Strategii, existentă la un nivel mult superior liderilor pe care îi știa toată lumea. Elita puterii pusese deja în mișcare planul pentru perioada care avea să se numească, în anii de după Cel de-al Doilea Război Mondial, Războiul Rece. Acesta este unul dintre cele mai bune exemple pe care le-am putut găsi, în relevarea activității acestei elite a puterii, diferită de elita vizibilă pe care o știm cu toții ca fiind în fruntea statelor. O dată cu apropierea de finalul Celui de-al Doilea Război Mondial, planul de largă perspectivă al Războiului Rece exista deja, umplînd golul creat de finalul acelui conflict.

Decizia aceea de perspectivă trebuie să fi fost luată de un centru de autoritate aflat deasupra celor trei, Roosevelt, Churchill și Stalin, deoarece se ignorau alianțele stabilite la acea vreme de război între aceștia și se urma un traseu independent.

Datorită unei abile campanii de propagandă, începută de un grup de specialiști naziști, cei mai mulți dintre noi au fost făcuți să creadă că primii care și-au dat seama de amenințarea comunistă din Europa de Est au fost englezii și că expresia „Cortina de Fier“ îi aparține lui Winston Churchill, făcută publică într-o referire la acțiunile blocului țărilor comuniste din Europa estică și că a spus asta după sfîrșitul Celui de-al Doilea Război Mondial. Realitatea e alta.

Churchill n-a inventat această denumire memorabilă, ci doar a împodobit-o și a folosit-o. Iată cum au stat cu adevărat lucrurile:

Chiar înainte de a se sfîrși războiul în Europa, cînd Armata Roșie și forțele anglo-americane se grăbeau să se întîlnească spre a-și da mîna peste cadavrul unei armate germane învinse, într-o țară devastată, ministrul de

externe al Germaniei, contele Lutz Schwerin von Krosigk, ținea un discurs la Berlin, apărut în numărul din mai 1945 al *Times*-ului londonez, în care a folosit expresia „Cortina de Fier", inventată de propaganda nazistă în exact același context în care avea să o facă Churchill mai tîrziu în Missouri. Apoi, la numai trei zile de la capitularea Germaniei, pe 12 mai 1945, Churchill îi scria lui Truman — care, o lună mai tîrziu, avea să devină președinte al Statelor Unite în urma morții neașteptate a lui Franklin D. Roosevelt — exprimîndu-și îngrijorarea față de viitorul Europei, arătînd că o „Cortină de Fier" e gata să înconjoare tot estul Europei care se află sub influența Rusiei[1].

Aceasta a fost o reacție înțeleaptă a bătrînului maestru, de-a lungul drumului ce a dus la exacerbarea tensiunilor dintre Est și Vest și la sfîrșitul alianței dintre Uniunea Sovietică și puterile occidentale. Mișcarea abilă a lui Churchill a plantat sămînța din care avea să încolțească ideea de putere în mintea noului președinte, de timpuriu și la momentul oportun.

Aproape cu un an mai tîrziu, pe patru și pe cinci martie 1946, Truman și Churchill au mers împreună în trenul prezidențial, din Washington la Missouri, unde, la Colegiul Westminster din Fulton, Churchill a rostit aceste memorabile cuvinte: „De la Szezecin în Baltica, pînă la Triest, în Adriatica, asupra continentului a coborît o Cortină de Fier".

Majoritatea publicațiilor istorice și a surselor de presă ar fi vrut să credem că acesta a fost momentul istoric ce a marcat sfîrșitul alianței din timpul războiului cu Uniunea Sovietică și începutul Războiului Rece. Dar, după cum am văzut, n-a fost așa. Decizia Marelui Plan de a crea o nouă lume, împărțită în două tabere, a fost luată în anii '44-45[2], iar partenerii acestei noi elite mondiale a puterii

1 Vezi Henry Pelling, *Winston Churchill* (London, MacMillan, 1974).
2 Cazul generalului Reinhard Gehlen va fi reluat mai jos. Gehlen, șeful serviciilor de spionaj ale lui Hitler din Europa de Est, s-a predat ofițerilor armatei americane înainte de prăbușirea statului nazist, iar mai tîrziu a fost făcut general în US Army printr-o lege a Congresului, în scopuri informative.

erau cele trei dintre statele învingătoare, SUA, Marea Britanie și Franța și două dintre învinse, Germania și Japonia.

Marea desfășurare de forțe a Celui de-al Doilea Război Mondial a fost destrămată cu repeziciune de președintele Truman în 1945. Pe 1 noiembrie 1945, Truman a dizolvat OSS și, la puțin timp după aceea, pe 22 ianuarie 1946, a decretat crearea noului Grup Central de Informații (CIG), care avea să primească personal și fonduri de la Ministerul de Externe, de Război și de la forțele navale. În acești ani de după război, de-a lungul și de-a latul Statelor Unite, a fost trîmbițată o nouă linie propagandistică, potrivit căreia America reprezintă țara liberei inițiative și că va zdrobi socialismul.

În acest scop s-a născut un nou tip de război ale cărei lupte nesfîrșite aveau să fie duse în statele Lumii a Treia de o armată secretă și invizibilă. OSS, CIG și, mai tîrziu, CIA au constituit în Statele Unite avangarda acelei armate invizibile.

Cu toate că alianța dintre Occident și Uniunea Sovietică se închegase în focul luptei, nu avusese niciodată o bază prea solidă. Și asta mai ales în privința problemelor legate de Extremul Orient. Liderul chinez Cian Kai-Și era un dictator la fel de mare ca și Hitler și Mussolini. Era aliatul nostru, iar amenințarea cea mai mare care plana asupra lui în vremea războiului venea din partea fracțiunii comuniste conduse de Mao Tzedun, care din punct de vedere ideologic era aliatul lui Stalin. Cum sorții războiului se strămutaseră din Europa în Extremul Orient pe la sfîrșitul anului 1943, devenise extrem de necesară o întîlnire între liderii Marilor Puteri Aliate în vederea stabilirii „Marelui Plan". Nu se întîlniseră niciodată pînă atunci.

În această situație, președintele Roosevelt a făcut în așa fel, încît să fie însoțit de Cian Kai-Și la întîlnirea cu Churchill, dintre 22 — 26 noiembrie, de la Cairo. Prin aducerea lui Cian Kai-Și în atenția lumii, Roosevelt voia să creeze o ambianță a celor „Patru Mari". Cian și-a făcut apariția la Cairo însoțit de atrăgătoarea și influenta sa consoartă, madame Cian Kai-Și — născută May Ling Soong, fiica lui Charles Jones Soong și sora lui T.V. Soong, cel mai bogat om din lume la acea dată. Numai

cîteva dintre fotografiile făcute în timpul războiului au fost mai surprinzătoare decît acelea în care apar într-o parte Cian și Roosevelt, care „par" că glumesc unul cu celălalt, iar în cealaltă parte madame Cian și Churchill, „prinși" într-o conversație, zîmbindu-și amical unul altuia.

Opinia publică mondială a luat la cunoștință că, în urma acestei conferințe, Cian Kai-Și a promis că țara sa va acorda mai mult sprijin planurilor anglo-americane de a pătrunde în Burma în vederea deschiderii unui nou culoar, mai practic, între Burma și China, iar Statele Unite vor putea amplasa bazele aeriene pentru bombardierele uriașe B-29 pe linia Burma-China-India, de unde vor putea lansa atacuri directe asupra Japoniei, decolînd de pe aerodromurile amplasate în China.

După încheierea Conferinței de la Cairo, Roosevelt și Churchill au zburat spre Teheran pentru a-l întîlni pentru prima oară pe mareșalul Stalin, întîlnire intens mediatizată. Ceea ce nu s-a dat publicității, și chiar astăzi este puțin cunoscut, este faptul că la Conferința de la Teheran din 28 noiembrie-13 decembrie 1943 a fost prezentă și delegația chineză în frunte cu Cian Kai-Și.

După cum se știe, alianța celor Patru Mari n-a fost altceva decît un „aranjament" făcut la repezeală. Trebuia să se ia în discuție o serie de măsuri tactice, dintre care invadarea Franței constituia prioritatea esențială. O dată obținut acordul Vestului în această privință, s-a trecut la celelalte chestiuni referitoare la planul de înfrîngere a Japoniei. Mai întîi de toate, Stalin, a acceptat să participe cu forțele sale în lupta contra Japoniei, o dată cu capitularea Germanici. Drept pentru care a fost de acord să-l ajute pe Cian, convingîndu-l pe prietenul său Mao Tzedun să slăbească presiunile militare asupra Armatei Naționaliste a lui Cian Kai-Și de pe frontul chinez. Astfel că la numai o săptămînă de la debarcarea Aliaților în Normandia, Mao Tzedun a făcut o declarație publică neobișnuită, arătînd că îl va sprijini pe Cian Kai-Și în lupta împotriva Japoniei. Cu alte cuvinte, Churchill și Roosevelt își ținuseră promisiunile făcute la Teheran, iar Stalin plătise cu aceeași monedă.

Aceste înțelegeri au fost date publicității, dar altele, care au avut un impact masiv asupra evoluției din Orien-

tul îndepărtat după Cel de-al Doilea Război Mondial, nu au fost mediatizate. În primul rînd, cei mai mulți istorici au îndoieli în privința faptului că Cian și soția sa au participat cu adevărat la conferința de la Teheran. Eu pot confirma acest lucru, întrucît am fost pilotul avionului care a dus la Teheran delegația chineză (Cian și soția sa au călătorit fie cu avionul lui Roosevelt, fie cu alt avion militar american).

În cadrul acestor întîlniri importante, s-au dezbătut planurile de perspectivă în privința Asiei de Sud-Est și, fără îndoială, că multe dintre evoluțiile din această zonă, la care am fost martori din 1945 pînă în 1965, au fost stabilite la Cairo și Teheran. Prezența lui madame Cian Kai-Și la aceste conferințe nu a fost una de paradă, ci a fost tocmai ceea ce a determinat dezbaterea unor chestiuni de importanță majoră, care în absența ei n-ar fi putut avea loc. Sîntem din nou martorii modului în care acționează elita puterii — nu neapărat aceea a liderilor oficiali, care, de cele mai multe ori, nu sînt decît niște marionete.

Ca notă de interes pentru subiectul acestei cărți, Vietnamul, e necesar să arătăm următoarele:

> La conferința de la Teheran, în 1943, Stalin și Cian Kai-Și au fost amîndoi de acord cu propunerea lui Roosevelt de a crea o tutelă asupra Indochinei, dar Churchill s-a opus cu vehemență acestei idei. Roosevelt își amintește că i-a spus lui Churchill că Cian Kai-Și nu dorește nici să-și extindă stăpînirea asupra Indochinei și nici să-și asume responsabilitatea guvernării prin mandat a acestei țări.
>
> „E o prostie", a replicat Churchill, la care Roosevelt a ripostat: „Winston, este ceva ce, practic, nu ești în stare să înțelegi. Ai în sînge un instinct acaparator vechi de patru sute de ani și ți se pare inadmisibil ca o țară ce are posibilitatea de a pune stăpînire pe un teritoriu să nu dorească acest lucru. A început o nouă eră în istoria omenirii și va trebui să te adaptezi."[1]

Iată ce avea să adauge Roosevelt în cursul anului următor, în 1944, în această privință: „Britanicii ar fi în

1 „The U.S. Government and the Vietnam War", GPO, aprilie 1984.

stare să ia orice bucată de pămînt, din orice colț al lumii, chiar dacă ar fi vorba de o stîncă sau de un banc de nisip."[1]

Cititorul va observa semnificația deosebită a acestui schimb de păreri care a avut loc la Teheran în legătură cu schema propagandistică a „proprietății mobiliare" amintită mai sus. După cum afirma și Roosevelt, aceasta a fost direcția primordială a politicii externe britanice începînd cu domnia reginei Elisabeta și înființarea Companiilor Indiilor de Est în secolele ce au urmat voiajului lui Magellan și întoarcerii navei *Victoria*, care a dovedit că Pămîntul era de fapt un glob cu o suprafață limitată și cu o repartizare stabilă a bogățiilor sale, constînd în proprietăți mobiliare și resurse naturale.

Acesta este un moment istoric deosebit de important. Averea clanului Roosevelt, în special a celor din ramura Delano, se datora vechiului „comerț chinezesc". Erau în deplină cunoștință de cauză în privința activității Companiei Indiilor de Est în Extremul Orient de la 1600 încoace. Președintele Roosevelt avea dreptate cînd îi spunea lui Churchill: „Ai în sîngele tău un instinct acaparator vechi de patru sute de ani".

Din clipa în care conducătorii lumii din acele timpuri și marii financiari și-au dat seama că suprafața Terrei este limitată, iar aria sa este restrînsă, ca și resursele sale naturale, au început „să ridice pretenții" asupra oricărui teritoriu pe care îl puteau acapara, fără să țină seama dacă acesta era sau nu locuit. O dată cu trecerea anilor, au ajuns să creadă că era „dreptul lor". Credința în acest „drept" e dovedită și în ziua de azi — stau mărturie Vietnamul și permanenta problemă kurdă din Orientul Mijlociu, unde granițele nou create i-au lăsat pe anticii kurzi fără o patrie a lor.

Roosevelt, care cunoștea bine acest punct de vedere ca urmare a legăturii familiei sale cu comerțul cu China, a scos în evidență un aspect despre care știa foarte bine că este adevărat: credința veche de secole a englezilor, ca și a altora, că teritoriile pe care le-au „descoperit" le aparțineau de drept (în ciuda faptului că populațiile autohtone s-ar fi putut afla acolo de mii de ani). Churchill a dovedit

---

1 *The Diaries of Edward R. Stettinius, Jr.*, de Campbell și Herring, 1975.

că vechea mentalitate a Companiei Indiilor de Est asupra proprietății coloniale era încă vie în clipa în care el și ceilalți lideri puneau la cale soarta de după război a Asiei de Sud-Est. El se simțea perfect îndreptățit să ia asemenea hotărîri colonialiste cu sau fără consimțămîntul celorlalți.

Acest concept persistă. Dacă se descoperă petrol în Orientul Mijlociu, exploatarea lui se face de către companii petroliere. Dacă se descoperă aur în Africa de Sud, intră în scenă interesele corporațiilor miniere. Iar atunci cînd exploatarea resurselor de o asemenea însemnătate nu se poate face printr-o colonizare fățișă, intră în funcțiune forțe economice la fel de influente și de opresive, numite Banca Mondială sau Fondul Monetar Internațional. În cursul acestui proces, practica genocidului este aplicată cu regularitate, în vederea reducerii „surplusului" pentru a prezerva Pămîntul în favoarea „celor mai buni". Franklin Delano Roosevelt cunoștea mai bine decît oricine acest „instinct britanic" definitoriu și, în fața acestei tendințe grave de „colonialism postbelic" ivite în cadrul conferinței de la Teheran, nu s-a sfiit să i-o spună în fața lui Churchill — în prezența chinezilor, care suferiseră enorm din pricina Companiei Indiilor de Est și a psihologiei caracteristice a acesteia, precum și a rușilor, care fuseseră grav afectați după Primul Război Mondial de puterea economică britanică.

De-a dreptul spectaculos acest schimb de cuvinte de pe poziții inegale, așa cum este el relatat într-una din publicațiile guvernului american. De ce nu s-a scris mai mult despre această controversă și de ce nu s-a introdus în cărțile de istorie a acelor vremuri simpla menționare a faptului că la scena dintre Roosevelt și Churchill au asistat de asemenea liderul chinez Cian Kai-Și și influenta soție a acestuia?

Churchill nu a uitat și nu l-a iertat niciodată pe Roosevelt pentru acea discuție. În timpul Conferinței de la Ialta din februarie 1945, discuția a revenit asupra „tutelei" diverselor colonii britanice, olandeze și franceze. Cînd șefii de state (Churchill, Stalin și Roosevelt) au atins acest subiect, se spune că Churchill ar fi „explodat", zicînd: „Mă opun categoric! Nu intră în discuție nici o fărîmă de posesiune britanică... dacă se dorește reducerea chiar cu o palmă de pămînt a teritoriilor deasupra cărora

flutură drapelul britanic, mă voi împotrivi pînă la ultima suflare."[1]

Înainte de a ne depărta de acest subiect, aş dori să adaug o scurtă povestire proprie, care recunoaşte aceste două întîmplări neobişnuite. În timp ce transportam delegaţia chineză de la Cairo la Teheran, cu un aparat de protocol Lockheed Lodestar, a trebuit să fac o escală pentru realimentare pe aeroportul din Habbaniya, în Irak. În timp ce ne aflam la sol, a aterizat un B-25. Pilotul era un bun prieten al meu, căpitanul Leon Gray, iar copilotul era nimeni altul decît locotenent colonelul Elliott Roosevelt. Amîndoi făceau parte dintr-o unitate de recunoaştere cu sediul la Alger.

În timpul acestei escale, i-am prezentat pe chinezi lui Elliott şi pilotului său. Elliott n-a spus că tatăl său l-a invitat să participe la conferinţă pentru a-l întîlni pe mareşalul Iosif Stalin. Această întîlnire de la Teheran dintre Elliott şi Stalin avea să devină avanpremiera unui incident cu totul neobişnuit petrecut cu cîţiva ani mai tîrziu.

În numărul din 9 februarie 1986 al revistei *Parade*, Elliott Roosevelt scria că l-a vizitat pe mareşalul Stalin în 1946 pentru a-i lua un interviu. În timpul acestei vizite şi-a amintit un fapt cu totul extraordinar ce s-a petrecut în jurul datei morţii neaşteptate a lui Roosevelt, la mai puţin de două luni de la Conferinţa de la Ialta.

La vremea aceea, în 1945, Stalin i-a ordonat ambasadorului sovietic la Washington, Andrei Gromîko, să vadă rămăşiţele pămînteşti ale preşedintelui, dar doamna Roosevelt l-a refuzat în mai multe rînduri. Cînd Elliott s-a dus la Stalin, în 1946, acest subiect a revenit. Conform spuselor lui Elliott, a avut loc următoarea discuţie:

— Cînd a murit tatăl dumneavoastră, mi-am trimis ambasadorul să ceară permisiunea de a vedea corpul preşedintelui şi să-mi spună ce va observa. Mama dumneavoastră l-a refuzat. N-am iertat-o niciodată pentru asta.

— Dar de ce? a întrebat Elliott.

— Tatăl dumneavoastră a fost otrăvit cu siguranţă, aşa cum au încercat de nenumărate ori să mă otrăvească şi pe mine. Chiar dacă ambasadorul meu

---

1 *The U.S. Government and the Vietnam War*, GPO, aprilie 1984.

n-a fost lăsat să vadă dovada acestui lucru, eu sînt sigur de asta. Ei l-au otrăvit!

— „Ei"? Care „ei"?

— Clica lui Churchill, a răcnit Stalin. L-au otrăvit pe tatăl dumneavoastră și încearcă în continuare să mă otrăvească și pe mine. Clica lui Churchill!

Unul dintre secretele cel mai bine păstrate și mai puțin discutate ale planificării primei perioade a Războiului Rece a avut loc în Japonia și a influențat într-o oarecare măsură alegerea Coreei și a Indochinei ca locuri în care aveau să se petreacă primele ostilități dintre „comuniști" și „anticomuniști".

În pofida distrugerilor masive provocate Japoniei de bombardamentele aeriene, chiar și înainte de a fi folosite bombele atomice, invadarea acestui stat a fost considerată ca un prim pas esențial în vederea victoriei și a capitulării „necondiționate". Planificarea invaziei era în curs de desfășurare de mai mulți ani. Din clipa în care insula Okinawa a devenit propice ca loc de lansare a acestei operațiuni, au început să fie ridicate pe tot teritoriul insulei grămezi înalte pînă la cincisprezece și chiar douăzeci de picioare de provizii și echipament pentru o forță de invazie de cel puțin cinci sute de mii de oameni.

Dar, deoarece capitularea Japoniei survenise mai devreme decît se așteptase, stocul acesta imens de echipament militar nu mai era necesar. Aproape imediat au început să-și facă apariția vase de transport ale flotei navale americane în golful Naha din Okinawa care au preluat această încărcătură fantastică de echipament militar. Fiind la Okinawa în vremea aceea și avînd oarecare treburi în port, l-am întrebat pe comandantul acestuia dacă navele aveau să ducă tot acel material de război în Statele Unite.

Răspunsul acestuia a fost pe cît de direct pe atît de uimitor: „Da' de unde! Nu-l vor mai vedea niciodată. Jumătate din el, suficient pentru cel puțin o sută cincizeci de mii de soldați, va fi dus în Coreea, iar cealaltă jumătate în Indochina".

În 1945 nu știa nici unul dintre noi că primele bătălii ale Războiului Rece vor fi date de trupele americane în cele două regiuni, începînd cu 1950, respectiv 1965 — deși

se știe sigur că au fost planificate și știm ce s-a întîmplat. Cine a luat hotărîrea aceea atît de timpuriu, în 1943-1945? Cine i-a ales pe Ho Și Min și pe Singman Rhee, încă de la jumătatea anului 1945, pentru a fi viitorii noștri aliați?

Aceasta este încă o dovadă pentru noi a faptului că anumite decizii bine puse la punct trebuie să fi fost luate de aceeași elită a puterii; cu toate că nu există absolut nici o mărturie despre cine ar fi putut lua o astfel de decizie și în ce scop. Astfel de acțiuni sînt dovedite rareori, *dacă* sînt dovedite vreodată, de mărturii sigure. În asemenea situații, împrejurările sînt mărturii mai convingătoare decît dovezile provenite din alte surse. Cu trecerea anilor, am fost martorii acestor dovezi. Implicarea Statelor Unite în ceea ce avea să fie cunoscut mai tîrziu drept Războiul din Vietnam a început chiar din ziua capitulării Japoniei, 2 septembrie 1945. Am putut observa că scenariul n-a suferit nici o modificare de-a lungul timpului.

În 1945, echipele OSS, conlucrînd cu Singman Rhee în Coreea și cu Ho Și Min în Vietnam, au distribuit acea încărcătură enormă de echipament militar către cele două state ce fuseseră devastate de japonezi. Aceste transporturi dezvăluiau locul celor două teatre de război pentru cele mai mari conflicte ale apropiatului Război Rece și arătau că lupta se va da în stilul acelui război, lipsit de un obiectiv militar precis sau de o victorie finală. Dacă în timp aveau să apară noi conflicte, era absolut necesar ca ele să se deruleze după același calapod și să se ajungă la același rezultat, așa cum am văzut recent în Războiul din Golf.

Pe la sfîrșitul Celui de-al Doilea Război Mondial, marile puteri financiare din Occident, cu ajutorul avocaților lor de pe Wall Street, au decis că venise momentul să pună bazele unui nou centru de putere mondial al companiilor transnaționale care să ajute la distrugerea socialismului și a Uniunii Sovietice. Pentru a atinge acest obiectiv fantastic au ales ca principală forță motrice puterea ascunsă a CIA și a aliaților nevăzuți ai acesteia.

Începutul acestei acțiuni a fost prudent. În cursul anului 1947, Congresul a adoptat o serie de măsuri legislative ce au dus la înființarea unui nou Consiliu al Siguranței Naționale (NSC), al unui nou Minister al Apărării (DOD) cu Comitetul Întrunit al Șefilor de State Majore

aferent și departamente separate pentru armată, marină și aviație. Aproape ca un tertip, Legea Siguranței Naționale din 1947 a permis crearea Agenției Centrale de Informații.

Ideea aceasta a avut de întîmpinat o mare rezistență. Pentru prima oară se propune ca Statele Unite să aibă, în timp de pace, o agenție de informații investită cu puteri depline care să activeze în arena internațională. Astfel de organizații existau prin tradiție în cadrul armatei, a marinei militare, a FBI-ului și a Ministerelor de Externe și de Finanțe; dar personalul acestora era format din oameni de specialitate, desemnați să sprijine prin activitatea lor buna funcționare a diferitelor domenii pentru care lucrau. Mai mult, munca acestor organizații se rezuma aproape totdeauna la prelucrarea informațiilor și nu se putea vorbi despre un serviciu operativ sau despre acțiuni ilegale.

De aceea, conținutul Legii Siguranței Naționale a fost scris în așa fel — în prima instanță de către acel deosebit de înzestrat legiuitor și om de stat numit Clark Clifford — încît să liniștească spiritele. Susținătorii acestei legislații nu doreau altceva decît înființarea CIA ca punct de plecare și nu erau foarte interesați de ce glăsuia legea. Ei erau conștienți că CIA, o dată creată, în virtutea caracterului ei secret, putea fi determinată să facă orice i s-ar fi cerut mai tîrziu, indiferent de conținutul legii de funcționare.

Legea, care a fost adoptată de Congres și semnată de președintele Truman, a dus la înființarea Agenției Centrale de Informații, plasată sub controlul Consiliului Siguranței Naționale. Acreditarea statutară a agenției e cuprinsă în capitolul 50, secțiunea 403 (d) al Congresului Statelor Unite. Pentru a favoriza crearea acestei agenții, îndatoririle legale exprimate în acesta se limitează la „coordonarea activităților de informații a mai multor ministere și agenții în interesul siguranței naționale." Acest limbaj moderat a fost anume ales pentru a preîntîmpina obiecțiile exprimate de membrii Congresului, de genul celor exprimate de reprezentantul de Ohio Clarence Brown, care spunea:

> Sînt foarte interesat în a vedea armata și marina militară a Statelor Unite înzestrate cu cele mai bune

servicii de contraspionaj de care pot dispune, dar nu sînt interesat în a instala chiar aici, în Statele Unite, un serviciu de spionaj particular polițienesc sub conducerea vreunui președinte, oricare ar fi el, permițîndu-i să dispună de propriul său Gestapo dacă dorește acest lucru..."

De acum înainte, oricine va veni la putere va avea această concepție imperialistă.

DOI

CIA în lumea bombei cu hidrogen

CHIAR ȘI PREȘEDINTELE Statelor Unite se poate simți frustrat, înșelat și confuz, cînd se opune unui grup de bancheri hotărîți, industriași internaționali și avocații lor pricepuți de pe Wall Street. Harry S. Truman a devenit președinte al Statelor Unite pe data de 13 aprilie 1945, după moartea președintelui Franklin Delano Roosevelt, cînd țara era antrenată cu toate forțele în cel mai important conflict armat din istorie — războiul împotriva puterilor Axei: Germania, Italia, Japonia (la acea dată Italia capitulase). Truman fusese vicepreședintele Statelor Unite sub președinția lui Roosevelt, dar pînă în momentul investirii ca președinte nu auzise niciodată de cercetările secrete pentru crearea bombei atomice sau despre Proiectul Manhattan. De asemenea, nu cunoștea faptul că „OSS emisese o ordonanță politică încă din luna aprilie 1945 (înainte de capitularea Germaniei) în care se arăta că sovieticii par a încerca să-și extindă dominația asupra întregii lumi și se recomanda ca Statele Unite să ia măsuri pentru a înăbuși tendințele expansioniste ale rușilor[1]."

Mai mult, nu i se spusese că o grupare secretă din OSS, alături de o fracțiune britanică omoloagă, colaborase în secret cu naziștii și cu simpatizanții acestora în Europa chiar înainte de septembrie 1944, pentru a se îndepărta de aliatul de război al americanilor, Uniunea Sovietică, și pentru a împărți lumea în două tabere ostile. Harry Truman nu era la curent și nici nu era familiarizat cu existența acelei elite a puterii pe care Winston Churchill o numise Înalta Cabală. I s-au adus la cunoștință amănunte privind Proiectul Manhattan abia la 25 aprilie

1 Office of Strategic Services, „Probleme și Obiective ale politicii SUA", 2 aprilie 1945.

1945, iar despre toate celelalte realități ale vieții publice a învățat dintr-o crudă experiență.

Capitularea Germaniei a survenit pe 9 mai 1945. Războiul contra Japoniei se intensificase, culminînd cu bătălia pentru Okinawa. Pe 19 iulie 1945, Truman sosea la Potsdam, o suburbie berlineză, pentru a se întîlni pentru prima oară cu liderul sovietic, Iosif Stalin, și cu conducătorul Marii Britanii din timpul războiului, Winston Churchill. Avea să negocieze cu aceștia ca și cu niște aliați egali, în ciuda prăpastiei adînci ce fusese creată în secret între ei.

Pe 25 iulie 1945, la exact trei luni de la data cînd i se adusese la cunoștință existența bombei atomice, Truman a profitat de ocazie și i-a vorbit lui Stalin între patru ochi despre eforturile încununate de succes ale Statelor Unite în realizarea unui tip de armă cu totul nou. Nu i-a spus lui Stalin că această armă se baza pe utilizarea proprietăților explozive ale energiei atomice. Drept răspuns, Stalin nu a arătat nici o urmă de interes și nu i-a dat nici o replică substanțială. Truman a rămas perplex. Să fi știut deja Stalin despre reușita primului experiment atomic ce avusese loc în New Mexico pe 16 iulie 1945? Să fi aflat cumva Stalin cu mult timp înainte de lucruri pe care nici Truman nu le știa? S-ar putea să nu aflăm niciodată, dar acesta e modul de lucru al serviciilor secrete.

Dar, mai presus de toate, să-și fi dat Stalin seama de faptul că Războiul Rece începuse deja, iar Uniunea Sovietică nu mai avea să fie pentru mult timp partenerul egal al aliaților occidentali? Stalin n-a dat cărțile pe față, dar, după cum aveam să aflăm mai tîrziu, ordonase echipei sale de experți, conduși de Igor Kurciatov să accelereze derularea programului nuclear sovietic.

Fără îndoială că informația echivocă despre existența unei arme noi, pe care Truman i-a dat-o lui Stalin la Potsdam, a marcat începutul celei mai acerbe curse de înarmare din istorie. Lumea intrase în era înfricoșătoare a energiei nucleare și a operațiunilor secrete.

Convorbirile de la Potsdam au constituit pentru Harry Truman o lecție de neuitat, cel puțin. Pe de o parte, a învățat cum să negocieze cu Stalin, iar pe de altă parte a luat aminte la înlăturarea bruscă din funcție a celui mai puternic și apropiat aliat al său, Winston Churchill, în clipa

în care partidul acestuia a pierdut alegerile din Anglia. Asta l-a pus pe Truman într-o nouă încurcătură. A trebuit mai întîi să-l întîlnească pe noul premier, Clement Attlee, apoi să se familiarizeze cu el și cu noua echipă de consilieri ai acestuia în timpul unei serii de întîlniri importante.

Desigur, nici Truman nu era singur. Președintele era înconjurat de colaboratorii săi militari și diplomatici, un grup de vechi politicieni apropiați, și de un om care, în general, trecea neobservat.

Acest om era Edwin Pauley, un petrolist de marcă din California, președinte al unei bănci și al unei companii de construcții. Poziția sa oficială era aceea de șef al delegației americane din cadrul Comisiei Aliate de Asistență din Moscova. Pauley era, de fapt, reprezentantul secret al lumii finanțelor, al industriașilor și al cercurilor conducătoare. Misiunea lui era să vadă dacă noul președinte se comformează direcției deja stabilite pentru Războiul Rece mondial.

„Prima impresie pe care și-o poate face cineva despre un conducător și despre capacitatea sa, scria Machiavelli, este influențată de calitatea subordonaților săi".

Putem fi siguri că veteranul hîrșit de la Kremlin, Stalin, n-a scăpat din vedere acest lucru cînd l-a examinat pe Truman și pe membrii delegației sale. Echipa lui Truman era formidabilă, în contrast cu înfățișarea de „țărănoi" a președintelui. Devenea limpede că perioada postbelică avea să fie la cheremul cerințelor și principiilor acestor mari bancheri, industriași și afaceriști, care fuseseră atît de bine reprezentați la Potsdam.

În iulie, în timp ce se afla la Potsdam, Truman a primit vestea că noul test atomic de la Alamogordo, New Mexico, fusese încununat de succes. În săptămîna următoare, delegațiile americane și britanice au dezbătut în secret oportunitatea utilizării bombei atomice în Japonia. Truman a prezentat două alternative principale: modificarea termenilor „capitulării necondiționate" din politica lui Roosevelt față de Japonia, ceea ce ar fi permis japonezilor să-și mențină imperiul sau să refuze modificarea termenilor, nedîndu-le japonezilor altă alternativă decît să-și continue lupta pînă în clipa în care Statele Unite ar fi folosit bomba atomică.

S-a căzut de acord asupra necesităţii folosirii bombei atomice, mai mult pentru a-i impresiona pe sovietici şi lumea întreagă decît pentru a grăbi capitularea nefericiţilor japonezi. Motivaţia constă în faptul că, prin utlizarea bombelor atomice s-ar fi grăbit capitularea ruşinoasă a Japoniei, ceea ce ar fi dus la salvarea a milioane de vieţi omeneşti, atît din rîndul japonezilor, cît şi din rîndul americanilor, prin evitarea unei invazii costisitoare într-o ţară îndoctrinată cu mentalitatea kamikaze.

Prima bombă a fost lansată la Hiroshima asupra unei populaţii deja epuizate de război pe 5 august 1945, iar a doua la data de 9 august 1945, asupra oraşului Nagasaki. Japonezii au capitulat pe 14 august. În ultima fază a războiului, japonezii se găseau în imposibilitatea de a trimite avioane de vînătoare în întîmpinarea bombardierelor americane, aparatele fiind lipsite de subansamble esenţiale şi, nu de puţine ori, chiar de combustibil.

În semn de bunăvoinţă, japonezii desfiinţaseră lagărele de prizonieri americani din Japonia cu multe săptămîni înainte de bombardamentele atomice, astfel că sute de americani hoinăreau liberi prin Japonia în aşteptarea zilei în care primul avion american de transport va veni să-i ducă acasă. Am pilotat unul dintre aceste avioane grele de transport, aterizînd pe unicul aerodrom japonez ce nu fusese distrus de bombardamente, lîngă Atsugi, nu departe de Yokohama în ultimele zile ale lui august 1945.

În timp ce zburam pe sub perdeaua de nori grei, rămăşiţe ale unui taifun puternic asupra insulelor Japoniei, am pătruns într-o porţiune de cer acoperită cu nori de ploaie deasupra golfului Tokio, unde am văzut ancorate navele flotei americane cu crucişătorul *Missouri* în mijlocul lor. Baza aeriană de la Atsugi era împînzită de avioane japoneze noi, care nu zburaseră niciodată. Am văzut cîteva camioane militare. Funcţionau cu gaz metan şi erau confecţionate în întregime din lemn, mai puţin părţile cele mai importante, care trebuia să fie făcute din oţel.

Oriunde ne-am fi uitat, vedeam dovada izbitoare a faptului că visul imperialist japonez fusese sfărîmat. Era limpede că îndelung planificata invazie ar fi fost inutilă, chiar dacă nu s-ar fi folosit bombele atomice.

După ce am preluat un detașament de elită pentru garda personală a generalului MacArthur, am decolat de pe aerodromul Atsugi și am zburat la joasă înălțime deasupra orașelor Yokohama și Tokio. Deși mai văzusem orașe devastate de război în Rusia, în Europa și Filipine, distrugerea provocată de bombele incendiare în Tokio depășea orice imaginație. Era totală. Mai mult de cincisprezece mii de oameni muriseră asfixiați într-un singur cvartal al orașului, în districtul Shibuya-Ku, unde aveam să închiriez o casă între 1952-1954. Tokio, orașul acela imens, fusese aplatizat într-o asemenea măsură, încît, zburînd la mică înălțime, puteam vedea tramvaiele circulînd dintr-o parte în cealaltă a centrului. Aproape fiecare clădire fusese distrusă, iar străzile erau pline de dărîmături.

Zburam la o altitudine foarte mică de-a lungul coastei de est a insulei principale, Honshu. Într-una din cele mai fățișe și memorabile manifestări a capitulării totale care s-ar putea imagina vreodată, japonezii legaseră fîșii vizibile de cîrpe albe, la capătul unor bețe lungi de bambus pe care le urcaseră pe cele mai înalte crengi ale fiecărui pin existent. Părea că toată țara flutură semnul alb al predării.

În curțile școlii, copiii se opreau din joacă și înmărmureau, cu capetele plecate, cînd avionul nostru trecea pe deasupra lor. Din fericire pentru ambele părți, nu eram într-o misiune de bombardament. Apoi am ajuns deasupra ruinelor a ceea ce fusese odată orașul Hiroshima. După cum am mai spus, am văzut distrugerile pe care le poate provoca un război. Cele provocate orașului Rostov m-au determinat întotdeauna să-l așez în capul listei celor mai devastate orașe. Între fluxul și refluxul marilor bătălii ce s-au dat în Rusia, Rostovul a fost distrus de patru ori, de două ori de atacul dezlănțuit al nemților și de două ori cu ocazia reîntoarcerii trupelor Armatei Roșii. Dar aici, la numai cinci sute de picioare sub noi, se afla Hiroshima. Pe coastă, la marginea unei vîlcele, ceea ce mai rămăsese din acel oraș frumos păreau a fi rămășițele unui incendiu care fusese stins dintr-o dată de o uriașă pală de vînt. Totul era inert. Numai structurile șoselelor și ale podurilor arătau că pe locul acela existase cîndva un oraș măreț.

Cînd președintele Truman a revenit în Washington după conferința de la Potsdam, a făcut publice rezultatele

convorbirilor. În același timp s-a anunțat lansarea celei de-a doua bombe asupra orașului Nagasaki. A urmat capitularea Japoniei și semnarea documentelor respective de către toate părțile implicate în conflict, care a avut loc la bordul crucișătorului *Missouri* pe 2 septembrie 1945. Cel de-al Doilea Război Mondial se sfîrșise. Era sfîrșitul unei perioade istorice — cu implicații nebănuite la vremea aceea de nimeni în lume. Niciodată nu vor mai putea dori — cei ce vor deține puterea asupra vreunei națiuni ori a vreunui grup de națiuni aliate — să poarte un război total, fără restricții, clasic, împotriva unei alte națiuni și să se aștepte la o victorie cu asigurarea implicită că vor mai supraviețui după toate astea. Armele nucleare schimbaseră totul.

Această perioadă a istoriei, de la prima confruntare în care omul s-a folosit de bîte și de sulițe pînă la distrugerile în masă provocate de Primul și Cel de-al Doilea Război Mondial — cu mitraliere, tunuri, tancuri, bombardiere și crucișătoare — a apus o dată cu lansarea primei bombe atomice. Dacă a existat vreun conducător de stat care să nu fie convins de acest adevăr în 1945, n-a avut decît să aștepte primul test cu bomba cu hidrogen în 1952. O singură explozie, în atolul Eniwetok, a provocat un crater mai adînc decît înălțimea lui Empire State Building. Sau ar fi putut să aștepte încă puțin pînă la testul Bravo din 1954 al bombei cu hidrogen bazată pe principiul fisiune-fuziune-fisiune dintre litiu și deuteriu. Explozia a provocat o doză letală de radioactivitate pînă la o sută patruzeci de mile în direcția curenților de aer și douăzeci de mile în jurul punctului de impact, un rezultat cu mult mai distrugător decît cel al experimentului precedent de la Eniwetok.

În anii de după război s-au întîmplat o serie de evenimente importante ce au marcat tranziția omenirii spre o eră nouă. Războiul Rece, bazat pe confruntarea dintre Est și Vest, a generat un nou tip de conflict global, extrem de ucigător, dependent de importante forțe nevăzute care acționau la adăpostul binevoitor al organizațiilor secrete. Aproape imediat după încheierea ostilităților, masivele concentrări de trupe au fost dizolvate și trecute în rezervă. Armele, muniția aferentă și celelalte echipa-

mente militare au fost înstrăinate, vîndute și chiar distruse, pentru a face loc unor noi achiziții.

Înființarea anterioară a CIA și a Biroului de Coordonare Politică (OPC) a fost o urmare firească a Celui de-al Doilea Război Mondial, deoarece, o dată luată hotărîrea de a transforma, ca peste noapte, Uniunea Sovietică dintr-un aliat pe timp de război într-un adversar „pe vreme de pace", devenise eminamente necesară crearea unui organism care putea să ducă mai departe eternul conflict în vreme de „pace", folosindu-se de rețelele de spionaj înființate în Europa Răsăriteană atît de Aliați, cît și de naziști. Utilizarea rețelelor de spionaj naziste existente încă din timpul războiului în Uniunea Sovietică și în Europa de Est a devenit unul dintre principiile de bază ale strategiei Războiului Rece. Alături de CIA au acționat atît colaboratori interni și externi, cît și civili, și guvernamentali.

De fapt, „operațiunile pe timp de pace" nu reprezintă altceva decît un nou eufemism orwellian pentru activitățile militare clandestine de mare amploare; desfășurarea lor, chiar dacă au fost sau nu secrete, chiar dacă ar fi putut sau nu fi argumentat dezmințite, nu s-a putut bucura de motivația ce le-ar fi putut fi conferită de existența unei declarații oficiale de război între inamici. Acest lucru a reprezentat o schimbare majoră; orice stat — fie că se numește Uniunea Sovietică, Statele Unite, fie chiar state mai mici, ca Grecia și Israel — ale cărui rețele de spionaj își desfășoară activitatea în interiorul granițelor altui stat, cu care nu se află în mod oficial într-un conflict, ignoră și deteriorează străvechile concepte de independență și de suveranitate națională.

Pe 1 octombrie 1945, Truman decretează desființarea OSS și înființează Grupul Central de Informații (CIG) ca organism interimar în perioada redactării și dezbaterilor asupra Legii Siguranței Naționale. Existența CIG a făcut posibilă menținerea tuturor rețelelor de rezidenți din timp de război ale OSS și a slujit drept acoperire oficială pentru echipa de spioni condusă de fostul general nazist Reinhard Gehlen, ce se afla în posesia unui important număr de dosare referitoare la foștii agenți naziști și anticomuniști din rețelele clandestine ce împînzeau Uniunea Sovietică și Europa de Est.

Cel care a contribuit esențial la „transformarea" unuia dintre cei mai de temut generali ai lui Hitler, Reinhard Gehlen, într-un ofițer al armatei terestre a Statelor Unite, a fost Allen Dulles, dar de detaliile preluării și ale călătoriei ulterioare a lui Gehlen în Statele Unite cu avionul oficial al lui Eisenhower s-au ocupat ofițeri ai armatei americane. Coordonatorul acestui plan a fost șeful de cabinet al lui Eisenhower, generalul Walter Bedell Smith, care imediat după război a îndeplinit funcția de ambasador al Statelor Unite la Moscova și, după întoarcerea de la Moscova în octombrie 1950, pe cea de director al CIA. Implicat, de asemenea, în această operațiune a fost și colonelul William Quinn, care, ulterior, avea să devină șeful Direcției de Informații a Armatei (DIA)[1] cu gradul de general-locotenent.

E necesar de subliniat rolul activ pe care l-au avut aceste autorități militare în această acțiune fără precedent, de mutare a șefului serviciului de spionaj al lui Hitler direct în funcția de ofițer al armatei americane printr-o lege specială a Congresului. Pusă la cale încă înainte de sfîrșitul războiului cu nemții și coordonată de la cel mai înalt nivel, această mișcare este un exemplu clasic al activității elitei puterii.

Membrii Consiliului Național al Securității s-au întrunit pentru prima oară pe 19 decembrie 1947, la puțin timp după votarea Legii Siguranței Naționale. Consiliul nici n-a așteptat să se usuce bine cerneala de pe noua lege, că s-a și grăbit să încalce prevederile — care spuneau că îndatoririle CIA se rezumă la „activitatea de coordonare a informațiilor" — zorind nou creata agenție la acțiuni subversive. Prin directiva #4 a NSC, i s-a ordonat directorului CIA, amiralul Roscoe Hillenkoetter, să „desfășoare un război psihologic secret", cu mult peste propriile sale ambiții profesionale. În acest scop a fost creat cu repeziciune un „detașament de operațiuni speciale" care, printre altele, a fost amestecat în măsluirea alegerilor generale din Italia.

Această primă operațiune de acest fel a fost socotită drept un succes și, în 1948, Consiliul Național de Securitate (NSC) a emis o nouă ordonanță, servind drept acope-

---

1 *Dulles*, de Leonard Moseley, Dial Press, 1978.

rire pentru „activități paramilitare clandestine, precum și pentru conflicte economice și militare". Aceeași ordonanță a generat crearea unei noi unități secrete de acțiune, care a înlocuit „detașamentul de operațiuni speciale". În contradicție cu litera și spiritul legii nou createi secții — cea mai tainică dintre toate — i s-a dat numele de Biroul de Coordonare Politică (OPC).

Așa cum aminteam mai devreme, „cea mai secretă acoperire a CIA este aceea că reprezintă o organizație de spionaj." În fruntea OPC a fost numit Frank Wisner, fostul coordonator al filialei OSS din România. Acesta împreună cu Allen Dulles, șeful secției OSS din Elveția la acea vreme, au fost printre primele autorități americane ce au început să contacteze anumiți naziști și simpatizanți ai acestora — într-o acțiune de „Recul" („trierea" minuțioasă a foștilor naziști cu anumite însușiri tehnice) cunoscută sub denumirea de Proiectul „Apa Adîncă" (o codificare și-atît) — în vederea unui eventual transport al acestora în Statele Unite.

Bineînțeles că scopul oficial declarat de nenumărate ori pentru această acțiune nemaiîntîlnită a fost că acești naziști erau oameni de știință și experți ale căror însușiri puteau fi puse în slujba Statelor Unite și că nu trebuia să fie lăsați să cadă în mîinile sovieticilor. Astăzi, însă, știm foarte bine că motivul real a fost cu totul altul. Wisner a fost cel care, la sfîrșitul anului 1944, a aranjat ca un număr important de prizonieri de război americani să fie scoși din Peninsula Balcanică și duși la Cairo prin Turcia. Printre aceștia — majoritatea membrii ai echipajelor avioanelor americane doborîte de români în timpul bombardamentelor masive executate asupra cîmpurilor petrolifere de la Ploiești — se afla și un grup de pronaziști specialiști în informații, care fugiseră din Balcani, risipindu-se înainte de apropierea Armatei Roșii.

Noua calitate de șef al OPC i-a oferit lui Wisner posibilitatea de a controla un mare număr de agenți est-europeni aflați într-o vasă rețea de spionaj. În același timp, era în măsură să le asigure atît lor, cît și agenților de legătură americani, protecția față de eventualele încercări ale spionilor comuniști și antinaziști de a-i captura sau chiar de a-i ucide. OPC a fost cea mai puțin cunoscută, cea mai neobișnuită organizație din cadrul guvernării

Statelor Unite, unde nu mai existase niciodată înainte o astfel de activitate subterană.

OPC a fost creată inițial ca independentă față de secțiile de culegere de date și analiză (o altă funcție neprevăzută în lege) ale CIA. Șeful OPC era numit de către ministrul de Externe cu aprobarea ministrului apărării. Fondurile OPC proveneau, ca majoritatea fondurilor CIA, din bugetul îndestulător al Ministerului Apărării. Orientarea politică și celelalte instrucțiuni operative caracteristice ale OPC erau dirijate peste capul directorului CIA, direct de către ministrul de externe și cel al apărării. Cu alte cuvinte OPC numai independentă nu era.

Cazul OPC este exemplul cel mai potrivit pentru a arăta cum a fost instituționalizată noua armată invizibilă și secretul ce a învăluit înființarea ei. Nici o lege nu autoriza existența unui astfel de organism ori a multitudinii de funcții secrete care îi fuseseră atribuite. Dacă ar fi fost întrebat atunci, directorul CIA ar fi putut nega cu ușurință că ar avea vreo legătură cu activitatea OPC. Și cine s-ar fi gîndit sau cine ar fi îndrăznit să-i întrebe pe cei doi miniștri, de la Externe și de la Apărare, dacă se implicaseră în operațiuni clandestine? Sau în legătură cu un astfel de organism cînd ei puteau pretinde că nici măcar nu auziseră că așa ceva ar exista. După cum putem vedea, această organizație ultrasecretă a fost pe deplin ascunsă de hățișurile birocratice, iar multiplele ei conexiuni cu agenții și operațiunile secrete erau imposibil de descoperit.

În ciuda acoperirii, cum-necum, numărul angajaților activi ai OPC a crescut de la trei sute în 1949 pînă la aproape șase mii în 1952. În mare parte această dezvoltare rapidă s-a datorat numărului crescut de acțiuni secrete și altor genuri de operațiuni speciale ce trebuia desfășurate în războiul din Coreea și în activitățile legate de acesta. Unul dintre primele lucruri pe care le-a făcut generalul Walter B. Smith în calitate de șef al serviciilor de informații, după revenirea de la Moscova, a fost să preia în totalitate controlul asupra OPC și să rupă relațiile acestuia cu Ministerul de Externe și cu Ministerul Apărării pentru operațiunile subterane desfășurate de OPC din întreaga lume.

Acest lucru scoate la iveală o altă caracteristică majoră a armatei invizibile. Atîta vreme cît CIA administra activitatea acestui organism în plină dezvoltare, cu cei șase mii de angajați ai săi, se putea baza oricînd pe sprijinul armatei, dispunînd de personal suplimentar, mijloace de transport, baze peste ocean, armament, avioane, vase și toate celelalte lucruri de care dispunea din abundență Ministerul Apărării. Unul dintre cele mai importante elemente furnizate în mod curent de Ministerul Apărării a fost „acoperirea militară". Lucrătorii din OPC și din alte secții ale CIA făceau parte din unități militare și li se asigura acoperire militară ori de cîte ori aveau nevoie, mai ales prin intermediul bazelor răspîndite în cele mai îndepărtate colțuri ale lumii, chiar și în Antarctica.

Metodele de lucru secrete sau invizibile, utilizate de CIA și de armată în anii '50, se practică și astăzi, în ciuda sfîrșitului aparent al Războiului Rece, în acțiuni subterane ca acelea ce se desfășoară în America Centrală sau în Africa și chiar în acele activități ce necesită o înaltă specializare, ca pregătirea unor „manuale de asasinare" de genul celui scris de CIA și descoperit în Nicaragua în 1984. Acele instrucțiuni nu reprezintă altceva decît o versiune ulterioară a celor utilizate de CIA în deceniul al cincilea.

În zilele noastre, toată această activitate clandestină a atins cote foarte ridicate; iar o distincție clară între CIA și armată se poate face cu greu, atîta vreme cît ele au acționat întotdeauna împreună[1].

1 „Clandestine Operations Manual for Central America", Desert Publications, 1985.

TREI

Cel de-al Treilea Război Mondial Invizibil

RĂZBOIUL MONDIAL INVIZIBIL purtat de KGB-ul sovietic și de Agenția Centrală de Informații a Statelor Unite în decursul ultimelor cinci decenii, sub acoperirea că aceste două organizații făuritoare de război sînt, de fapt, servicii de informații, a fost dus cu tactici noi. Acest tip de război subteran nu numai că el,în sine, era secret, dar așa erau și metodele aplicate în desfășurarea sa. Așa stînd lucrurile, cititorii avizați nu au fost surprinși să descopere, în paginile interioare ale ziarului *New York Times* din 25 iulie 1985, un articolaș transmis de la Zaragoza, Spania, descriind una dintre aceste bătălii ale Războiului Rece, dusă cu metodele secrete de care am amintit:

DOI OFIȚERI SPANIOLI PEDEPSIȚI PENTRU ORCHESTRAREA UNOR EXECUȚII FALSE

ZARAGOZA, Spania, 24 iulie (UPI) — Doi ofițeri ai armatei spaniole, care au adunat locuitorii unui oraș în piața publică pentru a asista la execuții înscenate, au fost condamnați la 4, respectiv 5 luni de detenție, după cum afirmă oficialii militari.

Un tribunal militar a stabilit marți că ofițerii Carlos Aleman, căpitan, și Jaime Iniguez, locotenent, au dat dovadă de exces de zel în îndeplinirea ordinelor.

„Li s-a ordonat să însceneze o pretinsă invazie într-un oraș și s-o facă să pară cît mai reală posibil, dar au mers prea departe", a declarat locotenentul Jesus del Monte, purtător de cuvînt al Ministerului Apărării.

Acest incident bizar s-a petrecut în Spania. Evenimente similare, folosind aceleași practici, au loc aiurea în

lumea largă aproape zilnic, în ciuda aparentei dezamorsări a Războiului Rece. Ele au o caracteristică unică, rareori întîlnită în războiul convențional, dacă nu chiar niciodată, care le individualizează. Incidente ca cel relatat de *Times* servesc mai mult la ațîțarea războiului decît la înghețarea lui, dînd unui vechi proverb un nou înțeles. „Ei fac război din... piatră seacă".

Metodele folosite în cazul spaniol sînt aproape identice cu cele practicate de CIA în Filipine la începutul anilor '50 și în Indochina între 1945 și 1965, printre alte cazuri. Acestea vor fi dezbătute în capitolele următoare. Este demn de reținut că zeci de mii de soldați din Forțele Speciale și „paramilitare" străine au fost antrenați în diverse baze militare americane, sub supravegherea și cu sponsorizarea CIA. Unele dintre ele sînt de un profesionalism ridicat, beneficiind de utilizarea celor mai moderne arme și echipamente de luptă. În parte, pregătirea se efectuează în campusurile americane și chiar în cele ale fabricilor de profil.

Apoi mai există forțele paramilitare ale altor țări ce sînt pregătite în Uniunea Sovietică. Astăzi, cei care au absolvit cursurile, zeci de mii de oameni, sînt liderii forțelor de „elită" ale multor țări și profesioniștii folosiți să creeze o lume a terorismului mondial. În cea mai mare parte, ei nu acționează singuri sau ca și componenți ai unui grup minor, ci se află integrați într-un deosebit de sofisticat complex internațional de organizații. Exemplul spaniol este un caz perfect de studiu pentru descrierea metodelor și tacticii unor astfel de unități. (În scop ilustrativ, vor fi alăturate modelului spaniol exemple de operațiuni efectuate în alte state, pentru a portretiza mai concludent potențialul acestor practici.)

Soldaților spanioli din Forțele Speciale ale armatei li s-a ordonat să „înscenezc o falsă invazie într-un oraș și s-o facă să pară (să arate și să se simtă) cît mai reală posibil". Armata a primit ordin să inițieze o bătălie care să demonstreze că susține dovada unei rebeliuni. Aceasta este una dintre metodele secrete ale războiului nu mai puțin secret. Este ca și cum pompierii ar fi puși să incendieze, polițiștii să fure și să ucidă, iar medicii să fie însărcinați cu îmbolnăvirea, otrăvirea și înnebunirea populației. Asemenea operațiuni clandestine sînt menite

să declanşeze războiul, chiar atunci cînd ei trebuie să acţioneze simultan în ambele tabere.

Mai întîi de toate, aşa cum se afirmă în *Report From Iron Mountain*[1] al lui Leonard Lewin, „loialitatea (faţă de stat) reclamă o cauză; cauza reclamă un inamic", iar... forţa prezumtivă a unui inamic, suficientă să garanteze un simţ individual de loialitate faţă de o societate, trebuie să fie direct proporţională cu mărimea şi cu complexitatea acelei societăţi.

Din acest motiv, la scară globală, Războiul Rece a pretins Sovietelor şi Statelor Unite să fi fost inamici de nevoie şi prin definiţie. Încă de la testul Bravo cu bomba H, sistemul politico-militaro-economic mondial a fost nevoit să fie bipolar. Cei lipsiţi de arme de distrugere în masă şi de mijloacele de desfăşurare a acestora n-au posibilitatea de a lua efectiv parte la asemenea ostilităţi globale.

Pentru fiecare putere majoră, existenţa unui duşman a reprezentat o necesitate politică, deşi ambele superputeri îşi dădeau seama că nu mai au cum să cîştige ceva de pe urma unui război tradiţional „total". Nici una dintre ele nu şi-ar putea controla destinul sau societatea în absenţa „ameninţării" celeilalte. La o scară mai redusă, după cum vom vedea în cazul din Spania, existenţa „rebelilor" asigură credibilitatea acuzaţiei de rebeliune de „inspiraţie comunistă", chiar şi cînd amploarea conflictului, în speţă, a „falsei invadări a oraşului" — era pur locală.

Toţi conducătorii tuturor statelor ştiu că, potrivit aceluiaşi *Report From Iron Mountain*, „Organizarea unei societăţi în vederea războiului este principalul factor de stabilitate politică al acelei societăţi. Ironia este că această funcţie primară a războiului a fost general recunoscută de istorici numai acolo unde ea s-a făcut cunoscută în mod expres — în cadrul societăţilor pirateşti ale marilor cuceritori".

Aceasta este perspectiva istorică. A fost cauza primordială a necesarei întreţineri a Războiului Rece — „necesară" numai pentru acei ce nu sînt în stare sau nu vor să

---

1 Leonard C. Lewin, *Report From Iron Mountain*, New York, Dial, 1967.

vadă că există și alte rațiuni în afară de starea conflictuală în favoarea dăinuirii Pămîntului și a umanității.

Modul în care spaniolii au aplicat noile tactici este interesant și totodată amenințător pentru noi toți. În acest caz, cei doi ofițeri de armată au primit ordinul să atace un oraș cu soldații din trupele regulate (deși unii dintre ei s-au deghizat în localnici) și să o facă în așa fel, încît să pară și să fie receptată ca o acțiune veritabilă. Ca luptători sub acoperire, ei erau pregătiți să facă așa ceva. (Fără nici un dubiu, parte din ei fuseseră pregătiți în Statele Unite, unde multe dintre armele, activitățile și tehnicile menționate mai jos se pun în practică în cadrul programului de pregătire). În vremuri și condiții diferite, aceiași oameni capabili ar fi primit ordin să deturneze un avion civil, să amplaseze o falsă mașină-capcană sau să organizeze o falsă luare de ostatici. Nu e nici o diferență. Singurul obiectiv militar al acestor acțiuni și al acestui tip de conflict global este de a crea aparența războiului însuși.

Ei bine, spaniolii, din rațiuni cunoscute numai de ei, au hotărît să dea o lecție acestui oraș. Ca să inițieze campania, în localitate a descins un detașament de propagandă specializat în războiul psihologic. Au lipit afișe, au ținut discursuri incendiare în piața sfatului și au prezentat filme propagandistice pe pereții clădirilor la ceas de noapte, ca să instige locuitorii, avertizînd asupra pericolului existenței și apropierii unei bande de „rebeli teroriști". În noaptea cu pricina, în timp ce populația orașului era adunată pentru a viziona un documentar propagandistic, artificierii au detonat o încărcătură de exploziv pe un deal din apropiere la momentul oportun, ca să dea impresia unei ambuscade reale. Cerul a fost inundat de trasoare și de rachete semnalizatoare. Unul sau două elicoptere au completat decorul așa-zisei lupte. După plecarea celor din Forțele Speciale de Război Psihologic, întreaga regiune a intrat în panică datorită prezenței „rebelilor". Misiunea era îndeplinită, „falsa invazie a orașului" fusese pusă în scenă.

Cîteva nopți mai tîrziu, acei doi ofițeri spanioli (să fi fost implicată CIA?) și-au împărțit ostașii în două tabere: a) pseudorebelii și b) trupele regulate loiale. „Rebelii" și-au scos uniformele și au îmbrăcat veșminte populare —

uniforma „revoluționarilor poporului." Apoi s-au risipit în întuneric și au început atacul asupra orașului. Inițial, schimburile de focuri au fost sporadice. Mai tîrziu au luat foc cîteva clădiri. S-au produs mai multe explozii, destul de mari, și un pod a fost aruncat în aer. „Rebelii" și-au întețit atacul o dată cu lăsarea nopții. Schimburile de focuri, deflagrațiile și incendierile s-au înmulțit. „Teroriștii" s-au dedat la jafuri și au început să tragă în direcția pădurii în care se ascunseseră localnicii.

O dată cu ivirea zorilor, în oraș și-a făcut apariția o unitate armată într-un convoi de camioane, trăgînd de zor. Deasupra, un elicopter de luptă suplimenta forța de foc. „Teroriștii" au fost doborîți din ambele părți (toți combatanții foloseau gloanțe de manevră). Ceilalți au fost înconjurați și azvîrliți în camioane descoperite, sub pază strictă. În cîteva clipe, gloriosul căpitan al armatei regulate eliberase orașul. De la un megafon instalat pe elicopter li s-a spus locuitorilor să revină în oraș. Totul era sub control. Focurile fuseseră stinse, lucrurile reveniseră cît de cît la normal.

În tot acest timp, căpitanul rămăsese împreună cu anchetatorii lui să-i interogheze pe prizonieri. Asupra a doi dintre capii „insurgenților" s-au descoperit documente false și au fost duși înapoi în piața centrală în lanțuri. Au fost citite acuzațiile, iar localnicii au putut vedea cum sînt puși cu spatele la zid și împușcați! Trupurile lor de-abia au atins pămîntul că au și fost ridicate și azvîrlite în cel mai apropiat camion. Se făcuse dreptate.

Toate camioanele au părăsit orașul. Luptele încetaseră. Înainte de plecare, căpitanul s-a întors către primarul orașului și l-a avertizat despre pericolul unor noi atacuri teroriste. Locuitorii îl aclamau pe bravul căpitan, în timp ce acesta părăsea orașul în fruntea convoiului. Forțele binelui învinseseră. Camioanele au mai mers cîteva mile și s-au oprit pentru ca întreaga bandă, trupele loiale și „teroriștii", să ia micul dejun laolaltă. La festin au luat parte și cei doi „morți".

Asta a fost „falsa bătălie". Am fost în măsură să adaug detalii tehnice acestui scenariu spaniol, întrucît am asistat la asemenea antrenamente speciale care se țin în baze militare americane, unde li se predau tactici identice deopotrivă americanilor și străinilor. Este exact la fel.

După cum vom vedea mai tîrziu, aceeași strategie a fost utilizată de super-agentul CIA Edward G. Lansdale și de oamenii săi în Filipine și în Indochina.

Acesta e un exemplu de „Fun and Games“[1] ale serviciilor de informații. În momentul de față, aceste tactici sînt depășite; cu timpul, modul de lucru a devenit din ce în ce mai complex, din necesitate, transformîndu-se într-un instrument important al războiului clandestin.

Dacă cineva crede că acesta a fost un caz izolat, vă asigur că lucrurile nu stau așa. Asemenea „false bătălii“ și „atacuri înscenate asupra unor localități“ au fost puse la cale de nenumărate ori în Indochina în folosul sau pentru orientarea unor oaspeți importanți, ca în cazul primei vizite în Vietnam a lui John McCone în calitate de director al CIA, numit de Kennedy. Astfel de oaspeți distinși asistă la desfășurarea acțiunii din elicopter, de obicei, de la o „distanță sigură“. Unui nou ministru al Apărării, ca Robert McNamara, care nu văzuse niciodată o luptă, mai ales în Asia de Sud-Est, era necesar să i se aplice un astfel de tratament. Pentru ceilalți, mult mai experimentați, era ușor să descopere că urmele lăsate pe cîmpul de luptă fuseseră făcute de „Vietcong“ în timpul mai multor repetiții de „atacuri“. Făuritorii de război ce profitau de pe urma conflictului din Vietnam n-au lăsat nimic la voia întîmplării.

Între 1952 și 1954, cît am efectuat zboruri în Filipine, am discutat multe ceasuri cu Ed Lansdale, cu prietenii săi filipinezi, printre care Juan C. „Johnny“ Orendain, colonelul Napoleon D. Valeriano și cu membrii echipei sale „anti-Quirino“, de la care am auzit aceleași povești. La vremea aceea erau cu toții colaboratorii lui Ramon Magsaysay și povesteau cum își va împărți acesta trupele în „comuniști rebeli“ și „forțe regulate“, după care va ataca localitățile în maniera descrisă mai sus. Asta se întîmpla cu mult înainte de a fi „ales“ președinte în Filipine Ramon Magsaysay și de a fi înlăturat Quirino. Mai tîrziu, cînd lucram în același birou cu Lansdale la Pentagon, mi-a povestit cum au aplicat aceleași tactici, el și echipa lui de la Misiunea Militară de la Saigon atît în nordul cît și în sudul Vietnamului.

---

1 „Jocuri și distracții“ — operațiuni clandestine rapide (n. trad.).

Nu mult după înființarea CIA, ale cărei atribuții legale se limitau la „coordonarea activității de informații", Consiliul Național al Securității autoriza supersecretul Oficiu de Coordonare a Politicii (OPC), condus de șeful secției OSS din România în timpul războiului, Frank Wisner, să execute anumite operațiuni secrete de același fel. Ed Lansdale a fost cooptat în acest organism în noiembrie 1949, unde a lucrat sub conducerea unui specialist în problemele Extremului Orient, colonelul Richard G. Stilwell, în sectorul de planificare din cadrul direcției Extremul Orient. Luptele clandestine din Grecia și din Bulgaria, ce începuseră cam în aceeași perioadă, reprezintă un alt exemplu a activității subterane a OPC.

La sfîrșitul anilor '40, CIA s-a dezvoltat și s-a organizat. OPC a cunoscut o evoluție și mai rapidă, iar cînd generalul Walter Bedell Smith, șeful de stat major al lui Eisenhower în vremea războiului, a revenit din Moscova, unde fusese ambasador al Statelor Unite, pentru a prelua funcția de director al CIA, primul lucru pe care l-a făcut a fost să scoată OPC din subordinea Ministerului de Externe și a Ministerului Apărării și să îl plaseze sub controlul său direct, în CIA. Cu toate că această schimbare majoră n-a avut nici un temei legal, s-a produs fără nici un impediment, cît de mic. Toți cei implicați în această chestiune știau că, de fapt, CIA fusese creată pentru a fi detașamentul de frunte al forțelor Statelor Unite în timpul Războiului Rece.

Apoi, o dată cu alegerea lui Eisenhower ca președinte în 1952, Allen W. Dulles a fost făcut director al serviciilor de informații, generalul Smith a devenit adjunct al secretarului de stat, iar John Foster Dulles — secretar de stat. Înaltul comandament al Războiului Rece era format, iar rolul determinant al CIA în cadrul războiului invizibil era bine stabilit. Războiul din Coreea, are a început în 1950, a slujit drept acoperire pentru expansiunea rapidă a CIA în acest domeniu.

Prin 1952 s-a luat hotărîrea că venise clipa înlăturării lui Quirino din funcția de președinte al Filipinelor. Însă atîta vreme cît acesta era, în aparență, un prieten loial al Americii și un anticomunist declarat, trebuia acționat cu deosebită delicatețe. Motivele unei înlăturări forțate a unui șef de stat nu sînt întotdeauna de natură politică sau

ideologică. Mai curînd, ca și în cazul lui Quirino, de faptul că schimbase prioritățile de afaceri cu Statele Unite în favoarea altor țări, determinînd o reducere a exporturilor americane în Filipine. Un motiv destul de bine întemeiat pentru a înlătura pe cineva din fruntea unui stat în jocul de-a războiul al marilor puteri.

În timp ce Statele Unite mențineau relațiile diplomatice tradiționale cu guvernul Quirino prin prezența unui ambasador autoritar la Manila, acest ambasador avea în cadrul personalului un fel de șef de filială CIA la fel de autoritar, un anume George Aurell. Această aparentă normalitate nu putea fi schimbată. Ambasadorul l-a îndrumat pe Quirino să organizeze alegeri, care îi vor da cu siguranță cîștig de cauză și vor liniști frămîntările opoziției, despre care se spunea că pune la cale o revoltă a rebelilor HUK cu sprijinul comuniștilor. Mai mult decît atît, Quirino nu avea nici un contracandidat de temut, deci nu avea nici o piedică în calea ținerii unor alegeri. Data alegerilor a fost stabilită pentru mai tîrziu.

În același timp, fără știrea ambasadorului, CIA a strecurat în Filipine o echipă secretă condusă de unul dintre superagenții săi, Edward G. Lansdale. Deși adevăratul motiv al prezenței sale la Manila nu a fost divulgat autorităților americane locale, lui Ed Lansdale i s-a permis să contacteze un număr de filipinezi anti-Quirino. În aparență, el se afla în Manila pentru a iniția anumite trupe ale armatei filipineze în tainele războiului psihologic și altor tactici paramilitare; scopul real era de a-l elimina pe Quirino și a-l instala pe Ramon Magsaysay în biroul prezidențial. Oamenii selectați de Lansdale pentru această acțiune au fost încadrați în programele de pregătire ale trupelor americane și antrenați în afara granițelor filipineze. Ulterior au fost reintroduși în țară și și-au reocupat locurile în posturile militare din care făceau parte. Între timp, era pusă la cale pe tot cuprinsul țării „rebeliunea HUK"-ilor, prin operațiuni secrete. Au început să se ivească primele știri despre amploarea revoltei. HUK-ii începuseră să se afle peste tot. Președintelui i se raporta prezența „detașamentelor HUK" pe tot teritoriul insulei. Conotația „comunistă" a acestei noțiuni l-a determinat pe Quirino să creadă că se va bucura de un sprijin solid.

Tacticile de luptă ale Războiului Rece erau bine ascunse. Apoi a intrat în joc CIA.

Lansdale alesese un tînăr parlamentar chipeș, Ramon Magsaysay, să joace rolul pe care l-am văzut mai devreme în acel scenariu spaniol. Avea misiunea să însceneze „atacuri“ și „eliberări“ în nenumărate localități de pe insulă. Așezările erau „atacate“ și „devastate“ de luptătorii „HUK“. Căpitanul Magsaysay și trupele sale loiale treceau dintr-un oraș într-altul, ucigîndu-i și capturîndu-i pe „rebeli“, eliberînd fiecare așezare. Magsaysay, ca agent al CIA, dispunea de o mulțime de cecuri în alb pentru finanțarea acestor campanii. CIA bombarda cu zvonuri, producea și difuza documentare propagandistice și organiza adunări populare impresionante — totul pentru a construi o reputație de „Robin Hood“ modern acestui Ramon Magsaysay. Aranjamentul a fost un succes, iar Magsaysay a fost numit curînd în fruntea Ministerului Apărării. Apoi, cînd a început campania electorală, a candidat la președinție contra lui Quirino. Quirino a fost surprins de intrarea în cursa electorală a „decimatorului de HUK-i.“ Dar președintele în funcție mai avea un as în mînecă: posibilitatea, prin tradiție, de a controla urnele și de a număra voturile. Era practic imposibil să se țină alegeri cu adevărat libere în Filipine.

Au avut loc alegerile. Desigur, Magsaysay se bucura de o mai mare popularitate decît Quirino. Chiar înainte de alegeri, rebelii Huk s-au agitat puțin, doar cît să le împrospăteze memoria filipinezilor în privința acelui căpitan curajos care să le elibereze orașele cu o mitralieră încinsă pe braț. Voturile pentru Magsaysay au umplut toate urnele din arhipelag. Apoi, din biroul său de la armată, a ordonat trupelor sale fidele să păzească fiecare centru de votare. Militarii au sigilat toate urnele și le-au încărcat în camioane, să le ducă în capitală, unde toate voturile au fost numărate în public. „În aceste condiții, și o maimuță îl putea învinge pe Quirino“, se zicea pe stradă. Quirino a fost depășit de noua tactică. Magsaysay a cîștigat alegerile cu o majoritate zdrobitoare și a devenit președintele filipinezilor.

Quirino n-a fost singurul om din Manila luat prin surprindere de cele întîmplate. Ca el a fost și ambasadorul american, ba chiar și șeful CIA din cadrul ambasadei,

George Aurell. În cele din urmă, și-au dat seama că CIA îi ținuse învăluiți în întuneric, ascunzîndu-le adevăratul scop al prezenței uneia dintre cele mai redutabile echipe secrete ale sale. CIA trăsese toate sforile, chiar sub nasul lor. O altă bătălie a Războiului Rece fusese cîștigată în detrimentul „forțelor comunismului" — sau cel puțin așa fuseseră ei lăsați să creadă.

Magsaysay ajunsese președinte ca rezultat al aplicării (oare pentru a cîta oară?) a aceluiași scenariu folosit de cei doi ofițeri spanioli în falsa operațiune de atac. O dată ajuns președinte, orașul devenise prea neîncăpător pentru a putea suporta prezența simultană a ambasadorului Statelor Unite, a șefului filialei locale a CIA și a agentului secret — ultimul, creatorul lui Magsaysay, cu a sa strategie de război și de campanie electorală tip Madison Avenue. Astfel încît rebelii HUK s-au evaporat ca prin farmec. Nici Cecil B. deMille n-ar fi putut regiza mai bine totul[1].

Acestea sînt cîteva exemplificări ale noilor metode practicate de serviciile de informații, ce constituie actuala „rețetă" de a purta un război. Incidentul spaniol și „campania electorală" a lui Magsaysay ajută la prezentarea modului lor de lucru. Iar cu cele pe care vi le voi înfățișa în continuare veți putea înțelege mai bine complexitatea activității CIA din lumea întreagă.

La sfîrșitul anilor '40, în Grecia au avut loc o serie de tulburări, iar nou înființata CIA și-a creat acolo un avanpost și a demarat edificarea unui imperiu în zonă. Grecia a devenit o bază pentru zborurile avioanelor de recunoaștere. Erau utilizate aerodromurile secrete elene și cele din Turcia; iar de la asasinarea premierului iranian Muhammad Mossadegh, în 1953, CIA a fost cea mai influentă forță din spatele tronului fragil al șahului Iranului.

---

1 Menționăm că președintele Marcos din Filipine avea probleme și că poporul se ridicase împotriva regimului sau dictatorial cu precădere de la uciderea principalului său oponent, senatorul Benigno Aquino, în august 1983 . În cursul unei vizite la Manila, William Casey, directorul de atunci al CIA, a făcut o aluzie fină la faptul că președintele Marcos ar trebui să organizeze alegeri. În același timp, observăm aici ridicarea unei noi rebeliuni de inspirație comunistă.. Din nou este folosită aceeași tactică robinhoodiană. În momentul acela, Casey știa că are cartea cîștigătoare.

Străini din toate colțurile lumii au fost antrenați în metodele operațiunilor secrete — adică, în utilizarea explozibililor, tehnicilor de sabotaj, comunicațiilor etc. CIA își crease multe din propriile sale dispozitive în lume, dar, de cele mai multe ori, își ascundea prezența sub paravanul dispozitivelor armatei, recurgînd la diferite pretexte. Mulți dintre sabotorii și teroriștii de elită de azi sînt ucenicii de ieri ai agenției. Mulți teroriști iranieni experimentați au „studiat" în școlile CIA și în alte campusuri de pregătire, devenind specialiști în armament și în comercializarea acestuia. Statele Unite au promis public recompensarea și au garantat integritatea celui ce va deturna primul avion în folosul lor. În 1953, Chuck Yeager, acel strașnic veteran cu „echipament potrivit" a fost trimis la Okinawa să piloteze un avion de vînătoare MIG, care fusese adus acolo de un pilot chinez, în schimbul unei importante sume de bani. Totul face parte din același scenariu.

La un campus secret de antrenament al agenției CIA din Virginia, situat nu departe de colonia Williamsburg[1], exercițiile sabotorilor și ale artificierilor au produs un zgomot atît de mare, încît bogătașii din vecinătate s-au plîns senatorilor lor. Așa că CIA a fost nevoită să-și mute baza — pe care avea să o folosească mai tîrziu în cadrul operațiunii de la Bay of Pigs — într-o regiune mai izolată din Carolina de Nord.

Toate acestea nu erau lipsite de un scop și, la sfîrșitul anului 1953, toate semnele indicau Indochina: Vietnam, Laos și Cambodgia, o regiune extrem de bogată care se eliberase de sub ocupația japoneză și de colonialismul francez, dar părea că se află sub „amenințarea" comunismului — deci totul era gata pentru desfășurarea tacticilor războiului invizibil practicat de CIA.

Războiul de uzură din Coreea încetase. Cîmpul de luptă al Războiului Rece se muta dintr-o zonă în alta. Așa cum am menționat mai devreme, jumătate din echipamentul de luptă stocat pe insula Okinawa, în scopul de a sprijini planificata invadare a Japoniei, fusese reîncărcat în septembrie 1945 și transportat la Haiphong, port în

1 Una dintre primele treisprezece colonii care au înființat Statele Unite ale Americii (n. trad.).

Hanoi, capitala vietnameză. Această încărcătură însuma ceea ce militarii au numit „efecte de război" pentru o sută patruzeci și cinci de mii de soldați, adică tot ce este necesar în luptă ca să echipeze complet un număr atît de mare de combatanți. Ajuns în portul Haiphong, imensul stoc a fost pus sub controlul direct al generalului de brigadă Philip E. Gallagher, șeful filialei OSS și al partenerului său, Ho Și Min, care veniseră din China să curețe rămășițele armatei japoneze înfrînte. Comandantul armatei lui Ho, colonelul Vo Nguyen Giap, a pus de urgență echipamentul la loc sigur, pentru a-l avea la dispoziție la momentul oportun. În 1954, sosise vremea.

Soldații din Alianța pentru Independența Vietnamului (Viet Nam Doc Lap Dong Minh Hoi), sau Vietminh, bine dotați cu acest material modern de fabricație americană, desfășurau un război de gherilă necruțător împotriva francezilor, care nu știau nici cît de bine înarmați erau vietnamezii, nici de unde provenea imensa lor rezervă de armament. În 1946, francezii refuzaseră să-i acorde Vietnamului libertatea și independența, crezînd că o vor putea scoate ușor la capăt. Englezii se retrăseseră din India și din Birmania, olandezii părăsiseră Indonezia, dar Franța refuza să renunțe la Indochina. Începînd cu 1954, atacurile sporadice ale gherilei vietnameze s-au amplificat, forțele franceze găsindu-se la mare strîmtoare. Au căzut singure în capcană într-o mică vale de lîngă Dien Bien Phu și au cerut ajutorul direct al Statelor Unite. În vreme ce pe bombele cu hidrogen se depunea praful în magazii, Războiul Rece se dezlănțuise.

În 1954, pe la mijlocul lunii ianuarie, cele cincisprezece batalioane franceze, însumînd unsprezece mii de soldați, ce se aflau la Dien Bien Phu, se opuneau asediului celor douăzeci și patru de mii de vietnamezi bine echipați, încorporați în nouăsprezece batalioane. Cu toate acestea, Consiliul Național al Apărării a considerat că numărul vietnamezilor era insuficient ca să cucerească Dien Bien Phu și să-i învingă pe francezi. Totuși, i-au ordonat lui Allen Dulles, directorul CIA, să traseze un plan de circumstanță, în cazul nedorit în care francezii vor fi înfrînți.

În timpul întrunirii din 14 ianuarie 1954 a NSC, ministrul de Externe John Foster Dulles a propus ca

Statele Unite să se pregătească să desfăşoare operaţiuni de gherilă împotriva Vietminh-ului, dacă se va produce înfrîngerea francezilor, ca să le pricinuim vietnamezilor tot atîtea pagube cîte ne-au făcut ei nouă şi Franţei. În opinia lui, cheltuielile necesare vor fi relativ mici şi un asemenea plan va da SUA prilejul să pătrundă în Asia de Sud-Est. Ceilalţi membri ai NSC au fost de acord şi l-au însărcinat pe directorul agenţiei să se ocupe de problema în cauză.

Acesta e modul în care se coordonează şi se iniţiază aceste activităţi. Războiul din Vietnam a fost alimentat de rezultatele întîlnirii amintite la fel de firesc precum explozia unui baton de dinamită este provocată de arderea fitilului. Acelaşi John Foster Dulles, pe cînd îndeplinea rolul de nici mai mult, nici mai puţin decît „mediator neutru" din partea Ministerului de Externe american în 1950, avea să spună: „Orice aţi spune dumneavoastră despre preşedintele Coreei (Singman Rhee) şi cel al Chinei naţionaliste (Cian Kai-Şi), aceste distinse persoane sînt ca nişte întemeietori ai bisericii... sînt nişte aristocraţi ai credinţei".

Pentru ca, puţin mai tîrziu, pe 19 iunie 1950, aflîndu-se încă în Coreea, tot John Foster Dulles să ţină un discurs mai mult decît neobişnuit în faţa parlamentarilor coreeni: „Poporul american vă spune bine aţi venit ca parteneri egali în marea comunitate a celor ce construiesc o lume liberă... Luaţi aminte la ceea ce vă spun: nu sînteţi singuri. Nu veţi fi niciodată singuri atîta timp cît vă achitaţi cu demnitate de rolul pe care îl aveţi în atingerea măreţului ţel al libertăţii umane".

Coreenii, care nu se aşteptau deloc la aşa ceva, s-au întrebat ce a vrut să spună cu aceste cuvinte. Mai devreme de o săptămînă, cînd nord-coreenii au atacat sudul, au priceput. Chiar în prima duminică ce a urmat, cînd Dulles se mai afla în Japonia, războiul coreean a început printr-un atac declanşat de nordici împotriva Coreei de Sud. Pentru cineva atît de important — unul dintre principalii asociaţi ai celei mai mari firme de avocaţi din New York, Sullivan & Cromwell, şi un om cu o poziţie solidă în Consiliul Bisericesc Mondial — aceste afirmaţii au fost cele mai ieşite din comun pe care le-a făcut

vreodată. „Profeția sa privind izbucnirea războiului din Coreea, rostită în momentul acela, a depășit orice închipuire a auditoriului. În privința celeilalte declarații referitoare la „aristocrații credinței“, puțini sînt cei ce au rămas cu aceeași impresie despre președintele Rhee și generalissimul Chiang, mai ales în cazul ultimului.

Dar asta se întîmpla în 1950; în 1954, același triumvirat de partizani ai Războiului Rece — John Foster Dulles, Walter B. Smith și Allen W. Dulles — erau ocupați cu mutarea centrului operațional din Coreea în Indochina, după un intermezzo accidental filipinez cu Quirino.

În 29 ianuarie 1954, a avut loc o adunare a Comisiei Speciale pentru Indochina de pe lîngă Casa Albă, în biroul ministrului adjunct al apărării, Roger M Kyes. Tema „propusă“ se referea la măsurile ce trebuia să fie adoptate pentru ajutorarea francezilor, care ceruseră sprijin de urgență. Unul dintre punctele principale ale agendei de lucru era expunerea „Raportului Erskine“ referitor la Indochina. Generalul (rez.) Graves B. Erskine din marina militară americană a fost consilier al ministrului apărării, însărcinat cu operațiunile speciale între 1953 și 1961 și coordonatorul Grupului Operativ al Comisiei Speciale prezidențiale pentru Indochina.[1]

La sfîrșitul ședinței, directorul CIA de atunci, Allen Dulles, a propus numirea unui ofițer specializat în tactici

---

1 Această întîlnire a fost hotărîtoare pentru coordonarea coalițiilor spre o escaladare decisivă a conflictului din Vietnam. Generalul Graves B. Erskine îndeplinea funcția de asistent special al ministrului Apărării pentru operațiuni speciale. Ca atare, răspundea de toate contactele armatei cu CIA, NSA (Agenția Națională de Securitate) și de anumite relații cu Externele și cu președinția. Cu „scenariul Magsaysay“ în minte, este interesant de relevat că la această întîlnire Allen Dulles i-a avut cu el atît pe Edward G. Lansdale, pe care îl trimitea la Saigon să conducă Misiunea Militară de acolo, cît și pe George Aurrell, șeful secției CIA de la Manila. Ceilalți prezenți la întîlnire erau: amiralul Arthur Radford; ministrul adjunct al apărării, Roger M. Kyes; amiralul Arthur C. Davis; maiorul Charles H. Bonesteel; colonelul Alden; generalul Charles P. Cabell, directorul adjunct al CIA. NOTĂ: Autorul a activat în biroul lui Erskine între 1960 și 1962, îndeplinind funcția de ofițer superior de aviație însărcinat cu activitățile din Oficiul de Operațiuni Speciale, în timpul celor nouă ani de serviciu activ petrecuți în cadrul Pentagonului.

neconvenționale de luptă, pe colonelul Edward G. Lansdale[1], în grupul ofițerilor americani de legătură pe care generalul Henri Navarre, comandantul forțelor franceze, fusese de acord să-l primească în Indochina. Comitetul a considerat că propunerea este justificată și i-a permis lui Dulles să-și introducă omul în Grupul Consultativ de Asistență Militară (MAAG) din Saigon.

Ca început al unei noi faze a activității OSS/CIA în Indochina, acest pas a marcat startul intervenției CIA în treburile conducerii indochineze, asigurată la vremea aceea de francezi. Acest lucru se petrecea cu puțin timp înainte ca frîiele puterii să fie preluate de către Vietminh, după victoria de la Dien Bien Phu, obținută sub conducerea prietenului nostru din vremea OSS-ului, Ho Și Min.

Astfel, agenția își stabilea în Vietnam Misiunea Militară (de la) Saigon, care, de fapt, nici nu se desfășura la Saigon și nu era nici militară. Era CIA. Rolul său era să conlucreze cu forțele indochineze anti-Vietminh și nu cu francezii. În baza acestor date, noua unitate CIA nu avea de gînd să cîștige războiul pentru francezi. Așa cum aveam s-o simțim ulterior pe propria piele, scopul ei nu era să cîștige războiul nici pentru SUA, nici pentru Vietnamul de Sud. Ar fi trebuit?

Acesta este modul în care acționează forțele clandestine ale CIA, cum au făcut-o în nenumărate țări de la sfîrșitul Celui de-al Doilea Război Mondial încoace. Se insinuează cu un mic grup, plin de bani, dispunînd de o rezervă nelimitată de echipament. Contactează grupările autohtone pe care intenționează să le sprijine, indiferent de cine deține puterea. Apoi își intensifică activitatea pînă la izbucnirea unui conflict armat. Întrucît Agenția nu este înzestrată sau nu are suficientă experiență pentru a controla o operațiune ajunsă în faza în care intensificarea luptelor ajunge la un asemenea nivel, de obicei este chemată în ajutor armata. În momentul acela, sprijinul militar se face simțit într-o asemenea măsură, încît acțiunea

1 Acest ofițer era același Edward G. Lansdale care determinase, cu atîta abilitate, reușita alegerii președintelui Magsaysay în Filipine. A fost mutat în Vietnam să vadă dacă poate realiza același lucru și cu Ngo Dinh Diem, exilatul vietnamez care fusese adus din America la Saigon pentru a deveni președintele unui viitor stat: Vietnamul de Sud.

respectivă nu mai poate să fie îndeplinită și, totodată, să rămînă secretă sau să i se poată nega existența. Cînd se ajunge aici, ca și în cazul Vietnamului, controlul operativ este transferat în mîinile armatei în cel mai potrivit chip posibil, iar războiul continuă pînă cînd ambele părți își epuizează combatanții, finanțele, echipamentul de luptă, suferă pierderi teritoriale și de vieți omenești din rîndul civililor neangajați în luptă. Nu poate fi vorba de o victorie clară într-un astfel de război, așa cum am văzut în Coreea și în Indochina. Aceste „pseudo-războaie" nu au alt scop decît de a menține starea conflictuală. După cum am arătat anterior, este unicul obiectiv al tacticilor subterane.

Ideea necesității stării conflictuale își are originea în mare parte în viziunea filozofului Hegel (1770-1831) referitoare la chestiunea în speță, care arăta că fiecare națiune se manifestă ca o personalitate de sine stătătoare. De aceea autoritatea garantează legea, iar războiul este expresia legitimă a forțelor dominante ale momentului. E mai mult decît atît. Este o forță care acționează spre binele statului, de vreme ce descurajează corupția și disensiunile interne și cultivă consolidarea spirituală a patriotismului.

Centrul de Presă al Apărării raportează: „În ultimii patruzeci de ani, au avut loc o sută treizeci de conflicte de diferite intensități, luînd în calcul și pe cel de-al patruzeci-și-unulea an în curs, care s-au soldat cu nu mai puțin de șaisprezece milioane de victime" (raport din 1985).

Bineînțeles că acestea nu au fost conflicte reale, ci ambuscade ucigașe ale armatelor clandestine ale Războiului Rece. Acest enorm cazan sub presiune încă fierbe (așa cum am văzut în „Furtuna în Deșert" din Irak) și nu se va opri din fierbere atîta vreme cît războiul va fi sinonim cu naționalismul. Eliminarea războiului din societatea noastră, a cărei structură e atît de dependentă de prejudecăți, implică eradicarea conceptului de suveranitate națională și a celui tradițional de stat național. Conform exprimării atît de potrivite din *Report From Iron Mountain*: „Sistemul bazat pe război (este) indispensabil pentru stabilitatea structurii politicii interne... războiul generează sensul necesității externe fără de care nici un guvern nu poate rămîne mult timp la putere ... Organizarea societății pentru posibilitatea războiului este princi-

palul factor de stabilitate politică... Autoritatea fundamentală a unui stat modern asupra poporului său rezidă în puterea sa combativă." Veți putea observa în timpul campaniei electorale din 1992 frecvența cu care va fi sugerat faptul că președintele ar putea porni un „alt" război, pentru a-și spori popularitatea înainte de alegeri.

Forțele armate din ziua de azi nu au un rol cu adevărat strategic atîta timp cît nu se poate pune problema utilizării bombelor H într-un război. De aceea cel de-al Treilea Război Mondial va trebui să fie coordonat din umbră de așa-numitele servicii de informații. Războiul a fost între CIA și KGB, așa cum era de așteptat; dar, după cum am văzut în Spania și în Filipine, de cele mai multe ori nu este altceva decît un „conflict" înscenat de CIA[1] sau de KGB, înființînd și sprijinind ambele părți angajate în conflict. Extinderea terorismului mondial ne demonstrează că aceasta este realitatea.

1 Misiunea Militară de la Saigon a CIA a fost instalată în Indochina în iunie 1954. În acest fel s-a marcat pentru Statele Unite începutul efectiv a ceea ce numim războiul din Vietnam. CIA a deținut controlul operațional asupra tuturor forțelor angajate în conflict din 1954 pînă în 1965, cînd pușcașii marini americani au atins țărmurile vietnameze sub comanda militarilor americani. CIA a avut un rol dominant în acei ani ai fazei respective a Celui de-al Treilea Război Mondial, care a costat două sute douăzeci de miliarde de dolari, milioane de victime din rîndul civililor și viețile a cincizeci și cinci de mii de soldați americani.

PATRU

Vietnam: Primul pas

PE 2 SEPTEMBRIE 1945, reprezentantul împăratului Japoniei semna actul de capitulare în fața generalului Douglas MacArthur, pe puntea crucișătorului *Missouri*, în portul Tokio. Cu această formalitate se încheia marea dramă a istoriei numită Cel de-al Doilea Război Mondial. La vremea aceea, forțele unite ale Statelor Unite, Chinei, Marii Britanii și Uniunii Sovietice se proclamau victorioase, iar trupele fasciste conduse de Hitler, Mussolini și Hirohito erau declarate învinse.

Asta e ceea ce au notat istoricii, dar au omis să spună că această ceremonie istorică nu a marcat încheierea războiului, ci mai degrabă acel capitol, acel scenariu, cu acele personaje ale sale.

În culise, serviciile de informații americane și sovietice lucrau la următorul capitol din cartea războiului. Începuseră deja să tragă o „Cortină de Fier" de-a lungul hotarelor Europei de Est, pentru a lărgi fisura ce apăruse în alianța făcută în vreme de război între Uniunea Sovietică și puterile occidentale. Serviciile secrete hotărîseră deja să creeze o nouă lume, bipolară, divizată de expansiunile comunismului. În cercurile elitei puterii[1], motivația era neschimbată de secole: necesitatea absolută de a deține controlul asupra societății prin menținerea amenințării războiului și prin formalitățile esențiale permanentizării pregătirilor de război — ceea ce numim astăzi „apărare".

Pe 2 septembrie 1945, această elită a puterii învățase din propria sa neglijență criminală, cea mai mare greșeală

1 În privința elitei puterii, R. Buckminster Fuller scria despre „indivizi cu ambiții fantastice, a căror putere a devenit atît de efectivă datorită abilității lor de a rămîne invizibili în vreme ce acționează în culisele decorului național." Fuller mai spunea că: „Victoriile lor au fost puse întotdeauna pe seama unor state cu conducere suverană. Adevăratele structuri ale puterii sînt întotdeauna cele din spatele puterilor suverane știute de toată lumea." Vezi *Direcția Critică* a lui Fuller, New York: St. Martin's Press, 1981.

din istoria interminabilei sale hegemonii asupra omenirii. Fără să-și dea seama, își încurajaseră savanții și inginerii să proiecteze și să producă arme nucleare. Aceste arme fuseseră aruncate peste Hiroshima și Nagasaki și, o dată cu explozia celor două bombe atomice, asupra membrilor elitei puterii s-a prăvălit ca un trăznet o revelație terifiantă: războiul, cel mai prețios și cel mai redutabil instrument, care îi ajutase să stăpînească lumea și să perpetueze ideea de națiune și de suveranitate națională preț de o îndelungată perioadă de vreme, le fusese răpit de către proprii lor savanți. Procentul de forțe se dezechilibrase. Le mai rămîneau doar două alternative: renunțarea la război sau sinuciderea. Pentru că un război ar fi dus inevitabil nu numai la distrugerea ambelor părți, ci și la dispariția vieții de pe Pămînt. Rolul lor în jocul de-a războiul trebuia să se schimbe. Așa încît și-a făcut apariția Războiul Rece și celelalte tipuri de conflicte contrafăcute.

Prin urmare, o dată cu semnarea faimosului document pe puntea crucișătorului *Missouri*, o nouă formă de război avea să se abată peste o lume naivă, care dădea crezare celor scrise în ziare — că se încheiase „Ultima Conflagrație Mondială".

Începînd cu 2 septembrie 1945, de vreme ce omenirea putea fi manipulată prin intermediul mijloacelor de informare în masă, care dețineau controlul absolut asupra a ce li se poate spune oamenilor, marile puteri aveau să parcurgă toate etapele necesare, de la pregătirile de război, pînă la angajarea în conflict. Dar, de la acea dată fatidică, războaiele n-aveau să mai fie altceva decît niște încăierări lipsite de glorie, dirijate și menținute la o anumită scară, conform unui scenariu prestabilit.

Însăși distincția dintre „noi" și „ei", dintre „prieten" și „dușman", s-a făcut după bunul lor plac. Pentru a da credibilitate acestui tip nou de război, elita puterii avea să creeze o lume bipolară, cu două superputeri principale, declarate dușmane ireconciliabile, înarmate pînă-n dinți și diferite din toate punctele de vedere. Fiecare dintre cele două puteri se va întări, pretextînd că o face pentru a se apăra de cealaltă. Iar această piramidă de arme va crește anual fără să se intrevadă o limită.

În 2 septembrie 1945, acest scenariu era deja conturat. Nu mai rămînea decît să se modeleze opinia publică

mondială, prin modificarea mentalităților din vremea războiului într-o asemenea măsură, încît să poată fi acceptată o nouă direcție, bazată pe o masivă confruntare între Est și Vest.

La aceeași dată, în capitala vietnameză, Hanoi, ca președinte al nou creatului stat, Republica Democrată Vietnam, Ho Și Min semna Declarația de Independență. Pare incredibil azi, dar declarația începea cu faimoasele rînduri: „Toți oamenii sînt egali din naștere. Sînt înzestrați de Creator cu anumite drepturi inalienabile, printre care dreptul la viață, la libertate și la năzuirea spre fericire..."

Înainte ca cerneala de pe documentul semnat la bordul lui *Missouri* să fi apucat să se usuce, fuseseră deja selectate primele zone de conflict semnificative din cadrul Războiului Rece, respectiv Coreea și Vietnam, și li se alocaseră din plin echipament de luptă. Mai trebuia creat climatul politic propice pentru dezvoltarea unei lumi bipolare și aliniați combatanții care, în acel moment, habar n-aveau de rolul pe care trebuia să-l joace. Dacă Marea Britanie, Statele Unite și Uniunea Sovietică formaseră pînă atunci o alianță împotriva Germaniei, Japoniei și Italiei, această situație avea să se schimbe chiar înainte de sfîrșitul Celui de-al Doilea Război Mondial.

Cu ocazia semnării Declarației de Independență a tinerei sale națiuni, pe doi septembrie 1945, Ho Și Min avea să citească următoarele rînduri din acel document: „Un popor care s-a opus cu atîta curaj dominației franceze de-a lungul a peste optzeci de ani, un popor care a luptat umăr la umăr cu Puterile Aliate în ultimii ani împotriva fasciștilor — un asemenea popor merită să fie liber și independent."

După îndelungatele lupte purtate alături de americani și de chinezi împotriva Japoniei și cu dovada certă a sprijinului Statelor Unite concretizată într-un masiv transport de armament, Ho Și Min avea destule motive să creadă că războiul împotriva francezilor avea să se sfîrșească în curînd.

Japonezii capitulaseră și se retrăgeau. Francezii fuseseră învinși de japonezi și nu aveau să revină sau, cel puțin, așa credea el. Între timp, pe străzile din Hanoi, agenții Biroului de Operațiuni Strategice (OSS) continuau

să colaboreze cu Vietminh-ul, care preluase repede controlul asupra Vietnamului de Nord după prăbușirea eforturilor japoneze de război.

În calitate de ministru de interne în guvernul provizoriu, strălucitul comandant militar al lui Ho, Vo Nguyen Giap, a ținut un discurs în care arăta că Statele Unite sînt un prieten de încredere al Vietnamului. Cuvintele sale erau rostite tot în septembrie 1945.

Elita puterii încă nu trăsese sforile. Nu fusese încă schimbată ordinea politică mondială. Vor fi necesari cîțiva ani de propagandă abilă pentru a pregăti lumea pentru noul scenariu. Va trece cîtva timp pînă ca elita puterii să creeze un nou inamic — Sovietele și comunismul, și noi aliați — fostele state fasciste, Germania, Italia și Japonia, care de-acum înainte vor trebui să fie cunoscute ca „prieteni anticomuniști".

În 2 septembrie 1953, la exact opt ani de la sfîrșitul oficial al războiului, noul secretar de stat al președintelui Eisenhower, John Foster Dulles, a ținut o însemnată cuvîntare la un congres al rezerviștilor la San Louis. Deși mare parte din comentariile lui Dulles se refereau la războiul din Coreea, care, în aparență, ajunsese într-un punct mort, în declarațiile sale s-a strecurat o remarcă extrem de semnificativă cu privire la problema comunismului în contextul indochinez:

> „Interesele Statelor Unite în Pacificul de Vest nu se sfîrșesc o dată cu încheierea armistițiului în Coreea. Un asemenea armistițiu este o înșelătorie, de vreme ce astfel li se dă forțelor comuniste posibilitatea de a ataca în altă parte.
>
> De opt ani, în Indochina se poartă un război dezlănțuit... Contribuim deja cu importante sume de bani și cu echipamente de luptă în sprijinul eforturilor combinate ale Franței, Vietnamului, Laosului și Cambodgiei."

Cei „opt ani" amintiți de Dulles în declarația sa, făcută pe 2 septembrie 1953, coincid perfect cu data de 2 septembrie 1945, dată la care erau semnate documentele de capitulare în portul Tokio, cînd vasele cu o încărcătură enormă de echipamente de luptă părăseau insula Okinawa

cu destinația Coreea, respectiv Vietnam, iar la Hanoi, Ho Și Min semna Declarația de Independență a noii Republici Democrate a Vietnamului, încadrat de oficialități americane. Nu poate fi cu nici un chip vorba de pură coincidență. Evenimentele din lume sînt planificate.

Erau, totodată, aproape tot opt ani de la uciderea primului american în Vietnam, maiorul A. Peter Dewey din OSS, căzut în timpul unui schimb de focuri de la periferia Saigonului pe 26 septembrie 1945.

John Foster Dulles, ministrul de externe al președintelui Dwight Eisenhower, recunoștea că data oficială la care s-a pornit „războiul dezlănțuit" în Indochina, cunoscut ulterior sub numele de războiul din Vietnam, era 2 septembrie 1945. Ceea ce contează mai mult, este faptul că în toți acești opt ani, climatul anticomunist atinsese cote paroxistice atît în țară, cît și în străinătate. Sud-coreenii fuseseră atacați de forțele „comuniste" din nord și, prin intermediul televiziunii, redutabila unealtă de ultimă oră a mass-mediei, în casele a milioane de americani au pătruns pentru prima oară imagini în mișcare ale unui război în plină desfășurare. În același fel, americanii au putut urmări expunerea senatorului Joseph McCarthy referitoare la amenințarea comunistă internă existentă în guvern și în industrie. Publicul a vizionat scenariul pe viu, așa cum dorea elita puterii: comuniștii sovietici erau „dușmanii" noștri de pretutindeni; Ho Și Min și Republica Democrată Vietnam nu mai erau prietenii noștri, ci făceau parte, de asemenea, dintre inamicii „comuniști".

Așa că, deși ministrul de externe John Foster Dulles confirma faptul că cele două superputeri erau angajate într-un război invizibil de mare anvergură, al cărui început coincidea cu sfîrșitul Celui de-al Doilea Război Mondial, acest lucru a trecut neobservat. Astăzi ar fi mai corect spus că războiul mondial nici nu s-a încheiat, ci doar s-au schimbat taberele, iar majoritatea victimelor acestui nou tip de conflict au fost civilii necombatanți din Lumea a Treia.

Noul tip de război, bazat pe contradicțiile dintre Est și Vest, a recurs, mai mult ca oricare altul, la motivația furnizată de o propagandă ale cărei origini se află la începutul veacului al nouăsprezecelea, în teoria genocidului a lui Darwin și Malthus.

După cum am arătat mai devreme, Centrul de Presă al Apărării raporta în 1985 că începînd cu anul 1945 au avut loc o sută treizeci de conflicte de intensitate variată, inclusiv cele patruzeci și unu care sînt încă în desfășurare, care s-au soldat cu șaisprezece milioane de victime, o cifră fantastică, ce poate concura cu numărul morților din aproape orice altă perioadă din istorie. Pentru adepții lui Malthus, asemenea pierderi majore erau de așteptat; pentru darwiniști, supraviețuitorii sînt prin definiție cei mai tari.

Suita evenimentelor petrecute în Indochina între 1945 și 1965, care duseseră la intervenția în zonă a trupelor regulate americane, dezvăluie metodele aplicate de serviciile secrete în scopul de a produce un asemenea dezastru și o stare generalizată de război. În perioada 1945-1953, cei opt ani de care pomenea Dulles, fusese dat voalul la o parte și se împletiseră strîns noile alianțe. Prietenii deveniseră inamici; foștii adversari deveniseră aliați. Se formaseră forme de guvernămînt complet noi, spre a asigura legăturile politice esențiale corespunzătoare cerințelor noii ordini mondiale.

În multe cazuri, SUA și URSS au înarmat pe rînd ambele tabere aflate în conflict. Dulles, în cuvîntarea sa de la San Louis, a admis că Statele Unite sprijiniseră ambele părți ale celui mai recent „război dezlănțuit", adică „eforturile combinate ale Franței și Vietnamului", o remarcă rar întîlnită, dar adevărată. Pentru imensele corporații industriale americane, ca mari producătoare de echipament și muniție de război, nu avea importanță cine erau clienții. Războiul era cea mai profitabilă afacere.

Prin 1960, CIA a aranjat ca anumite componente ale tancurilor sovietice să fie fabricate în SUA, apoi le-a livrat egiptenilor, încercînd să le demonstreze acestora, a căror armată era dotată cu tancuri de fabricație rusească, faptul că Statele Unite erau un prieten și un furnizor mai credibil decît aliații egiptenilor, sovieticii. În acest caz, ca și în multe altele, CIA s-a dovedit demnă de numele pe care i l-a atribuit R. Buckminster Fuller, „Ministerul de Război al Capitalismului". Desigur că asta ajuta la menținerea stării conflictuale. Unul dintre scopurile fundamentale ale Războiului Rece a fost creșterea producției și vînzării de armament la scară națională, operație în care CIA este neîntrecută.

(Deoarece istoria Războiului Rece și în special a evenimentelor petrecute în Indochina între anii 1954-1965

este atît de fragmentată, neclară și controversată, voi începe prin a vă introduce în perioada retragerilor japoneză, britanică, chineză și, în cele din urmă, franceză, din Vietnam, a formării și dizolvării guvernelor vietnameze, a operațiunilor militare neconvenționale și prin a vă prezenta un decor confuz și complex al elitei puterii. În tot acest răstimp, prezența și influența americană a fost permanentă. În paginile următoare vă vor fi înfățișate mai multe teme, care ar fi necesitat o abordare mai amănunțită. De aceea vă rog să căutați răspunsurile și explicațiile la ceea ce va urma în paginile în care istoria va fi tratată într-un mod mai explicit.)

De vreme ce OSS activase în Indochina în timpul Celui de-al Doilea Război Mondial, Agenției Centrale de Informații, succesoarea lui, nu i-a trebuit prea multă vreme ca să înceapă să influențeze saturarea acelei zone cu echipament militar. Ho Și Min primise un stoc imens de armament din partea Statelor Unite și se aștepta să nu întîmpine mari dificultăți în tentativa de a-și instaura propriul regim în Vietnam.

Dar în 23 septembrie 1945, la puțină vreme de la proclamarea Declarației de Independență a Republicii Democrate a Vietnamului, o grupare a fostelor forțe armate franceze a pus la cale o lovitură de stat locală și a preluat controlul asupra administrației din Saigon, acționînd înzestrată cu armament japonez sustras din magaziile în care erau depozitate capturile de război și cu permisiunea trupelor britanice care sosiseră la Saigon în ultimele zile ale războiului mondial, prin zona lor de acces deschisă în Birmania.

Guvernarea franceză se instaurase din nou în Saigon, sectorul sudic al Vietnamului, Cochin, intrînd astfel sub dominație franceză, deși în urma Conferinței de Pace de la Potsdam[1] se stabilise ca teritoriul respectiv să treacă sub controlul administrativ al trupelor britanice. Așadar, în Vietnamul de Sud funcționau două guverne, cu armata

1 Conferința de la Potsdam, ținută într-o suburbie berlineză în iulie 1945. La această conferință au participat Truman, Churchill și Stalin. În timpul desfășurării conferinței, Churchill a fost învins în alegerile parlamentare din Marea Britanie și a fost înlocuit cu noul prim-ministru ales, Clement Attlee. (Izvoare generale: *Foreign Relations of the United States*, 1952-54, *Volumul XIII*, „Indochina" (două părți), GPO, 1982.).

britanică rămînînd în afara cursului evenimentelor și cu Republica Democrată Vietnam a lui Ho Și Min în nord.

Bazîndu-se pe relațiile existente în ultimii ani cu SUA, vietnamezii sperau în suportul sau medierea acestora în încercarea de a-și cîștiga independența față de francezi. Pătrunderea francezilor în Vietnam nu se rezuma numai la forțele armate. Vietnamul era o veche colonie franceză. Numeroase familii de francezi se născuseră și crescuseră aici, ca și înaintașii lor. Franța avea interese economice majore în Vietnam, ca marele combinat de prelucrare a cauciucului, Michelin. Băncile franceze din Indochina erau printre cele mai puternice din Asia. Una era să înlături complet armata franceză, alta era să înlături interesele Franței. Asta își dorea Vietminh-ul. N-au obținut nici una, nici alta.

În 21 mai 1945, ministrul de externe american, Cordell Hull spunea: „Statele care au relații politice cu un asemenea popor (ca cel indochinez) sînt datoare... să ajute oamenii ambițioși să se pregătească ei înșiși pentru sarcinile și responsabilitățile autoguvernării și să-și cîștige libertatea."

În 25 octombrie 1945, un important oficial de la Externe, John Carter Vincent, arăta că: „Politica americană rămîne aceeași (ca cea prezentată de Hull)." Afirmația sa întărea înțelegerea anterioară și confirma așteptările Vietminh-ului. Dar încrederea lor în sistem s-a dovedit nefondată.

Forțele japoneze care mai rămăseseră în Indochina fuseseră împresurate și, pe 30 noiembrie 1945 se predaseră administrației militare britanice din Saigon. Începînd cu 1 ianuarie 1946, francezii își asumaseră toate obligațiile militare din Vietnam. Apoi, pe 28 ianuarie, comanda forțelor franceze din Vietnam, deținută pînă atunci de britanici, a fost trecută în mîinile generalului francez Jean Leclerc, marcîndu-se astfel începutul unei noi faze a sprijinului militar american către Indochina; de data aceasta, în favoarea francezilor. Negocierile între francezi și reprezentanții Republicii Democrate Vietnam au început în prima parte a anului 1946. Pe la mijlocul anului, Ho Și Min s-a deplasat la Paris, dar conferința a fost un eșec din cauza poziției intransigente a francezilor. Ho și-a continuat eforturile de negociere pînă în septembrie, fără să obțină înțelegerea scontată.

La începutul lunii noiembrie a aceluiași an, au început luptele între francezi și Vietminh, iar spre sfîrșitul anului, războiul de gherilă se întinsese în tot Vietnamul. Toate speranțele legate de încetarea disputei între francezi și Vietminh s-au prăbușit în 1947, și la sfîrșitul lui 1949 conflictul din zonă devenise o problemă internațională.

Așa s-au petrecut lucrurile. Nu se poate oferi o imagine mai concludentă a evenimentelor din acea vreme. Nu putem ști cu siguranță ce ne-a determinat să îi oferim armament american lui Ho Și Min în 1945, pentru ca peste cîțiva ani să le furnizăm francezilor, inamicii lui Ho, arme în valoare de trei miliarde de dolari. Nici nu trebuie să căutăm o explicație acestei situații. Planul făcut înainte de sfîrșitul Celui de-al Doilea Război Mondial era să fie război în Indochina și acesta a fost modul în care s-a realizat. Starea de război a continuat, într-un fel sau altul, din 1945 pînă în 1975.

În culise, cu acordul Statelor Unite, francezii au format un guvern marionetă, național și anticomunist, sub conducerea fostului împărat, Bao Dai. În consecință, la finele anului 1949, existau trei guverne care aspirau la conducerea Vietnamului: al administrației coloniale franceze, al Statului Vietnam condus de Bao Dai și al Republicii Democrate Vietnam, în frunte cu Ho Și Min. Încă din 1947, printre elementele guvernului național „anticomunist" se afla Ngo Dinh Diem, omul pe care SUA îl va face președinte în 1954. Însă în 1948 Diem a refuzat propunerea francezilor de a conduce un „guvern central provizoriu". Această triplă structură era indispensabilă pentru realizarea planului de perspectivă a Războiului Rece. Franța hotărîse deja că trebuie să părăsească Vietnamul datorită implicării tot mai accentuate în războiul din Algeria, mult mai aproape de casă, și multiplelor probleme politice interne.

Însă, dacă francezii s-ar fi retras înainte ca Statele Unite să fie pregătite să intre în competiție, singurul guvern care ar fi rămas la cîrma Vietnamului ar fi fost cel al Republicii Democrate Vietnam. N-avea cine să i se mai împotrivească regimului lui Ho Și Min. De aceea jocul de-a războiul invizibil cerea un nou guvern care să echilibreze forțele. Această sarcină a căzut în seama șovăielnicului Bao Dai. Așa cum au spus și sovieticii, acesta a fost

un nou „guvern marionetă format de francezi cu binecuvîntarea americanilor". Au avut perfectă dreptate.

În februarie 1950, atît SUA cît și Marea Britanie, stabiliseră legături diplomatice cu noul stat al Vietnamului de Sud, chiar dacă nu erau decît relații de fațadă. O dată încheiate aceste formalități, războiul putea începe.

Pe 8 mai 1950, ministrul de externe american, Dean Acheson, anunța că Statele Unite vor acorda Franței și Vietnamului de Sud atît ajutor militar, cît și economic, în valoare de trei miliarde de dolari. O lună mai tîrziu, intram în războiul din Coreea, iar Vietnamul devenise o altă cauză de criză internațională... de rezervă.

Aceste evenimente închid suita. Situația a fost tot timpul ținută sub control. Imensul aisberg pus în mișcare pe 2 septembrie 1945, cînd vasele americane supraîncărcate au părăsit Okinawa îndreptîndu-se spre Coreea și Vietnam, nu se oprise niciodată din drum. La mijlocul anului 1950, erau în plină desfășurare o serie de acțiuni militare majore, fără a utiliza însă armele nucleare. Ceea ce începuse ca o reorientare de forțe și edificare a unei noi structuri bipolare globale, devenise un „război încins" de amploare, angajat pe cele două cîmpuri de luptă alese: Coreea și Vietnam. Trebuie menționat faptul că evoluția CIA, de la un novice serviciu de „informații" la adevăratul său rol de coordonator al serviciilor secrete americane, s-a realizat pe parcursul acestor două războaie. S-a specializat și s-a dezvoltat înspăimîntător.

O altă concepție greșită despre Agenție este că ar acționa în propriul său interes. Lucrurile nu stau chiar așa. CIA este cu adevărat o „agenție". Duce la îndeplinire sarcinile date de alții, ca agent al lor. Sondează terenul, stîrnește și înlesnește o anumită acțiune. Din anumite puncte de vedere, ea îndeplinește rolul unei firme de avocați. Foarte rar mai pune și ea ceva la cale. Acționează întotdeauna ca rezultat al unei inițiative din afară. Iar imediat după ea intervin omnipotenții și omniprezenții săi aliați, restul infrastructurii guvernamentale, alături de susținerea voluntară a întregii comunități financiare și militar-industriale.

CINCI

Misiunea militară de la Saigon a CIA

ERA 8 IANUARIE 1954. Un an de cînd președintele Statelor Unite era Dwight Eisenhower. În această calitate, conducea o întrunire a Consiliului Național de Securitate la care participau douăzeci și șapte dintre cei mai capabili consilieri în probleme de securitate națională. Cînd discuția s-a abătut asupra obiectivelor americane și a direcțiilor de acțiune în Indochina, președintele, comandantul suprem al trupelor americane în timpul Celui de-al Doilea Război Mondial, a afirmat, după cum apare în rapoartele vremii, „cu vehemență":

> Pentru a cîștiga acest război trebuie să-i facem pe vietnamezi să lupte. Nici nu poate fi vorba de înlocuirea forțelor franceze din zonă cu trupele noastre. Dacă vom face așa ceva, toată ura pe care vietnamezii o nutresc față de francezi se va îndrepta către noi. N-am cuvinte să-mi exprim dezacordul total cu privire la o asemenea soluție. Războiul din Indochina ne va înghiți trupele divizie cu divizie[1]!

Trebuie adăugat aici că unul dintre cele mai mari neajunsuri ale modului de interpretare a problemei Vietnamului de Sud, pe care SUA l-a abordat în primele zile ale conflictului, consta într-o omisiune care continuă pînă astăzi. Și aceasta este necunoașterea faptului că acel teritoriu știut în istorie sub numele de Cochin China, dar pe care noi îl numim Vietnamul de Sud, nu era, și nu fusese niciodată, un stat național independent. Nu s-a autoguvernat niciodată cu adevărat, în ciuda faptului că Indochina are o istorie de mii de ani. Această percepție eronată a dus la încercările de „vietnamizare", greu de

1 *Foreign Relations of the United States, 1952-54.* Ministerul de Externe, Washington, DC.

ilustrat în cuvinte, a sudului, în timp ce Republica Democrată Vietnam din nord se afla sub conducerea lui Ho Și Min. Se înființa un nou stat și i se cerea să poarte un război major. După cum aveam să ne dăm seama mai tîrziu, acest lucru era imposibil.

La data la care Eisenhower ținea acel discurs, zona nu destul de clar delimitată a Vietnamului de Sud se afla sub controlul militar al Franței, iar armata franceză era angajată într-un război contra lui Ho Și Min și a guvernului său, „Vietminh".

În perioada aceea și în asemenea circumstanțe, sud-vietnamezii, lipsiți de guvernare, conducere și armată proprie, n-aveau cum să lupte pentru independență împotriva guvernului Republicii Democrate Vietnam, pe care noi înșine îl înarmasem atît de bine după Cel de-al Doilea Război Mondial.

Declarația politică a lui Eisenhower era exactă și bine fundamentată, dar omitea acel factor esențial din istoria Vietnamului. El dorea să „vietnamizeze" războiul. Președintele Kennedy a făcut aceeași afirmație, în linii mari, cînd a emis unul dintre cele mai importante documente ale administrației sale, Ordinul de Apărare a Securității Naționale #263, pe 11 noiembrie 1963, arătînd că vietnamezii „vor prelua funcțiile esențiale îndeplinite în prezent de cadrele militare americane... pînă la finele anului 1965", ceea ce însemna retragerea personalului american pînă atunci.

E adevărat că în 1963, vietnamezii aveau ceva mai multă experiență în a se autoguverna decît în 1954, dar o dată cu moartea lui Ngo Dinh Diem și a fratelui sau Nhu, survenită pe 2 noiembrie 1963, pînă și acel dram de experiență a suferit un regres important. Vietnamul de Sud nu a avut niciodată tradiția de a fi națiune. Cea mai mare parte a populației rurale n-avea nici cea mai mică idee de guvernare sau de supunere față de vreo conducere, în afară de amintirea celor o sută de ani de guvernare franceză pe care o detestau.

Nu numai Eisenhower și Kennedy au omis acest important factor. Într-un fragment din cartea sa, *Counsel to the President*, apărut inițial ca „Analele Guvernului — Epoca Vietnam", în revista *New Yorker* din mai 1991, fostul ministru al apărării, Clark Clifford, făcea multe re-

marci similare: „...obiectivele noastre în Vietnam erau dependente mai mult de aptitudinea aliaților noștri din Saigon decît de eforturile noastre" scria Clifford. Nimeni n-a fost mai familiarizat decît el cu mentalitățile celor șase președinți americani și a consilierilor lor principali din perioada vietnameză. Toți acești președinți, trei democrați și trei republicani, au făcut două erori majore în politica lor față de Vietnam:

1. Au supraestimat capacitatea și caracterul acestei aproape inexistente sau premature guvernări Diem din Vietnamul de Sud, și

2. Poate cea mai mare scăpare a lor a fost că nici unul dintre cei șase nu a stabilit un obiectiv militar clar al SUA în acel război. Generalilor trimiși la Saigon li s-a ordonat să nu permită „comuniștilor" să preia controlul asupra Vietnamului, punct. Acesta nu constituia un obiectiv militar.

Clifford s-a întrebat pe sine însuși cînd a scris „În primul rînd, poate fi vorba de o victorie armată? Și, în al doilea rînd, cu ce ne alegem dacă învingem?" Sînt niște întrebări deosebit de semnificative, mai ales că ele vin din partea unui om care a îndeplinit funcția de ministru al apărării în 1968, sub președintele Johnson.

Ceea ce voiau să spună președinții Eisenhower și Kennedy în declarațiile lor ar fi fost limpede în împrejurări normale, dar ei scăpau din vedere un amănunt esențial, acela că sud-vietnamezii nu constituiau o națiune. Chiar și cînd Ngo Dinh Diem fusese numit președinte al Vietnamului de Sud, el nu beneficia de sprijinul unei structuri guvernamentale, de forță armată, de poliție, de sistem impozitar etc. L-am ajutat pe Diem. I-am ajutat subordonații. I-am antrenat și i-am hrănit soldații — oricare au fost ei. L-am ajutat cu miliarde de dolari, dar asta nu a fost de-ajuns să facă din guvernarea lui una destul de puternică să înfrunte un adversar experimentat și zelos, care voia să transforme Vietnamul într-o țară liberă.

Ngo Dinh Diem însuși reprezenta un neajuns. Probabil că acest lucru a fost cel mai bine exprimat de

Lyndon Johnson în 1961, cînd i-a acordat un interviu la Saigon lui Stanley Karnow, autorul lucrării *Vietnam. A History*:[1] „La dracu', Diem este singurul om pe care îl avem acolo". Ngo Dinh Diem s-a născut în 1901 în localitatea Phu Cam. Nu era de baştină din Cochin China, dar era din vecinătatea regiunii Hue. Era catolic, naţionalist convins şi anticomunist.

În 1933 fusese ministru de interne în guvernul Bao Dai sub colonialismul francez. După înfrîngerea şi retragerea japonezilor din Indochina în 1945, Diem s-a împotrivit activ francezilor. În 1950 a părăsit Vietnamul şi a plecat în exil în Statele Unite, la seminarul Maryknoll din New Jersey, unde, printre altele, a spălat vase.

Mai tîrziu, pe 7 mai 1953, cînd cardinalul franciscan al New Yorkului, Spellman, a dat un dineu la Curtea Supremă de Justiţie, l-a prezentat pe Ngo Dinh Diem judecătorului William O. Douglas, senatorilor John F. Kennedy şi Mike Mansfield, domnului Newton de la Comitetul de Sprijin al Prietenilor Americii, domnului Costello de la Columbia Broadcasting System şi lui Edmund Gullion şi Gene Gregory de la Ministerul de Externe. La acest dineu, Ngo Dinh Diem a discutat despre Indochina aproape o oră şi a răspuns la întrebările puse în special de Douglas şi Kennedy. Diem le fusese prezentat acestor personalităţi ca „naţionalist vietnamez catolic." O relatare referitoare la acest dineu însemnat se află în volumul al treisprezecelea al *Foreign Relations of the United States, 1952-1954*.

Relativ la remarca lui Dwight Eisenhower din cursul întrunirii Consiliului Naţional de Securitate din 8 ianuarie 1954, de a-i „(face) pe vietnamezi să lupte", să reţinem că Ngo Dinh Diem a spus acelaşi lucru în cadrul întîlnirii de pe 7 mai 1953. Conform relatării oficiale, „El considera că armata franceză înţelege mai bine problema decît politicienii francezi. Francezii n-au cum să-i învingă pe comunişti fără să se bazeze pe sprijinul vietnamezilor. Şi, oricum, nu vor putea beneficia de ajutorul acestora decît dacă le vor acorda o mai mare libertate."

1 *Vietnam. O istorie* (n. trad.).

Însă nici Diem, nici altcineva, nu a arătat cum ar trebui procedat ca să li se acorde „vietnamezilor o mai mare libertate".

Exilul lui Diem a continuat într-o mînăstire benedictină din Belgia, după ce în 1953 părăsise Statele Unite. Pe 18 iunie 1954, Bao Dai i-a cerut lui Diem să fie prim ministru în guvernul său. Diem a sosit la Saigon pe 26 iunie 1954, s-a întîlnit cu Lansdale a doua zi, iar pe 7 iulie 1954 și-a asumat oficial funcția de premier. În urma unei campanii electorale bine orchestrate de CIA și de Lansdale, în octombrie 1954 Diem a devenit președinte al Vietnamului de Sud.

Un alt lucru de care trebuie să ne amintim este că i-am ajutat pe francezi din 1946 pînă cînd au fost înfrînți de Vietminh la Dien Bien Phu în mai 1954. Cu alte cuvinte, ajutorul pe care l-am dat dușmanilor poporului sud-vietnamez a fost sistat cu numai cîteva luni înainte de a-l instala pe Ngo Dinh Diem ca noul președinte al unei țări care nu existase pînă atunci. Pare ciudat că președintele Eisenhower dorea „vietnamizarea" războiului în ianuarie 1954, cu șase luni mai devreme de instalarea noii guvernări, sub conducerea lui Diem, și într-o perioadă în care francezii beneficiau încă de sprijinul nostru. Factori de acest gen au influențat hotărîtor acțiunile nou-creatului stat în timpul războiului din Vietnam.

Neglijența de care pomeneam mai devreme n-a influențat numai gîndirea lui Eisenhower și a lui Kennedy, ci și pe aceea a celor mai mulți dintre americani, fapt care a pricinuit o mulțime de dezavantaje celor două state de-a lungul celor trei decenii în care americanii au ajutat vietnamezii și au luptat în acel teritoriu. Trebuia adoptată o soluție care să ducă la crearea unui guvern stabil și la unitatea de sine a populației înainte de a putea acționa în propriul său interes. De aceea toate bunele noastre intenții s-au transformat într-un eșec atît de clar. Chiar și în America, între debarcările de la Jamestown și de la Plymouth Rock, și bătălia de la Lexington, și Concord cu soldații britanici s-au scurs o sută și cincizeci de ani. În toți acești ani, primii descălecători s-au transformat în americani, nemaifiind un simplu amalgam de nemți, francezi, englezi și irlandezi.

În ciuda acelei omisiuni majore, acela a fost discursul comandantului suprem în cursul însemnatei întruniri a Consiliului Național de Securitate din ianuarie 1954, cu ministrul apărării, ministrul de externe, președintele Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore și ceilalți comandanți ai serviciilor militare, printre alții. Aceasta era politica sa.

Președintele Eisenhower nu-și putea exprima mai bine opinia cu privire la un eventual „război în Vietnam." El știa că noi n-aveam ce căuta acolo. Și totuși, peste o lună, pe 29 ianuarie 1954, multe dintre autoritățile prezente la acea întîlnire, respectiv vicepreședintele, miniștrii de la externe și apărare, directorul CIA, au nesocotit opinia președintelui și au plănuit să-și continue acțiunile de declanșare a unui război în Indochina.

Potrivit spuselor doctorului Stephen E. Ambrose, profesorul de război și pace al lui Eisenhower la Universitatea Statului Kansas[1]:

> Armata americană a aruncat în Indochina mai multe bombe decît asupra tuturor țintelor din întreaga istorie a omenirii luate împreună...
>
> Craterele exploziilor de pe teritoriul Indochinei puse laolaltă ar putea forma o zonă mai mare decît perimetrul de cinci mii de mile al statului Connecticut... Pe o suprafață mai mare de patru milioane de acri au fost aruncate peste o sută de milioane de livre de ierbicide...
>
> Doi medici americani au estimat că numărul victimelor (numai) din Vietnamul de Sud se ridică la patru milioane...

Vietnamul de Sud se afla sub control francez pentru simplul fapt că nu exista nici o altă conducere. Francezii se folosiseră de Bao Dai ca de un conducător-marionetă, dar el domnise mai mult pe Riviera decît în Vietnam. De-abia la mijlocul anului 1954, cînd Statele Unite au luat inițiativa de a-l instala pe Ngo Dinh Diem ca președinte al nou-creatului stat Vietnamul de Sud (adică,

---

1 „Twenty-six Disastrous Years" de Hugh B. Hester, general de brigadă (rez.).

la sud de paralela 17), acel teritoriu va avea o guvernare proprie, cel puțin cu numele.

Diem n-avea parlament, n-avea armată, n-avea sistem impozitar — nimic din ce este esențial pentru ca o națiune să existe. În același timp, avea de înfruntat un adversar puternic, îndemînatic și experimentat — armata nord-vietnameză condusă de Ho Și Min. Din acest motiv, pretențiile față de guvernul lui Diem dintre anii 1954-1963 erau cel puțin nefundamentate. Dar se pare că acest lucru a trecut neobservat de către proprii noștri conducători sau a celor ce încercau să închege relații diplomatice cu guvernul lui Diem, ca și cum acesta fusese și era un partener egal în grupul națiunilor. Vom vedea că această problemă s-a pus în deceniul care a urmat.

Dacă mai există printre dumneavoastră oameni care cred că președintele conduce țara, Congresul participă efectiv la conducerea societății și Curtea Supremă de Justiție asigură respectarea Constituției și a tuturor legilor federale, urmăriți această acțiune care a fost posibilă datorită ignorării flagrante a tuturor acestor instituții guvernamentale, după cum relevă documentele.

Printre cei prezenți la întrunirea din 8 ianuarie 1954 a Consiliului Național de Securitate, cînd președintele și-a expus cu atîta hotărîre punctul de vedere, se afla și Allen W. Dulles, director al CIA și frate cu ministrul de externe. Nu se poate ca Allen Dulles să fi înțeles greșit cuvintele președintelui Eisebhower. Nici unul dintre toți ceilalți nu putea să interpreteze eronat sau să aibă vreo nelămurire în privința „poziției dure" a președintelui împotriva trimiterii trupelor noastre în Indochina. Dar nu așa se desfășoară lucrurile cînd este vorba de războiul clandestin modern. Nu este vorba aici despre felul în care CIA și omologul său sovietic, KGB, au purtat războaiele lor clandestine în lumea întreagă. Nici despre ce le-a împiedicat să-și îndeplinească ocupația lor de bază, de făuritoare de război.

Sînt incredibili acești oameni cărora nu le pasă de președinte. S-ar putea spune că nici n-au nevoie de el. „Dulles vorbește ca și cum ar avea un fir direct cu Dumnezeu și ar primi instrucțiuni de undeva din ceruri"[1],

1 Leonard Moseley. *Dulles* (New York: Dial Press, 1978).

avea să spună ambasadorul George V. Allen după un dineu oficial în compania lui John Foster Dulles.

În ceea ce-l privește pe celălalt frate Dulles, acesta era avocat și acționar principal la firma de avocați Sullivan & Cromwell. Frații se aflau în legătură directă cu elita puterii, și un biet președinte nu avea nici o putere asupra lor. Mulți dintre cei care au lucrat alături de „cele mai înalte structuri ale puterii" — oameni ca Winston Churchill, R. Buckminster Fuller, profesorul Joseph Needham și ambasadorul Allen — confirmă faptul că așa-zișii lideri primesc instrucțiuni de la o sursă foarte sus pusă. Acești „lideri" sînt niște actori perfecți și nu adevărați conducători, așa cum s-a văzut în exemplul dat cu întrunirea Consiliului Național de Securitate din ianuarie 1954. Și acest adevăr este valabil nu numai în politică, ci și în finanțe, industrie, știință și religie.

Aceasta explică faptul că, în majoritatea cazurilor, cei ce ocupă funcții publice importante sînt avocați. În profesia lor sînt pregătiți să lucreze în interesul clienților lor. Au fost educați să facă acest lucru în cele mai bune universități, multe din programele cărora fiind structurate chiar pentru a atinge acest scop. Și se pregătesc în continuare în cadrul celor mai importante firme internaționale de avocatură, care-și fac o afacere din a propulsa pe cei mai dotați dintre „asociații" lor în funcții guvernamentale de răspundere, în conducerea consiliilor de administrație ale băncilor și în posturi cheie din industrie.

În cazul Vietnamului, direcția ce avea să fie urmată de Statele Unite a fost determinată și de acești doi avocați de pe Wall Street, John Foster Dulles și Allen Welch Dulles, printre alții, mult mai puternici și mai neștiuți. O privire asupra relatărilor oficiale ale acestor prime zile ale războiului din Vietnam ne va arăta cum au procedat.

Pe 14 ianuarie 1954, la numai șase zile de la data la care președintele Eisenhower se opunea „cu vehemență" trimiterii trupelor americane în Indochina, secretarul de stat John Foster Dulles spunea: „În ciuda eforturilor noastre, există posibilitatea ca poziția Franței în Indochina să se prăbușească. Dacă se va întîmpla acest lucru și francezii vor fi dați afară, e de la sine înțeles că sarcina de a forma un guvern și de a menține situația din Vietnam sub control, va reveni forțelor victorioase ale Vietminh-ului."

Ministrul a adăugat:

În eventualitatea aceasta, eu nu cred că această țară (Statele Unite) va spune „Păcat, ne-am lins pe buze și cu asta — basta".

Dacă sîntem în stare să desfășurăm acțiuni concrete de gherilă împotriva conducerii pe care Vietminh-ul o va institui acolo, trebuie să-i pricinuim tot atîtea pagube acestui guvern al Republicii Democrate Vietnam (format de Vietminh) cîte ne-a provocat și el nouă și conducerilor legitime ale Statelor Asociate[1] în ultimii ani. În plus, nu ne va costa foarte mult. Prin urmare, chiar dacă francezii vor fi învinși în cele din urmă de forțele comuniste, tot ne mai rămîne o șansă în Asia de Sud-Est. Vom face acolo iadul pe pămînt, iar comuniștilor le va fi atunci la fel de greu să reziste precum ne este nouă astăzi.

Cuvintele lui John Foster Dulles reflectă metodele folosite pentru a submina poziția președintelui referitoare la intrarea trupelor americane în Indochina, în primul rînd, ignorîndu-l complet, și în al doilea rînd, transformînd expresia „a purta război" în „a face iadul pe pămînt" și „operațiuni de gherilă". Observați, de asemenea, că Dulles a admis, cum am făcut-o cu toții, că va exista un guvern în Vietnam capabil să se mențină și să poarte de grijă poporului său.

Așa a început intervenția americană și implicarea directă în războiul din Vietnam — în contradicție cu vorbele președintelui și în concordanță cu Marea Strategie de perspectivă a elitei puterii. În definitiv, noi înarmasem ambele părți (ce se confruntau în Indochina) încă din 1945. Conform raportului oficial pe marginea întrunirii Consiliului Național de Securitate din 14 ianuarie 1954, s-a stabilit ca „b), directorul Agenției Centrale de Informații (Allen Dulles), în colaborare cu alte agenții și ministere corespunzătoare, va expune planuri de acțiune de circumstanță pentru Indochina, la propunerea ministrului de externe (John Foster Dulles)."

---

1 Un eufemism al Ministerului de Externe pentru diferitele guverne obscure ale Indochinei din acea vreme.

Peste două săptămîni, pe 29 ianuarie, s-a întrunit Comisia Specială Prezidențială asupra Indochinei[1] ca să discute planurile dezvoltate de directorul CIA. În timpul întîlnirii s-a stabilit că acesta poate completa grupul celor cinci ofițeri acceptați de generalul francez Henri Navarre, comandantul trupelor franceze în Indochina, „cu un ofițer de luptă neconvențională, în persoana colonelului Lansdale".

În acest mod, CIA a creat Misiunea Militară de la Saigon SMM mutînd-o acolo de la Manila. Această „misiune militară" — cu siguranță una dintre cele mai importante organizații individuale americane angajate în război care s-au înființat în Indochina între 1945 și 1975 — și-a desfășurat arareori activitatea în Saigon și n-a fost tocmai o misiune militară, cum spunea și secretarul de stat. A fost o organizație a CIA cu misiunea secretă de „a face iadul pe pămînt" prin „operațiuni de gherilă" în toată Indochina, o organizație teroristă experimentată, capabilă să-și îndeplinească rolul sinistru conform Marii Strategii din acei ani ai Războiului Rece.

Francezii creaseră în 1945 un guvern-fantomă, instabil, condus de fostul împărat Bao Dai. Se spunea că nici unul dintre membrii Camerei Deputaților nu a putut aduna cele douăzeci și cinci de voturi necesare din „circumscripțiile" lor. Din aceasta vietnamezii înțeleseseră foarte clar situația reală a guvernului, chiar dacă a fost posibil ca ea să fie ascunsă restului lumii. În cei șapte ani de război, singurele alternative ale vietnamezilor au fost francezii și Republica Democrată Vietnam a lui Ho Și Min.

Guvernul vietnamez, despre care Eisenhower credea că ar fi cazul să lupte cu propriile forțe împotriva Vietminh-ului, nu exista în 1954. De aceea, cei mai mulți dintre vietnamezi erau întru totul de partea lui Ho. Pe francezi îi urau, iar față de Bao Dai, care trăia în Franța, nu aveau nici un sentiment de loialitate.

---

1 Această comisie specială însărcinată cu dosarul indochinez era alcătuită din: Allen W. Dulles, directorul CIA, generalul Walter Bedell Smith, subsecretar de stat și fost director al CIA; ministrul adjunct al apărării și fost vicepreședinte al General Motors Corp., Roger M. Kyes; președintele comitetului șefilor de stat major, amiral Arthur S. Radford

Așa stăteau lucrurile pe 29 ianuarie 1954, cînd CIA a creat Misiunea Militară de la Saigon. La această întîlnire, Allen Dulles a venit însoțit de locțiitorul său, generalul Charles P. Cabell, de George Aurell, fostul șef al CIA în Manila și de Edward G. Lansdale. Acesta din urmă, care se afla în Filipine din 1950, colaborînd ca agent al CIA cu Ramon Magsaysay și cu alții pentru înlăturarea președintelui Quirino, fusese rechemat la Washington de CIA pentru seria de convorbiri în privința Vietnamului, prin care i se pregătea reîntoarcerea la Saigon ca șef al nou formatei Misiuni Militare. În propria sa carte, *In the Midst of Wars,*[1] Lansdale scria:

> Dulles s-a întors spre mine și mi-a spus că fusese stabilit ca eu să merg în Vietnam și să-i ajut pe vietnamezi mai mult decît i-am ajutat pe filipinezi. Oficialitățile de la Apărare au spus că sînt de acord, la rîndul lor, cu această hotărîre.
>
> Urma să-i învăț pe vietnamezi cum să contracareze atacurile de gherilă și să le recomand, la nevoie, măsurile guvernamentale de rezistență împotriva agresiunii comuniștilor.

În Vietnam, Lansdale va continua să lucreze sub acoperirea de ofițer de aviație, ca și în Filipine, iar în cadrul Grupului Consultativ de Asistență Militară va activa ca ofițer cu „însărcinări deosebite". A fost întotdeauna agent CIA, după cum întotdeauna coordonatorii lui erau, de fapt, din Agenție. Iată, în acest sens, o declarație relevantă făcută de Lansdale:

> Mi s-a spus să-i fac pe vietnamezi să se ajute singuri. Din cîte știam eu, chiar și pentru un american acest lucru era aproape imposibil. Francezii conduseseră Vietnamul ca pe o colonie, cu un minimum de legi autohtone. Șeful statului, Bao Dai, se afla de fapt în Franța.

1 *În vîltoarea luptelor* (n. trad.).

E adevărat că francezii susțineau că Vietnamul este un stat independent, dar cei ce conduceau cu adevărat erau ei. Ei emiteau și controlau moneda, conduceau banca națională, sistemul impozitar, afacerile externe, forțele armate, poliția și aveau o mulțime de autorități franceze plasate în întregul sistem administrativ. Însărcinatul special francez pentru Vietnam era adevăratul conducător al țării. Să se fi produs vreo schimbare în urma șocului de la Dien Bien Phu sau după conferința de la Geneva? Eu n-am observat nici una.

L-am întîlnit pe Ed Lansdale și pe mulți alții dintre partenerii săi filipinezi, la Manila, în perioada 1953-1954, și am fost detașați amîndoi la Biroul de Operațiuni Speciale din Pentagon la sfîrșitul anilor '50 și începutul anilor '60. L-am auzit vorbind despre dificultățile sale în relațiile cu francezii, care erau atît de serioase, încît se temea să nu fie omorît de aceștia. Aceleași probleme le-a avut și cu unii vietnamezi. Oricum, cu Misiunea Militară de la Saigon și cu echipa sa dură și experimentată ce putea să „facă iadul pe pămînt" și să stîrnească furtuna, în primăvara lui 1965 a reușit să se prezinte la guvernul american cu un război perfect gata pregătit.

Misiunea Militară de la Saigon a pătruns clandestin în Vietnam, mai degrabă pentru a-i ajuta pe băștinași decît pe francezi. Acesta era scopul lor „oficial..." pe hîrtie. Se punea din nou întrebarea, ce înțelegeau ei prin „vietnamezi"? Ce guvern vietnamez era de sprijinit acolo? După cum înțeleseseră ei ordinele, membrii acelui grup aveau să desfășoare operațiuni paramilitare împotriva dușmanului și să poarte un război psihologic. S-ar putea să nu fi știut care le erau prietenii, dar știau cine le era inamicul — Vietminh-ul. Și își cunoșteau meseria. Nu și-au pierdut prea mult timpul cu activitatea de „consultanță" sau cu „Fun and Games" a războiului psihologic. Aveau treburi mult mai importante acolo. Erau o bandă de superteroriști.

Trebuie reținut că SMM era o activitate a CIA și că atunci cînd membrii echipei au spus că vor pleca în Vietnam să susțină activități de propagandă și război psihologic, concepția lor despre aceste lucruri se deosebea

întru totul de cea a militarilor, considerînd că rolul lor era de a încuraja sabotajul, activitățile subversive, grevele, revolta armată și războiul de gherilă.

Activitatea lor propagandistică includea folosirea celor mai diverse metode, de la emisiuni radiofonice și ziare la milioane de manifeste aruncate din bombardierele B-29 reformate; de la afișe, lozinci și demonstrații, la expoziții și filme documentare, de la schimburi culturale și educaționale, la schimburi de tehnologie, publicitate specializată și ajutor umanitar în zonele afectate de dezastre. Au încercat toate posibilitățile ca să dezvolte spiritul naționalist al populației, în intenția de a unifica nou-creatul stat.

O altă caracteristică a muncii lor consta în utilizarea organizațiilor paramilitare. Componenții unei asemenea organizații — care nu reprezintă altceva decît o armată particulară — se supun unor anumite reguli de disciplină, unei structuri organizatorice de tip militar și posedă armament ușor.

Cel mai interesant aspect al SMM este că liderii ei erau adepții declarați ai *Cărțuliei roșii* ce conține învățămintele lui Mao Tzedun și-i urmau întru totul ideile. Lucrarea cuprinde doctrina războiului de gherilă, așa cum a fost el purtat în timpul Războiului Rece. Cu mulți ani mai tîrziu, după ce s-a întors din Vietnam, Lansdale a ținut o mulțime de comunicări la diferite colegii militare. Aproape de fiecare dată a menționat cele „trei măsuri disciplinare majore" și cele „opt principii de bază" ale marii Armate Chineze a Celei de-a Opta Căi.

Am zburat de multe ori pe ruta Tokio-Saigon, via Filipine, din 1945 pînă în 1954, pilotînd un avion de transport greu al aviației militare. Cînd echipa lui Lansdale se afla la bordul aparatului meu, în timpul unuia dintre acele zboruri de cinci ore între Manila și Saigon, am discutat cu ei despre campania Magsaysay pe care CIA o purtase împotriva lui Quirino și despre planurile de formare a unui nou guvern în Vietnam — un nou guvern care va fi sprijinit de SUA după plecarea francezilor.

E necesar să amintim că, deși documentele oficiale ale Consiliului Național de Securitate și ale Ministerului de Externe relevă faptul că activitatea SMM a început de-abia în ianuarie 1954, în Vietnam, Laos și Cambodgia s-au

desfășurat alte activități ale CIA cu mult înainte de această dată (precum în cazul echipelor White Cloud), iar unii dintre membrii SMM participaseră la aceste acțiuni încă din 1945, întărite în mod oficial prin înființarea, în 1954, a Misiunii Militare de la Saigon. Deși în ianuarie 1954 nu aveau ce guvern să sprijine, avea să se formeze unul. De această sarcină aveau să se îngrijească frații Dulles.

Misiunea Militară de la Saigon fusese trimisă în Vietnam ca să dirijeze dizolvarea puterii coloniale franceze și spargerea balonului de săpun al lui Bao Dai, „Statul Vietnam." Încă din ianuarie 1954, dacă nu chiar mai devreme, frații Dulles știau că aveau să creeze un guvern care nu va fi nici vietminh, nici francez și că aceasta va fi piatra unghiulară a continuității războiului din Indochina, care deja dura de un deceniu. Acesta era obiectivul lor principal[1].

Frații Dulles trebuia să aibă siguranța că atît interesele francezilor cît și ale lui Bao Dai fuseseră anulate. Pe 8 mai 1954, Dien Bien Phu căzuse. Acordurile internaționale încheiate la Geneva pe 21 iulie 1954 impuneau, cel puțin pe hîrtie, limitarea reprezentanțelor americane din Vietnam la cele aflate deja acolo pentru o perioadă de trei sute de zile de la semnarea documentelor. Statele Unite și Vietnamul se abținuseră de la semnarea hotărîrii.

Prin urmare, se interzicea introducerea de arme, echipament și personal militar, cu excepția obișnuitelor rotații de trupe și a înlocuirii articolelor uzate. Înțelegerea interzicea și înființarea unor noi baze militare, ceea ce însemna că SMM ar fi putut pătrunde acolo de-abia pe la mijlocul anului 1955. În unele privințe, SMM a neglijat acest acord. În perioada respectivă am efectuat mai multe transporturi de echipament militar în Saigon, ca, de exemplu, stațiile terestre de radar fabricate în Italia.

1 Există multe documente cu adevărat uluitoare în dosarele armatei americane, ca și în cele ale președinției, referitoare la acest subiect. Cele folosite mai sus sînt:

a. „Planificarea afacerilor civile în perioada Războiului Rece," Școala de Afaceri Civile a Armatei de la Fort Gordon, Georgia, decembrie 1959.

b. „Asia de Sud-Est," conferință, lector Edward G. Lansdale, Colegiul de Război al Armatei, decembrie 1958.

c. „Pregătirea în cadrul Programului Mutual de Securitate," de R. G. Stillwell și Edward G. Lansdale din Comisia Prezidențială, mai 1959.

Fiindcă treceam prin India, iar India era membră a Comisiei Internaționale de Inspecție din Vietnam, eram nevoiți să dăm cu vopsea peste adresele originale și să retipărim documentele de zbor în timp ce eram în aer. În perioada acordului de la Geneva, Statele Unite furnizaseră ajutor Indochinei în valoare inițială de două miliarde șase sute de milioane de dolari. (Ca factor de planificare militară, cuantumul ajutorului „umanitar" pe plan general urma să fie de zece ori mai mare decît valoarea inițială.)

Edward G. Lansdale, șeful SMM, a venit la Saigon de la Washington prin Manila pe 1 iunie 1954, la mai puțin de o lună de la căderea garnizoanei franceze de la Dien Bien Phu. În Vietnam, armata lui Ho și ceilalți băștinași naționaliști își consolidaseră pozițiile în nord și acolo unde erau majoritari. Unitățile franceze înfrînte fuseseră dezarmate, echipamentul și muniția fiind preluate de Vietminh, al cărui arsenal, deja imens, sporea astfel considerabil. Ce n-au putut lua, au distrus. În fiecare noapte, în timpul zborurilor mele spre Saigon, auzeam exploziile din oraș și din împrejurimi, precum și din alte zone fortificate.

Uneori, fluviul Saigon, singurul canal de aprovizionare al Vietnamului de Sud, devenea impracticabil ca urmare a atacurilor inamice și a numeroaselor vase care fuseseră scufundate în albie. Aeroportul de la Tan Son Nhut era înconjurat cu colaci de sîrmă ghimpată. În ciuda acestei precauții, avioanele franceze parcate aici din timpul Celui de-al Doilea Război Mondial au fost aruncate în aer de exploziile declanșate în fiecare noapte de pionierii Vietminh. Întreaga țară clocotea de război clandestin.

În acest climat și-a început activitatea Misiunea Militară de la Saigon. Acordurile de la Geneva stabiliseră divizarea politică a statului cu o lungime de o mie șase sute de mile, de-a lungul paralelei 17 — aproape o împărțire egală între nordul și sudul teritoriului. În primele luni de activitate, SMM raporta că sarcina sa oficială era de „a crea o nouă direcție în războiul psihologic... în care era inițiată și armata vietnameză," ca și cum ar fi existat vreun stat în sudul Vietnamului și o armată sud-vietnameză — nici una, nici alta n-aveau să existe pînă la 1 iulie 1954, dacă nu și mai tîrziu. Însă, între

ce raportau și ce făceau oamenii lui Lansdale, era o mare diferență.

Misiunea Militară de la Saigon a început să activeze pe teritoriul indochinez la 1 iunie 1954. Nou-numitul președinte, Ngo Dinh Diem, a sosit la Saigon pe 7 iulie 1954. Cum se creează un nou guvern și o nouă națiune? Cum poate un om care a trăit ani întregi în afara țării (și să nu uităm că Vietnamul de Sud n-a fost niciodată o țară) să revină din exil, sub protecția unui stat cu totul străin de cauză (Statele Unite) și să preia dintr-o dată funcția de președinte? De unde venea națiunea lui și infrastructura guvernamentală pe care se sprijinea conducerea sa? De unde-i veneau armata și poliția? De unde veneau banii?

Altfel spus, aici se afla o străveche parte a Asiei cu mai mult de treizeci de milioane de locuitori, împărțită de milenii pe așezări, regiuni și comunități etnice nu foarte bine definite. Cu excepția Republicii Democrate Vietnam, care exista de un deceniu și nu avusese încă un răgaz de liniște în care să se adune și să se organizeze, acest teritoriu nu dispunea de nici o formă de guvernare. Administrația colonialistă franceză nu mai era. Chinezii, care de secole asiguraseră un minim de economie reală, fuseseră oprimați și, sub conducerea lui Diem, expulzați. Ceea ce mai rămăsese era aproape anarhie. Luptele și revoltele erau, de fapt, un banditism în forma lui cea mai primitivă, făcut în scopul obținerii minimului necesar de mijloace de trai. Nu era nici măcar un război civil adevărat.

În această atmosferă a pătruns SMM și, printr-o serie de abile sforării politice, l-a ajutat pe Diem să-și extindă autoritatea din ce în ce mai mult, în scopul înființării unui guvern central. Cea mai redutabilă armă a Misiunii consta într-o mulțime de cecuri în alb ale CIA care-i permiteau să facă și să cumpere orice.

Ceea ce s-a făcut în primele zile ale anului 1954 a fost pentru a pregăti terenul pentru războiul ce a continuat de-a lungul a încă douăzeci de ani. În primii doi ani și jumătate nici un american nu s-a aflat mai aproape de frații Diem (Ngo Dinh Nhu era șeful ramurei CIA din Vietnamul de Sud și cel mai puternic om al noului stat) decît Lansdale. El a devenit preocupat de faptul că Programul Consultativ de Administrație Publică, realizat

de ambasada americană, avea să fie prea lent și că trebuia să se adopte de urgență anumite măsuri care să umple vidul creat de plecarea francezilor și a Vietminh-ului — aceștia se retrăseseră în nord după acordul de la Geneva — și să consolideze fără întîrziere noua administrație a lui Diem. Să ne oprim puțin asupra recomandărilor sale și a modului în care au fost ele aplicate.

Lansdale a numit această inițiativă programul său de „Acțiune Civică". Iată cum îl descrie: „este un ciclu care include nu numai îndoctrinarea politică, antrenamentul fizic și însușirea cunoștințelor de utilizare a armelor în bazele de antrenament, ci și o perioadă ulterioară în care vor lucra în cătune și în așezări, unde îi vor ajuta pe localnici să construiască școli, șosele, poduri, closete publice și alte activități de acest gen, precum și cele de sprijin pentru înființarea autoadministrării". O muncă interesantă pentru o organizație creată în scopul de a merge în Vietnam să „facă iadul pe pămînt", ca să-l cităm pe Foster Dulles. Lansdale reactualiza o pagină din trecutul său.

La puțină vreme de la atacul japonez asupra bazei de la Pearl Harbour, pe 7 decembrie 1941, Lansdale intrase în OSS. Ulterior avea să spună că a părăsit acest birou pentru a activa în cadrul serviciilor de informații ale armatei. Din propria mea experiență, foarte puține persoane au părăsit efectiv un serviciu secret ca să intre în rîndurile armatei. Mai degrabă au făcut în așa fel, încît să poată beneficia, la nevoie, de o „acoperire" militară.

Oricum ar fi, în cursul Celui de-al Doilea Război Mondial, după capitularea armatei italiene, am văzut că în timpul dictaturii fasciste orașele și localitățile din Italia fuseseră atît de mult timp lipsite de o administrație efectivă, încît acum aveau nevoie de ajutor pentru a-și reînființa o oarecare formă de guvernare locală. În acest sens, armata a instituit unități speciale, care au fost denumite de Afaceri Civile și Administrație Militară — CAMG. Aceste unități CAMG s-au dovedit atît de eficiente, încît au continuat să-și desfășoare activitatea și în nordul Europei cînd armatele Aliaților au pătruns în Germania.

În acest timp, OSS a băgat de seamă cam ce se făcuse și a încercat să facă același lucru și în Asia. Dar, dacă vă aduceți aminte, generalul MacArthur nu a permis biroului să intre în zona Pacificului. Totuși, OSS a reușit să intre

în Pacific cu ideea lor de CAMG, prin intermediul marinei militare a Statelor Unite. A fost deschisă o școală specială în campusul Universității Princeton, urmată de mai multe școli, în care cursanții învățau limbile folosite în zonă, la Monterey, California. O dată cu capitularea Japoniei, programul a încetat brusc. Însă oameni cu spirit de observație ca Lansdale și șeful său, generalul Richard Stilwell, au perceput eficacitatea unui astfel de program în cursul Războiului Rece. În 1960, eu, împreună cu Lansdale și cu generalul Sam Wilson, am scris mult despre această doctrină în noul manual al Forțelor Speciale ale armatei terestre americane.

Cînd a fost trimis în Filipine, în 1950, Lansdale a înființat acolo un Birou de Acțiune Cetățenească. Îl determinase pe președintele Ramon Magsaysay să înființeze o divizie de război psihologic sub control prezidențial pe care a numit-o apoi „Biroul de Acțiune Cetățenească". Nu este cazul aici să vorbim despre evoluția acestor raporturi. Vom spune numai că această nouă însărcinare militară, dacă a fost vreodată cu adevărat militară, a apărut în cursul Celui de-al Doilea Război Mondial, continuînd, cu sprijinul CIA, să existe și în vremea Războiului Rece.

Inevitabil, cînd s-a mutat în Vietnam, Lansdale a adus cu sine și propriul concept de acțiune cetățenească. Sub comanda generalului John W. O'Daniel, șeful Grupului Consultativ de Asistență Militară (MAAG) se aflau patru divizii: armată, marină, aviație și pacificare. Lansdale se afla în fruntea Pacificării, care în aparență se ocupa de activități cetățenești. Numai că vietnamezii se opuneau cu vehemență expresiei „pacificare". O cunoscuseră foarte bine ca pe una dintre cele mai sinistre practici colonialiste franceze, pe care generalul Louis-Hubert-Gonzalve Lyautey o aplicase în Africa de Nord și pe care chinezii o folosiseră mai tîrziu în nordul Indochinei, prin „pacificarea" unei regiuni înțelegîndu-se uciderea tuturor localnicilor. O altă parte a planului de activități cetățenești a devenit cunoscută cîțiva ani mai tîrziu ca proiectul „Cătunul Strategic". Înainte de sfîrșitul războiului, CIA inițiase programul Phoenix, presupus a se ocupa tot de activități cetățenești; în realitate, el va fi una dintre cele mai monstruoase și criminale creații ale războiului. Numai ca

urmare a derulării programului Phoenix au fost uciși zeci de mii de vietnamezi.

Trebuie bine înțeleasă această fațetă a campaniei din Vietnam, pentru a ne da seama de ce n-am fost niciodată în măsură să cucerim inimile și mințile oamenilor și de ce un asemenea tip de război nu poate duce la victorie. Aceasta ne amintește din nou de perioada Companiei Indiilor de Est britanice și nepăsarea membrilor ei față de practica genocidului, cauzată de îndoctrinarea cu teoriile malthusiene și darwiniste. („Barbarii ăștia nu vor fi nicicînd în stare să se hrănească singuri, așa că ce contează dacă mor? Și, oricum, noi sîntem cei mai tari.") O dată implantate, aceste teorii devin extrem de puternice și se reflectă în campanii de genul celei desfășurate în Indochina între 1945 și 1975 și, din nou, în Orientul Mijlociu, în „Războiul din Golf" din 1991.

Aproape de la început, Diem a fost confruntat cu o tentativă de lovitură de stat. Aceste amenințări au luat sfîrșit cînd CIA l-a cumpărat pe generalul Nguyen Van Minh și pe alți rivali și i-a trimis la Paris. Dar asta nu i-a conferit lui Diem nici armata necesară, nici un detașament pentru protecția personală. În apropierea Saigonului existau anumite bande influente și independente. Una dintre ele se numea Cao Dai. La începutul anului 1955, CIA l-a cumpărat pe șeful acesteia și i-a plasat armata sub comanda lui Diem. Apoi, în iunie 1955, armata unei alte secte, Hoa Hao, a fost înfrîntă în fața banilor — liderul ei a fost de asemenea mituit și trupele sale s-au alăturat forțelor guvernamentale. O a treia sectă, Binh Xuyen, cunoscută mai bine sub denumirea „Bandiții Binh Xuyen", controla cazinourile și lumea interlopă a Cho Lonului, o suburbie saigoneză.

CIA a reușit să-l determine pe șeful sectei, pe „Marele Bandit" Le Van Vien, să renunțe la oamenii lui și să ia drumul Parisului. Riviera franceză s-a pomenit dintr-o dată cu o inflație de bogătași vietnamezi, toți generali. În Asia, ca peste tot în lume, nimic nu poate sta în fața dolarului american, iar carnetele de cecuri ale SMM începeau să pună bazele unei armate guvernamentale pentru aproape lipsitul de apărare și total lipsit de putere Ngo Dinh Diem.

Sînt conștient de faptul că cele mai multe dintre cărțile de istorie referitoare la primele zile ale războiului din Vietnam prezintă relatări mult mai elaborate ale modului în care administrația Diem a achiziționat armatele acestor „secte". Respectivele relatări servesc drept „acoperire". Am dicutat îndelung pe marginea acestui subiect cu Lansdale. Am fost eu însumi prezent în Vietnam în acele zile și știu foarte bine că trupele acestor „secte", care nu erau altceva decît niște minore organizații paramilitare, au fost cumpărate fără greutate cu dolari americani la prețul practicat pe „piața" vietnameză. Relatările lui Lansdale pe această temă, din cartea sa, *In the Midst of Wars*, sau cele din biografia sa, *Edward Lansdale*, scrisă de Cecil B. Curry, constituie o lectură interesantă. Ambele cărți sînt acoperite cu o peliculă consistentă de „versiune oficială" în privința acestor evenimente și nu pot fi luate drept relatări reale.

Cele mai multe armate asiatice de acel gen nu sînt altceva decît grupuri de oameni cu familii aflate la limita subzistenței. Ei au intrat în armată pentru un castron de supă și un pumn de orez, zilnic, pentru ei și familiile lor nevoiașe. Aceasta era armata despre care SMM spunea că o va iniția în operațiuni de război psihologic, printre altele.

Cei mai „buni" dintre acești soldați au fost parașutați în împrejurimile Hanoiului, îmbrăcați în veșminte autohtone și li s-a ordonat să împrăștie zvonuri anti-Vietminh prin oraș. De asemenea, li s-a ordonat să arunce manifeste scrise de membrii Misiunii Militare de la Saigon și să efectueze diferite acte de sabotaj, ca, de pildă, să toarne zahăr în rezervoarele de combustibil ale camioanelor și vehiculelor militare ale lui Ho. Ulterior, SMM avea să afle că acești soldați „fideli" se amestecau printre trupele lui Ho și se aliniau pentru a primi un castron cu supă.

Pe la mijlocul verii, numărul oamenilor din SMM crescuse și i se lărgise sfera de activitate. Componenții ei predau de acum tactici de luptă „paramilitare" — ceea ce numim astăzi terorism — și făceau tot ce le stătea în puteri ca să convingă sutele de mii de „catolici" din nord să vină în sud, promițîndu-le siguranță, hrană, pămînt și libertate, și amenințîndu-i că vor fi măcelăriți de comu-

niștii nord-vietnamezi și de cei din China dacă vor rămîne acolo.

Migrația catolicilor — sau a băștinașilor numiți astfel de cei din SMM — din provinciile vietnameze din nord în cele din sud, sub egida acordurilor de la Geneva, a devenit cea mai importantă activitate a Misiunii și una dintre principalele cauze ale războiului din Vietnam. Teribila povară a celor un milion o sută de mii de străini nevoiași, impusă cu de-a sila băștinașilor sudici la fel de nevoiași, a generat o tensiune asupra țării și administrației Diem care s-a dovedit a fi distrugătoare.

Americanii nu au vrut să înțeleagă că autohtonii din Asia de Sud-Est nu sînt o populație migratoare. Ei nu-și părăsesc ancestralele așezări natale. Sînt profund legați de rituri străvechi și de viața comunităților rurale. Cel mai mare rău care li se poate face este să fie înspăimîntați într-un asemenea grad, încît să fie făcuți să creadă că au un motiv solid ca să-și părăsească așezările și căminele.

În jur de șase sute șaizeci de mii sau mai mulți dintre acești băștinași sărăntoci au fost mînați la Haiphong de către SMM și îmbarcați în navele de transport ale marinei militare americane. Cam trei sute de mii au fost transportați cu aeronavele companiei CAT (Transporturi Aeriene Civile) a CIA, iar alții au mers pe jos. Au fost duși, ca cirezile de vite, către cea mai sudică regiune a Vietnamului, unde, în ciuda promisiunii că li se vor da bani și alte mijloace de trai necesare, au fost lăsați în seama populației locale. Nordicii sînt tonchinezi, mai mult chinezi decît cochinezi. În condiții normale, nu s-ar fi amestecat niciodată unii cu alții.

Aceste grupuri nu puteau fi asimilate cu nici un chip de o țară practic inexistentă. E de la sine înțeles că în cel mai scurt timp nordicii au devenit bandiți, din necesitate, încercînd să-și asigure minimul necesar de existență. Revoltele locale izbucnite în aceste regiuni au fost catalogate „rebeliuni comuniste" și cea mai mare parte a ororilor care au avut loc în următorii douăzeci de ani a fost rezultatul direct al acestei acțiuni îngrozitoare, inițiată și efectuată de Misiunea Militară teroristă de la Saigon a CIA.

Mai mult decît atît, cei un milion o sută de mii erau tonchinezi, deci nordici — adică „inamicul" din scenariul

vietnamez. Oricum, de vreme ce frații Diem erau mai apropiați de băștinașii din nord decît de cochinezi, n-a trecut mult pînă ce un mare număr din rîndurile acestor așa-ziși „refugiați" au ocupat posturile cheie din infrastructura guvernamentală a lui Diem.

Dacă ne gîndim puțin la această situație extrem de complexă, începem să ne dăm seama că „problema" vietnameză a fost în mare parte creată chiar de americani, imediat după încheierea acordurilor de la Geneva. N-a fost nimic mai rău din tot ce a apărut de-a lungul acestor trei decenii de război ca migrația forțată a acestor peste un milion de „catolici" nordici spre sud, într-o vreme în care de-abia dacă exista un guvern sud-vietnamez. (Cifra de un milion o sută de mii folosită aici e luată dintr-un discurs al lui John Foster Dulles, ținut în perioada în care era ministru de externe.)

Deși cei din Misiunea Militară de la Saigon aveau o mulțime de alte treburi mai importante în Vietnam, cea mai însemnată însărcinare a lor era de a-l ține în viață pe Ngo Dinh Diem, și s-au achitat de ea în maniera tipică CIA timp de zece ani.

Dacă s-ar cunoaște adevărul, ar trebui să se știe că șefii de stat din cele mai multe țări ale Lumii a Treia de azi — supuși regulilor jocului mondial al superputerilor — își datorează funcția și viața unei gărzi de elită, pe care o pot controla și, cred ei, în care pot avea încredere.

În multe țări din lume, șefii acestor gărzi de elită sînt oameni pregătiți de CIA și KGB. Inițial, Diem nu dispunea de o astfel de unealtă esențială puterii, așa că Misiunea Militară de la Saigon a apelat la Filipine, unde tocmai îl înlăturaseră pe președintele Quirino și îl instalaseră pe Ramon Magsaysay.

SMM l-a împrumutat de la Magsaysay pe unul dintre cei mai apropiați colaboratori și prieteni ai acestuia, care era chiar membru al gărzii prezidențiale, colonelul Napoleon Valeriano.

Valeriano alesese și pregătise garda de elită a lui Magsaysay. Acest uimitor filipinez avea să joace ulterior un rol important în operațiunea de la Bay of Pigs din 1961. A sosit la Saigon împreună cu alți ofițeri inferiori, și ei membri ai gărzii de elită, pentru a începe procesul de selecție a vietnamezilor care, dintr-un motiv sau altul, era

de așteptat să-i fie loiali lui Diem. După aceea, candidații au fost duși la Manila pentru pregătire și îndoctrinare.

Una dintre soluțiile aplicate pentru a se garanta fidelitatea gărzii față de conducător este de a angaja numai oameni care au familii și copii, cărora să li se ofere un adăpost unde vor trăi... ca ostatici — ceea ce va garanta o „fidelitate nepieritoare".

Cu timpul, Diem a început să acționeze din ce în ce mai mult ca un adevărat șef de stat, la fel ca omologii lui mai experimentați din Laos, Cambodgia, Thailanda și Birmania, care, ca și el, se bucurau de prezența unor astfel de gărzi de elită formate cu sprijinul CIA.

Între timp, relațiile dintre șeful oficial al statului, Bao Dai, și premierul Diem, s-au înrăutățit. În 1955, Ngo Dinh Diem, nou-venitul CIA, a chemat populația din teritoriul de-abia delimitat, numit Vietnamul de Sud, la un referendum în care să se aleagă între menținerea lui Bao Dai în fruntea țării și transformarea acesteia în republică, sub conducerea lui Diem ca președinte.

Era chiar ceva inedit să pregătești un scrutin electoral într-o țară în care așa ceva nu se mai văzuse, mai ales că mulți dintre locuitori nici măcar nu știau de existența acestui nou stat, nici nu știau care-i sînt granițele și nici cine era Ngo Dinh Diem. Cu recenta sa experiență de aceeași natură în Flipine, CIA avea, oricum, siguranța că aceste alegeri „libere, democratice", vor da cîștig de cauză omului său. În orice caz, liderii SMM vor avea grijă ca protejatul lor să aibe toate voturile.

În acțiuni de acest gen se dovedeau însușirile aparte ale SMM. A fost comandat un milion de „fonografe" jucării, care au fost amplasate în anumite locuri. Din interiorul lor s-a făcut auzită înregistrarea discursului lui Ngo Dinh Diem. Țăranii, care nu mai văzuseră și nu mai auziseră așa ceva pînă atunci, au rămas înmărmuriți. O „vrăjitorie modernă", ca această „cutie vorbitoare", a slujit la garantarea alegerii lui Diem.

Diem a cîștigat alegerile cu o majoritate de 98%, iar pe 26 octombrie 1955 a proclamat în interiorul de la sud de paralela 17 — de fapt, linia oficială de demarcație era dată de fluviul Song Ben Hai, dar, de obicei, se făcea referire la ea ca la paralela 17 — Republica Vietnamului. În

urma acestor alegeri, Diem a devenit primul președinte al republicii.

Cu asta se încheia primul ciclu. La întrunirea Consiliului Național de Securitate din 29 ianuarie 1954, frații Dulles prezentaseră planul de creare a unei noi națiuni care va fi împinsă de Statele Unite să continue războiul de „nouă ani" din Indochina.

A durat aproape doi ani (timp în care francezii au fost învinși, guvernul lui Bao Dai dizolvat și Diem a revenit din exil, direct în funcția de premier, la Saigon) pînă la instalarea, în cele din urmă, a lui Diem în funcția de președinte — ca „Părinte al Patriei" — al Vietnamului de Sud. Nimic din toate acestea n-ar fi fost posibil fără activitatea subterană a abilei CIA și a experimentatei sale Misiuni Militare de la Saigon.

ȘASE

Genocid prin transfer... în Vietnamul de Sud

CEI NOUĂ ANI DE MANEVRARE a mașinii de război americane în Indochina au început să se amortizeze în stil mare pentru elita puterii în 1954. Pînă la acea dată, fuseseră cheltuite aproape trei miliarde de dolari și cursese sînge american. O conflagrație majoră era iminentă. La sfîrșitul fazei indochineze a Războiului Rece, prețul plătit se estima la cinci sute de miliarde de dolari americani și cincizeci și opt de mii de ostași americani uciși, la care se adăuga o scădere vertiginoasă a prestigiului Statelor Unite pe plan mondial.

Francezii, care se aflau în Indochina din 1787, fuseseră înfrînți la Dien Bien Phu în mai 1954 și alungați din țară. Misiunea Militară de la Saigon a CIA sosea în luna iunie a aceluiași an. „Putem desfășura efectiv operațiuni de gherilă (în Vietnam)... și putem face iadul pe pămînt", zisese ministrul de externe John Foster Dulles. Acesta era scopul adevărat al Misiunii Militare de la Saigon în Indochina, de a derula o campanie ilegală de acțiuni paramilitare și de a face iadul pe pămînt. CIA o înzestrase cu puteri depline, cu sprijin masiv și cu carnete de cecuri.

Între timp, Conferința de la Geneva, care trebuia să ducă la o încetare a focului între Vietminh, Franța și Statul Vietnam, se întrunise pe 26 aprilie, chiar înainte de înfrîngerea suferită de francezi la Dien Bien Phu, pe 7 mai 1954. Conferința a stabilit o zonă de delimitare la sau lîngă paralela 17, care împărțea fosta colonie franceză în două regiuni egale. La nord avea să fie Republica Democrată Vietnam, iar la sud avea să se formeze Statul Vietnam, devenit ulterior, pe 26 octombrie 1955, Republica Vietnam.

Înainte de încheierea Conferinței de la Geneva, Misiunea Militară de la Saigon și-a început acțiunile politice, psihologice și teroriste împotriva populației din regiunile nordice. Utilizînd o echipă de sabotori bine

dotați, a executat multe acte de terorism în Hanoi și în împrejurimile Tonkinului. Agenții SMM au contaminat rezervele de combustibil, au aruncat în aer oficiile poștale, au scris și au împrăștiat milioane de manifeste anti-Vietminh, au tipărit și au distribuit bani falși.

Așa cum se intenționa, aceste activități, devenite arme de temut în mîinile experimentaților agenți ai SMM, au dus la apariția unei vrajbe crescînde între tonkinezii catolici și Vietminh. Nimeni n-a știut că este mîna SMM pînă cînd vietnamezii pregătiți de Misiune nu au dezertat, trecînd la Vietminh.

După propriile declarații ale liderilor SMM, aflate în Documentele Pentagonului[1] publicate de Daniel Ellsberg, Misiunea a fost trimisă în Vietnamul de Nord cu scopul de a desfășura „război neconvențional" „operațiuni paramilitare" „război politico-psihologic" și campanii de dezinformare și de a pregăti terenul în vederea derulării „războiului psihologic" de către vietnamezi. Membrii SMM erau niște adevărați „agenți provocatori".

Această activitate a SMM a produs unul dintre cele mai uluitoare, neobișnuite și însemnate evenimente de război ale secolului — exodul masiv a peste un milion de băștinași tonchinezi, presupuși catolici, care au fost determinați să-și părăsească ținuturile natale fiind azvîrliți în teritoriul anarhic, necunoscut și inospitalier al Cochin Chinei, după cum am arătat mai devreme.

Această masă de catolici din nord și impactul ei nedorit asupra populației sudice a înrîurit mai mult ca orice altceva amploarea, gravitatea și durata războiului de sorginte americană din Vietnam. A constituit un eveniment uimitor, din mai multe puncte de vedere. În primul rînd, cum a fost posibilă o strămutare în masă a unei populații altfel statornice și ce i-a făcut pe atît de mulți dintre ei să se deplaseze atît de departe de căminele, așezările și ținuturile lor ancestrale? Să fi fost ei atît de înspăimîntați? Cum s-a putut păstra totul secret? Cea mai mare parte a

1 Interesant este faptul că Daniel Ellsberg, care a sustras multmediatizatele Documente ale Pentagonului și le-a oferit presei în 1971, lucrase cu Lansdale și cu ceilalți membri ai Misiunii Militare de la Saigon din Vietnam.

agenţiilor de presă şi a revistelor de istorie fie n-au luat în seamă, fie au evitat aceste teme.

În momentul în care a început exodul, la mijlocul anului 1954, statul Vietnam era inexistent în privinţa structurilor de guvernare. Totuşi, era localizat în întreaga regiune ce se întindea la sud de paralela 17, iar populaţia sa străveche, stabilă şi paşnică, era estimativ egală cu zecedouăsprezece milioane.

Nu se poate nega faptul că infuzia acestor sute de mii de intruşi într-o populaţie a sudului deja stresată de atîta război (Cel de- al Doilea Război Mondial, sub dominaţie japoneză, luptele de recucerire a Cochin Chinei, purtate de francezi, şi cei nouă ani de conflict cu Vietminh-ul, i-a împins atît pe venetici, cît şi pe gazde la limita răbdării. Nu erau într-atît victimele unui război civil, în adevăratul sens al cuvîntului, pe cît se găseau într-o situaţie aidoma celei a indienilor americani, cînd sute de mii de europeni au invadat ţinuturile nord-americane şi au hotărît să se instaleze acolo ca proprietari. Cu catolicul Ngo Dinh Diem la putere, tonkinezii au crezut şi ei că au acelaşi drept.

Aşa cum se arată în cartea *Vietnam Crisis*[1]:

> Situaţia confuză din Vietnam, ulterioară conferinţei de la Geneva, a fost marcată de exodul refugiaţilor din zonele aflate la nord de paralela 17. Migraţia refugiaţilor a fost încurajată de Statul Vietnam şi a fost efectuată cu sprijinul substanţial al Statelor Unite. Franţa a crezut iniţial că migraţia se va limita la cîteva mii de oameni, dar aceasta a luat curînd proporţii fantastice. Influxul refugiaţilor în ţinuturile de la sud de paralela 17 au alimentat confuzia politică existentă. Autoritatea guvernului central de la Saigon era mult dispersată din pricina anilor de război şi de tulburările politice, iar armata şi „sectele" (Hoa Hao, Cao Dai şi Binh Xuyen) erau de fapt state în stat.

Această interpretare tipică a evenimentelor ridică multe întrebări pe cît de însemnate, pe atît de nesoluţio-

---

1 *Vietnam Crisis*, editată de Allan W. Cameron (Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, 1971).

nate, încă. Relatarea spune prea puține despre situația grea a refugiaților și nimic despre inospitalierele lor gazde — oamenii din sud. Vietnamul era țara cea mai „ne-occidentală" din Asia. Vietnamezii n-aveau cum să-și părăsească ținuturile ancestrale. Nu puteau să-și urce familia în bătrînul Chevy și s-o apuce spre o destinație necunoscută, aflată la o mie — o mie cinci sute de mile depărtare. N-aveau autostrăzi dotate cu parcări cu puncte de alimentație la îndemînă sau cu moteluri primitoare. La vremea aceea, unica linie feroviară nu era operațională și nu exista un alt drum.

Indochina este un teritoriu foarte vechi. În epocile de glorie ale egiptenilor, babilonienilor și perșilor, Vietnamul era deja „bătrîn". Este unul dintre cele mai vechi leagăne ale civilizației umane. Pentru acest popor stabil, preponderent rural, datoria față de părinți și de împărat reprezenta liantul ordinii bazate pe învățăturile lui Crapucius confucian. Cochin China, colonia franceză, suferise unele schimbări ca urmare a ocupației franceze între anii 1861 și 1867, dar Annamul și Tonkinul, nu. Și, totuși, acești „neschimbați" tonkinezi au fost cei care au migrat, iar acest lucru face ca acțiunea în sine să fie și mai ieșită din comun.

Pentru tonkinezi, satul era o instituție deosebit de importantă. În sat, clanurile erau puternice, iar osatura unui clan consta în cinstirea înaintașilor, care asigura un atașament solid față de așezare și de ținut. Fiecare sat avea o capelă — „dinh"-ul — în care trona zeitatea protectoare a așezării respective. Forța de coeziune a satului era sentimentul de a fi sub protecția acelor spirite ale locului. Conducerea localității se afla în mîinile unui consiliu al notabilităților celor mai vîrstnice, dar exista un grad considerabil de autonomie. Se spunea: „Autoritatea împăratului se oprește la bariera de bambus".

Satul plătea un impozit autorității superioare și asigura tineri pentru serviciul militar. Însă în Vietnam legea nu se baza pe autoritate și pe ordin, ci pe recunoașterea armoniei universale. Ca peste tot în lume, scopul principal al administrației locale era de a asigura securitatea. Drept urmare, cerința tradițională din Vietnam nu se referea la legi bune, ci la oameni buni. Legea era considerată mai puțin importantă decît virtutea[1].

---

1 Extrasele liberale de mai sus fac parte din cartea lui Ralph Smith, *Vietnam and the West* (Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, 1971).

Toate acestea caracterizează satul și societatea înspăimîntată a acestor băștinași, care au devenit refugiați în propriul lor ținut natal, ca urmare a terorismului psihologic provocat de SMM și de aliații săi religioși. Existau toate motivațiile din lume în sprijinul ideii că ei erau cel mai puțin în stare, dintre toate națiunile care au existat vreodată, să-și părăsească străvechiul cămin pentru o alternativă necunoscută și inospitalieră. S-a vorbit foarte puțin despre această provocare clandestină care a creat o spaimă atît de profundă, dar ea trebuie luată în considerare ca una dintre cauzele principale ale americanizării războiului din Vietnam. O dată ce ne dăm seama de acest lucru, începem să dobîndim o apreciere și o percepere mult mai adecvată a puterii SMM a CIA și a practicilor sale de război psihologic și politic neconvențional, nu numai din Vietnam, ci de oriunde.

Ca să folosim expresia lui John Foster Dulles, SMM știa cum să „facă iadul pe pămînt", iar grozăvia amenințărilor sale a determinat un milion o sută de mii dintre acești țărani să-și ia cîmpii. Cealaltă fațetă a monedei — și probabil explicația pentru acalmia relativă a Vietminh-ului din timpul acestei emigrări masive — este faptul că printre sutele de mii de fugari s-au infiltrat mii de membri ai coloanei a cincea Vietminh, acoperindu-și deplasarea spre sud în mai marea masă de refugiați.

În cursul lungii istorii a războiului, mai ales în Cochinchina, a fost întotdeauna greu să deosebești prietenul de dușman. În timpul incursiunilor mele în Vietnam, mi s-a spus adesea că „Barbarii care dimineața folosesc briciul pentru a te bărbieri, îți vor tăia beregata cu același brici la căderea nopții".

Dar, înainte de orice, războiul din Vietnam era dominat de conflicte interne. Multe dintre cele mai acerbe lupte s-au dat în peninsula Camau și în regiunile mai sudice, care întotdeauna fuseseră considerate ținuturi agricole relativ bogate, pașnice și, din punct de vedere geografic, cele mai îndepărtate de zonele în care se așezaseră tonchinezii din nord.

Parțial, aceasta s-a datorat efectului pe care l-a avut infiltrarea coloanei a cincea Vietminh și impactului tulburător al sutelor de mii de refugiați. Era chiar genul de situație dorită de CIA și de KGB pentru a menține

cazanul Războiului Rece sub presiune. După primul an de activitate în Indochina, SMM raporta că se afla în măsură să asigure transportarea acestor refugiați, ca și cum transportul ar fi fost singurul lucru important în această strămutare masivă. Drept pentru care s-a luat legătura, prin intermediul surselor guvernamentale ale armatei, cu liniile de Transport Aerian Civil (CAT), pentru a se asigura un pod aerian care să vină în sprijinul operațiunilor de transport efectuate de marina militară.

Pentru cei care n-au auzit de această companie aeriană, ca și de altele de același fel, CAT era o corporație din Delaware, aflată în proprietatea CIA, cu baza în Taiwan, dar la dispoziția nevoilor CIA din orice loc de pe glob. SMM a contactat marina militară americană pentru a furniza transportul naval. Proiectul era atît de amplu, încît părea incredibil. Primele aeronave ale CAT erau de tipul C-46, fabricate de Curtiss pentru aviație în timpul Celui de-al Doilea Război Mondial, adaptate zborurilor civile. Ar fi fost necesare peste zece mii de zboruri sau peste o mie de curse maritime, fiecare cu cîte o mie de refugiați, ca să fie posibilă deplasarea unui milion de persoane la o distanță de o mie de mile.

Avînd în vedere că mulți dintre refugiați s-au îndreptat spre sud pe jos, sarcina liniilor CAT și a marinei militare era mai ușor de îndeplinit. Rămîne, totuși, una dintre migrațiile cele mai mari cunoscute în istoria omenirii. De ce a fost plănuită și îndeplinită o asemenea acțiune inumană? Nu poate fi decît o singură explicație: în scopul de a provoca un climat specific războiului în Vietnam și de a-l alimenta.

Dar cum a fost făcută, cum au dus la bun sfîrșit o operațiune de o asemenea anvergură SMM și mentorii acesteia?

La vremea Acordului de la Geneva, Ho Și Min și toți nord-vietnamezii credeau că trebuie să existe o singură națiune. Ei nu doreau divizarea țării. Așa cum se garantase prin Acordurile de la Geneva, avea să se țină un referendum, ca oamenii să poată alege conducerea unui Vietnam unit și unic. Ho Și Min afirmase acest lucru în nenumărate declarații publice. Însă, ca urmare a exodului, au avut loc mai multe „incidente", cum a fost cel de la Ba Lang, din ianuarie 1955, cînd forțele Republicii Demo-

crate Vietnam a lui Ho Și Min au agresat pe „catolicii" care încercau să treacă din nord în sud.

Cei mai mulți dintre americani sînt încredințați că, dacă se ajunge la un acord în cadrul unei întruniri a guvernelor cointeresate, prevederile sale vor fi respectate și îndeplinite. Acordul permitea transferul localnicilor dintr-o zonă în alta; dar făuritorii de război, ce acționau conform ordinelor elitei puterii, au citit acel paragraf inedit într-un mod cu totul aparte. Hotărîseră să declanșeze o mare conflagrație în Indochina și această cale asigura reușita — nu delegații de la Conferința de la Geneva intenționaseră această confuzie fatală, ci mentorii lor nevăzuți — și, după cum aveau să dovedească împrejurările, au reușit.

În ciuda revoltelor din nord, și chiar neluîndu-le în seamă, aeronavele liniilor aeriene ale CIA și navele marinei militare intrau și ieșeau din porturile nordice și transportau o mare parte din acești oameni în sud... unde-i azvîrleau peste cochinchinezi, lîngă Saigon.

Oamenii înșiși au fost supuși unei campanii de dezinformare și altor hărțuieli specifice războiului psihologic de către SMM și arhiierarhia catolică din nord. Evacuarea acestor sute de mii de catolici a început din zona sud-vestică a deltei Fluviului Roșu din Tonkin, sub îndrumarea episcopatelor catolice de la That Dien și Bui Chu. Așa a început unul dintre cele mai uluitoare episoade din întreaga perioadă de treizeci de ani a războiului, constituind, totodată, una dintre cele mai puțin cunoscute și înțelese cauze ale acestuia. În plus, s-a spus că și francezii dăduseră astfel de ordine de evacuare.

Cînd s-a întîmplat acest lucru, Ministerul de Externe al SUA a pretins că nu ar fi fost informat despre ampla și decisiva acțiune. Ceea ce, oricum, nu poate fi adevărat. O adresă comună americano-britanică din 29 iunie 1954 către guvernul francez cuprindea următoarea frază[1]: „...asigură transferul pașnic și umanitar, sub supravegherea internațională, a acelor oameni ce doresc să fie mutați dintr-o zonă în cealaltă a Vietnamului".

1 „*Foreign Relations of the United States, 1952- 54* ", vol. XIII, „Indochina." (Washington, DC.: Government Printing Office, 1982).

Americanii, britanicii și francezii aveau cunoștință despre această migrație masivă și o țineau în cel mai mare secret. Conferința de la Geneva asupra Încetării Ostilităților din Vietnam își încheia lucrările pe 20-21 iulie 1954. În urma ei s-a stabilit o încetare a focului începînd cu ora opt, 11 august 1954. În cîteva rînduri, ultimul articol al Acordului de la Geneva stipula: „...oricăror rezidenți într-o zonă controlată de una din părți, care doresc să plece și să trăiască în zona celeilalte părți, li se va permite plecarea și li se va acorda sprijin în această privință de către autoritățile din acel district în care locuiesc".

Înțelesul brutal și macabru al acestui „genocid prin transfer" a fost mascat cu abilitate de un înveliș de cuvinte frumoase. Adresa americano-britanică pomenea despre un „transfer pașnic și umanitar". Acordul de la Geneva amintea despre acei oameni „care doresc să plece și să trăiască", autorii textului arătînd prin asta cît de buni și de preocupați sînt ei să prescrie modul în care acei oameni, care trăiseră toată viața într-un mediu statornic, așa cum trăiseră peste zece mii de ani și strămoșii lor, își pot face bagajele și se pot muta.

Opinia publică mondială, din care cea mai mare parte n-auzise de tonkinezi vreodată și habar n-avea de istoria lor străveche, ar fi trebuit să creadă că posibilitatea ca acești oameni sărmani să fie strămutați la o distanță de o mie de mile sau chiar mai mult, reprezintă un gest de bunăvoință. Și, ceea ce este și mai grav, opinia publică mondială nu trebuia cu nici un chip să înțeleagă vreodată că deplasarea acestui milion de oameni a fost pusă la cale de artizanii războiului — pentru a asigura toate ingredientele celui mai amar capitol al Războiului Rece.

Așa a început americanizarea acelui război. Privind înapoi peste deceniile ce au trecut, ne este cu neputință să gîndim că a fost posibil ca un milion de oameni sărmani, statornici și pașnici să fie dezrădăcinați în acest mod și transferați în sudul Vietnamului. Gîndiți-vă ce i-ar putea determina pe un milion de newyorkezi să-și părăsească prietenii, slujbele și căminele și să se mute în Alabama, unde ar fi primiți cu aversiune, ca intruși, venetici și aducători de necazuri. Totuși, așa ceva s-a întîmplat. Și asta cu aportul nemijlocit al CIA, imediat după ce această oficină răsturnase guvernele din Guatemala, Filipine și

Iran. Vietnamul a avut, pur și simplu, ghinionul să fie ales ca teatrul pe care avea să se desfășoare următoarea piesă a Războiului Rece.

Intensitatea acestui conflict a fost în mare parte determinată de acest exod. Deși armata franceză suferise o înfrîngere umilitoare, ea era pregătită să supraviețuiască „gloriei dureroase de la Dien Bien Phu". „Sînt îndreptățit să declar în fața dumneavoastră că atunci cînd s-a format guvernul domnului Diem mi-am exprimat clar opinia nefavorabilă în privința oportunității acestei soluții", a spus ministrul de externe francez Christian Pineau în fața Consiliului Republicii. „Dar, a adăugat el, de această țară ne leagă un acord comercial."

Forțele armate plecaseră, la ordinele lui Diem... dar interesele imense ale prelucrătorilor de cauciuc de la Michelin rămăseseră, ca și cele bancare și ale altor companii comerciale franceze, deci totul era în ordine pentru Franța. Americanizarea conflictului le aducea beneficii incalculabile. Același lucru se poate spune și despre vechea comunitate comercială chineză, precum și despre cele australiene și neo-zeelandeze, care, datorită poziției lor relativ vecină Indochinei, au devenit negustori de fructe, bancheri și comercianți în Vietnam (în special pentru enormele averi ilicite făcute acolo) în vremea „perioadei americane".

Pentru milionul de refugiați una era să părăsească nordul Vietnamului și cu totul altceva să sosească în sud și să capete case, pămînt și funcții importante.

După cum am mai spus, în 1954 și 1955 sudul era dezorganizat. Niciodată n-a fost un stat cu adevărat național. Diem, premierul și, ulterior, președintele sudului, era un venetic din Annam care trăise o lungă perioadă de timp în exil. Tot ce însemna putere politică a dispărut după plecarea francezilor. Economia, în urma expulzării chinezilor printr-un edict al lui Diem, era la pămînt, iar poporul n-avea armată să-și apere conducătorul sau republica.

În debandada instalată au venit cei un milion o sută de mii de refugiați.

Cochinchina, teritoriu sudic, era o străveche regiune rurală. Castronul cu orez al Asiei. Cu mult înainte de război, existau aici plantații întinse pe mai mult de treisprezece milioane cinci sute de mii de pogoane. Încă

din 1931, în Cochinchina se produceau anual peste două milioane de tone de orez. Prin 1950, producția a crescut pînă în jurul cifrei de șase milioane de tone. Vietnamul de Sud fusese un important exportator de orez; sub administrația Diem, în haosul economic instaurat, statul a fost nevoit să importe orez pentru a-și hrăni populația, acest lucru fiind una dintre cele mai îngrozitoare urmări ale anilor de război.

Cochinchinezii erau relativ bogați. Duceau o viață liniștită, îndestulătoare, iar administrația lor locală de tip rural se desăvîrșise de-a lungul a mii de ani de existență. Aveau foarte puțin nevoie de restul lumii, care de-abia știa de existența acestor țărani vietnamezi.

Dar a început exodul. Primul raport interimar al Comisiei de Supraveghere și Control din Vietnam, emis la 25 noiembrie 1954, spunea: „Comisia a adoptat măsuri pentru a asigura libertatea de deplasare a opt mii de refugiați".

„Vă aduceți aminte că acordurile referitoare la Vietnam au fost necesare spre a înlesni strămutarea în sud a zeci de mii de oameni din zona Hanoiului..." declara în Camera Comunelor ministrul de externe britanic Anthony Eden, pe 8 noiembrie 1954.

Iar un comunicat comun franco-american din 19 septembrie 1954 arăta că: „În acest sens, Franța și Statele Unite sprijină guvernul vietnamez în acțiunea de reinstalare a vietnamezilor care, din proprie inițiativă, au trecut în Vietnamul Liber, și al căror număr se ridică deja la trei sute de mii."

„Recenta dumneavoastră cerere de a vă acorda sprijin în extraordinarul proiect de strămutare a mai multor sute de mii de cetățeni vietnamezi fideli din zonele cu o conducere de facto și o ideologie politică pe care o resping, va fi îndeplinită. Sînt fericit că Statele Unite vă pot susține în această acțiune umanitară" arăta președintele Eisenhower într-un mesaj către premierul Diem, pe 23 octombrie 1954.

Și iată ce spunea secretarul de stat John Foster Dulles cîteva luni mai tîrziu, pe 8 martie 1955, într-un discurs difuzat la radio și televiziune adresat întregii națiuni: „Ca întotdeauna cînd într-o țară se instaurează comunismul (internațional), cei ce îndrăgesc libertatea părăsesc acea

țară, dacă le stă în putință. Pînă acum, în jur de trei sute de mii de persoane au părăsit Vietnamul de Nord și se preconizează că pînă la sfîrșitul exodului numărul lor să ajungă în jurul cifrei de un milion. Nu este deloc ușor pentru Vietnamul de Sud să primească acești refugiați, lipsiți de mijloace de întreținere și de bani, care n-au altă avere în afară de lucrurile pe care le-au putut aduce în spinare."

E tare ciudat că, privind înapoi, să descoperim că autoritățile implicate direct în această acțiune, ca cele din Comisia Internațională, estimau numărul refugiaților la opt sute de mii. Britanicii se gîndeau la „zeci de mii". Francezii, a căror prezență se făcea încă bine simțită în Vietnam, vorbeau de trei sute de mii. Iar inițiatorul de fapt, John Foster Dulles, aproape că a spus lucrurilor pe nume, preconizînd că numărul refugiaților va ajunge „în jurul cifrei de un milion".

O dată ajunși în sud, mulți dintre catolici au fost numiți în posturi importante de către guvernul pro-american al lui Diem. Un exemplu semnificativ îl constituie cazul doctorului Tran Kim Tuyen, un catolic din nord ce părăsise Tonkin China în 1954, care a fost pus în fruntea Oficiului de Afaceri Socio-politice, organism guvernamental secret creat de CIA în scopul supravegherii disidenților.

Este ceea ce în țările comuniste se numește sistemul „de bloc", o organizație opresivă și omniprezentă de spionaj intern care folosește profesorii pentru a culege informații de la elevi, soțiile să-și denunțe proprii soți, directorii să dea informații despre anagajați.

Mii de catolici din nord au fost numiți în astfel de funcții de către CIA și guvernul Diem.

N-a durat mult pînă cînd disensiunile dintre autohtonii din sud și intrușii nordici favorizați de Diem să degenereze în lupte și revolte. Pașnicii fermieri și țărani din sud s-au răsculat împotriva infiltrării acestor refugiați în ținuturile lor și în structurile guvernamentale ale regimului Diem, pe care le urau.

Așa încît, în scurt timp, în accepțiunea fraților Diem și a susținătorilor lor din CIA aflați la Saigon, cei un milion

și mai bine de refugiați au devenit „prietenii", iar „dușmanii" sau, cel puțin, „problema", erau băștinașii din sud.

Era momentul cel mai potrivit pentru a transforma încăierările în război și pentru a aduce americanii. Primul val de americani intrat în Vietnam a fost cel al „binevoitorilor", sau, după părerea altora, a „hidoșilor americani".

În încercarea de a pune bazele unei noi națiuni, de a o înzestra cu mijloace de apărare proprii, cu poliție și armată, de a-i dezvolta agricultura și economia, și de a construi școli și spitale, au fost aduși în Indochina americani din toate păturile sociale, ca să lucreze cu CIA și cu a sa Misiune Militară de la Saigon, cu Grupul Consultativ de Asistență Militară lărgit și să sporească forța umană a multiplelor companii ale CIA din Asia de Sud-Est și a prosperelor bande de mercenari ale acestora.

Se stabilea următoarea fază a americanizării Vietnamului. Planul era de a distruge vechile așezări rurale ce urmau să fie înlocuite cu avantajele modului de viață occidental. Se hotărîse că venise vremea ca vietnamezii să beneficieze de luxul tonetelor cu hamburgeri și pui la rotisor, ca să nu mai vorbim de Cadillacuri și televizoare, asortate cu conceptul american despre violență și ideologie.

Dintotdeauna, la cel mai înalt nivel al structurilor de putere, a existat o tendință de a distruge modul de viață tradițional al omenirii, adică cel rural. Viața patriarhală este eficientă, perenă și indestructibilă. Și, mai presus de toate, este autarhică, spre deosebire de urbanismul de tip american. Țăranii au rezolvat într-un chip modest problema necesarului de trai — hrană, îmbrăcăminte și adăpost — și nu au nevoie de protecționismul atotputernic al bancherilor internaționali, de revoluționarea chimică a agriculturii sau de jungla politicii moderne. N-ar recunoaște un avocat dacă l-ar vedea. Și nici nu au nevoie de trailerele cu nouă rînduri de roți pentru a se aproviziona.

Dar soarta Indochinei fusese pecetluită, avea să fie următoarea țintă a distrugerii malthusiene, iar americanii și Vietminh-ul știau ce să facă în această privință. Mentorii lor din CIA și din KGB i-au putut vedea acționînd conform cu scenariul internațional prestabilit. Planul

american l-a determinat pe Diem, unealtă fidelă, să emită două edicte care au trecut aproape neobservate:

(1) plecarea necondiționată a francezilor
(2) expulzarea chinezilor, bănuiți a simpatiza cu comuniștii din țara lor de baștină, China.

Aceste decrete, care din perspectiva lui Diem păreau motivate, au accentuat starea de război civil și au provocat distrugerea economiei vietnameze preponderent agrară și a traiului patriarhal, ceea ce a condus la anarhie și foamete. În același timp, au bătătorit calea pentru pătrunderea armatei, marinei militare, infanteriei marine și a unităților de pază americane în Vietnam, spre a lua parte la război, sub coordonarea strategilor geniali din CIA și a ambasadorului rămas pe post la Saigon, în ciuda unui astfel de război care atrage după sine ruperea relațiilor diplomatice.

ȘAPTE

De ce Vietnam? Alegerea și pregătirea cîmpului de luptă

„DE CE VIETNAM?" De ce a fost ales, încă din 1943 sau 1944, să fie unul dintre cîmpurile de luptă cele mai importante ale Războiului Rece acest străvechi teritoriu necunoscut și înapoiat? Într-un exemplar prăfuit al revistei *National Geographic* din 1931, Vietnamul este asemuit cu Grădinile Raiului. De ce era atît de important acest ținut pașnic din Asia pentru a fi ales să fie devastat de un război atît de îngrozitor?

Am folosit intenționat expresia „ales". Cine a ordonat ca acel stoc imens de armament, depozitat pe insula Okinawa în vederea invadării Japoniei, să fie transportat, în schimb, în Vietnam? S-ar părea că o decizie de o atare însemnătate poate fi luată numai de oameni ca Roosevelt, Truman, Churchill, Clement Attlee, Stalin și Cian Kai-Și; dar la vremea aceea oamenii aceștia nu luau decizii în privința Războiului Rece — adică a confruntării dintre comuniști și anticomuniști.

Întrebări ca acestea ne obligă să începem să ne gîndim la Războiul Rece și la jumătatea de secol pe care a marcat-o, în condițiile conștientizării existenței unei superelite a puterii care este în măsură să ia, și chiar ia, asemenea decizii cruciale. Dacă vi se pare că afirmațiile mele sînt niște baloane de săpun, dați-mi voie să arăt că și alții, acum și altădată, au ajuns la aceeași concluzie. În conversațiile cu prietenii intimi din timpul războiului, Winston Churchill a făcut referire la o „Înaltă Cabală". R. Buckminster Fuller scria cu convingere și argumentat despre o „superelită a puterii". Doctorul Joseph Needham, marele orientalist de la Universitatea Cambridge, menționează credința chinezilor în „nobilime", adică în aceeași „elită a puterii". Aceasta e o problemă serioasă, care ne privește pe toți. Întrebarea „De ce Vietnam?" ne determină să ne întrebăm și „De ce John F. Kennedy?" Vom vedea de ce.

Mergem mai departe și ne punem întrebarea: De ce războiul din Vietnam l-a determinat pe decanul corespondenților militari din America, Hansen W. Baldwin, să scrie, în prefața cărții *Strategy of Defeat*[1] a amiralului Sharp din USG[2], următoarele rînduri:

> ...pentru această primă înfrîngere din istoria Americii — istoria ne obligă să arătăm clar cine poartă vina — ea nu aparține în primul rînd comandanților noștri militari, a căror dezamăgire permanentă reiese din paginile acestei cărți — ci politicienilor noștri de frunte din Washington, în special comandantului suprem (președintele Lyndon B. Johnson).

Amiralul Sharp, care era comandantul suprem al forțelor noastre din Pacific (CINCPAC), deci ofițerul cu cea mai mare funcție din zonă, scria: „Episodul Vietnam a însemnat una dintre cele mai controversate perioade din istoria Statelor Unite... Cînd am acceptat înfrîngerea... am făcut-o ca și cum am fi recunoscut răspicat în fața opiniei publice mondiale că, în cele din urmă, ne-am pierdut și simțul de răspundere, chiar și onoarea ce se cere unei conduceri. Dacă acesta este adevărul, mă tem pentru pacea lumii.“ General-locotenentul (rez.) Victor H. Krulak din USMC, fostul comandant al forțelor de infanterie marină din Pacific, spune cam același lucru în valoroasa sa lucrare, *First to Fight*.

Acest lucru îmi permite să scriu, bazîndu-mă pe propria mea experiență și pe propriile mele cunoștințe. Generalul Krulak a fost șeful meu direct vreme de doi ani. În această perioadă l-am cunoscut și pe amiralul Sharp. Înainte de a lucra pentru generalul Krulak, am făcut parte din Biroul Ministrului Apărării (OSD), atît pe timpul lui Thomas Gates, cît și sub comanda lui Robert McNamara. Am colaborat îndeaproape cu Allen Dulles și cu fratele acestuia, Foster Dulles. Cred că este necesar să dezvălui elementele cele mai importante ale acestei perioade într-un mod care îi va fi folositor cititorului. Mai întîi de toate,

---

1 *Strategia Înfrîngerii* (n. trad.)
2 Paza Militară de Coastă a Statelor Unite (n. trad.).

trebuie să cunoaștem CIA și pe aliații săi. Trebuie să aflăm de ce am fost în Vietnam sau măcar ce ne-a făcut să mergem acolo, așa încît atunci cînd vom ajunge la cele „O mie de zile ale Camelotului" vom fi în măsură să percepem adevăratul înțeles al acestora. Obiectivul următoarelor capitole este de a prezenta aceste lucruri.

Generalul Paul Harkins, șeful Comandamentului de Asistență Militară al Statelor Unite din Vietnamul de Sud, din februarie 1962 pînă în iunie 1964, a spus la cîțiva ani de la încheierea războiului că nu i s-a zis niciodată care era obiectivul militar al Statelor Unite în acest conflict. Dacă e adevărat — și n-am nici un motiv să cred că n-ar fi — atunci ce-am căutat acolo? Care a fost scopul real al acelei conflagrații de treizeci de ani, care a costat viețile a cincizeci și opt de mii de americani, a înghițit cinci sute de miliarde de dolari și a făcut milioane de victime în rîndul civililor? Ce război poate fi acela care este lipsit de obiectiv?

Carl von Clausewitz, general prusac din secolul al nouăsprezecelea și autor al unor tratate militare, declara că cel mai important dintre cele nouă principii ale războiului este obiectivul. „Dacă ai de gînd să te angajezi într-un conflict armat și vrei să-l și cîștigi, spunea el, trebuie să-ți stabilești un obiectiv militar clar și bine precizat." Mai mult, acest obiectiv trebuie să vină de la cea mai înaltă autoritate din stat. Asta nu înseamnă numai că-ți poți permite sau că ești în măsură „să faci ceva". După cum vom vedea mai departe, în cazul războiului din Vietnam n-a existat niciodată vreo ordonanță oficială din partea guvernului Statelor Unite sau un obiectiv de natură militară.

În timpul Celui de-al Doilea Război Mondial, cînd generalul Creighton W. Abrams a condus detașamentul de avangardă al glorioasei Armate a treia comandată de generalul George S. Patton, după invazia din Franța, el a avut un obiectiv militar exprimat cum nu se putea mai clar de bătrînul „Blood and Guts"[1] Patton: „Treci Rinul, distrugi armata germană și dai mîna cu rușii." Acesta-i genul de ordin pe care-l poate îndeplini un militar, și Abrams

1 Sînge și bărbăție (engl.) (n. trad.).

l-a îndeplinit. Obiectivul acela a dus la victoria pe frontul respectiv.

După mai mult de douăzeci de ani, generalul Abrams, unul dintre cei mai mari comandanți de armată, a fost numit de președintele Lyndon Johnson comandant suprem al trupelor noastre din Vietnam, înlocuindu-l pe generalul William Westmoreland. În timpul unui discurs de îmbărbătare cam succint, ținut în fața generalului și a ofițerilor care l-au însoțit la Casa Albă, Johnson i-a spus: „Abe, te duci acolo să cîștigi. Vei dispune de o armată de cinci sute cincizeci de mii de sodați, de una dintre cele mai puternice aviații militare și de invincibila Flotă a Șaptea a marinei militare americane. Acum, du-te acolo și fă asta!"

Generalul Abrams, ca bun soldat ce era, a tăcut pînă în clipa în care a dat mîna cu președintele. Însă din fundul camerei, s-a auzit vocea unui alt general, unul dintre colaboratorii lui Abrams, care fusese alături de el și în timpul Celui de-al Doilea Război Mondial. „Domnule președinte, ne-ați spus să mergem acolo și să facem 'asta'. 'Asta', ne-ați putea spune în ce constă?"

LBJ n-a zis nimic și l-a condus pe general și pe oamenii săi afară din Biroul Oval. Iată, în cîteva cuvinte, povestea misiunii militarilor în acest război lung, aspru și fără izbîndă. N-am avut nici un „obiectiv", adică nici un motiv să fim acolo.

Pentru generalul Westmoreland, cel care s-a aflat în fruntea trupelor noastre în anii în care Johnson a declanșat războiul, obiectivul a devenit „bilanțul morților" — numărul „inamicilor" uciși într-o anumită perioadă de timp. Un obiectiv asemănător a fost și „estimarea forței de luptă a inamicului" — numărul trupelor dușmane socotite că se află angajate în luptă. Se presupunea că, dacă cifra morților e în creștere, forța de luptă a inamicului trebuie să fie în scădere. Cu cît se numărau mai multe „cadavre", cu atît se credea că sîntem mai aproape de obținerea victoriei.

Au existat foarte puține persoane, dacă au existat și acelea, care să fie la curent cu sforăriile de la Washington în privința politicii adoptate față de problema Vietnamului atît de bine ca general-locotenentul Victor H. Krulak. Krulak a îndeplinit funcția de consilier pentru contrain-

surgență și operațiuni speciale din cadrul Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore în perioada Kennedy, 1962-1963. În tot acest timp, a fost șeful meu direct la SACSA. Generalul era un om extraordinar și un militar foarte înzestrat care, dacă ar fi trăit președintele Kennedy, ar fi putut foarte bine să fie numit comandantul infanteriei marine americane.

În 1964, a părăsit Pentagonul pentru a servi în calitate de comandant general al forțelor de infanterie marină din Pacific, răspunzînd de toată infanteria din zona Pacificului, o însărcinare destul de ingrată în sine. Șeful său direct la Honolulu era amiralul Sharp din USG, comandantul suprem al trupelor din Pacific, iar comandantul general al trupelor infanteriștilor marini din Vietnam era, încă, generalul William Westmoreland, care avea de suportat prezența ambasadorului american la Saigon și a șefului stației locale a CIA.

„Am înțeles că ceea ce se întîmpla (în Vietnam) era o pierdere inutilă de vieți americane, preconizîndu-se o serie de bătălii îndelungate și secătuitoare, fără a se întrezări nici cea mai mică speranță de izbîndă", avea să scrie generalul Krulak în *First to Fight*, cîțiva ani mai tîrziu.

Cu această idee în minte și inspirîndu-se din bogata sa experiență de luptă din vremea războiului mondial, inclusiv din ultimele și cele mai grele bătălii de pe Okinawa, Krulak a adus cu sine o strategie menită să obțină „victoria" în Vietnam. Cu acest plan a zburat la Saigon să-l prezinte lui Westmoreland, care n-a fost de acord cu planul. Krulak s-a întors la Honolulu și i l-a înfățișat amiralului Sharp, care l-a apreciat și i-a ordonat acestuia să se ducă la Washington spre a-și prezenta planul în mod oficial generalului Wallace M. Greene, comandantul infanteriei marine.

Generalul Greene a aprobat planul și i-a aranjat o întîlnire cu ministrul apărării, Robert S. McNamara, pentru a-i prezenta și acestuia intențiile sale tactice. Krulak îl știa bine pe McNamara din timpul îndelungatei sale activități în cadrul Marelui Stat Major din Pentagon. McNamara a fost și el de acord cu planul, dar ulterior a acționat într-o manieră ce dezvăluie adevărata sursă de

autoritate în privința deciziilor cruciale luate față de activitățile din Asia de Sud-Est în perioada anilor '60. „Ce-ar fi să vorbești și cu guvernatorul Harriman?" i-a sugerat McNamara.

Averell Harriman, fostul ambasador al SUA la Moscova, era pe atunci adjunctul ministrului de externe pentru Extremul Orient. Aș adăuga că, după părerea mea, Harriman era un exemplu clasic de membru al elitei puterii, cu o singură excepție: era o personalitate publică și ducea o viață mondenă. Dar pesemne că acesta era rolul pe care i-l aleseseră suveranii săi.

Harriman a avut amabilitatea să-l primească pe Krulak la dejun, în luxoasa sa locuință din Georgetown. După dejun, guvernatorul l-a rugat pe general să-și prezinte strategia sortită să asigure victoria în Vietnam. Cînd a ajuns la punctul culminant al planului, în care se prevedea „distrugerea radelor portuare, minarea porturilor, distrugerea căilor ferate și a uzinelor de armament, a industriei grele și a combinatelor petrochimice", Harriman l-a întrerupt și l-a întrebat: „Vrei să ajungem la un război cu Sovietele sau cu chinezii?"

Mai tîrziu, Krulak avea să scrie: „M-am cutremurat cînd m-am gîndit ce sfaturi putea să le dea președintelui Johnson și ministrului de externe Dean Rusk." Și, Krulak conchide: „Noi (Statele Unite) nu avem îndrăzneala, la cel mai înalt nivel, să desfășurăm războiul în direcția porturilor nord-vietnameze, unde fiecare armă, fiecare glonț, fiecare galon de combustibil care e împiedicat să intre în țară ar contribui în cele din urmă la succesul armatelor noastre și la conservarea vieților noastre în Vietnamul de Sud."

Îl cunosc pe generalul Krulak ca pe un adevărat patriot și ca pe un infanterist de nădejde, călit în lupte. Eșecul suferit în salonul de oaspeți din casa guvernatorului Harriman nu l-a descurajat. Comandantul infanteriei marine i-a înlesnit o întîlnire cu președintele Johnson la Casa Albă, pentru o discuție asupra aceluiași plan tactic.

Iată ce scrie Krulak în legătură cu acest eveniment deosebit: „Prima lui întrebare a fost „Ce trebuie să facem ca să învingem?"

În replică, Krulak i-a înșiruit:

1. Îmbunătățirea guvernării din Vietnamul de Sud...

2. Accelerarea pregătirii forțelor sud-vietnameze...

3. Oprirea transporturilor cu materiale de război către Vietnamul de Nord... chiar înainte de a pătrunde în rada portului Haiphong...

Apoi, amintindu-și momentul de cumpănă din discuția cu guvernatorul Harriman, Krulak a adăugat precaut:

4. Minați porturile, distrugeți platformele de încărcare de la Haiphong...

Ajuns aici, Krulak notează: „Domnul Johnson s-a ridicat, m-a luat pe după umeri și m-a împins hotărît spre ușă."

Gîndiți-vă cu atenție la acest „Scenariu vietnamez". Generalul Krulak avea să rezume această experiență așa:

> Era limpede pentru mine că conducerea civilă de la Washington se sfătuia cu temerile sale. Erau gata să cheltuiască treizeci de miliarde de dolari anual în acțiunea din Vietnam, dar nu erau în stare să accepte teoria fără vîrstă a lui John Paul Jones: „Se pare că este un adevăr incontestabil și neiertător că cine nu riscă nu cîștigă."

În acest moment, generalul Krulak și-a dat seama, printre altele, că strategia Washingtonului era una „perdantă", ca să folosim propria sa expresie. Aș mai spune că atunci cînd a scris despre războiul din Vietnam, amiralul Sharp, prieten cu Krulak, și-a intitulat lucrarea *Strategy for Defeat*. Aceasta reprezintă adevărata opinie a acestor militari de frunte cu privire la războiul din Vietnam.

De la oameni cu experiență ca generalul Omar Bradley și Douglas MacArthur sau generalul Matthew Ridgway, America a auzit că nu vom putea cîștiga niciodată un conflict în Asia, într-un război de genul celui purtat în Vietnam. Și acești oameni înțeleseseră cum stăteau lucrurile.

Ei și-au amintit vechea poveste din zilele războiului dintre chinezi și japonezi din anii '30. Japonezii, cu fantastica lor putere de foc, cu avioanele de vînătoare și cu diviziile mecanizate mult mai rapide, provocaseră chinezilor pierderi masive. Principalele știri de pe avizierele din întreaga Chină prezentau bilanțul după fiecare luptă. Se zice că, un bătrîn, citind bilanțurile pierderilor în vieți omenești din ambele tabere, care erau de zece la unu și douăzeci la unu în favoarea japonezilior, i-ar fi spus unui prieten care se afla alături: „Privește listele astea, din fiecare oraș; uită-te la pierderi, foarte curînd n-o să mai existe nici un japonez."

Mulți dintre generalii veterani și experimentați din America și-au amintit acea povestioară în contextul conflictelor zadarnice din Coreea și Vietnam. După cum mergeau lucrurile, coeficientul victimelor americane devenea ca cel japonez — în curînd, gata cu americanii.

Aceasta e părerea generalilor și a amiralilor. Vedeau imensele pierderi și știau că vor urma și mai multe. Rețineți că nu este opinia ambasadorului sau a șefului secției CIA din Saigon. CIA inițiase caracterul și ceilalți parametri ai războiului. Așa se plănuiau bătăliile Războiului Rece.

Pe de altă parte, obiectivul militar al lui Westmoreland era bilanțul victimelor. De-a lungul celor trei decenii de război, cifra se ridica la milioane. Se continua numărarea victimelor, dar nu s-a întrebat nimeni: „Cine sînt acești oameni care sînt uciși?" Să fi fost ei cu adevărat inamici? Să fi constituit vreunul dintre acești țărani o reală amenințare pentru Statele Unite?

Să ne oprim o clipă asupra unui aspect ieșit din comun al expresiei „inamic". În primul rînd, inamicul, în vreme de război, se presupune, prin tradiție, că poartă uniformă. La Lexington și la Concorde yankeilor rebeli nu le-a fost greu să-l identifice pe inamic atunci cînd i-au văzut pe soldații britanici cu celebrele lor tunici roșii. În

Vietnam, situația era cu totul alta. Mai întîi, cei din Vietcong n-aveau uniforme. Fără un „dușman" în uniformă, în cine tragi?

Nu e nimeni de acord cu omorul premeditat, dar, dacă cineva este declarat „inamic", atunci omorul cu sînge rece devine permisibil moralicește și e chiar sprijinit prin aplicarea teoriei malthusiene: „Oricum, n-o să fie hrană destulă pentru toți, așa că, dacă-i ucidem, ce e rău în asta?"

O mostră de astfel de mentalitate a putut fi văzută în 1985, cînd Larry King l-a invitat, într-una din emisiunile sale de interviuri nocturne, pe William Colby, fost director al CIA. La un moment dat, Larry a pus în discuție asasinatele CIA, făcînd referire la atentatele politice și la manualul despre asasinat al Agenției, descoperit în Nicaragua. Colby, vădit incomodat, a dat o replică foarte interesantă, arătînd că a existat într-adevăr o perioadă în care asasinatul politic era practicat de CIA, dar, ca director al Agenției între 1973 și 1976, se mîndrește cu faptul că a lichidat această practică. Colby a adăugat că nu este de acord cu omorul premeditat, dar, a continuat el, fără ezitare, nu și cînd este vorba despre „dușmani". Dușmanul, a zis el, trebuie ucis.

Colby este același om care, în timp ce coordona cumplita operațiune Phoenix, s-a făcut vinovat de uciderea cu sînge rece a cel puțin șaizeci de mii de vietnamezi de către agenții săi americani, coreeni, flipinezi, taiwanezi și vietnamezi.

Acest lucru ridică o problemă delicată referitoare la războiul din Vietnam. Cine a fost inamicul în acel conflict și cine a hotărît cine să fie inamicul? Întrebare esențială care ne obligă să reconsiderăm povestea celor un milion o sută de mii de refugiați tonkinezi. Deplasarea acestor oameni, în baza unei presupuse cauze umanitare, a fost făcută pentru a inventa un inamic.

Vă puteți imagina impactul pe care l-a avut sosirea acestui milion și mai bine de tonkinezi nevoiași, fără nici un ban, mutați din nordul Vietnamului în regiunea Saigonului, asupra poporului din sud, total nepregătit și dezorganizat? Vă puteți închipui ce impact ar avea deplasarea neașteptată a unui milion de străini din zona Kansas City, să zicem, în Los Angeles? Numai acest lucru în sine generează încăierări, o dezordine totală și permanentă, în

regiunea în care s-ar stabili această mulțime de oameni. Sute de mii dintre ei ar deveni dușmani. Doar atît și e de ajuns să izbucnească un război, iar CIA a socotit că așa se va întîmpla.

Apoi consilierii americani ai lui Diem au forțat nota și mai mult, determinîndu-l pe Diem să emită două decrete cu mari consecințe pe plan național:

1. Toate oficialitățile franceze din administrația locală vor trebui să-și predea atribuțiile vietnamezilor și să părăsească țara. Printre altele, francezii erau aceia care, de zeci de ani, administrau sistemul polițienesc. Acest sistem asigura respectarea legii și ordinii.

2. Toți rezidenții și comercianții chinezi din Vietnam va trebui să plece. Chinezii asigurau cea mai mare parte a vieții economice locale în regiunile rurale din fertila zonă agricolă a țării.

Cauzele aparente ale celor două decrete păreau să fie destul de bine fundamentate. Francezii fuseseră, oricum, de acord să plece, iar faptul că erau implicați în administrația locală a țării nu era un motiv serios de amînare. Numai că francezii controlau respectarea legislației primare și a ordinii, mai ales în zonele fermelor agricole țărănești. Acest sistem administrativ de bază s-a destrămat o dată cu plecarea lor și n-a fost înlocuit în mod adecvat de către noua administrație Diem.

În plus, s-a lansat o campanie de dezinformare în sprijinul celei de-a doua inițiative, arătîndu-se că, fără îndoială, chinezii erau spioni ai Chinei comuniste și ai Vietminh-ului și că, dacă nu erau spioni, erau măcar susținători ai comunismului.

Ambele directive au fost aduse la îndeplinire fără întîrziere, așa încît, în cel mai scurt timp, francezii și chinezii au părăsit țara. Mulți dintre ei făceau parte din familii care se aflau de multă vreme în Indochina. Ca urmare a celor două decrete, termenul de „inamic“ s-a extins și asupra celor care se aflaseră în relații cu coloniștii francezi și cu întreprinzătorii chinezi.

Nu poate fi înțeleasă în totalitate forța morală pe care a reprezentat-o pentru acest popor străvechi modul de

viața patriarhal. La baza lui stătea fidelitatea familială, care era considerată valoarea esențială a societății vietnameze. Ritualurile cele mai însemnate ale acestui popor erau datinile legate de strămoșii familiei. După familie, venea ferma, adică bucata de pămînt cultivată de familia respectivă de generații. După familie și fermă, urma satul, care pentru milioane de indochinezi era singura structură politică cunoscută. Se autoguvernau de sute de ani. Sfatul general al oamenilor de vază din sat alegea un primar căruia în nord i se spunea Tien Chi, iar în sud, Huongca. Aceștia aveau ultimul cuvînt în rezolvarea problemelor judiciare și financiare mai importante. De aceea a fost atît de distrugător sfatul dat lui Diem de americani.

Sistemul polițienesc lejer, controlat de francezi, constituia cadrul cel mai potrivit pentru soluționarea majorității chestiunilor juridice. Asigura cu ușurință respectarea legii și menținerea ordinii. Acum, nu mai era nici lege, nici ordine.

În al doilea rînd, chinezii, de sute de ani, erau întreprinzătorii locali, menținînd cu succes viața comercială din regiunile autonome, izolate. Iar acum comerțul stagna.

Singura influență exterioară exercitată de o autoritate superioară o constituiau încorporările militare și impozitele. Din 1890, francezii introduseseră impozitul individual și impozitul agricol. Sub conducerea Franței nu au existat diferențe majore între modul de organizare și de administrare ale miilor de așezări, fie din Annam, Tonkin sau Cochinchina.

Această antică și fragilă rețea de minimă guvernare a fost distrusă. Diem și sfetnicii săi americani nu și-au dat seama de acest lucru, deci nu s-au grăbit s-o înlocuiască. Prăbușirea era de așteptat să se producă și în împrejurări normale, dar, în Vietnamul de la finele anilor '50, cu cei un milion și ceva de tonkinezi catolici înghesuiți într-o societate cîndva stabilă și supusă, chiar în momentul în care legea și ordinea se prăbușeau, urmările erau cu atît mai previzibile. Banditismul s-a răspîndit o dată ce tonkinezii s-au grupat și au început să fure hrana și alte lucruri necesare traiului, inclusiv teren cultivabil. Au avut loc revolte și, în scurtă vreme, multe sate cîndva pașnice au devenit țara nimănui unde localnicii proprietari erau considerați dușmani de către intruși și de prietenii lor din

guvernul de la Saigon. Definiția de „inamic" ajunsese să-i includă și pe băștinașii dintotdeauna.

În timp ce se desfășurau aceste forțe distrugătoare, noul guvern al lui Diem era îndemnat de consilierii americani să organizeze, să pacifice țara și să-i dea afară pe comuniști. Înainte de a se face acest lucru, trebuia să fie identificați, cumva, „inamicii". Pe străzile din Saigon i-am auzit pe trecători spunînd că trupele lui Diem băteau țara în lung și-n lat în camioane și elicoptere americane și „oricine fugea" din fața lor era considerat inamic. Cum era posibil să se spună așa ceva? Cum poți identifica astfel inamicul? Cu siguranță, nu pe temeiul arbitrar al tunicilor roșii.

Printre practicile și tehnicile războiului, mai ales a celui la nivel local, exista și un sistem brutal de interogare și cercetare menit să stabilească „prietenii" și „dușmanii", care în timp s-a perfecționat. Uneori este cunoscut ca sistemul „O mînă" sau „Cinci degete".

Francezii au folosit acest sistem în Algeria și, prin intermediul rețelelor clandestine, a trecut și în practica CIA, de unde a fost pasat mai departe „gărzii de elită" vietnameze, antrenată de filipinezi cu sprijinul Agenției. Iată cum funcționează, foarte eficient, acest sistem:

1. Un grup înarmat descinde inopinat într-un sat, intimidează repede locuitorii prin incendierea cîtorva colibe, împușcă la întîmplare, dacă e nevoie, cîțiva localnici, după care îi adună pe toți ceilalți în centrul satului.

2. Invadatorii știu că cei care conduc așezarea sînt cei mai vîrstnici, așa că îl izolează pe cel mai bătrîn locuitor în putere și-i cer să indice care sînt membrii familiei sale, după care îi așază pe aceștia lîngă el, formînd un grup aparte. Invadatorii pot avea cu ei un informator sau un agent care-l va alege pe bătrînul în cauză.

3. Acest prim grup devine „policarul" sau Grupul unu dintr-o formație de cinci. Apoi intrușii îl întreabă pe bătrîn: „Care dintre ceilalți săteni au fost apropiați de francezi sau de chinezi?" El arată cîteva familii.

Din acest moment, aceștia sînt declarați „dușmani“ și devin Grupul cinci.

4. Bătrînul este întrebat care sînt dușmanii lui personali sau persoanele în care nu are încredere. Aceștia sînt și ei incluși în Grupul cinci. (N-ar avea nici un rost să-i întrebe: „Care sînt comuniștii?“ Sătenii n-ar avea de unde să știe. Nu cunosc cuvîntul și nici că el înseamnă, implicit, „inamic“.)

5. După toate acestea, ceilalți săteni sînt întrebați de care grup sînt mai apropiați, iar bătrînul este pus să confirme spusele lor. Aceste grupuri „nedefinite“ sînt numerotate, logic, doi sau patru. Grupul doi se alătură liderului, rudelor și prietenilor săi, iar Grupul patru se alătură Grupului cinci, respectiv „inamicului“.

6. Aceia care nu aparțin nici unui grup din cele numerotate mai sus, formează Grupul trei, care de obicei este cel mai numeros dintre toate cele cinci grupuri.

Invadatorii îi spun liderului ales de ei că e răspunzător de administrarea și apărarea satului și îi ordonă să „antreneze“ Grupurile trei și patru, așa încît să-i poată considera de încredere, altfel vor fi uciși.

Înainte de a pleca, invadatorii fie îi împușcă pe cei din Grupul cinci, fie îi leagă și îi iau cu ei pentru „reorientare“ și „pacificare“. În felul acesta, satul rămîne în stăpînirea absolută a bătrînului lider și este curățat de „elementele dușmănoase“. Membrii celui de-al Cincilea grup nu vor mai fi văzuți niciodată[1].

În sistemul celor Cinci degete, se poate observa că, dacă invadatorii, probabil cu bună știință, aleseseră un „refugiat“ tonkinez ca lider al Grupului unu, în mod automat autohtonii și proprietarii din sat vor intra în componența Grupului cinci și vor fi uciși sau înlăturați —

1 Am auzit relatări directe potrivit cărora agenții CIA, întorcîndu-se cu elicopterele, îi aruncau pe acești băștinași („orice asiatic“) din elicopter, vii, „doar de amorul artei“ și ca o lecție dată celor rămași la bord.

lucru pe deplin justificat, ținînd seama că au fost deja „identificați" ca „dușmani".

Prin acest procedeu se permitea preluarea autorității asupra multor așezări de către nou veniții. Sistemul a fost folosit în tot Vietnamul în acele prime zile nefaste, cînd nu exista un guvern adevărat, după instalarea milionului de tonkinezi, înainte ca cineva să fi auzit vreodată cuvîntul „Vietcong" și conotația sa comunistă. Băștinașii din sud au devenit „inamicul".

O dată cu plecarea chinezilor, a apărut o problemă mult mai importantă. Străvechiul sistem comercial fusese distrus și o dată cu el și economia hranei de bază și a necesarului de trai, care întreținea milioane de cochinchinezi, destul de înstăriți, de altfel. Cînd fermierul vietnamez culegea bogata sa recoltă de orez, umplea coșurile din paie de orez, împletite de femeile comunității. Încărca aceste coșuri în șampanul său, pe care-l împingea de-a lungul unuia dintre omniprezentele canale ce duceau spre centrul așezării, unde recolta sa era transformată, prin intermediul celui mai eficient sistem economic, într-o anumită cantitate de produse de bază pentru nevoile esențiale ale vieții sale și ale familiei: sare, unelte, cuțite, haine și argint.

Era o tradiție de mult împămîntenită ca fiecare familie de fermier să se ducă în centrul satului unde își îngrămădea coșurile cu orez lîngă ale celorlalți. Fiecare fermier, conform unui vechi obicei, dispunea de un anumit număr de bețișoare negre (cam de mărimea unei baghete magice), pe care era încrustat fie numele său, fie un simbol prin care se deosebea de ale celorlalți fermieri, și punea un bețișor în fiecare coș. (Nici unul dintre acești fermieri relativ bogați nu folosea un misit sau vreun alt sistem de comercializare.)

În ziua tîrgului, avea să sosească în sat negustorul chinez în marele său șampan. Toate coșurile de orez, aduse din centrul așezării, aveau să fie încărcate în ambarcațiunea sa, timp în care bătrînul conducător al satului avea să strîngă toate bețișoarele distinctive. Apoi chinezul cumpăra orezul, înmulțind costul unui coș cu orez cu numărul bețișoarelor. În schimb, bătrînul satului cumpăra de la negustor sare, unelte, îmbrăcăminte și alte produse necesare, încadrîndu-se în preț. Dacă balanța înclina în

favoarea sătenilor, negustorul echilibra schimbul plătind în monezi de argint cu valoare intrinsecă. Cîştigul fiecărui fermier era stabilit în funcţie de numărul beţişoarelor sale.

Acest sistem tradiţional crea o piaţă de desfacere pentru produsele ţăranului şi îi asigurau nevoile minime de trai, în schimbul muncii sale... pînă la aplicarea decretelor lui Diem, care au dus la expulzarea francezilor şi chinezilor. Ţăranii nu ştiau nimic despre decret sau despre plecarea francezilor şi a chinezilor. A urmat apoi prima recoltă şi prima zi de tîrg după acel decret.

Ca de obicei, pînă în ziua tîrgului, ţăranii au recoltat orezul, au împletit coşurile, au împins şampanele spre sat şi au pus beţişoarele în fiecare coş din piaţă. N-aveau telefoane, n-aveau de unde să ştie că negustorul chinez nu vine. Recoltele lor de orez au putrezit acolo unde erau, în coşurile din piaţă.

Ce-aţi face cu recolta dacă n-ar exista nici un sistem de piaţă pentru a o comercializa şi n-aţi avea posibilitatea de a o transporta pe piaţa naţională sau mondială?

Putea să treacă un ciclu de recoltă, poate chiar două sau trei, dar pînă la urmă sătenii aveau să simtă lipsa bunurilor. În multe sate, cea mai mare cerinţă o constituia apa potabilă. Chiar dacă stăteau toată ziua în apa sălcie din lanul de orez, trebuia să cumpere cu regularitate apă de băut, iar furnizorul lor era tot negustorul chinez. După plecarea chinezilor, sătenii n-au mai avut de unde să ia apă cînd au avut nevoie. Cînd ploaia n-a mai reuşit să umple imensele chiupuri de pămînt pe care le avea fiecare familie pentru a-şi păstra rezervele de apă, au început să bea apa sălcie. S-au îmbolnăvit. (De-a lungul istoriei, apa contaminată a fost una dintre cele mai eficiente arme de război.)

Aşa că cei mai viguroşi bărbaţi din sat s-au adunat în grupuri ca să obţină apă, sare şi alte bunuri necesare traiului prin cel mai străvechi procedeu cunoscut de oameni — jaful. Aici nu era vorba nici de politică, nici de crimă; nu era nici ideologie. Era un efort disperat de a satisface cele mai simple şi elementare nevoi. În cele din urmă, s-a ajuns la situaţia în care un sat ataca pe altul pentru apă... ca să trăiască.

Această stare de fapt a generat o agitație letală, mocnită, autoalimentată. Șubredul stat nou-înființat al lui Diem se fărîmița în cele mai neașteptate locuri — în regiunile în care se aflaseră întotdeauna cele mai înstărite ferme și cele mai fertile, cele mai liniștite și cele mai bogate ținuturi din Vietnamul de Sud. Departe, la Saigon, guvernul Diem și sfetnicii săi americani nu reușeau să perceapă adevăratele cauze ale acestor tulburări, dar aveau gata pregătită interpretarea lor pavloviană. Neliniștea, spuneau ei, era rezultatul direct al acțiunilor subversive și al rebeliunilor comuniste. Cronologic, această situație a fost identificată și a început să fie analizată de americani chiar în momentul în care Kennedy devenea președinte. Conceptul de „contrainsurgență" s-a făcut auzit în Pentagon înainte de sfîrșitul ultimului mandat al lui Eisenhower, dar s-a concretizat o dată cu începutul administrației Kennedy.

Singura problemă a americanilor, dacă aceasta avea vreo importanță pentru ei, era că cele mai serioase revolte se petreceau în cele mai sudice regiuni ale Vietnamului, zonele cele mai ferite de o infiltrare „comunistă" considerabilă. Cauzele revoltelor fuseseră create de către americanii din Saigon și conducerea Diem, însă dorința acestora era ca restul lumii să creadă altceva. Aveau de gînd să facă lucruri și mai importante.

Neavînd la îndemînă un sistem polițienesc și legislativ ca înlocuitor al celui coordonat cîndva de francezi, nici relații comerciale care să vină în locul celor practicate de chinezi și fără a avea nevoie de un sistem impozitar datorită accesului lesnicios la debitul abundent al dolarilor americani, guvernul Diem nu era deloc apropiat de cetățeni și nu știa ce măsuri să ia în privința revoltelor, jafurilor și tulburărilor în fierbere. Prin urmare, a apelat la ajutorul consilierilor americani.

În același timp, pe tot teritoriul țării, ciocnirile se amplificau. Cultivatorii de orez bîntuiau peste tot într-o căutare disperată după necesitățile minime de trai. Năvăleau asupra altor comunități — plantații de cauciuc, așezări pescărești și forestiere etc. — în niște bătălii locale feroce, de nestăpînit.

Situația era agravată de un alt fel de năpastă, generată de infuzia celor un milion și ceva de intruși din nord. Veneticii aveau nevoie de același lucru ca și gazdele lor:

minimul necesar de trai. Își părăsiseră ținuturile natale și se treziseră într-un nou teritoriu străbătut de tulburări.

Pentru consilierii nou veniți din America, precum cei din „Centrele de Analiză a Evoluției Luptelor" ale lui McNamara, un proiect ad-hoc destinat să rezolve astfel de probleme, punctul american de vedere referitor la aceste conflicte era clar: Revoltele și tulburările trebuie să fie opera comuniștilor. Comuniștii, raportau ei, s-au infiltrat printre refugiați și se află în legătură cu o coloană a cincea subterană creată de autohtoni pentru a genera probleme și a stînjeni administrația Diem de la Saigon.

„Revolta subterană condusă de comuniști" au devenit cuvintele la modă în Saigon, iar în Statele Unite răspunsul era „contrainsurgență". Misiunea Militară de la Saigon a CIA și campaniile sale de propagandă și terorism mascat se achitaseră cu succes față de inițiatorii Războiului Rece. Întreaga Indochină fusese pregătită pentru război de ei și de acțiunile lor clandestine, iar forțele americane erau pe drum. În momentul sosirii acestora, Vietnamul de Sud va fi împînzit de un „inamic" ușor de identificat. Acesta fusese motivul principal al celor ce ordonaseră strămutarea celor un milion o sută de mii de tonkinezi.

În această perioadă de la sfîrșitul anilor '50 și în ultimii ani ai administrației Eisenhower, părerea generală era că, de fapt, luptele din Laos erau cu mult mai importante decît problemele ivite în Vietnam. CIA și aliatele sale, „Forțele Speciale" ale armatei americane, jucau un rol uriaș în spatele scenei în Laos, Birmania și Thailanda. Această activitate se deosebea în totalitate de cea din Vietnam.

La sfîrșitul anului 1960, cînd președintele Eisenhower s-a întîlnit cu succesorul său, John F. Kennedy, i-a spus acestuia că locul cel mai problematic este Laos și că, avîndu-l pe Diem la Saigon, n-avea de ce să-și facă prea multe griji în privința Vietnamului. Implicarea Statelor Unite în Laos este o altă poveste, dar o trăsătură a luptelor de aici a avut un impact deosebit asupra escaladării războiului din Vietnam: a inițiat evoluția unui set complet inedit de caracteristici tactice.

O întreagă escadrilă de elicoptere din USMC a fost transferată în taină, la cererea CIA, de la Okinawa la Udorn, în Thailanda, chiar de cealaltă parte a fluviului de

la granița cu Laosul. Elicopterele care participaseră la luptele din Laos se aflau la bazele trupelor de pușcași marini și erau întreținute de acestea. Pușcașii nu au părăsit Thailanda, aparatele fiind pilotate de mercenarii CIA din liniile aeriene CAT, sub controlul operațional al Agenției.

În acele zile, în concordanță cu prevederile directivei #5412 a Consiliului Național al Securității, s-au făcut toate eforturile ca implicarea armatei americane și sprijinul de orice altă natură să fie menținute la un nivel care să permită o dezmințire „plauzibilă". Ideea era că Statele Unite să poată „dezminți credibil" amestecul său în această acțiune, în cazul în care operațiunile aveau să fie compromise în vreun fel. Cu alte cuvinte, elicopterele au fost „sterilizate". N-aveau nimic din ce le-ar fi putut desconspira apartenența reală — insignă, număr matricol, acte sau piloți din infanteria marină americană. Aceasta era cel mult o poleială subțire, dar poleiala era necesară pentru utilizarea echipamentului infanteriei.

La Saigon, CIA dorea ca aceste elicoptere să fie aduse în Vietnam. Mulți dintre agenții CIA care fuseseră infiltrați în Vietnamul de Sud, în opoziție cu Acordurile de la Geneva, fuseseră transferați în secret din Laos. În Laos se deprinseseră cu utilizarea și cu avantajul oferit de acest mare detașament de elicoptere de luptă. Le doreau în Vietnam unde intenționau să le folosească la transportarea trupelor sud-vietnameze angajate în conflict cu „inamicul" din ce în ce mai numeros, care se răscula pentru apă și hrană în regiunile orezăriilor din peninsula Camau. Transportul acestor elicoptere a fost planificat a fi prima activitate operațională de luptă a CIA, în cadrul războiului din Vietnam. S-a dovedit a fi și primul pas din acel deceniu al intensificării războiului.

La vremea aceea, ajutorul militar american se limita strict la înlocuirea „unul pentru unul", stipulată de Acordurile de la Geneva din 1954. CIA nu era în măsură să aducă în Vietnamul de Sud o escadrilă de elicoptere de luptă, fiindcă aici nu existau elicoptere care să poată fi înlocuite. Așa că transferul aparatelor din Laos avea să fie o operațiune secretă, dar orice operațiune secretă nu putea fi inițiată și executată numai în conformitate cu o

directivă a Consiliului Național de Securitate în acest sens și în colaborare și cu sprijinul Ministerului Apărării.

Prima tentativă a CIA de a transfera aceste elicoptere pentru a le introduce în luptă s-a consumat la mijlocul anului 1960, căutînd să ignore sistemul. Generalul Charles P. Cabell, directorul adjunct al CIA, a contactat pe unul dintre oamenii săi de legătură (care s-a întîmplat să fie chiar autorul acestei cărți) din Biroul de Operațiuni Speciale (OSO), un compartiment din cadrul Biroului Ministrului Apărării (OSD), să vadă dacă aceste elicoptere puteau fi transferate rapid și secret, ca măsură de urgență generată de răspîndirea revoltelor în tot Vietnamul.

În acele zile, Biroul de Operațiuni Speciale urma politica exprimată de ministrul apărării, Thomas Gates, conformă cu litera legii, adică a Legii Siguranței Naționale din 1947, în care se specifica limpede că CIA acționează „sub directa îndrumare[1] a NSC".

La vremea apelului generalului Cabell, OSO nu primise autorizația pentru o asemenea acțiune, așa că cererea a fost respinsă în baza faptului că aceasta ar reprezenta o operațiune secretă și că NSC n-a ordonat să se facă așa ceva în Vietnam. În timpul administrațiilor Eisenhower și Kennedy, litera legii era respectată cu strictețe.

În majoritatea cazurilor, CIA nu se găsea în posesia unor rezerve de oameni, echipamente și dispozitive suficiente pentru activitățile pe care dorea să le desfășoare. De aceea, Agenția apela la instituția armatei ca să-i sprijine operațiunile secrete. Ministerul Apărării nu putea

---

1 În termenii folosiți de lege și ai politicii naționale, există o deosebire netă între sensul și utilizarea expresiilor „dirijare" și „aprobare". Legea Siguranței Naționale din 1947 folosea termenul „dirijare" prin care se înțelege că ideea planului își are originea la NSC și că NSC ordona efectuarea acțiunii de către orice departament, agenție sau combinații între acestea, asupra cărora se decide. În perioada Eisenhower, și cu ușurința cu care frații Dulles îndeplineau aceste lucruri, nu era ceva obișnuit pentru Allen Dulles, DCI — director al serviciilor de informații — să vină la o întrunire cu un plan propriu. Își prezenta ideea NSC-ului și căuta să obțină „aprobarea" acestuia. Această practică funcționa de obicei și s-a considerat că este permisă în acel mediu, dar nu așa ar fi trebuit să lucreze NSC. Președintelui Kennedy i-a fost destul de greu să anuleze această practică în anii care au urmat, deoarece Agenția reușise să își croiască drum către aceste operațiuni secrete de foarte mulți ani, ignorînd Externele și Apărarea.

acorda acest sprijin fără acordul scris al NSC pentru fiecare operațiune și, de cele mai multe ori, fără garanția că CIA va achita măcar cheltuielile mărunte cu bani peșin. Prin această procedură, CIA era ținută în șah și sub control destul de riguros în acei ani de o oarecare „normalitate".

Există, din această perioadă, o istorioară interesantă care reflectă interesul personal al președintelui Eisenhower față de operațiunile clandestine. CIA n-a fost niciodată ușor de controlat. Cam la începutul primului mandat al lui Ike,[1] NSC a emis o directivă — NSC 10/2 — care coordona politica de desfășurare și efectuare a activităților clandestine. Intenția NSC era ca responsabilitatea acestor operațiuni să nu cadă pe umerii armatei, pentru că, se spunea, și pe bună dreptate, rolul armatei se exercită în vreme de război și nu de pace. De aceea, cînd se vor ordona asemenea operațiuni, îndeplinirea lor avea să cadă în sarcina CIA. În același timp, NSC înțelesese că CIA nu dispunea de resurse proprii care să-i permită efectuarea unor astfel de acțiuni pe cont propriu și că era mai bine așa.

Deci, NSC a stabilit că, în cazul în care vor fi ordonate operațiuni secrete, CIA va apela pentru sprijin la Ministerul Apărării sau, dacă va fi nevoie, la alte ministere sau organisme guvernamentale.

Uneori, sprijinul acordat era considerabil; președintele Eisenhower era chiar incomodat de această politică. A înțeles că, în cadrul organizației CIA, se va înființa un organism pseudomilitar care va efectua operațiuni militare secrete pe timp de pace. Ceea ce, gîndea el, va înlesni transformarea CIA, peste ani, într-o forță militară în sine, masivă și greu de controlat. Nu putea accepta așa ceva, așa că s-a hotărît să înfrîneze această tendință.

Președintele a scris pe marginea primei pagini a directivei 10/2 a NSC, pe un exemplar ce fusese trimis Ministerului Apărării: „Agenției nu i se va aloca niciodată mai mult echipament etc., decît strictul necesar pentru a sprijini operațiunea ordonată și acesta va fi întotdeauna limitat doar la cerințele operațiunii în cauză."

Amendamentul președintelui a funcționat destul de bine atîta timp cît Biroul Ministrului Apărării l-a respectat

---

1 Diminutiv de la Dwight, devenit apelativ popular al celebrului comandant al Aliaților și președinte american de mai tîrziu (n. trad.).

cu strictețe. Mai tîrziu, anumite cadre din armată au ignorat directiva și au început să se folosească de CIA ca de un instrument care să facă ceea ce ar fi vrut ei să facă în vreme de pace — la fel ca și cu Forțele Speciale ale armatei — dar, din considerente politice, nu puteau.

Președintele Kennedy s-a confruntat serios cu această situație imediat după eșecul operațiunii de la Bay of Pigs din aprilie 1961[1].

La începutul anilor '50, fostul președinte Harry S. Truman spunea că cea mai mare greșeală a administrației sale a făcut-o cînd a semnat documentul care a permis funcționarea legală a CIA. În aceeași perioadă, președintele Eisenhower gîndea la fel, și a făcut tot ce i-a stat în putință să instituie un control moderat asupra CIA. Ambii se temeau de CIA din cauza capacității sale de a acționa în secret și fără responsabilitatea adecvată.

În timpul administrației Eisenhower, Ministerul Apărării a ținut în general seama de adnotația președintelui de pe directiva NSC 10/2 și a avut grijă să limiteze sprijinul la cel necesar operațiunii în curs. Drept urmare, a existat întotdeauna o conlucrare și o cooperare strînsă între Agenție și minister în cazul majorității operațiunilor clandestine. Cu alte cuvinte, operațiunile clandestine desfășurate în această perioadă au fost de obicei ceea ce s-ar putea numi operațiuni comune, CIA avînd controlul acestora. Practica respectivă a fost aplicată în cadrul tuturor activităților „militare" efectuate în Vietnam, cel puțin pînă la sosirea, în martie 1965, a infanteriștilor marini.

Aceeași politică a NSC s-a aplicat și în privința cererii pentru elicoptere făcută de generalul Cabell din CIA și ținînd cont de faptul că, inițial, cererea sa fusese respinsă

1 Ca urmare a unei directive prezidențiale, a fost înființată o comisie de anchetă asupra operațiunii de la Bay of Pigs și procedurilor care trebuia puse în practică pe viitor în astfel de cazuri, ale cărei lucrări s-au desfășurat în Pentagon în mai 1961. Acest „Grup Special" foarte ieșit din comun era alcătuit din generalul Maxwell Taylor, Allen Dulles, amiralul Arleigh Burke și Robert F. Kennedy. A fost pregătită o „Scrisoare către președinte," scrisă de generalul Taylor. Existența acestei scrisori a fost negată vreme îndelungată de diverse administrații și de membrii comisiei. Însă ea există. Dețin de mai mulți ani o copie a acestei scrisori inedite și foarte însemnate, care apare acum în întregime într-o carte numită *Zapata*.

de Ministerul Apărării, respingere care a determinat Agenția să-și susțină oficial cauza și să apeleze în primul rînd la NSC în vederea obținerii elicopterelor. La vremea aceea exista o subdirecție în cadrul NSC, numită „Comisia 5412/2", sau „Grupul Special", care se ocupa cu activitățile secrete. Din această comisie făceau parte adjunctul subsecretarului de stat, adjunctul ministrului apărării, consilierul special prezidențial pentru securitate și directorul serviciilor secrete, acesta din urmă funcționînd ca „ofițerul activ" al grupului. În 1957, comisia a fost completată cu Comitetul Întrunit al Șefilor de State Majore. În cele din urmă, cererea de elicoptere a fost aprobată de Grupul Special, iar ministrul apărării a autorizat Biroul de Operațiuni Speciale să ia toate măsurile necesare ca infanteria marină să transfere elicopterele în Vietnam — în cel mai mare secret — de la Udorn, Thailanda, într-o regiune din sudul Saigonului, lîngă Camau[1].

Poate mai mult decît oricare altă operațiune distinctă din vremea respectivă, deplasarea acestei forțe majore gata de luptă în 1960 a marcat începutul escaladării cu adevărat militare a conflictului din Vietnam. De atunci, fiecare acțiune a CIA a împins America mai aproape cu încă un pas de intervenția forțelor armate regulate a SUA, sub comanda conducătorilor militari americani.

Prin 1960-1961, CIA a devenit o forță armată americană de rezervă, dublată de autoritatea de a provoca și de a purta război pe timp de pace[2].

Din mers, din structurile Agenției au fost eliminate cadrele militare, fiind bine „ascunse în turmă"[3] ca să pară că în rîndurile CIA se aflau numai civili. Procedeul avea să aibă o influență nefastă asupra punerii în practică a războiului din Vietnam: comanda efectivă a tuturor forțelor operative angajate în conflictul în plină evoluție a fost

---

1 După cum vom vedea, aprobarea includea achiziționarea unor noi elicoptere.

2 Expresia favorită a lui Allen Dulles pentru operațiuni ale CIA de tip militar sau pentru o acțiune comună CIA— Apărare era „operațiuni pe timp de pace", o metaforă orwelliană tipică pentru mentalitatea lui Dulles.

3 Expresie argotică folosită în comunitatea internațională pentru practica de stabilire a uneia sau mai multor identități paralele, sau acoperiri, cuiva angajat în munca de informații.

exercitată de autoritățile civile ale CIA. În plus, infiltrarea personalului militar în rîndurile Agenției a cauzat multe dintre problemele care mai apoi au fost puse de către forțele armate în sarcina Ligii Familiilor Prizonierilor de Război din Asia de Sud-Est.

O dată cu schimbarea politicii care permitea CIA să dețină controlul „operațional" asupra tuturor unităților paramilitare americane din Vietnam, „strategia" războiului din Asia de Sud-Est devenise atît de stereotipă, încît niște adevărați comandanți militari ca generalul Westmoreland și Abrams au găsit un spațiu de manevră foarte limitat. Li se ordonase să preia o situație imposibilă, de „nu-învinge", fără a avea un obiectiv militar bine precizat, în afară de acela al contradictoriei Marii Strategii a Războiului Rece, adică de a declanșa război oriunde se poate, a-l alimenta, a se evita folosirea bombelor H și de a nu uita teoriile lui Malthus și Darwin, care spun că cei mai tari supraviețuiesc.

De aceea, cînd NSC a ordonat introducerea elicopterelor în Vietnam, a cerut unităților de pușcași marini să se întoarcă de la Udorn în Okinawa, cu propriile lor aparate. Din SUA au fost aduse altele noi, de același tip — bineînțeles, asta însemnînd că fuseseră lansate comenzi de o valoare apreciabilă industriei producătoare de elicoptere, afacere care la momentul respectiv era aproape falimentară.

În aceeași perioadă, CIA trebuia să formeze o unitate civilă de elicoptere, cu mult mai multe aparate decît dețineau unitățile de infanterie marină, cu echipe de întreținere și cu echipaje de zbor, formate în cea mai mare parte din foști militari care-și abandonaseră serviciul pentru o slujbă mult mai bine plătită și avînd garanția că pot reveni direct în serviciul militar activ, fără să-și piardă funcțiile. Asta însemna că, peste ocean, fiecare membru al detașamentului era recompensat pentru acțiunile de luptă cu sume mai mari de cîteva ori decît solda celor din unitatea militară pe care o părăsise.

De îndată ce noile elicoptere au sosit și au fost gata de luptă, „armata" CIA a început pregătirea trupelor de elită din recent înființatele forțe militare regulate ale Vietnamului de Sud. Erau grăbiți să declanșeze activitatea împotriva satelor unde aveau loc cele mai grave revolte, „provocate de refugiați". Cu această operațiune se deschidea

un capitol complet nou în istoria celor trei decenii ale conflictului din Vietnam.

Dar cine era inamicul? Cînd elicopterele CIA, încărcate cu soldați vietnamezi bine înarmați, erau trimise împotriva „țintelor" în Vietnamul de Sud, pe cine puteau ei identifica drept „inamic"? Aceasta a fost perioada în care am auzit de-atîtea ori replica: „Oricine fuge cînd venim noi trebuie să fie dușman."

O dată cu trecerea timpului și cu generarea unui război de intensitate redusă, în vreme ce se punea la cale campania elicopterelor, populația autohtonă din satele aflate în sudul Vietnamului se transforma din ce în ce mai mult în „inamic", care lupta cu adevărat, dar fusese silită să o facă pentru a-și apăra căminele, hrana și modul de viață de înfometații refugiați tonkinezi. Misiunea Militară de la Saigon a CIA își dovedise măiestria de „făuritor de război". În acel climat haotic de jaf, oricine era „rebel", oricine era „inamic". În plus, cele două decrete prin care Diem îi expulzase pe chinezi și pe francezi înrăutățiseră situația în întreaga țară. După cum evoluau lucrurile, mulți dintre cei mai buni și mai noi militari ai lui Diem făceau parte din acea extraordinară forță invadatoare a celor un milion de refugiați catolici. Acum deveniseră „prietenii" regimului de la Saigon, opuși „inamicului" local autohton.

După cum am mai spus, Misiunea Militară a CIA sosise la Saigon în 1954. Trecuseră șase ani de atunci. Președintele Eisenhower se afla la sfîrșitul celui de-al doilea mandat, iar tînărul senator John F. Kennedy își organiza propriul grup de prieteni, rude și experți pentru a cîștiga postul de președinte și a declanșa suita de evenimente istorice din acele nemaipomenite zile ale Camelotului.

Am pregătit drumul către miezul acestei lucrări printr-o dezbatere detaliată despre originea și activitățile CIA și cu o trecere sistematică în revistă a generării și escaladării timpurii a războiului din Vietnam. Aceste evenimente ne dau o imagine aparte a Războiului Rece și a încercărilor pe care le va avea de înfruntat noul președinte. Desigur, ele sînt departe de a epuiza subiectul. O privire succintă asupra altor cîtorva activități specifice Agenției va ajuta la realizarea unei imagini mai ample a scenei din Washington în pragul celui de-al șaselea deceniu.

În mai 1960, președintele Eisenhower plănuia ca visul „Cruciadei pentru Pace" să culmineze cu o ultimă întîlnire cu Nikita Hrușciov la Paris. Pe 1 mai 1960, un avion de spionaj al CIA, un U-2, pilotat de căpitanul Francis Gary Powers, a pătruns în spațiul aerian sovietic venind din Pakistan și a aterizat forțat la Sverdlovsk, în inima Rusiei, spulberînd astfel speranțele Conferinței la vîrf și visele lui Eisenhower și Hrușciov, doi luptători veterani care se înțelegeau de minune.

Ca o notă de subsol la acel important eveniment, cel care avea să depună mărturie în cadrul unei sesiuni cu ușile închise a Comisiei de Relații Externe a Senatului, afirmînd cu convingere că, în pofida versiunii pretinse de sovietici, aparatul lui Powers n-a fost doborît, ci a aterizat din cauza unei defecțiuni tehnice, n-a fost altul decît Allen W. Dulles. Această semnificativă declarație a lui Dulles a trecut aproape neobservată de presă și s-a luat foarte puțin în considerare faptul că avionul a avut „probleme" tocmai în acel moment atît de critic[1]. Ulterior, Eisenhower a confirmat că avionul spion n-a fost doborît de sovietici și că, într-adevăr, motorul s-a defectat, fiind nevoit să aterizeze forțat în Rusia. Zborul său neautorizat era un alt act din piesa Războiului Rece, menit să zădărnicească cruciada pentru pace a președintelui Eisenhower.

În cadrul unui alt capitol al Războiului Rece, în martie 1960, Eisenhower a aprobat inițierea unei campanii clandestine în Cuba, îndreptată împotriva lui Fidel Castro. Mai apoi, în cursul verii aceluiași an, cînd vicepreședintele Richard Nixon își începea campania electorală pentru a-i succeda lui Ike, s-a întîlnit în taină cu NSC, îndemnînd la intensificarea acțiunilor împotriva lui Castro.

Cam în aceeași vreme, senatorul Kennedy, tot în taină, se întîlnea cu liderii virtuali ai grupului exilaților cubanezi care acostaseră în punctul de debarcare de la Bay of Pigs. Manuel Artime Buesa, comandantul punctului de debar-

1 Declarația lui Dulles poate fi găsită la pagina 287 în volumul 12 din *Report of the Executive Sessions of the Senate Foreign Relations Committee*, care n-a fost dat publicității pînă în noiembrie 1982. Tipărită de Biroul de Editură al Guvernului Statelor Unite (GPO).

care, s-a întîlnit cu Kennedy la locuința acestuia de la Palm Beach, Florida, iar în biroul său din clădirea Senatului de pe Colina Capitoliului[1] împreună cu Manuel Antonio de Varona și José Miro Cordona — ambii, foști premieri ai Cubei — precum și cu alți lideri ai exilaților cubanezi din acel moment.

Probabil, neștiut de nici unul din cei doi candidați, președintele Eisenhower s-a impus categoric în fața CIA și a Ministerului Apărării: Nu se va produce nici o intensificare a acțiunii anticastriste în ultimele zile ale administrației sale, așa încît noul președinte, fie Kennedy, fie Nixon, să nu fie nevoit să se confrunte cu o situație asupra căreia s-a decis deja și a fost pusă în aplicare.

În timpul dezbaterilor finale televizate dintre Kennedy și Nixon de la sfîrșitul anului 1960, ultimul, care participase la toate întrunirile NSC în problema Cubei, a crezut de cuviință că trebuie să atace acest subiect de pe o poziție anticastristă, bizuindu-se pe implicarea sa personală în chestiune și pe amănuntele secrete pe care le cunoștea. De cealaltă parte, JFK, care nu beneficiase nici de informațiile oficiale și nu cunoștea nici aspectele secrete, era totuși la curent cu tema propusă, date fiind legăturile sale cu cubanezii, astfel încît a fost în măsură să-l cotracareze vehement pe Nixon și să preia inițiativa în timpul abordării acestui caz. Minimul avantaj pe care l-a obținut în urma acestei discuții e posibil să-i fi furnizat lui JFK voturile care i-au asigurat victoria la limită în alegerile din noiembrie 1960.

După alegeri, CIA a făcut cîteva mutări rapide pentru a-și „ascunde" proiectele înainte ca noua administrație să preia puterea în ianuarie 1961. La Fort Bragg, în Carolina de Nord, o organizație nou-nouță a Forțelor Speciale a fost înființată în grabă și misiunea ei a fost extinsă ca să includă și activități clandestine „pe timp de pace".

În același timp, tot la Fort Bragg a fost creată și o instituție internațională de pregătire pentru trupele de aceeași factură din multe țări ale lumii. Școala, numită

1 Mă aflam acolo atunci cînd acești membri ai exilului cubanez erau în biroul senatorului Jack Kennedy. După acea întîlnire, cubanezii au plecat de pe Colina Capitoliului la Pentagon, împreună cu mine, într-o mașină militară, la ședințele care se țineau în Oficiul Operațiunilor Secrete.

ulterior Centrul John F. Kennedy, n-a fost înfiinţată de preşedintele Kennedy, cum crede multă lume, ci a fost inaugurată de adjunctul ministrului apărării, James Douglas, la sfîrşitul anului 1960. Aici au luat naştere faimoasele Berete Verzi din Vietnam şi la puţină vreme au fost gata să-şi înceapă lungul marş spre Saigon.

Campusuri clandestine de aceeaşi factură au fost înfiinţate şi în Panama, Guatemala şi Nicaragua, pentru brigada exilaţilor cubanezi, ca şi în alte locuri: în Miami, la baza Eglin a aviaţiei din Florida şi în zona lacului Pontchartrain de lîngă New Orleans. Au fost aduse avioane de diferite tipuri din stocurile CIA din toată lumea, precum şi piloţii CAT. Veterani experţi filipinezi de nădejde s-au alăturat echipelor secrete.

Apoi, în decembrie 1960, preşedintele ales Kennedy a făcut o declaraţie surprinzătoare. Hotărîse să-i păstreze în funcţii pe directorii CIA şi FBI, Allen W. Dulles şi J. Edgar Hoover. Cu acest anunţ, totul era pregătit pentru anii '60, un deceniu în care sute de mii de soldaţi americani se vor afla în focul luptei în războiul ce se anunţa în Vietnam.

OPT

Cîmpul de luptă și tactica, prin amabilitatea CIA

O DATĂ CU ALEGEREA LUI John F. Kennedy în funcția de președinte al Statelor Unite ale Americii, a avut loc o infuzie masivă de cadre noi în cele mai înalte posturi guvernamentale care nu se ocupă prin concurs. Nicăieri n-a fost mai pronunțată această schimbare decît în cadrul Biroului ministrului McNamara și, de aici, în tot Pentagonul. Se spunea că niciodată pînă atunci nu fuseseră atît de mulți absolvenți Phi Beta Kappa[1] în acel organism. Era cît se poate de adevărat, dar asta nu însemna neapărat că erau cei mai buni specialiști militari.

Oricum, și-au înfrînt lipsa de experiență și de cunoștințe militare prin studiu și devotament față de meseria lor. Au învățat din mediul în care lucrau, de la birocrații mai vîrstnici și mai hotărîți. Lucrul cel mai important a fost că au adus cu ei concepții, perspective și idei noi, tendință niciunde mai evidentă ca în modul de abordare a problemelor deosebite ale Războiului Rece și ale celui mai însemnat cîmp de luptă al acestuia, Indochina.

După numai cîteva luni, devenise foarte limpede faptul că ei, împreună cu tînărul lor președinte, veniseră cu gîndul să rămînă acolo pînă cînd își vor termina treaba. Stabiliseră deja planuri de perspectivă pentru primii patru ani și era cît se poate de clar că intenționau să se afle acolo și în cel de-al doilea termen de patru ani, cînd activitatea lor va fi dat rezultatul scontat. Și apoi ar fi urmat Bobby și după el Teddy[2]. Era oricînd posibilă o „dinastie".

În 1960 am fost detașat în Biroul Ministrului Apărării, cînd în fruntea Ministerului era Thomas Gates, bancherul de la New York al Trustului Morgan Guaranty. Ca om de

---

1 Absolvenți de colegiu, cu distincții academice superioare (n. trad.).

2 Robert F. Kennedy, ministrul justiției în cabinetul Kennedy, și Edward Kennedy, senator, frații președintelui JFK (n. trad.).

afaceri, el a condus Pentagonul și instituția militară așa cum ar fi condus o afacere. A fost un excelent ministru al apărării.

Am rămas în același post și cînd Robert S. McNamara a venit la conducerea Ministerului. McNamara făcea parte din ultima generație de oameni de afaceri. Fusese profesor la Harvard, de unde plecase direct într-o funcție cheie din conducerea uzinelor de automobile Ford. S-a făcut multă vîlvă pe marginea faptului că președintele Kennedy l-a numit ministru al apărării pe președintele executiv de la Ford Motor Company. Dar puțini au fost aceia care au luat în seamă faptul că, în momentul numirii sale în fruntea Ministerului Apărării, era președinte la Ford de-abia de o lună.

A doua sau a treia zi de la numirea sa, McNamara m-a chemat la el să-i prezint un raport succint referitor la o acțiune a armatei în legătură cu niște operațiuni CIA. Conform protocolului instituit în timpul lui Thomas Gates, am pregătit raportul în cauză care cuprindea numai vreo două-trei pagini. L-am dezbătut împreună cu McNamara și i l-am înmînat. De-abia revenit în biroul meu, am primit un telefon prin care eram rechemat.

Cînd am ajuns, șeful de cabinet al ministrului — care îmi era prieten vechi — m-a informat că McNamara citise raportul meu, îi plăcuse și că dorea să revin și să-l rescriu cu lux de amănunte. În cursul zilei am scris o dare de seamă amănunțită de vreo douăzeci și cinci de pagini și am dus-o la cabinetul ministrului. În dimineața zilei următoare, am găsit raportul pe biroul meu, plus o scurtă notă: „Perfect. Exact ceea ce doream." Era semnată de McNamara.

M-am gîndit de multe ori la acel incident de la începutul ministeriatului său și mi-aduc aminte că mi-am spus: Omul ăsta e ministru. Va avea munți de acte de văzut. Dacă dorește rapoarturi amănunțite pline de date statistice în loc de rezumate succinte, nu va reuși niciodată să le citească pe toate. Se va îngropa în acte birocratice.

Cam așa era administrația Kennedy. Cei mai apropiați colaboratori ai săi erau prieteni vechi, foști asociați, rude. JFK ar fi discutat o problemă serioasă mai degrabă într-o încăpere plină de prieteni decît la o întrunire a Consiliu-

lui Național de Securitate sau a altor comisii care abundau pe scena politică a Washingtonului.

Așa a ajuns Kennedy la Casa Albă. În fond, crescuse ca fiu al ambasadorului american în Marea Britanie. În timpul Celui de-al Doilea Război Mondial, făcuse parte din marina militară. După război, a fost membru al Congresului, mai întîi, ca reprezentat, apoi ca senator. După cum spun arhivele, era un cititor pasionat și era interesat de o mulțime de domenii. Era un om în floarea vîrstei, avea o mare experiență și o capacitate extraordinară de a învăța. Era un căutător neobosit.

Ca președinte, a moștenit mai multe proiecte interesante. Două dintre ele au jucat un rol important în cariera sa de președinte. Deciziile sale în privința acestor două programe au generat tensiunile și presiunile care au dus în cele din urmă la moartea sa prematură și neașteptată. Dacă ar fi trăit Kennedy, America nu s-ar fi implicat militar în Vietnam. Dacă ar fi trăit, ar fi fost ales pentru un al doilea mandat, în timpul căruia și-ar fi finalizat planurile și obiectivele. Numai prin asasinarea sa, din 22 noiembrie 1963, de la Dallas, a putut fi împiedicat să-și atingă scopurile.

Cînd a preluat funcția, s-a confruntat cu iminența planurilor CIA de invadare a Cubei, folosind o brigadă de exilați cubanezi antrenați în SUA. Totodată, a avut două întîlniri referitoare la situația din Vietnam. Președintele Eisenhower îi spusese că, în Asia de Sud-Est, Laosul era problema și că Vietnamul nu era locul în care să se implice cu trupele americane. Cealaltă prezentare a problemei vietnameze a fost făcută de Edward G. Lansdale, care de-abia revenise dintr-o lungă vizită la Diem. Unii dintre participanții la acea întîlnire au crezut că președintele Kennedy încerca să-l numească pe Lansdale viitorul ambasador american la Saigon.

Tot în ianuarie 1961, a avut loc un alt eveniment memorabil. În luna aceea, Nikita Hrușciov a ținut faimosul discurs în care a promis în mod solemn că Sovietele vor sprijini „războaiele de eliberare națională". Aproape fiecare membru al noii administrații înclina să creadă că războiul neconvențional avea să fie foarte important în timpul deceniului al șaptelea, după cum vom vedea.

Kennedy știa că războiul din Vietnam fusese inițiat sub conducerea secretă a Biroului de Servicii Secrete (OSS) din timpul Celui de-al Doilea Război Mondial și de CIA, pe de o parte, și de KGB și de chinezi, pe de altă parte. Provocarea lui Hrușciov era amenințătoare, și Kennedy știa că se referă direct la Cuba și Vietnam. Chiar înainte de Ziua Inaugurării,[1] McNamara și un număr de colaboratori apropiați ocupaseră o anfiladă de birouri în Pentagon. McNamara lua parte la fiecare sesiune „Pre-Brief"[2] de raporturi informative, în fiecare dimineață. A început imediat să fie preocupat de Vietnam.

După cum am văzut în prezentarea CIA și a evoluției epocii Vietnam, au existat patru faze importante în desfășurarea acestui conflict din Asia de Sud-Est, inițiate de OSS și de CIA, de o parte, și de KGB și chinezi, de cealaltă parte, toate conducînd inevitabil la americanizarea războiului.

Cea mai mare parte a echipei lui Kennedy nu și-a dat seama că primul pas de-a lungul procesului Războiului Rece fusese făcut în septembrie 1945, lună în care capitularea Japoniei a dus la sfîrșitul războiului mondial, cînd acea încărcătură imensă de arme și echipament de război — circa jumătate din cît fusese planificat să se folosească la invadarea Japoniei de către trupele americane — a fost transportată din depozitele de muniții de pe insula Okinawa în portul Haiphong, lîngă Hanoi. Acolo, un grup de americani din OSS au predat armele în mîinile lui Ho Și Min și ale colonelului Vo Nguyen Giap, comandantul armatei sale. Cealaltă jumătate a stocului pregătit pentru invazie a fost dusă în Coreea.

Nici unul dintre noi nu și-a putut da seama, în cursul sesiunilor din primele zile ale ministeriatului lui McNamara, cine a decis destinațiile acelor transporturi în 1944 sau 1945. A fost o decizie de o responsabilitate fantastică la acea vreme și a avut o influență covîrșitoare asupra desfășurării

---

1 „The Inauguration Day," ziua instalării președintelui ales al SUA în funcție, 20 ianuarie (n. trad.).

2 „Pre-brief" este numele dat rezumatului zilnic al știrilor din toată lumea care este pregătit de CIA și este prezentat președintelui la prima oră a dimineții. Mai este adus la cunoștința unui grup restrîns, deosebit de select, de oficiali din Pentagon, chiar înainte de a fi înfățișat la Casa Albă

Războiului Rece din următorii treizeci de ani. În cele trei decenii care au urmat, Vietminh-ul avea să devină un inamic cu adevărat ieșit din comun. Faptul că Vietminh-ul a învins o forță de război americană, completă, inclusiv o armată atît de numeroasă de cinci sute cincizeci de mii de soldați, și că în timpul războiului a distrus mai mult de cinci mii de elicoptere americane de luptă, ar fi trebuit să ne fie învățătură de minte.

Fără a dispune de aviație și de marină, Vietminh-ul s-a dovedit destul de puternic ca să reziste atît legendarei Flote a Șaptea, cît și unei forțe aeriene dotată cu de toate, de la bombardierele de vînătoare și avioanele de spionaj U-2, la bombardierele strategice B-52. Au făcut față la tot ce-am putut mobiliza noi, mai puțin arme nucleare, inclusiv la înspăimîntătorul bombardament asupra Hanoiului în ziua de Crăciun a anului 1972, supraviețuind ca să-și ridice propriul drapel deasupra Saigonului.

Tragicul dezastru al armatelor americane îmi readuce în memorie vorbele senatorului Barry Goldwater, dintr-un discurs ținut în fața unui grup de rezerviști în 1983, la Washington, D.C., cum că ceea ce i-a lipsit armatei americane în acel moment a fost o „Mare Strategie". Dacă ar fi trăit Kennedy, Goldwater n-ar mai fi trebuit să țină acel discurs.

Al doilea pas a fost o operațiune uluitoare, neobservată de cea mai mare parte a colaboratorilor lui Kennedy. Nu și-au dat seama că la începutul anilor '50 au fost aduși cu avioanele în Vietnamul de Sud peste două sute cincisprezece mii de băștinași tonkinezi pe jumătate terorizați, alți șase sute de mii fiind transportați de vasele marinei militare și alte sute de mii venind pe jos sau cu alte mijloace. Această hoardă de oameni nevoiași a invadat sudul și a început să ia în stăpînire satele, slujbele, organismele polițienești și multe dintre funcțiile importante din noul guvern al lui Diem.

La începutul acestei perioade, planificatorii din Misiunea Militară de la Saigon au venit cu un program de acțiune civică pentru „a plasa funcționarii (citește 'tonkinezii') din sectorul civil printre oamenii de rînd, îmbrăcați în haine simple, unde să muncească alături de popor, să-și murdărească mîinile". (Citat din raportul oficial pregătit

de Edward G. Lansdale și prezentat noului președinte în timpul unei întîlniri la Casa Albă în ianuarie 1961.)

Cînd unul dintre centrele de pregătire, înființate de Misiunea Militară de la Saigon pentru programul său de acțiune civică, a eșuat în cooptarea voluntarilor autohtoni (din sud), Diem, adică Lansdale, a „selecționat un grup de tineri universitari din rîndurile refugiaților (citește 'invadatorilor'), din Vietnamul de Nord". Diem le-a ordonat detașamentelor de acțiune civică și comandanților militari să conlucreze într-o campanie de „pacificare".

Drept urmare, beneficiarii direcți ai acestui efort au fost, de cele mai multe ori, invadatorii catolici din nord.

Situația, așa cum se dorea, a dus la formarea matricei războiului... iar „inamicii", după cum era de așteptat, s-au dovedit a fi cel mai adesea originarii din sud, în vreme ce în structurile guvernamentale sporea numărul invadatorilor catolici. Între 1955 și 1960, această situație incendiară s-a înrăutățit cu fiecare an, fiind intensificată de ultimele două etape, după cum vom vedea.

La sugestia consilierilor americani, dintre care mulți erau de la Universitatea de Stat din Michigan și se aflau sub îndrumarea lui Wesley Fishel, ideologul lui Diem, președintele sud-vietnamez Ngo Dinh Diem a emis două decrete.

Al treilea pas a fost făcut o dată cu ordinul lui Diem care prevedea ca francezii să predea toate funcțiile guvernamentale pe care le dețineau și să părăsească țara. Ordinul a distrus eficientul, dar fragilul sistem polițienesc, așa că în scurtă vreme nu mai era lege, nici ordine în noul stat.

A patra fază din evoluția acestui război intern mocnit se referă la emiterea unui al doilea decret care impunea și chinezilor să părăsească țara, pe motiv că aceștia erau comuniști sau simpatizanți ai acestora.

Așa cum am mai arătat, acest lucru a avut o înrîurire distrugătoare asupra sistemului economic. Chinezii erau misitii. Ei achiziționau orezul, alte recolte, cheresteaua etc., furnizînd, în schimb satelor bani și produsele necesare vieții. Acest sistem economic simplu, preponderent agricol, păstrase în vigoare cel mai eficient sistem politic de secole. Cînd au plecat chinezii, sistemul s-a prăbușit. Diem era atît de prost sfătuit și atît de lipsit de expe-

rienţă, încît fiecare nouă directivă pe care o emitea înrăutăţea şi mai mult situaţia. În sate, unde conducerea era reprezentată de sute de ani de către sfat, care era şi autoritatea politică supremă, Diem a desfiinţat toate alegerile în iunie 1956, ca mai apoi să abroge şi toate alegerile municipale. Aceste erori au înlesnit pătrunderea tonkinezilor în funcţii de conducere peste autohtonii din sud. Cum spuneam mai sus, populaţia locală a fost repede transformată în inamici, cunoscuţi sub numele de vietcong[1].

În jurul anului 1960, situaţia era total scăpată de sub control. Tulburările provocate de decretele lui Diem au acţionat nemijlocit în favoarea Vietminh-ului. Mai mult ca orice altceva, Vietminh-ul a beneficiat cel mai mult de pe urma acestei situaţii îngrozitoare. Ţara cădea în mîinile lor.

Fiind preocupată să pună la cale această operaţiune, acţionînd din umbră din 1945 (ca OSS), prin 1960 CIA putea ieşi la lumina zilei pentru a face ceea ce avea să fie cunoscut ca „războiul de salvare a Vietnamului de Sud şi a întregii Asii de Sud-Est" de năvălitorii comunişti — exact genul de „război de eliberare naţională" pe care Hruşciov făgăduise să-l poarte. Această intrigă a Războiului Rece, stîrnită de temerile „principiului dominoului"[2], era gata să se amortizeze cu prima serie de mutări, care ar fi introdus în final miliarde de dolari în pungile complexului militar-industrial mondial.

Primul plan operativ iniţiat de CIA pentru realizarea acestui scop ambiţios în favoarea aliaţilor săi a prevăzut transferul unei escadrile de douăzeci de elicoptere tip

1 În această perioadă, regimul Diem a inventat termenul *vietcong*, care voia să însemne „vietnamez comunist". Frontul de Eliberare Naţională a sancţionat termenul ca lipsit de sens. Diem şi administraţia l-au aplicat în sens larg în Vietnamul de Sud, definind „inamicul", mulţi dintre aceştia nici nu aveau habar ce înseamnă comunismul şi erau cochinchinezi sau sudici, băştinaşi. Aşa încît „numărătoarea", de sorginte informativă, a duşmanilor vietcongi includea mulţi băştinaşi care cu siguranţă nu erau comunişti.

2 În ceea ce în termeni largi era cunoscut drept „principiul dominoului", se susţinea că, dacă o ţară cade în sfera comunistă, statele din vecinătate vor urma şi ele aceeaşi cale. Ţările erau asemănate cu piesele de domino rînduite; rîndul s-ar prăbuşi dacă prima piesă ar fi doborîtă.

H-19 Sikorsky din dotarea corpurilor de infanterie marină ale Statelor Unite de la Udorn, Thailanda, în vecinătatea Saigonului. Aceasta a fost o schimbare esențială și decisivă. Nu numai că în acest mod s-a introdus o însemnată cantitate de echipament modern în Vietnamul de Sud, dar s-au încălcat și restricțiile stipulate de Acordurile de la Geneva din 1954. În scurt timp, numărul elicopterelor militare ce se aflau în Vietnamul de Sud a crescut la patru sute, într-o vreme în care președintele limitase rolul funcționarilor militari din acea țară la acela de „consilieri".

Pare incredibil, privind retrospectiv, că undeva în Vietnam zac carcasele ruginite ale celor cinci mii de elicoptere pierdute de trupele americane, majoritatea după moartea lui Kennedy în 1963. Aceasta a fost o jertfă inutilă într-unul dintre cele mai nesăbuite capitole din lunga istorie a războiului. Prin comparație, pierderea celor cinci mii de elicoptere, cu echipajele, cu trupele transportate și cu valoarea lor materială face ca „Atacul cavaleriei ușoare" să pară precum o zi ploioasă la picnicul școlii duminicale[1].

Desfășurarea masivă de elicoptere în Vietnam, propusă de un ministru al apărării care predica insistent „cost=eficiență", în timp ce departamentul său practica o risipă de neînchipuit, face ca elicopterul în sine să fie un simbol al acestui război. E greu de crezut că o atît de modestă eficacitate tactică a putut ajunge, per total, la un preț atît de zguduitor și de înfricoșător. Într-un război în care au existat atît de puține lucruri cu care ne-am putea mîndri, elicopterul trebuie că se află cu siguranță cu un pas înaintea celorlalte, ca simbol al degradării, absurdității și risipei.

Într-o anumită perioadă din timpul războiului, faimosul general israelian Moshe Dayan, care-și condusese armata într-un atac impetuos peste muntele Sinai, în războiul din 1967 împotriva egiptenilor, a venit în Vietnam ca observator și ca scriitor. Nefiind străin de Vietnam, generalul Dayan a pătruns în zonele de conflict cu trupele americane și a studiat modul de luptă.

---

1 Cursuri religioase pentru credincioșii bisericilor creștine din Statele Unite ale Americii, ținute în zilele de duminică (n. trad.).

Generalul a tras concluzia că tactica „războiului fulger" aplicată de el nu ar fi propice şi pentru Vietnam, adăugînd: „Elicopterele pot fi un echipament de primă clasă, dar, în felul în care sînt ele folosite în Vietnam, se irosesc."[1] Mai mult ca oricare lucru cunoscut, acesta dezvăluie semnificaţia majoră a acelui prim transfer de elicoptere militare din Laos în Vietnam, efectuat de CIA în 1960. Numai acţiunea aceea singură a deschis porţile unei cheltuieli nejustificate de sute de miliarde de dolari — în ce scop?

Acesta a fost doar un aspect al acelui fiasco al elicopterelor. Mai este unul. Într-o manieră extrem de rigidă, putem estima că prin pierderea a cinci mii de aparate rezultă nu mai puţin de cinsprezece pînă la douăzeci de mii de americani ucişi, bazîndu-ne pe mărimea medie a echipajelor şi pe faptul că multe elicoptere au fost distruse la sol, şi multe altele fără pierderi umane. Rămîn, totuşi, o mulţime de elicoptere distruse cu echipajul complet la bord şi încărcate cu sodaţi americani. Chiar dacă luăm în calcul cifra de cincisprezece mii, ea reprezintă puţin sub o treime din numărul total al victimelor americane în Vietnam. Multe dintre aceste elicoptere se aflau în luptă, dar, într-o proporţie uluitoare din cuantumul total, nu se aflau angajate în conflict cînd s-au prăbuşit, pur şi simplu, fără contribuţia inamicului.

Pierderile de vieţi omeneşti în cazul elicopterelor sînt uimitoare. „Dintr-un total de şase mii patru sute paisprezece decese, înregistrate în acţiunile aeriene pînă la 17 aprilie 1971, o mie şapte sute nouăzeci şi două s-au produs în operaţiuni cu aripi fixe şi patru mii şase sute douăzeci şi două în rotative (elicoptere)", conform unei adrese tactice a aviaţiei din mai 1971.

Şi încă o statistică mult mai şocantă din acelaşi document: „Din cele patru mii şase sute douăzeci şi două de morţi survenite ca urmare a prăbuşirii elicopterelor, o mie nouă sute optzeci şi unu, respectiv 41%, n-au fost provocate ca rezultat al acţiunii unei forţe inamice." Dacă ai elicoptere, nici n-ai nevoie de duşman.

Elicopterul n-a fost numai o anexă costisitoare şi tragică a unui război la fel de tragic şi de costisitor, în

---

1 *U.S. News and World Report*, 26 iunie, 1967.

întregime, ci e posibil ca elicopterul — sau, mai bine zis, cererea imperioasă de sprijin ce s-a referit în mod expres la acestea — să fi jucat un rol esențial în generarea unei situații care a determinat direct escaladarea nefericită și inutilă a războiului. Din toate punctele de vedere, cererea de forțe umane necesare operațiunilor cu aceste aparate s-a dovedit a fi enormă.

Se părea că aparatele trimise în Vietnam în 1960 nu vor avea un rol combatant, ca, în final, situația să degenereze într-o majoră expunere a forțelor americane la focul inamicului. O dată ce fusese vărsat sînge american pe pămînt vietnamez, netinînd seama de cauzele reale, a devenit o chestiune de onoare și de interes național ca aceste victime să fie răzbunate și, după exprimarea generală, „să fie alungați rebelii subversivi de factură comunistă".

Această adevărată saga a elicopterului a început o dată cu apelul telefonic din decembrie 1960, de la subdirectorul serviciilor de informații către Biroul de Operațiuni Speciale din Biroul Ministrului Apărării, prin care directorul căuta să obțină transferul unei escadrile de elicoptere din dotarea infanteriei marine, de la Udorn, Thailanda — unde fuseseră utilizate în acțiunile CIA din Laos — în Vietnam. Mutarea „unității secrete"[1] de elicoptere a însemnat desprinderea cîtorva pietricele, transformată mai apoi într-o adevărată avalanșă.

De reținut că apelul inițial din 1960, de la generalul Cabell din CIA, a survenit la scurt timp după ce First National Bank din Boston înlesnise achiziționarea companiei Bell Helicopter de către trustul Textron. Înainte de a recomanda fuziunea responsabililor de la Textron, CIA organizase la Pentagon o întrunire cu vicepreședintele băncii din Boston pentru a discuta despre utilizarea și cererea de elicoptere în Războiul Rece. Aparatele „Huey", fabricate de Bell, aveau să devină elicopterele cel mai mult folosite în Vietnam.

La început, vechile aparate H-19 Sikorsky fuseseră utilizate la transportarea trupelor securității vietnameze în raidurile pe care le executau în ținuturile bogate în

1 Termen al serviciilor de informații aplicat unei operațiuni secrete susținută de o unitate care are o însărcinare fictivă.

orezării, aflate în extremitatea sudică a peninsulei Camau. Răscoalele și jafurile izbucnite la vremea aceea în Camau se datorau prăbușirii sistemului misițiilor chinezi. Asta n-avea nici o legătură cu Vietminh-ul, vietcongii, sau comuniștii. Oamenii aceia erau disperați și lipsiți de hrană și de apă, ca urmare a expulzării chinezilor.

Guvernul Diem a interpretat greșit violența și tîlhăriile, considerîndu-le rebeliuni, și a decis să atace și să stingă aceste „focare de comunism". Așadar, elicopterele CIA au fost folosite pentru a înăbuși o situație „violentă". Funcționarii din consultanța americană pilotau aparatele, iar „civilii" americani le întrețineau. Poliția sud-vietnameză mînuia armele.

E necesar să menționăm însemnătatea fundamentală a unui aspect al acestor operațiuni. Așezările erau înconjurate de apă, dar apa era sălcie și de nebăut. Așa că, din generație în generație, localnicii întrebuințau chiupuri uriașe din lut ca să-și păstreze rezervele de apă proaspătă. În perioadele de secetă, chiupurile erau umplute cu apa adusă de același șampan al negustorului chinez care venea la strînsul recoltelor să preia orezul. Cînd șampanele n-au mai apărut, aprovizionarea cu apă a devenit dificilă. Acționînd cu logica brutală a ignorantului, poliția lui Diem a mitraliat aceste vitale chiupuri de lut din așezările așa-zise comuniste. Din clipa aceea, sătenii au înnebunit din pricina lipsei de apă și a situației tragice în care se găseau.

Zeci de mii dintre acești oameni terorizați și disperați s-au transformat în nomazi fără adăpost, numiți „vietcongi" și rebeli, în propria lor țară. Fără intenție și neavînd altă soluție, au tăbărît asupra așezărilor ce încă mai aveau apă și hrană. Au devenit tîlhari. În acest mod, zecile de mii au ajuns, în dezordinea instaurată, sute de mii, etichetați „inamici".

Ce le-ar mai fi putut reproșa oamenii lui Diem binevoitorilor consilieri și asistenți americani, care le dăduseră elicoptere și, mai ales, îi ajutaseră să preia puterea? Desigur, din partea americanilor nu era vorba de altruism. CIA lucra de cincisprezece ani să ridice acest conflict la nivelul la care forțele regulate ale armatei americane să fie nevoite să intervină, aducînd cu ele tot echipamentul militar scump de care dispuneau. Utilizarea

elicopterelor în scopul de a accelera ritmul războiului a devenit o cerinţă strategică. Ori de cîte ori erau atacate satele, printre oameni izbucneau „încăierările". Acest lucru a dus la apariţia unui „inamic" activ şi a dat mult de furcă noilor unităţi de autoapărare ale lui Diem, noii armate şi trupelor de elită ale acesteia, antrenate în Filipine. De la aceste începuturi modeste şi, aparent, nevinovate, Statele Unite au continuat să trimită elicoptere cu miile în Vietnam.

Cum conflictul s-a intensificat, ministrul McNamara a înfiinţat în 1961 Centrul de Analiză a Evoluţiei Luptelor, care să studieze la faţa locului cum ar trebui să se poarte războiul. Elicopterele deveniseră tot mai mult asociate cu luptele efective. Un huruit violent şi nepăsător de elicopter era mult mai înfiorător decît o cursă de motociclete pe plaja Californiei şi de zece ori mai infernală. Puşcaşii vietnamezi şi americani, înarmaţi cu automate, ridicau baraje de foc, trăgînd la întîmplare, în sate şi în refugiile din păduri, dintr-o parte într-alta a ţării. Cînd doreau mai multă eficacitate, aruncau napalm să incendieze colibele fragile din aşezări. În perioada aceea a fost introdus ca armă de luptă Agentul Orange. „Whiz Kids"[1] ai lui McNamara intenţionau să defolieze jungla vietnameză, astfel ca mitraliorii din elicoptere să-şi caute mai lesne ţintele, adică pe cei care fugeau la ivirea aparatelor.

În acele zile de pionierat, informaţiile tactice nu existau. Echipajele elicopterelor se năpusteau în misiune, fără să ştie prea bine unde se duc şi peste ce vor da acolo unde vor ajunge. Acestea au fost zilele ambuscadelor fatale pentru elicopterele americane şi a atacurilor aleatorii. Din cauza vulnerabilităţii şi a vitezei reduse de zbor, echipajele au înţeles curînd cît de costisitoare pot fi cursele cu cincizeci şi cinci de mile/oră, la o înălţime de o bătaie de puşcă. Au abandonat zborurile la mare altitudine şi au recurs la tactica „la firul ierbii", la un nivel foarte scăzut. Astfel au întors sorţii în favoarea lor, deoarece îşi puteau reduce timpul de expunere, atîta timp cît rămîneau constant mai jos de vărfurile copacilor, deasupra lanurilor de orez. În general, tactica a fost eficientă, cu

1 Persoane cu înaltă calificare, considerate oameni realizaţi profesional, de succes (n. trad.).

excepția întîlnirilor întîmplătoare cu șiretele grupuri de atacatori tereștri.

Pentru o vreme, pierderile au încetat, dar, mai tîrziu, experimentații bandiți au descoperit o modalitate de a întoarce această strategie în avantajul lor. Elicopterele de luptă folosite în perioada 1960-1966 erau suprasolicitate cînd aveau de executat un raid dus-întors de două sute de mile, cu nici o încărcătură în afara celor zece soldați, a efectelor și armelor acestora. Bandiții și-au dat seama că, dacă își propuneau să atace un anume sat în scopul de a determina un contraatac din partea elicopterelor la mai puțin de șaizeci sau șaptezeci de mile de baza militară, le-ar fi permis piloților să efectueze un zbor înșelător și deviat în direcția țintei, asigurîndu-și un minim de siguranță în eventualitatea unei ambuscade.

Însă, cînd atacau o așezare situată la optzeci pînă la o sută de mile distanță de bază, piloții erau siliți să adopte o traiectorie aproape în linie dreaptă și la joasă înălțime, „la firul ierbii", atît la plecare, cît și la întoarcere. În această situație, bandiților le era cu mult mai ușor să pună la cale o ambuscadă. Ceea ce au și făcut de nenumărate ori.

Aplicînd această strategie, insurgenții au dobîndit un avantaj decisiv. Știau unde se află baza elicopterelor și aveau posibilitatea de a ataca orice cătun doreau, în scopul de a provoca o situație care ar fi făcut necesară o replică a vehiculelor de zbor. Spionînd activitatea preliminară de la bază, puteau alerta grupurile de atac în clipa în care elicopterele ar fi pornit în misiune.

Echipele de băștinași, dotate cu tot felul de arme aflate la îndemînă, se ascundeau în iarba înaltă de pe cîmpii, de-a lungul preconizatei direcții de zbor a formațiunii de elicoptere. Apoi așteptau pînă cînd acestea ajungeau deasupra lor.

Una dintre cele mai eficace tactici era formarea unui baraj de săgeți. Arcașii n-aveau nimic din stilul și farmecul lui Robin Hood, dar erau la fel de ucigători. Se trînteau pe spate în iarbă, cu arcurile primitive sprijinite de picioarele ridicate în sus. Cînd se apropiau elicopterele, își încărcau arcurile cu proiectile grele, un fel de bîte de care atașau funii, sîrme, sfori sau liane. Aerul se umplea de

aceste improvizații, care se prindeau în elicele rotoarelor, doborînd cam cincisprezece elicoptere o dată.

Cu trecerea anilor și cu intensificarea războiului, au fost construite tot mai multe aerodromuri care au fost împînzite cu elicoptere. Nu mai erau necesare misiunile la mare distanță. Bazele de realimentare cu combustibil erau mai frecvente, făcînd posibilă creșterea tonajului încărcăturilor. S-au înmulțit elicopterele de luptă „supradotate", iar aceste aparate, încărcate cu arme și rachete, aveau o eficacitate sporită. Această situație a condus la adoptarea unei tactici superioare din partea inamicului în vederea distrugerii acestor foarte eficiente elicoptere.

Pentru acești oameni fără casă, din junglă, elicopterul era încă ținta cea mai ușoară și mai valoroasă. Acestea erau extrem de înghesuite pe toate aerodromurile Vietnamului. Exact genul de țintă pe care un grup mic și rapid putea să o atace, să o lovească și să dispară cu ușurință, cu puține șanse de a avea pierderi și cu eventualitatea unor rezultate spectaculoase. Cu mari precauții și pe furiș, inamicul dispunea în jurul bazelor de mortiere și rachete cu rază scurtă de acțiune. Ca din senin, asupra aerodromului se revărsa un baraj violent de foc, distrugînd foarte multe dintre elicopterele aflate la sol. Aceste atacuri furișe au ridicat cuantumul pierderilor totale de elicoptere la ordinul miilor.

Obiectivul principal al forțelor de gherilă în genul de acțiune relatat, nu este atît de a se angaja în bătălii importante, ci de a lovi întruna inamicul în punctele cele mai sensibile, făcîndu-l să sîngereze pînă-și dă duhul.

Celor care au văzut mîna Kremlinului în aceste operațiuni tactice geniale, trebuie să le fie limpede, de acum încolo, că, dacă obietivul comuniștilor în Asia de Sud-Est a fost să vadă sacrificiul uman și material făcut de Statele Unite ridicîndu-se la proporții înspăimîntătoare, în timp ce ei nu trimiteau nici un om și doar sume nesemnificative de bani, Vietnamul a fost o situație ideală. Kremlinului nu-i păsa cîtuși de puțin că alături de americani mureau și asiatici. În definitiv, atîta timp cît războiul se afla în plină desfășurare, sovieticii aveau un oarecare avantaj atît față de americani, cît și față de asiatici. Războiul din Indochina a reprezentat un exemplu clasic al faptului că noul concept de „război de uzură" se poate dovedi plin de succes.

Indochinezii au fost victimele nevinovate ale acestei confruntări, numai pentru că ținutul lor natal a fost ales să fie teatrul de război al acestei competiții absurde, care a adus complexului militar-industrial al elitei puterii un profit de peste cinci sute de miliarde de dolari. Utilizarea elicopterului în război a demonstrat succesul tacticii gherilei atît din punctul de vedere al Pentagonului, cît și din cel al imparțialilor jucători de șah de la Kremlin, care au înțeles că trebuie să renunți la puțin pentru a cîștiga enorm.

Operațiunile cu elicoptere pot fi comparate cu un aisberg. Calitățile și gloria, dacă există, se văd la suprafață; costurile și tragedia sînt dedesubt. Uneori, această masă submarină iese la suprafață. Statisticile nu sînt întotdeauna cea mai credibilă sursă, dar servesc unui scop util. Studiul statistic era pasiunea ministrului McNamara. Aceste tactici preconizau că folosirea crescîndă a elicopterelor ca mașină de război va înghiți o mulțime de dolari.

Timp de foarte mulți ani, toți utilizatorii de elicoptere din armata de uscat, aviația militară și marina au încercat să-și întrețină greoaiele lor aparate în proporție de 50% sau măcar la un nivel de „stare de funcționare", ceea ce denotă că, la acea vreme, se așteptau ca unul din două vehicule să fie apte de zbor.

Armata, de pildă, încerca de ani de zile, din răsputeri, să le mențină la o rată de 49% și făcea tot posibilul să reușească mai mult. O asemenea cotă depindea de mulți factori și foarte posibil că ar fi scăzut sub 49%, dacă nu ar fi avut în dotare un mare număr de elicoptere de-abia ieșite din fabrică, făcînd aproape sigură situația de stare de funcționare. O proporție de 50% era considerată deja bună. Noile modele puteau depăși această cifră, dar cheltuielile de întreținere generau problemele specifice lor. Semnificația celor 50% de aparate în stare de funcționare s-a făcut simțită mai ales cînd a fost evaluată în funcție de factori operaționali. De exemplu, pentru a transporta o sută de oameni la o depărtare de o sută de mile într-o singură zi, la o cotă de zece oameni la un elicopter, erau necesare, de fapt, douăzeci de elicoptere. Acest număr dădea siguranța că zece vor fi capabile să execute misiunea, pentru că, la un moment dat, celelalte zece, sau 50%, nu vor fi disponibile.

Rețineți, de asemenea, că, în situația tactică specific vietnameză, nu erau mai mult de o sută de mile pînă la locul operațiunii și alte o sută de mile înapoi, și nu exista

combustibil la acea bază din zona inamică. Drept urmare, transportul a o sută de oameni, două sute de mile, într-o singură zi, pentru o misiune care trebuia îndeplinită la jumătatea distanţei, necesita douăzeci de aparate. Ca factor material, asta dubla costul operaţiunii.

Următorul factor material se referă la personal. O escadrilă de douăzeci de elicoptere e formată din două sute de oameni. Două sau mai multe escadrile de acest fel au nevoie de echipe de rezervă şi de întreţinere, fiecare formată din alţi două sute de oameni, de hrană, cazare şi combustibil, elemente esenţiale pentru susţinerea operaţiunilor.

În concluzie, solicitarea permanentă a unor operaţiuni pentru care sînt necesare, în medie, douăzeci de elicoptere pe zi, care să transporte două sute de oameni pe o distanţă de o sută de mile, implică existenţa unei baze de patruzeci de elicoptere şi a personalului operativ, medical, de coordonare şi de întreţinere, al cărui cuantum se ridică la aproape o mie, fără a-l lua în calcul şi pe cei care se îngrijesc de cazare, hrană, alimentarea cu carburanţi, transporturi şi funcţia vitală de apărare a perimetrului douăzeci şi patru de ore pe zi.

Între 1960 şi 1962, cînd efectivul consultanţei militare americane aflat în Vietnamul de Sud se limita la şaisprezece mii de persoane, generalul Paul Harkins, pe atunci comandantul-şef de la Saigon, se văita cu amărăciune că, dintr-un plafon de şaisprezece mii de oameni, putea obţine numai o mie două sute-o mie şase sute de combatanţi activi, deoarece majoritatea celorlalţi erau angajaţi în tehnica transportului şi a aprovizionării. Cea mai mare parte a acestor servicii şi cheltuieli erau legate de elicoptere.

Generalul Earle Wheeler, la vremea aceea şef al Statului Major Unificat[1], a ordonat o analiză a plîngerii lui Harkins, care a condus la studiul Okanagan[2] asupra operaţiunilor cu elicoptere din Vietnamul de Sud. Studiul a demonstrat nu numai că plîngerea lui Harkins era pe deplin

---

1 Directorul Statului Major era ofiţerul cu cel mai înalt grad ataşat permanent biroului de patru sute de persoane, la vremea aceea, care susţinea Comitetul Întrunit al Şefilor de State Majore. Generalul Wheeler avea să devină preşedintele Comitetului Întrunit al Şefilor de State Majore, o poziţie pe care a deţinut-o o perioadă de şase ani.

2 Analiza a fost făcută de Okanagan Helicopter Service of Canada, una dintre cele mai mari companii de elicoptere comerciale din lume

justificată, ci şi faptul că un segment important din supranumericul contingent logistic era direct implicat în întreţinerea elicopterelor, pe care însuşi generalul le ceruse, fără să-şi dea seama de greaua sarcină pe care şi-o asuma astfel.

Elementul cel mai surprinzător, descoperit în urma acestui studiu, a fost că acest lucru se întîmpla chiar şi cînd cea mai mare parte a elicopterelor din Vietnam se afla la dispoziţia CIA[1] şi nu a armatei, iar întreţinerea lor era asigurată în mare parte mai mult de civili angajaţi cu contract, foarte bine remuneraţi.

Parcul de elicoptere s-a dezvoltat şi a generat cerinţe specifice mai mari. Bazele de elicoptere erau ţinte uşoare şi vulnerabile. Aveau nevoie de un număr de militari care să le apere, necesitate care a condus la o cerere mare de personal militar american „necombatant". Din pricina faptului că gărzile erau dispuse la distanţe apreciabile una faţă de alta şi imobilizate prin natura serviciului desfăşurat, au devenit focare de mici războaie personale, ajungîndu-se astfel la o intensificare tot mai pregnantă a luptelor pe teritoriul ţării.

Cum rezistenţa s-a dezvoltat şi a căpătat mai multă experienţă, formaţiunilor de elicoptere li s-au adăugat aparate de transport de armament. Deoarece acestea nu cărau deloc soldaţi, proporţia de oameni transportaţi pe aparat pe milă a scăzut. Cu aceasta, cheltuielile pentru transportul unui om, raportate la numărul elicopterelor în misiune, au atins iarăşi cote extrem de ridicate.

Se pot aduce multe argumente în favoarea utilizării tactice a elicopterului într-un război. Însă există foarte puţine misiuni de o prioritate atît de mare, ca să fie îndeplinite foarte bine şi profitabil la costurile pe care le implică elicopterul. Şi chiar dacă anumite acţiuni pot fi justificate, sînt ele atît de frecvente, încît să fie necesară o permanentă disponibilitate şi întreţinere a unităţilor operative de elicoptere?

---

1 Trebuie să reţineţi că, în ciuda referirii la personalul militar american, CIA a deţinut controlul operaţional al tuturor activităţilor Statelor Unite din Indochina pînă la debarcarea puşcaşilor marini în Vietnam, pe 8 martie 1965. De aceea această operaţiune a elicopterelor şi operaţiunile tactice au fost organizate de CIA.

Am văzut că s-a înregistrat o pierdere de cinci mii de aparate, de cincisprezece mii sau mai mult de victime din rîndul militarilor americani și nu mai puțin de un miliard de dolari a fost cheltuit special pentru elicoptere; și totuși, n-am ajuns încă la fondul problemei. Elicopterul este un aparat ale cărui costuri de întreținere și de utilizare sînt mai mari decît ale oricărui alt dispozitiv de luptă construit vreodată, iar în Vietnamul de Sud o oră de întreținere și de verificare asigurată de civili a costat enorm. Elicopterul e un consumator lacom de motoare, rotoare și piese de schimb — toate acestea a trebuit să fie aduse pe calea aerului din Statele Unite, jumătate din ocolul Pămîntului.

Deși elicopterul poate ateriza pe un perimetru aproximativ egal cu mărimea lui, un număr mare de elicoptere trebuie să fie adunate pe aerodromuri încăpătoare, ca proviziile, carburantul și celelalte servicii să se afle în apropiere pentru o eficientă funcționare. Multitudinea și costul aerodromurilor trebuie adăugate la toate celelalte arătate mai sus.

Desigur, costurile și responsabilitățile nu se limitează la atît. Serviciile militare dispun de mii de piloți și membri de echipaj. Dar acești bărbați (astăzi și femei) nu pot fi folosiți la manipularea elicopterului, toate echipajele de elicopter necesitînd o pregătire specială. Cerințele acestor mașini sînt foarte costisitoare în bani, oameni și materiale.

Într-un război în care adevărata măsură a victoriei și a înfrîngerii trebuie evaluată în funcție de cheltuielile și uzura înregistrate de fiecare tabără, elicopterul s-a dovedit a contribui cel mai mult în ambele privințe. Privind retrospectiv, vedem că rușii, chinezii, nord-vietnamezii și vietcongii n-au avut nimic care să rivalizeze cu acesta; au cîștigat fiindcă noi am pierdut prea mult.

Această situație paradoxală ne-a făcut pe mulți dintre cei implicați mai mult sau mai puțin în acțiune să ne întrebăm ce s-ar fi întîmplat dacă războiul din Vietnam ar fi fost unul „normal", cu forțe aeriene de luptă de ambele părți. Imaginați-vă ce dezastru și ce pagube s-ar fi produs, dacă un inamic real, competitiv, ar fi fost capabil să lanseze atacuri aeriene puternice asupra acelor aerodromuri unde erau masate elicopterele. Pierderile ar fi fost catastrofale.

În primul rînd, n-am fi putut justifica crearea unor ținte atît de ușoare în fața unei rezistențe adevărate.

Episodul elicopterului a însemnat o lecție tragică. Aparatele au fost introduse și folosite de Agenție pentru intensificarea războiului. O dată stabilită modalitatea, comandanții militari veniți mai tîrziu, în 1965 și după, au fost prinși într-o țesătură tactică pe care n-au mai putut să o desfacă.

S-a scris și s-a vorbit mult despre numărul americanilor aflați în Vietnam în vremea președinției lui Kennedy și au fost mulți cei care au încercat să-l facă răspunzător pe JFK pentru escaladarea acelui conflict. Faptele dovedesc ceva.

Așa cum am mai spus, între 1960 și 1962 exista un plafon de șaisprezece mii de oameni. Acesta e adevărul și trebuie reținut faptul că acei americani, cu excepția celor care alcătuiau Grupul Consultativ de Asistență Militară, se aflau acolo sub controlul operativ al CIA. Cînd generalul Harkins s-a plîns de faptul că are puțini combatanți activi disponibili, a arătat că dintre aceia numai o mie două sute-o mie șase sute făceau parte din acea categorie. Restul, mai mult de paisprezece mii erau în trupe auxiliare, dintre care cele mai multe erau detașate la deservirea elicopterelor, un număr relativ mic de trupe de luptă, avînd în vedere că totalul general s-a ridicat la cinci sute cincizeci de mii în acel deceniu.

Referitor la răstălmăcirea datelor ce încearcă să-l învinovățească pe Kennedy pentru războiul din Vietnam, iată un citat din „Documentele Pentagonului", publicate de *New York Times*: „Președintele Kennedy, care a preluat o politică de 'joc prudent' de la predecesorul lui, i-a lăsat lui Johnson drept moștenire un angajament major pentru război." Este fals și incorect. *Times* ignoră complet cea mai importantă directivă a lui Kennedy, NSAM#263, din 11 octombrie 1963, care, ca act oficial, ordona revenirea în țară a o mie de soldați pînă la sfîrșitul anului 1963 și retragerea întregului personal militar american pînă la sfîrșitul anului 1965. Acesta a fost obiectivul bine chibzuit de Kennedy, anunțat numai cu o lună înaintea morții sale premature.

Pînă la semnarea NSAM#273 de către președintele Johnson, pe 26 noiembrie 1963, nu s-a știut că direcția

planului lui Kennedy urma să se schimbe, iar această tendință a fost și mai vizibilă o dată cu publicarea NSAM#288 din martie 1964.

Escaladarea fățișă a războiului a început sub conducerea lui Johnson, după cum vom vedea. Dacă JFK ar fi trăit, toată nebunia care s-a întîmplat în Vietnam după 1964 nu ar fi avut loc niciodată. Președintele Kennedy a făgăduit că va aduce acasă, din Vietnam, o mie de americani, pînă la Crăciunul din 1963 și că va rechema tot personalul american aflat în Vietnam pînă la sfîrșitul anului 1965. Moartea lui Kennedy a produs o schimbare totală a bine-gînditei politici prezidențiale și a amintitei promisiuni sincere făcute poporului american.

NOUĂ

CIA în zilele Camelotului

UNA DINTRE CELE MAI APRIGE lupte electorale ale secolului s-a dat în 1960, cînd senatorul de Massachusetts, John Fitzgerald Kennedy, a fost ales președinte învingîndu-l pe vicepreședintele Richard Milhous Nixon. Pentru Nixon și susținătorii săi din interiorul structurilor guvernamentale și din afară[1], înfrîngerea suferită pe 8 noiembrie 1960 a fost uluitoare și neașteptată. Aveau multe planuri concrete pentru următorii patru ani și visele lor au fost spulberate de acea pierdere de „o-jumătate-de-vot-peste-limită".

După cîtiva ani, Nixon scria unul dintre cele mai neobișnuite articole publicate vreodată pentru milioanele de cititori ai revistei *Reader's Digest*. Articolul a apărut în numărul din noiembrie 1964 sub titlul „Cuba, Castro și John F. Kennedy".

Nixon începea cu aceste fraze ieșite din comun: „În 19 aprilie 1959 l-am întînit pentru prima oară pe omul care avea să fie principala problemă de politică externă a campaniei electorale din 1960; pe cel care era sortit să devină un erou în mintea sucită a lui Lee Harvey Oswald, asasinul preșdintelui John F. Kennedy; același om care încă reprezintă un subiect important al campaniei din 1964. Omul acesta, desigur, era Fidel Castro."

Nixon a fost vicepreședintele lui Dwight Eisenhower în anii '50, iar înainte de asta, începînd cu 1947, a făcut parte atît din Cameră, cît și din Senat. Cunoștea bine Washingtonul și marile carteluri industriale, financiare și

1 La scurtă vreme după Cel de-al Doilea Război Mondial, Nixon a răspuns unui anunț dintr-un ziar din Los Angeles ce căuta un bărbat care să candideze pentru o funcție politică. Nixon a candidat pentru Congres cu ajutorul acestor sponsori necunoscuți și a fost ales. Acești oameni au continuat să-l susțină de-a lungul suișurilor și coborîșurilor din cariera sa politică. Nixon era conștient că profita de sprijinul acestor sponsori; cine erau cu precizie aceștia este o altă problemă.

juridice care se întrepătrund atît de bine cu structurile guvernamentale. În articolul său, făcea o retrospectivă a acelor ani tulburi de la începutul deceniului al șaptelea și făcea legătura între cei patru factori pe care el îi considera cei mai însemnați:

1. alegerile din 1960
2. Fidel Castro
3. moartea președintelui John F. Kennedy
4. așa-zisul asasin, Lee Harvey Oswald.

N-a scris aproape nimic despre războiul de perspectivă din Asia de Sud-Est, cu toate că știa foarte bine că fusese pus la cale din 1945, cînd o mare încărcătură de arme americane a fost predată în mîinile lui Ho Și Min, în Vietnam. Pînă în 1964, acesta își urmase cursul său complicat, un curs care fusese stimulat sub îndrumarea CIA.

Articolul lui Nixon a fost publicat numai la o lună de la difuzarea celor douăzeci și șase de volume ale raportului Comisiei Warren, raport care făcea cunoscută incredibila constatare că Lee Harvey Oswald, lucrînd de unul singur, a fost răspunzător de moartea lui John F. Kennedy. Este remarcabil faptul că, de vreme ce articolul lui Nixon a fost scris, de fapt, cu o lună înainte de difuzarea raportului acestei comisii, el a ajuns la aceeași concluzie ca și acel raport strict confidențial, identificînd în persoana lui Lee Harvey Oswald pe „asasinul președintelui Kennedy".

Este demn de reținut că un membru al Comisiei Warren a tras și el o concluzie identică înainte ca raportul să fie publicat. Articolul „Îmbinînd dovezile" al lui Gerald R. Ford a apărut în revista *Life* din 2 octombrie 1964, înaintea difuzării raportului Warren.

Acești doi oameni — ulterior președinți — au găsit de cuviință, din același motiv, să-și facă public sprijinul acordat teoriei potrivit căreia Lee Harvey Oswald a fost asasinul solitar, cît mai repede posibil și înaintea apariției raportului Comisiei Warren. Această presupunere a lor nu era adevărată. Oricine poate demonstra în cîteva minute că Lee Harvey n-a fost asasinul solitar. De ce s-au simțit acești oameni obligați să spună așa ceva? Cui îi erau îndatorate aceste două personalități publice?

A fost stabilit că Nixon s-a aflat în Dallas în aceeași zi și exact în timpul în care a fost asasinat Kennedy — ora douăsprezece și jumătate, CST (ora centrală standard), în 22 noiembrie 1963[1]. În mod straniu, Nixon s-a ferit să recunoască acest lucru în articolul său din *Reader's Digest*, scriind:

„Am luat un avion (din Dallas în dimineața zilei de 22 noiembrie) spre New York. Am sosit conform orarului, la douăsprezece și cincizeci și șase. Am închiriat un taxi. Așteptam la semafor cînd un bărbat a dat buzna din colțul străzii, spunînd că președintele tocmai a fost împușcat în Dallas. Așa am aflat vestea." (REȚINEȚI: Vestea i-a fost dată de un bărbat.)

În numărul din noiembrie al revistei *Esquire*, Nixon fantazează:

Am participat la congresul Pepsi-Cola (în Dallas) și am plecat din Dallas în 22 noiembrie dimineața, luînd avionul de New York de la aeroportul Love Field... la sosirea în New York am angajat un taxi și ne-am îndreptat spre centru... șoferul a greșit la un moment dat un viraj și ne-am trezit afară de pe autostradă... o femeie a ieșit din casă țipînd și plîngînd. Am coborît fereastra taxiului să întreb ce s-a întîmplat și cînd m-a văzut a devenit și mai palidă. Mi-a spus că John Kennedy tocmai a fost împușcat la Dallas. (REȚINEȚI: De data aceasta, știrea i-a fost dată de o femeie.)

Versiunile lui Nixon despre acea zi agitată nu se sfîrșesc aici. Povestea lui Nixon, așa cum apare în cartea

1 Nixon s-a aflat în Dallas împreună cu un reprezentant de marcă al Pepsi-Cola Company, domnul Harvey Russell, consilierul juridic principal al firmei. Nixon era consilier juridic la acea companie. Fiul lui Russell a spus că Nixon a fost prezent în Dallas în momentul asasinării, iar Russell însuși a confirmat corectitudinea spuselor fiului său. Ulterior, la oarecare vreme după atentat, Nixon a fost condus la aeroportul din Dallas de un alt oficial al Pepsi-Cola Company, domnul DeLuca. În plus, fiul unui alt reprezentant al firmei Pepsi-Cola s-a aflat la Dallas și a cinat cu Jack Ruby, asasinul lui Oswald, în ajunul morții lui Kennedy.

lui Jim Bishop, *Ziua în care a fost împuşcat Kennedy*, se dovedeşte a fi o relatare „oficială".

> La aeroportul Idlewild din New York... reporterii şi fotografii aşteptau avionul Liniilor Aeriene Americane... printre (pasageri) se afla Nixon. Cum a coborît din avion, s-a gîndit că le va da „băieţilor" exact acelaşi interviu pe care l-a dat şi în Dallas.... Nixon a pozat pentru cîţiva fotografi... a luat un taxi... de-abia părăsise aeroportul, cînd unul dintre ziarişti a primit mesajul: Preşedintele Kennedy a fost împuşcat la Dallas.

Nixon a ascuns importantul fapt că a fost la Dallas chiar în acel moment în care Kennedy a fost ucis, cu acea eronată rememorare a împrejurărilor pe care a inclus-o în articolul din *Reader's Digest*. De ce voia Nixon să nu ştie nimeni că în momentul asasinării se afla, de fapt, în Dallas? De ce s-a pronunţat atît de categoric în privinţa faptului că Oswald este ucigaşul, înainte de publicarea înşelătoarelor dovezi ale Comisiei Warren? Să se afle Nixon în posesia altor informaţii pe care le-a ascuns pînă în ziua de azi? E straniu modul în care a legat cu atîta siguranţă Cuba cu Castro, cu Oswald şi cu Kennedy, omiţînd, în acelaşi timp, alte evenimente importante. Din motive numai de el ştiute, acestea îi erau priorităţile.

Niciunde n-au fost mai evidente ideile preconcepute ale lui Nixon ca într-un alt pasaj din articolul *Reader's Digest*: „De aceea, Fidel Castro s-a dovedit a fi cea mai importantă personalitate din viaţa lui Kennedy", scria Nixon. Aceasta era părerea lui. Ar fi fost Kennedy de acord?

Cum aceste capitole despre CIA şi rolul ei în războiul din Asia de Sud-Est ajung la începutul epocii Kennedy, este important să înţelegem că ascensiunea la putere a lui JFK a fost o schimbare cu mult mai rău prevestitoare decît au înţeles-o mulţi. O cercetare atentă a neobişnuitelor comentarii ale lui Nixon va da o imagine mai limpede acestui lucru.

Castro şi situaţia Cubei din 1960 au fost temele de politică externă cele mai însemnate în campania electorală, mai ales că Nixon le-a făcut să fie aşa.

Pe 17 martie 1960, președintele Eisenhower a aprobat o propunere mai curînd modestă a CIA privind „un program de Acțiune Secretă Împotriva Regimului lui Castro"[1] și susținut de Grupul Special[2] format din adjunctul subsecretarului de stat, adjunctul ministrului apărării, directorul CIA și consilierul special cu probleme de siguranță națională al președintelui. Ca membru ex officio, vicepreședintele Nixon a fost prezent aproape la fiecare întîlnire.

Această propunere a devenit cunoscută mai tîrziu ca operațiunea de la Bay of Pigs. Nixon nu numai că avea cunoștință despre acordul președintelui, dar, ca vicepreședinte, a fost unul dintre primii implicați în proiectul respectiv. Cum scria pentru *Reader's Digest*: „Am fost unul dintre cei numai trei membri ai Cabinetului prezidențial care au participat la dezbateri și... cel mai categoric partizan al aplicării și susținerii acestui program."

În cursul campaniei, această cunoaștere din interior a unei operațiuni strict secrete a CIA i-a creat lui Nixon o dilemă crudă. Atît la sediul central al democraților, cît și la cel al republicanilor, se știa că, înaintea celei de-a patra confruntări televizate a acelei campanii, cei doi candidați se aflau la egalitate în cursa prezidențială. Nixon, nedezlipindu-și ochii de pe Kennedy, scria:

> Eram confruntat cu o situație de riscă: pajură — cîștig eu, cap — cîștigă el. Dacă în dezbaterea televizată aveam să dezvălui programul (cubanez) de antrenament (al CIA)... i-aș fi anulat șansele lui Kennedy. Dar, dacă aș fi făcut-o, proiectul ar fi fost compromis. N-aveam de ales — securitatea programului trebuia protejată.

---

1 Majoritatea datelor despre această propunere a CIA sînt luate din raportul Grupului de Studiu Cubanez care a analizat operațiunea de la Bay of Pigs, care, de fapt, a fost „Scrisoarea către președinte " a generalului Maxwell Taylor din 1 iunie 1961, și din propriile mele dosare.

2 Aceasta era cunoscută drept „Comisia 5412/2", înființată prin ordonanța 5412 a NSC din 15 martie 1954.

JFK, nestînjenit de considerentele de securitate ale unui asemenea secret, a pledat în favoarea ideii ca Statele Unite „să ajute deschis forțele anticastriste din interiorul și din afara Cubei". Atacul lui Kennedy a fost lansat la timp pentru a putea apărea în ziarele de după-amiază, înainte de transmiterea dezbaterii televizate. Pe manșetele ziarelor a apărut știrea: „Kennedy pledează în favoarea intervenției americane în Cuba; cheamă la sprijinirea forțelor cubaneze rebele."

Ambii candidați se înfruntau cu toate armele disponibile; ca și în dragoste și la război, într-o competiție politică nu există limite. Nixon a subestimat abilitatea lui Kennedy. Tot în *Reader's Digest*, avea să scrie: „Într-un discurs ținut în fața convenției Legiunii Americane... am cîștigat un avantaj expunîndu-mi punctul de vedere în acea chestiune..."

E greu de crezut că vicleanul Nixon era încredințat, încă, în 1964, că „a cîștigat un avantaj expunîndu-și punctul de vedere în acea chestiune". Ar fi trebuit să-și dea seama că, după exact aceeași convenție, Kennedy l-a întrecut cu ușurință. Jack Kennedy a dovedit cît de bine este informat asupra proiectului CIA și în cursul dezbaterii de la televiziune, și în evoluția ulterioară a evenimentelor.

Imediat după convenția Legiunii Americane, liderii cei mai însemnați ai comunității exilaților cubanezi, dintre care unii se aflaseră la tribuna congresului alături de Nixon, au zburat la Washington ca să participe la o ședință strategică. Unde a avut loc această ședință? Chiar în intimitatea biroului senatorului Kennedy de pe Colina Capitoliului. Kennedy o luase înaintea lui Nixon. S-a informat în detaliu despre conținutul acelui program strict secret al CIA, iar cînd a sosit momentul marii bătălii, în timpul celei de-a patra dezbateri televizate, a șarjat. Dispunea de toate amănuntele.

JFK a discutat atît de bine pe marginea subiectului, încît a repurtat o victorie completă în cursul acelei emisiuni și ulterior, în cel mai strîns scrutin electoral din istorie, asupra lui Nixon depășit de evenimente. Probabil că, în clipa aceea, Nixon s-a gîndit să aplice dictonul clanului Kennedy: „Nu te înfuria, plătește cu aceeași monedă!" A început un contraatac furibund. Nixon și compania erau hotărîți să procedeze astfel. Majoritatea birocraților știu

că cea mai bună perioadă în care se pot cîştiga avantaje imense este cea de „neputinţă" cuprinsă între alegerile din noiembrie şi instalarea noului preşedinte în ianuarie. Iar gambitul e cu atît mai oportun, cu cît se joacă la finele unui ciclu prezidenţial de opt ani.

CIA şi aliaţii săi birocratici din funcţiile cheie ale structurilor guvernamentale au făcut cîteva mutări foarte elocvente, care, retrospectiv, arată cum au interpretat ei poziţia echivocă a preşedintelui. Cînd Eisenhower a aprobat propunerea CIA cu privire la „exilul cubanez", a avut motivele sale. De la preluarea puterii de către Castro, la 1 ianuarie 1959, zeci de mii de cubanezi au părăsit insula. În viziunea lui Ike, cea mai potrivită modalitate de a-i întreţine pe refugiaţi, cel puţin pe cei ajunşi la vîrsta recrutării, era de a-i introduce în armată, unde li se putea asigura hrană, haine şi adăpost, în timp ce erau orientaţi către modul de viaţă american. După aceea se puteau descurca singuri. Din acest motiv a aprobat un plan prin care mii de exilaţi erau antrenaţi într-un program de pregătire „militară" — atît şi nimic mai mult.

CIA, însă, a văzut în asta ocazia de a merge un pic mai departe. Propunerea Agenţiei, prezentată de Allen Dulles în 17 martie 1960, în faţa Consiliului Naţional de Securitate[1], cuprindea patru faze, una dintre ele fiind „crearea unei forţe paramilitare în afara Cubei, în vederea unor viitoare acţiuni de gherilă". Mai apoi, aceasta a fost extinsă astfel:

> S-au făcut deja pregătirile pentru dezvoltarea unei forţe paramilitare corespunzătoare în afara Cubei, împreună cu mecanismele necesare susţinerii unor operaţiuni militare secrete pe insulă. Pentru început vor fi recrutate cadrele de conducere după o selecţie

1 Propunerea, destul de modestă, a fost supusă atenţiei Consiliului Naţional de Securitate de către DCI Allen Dulles. Era un plan de recrutare a cubanezilor într-o organizaţie de tip militar în scopul de a-i pregăti. În acest stadiu, CIA avea foarte puţine planuri, dacă avea vreunul, cu privire la activităţi operaţionale în Cuba. De la acest început minor, Agenţia, îmboldită de anumiţi foşti oficiali din Cuba, a iniţiat formularea unor planuri de paraşutări şi de operaţiuni de desant a unor mici grupuri de exilaţi cubanezi, precum şi paraşutări de arme şi muniţii pentru grupările anticastriste de pe insulă.

minuțioasă și pregătite ca instructori militari. Într-o fază secundă, un număr de cadre militare vor fi antrenate în locuri sigure din afara Statelor Unite, astfel încît să fie disponibile spre a fi desfășurate imediat în Cuba, unde să organizeze, să pregătească și să conducă trupele de rezistență recrutate acolo atît înainte, cît și după înființarea unuia sau mai multor puncte active de rezistență. Crearea acestei capacități va dura între minimum șase și maximum opt luni. În același timp, există deja, sub controlul CIA — și poate fi lărgită cînd situația o va cere — o forță aeriană redusă, pentru reaprovizionare, infiltrări și evacuări. Într-un interval de două luni, se preconizează crearea în paralel a unei capacități moderate de transport aerian, într-o altă țară, la adăpostul unei activități comerciale.

Acesta este exact modul în care CIA și-a înfățișat propunerea și felul în care încep, în general, asemenea operațiuni clandestine. Cînd și-a dat acordul, președintele Eisenhower credea că ideea de acțiune paramilitară avea să se limiteze, conform expunerii, la recrutarea liderilor exilului cubanez și la pregătirea unui număr de cadre paramilitare dintre exilați, spre a fi folosiți ulterior ca luptători de gherilă în Cuba. Să nu creadă cineva că Eisenhower a aprobat invadarea Cubei cu o mînă de refugiați cubanezi — nu putea face așa ceva omul care a condus masiva și victorioasa operațiune de invadare a Normandiei pe 6 iunie 1944.

Cînd a început derularea programului, CIA și aliații săi din armată au pus la punct o programă analitică[1] pentru a veni în sprijinul cursanților cu informații de bază despre tehnicile Războiului Rece. Un fragment din această programă descrie ce înțelege CIA prin „paramilitar".

---

1 Aceasta e luată dintr-un ghid al Școlii de Afaceri Civile a armatei americane destinat personalului militar american și străin. Acesta sau unul asemănător a fost folosit pentru pregătirea și îndoctrinarea grupului de lideri ai exilului cubanez. Trebuie subliniat ce promovează armata americană pe această temă și evaluată aplicabilitatea acestui document la noi în țară și în altele. Același program a fost urmat pe larg pentru îndoctrinarea Forțelor Speciale ale armatei, Beretele Verzi din Vietnam.

Organizații paramilitare: Noi, americanii, nu sîntem bine familiarizați cu acest tip de organizații, dat fiind faptul că ele n-au existat în țara noastră. Nu sînt altceva decît armate particulare. Membrii lor acceptă un grad minim de disciplină, cu o organizare de tip militar, și sînt dotați cu arme de calibru mic. Partidele de dreapta și cele comuniste din Germania anilor '20 și de la începutul anilor '30 au avut astfel de organizații, al căror număr de membri era de ordinul sutelor de mii. E lesne de înțeles ce forță pot reprezenta acestea în viața politică a unei țări, mai ales în cazul în care aceste forțe sînt înarmate, cînd poate fi amenințată însăși supremația armatei regulate.

După autorizația oficială primită de la Grupul Special de pe lîngă Casa Albă, din care făcea parte și Nixon, CIA a inițiat recrutarea a trei sute de exilați cubanezi pentru a fi pregătiți în secret în afara SUA. Ca de obicei în asemenea cazuri, CIA, conform directivelor NSC, a început prin a apela la ajutorul armatei. Ca loc inițial de antrenament a fost aleasă o bază a armatei americane din Panama, Fort Gulick. CIA a adunat o mică unitate ca să reactiveze baza și să asigure pregătirea militară de înaltă clasă, pe care Agenția o desfășura pentru unități similare în anumite dispozitive cu acoperire militară din țară, dintre care una se afla la Camp Peary, Virginia.

La început, CIA n-a putut face rost de personalul medical militar calificat corespunzător pentru Fort Gulick și din acest motiv a apelat la Oficiul de Sprijin al Armatei de la Cartierul General al aviației[1].

Această acțiune de sprijin a CIA a marcat intrarea oficială a armatei americane în proiectul de la Bay of Pigs.

Ca să creăm o viziune de perspectivă asupra programului CIA pentru exilul cubanez și ca să înțelegem modul

1 Am fost comandantul acelui oficiu care ținea de direcția Planificare, fiind cunoscut, simplu, ca „Echipa B". Sarcina sa era să „furnizeze sprijin USAF pentru operațiunile clandestine ale CIA", sarcină îndeplinită, în cea mai mare taină, la scară mondială. În 1955, mi s-a ordonat să înființez biroul respectiv conform prevederilor directivei 5412 a NSC, și l-am condus din acel an pînă în 1960, cînd am fost transferat la Biroul Ministrului Apărării. În această calitate, ca șef al Biroului de Sprijin Militar, în 1960 am mers cu agenții CIA la Fort Gulick.

în care planificarea lui anterioară a influenţat ulterior administraţia Kennedy, trebuie să luăm în calcul faptul că aceste evenimente au avut loc în vreme ce Eisenhower îşi pusese multe speranţe în a sa Cruciadă pentru Pace, bazîndu-se pe conferinţa la cel mai înalt nivel de la Paris, din mai 1960, şi pe invitaţia, după conferinţă, de a-i face o vizită oficială lui Hruşciov, la Moscova. Vizita în Uniunea Sovietică avea să încununeze numeroasele sale turnee triumfale din alte ţări, unde prezenţa mereu popularului Ike adunase mulţimi de peste un milion de oameni.

În vederea conferinţei de la Paris şi a temei acesteia, pacea şi înţelegerea mondială, Casa Albă a ordonat încetarea tuturor activităţilor aeriene de supraveghere a teritoriilor comuniste („survolări"), pînă la noi ordine, şi nici un cadru al armatei americane să nu fie implicat în nici un fel de acţiuni de luptă, secrete sau de altă natură, în perioada respectivă.

Datorită acestor restricţii, sprijinirea campusurilor de antrenament ale exilaţilor cubanezi a început cu multă prudenţă. Aeronavele care fuseseră cerute pentru aviaţia militară a exilaţilor au fost prezentate ca fiind un contract al aviaţiei americane. În Extremul Orient s-a sistat un program intens de survolări, prin care erau aprovizionaţi cu alimente, produse medicale, arme şi muniţie membrii tribului Khamba, care se luptau cu forţele comuniste chineze în îndepărtata Himalaya, Tibet. Cu toate acestea, în pofida ordinelor lui Eisenhower, pe 1 mai 1960, un avion de spionaj U-2, pilotat de căpitanul Gary Powers, a părăsit Pakistanul, efectuînd un survol în linie dreaptă deasupra Uniunii Sovietice, în drum spre Bodo, Norvegia.

U-2-ul a aterizat la Sverdlovsk, la jumătatea drumului. Powers, viu şi nevătămat, a fost capturat de sovietici. Acest incident a anulat eficacitatea conferinţei la nivel înalt şi a tras după sine rezilierea invitaţiei adresate preşedintelui Eisenhower de a vizita Moscova. De asemenea, a pus capăt viselor pe care şi le făcuse Ike cu privire la Cruciada pentru Pace.

Acelaşi om care era însărcinat cu programul exilaţilor cubanezi şi cu cel de survolare în sprijinul tribului Khamba, Richard Bissell, director adjunct cu planificarea pentru CIA, era şi cel care coordona programul U-2 şi care, se pare, l-a trimis pe Powers să zboare deasupra Uniunii Sovietice pe 1 mai 1960.

În tot acest crescendo al evenimentelor, CIA menținea tensiunea în Vietnam[1] și își continua proiectul cubanez. Pe 18 august 1960, președintele și cîțiva membri ai cabinetului său au fost puși la curent cu evoluția celor două situații și au aprobat un buget de treisprezece milioane de dolari. În plus, au fost disponibilizate cadre și echipamente militare pentru uzul CIA. Cu toate că planul moștenit după alegerea lui Kennedy părea să fie același cu cel aprobat de Eisenhower, cei familiarizați cu evoluțiile zilnice au observat o schimbare. S-au executat mai multe zboruri deasupra Cubei, de obicei cu aeronavele de transport C-46 și C-54 ale Companiei Air America[2]. Echipajele erau formate din exilați cubanezi. Se planificase atingerea anumitor zone de parașutare pe timp de noapte, ghidajul făcîndu-se după semnalele luminoase de la sol. Numai cîteva misiuni au avut succes, dacă au avut și acelea, iar în rapoartele către Pentagon se arăta, „Castro a primit o mulțime de echipament gratis".

De asemenea, au avut loc mai multe debarcări de pe navele marinei militare americane, care ținteau rafinării de zahăr, depozite de combustibili și alte obiective de sabotaj. Acestea au avut un oarecare succes. Însă au dispărut multe grupuri de exilați de care nu s-a mai auzit niciodată. CIA și liderii exilului cubanez fie au subestimat, fie n-au crezut în eficacitatea absolută a „securității"[3] castriste, căreia nu i-au putut înșela vigilența.

---

1 Vezi în special capitolele 5-8.

2 Air America era o companie aeriană majoră, aflată în proprietatea CIA, cu sediul central în Extremul Orient, în Taiwan, și cu activități în toată lumea. Era o corporație închiriată de Delaware și avea în jur de o sută de denumiri de acoperire sub care putea funcționa, pentru a-și ascunde identitatea și legăturile cu CIA. În perioada aceea, Air America era una dintre cele mai mari companii de transport aerian din lume și una dintre cele mai bune.

3 Sistemul bloc, o veche formă de control, "pacificare" și supraveghere, care și-a făcut o publicitate sinistră în perioada revoltei maghiare din 1956, împarte o zonă în blocuri. Fiecare bloc este sub controlul absolut al unui lider. Acesta știe unde se află oricine din blocul său; el se folosește de copii și de profesori, de soții, de șefii de magazine și de toate celelalte surse pentru a asigura o supraveghere continuă, douăzeci și patru de ore pe zi, șapte zile pe săptămînă. Nimeni nu putea penetra sistemul cubanez, fie că o făcea prin parașutare ori prin debarcare pe țărm, și nimeni nu putea evada din interior. Eficacitatea acestui sistem a neutralizat abilitatea grupului de exilați de a pătrunde în Cuba sau de a sprijinii formațiunile politice de gherilă.

Puşi în faţa situaţiei reale, anumiţi planificatori de frunte din CIA au profitat de avantajul oferit de perioada de „neputinţă" a administraţiei Eisenhower ca să schimbe proiectul operaţiunilor paramilitare cubaneze ce fusese aprobat iniţial. Pe la mijlocul verii, s-a trecut la crearea unei forţe de şoc, alcătuite din exilaţi, în scopul lansării lor pe coasta insulei. Operaţiunea de trei sute de oameni a crescut la o invazie de trei mii. În iunie 1960, CIA a obţinut de la aviaţie un număr de avioane B-26, care au fost modificate şi dotate fiecare cu cîte opt mitraliere de avion, de 50 mm. Aparatele erau mai aerodinamice, cu mai puţine antene şi protuberanţe care să limiteze viteza şi de aceea mai rapide decît modelele originale folosite în Cel de-al Doilea Război Mondial. Înmagazinau o putere de foc înspăimîntătoare. CIA folosise multe dintre aceste B-26 în timpul revoltei eşuate din Indonezia din 1958[1] şi fuseseră scoase din ascunzătorile Extremului Orient pentru a fi alocate exilaţilor cubanezi.

CIA îşi consolidase deja dispozitivele aeriene secrete, destul de însemnate, de la bazele aeriene din Europa şi Asia, pînă la cea parţial secretă de la baza aeriană Eglin, Florida. În timp ce această forţă aeriană era asamblată la un atelier de îmbunătăţire din Arizona şi la o bază operativă din Florida, CIA a aranjat cu preşedintele guatemalez, Miguel Ydigoras Fuentes, şi cu prietenul intim al acestuia, Roberto Alejo Arzu, un latifundiar bogat, să înceapă amenajarea unui mic aeroport la Retalhuleu, în vestul Guatemalei.

Prin vara lui 1960, construcţia aerodromului se declanşase sub conducerea unei firme „inexistente", cunoscută sub numele de Compania Cornwall-Thompson. În scurtă vreme, a luat fiinţă o adevărată flotă, formată din aparatele C-54 şi C-46 de la Air America, pe lîngă acele B-26, iar toate pregătirile viitoare au fost destinate operaţiunii de debarcare pe solul cubanez. În vreme ce se desfăşura proiectul anticastrist, Agenţia şi aliaţii săi din Pentagon profitau de avantajul hiatusului politic. Aveau atîtea programe secrete în lucru şi un număr mult mai mare aflate în stare de proiect, încît era necesar să acţioneze în scopul unei creşteri masive de personal.

Comitetul Consiliului Naţional de Securitate 5412/2 a NSC, care fusese împuternicit să dirijeze operaţiunile

---

1 Vezi capitolul opt.

secrete, a aprobat folosirea limitată a cadrelor militare pentru proiectul cubanez, fapt care a constituit un precedent pentru alte cazuri și alte operațiuni clandestine. Asta voia să spună Allen Dulles, directorul CIA, prin „operațiuni în vreme de pace", operațiuni clandestine. Cu mulți ani mai tîrziu, administrația Reagan, care cuprindea pe unii dintre acești specialiști din anii '50, s-a referit la aceste activități secrete numindu-le „conflicte de intensitate redusă", desfășurate de „trupele de operațiuni speciale".

În mod tradițional, forțele armate regulate ale unei națiuni nu pot fi utilizate de sau împotriva unei alte națiuni, cu excepția stării de război, decît în cadrul unor acorduri specifice, ca NATO. În general, asta înseamnă un război declarat. Pînă în 1960, ca urmare a restricțiilor emise în acest sens de NSC #5412, guvernul american a respectat această tradiție, cu foarte puține excepții, și a limitat utilizarea serviciilor Apărării la acțiunile caracteristice fiecăruia. Din acest motiv, planul tactic al operațiunii Bay of Pigs nu cuprindea nici o referire la „acoperirea aeriană" asigurată de armata americană.

Națiunile și naționalismul supraviețuiesc datorită fragilei structuri numite suveranitate. Adevărata suveranitate trebuie să fie absolută. Dacă suveranitatea nu este recunoscută de întreaga familie de națiuni — mari și mici, bogate și sărace, dezvoltate și subdezvoltate — naționalismul se va destrama, iar națiunile mai mari le vor devora pe cele mai mici înaintea ultimului act, cînd cele rămase vor începe să se devoreze între ele, ca scorpionii într-un borcan.

Ca să fim realiști, trebuie să admitem că adevărata suveranitate nu mai există. Nici o națiune nu mai este astăzi liberă și independentă. Pentru a fi cu adevărat independent, un stat nu trebuie să fie limitat în nici un fel de vreo autoritate sau influență externă. Statele Unite, într-un fel sau altul, se află într-un anumit grad sub influența unor alte națiuni în fiecare zi, și invers. Existența bombei termonucleare și puterea sa incontrolabilă anulează suveranitatea tuturor națiunilor. Acest fapt a erodat independența într-o asemenea măsură, încît state mici, ca Israelul, pot distruge cu impertinență o centrală nucleară

din Irak, o tabără revoluționară din Tunisia și pot demola Libanul după bunul plac.

În matricea actuală a națiunilor, inspectorii elitei puterii[1] încearcă să alcătuiască ceva nou care să înlocuiască naționalismul și suveranitatea în cadrul „Noii Ordini Mondiale".

Astfel, au dezvoltat folosirea forțelor armate în misiuni nemilitare, ca în cazul bombardamentului masiv irațional asupra Cambodgiei lipsite de apărare. CIA a fost vîrful de lance al acestei schimbări, iar în 1960, în perioada de tranziție, a descoperit o posibilitate de a face elementele militare să fie disponibile pentru operațiunile sale „acoperite" aflate în continuă expansiune. Desigur că, în acest context, întreg conceptul de operațiune „acoperită", „clandestină", sau „secretă", devine ridicol. Asemenea operațiuni nu pot fi ținute secrete; sînt numite „secrete" pentru a evita înregistrarea marilor sume de bani „negri" cheltuite pentru susținerea lor și pentru a controla mass-media și orice posibili demascatori.

Primul pas făcut de CIA în atragerea sprijinului militar a fost să se alăture Biroul de Operațiuni Speciale din Biroul Ministrului Apărării, din care făceau parte Lansdale și alți agenți CIA, spre a realcătui și mări unitățile Forțelor Speciale ale armatei — Beretele Verzi din Vietnamul anilor '60. Unităților Forțelor Speciale ale armatei li s-a permis să decadă și au fost distruse moral la Fort Bragg.

Apoi a apărut o schimbare bruscă. Lansdale, care se întorsese din Vietnam după îndeplinirea funcției de șef al Misiunii Militare de la Saigon și a celei de sfetnic al președintelui Ngo Dinh Diem, a găsit o cale de a trece peste canalele convenționale ale armatei de uscat și de a revigora Forțele Speciale ale acesteia cu ajutorul CIA și al prietenilor din Ministerele Apărării și Externelor. A obținut aprobarea de a înființa o nouă școală pentru Forțele Speciale și de a mări dimensiunile centrului de la

1 După descrierea lui R. Buckminster Fuller din *Direcția critică*, aceștia sînt : "indivizi cu ambiții enorme, care au devenit atît de puternici datorită abilității lor de a rămîne nevăzuți în timp ce operează în culisele decorului național." Winston Churchill folosea termenul Înalta Cabală ca o recunoaștere a existenței și supremației acestui grup.

Fort Bragg, pentru trupele americane și pentru anumite cadre din armatele străine.

Nu putea fi sigur că va primi acordul și sprijinul conducerii armatei de uscat pentru planul său îndrăzneț, așa că a ocolit-o. În vreme ce toată lumea devenise preocupată de ultimele zile ale campaniei prezidențiale, Lansdale, vechiul său partener, colonelul Sam Wilson, și autorul acestei cărți, au zburat la Școala CAMG a armatei de la Fort Gordon, Georgia, în octombrie 1960, în vederea unei întîlniri cu comandantul școlii. În cursul acestei întîlniri, Lansdale a obținut o copie după programa centrului, pe care — într-un interval de o săptămînă — am transformat-o într-un manual al „Războiului Rece", pentru uzul centrului Forțelor Speciale.

Lansdale, CIA și asociații săi din Forțele Speciale au grăbit tipărirea acestui manual. Ministrul adjunct al Apărării de atunci, James Douglas, a tăiat panglica de inaugurare a noului centru, care a devenit cunoscut ca Centrul Forțelor Speciale ale Armatei, John F. Kennedy. Ironia este că președintele ales n-a avut nimic de-a face cu întreaga acțiune.

Deschiderea oficială s-a făcut într-o asemenea grabă, încît „instructorii" citeau și „predau" de pe planuri de învățămînt pe care nu le mai văzuseră niciodată, iar „studenții" străini erau atît de puțini, încît erau purtați dintr-o clasă într-alta în timp ce subsecretarului i se arătau armele Forțelor Speciale — arcul mare, săgeți[1], arbaleta etc.

Pentru a nu fi depășit în timpul acestei perioade decisive de „neputință", Richard Bissell, subdirectorul CIA pentru planificare, a făcut mai multe mutări. Viitorii ex-membri ai Comisiei 5412 nu vor mai avea nici un interes în proiectul exilaților cubanezi. Vor fi fericiți să uite multiplele eșecuri ale cubanezilor care, de fiecare dată, nu și-au atins scopurile preconizate în Cuba.

1 Flechettele sînt proiectile mici acționate cu rachete sau săgeți care pot fi trase individual printr-un tub asemănător cu un pai de băut. Fiind rachete, nu au recul, fac puțin zgomot sau chiar deloc, au o mare viteză de pătrundere și sînt greu de depistat la autopsie după ce au intrat într-un corp omenesc. (O astfel de armă, acționată dintr-o umbrelă modificată special, s-ar putea să fi fost folosită la Dallas pe 22 noiembrie 1963, pentru a-l otrăvi pe Kennedy.)

Pe 4 noiembrie 1960, cînd pînă la alegeri mai rămăseseră patru zile, CIA i-a telegrafiat ofițerului coordonator al proiectului Bay of Pigs din Guatemala, ordonînd reducerea antrenamentului de gherilă și introducerea pregătirii convenționale a unei forțe de asalt aeriene și amfibii. Operațiunea a fost numită „Trinidad", după numele plajei pe care se stabilise inițial să se desfășoare invazia.

Responsabilii CIA au făcut această schimbare de capul lor, fără aprobarea specifică. Ei știau că, dacă Nixon va deveni președinte, va fi oricum de acord cu decizia lor, de vreme ce fusese cel mai vehement partizan anticastrist din primul eșalon guvernamental[1]. Iar cînd JFK l-a reinvestit pe Allen Dulles ca director al CIA și-au imaginat că vor putea continua planificarea invaziei.

Cu Dulles menținut în funcție, liderii Agenției erau siguri că vor putea lucra cu, sau pe lîngă Kennedy, și s-au hotărît să-l încarce cu cît mai multe programe posibil. Această tendință a Agenției s-a accelerat în perioada de după alegeri. Dulles l-a pus la curent pe președintele ales pe 29 noiembrie 1960, iar noul său plan a fost prezentat oficial Comisiei 5412/2 a NSC, care avea să-și schimbe componența pe 8 decembrie. Nu există nici un act de aprobare emis de Grupul Special pe 8 decembrie, dar CIA și-a continuat Operațiunea Trinidad. (Planul a fost dezbătut cu membrii Marelui Stat Major între 11 și 19 ianuarie 1961.)

Am fost ultimul ofițer care i-a raportat ministrului apărării în ultima zi în care s-a aflat în funcție, pe tema Operațiunii Trinidad, în vreme ce asupra Washingtonului se dezlănțuia o mare vijelie. Se poate afirma cu hotărîre că ultimul plan tactic al invaziei, ce a fost aprobat de președintele Kennedy sîmbătă, 16 aprilie 1961, la ora

1 Chiar și această schemă prezintă unele incertitudini. Mulți veterani din CIA îl urau pe Nixon. Cînd rebeliunea din Indonezia, dirijată de CIA și îndreptată împotriva președintelui Sukarno, a eșuat atît de rușinos în 1958, Nixon a fost acela care a pretins și a obținut înlăturarea imediată din funcție a acelui erou OSS din perioada Celui de-al Doilea Război Mondial, Frank Wisner, și împrăștierea personalului său din Extremul Orient. Wisner fusese coordonatorul acelei acțiuni, activînd în afara orașului Singapore. Rețeaua "Bătrînului" nu l-a iertat niciodată pe Nixon. Wisner s-a sinucis cîțiva ani mai tîrziu. Această acțiune a lui Nixon a plantat, probabil, semințele pentru Watergate.

treisprezece și patruzeci și cinci, ar fi reușit. Se baza în primul rînd pe utilizarea anterioară a patru B-26, pilotate de cubanezi exilați, pentru a distruge modesta forță aeriană de luptă a lui Castro. Primul atac a avut loc pe 15 iulie și a scos din funcțiune cea mai mare parte a acelor avioane, numai trei dintre ele scăpînd neatinse.

Conceptul care se afla la baza planului tactic al operațiunii Bay of Pigs era asemănător cu cel al atacului clandestin franco-britanic din 1956 asupra escadrilei lui Nasser, din Egipt, care i-a distrus acestuia întreaga escadrilă de aparate de luptă și a făcut posibil ca armata israeliană a generalului Moshe Dayan să treacă munții Sinai și să ajungă la Canalul de Suez fără a fi atacată din aer. Însă planul stabilit a fi aplicat de brigada cubaneză a fost sabotat din interior[1], după aprobarea primită de la JFK în după-amiaza zilei de duminică, 16 aprilie 1961.

Plaja de la Bay of Pigs aleasă în acest scop a fost Zapata, deoarece dispunea de o pistă de decolare și aterizare potrivită pentru operațiunile aparatelor B-26 împotriva trupelor castriste de uscat. Era izolată și nu se putea ajunge la ea decît pe dig sau chiar de pe promontoriul plajei.

Brigada putea cuceri aeroportul după ce asigura capul de pod, iar avioanele pilotate de exilați puteau copleși, operînd de pe acea pistă, orice forță castristă ce s-ar fi apropiat pe diguri. Dar acest plan tactic excelent avea să fie pus în aplicare după ce întreaga flotă aeriană militară castristă va fi fost distrusă.

De aceea a fost programat un al doilea atac pentru a distruge și ultimele trei avioane de luptă cubaneze, care trebuia să fie executat în dimineața zilei de luni, înainte ca brigada să ajungă pe mal și să dea alarma în defensiva aeriană a lui Castro. Era absolut necesar ca în primul rînd să fie distruse cele trei avioane. Kennedy a înțeles elementul esențial al strategiei în duminica în care a luat hotărîrea ca debarcarea să se efectueze luni, 17 aprilie, aprobînd în mod expres atacul din zori efectuat cu patru B-26 din Nicaragua în scopul de a distruge acele ultime trei avioane.

1 Vezi „Operațiunea Zapata", University Publications of America.

În ansamblu, cea de-a doua fază a planului, numit acum „Operațiunea Zapata", includea și debarcarea unui guvern cubanez din exil, dacă era necesar, după ce brigada va fi ocupat teritoriul cubanez de cel puțin șaptezeci și două de ore. Fusese stabilit ca guvernul cubanez din exil să ceară ajutorul Organizației Statelor Americane (OAS), în susținerea imediată a brigăzii, și ca Statele Unite, cu sprijinul oficial al OAS, să mențină brigada și noul guvern.

CIA preconiza că această demonstrație de forță și de hotărîre va determina zeci de mii de cubanezi să se alăture detașamentului și să se ridice împotriva lui Castro. În scurt timp, acesta fie ar fi fost ucis, fie s-ar fi predat sau ar fi părăsit țara. Dar, între momentul aprobării date de Kennedy, duminică, ora treisprezece și patruzeci și cinci, și momentul decolării aparatelor B-26 de la baza Hidden Valley, din Puerto Cabezas, Nicaragua, atacul aerian matinal de importanță crucială asupra celor trei aparate T-33 ale lui Castro, care mai rămăseseră, a fost contramandat de consilierul special al președintelui cu probleme de siguranță națională, McGeorge Bundy, printr-un apel telefonic către generalul Cabell[1].

Pe 17 aprilie, pe la ora unu, mi s-a telefonat în Virginia, din Nicaragua. La celălalt capăt al firului se afla un vechi prieten, comandantul CIA de la Puerto Cabezas. Era supărat. Mi-a spus că atacul aerian matinal fusese amînat. „Dacă nu se pleacă pînă la orele două, tot planul se duce de rîpă, deoarece avioanele noastre nu vor putea ajunge înainte de răsăritul soarelui, mi-a zis el, adăugînd: Brigada va atinge plaja în zori, fapt care va alerta antiaeriana și pe cele trei T-33-uri, și nu vom mai avea nici o țintă la sol."

Mi-a cerut să-i telefonez generalului Cabell la sediul Operațiunii Zapata și, profitînd de autoritatea mea de

1 Am avut o stranie privire din interior a acestor evoluții. Știam de aprobarea lui Kennedy dată la orele prînzului zilei de duminică, 16 aprilie 1961. Știam că navele se află pe mare și că detașamentul va atinge țărmul cubanez în dimineața zilei de 17 aprilie, luni. Auzisem că în ziua în care se executase atacul aerian, pe 15 aprilie, sîmbătă, trei dintre avioanele T-33 nu fuseseră distruse. Mai știam că zborul unui U-2 de sîmbătă localizase cele trei aparate la Santiago de Cuba și că dispozitivul CIA de la Puerto Cabezas, Nicaragua, pregătise patru B-26 pentru un atac matinal venind dinspre est, cu soarele în spate și în ochii apărătorilor, dacă ar fi existat.

membru OSO/OSD, să-i cer să dea imediat undă verde pentru aparatele B-26. În fundalul convorbirii telefonice, auzeam motoarele avioanelor funcționînd. „Dacă mă sui pe motocicletă și plec de-aici, cubanezii sînt în stare să decoleze fără ordin", mi-a sugerat amicul meu. Ulterior, amîndoi ne-am dorit ca el să fi procedat așa. Nu l-am putut găsi pe generalul Cabell, iar Allen Dulles nu se afla în țară. Reușita operațiunii Bay of Pigs atîrna de un fir de păr.

După acel telefon, am sunat la sediul Zapata de la Agenție și le-am propus să dispună decolarea escadrilei „la ordinul lui Kennedy" sau totul se va nărui. Șeful tactician de la CIA mi-a zis că situația „se află în mîinile" consilierului special cu siguranța națională al președintelui, McGeorge Bundy, în ale lui Charles P. Cabell, directorul adjunct al Agenției, și ale ministrului de externe, Dean Rusk.

Toți eram conștienți că, dacă aparatele B-26 din Nicaragua nu vor decola imediat, planul se va prăbuși. Mai tîrziu am aflat că un alt personaj a sunat în Nicaragua și le-a spus celor de-acolo să nu-și facă probleme, că vor trimite alte B-26 să distrugă T-33-urile. Piloții credeau că nu vor întîmpina nici o rezistență aeriană — în nici un caz din partea superioarelor T-33.

Drept consecință a acelei contramandări de sus, cele trei aparate T-33, care cu greu pot fi considerate avioane de luptă, dar care sînt, totuși, mult mai bune în confruntările aeriene decît relativ lentele B-26, au doborît șaisprezece avioane B-26, au scufundat navele de aprovizionare din larg și au măturat plaja cu mitralierele grele. Victoria repurtată de Castro asupra brigăzii li se datorează exclusiv lor. Amînarea atacului matinal a determinat înfrîngerea lui Kennedy și toată responsabilitatea a căzut pe umerii noului președinte.

Sabotarea acestui plan, care i-a pricinuit atîta pagubă lui JFK, seamănă în multe privințe cu sabotarea zborului avionului de spionaj U-2 pilotat de Gary Powers deasupra Uniunii Sovietice pe 1 mai 1960, care a distrus Cruciada pentru Pace a lui Eisenhower. Nici unul din cele două eșecuri n-a fost rezultatul unei evoluții normale sau previzibile a evenimentelor. Cîțiva dintre acești oameni cu funcții înalte s-au aflat în posturile cheie de coordonare a

ambelor proiecte, iar Nixon a colaborat îndeaproape cu toți aceștia. Ne întrebăm de ce vedea Nixon, în 1964, că Fidel Castro „devenise cea mai importantă figură din viața lui JFK" și că Lee Harvey Oswald fusese asasinul singuratic, iar Castro — eroul lui Oswald. Sînt întrebări fundamentale. Tocmai am văzut cum a intrat Castro în viața lui JFK; scenariul cu Lee Harvey Oswald îl vom vedea mai tîrziu.

De-a lungul anilor ce au urmat dezastrului de la Bay of Pigs din aprilie 1961, au existat multe explicații ale nereușitei, unele foarte corecte, altele absolut eronate. Președintele Kennedy s-a grăbit să-și asume întreaga răspundere pentru eșecul Operațiunii Zapata. Unii au afirmat că însuși Kennedy a determinat eșecul, fiindcă „a refuzat sprijinul aerian" detașamentului angajat în luptă pe țărm. Ca parte a obiectivului acestei cărți, e necesară o analiză atentă a Operațiunii Zapata și o apropiere cît mai exactă de un răspuns real și rațional la întrebarea: „Cine a provocat eșecul invaziei în Cuba a brigăzii și cum s-a întîmplat acest lucru?"

Mai înainte de orice, există chestiunea acoperirii aeriene pentru soldații de pe țărm, de avioane militare americane pilotate de cadre din armata americană. În paginile precedente am arătat că Consiliul Național de Securitate a stabilit o regulă conform căreia armata americană nu poate fi folosită operațional pe timp de pace. Era o politică împămîntenită cînd Kennedy a devenit președinte, iar el știa acest lucru. De aceea ofițerii din infanteria marină care au conturat planul de invazie pentru CIA și pentru brigada exilaților cubanezi n-au avut voie să implice armata americană cu rol de susținere a operațiunii. Asta nu le-a creat, însă, multe probleme, atîta vreme cît puteau alcătui eșafodajul tactic pe faptul că toate avioanele castriste de luptă capabile să acționeze vor fi eliminate înainte ca exilații să ajungă pe țărm.

Cu această prevedere în plan, un responsabil CIA a venit în biroul meu de la Cartierul General al aviației și a cerut un număr de bombardiere B-26, de tipul celor folosite în Cel de-al Doilea Război Mondial, modificate. Potrivit fotografiilor aeriene și informațiilor secrete, se stabilise că numărul avioanelor apte de luptă ale lui Castro se ridică la zece. În consecință, cu două zile înainte

de debarcare, pe 15 aprilie, o escadrilă de B-26 modificate a executat un raid asupra Havanei, distrugînd şapte din cele zece avioane. Trei aparate T-33 zburaseră la o bază din zona oraşului Santiago. În aceeaşi zi, după-amiază, un U-2 de spionaj al CIA le-a localizat la o mică bază aeriană, aşezate aripă lîngă aripă.

Planul era ca brigada să atingă ţărmul în zori. Preşedintele a fost bine informat despre importanţa acelui atac premergător debarcării şi a ordonat efectuarea raidului bombardierelor. Dar, după cum am văzut, ordinul n-a fost niciodată îndeplinit. De ce nu s-a efectuat acel zbor vital, după ce preşedintele îl comandase în mod expres?

Preşedintele Kennedy a fost învinovăţit în mod eronat pentru eşecul operaţiunii, de-a lungul a trei decenii, în diverse versiuni inventate, dintre care unele par a avea legătură cu întreaga poveste a asasinării.

Un articol deosebit de neobişnuit, „Brigada este vina mea", a apărut pe contrapagina săptămînalului *New York Times* din 23 octombrie 1979. Conţine o confesiune elaborată şi confuză. Autorul articolului este McGeorge Bundy, fostul consilier special prezidenţial în cadrul administraţiilor Kennedy şi Johnson şi omul care a fost găsit responsabil de către „Grupul de Studiu Cubanez" (pe care-l vom identifica mai jos), de a-i fi ordonat generalului Cabell prin telefon să anuleze atacul bombardierelor asupra ultimelor trei avioane ale lui Castro.

În acest articol, Bundy scrie despre „brigada din Cuba" şi despre „faimoasa brigadă de două mii şase sute de oameni", şi-şi prezintă viziunea lui superioară referitoare la serviciile de informaţii ale acelei vremi: „Dar, de fapt, ca şi alţi oameni, comunitatea lucrătorilor din serviciile secrete vrea să facă de obicei mai mult decît este în stare."

Îşi aminteşte despre toate acele programe importante ale CIA aflate în plină desfăşuare în 1961, cînd administraţia Kennedy a venit la putere, apoi scrie: „Aşa că am fost nevoit să cred că era greşeala personalului — adică, mai ales a mea."

Nu lasă nici un dubiu în această privinţă, de vreme ce, după optsprezece ani de analiză, scrie: „Brigada este vina mea." Kennedy n-a dat vina pe nimeni pentru decimarea

detașamentului exilaților, asumîndu-și toată răspunderea, la fel ca Eisenhower în afacerea U-2.

Pe 22 aprilie 1961, Kennedy i-a ordonat generalului Maxwell Taylor ca, împreună cu procurorul-general Robert Kennedy[1], amiralul Arleigh Burke și cu Allen Dulles, să elaboreze un raport despre „Cauzele directe ale eșecului Operațiunii Zapata", adică ale proiectului Bay of Pigs. Raportul coordonat de Taylor i-a parvenit lui JFK sub forma unei scrisori lungi pe 13 iunie 1961.

Existența acestui raport a fost infirmată de personajele implicate și a fost unul dintre cel mai bine păstrate secrete din perioada Kennedy[2].

Însă, în 1979, în același an în care Bundy își scria editorialul, a apărut o carte despre Bay of Pigs, scrisă de Peter Wyden, fostul editor al publicației *Ladies' Home Journal*. În cartea lui Wyden, există cîteva citate atribuite „așa-zisului Raport Taylor" și, cu această precizare, raportul asuns atîta vreme a devenit public. Acesta este, fără îndoială, motivul pentru care Bundy avea să facă în cele din urmă acea declarație tardivă în octombrie 1979. E mai mult ca sigur că citise cartea lui Wyden[3] și auzise comentarii despre rolul penibil pe care l-a jucat el în ciudata dramă a operațiunii Bay of Pigs. Iată ce afirmă Wyden cu privire la Bundy:

---

1 Bobby Kennedy și-a botezat mai tîrziu un fiu cu numele Maxwell Taylor Kennedy.

2 În mod normal, după un dezastru ca cel de la Bay of Pigs, ar fi trebuit să urmeze o anchetă oficială, cu elaborarea unui raport complet, detaliat. Însă președintele n-a dorit o anchetă publică și nici un raport oficial. Scrisoarea lui Taylor a fost alcătuită de o comisie care s-a întrunit în mare secret, autodenumindu-se "grup de studiu paramilitar". Aproape după zece ani, l-am sunat pe amiralul Burke, cu care lucrasem de-a lungul anilor, și l-am invitat să ia prînzul cu mine și cu un prieten comun. În timpul mesei, l-am întrebat pe amiral, despre care am crezut întotdeauna că a fost cel mai bun șef de operațiuni navale pe care l-a avut vreodată marina militară, cu privire la acel raport. A negat și atunci că ar fi existat vreun raport. N-a mințit; s-a jucat numai cu vorbele. Tehnic, nu era un raport. Era o "Scrisoare către președinte"

3 Wyden menționează interviurile sale cu McGeorge Bundy ca material pentru fiecare capitol al cărții sale.

Fostul student al lui Bissell, Mac Bundy, a recunoscut, în 1977, că forța aeriană nu numai că era prea mică, era cu mult mai mică, dar a subliniat că planificatorii n-au zis nimic despre acest lucru... A crezut că atacul anulat era doar o corecție fără importanță.

Bundy se învinovățește într-o singură privință: „Am estimat foarte eronat consecințele eșecului, încurcătura."

Bissell, Bundy și Wyden se referă toți la cîteva anumite rînduri din Raportul Taylor, care plasează responsabilitatea înfrîngerii brigăzii pe un apel telefonic. Rețineți că președintele aprobase atacul matinal pe 16 aprilie 1960, duminică, ora treisprezece și patruzeci și cinci.

„Pe 16 aprilie, în jurul orei douăzeci și unu și treizeci, McGeorge Bundy, consilier special al președintelui cu siguranța națională, i-a telefonat generalului C.P.Cabell de la CIA pentru a-i aduce la cunoștință că atacul matinal din ziua următoare nu va fi lansat pînă cînd nu va putea fi dirijat de pista de la capul de pod"[1]. Acest citat este din scrisoarea lui Taylor, paragraful 43.

Nu este de mirare că Bundy admite că a „estimat foarte eronat consecințele". În primul rînd, fotografiile făcute sîmbătă, 15 aprilie, de U-2, arătau cele trei avioane cu reacție T-33 aliniate aripă lîngă aripă pe o pistă mică lîngă Santiago de Cuba. Un singur B-26, cu cele opt mitraliere ale sale le putea distruge la sol. Comandantul operativ al CIA de la Puerto Cabezas trimitea patru B-26 să execute o acțiune pe care o putea face cu ușurință un singur aparat... asigurîndu-le că avioanele T-33 se aflau la sol. Brigada trebuia să ajungă pe țărm în zori. Altfel, siste-

1 Acestea sînt exact cuvintele din paragraful 43 din Raportul Taylor. Iată cum le răstălmăcește Wyden pentru a-l disculpa pe Bundy: "Cabell avea toate motivele să fie tulburat. Tocmai primise un telefon de la Mac Bundy. Bundy a spus să nu se lanseze nici un atac matinal pînă cînd brigada nu va asigura aerodromul Giron, iar atacurile vor fi lansate, în aparență, de acolo. Acesta era un «ordin de la președinte». Acesta reprezintă un punct de revizionism deosebit de important. Comisia Taylor, avînd în Bobby Kennedy unul dintre membri și unul care a citit foarte atent raportul, nu spune nimic despre "un ordin de la președinte". Wyden și Bundy au adăugat "ordin de la președinte" după moartea lui JFK și a lui RFK, pentru a acoperi acțiunile lui Bundy.

mul de alarmă aeriană castrist ar fi fost avertizat, iar cele trei T-33 ar fi decolat. După cum spune Wyden, telefonul lui Bundy, prin care-l anunța pe Cabell că nu va fi lansat nici un atac aerian pînă cînd brigada nu va asigura aerodromul Giron, constituie o interpretare greșită și o modificare radicală a planului tactic aprobat.

Atacurile aeriene din zori erau esențiale pentru a distruge cele trei T-33 la sol — singura cale prin care lentele B-26 le puteau distruge. O dată dezafectate, Castro n-ar mai fi avut avioane de luptă. Brigada n-ar mai avut de înfruntat pericolul unor atacuri aeriene, navele de aprovizionare ar fi fost în siguranță, iar problema „acoperirii aeriene", ridicată de unii revizioniști și-ar fi pierdut orice relevanță. Acesta era planul aprobat de Kennedy; Bundy l-a înțeles greșit sau...?

Ar mai fi ceva de spus despre articolul lui Bundy. El a citit, fără îndoială, cartea lui Wyden. Atunci și-a dat seama că, după optsprezece ani, „Scrisoarea către președinte" a lui Taylor, „niciodată scrisă", ieșise la lumină. Bundy a văzut dovada de netăgăduit că el era cel care, prin anularea zborului, a determinat eșecul acțiunii curajoase a brigăzii. Nu avea cum să modifice această realitate decît cotraatacînd. A făcut uz de o mișcare isteață de tip freudian: a gîndit ceva și a scris altceva.

În editorialul său spune că „Brigada a fost vina mea". Văzînd acest titlu, orice cititor atent va face imediat legătura cu brigada de la Bay of Pigs și nereușita acelei acțiuni. Dar Bundy este un tip deștept. În loc de asta, el a scris un articol aproape de neînțeles, cam aiurea, și chiar compromițător despre Criza cubaneză a rachetelor din 1962. Nu spune o iotă despre Bay of Pigs. Folosește cuvîntul „brigadă", dar în contextul contrafăcut a unui eveniment ulterior. O mutare inteligentă care, însă, nu a prins mai ales după dezvăluirea Raportului Taylor, scris chiar sub privirea lui Robert F. Kennedy, care îi prezenta fratelui său, în fiecare zi, descoperirile comisiei.

În timpul crizei cubaneze a rachetelor din octombrie 1962, problema cu care s-a confruntat Kennedy a fost cea a „tehnicienilor" ruși, adică a experților în rachete, și nu a „brigăzii". „Brigada" a fost la Bay of Pigs. Bundy citează două unități militare, cu douăzeci și două de mii și două mii șase sute de soldați. Nici una din ele nu se referă la ceva

anume și nici nu reprezintă o „brigadă“ de orice fel ar fi ea.

Inteligentul articol al lui Bundy din *Times*, amintește de articolul la fel de inteligent al lui Nixon, din *Reader's Digest*, „Cuba, Castro și John F. Kennedy“ și apoi de cel al lui Gerald Ford, complet gratuit, din revista *Life*, luînd-o înaintea Raportului Comisiei Warren cu „Îmbinînd dovezile“.

Nici unul dintre aceste articole nu este în întregime adevărat. Toate vor să realizeze un anumit scenariu și toate sînt revizioniste. Sînt scrise de oameni care au deținut funcții importante: doi foști președinți și un fost consilier cu securitatea națională pe lîngă doi președinți.

Toți acești trei oameni sînt implicați, într-un fel sau altul, în acel subiect de maximă importanță: moartea lui John F. Kennedy.

ZECE

JFK și cele o mie de zile pînă la Dallas

ASASINAREA președintelui John F. Kennedy a însemnat o enigmă fără sfîrșit pentru cercetătorii și „fanii" atentatului. Ei vă pot spune numele străzii pe care a locuit Lee Harvey Oswald cînd lucra în Minsk, în Uniunea Sovietică, sau cantitatea exactă de metal pierdută de așa-numitul „glonț magic" despre care Comisia Warren spune că a trecut prin trupurile președintelui și al guvernatorului Connally înainte de a ajunge, ca prin farmec, să se odihnească printre cearșafurile de pe o brancardă din Spitalul Parkland. Aceste cercetări au devenit un joc atît de nebunesc, încît puțini s-au mai gîndit la faptele importante și la cauze. Cine a ordonat uciderea președintelui Kennedy? De ce și în folosul cui a fost executat atentatul? Cine a coordonat și a perpetuat această acoperire omniprezentă, chiar și astăzi?

Pe cealaltă față a monedei, cei care au creat începutul versiunii mistificate au furnizat atîtea „mere de aur" prețioase și diversioniste, încît mulți cercetători au înghițit momeala și s-au aplecat asupra fiecăruia în parte. Un exemplu: există probe din belșug în favoarea nevinovăției lui Oswald. Atunci, de unde atît interes pentru Oswald și pentru toată această chestiune absurdă? Cercetările de acest fel sînt o pierdere inutilă de vreme și nu fac altceva decît să ascundă și mai mult adevărul.

Uciderea președintelui Kennedy necesita existența concomitentă și aplicabilitatea a trei factori esențiali:

1.decizia și puterea de a o face;

2.mercenarii profesioniști sau „mecanicii" care să îndeplinească sarcina perfect, într-un efort de echipă; și

3.aplicarea și menținerea scenariului de acoperire în scopul de a asigura controlul permanent asupra guvernului Statelor Unite.

Primele două cerințe au fost relativ simple și au căzut în sarcina profesioniștilor. Îndată ce hotărîrea a întrunit cvorumul elitei puterii, moartea lui Kennedy era iminentă. „Mecanicii" au făcut parte din „Crima Organizată", grupul internațional de specialiști sprijinit de guvern, așa cum avea să confirme ex-președintele Lyndon Johnson în interviul pe care l-a acordat lui Leo Janos, apărut în numărul din iulie 1973 al revistei *Atlantic Monthly*. Pe de altă parte, a fost mai dificil de creat și de manipulat continuitatea poveștii de acoperire, care este de departe cel mai important factor. Acest al treilea element dezvăluie natura eșaloanelor superioare implicate și puterea, și îndemînarea complotiștilor care au beneficiat prin obținerea controlului asupra instituției prezidențiale.

În cele din urmă, membrii acestei cabale au fost în stare să manipuleze o comisie înființată de un președinte și condusă de președintele Curții Supreme a Statelor Unite, obținînd confirmările scrise a două persoane care vor deveni mai tîrziu președinți: Ford și Nixon. Au controlat opinia publică și activitatea parlamentară într-o asemenea măsură, încît să se creadă că asasinatul n-a fost niciodată cercetat cum trebuie. Și au controlat sistemul juridic al statului Texas, unde era necesar — și încă mai este, potrivit legii — să se țină procesul uciderii președintelui Kennedy. Subiectul crimei n-a fost niciodată epuizat.

De ce a fost ucis Kennedy, totuși? Ce a determinat tensiunea care a făcut ca moartea lui Kennedy să devină absolut necesară, indiferent de urmări? În acest capitol vom scruta acest subiect în lumina parametrilor existenți la vremea aceea și vom încerca să facem o legătură între războiul din Vietnam și atentat — o legătură care există indubitabil.

Pe 8 noiembrie 1960, senatorul John F. Kennedy a fost ales președinte al Statelor Unite cu un avans de o sută douăsprezece mii de voturi, cu o jumătate de vot peste limită, cel mai mic avans obținut vreodată în cursa prezidențială din 1984 pînă azi.

Peste numai o mie de zile, președintele Kennedy era împușcat mortal în Dallas de tirul îndeaproape concertat al unor ucigași plătiți — sau, ca să folosim terminologia CIA, al unor „mecanici". Tensiunea creată în timpul alegerilor se amplificase în acești trei ani. Exista altcineva

care voia să preia controlul preşedinţiei înainte ca John F. Kennedy să fie reales în 1964 şi o dorea destul de tare ca să ucidă pentru asta şi să accepte pentru totdeauna sarcina de a menţine scenariul versiunii de acoperire — că ucigaşul ar fi fost un puşcaş singuratic care a tras de la o fereastră situată la etajul al şaselea al Depozitului de Manuale Şcolare din Dallas, cu o carabină italienească, dotată cu lunetă reglabilă. Pentru a menţine o atare poveste e nevoie de o adevărată putere, iar cei care au comis crima deţin această putere.

Este relativ uşor să asasinezi un preşedinte; există modalităţi de a înfrînge apărătorii. „Asigurarea unei protecţii absolute pentru oricine este o sarcină imposibil de îndeplinit", după cum spun chiar oamenii din Serviciul Secret[1]. În definitiv, pe 22 noiembrie 1963, cînd a fost ucis JFK, Serviciul Secret nu deţinea nici o limuzină blindată pentru protejarea preşedintelui. FBI-ul avea patru maşini blindate; Serviciul Secret nu ceruse niciodată vreuna.

Uciderea în sine a unui preşedinte este un lucru relativ simplu, dar tăinuirea asasinilor şi a celor care i-au angajat, aranjarea evacuării neoservate a lor de la locul crimei şi în siguranţă, crearea unui „ţap ispăşitor", (cuvîntul folosit chiar de Oswald înainte de a fi ucis, la rîndul lui) care să preia vina, şi difuzarea unei poveşti de acoperire în acele prime momente tulburi care să fie păstrată neatinsă pentru următoarele cîteva generaţii, ei bine, pentru acestea e necesar un complot de forţa şi măiestria unui angrenaj imens. Modul abil în care au fost orchestrate toate acestea demonstrează îndemînarea conspiratorilor şi faptul că cei care sînt răspunzători fac parte din eşaloanele superioare ale structurilor guvernamentale, alături de stăpînii lor din elita puterii. Conspiraţia în sine e dovedită de existenţa unor astfel de circumstanţe.

Şi mult mai important este faptul că povestea de acoperire n-a fost menită numai să asigure tăinuirea identităţii criminalilor şi a celor care i-au sprijinit, ci şi a face posibilă preluarea totală a frîielor conducerii Statelor Unite şi ca această cabală să exercite un control efectiv

---

1 McCarthy şi Smith *Protejînd preşedintele* (New York Morrow, 1985). Morrow,1985.

asupra unor serii de președinți, începînd cu Lyndon B. Johnson și pînă în zilele noastre. Cercetați lista.

Ce a generat acest complot ucigaș? Care au fost conflictele imense ce au determinat uciderea unui președinte tînăr și extrem de popular? Kennedy de-abia își stabilise primul punct al platformei sale politice pentru realegere, promițînd să aducă acasă o mie de soldați din Vietnam pînă la Crăciunul anului 1963 și să retragă tot personalul militar din Indochina pînă la sfîrșitul anului 1965. Turneul de la Dallas, alături de Johnson și Connally, marca începutul campaniei sale electorale pentru 1964. Complotiștii nu mai puteau aștepta. Crima fusese deja regizată, iar focurile aveau să fie trase la Dallas în ziua aceea.

Nu poate fi decît un singur motiv destul de puternic ca să determine coalizarea aproape instantanee a unei astfel de cabale în acel scop unic. Acest motiv a fost teama de realegerea mai mult ca sigură a lui Kennedy. Alternativa era să preia controlul asupra puterii prezidențiale cu orice preț. Ridicînd străvechea întrebare *„cui bono?*" — în folosul cui? — trebuie să examinăm natura tensiunilor fatale care au învăluit zilele administrației Kennedy și trebuie să înțelegem modul în care acestea împiedicau alte planuri, ale altor oameni, în goana lor nebună după puterea mondială.

Poporul american a fost făcut să creadă că misterul asasinării lui Kennedy trebuia elucidat de munca masivă de investigare a crimei făcută de acei membri ai comisiei înființată pe 29 noiembrie 1963 de către noul președinte, Lyndon Johnson, la o săptămînă după moartea lui JFK. În ziua aceea memorabilă, LBJ l-a chemat la Casa Albă pe vechiul său confident și prieten de încredere, J. Edgar Hoover, veteran în postul de director al FBI-ului, pentru o discuție intimă. LBJ și Hoover locuiau vizavi, pe aceeași stradă din Washington, D.C. de nouăsprezece ani. Hoover vizitase frecvent ferma lui Johnson din Texas, de pe malurile rîului Pedernales. Erau genul de prieteni care mențin relația din necesitate. Aveau nevoie unul de altul; se înțelegeau unul pe celălalt; trecuseră prin foc împreună. Știau locurile de pe culoarele puterii unde se aflau îngropate o mulțime de cadavre.

În ziua aceea, LBJ avea nevoie de urechea și de sfatul bătrînului său camarad. Înregistrarea acestei întîlniri se află într-un buletin scris și semnat de Hoover în ziua respectivă. După cum relatează acesta, Johnson l-a întrebat dacă îi „erau cunoscuți membrii grupului ales de președinte pentru a examina raportul meu (al lui Hoover)" asupra asasinării lui Kennedy. Hoover a răspuns negativ. Johnson a spus că speră ca „examinarea" să se poată face „numai pe baza raportului meu (al lui Hoover) și a dosarelor întocmite de mine".

Apoi Johnson l-a întrebat pe Hoover ce crede despre membrii propuși pentru comisie și a înșirat numele lor: Allen Dulles, John McCloy, generalul Lauris Norstad, congresmenii Hale Boggs și Gerald Ford, senatorii Richard Russell și John Sherman Cooper. El (Johnson) nu-l dorea pe senatorul Jacob K. Javits „din motive pe care nu le-a expus", scrie Hoover.

Președintele Johnson n-a discutat cu Hoover numele omului pe care-l voia în fruntea grupului, Earl Warren, președintele Curții Supreme de Justiție a Statelor Unite; și, din anumite motive, generalul Norstad s-a sustras de pe lista finală a membrilor comisiei.

După această întîlnire, președintele Johnson, prin Decretul prezidențial 11130, datat 29 noiembrie 1963, „a creat o comisie care să investigheze asasinarea de pe 22 noiembrie 1963 a celui de-al 35-lea președinte al Statelor Unite, John Fitzgerald Kennedy".

Președintele a cerut comisiei „să evalueze toate faptele și circumstanțele în care s-a produs asasinarea, precum și uciderea ulterioară a presupusului asasin, și să-i raporteze toate datele și concluziile[1]".

Observați că ordinul lui Johnson cerea comisiei să nu facă mai mult decît „evaluarea faptelor" și „raportarea concluziilor". Ambele aceste puncte sînt irelevante. Comisia a servit la împiedicarea acțiunii juridice din Texas și a înăbușit amenințarea unei anchete parlamentare de amploare. Chiar din prima zi de ființare a Comisiei Warren, aceasta s-a confruntat cu implicația că presupusul asasin era bărbatul ucis de Jack Ruby în Dallas, cînd acesta era mutat de la o închisoare la alta. E

1 Din *Raportul Warren*, citat de Associated Press.

posibil ca grupul de anchetă să-și fi început cercetările cu „examinarea dosarelor și a rapoartelor" întocmite de FBI; dar pînă la data difuzării propriului raport de douăzeci și șase de volume, în septembrie 1964, acesta a fost influențat de farmecul poveștii de acoperire schițată de cabala elitei puterii — aceeași poveste de acoperire care există și azi.

Primul lucru pe care ar fi trebuit să-l facă președintele Johnson ar fi fost să ceară ca procesul asasinării lui JFK să aibă loc în Texas. Faptul că Lee Harvey Oswald era mort nu reprezenta un impediment în fața necesității legale a unui asemenea proces. Oswald nu l-a ucis pe JFK. El a fost „țapul ispășitor" din scenariul de acoperire. I-ar fi fost cu desăvîrșire imposibil poliției din Dallas să arate ce informații cu adevărat incriminatorii avea, suficiente pentru a justifica arestarea acelui tînăr în timp ce se afla într-un loc îndepărtat de teatrul crimei. Membrii Comisiei Warren erau destul de competenți să înțeleagă asta. În schimb, ei au fost victimele unor presiuni fantastice exercitate de cei care au pus la cale acoperirea.

Întrucît este limpede că se crease o tensiune enormă la cel mai înalt nivel în timpul celor o mie de zile ale președinției lui Kennedy, din 8 noiembrie 1960 pînă în 22 noiembrie 1963, este esențial să trecem în revistă și să analizăm „Zilele Camelotului".

Tocmai acest cuvînt, „Camelot", care definește cele „o mie de zile" ale lui Kennedy, trebuie examinat. Între 1962 și 1963, armata americană a desfășurat un studiu contractual tipic, numit „Camelot", în cadrul unui grup „consultativ" de experți care era asociat cu Universitatea Americană din Washington.

Din pricina unui anumit tratament al armatei în perioada Kennedy sau a felului în care armata a perceput acest tratament din zilele tandemului JFK-McNamara, au existat multe autorități militare care și-au exprimat deschis dezacordul față de cei doi și de politica lor. De aceea nu e de mirare că membrii acelui grup consultativ care studiau un contract al armatei nu-l agreau pe Kennedy și au folosit expresia „Camelot" într-un sens peiorativ, intenționîndu-se ca denumirea să aibă o conotație de poreclă sarcastică la adresa președintelui. Cu siguranță nu s-a dorit înregistrarea sa ca un titlu de laudă la adresa lui JFK. Interesant este faptul că termenul peiorativ și-a pierdut astăzi sensul

pentru majoritatea oamenilor şi a devenit simbolul popularității lui Kennedy, implicînd stilul şi noblețea președinției sale.

Totul a început cu romantica alegere. Kennedy era privit ca un virtual mîntuitor. Atît de puternică era charisma lui Kennedy, încît soția unui faimos membru al anturajului lui Kennedy a fost auzită spunînd, în timpul antractului unei piese jucate la vechiul Warner Theater, la puțină vreme de la instalarea în funcție a lui JFK: „Nu-i așa că e minunat? Este exact ca intervalul dintre ante Christum și anno Domini[1]."

În ultimele zile ale celui de-al doilea mandat al lui Dwight Eisenhower, giganticul mecanism financiar multinațional, care i-a înlesnit lui Ike călătoria de la SHAPE (Statul Major al Comandamentului Suprem al Forțelor Aliate, Europa) via președinția Universității Columbia către prima funcție în stat, și-a dat seama că mereu popularul „Bătrîn" poate fi tare. Eisenhower a părăsit postul lăsînd în urmă un surplus substanțial la bugetul federal și dînd un bobîrbac pălăriei sale în fața amenințărilor complexului militar-industrial. Drept urmare, acești manipulatori de excepție au reținut miliarde de dolari din bugetul afectat perioadei 1961-1962, știind că vor putea face mai mult cu sprijinul unui vechi prieten ca președinte în 1961. Se așteptau ca noul președinte să fie Richard M. Nixon.

Nixon fusese întotdeauna prietenul intim al marii finanțe. După cum îi plăcea să o spună, cînd încă își satisfăcea serviciul militar la marină din timpul Celui de-al Doilea Război Mondial, răspunsese unui anunț dintr-un

---

1 Vorbitorul era doamna William Bundy, fiica fostului ministru de externe Dean Acheson, soția asistentului ministrului apărării, William Bundy, și cumnata lui McGeorge Bundy, pe care Acheson voia ca JFK să-l facă ministru de externe. Totuși, Kennedy l-a ascultat pe fostul său mentor de la Harvard, William Yandell Elliott, mai degrabă decît pe Acheson și l-a ales pe Dean Rusk în locul lui Bundy, pe care l-a adus la Casa Albă ca asistentul său în probleme de securitate națională. Pentru acest serviciu, Rusk i-a asigurat lui Elliott un cabinet în Ministerul de Externe nu departe de al său; de altfel, pe unul din pereții goi ai acelui cabinet atîrna o scrisoare de o pagină cu antetul Casei Albe pe care se vedea scris "Mulțumesc că mi l-ai prezentat pe Dean Rusk". Era semnată John Fitzgerald Kennedy.

ziar din Los Angeles care fusese dat de un grup financiar ce căuta un candidat tînăr și maleabil pentru alegerile parlamentare. Cu sprijinul lor financiar, Nixon a cîștigat alegerile. Restul biografiei vieții sale politice s-a derulat în umbra și sub tutela centrelor financiare de putere.

Ceea ce nu spune Nixon este, în primul rînd, cum a ajuns în postura de a accede la acea funcție. În 1941 lucra în Oficiul Administrației Prețurilor alături de un alt tînăr jurist întreprinzător, Irving S. Shapiro. Acolo au învățat amîndoi să slujească marile interese și ce valoare are o poziție „anticomunistă". (Shapiro, fiul unui lituanian expatriat, a ajuns să lucreze în Ministerul Justiției ca avocat într-un proces larg mediatizat, împotriva a unsprezece lideri din eșalonul superior al Partidului Comunist American[1]. De aici a urcat pas cu pas în cadrul Companiei DuPont, pînă cînd a ajuns în funcția de președinte.) Nixon, în drumul său spre Camera Reprezentanților și ulterior spre Senat și vicepreședinție, i-a atacat cu sălbăticie pe Alger Hiss și pe Helen Gahagan Douglas.

Cu toate că anii de viață publică i-au adus lui Nixon o oarecare popularitate, nu a putut cîștiga alegerile prezidențiale împotriva lui John F. Kennedy în 1960. În consecință, proiectele ambițioase de îmbogățire, amînate din perioada Eisenhower, s-au îngrămădit pe umerii președintelui Kennedy. Cea mai mare afacere de miliarde de dolari, după cum am arătat în capitolele precedente, era menită să fie războiul din Vietnam, ținut aproape în amorțire pînă în 1960, dar gata să izbucnească la un semn.

Chiar înainte de instalarea noului președinte, cînd președintele Eisenhower a avut o convorbire particulară cu Kennedy, l-a informat pe acesta că singurul motiv de îngrijorare în Asia de Sud-Est va fi micul regat al Laosului. Activitatea militară din Laos era un lucru deja cunoscut. În contrast, în revista *Time* au apărut numai șase articole despre Vietnam în cursul anului 1960. Deși conflictul din

---

1 Acest proces senzațional a fost cunoscut ca procesul Medina, luîndu-și numele de la judecătorul său Harold S. Medina. A fost ținut la curtea federală în 1948 și a durat peste nouă luni.

Vietnam se desfășura în clandestinitate din 1945, cînd Kennedy a preluat funcția încă fierbea la foc mic.

Planul CIA împotriva lui Castro era urgent. Imediat după alegeri, CIA transformase proiectul secret cubanez dintr-o operațiune de trei sute de oameni într-una cu trei mii de oameni. În jurul datei instalării lui Kennedy, era mai greu de stăpînit elanul exilaților cubanezi (așa cum au spus-o Allen Dulles, directorul CIA și Richard Bissell, director adjunct la planuri, ca o amenințare la adresa lui JFK) decît să dea undă verde încercării acestora de a-și elibera singuri țara. Kennedy primea botezul presiunilor CIA.

În așteptarea instalării lui Nixon ca președinte, fuseseră amînate proiecte chiar mai bine finanțate. De mai mulți ani, aviația militară își dorea un nou avion de vînătoare cu reacție. Acest avion de vis fusese denumit „Everest", după numele generalului Frank Everest, cel mai neobosit susținător al proiectului. Și marina avea nevoie de un avion. Însă Eisenhower, hotărît să-și încheie mandatul cu un surplus bugetar, nu a permis semnarea unui contract ce ar fi putut împovăra administrația sa. În perioada instalării lui Kennedy, existau speranțe pentru un buget de două pînă la patru miliarde de dolari, care să fie folosit pentru cel mai mare contract de achiziție al avioanelor militare încheiat vreodată. Toată industria aeronautică știa acest lucru și se acționa intens în tentativa de a obține crema acelui contract.

Kennedy l-a numit pe Robert McNamara în postul de ministru al apărării. Fost statistician în aviația militară în vremea Celui de-al Doilea Război Mondial și fost profesor la Școala Comercială de la Harvard, mai recent se aflase în fruntea Companiei Motor Ford, unde (ca membru al unui grup cunoscut la Harvard ca „whiz kids") a ajuns direct din serviciul militar aerian după încheierea războiului. McNamara a devenit președinte al Companiei Ford pe 9 noiembrie 1960, la o zi după alegerea lui JFK.

McNamara nu era familiarizat cu avioanele militare sau cu sistemul complicat de aprovizionare al armatei, dar știa destul de bine ce înseamnă să dispună de patru

miliarde de dolari din punct de vedere politic. A anunțat că va încheia contractul după un studiu atent[1].

În scurt timp, cei mai de seamă competitori au devenit Compania Aeronautică Boeing și o propunere comună făcută de General Dynamics și Compania Aeriană Grumman. Aeronava dorită de militari a fost denumită „Tactical Fighter Experimental", sau TFX, avion de vînătoare strategic experimental. Aviația militară dorea un avion de vînătoare cu totul deosebit, ale cărui aripi să se încline spre spate în timpul zborului pentru a dezvolta o viteză mai mare.

Atunci McNamara a provocat surpriză. A luat din banii destinați marinei militare și i-a adăugat la suma totală, spunînd că asta va reprezenta un adaos financiar pentru ceea ce el a numit „interese comune". Era de părere că, deși caracteristicile dorite de marină și de aviație erau extrem de diferite, trebuia să fie destule părți „comune" care să ducă la o reducere a costului avionului. În acel moment, întregul program înregistra o creștere de o mie șapte sute de avioane, dintre care două sute treizeci și cinci erau destinate marinei, pentru un preț total al contractului inițial de șase miliarde și jumătate de dolari.

Acesta a fost cel mai mare contract unic încheiat vreodată pe timp de pace. Kennedy și cei din anturajul său aveau propriile păreri despre cum vor folosi această sumă de bani. Erau un grup politic îndrăzneț și pragmatic. Victoria din 1960 fusese prea neconcludentă ca să stea liniștiți. Și-au dat seama că, în perspectiva alegerilor din 1964, șase miliarde și jumătate de dolari (sau mai mult) vor netezi considerabil drumul spre un al doilea mandat.

Așa că președintele l-a cooptat în echipa TFX pe Arthur Goldberg, ministrul muncii, un bătrîn înțelept, veteran OSS din Cel de-al Doilea Război Mondial. Nu se consultase cu Goldberg înainte de a lua o hotărîre în privința Operațiunii Bay of Pigs, o greșeală pe care n-avea să o repete. Goldberg avea o idee. Să folosească acest potențial de șase miliarde și jumătate de dolari, prin orice mijloace posibile, în comitatele marginale de pe tot teritoriul Statelor Unite selectate „politic", pentru

1 McNamara avea puțină experiență cu privire la distincția dintre servicii și a încercat să ia banii armatei ca și fondurile marinei pentru acest contract de achiziție. Armata l-a convins să nu îi implice în această cauză.

întărirea Partidului Democrat. Goldberg şi McNamara au început colaborarea. McNamara a creat o anfiladă de birouri legate printr-un coridor de propriul său cabinet din clădirea Pentagonului, cu un colectiv care n-avea altceva de făcut decît să schiţeze direcţia programului de alegere a fabricantului lui TFX.

Oficiul meu se afla la cîteva uşi de noile birouri şi le-am vizitat adesea pentru a lua prînzul împreună cu Ron Linton, şeful secţiei lor, şi cu alţi „whiz kids" din Pentagon. Am observat că pereţii acestor birouri erau tapetaţi cu hărţi politice. În scurt timp, la sugestia lui Goldberg, a fost colorat un set dintre aceste hărţi, pentru a indica fiecare ţinut care a votat cu Kennedy în 1960 şi cele care au mers cu Nixon.

După aceea, membrii acestui colectiv, lucrînd cu statisticile Ministerului Muncii, au examinat în detaliu fiecare propunere importantă pentru TFX. O propunere înseamnă un munte de hîrtii. Se întîmpla destul de frecvent ca la Pentagon să sosească o singură ofertă pentru diverse articole militare, livrată într-un camion imens. Procesul de „cartare" a ofertelor includea contractanţii de bază, adică Boeing şi General Dynamics/Grumman, iar de la ei în jos, pînă la cei mai mici subcontractanţi. Fiecare subcontractant era indicat pe hărţile ţinuturilor. Echipa lui Goldberg marca locul fiecărei uzine, calculînd numărul de locuri de muncă ce se vor crea, suma de bani investită acolo, cît trebuie să se mai construiască şi orice alţi factori politici[1].

În scurtă vreme, s-a putut obţine pe un set de hărţi o diagramă a impactului pe care-l avea un contract acordat lui Boeing, iar pe un alt set de hărţi, implicaţiile unui contract cu General Dynamics/Grumman. Congresmenilor, senatorilor şi politicienilor locali democraţi din toată ţara le-au fost distribuite, confidenţial, copii ale acestor diagrame, aşa încît aceştia să-şi facă un capital din efectele

1 Practica respectivă nici nu a început şi nici nu s-a sfîrşit o dată cu administraţia Kennedy. Un articol apărut în *Washington Post* pe 18 februarie 1986, a relatat că deputatul american Mike Synar a fost să vadă acel strict secret avion de vînătoare Northrup Stealth. La hangar, congresmanul Synar a declarat: „Afişaseră această diagramă care arăta toate statele în care era realizat proiectul Stealth." Acesta era conceptul McNamara/ Goldberg drapat în toga lui Reagan."

acestor oferte. Curînd, vestea că în biroul lui McNamara au fost făcute astfel de grafice a ajuns la contractanți.

S-a întîmplat să-i vizitez biroul în ziua în care se primise de la un contractant major știrea că se proiecta deschiderea unei fabrici într-o zonă izolată din Utah. Ținutul respectiv fusese pro republican în 1960. E inutil să spun că procedeul de a cîștiga simpatia electoratului republican în acest mod s-a repetat în toată țara. Șase miliarde și jumătate de dolari e o sumă și contribuie foarte mult la o campanie electorală.

În vreme ce se studia impactul politic asupra încheierii acestui contract imens, McNamara a fost nevoit să schițeze procedeul clasic de alegere a fabricantului. Dispunea de doi dintre giganții industriei naționale, cu vasta lor rețea de contractanți și subcontractanți, angajați în cea mai mare bătălie din istoria corporațiilor. A reușit să profileze patru studii complete de evaluare, fiecare dintre ele conținînd analiza amănunțită a fiecărui articol și a fiecărei oferte, înainte de a trimite întregul pachet de sugestii Consiliului de Selecție a Sursei — care avea ultimul cuvînt și era format din autoritățile superioare ale celor două arme.

Ulterior, în timpul audierilor senatoriale asupra încheierii acestui contract, generalul Curtis LeMay, comandantul aviației, a declarat unei subcomisii senatoriale de anchetă condusă de senatorul John L. McClellan că procedura de alegere a necesitat două sute șaptezeci și cinci de om-ore de muncă.

Alegerea s-ar fi putut face și în perioada Eisenhower și s-ar fi putut face și în 1961. Era totul pregătit pentru a se lua o decizie rapidă în favoarea Companiei Boeing imediat după instalarea lui Kennedy în funcție. Dar o dată cu adaosul financiar al marinei și cu conceptul de selectare pe considerente politice al tandemului Goldberg/McNamara, decizia a fost tergiversată de la lună la lună, în fiecare ținut al țării, în timp ce politicienii storceau fiecare picătură din acest proces... și ducă-se dracului companiile aeriene și armele. Echipa lui Kennedy, ca întodeauna, nu scăpa din ochi alegerile din 1964.

Pe 23 noiembrie 1962 — la peste doi ani de la alegeri — Consiliul de Selecție a Sursei se hotărîse, în sfîrșit. Cei mai mulți dintre înalții responsabili prezenți la acea întru-

nire au plecat încredințați că decizia a fost luată în favoarea Companiei Boeing. În seara aceea, Eugene Zuchert, ministrul forțelor aeriene, a împărtășit cîtorva prieteni vestea că alegerea se oprise asupra lui Boeing.

Dar în culise se hotărîse altceva, ce nesocotea întregul sistem militar. Orice schimbare majoră în procedeul de achiziții al armatei, mai ales fiind vorba de șase miliarde și jumătate de dolari, e sortită să aibă un efect la fel de mare ca încercarea cuiva de a rescrie Biblia. Nu poate fi făcută fără o argumentație intensă, prelungită și foarte viguroasă.

McNamara era conștient că el și Kennedy se jucau cu focul. În după-amiaza acelei zile de vineri în care a primit alegerea Consiliului de Selecție a Sursei în favoarea lui Boeing, McNamara cunoștea deja rezultatul final al examinării din punct de vedere politic a celor două oferte, adică punctul de vedere al lui Goldberg. Aceasta arăta limpede că oferta lui General Dynamics/Grumman ar fi adus o mai mare răsturnare a sorților în favoarea democraților în urnele de votare.

Mai mult decît atît, McNamara avea de rezolvat o problemă importantă de unul singur. Trebuia să fie sigur că varianta pe care o va alege va zbura cu adevărat. McNamara, de fapt, nu se pricepea la avioane. Avea printre oamenii săi un experimentat pilot de încercare, Alfred W. Blackburn; Blackburn a fost angajat în 1959 de Direcția de Cercetare și Tehnologie din cadrul Ministerului Apărării, anume pentru proiectul TFX. Însă Blackburn era în favoarea ofertei lui Boeing, așa că McNamara nu putea discuta această problemă personală cu el.

Pentru a rezolva problema, McNamara i-a telefonat unui prieten și i-a cerut numele unui om care să poată garanta pentru proiectul lui General Dynamics. Prietenul i l-a recomandat pe Kelly Johnson de la Lockheed, șeful faimosului „Skunk Works“, un atelier unde fuseseră proiectate multe dintre cele mai bune avioane fabricate de Lockheed. Johnson proiectase, printre altele, avionul de recunoaștere și interceptare U-2 folosit de CIA. McNamara i-a trimis planurile modelului General Dynamics și i-a cerut să le verifice valabilitatea. Johnson a studiat cu atenție proiectul aparatului.

Soarta proiectului TFX de șase miliarde și jumătate de dolari era pusă în mîinile unui om care-și consacrase toată viața construirii unor avioane de calitate superioară și o făcuse la concurență cu ambele firme candidate, General Dynamics și Boeing. Chiar și în acest stadiu al jocului, soarta a avut rolul ei.

Cu mulți ani în urmă, Roger Lewis, directorul consiliului de administrație și președintele la General Dynamics, lucrase la Lockheed. El și Kelly Johnson fuseseră buni prieteni, iar în 1962 relațiile erau la fel de bune. Lewis era un vechi specialist în aeronautică și fusese implicat în această industrie încă din anii de glorie ai deceniului al patrulea. Kelly a examinat cu mare atenție modelul propus de General Dynamics, gîndindu-se, fără îndoială, cît de mult însemna acest lucru pentru vechiul său camarad.

Johnson l-a sunat pe McNamara și i-a spus că planul lui General Dynamics este bun și l-a asigurat că avionul va zbura. Ulterior, Roger Lewis avea să spună într-o manieră destul de reținută: „Compania se aștepta să producă un avion excepțional, mulțumită faptului că îndemînarea noastră n-are competitor."

Cu analiza lui Goldberg în mîini și susținut de telefonul primit de la Johnson de confirmare a aptitudinii de zbor a aparatului, McNamara a programat o întîlnire pentru 24 noiembrie 1962, pentru a anunța hotărîrea. A ignorat votul Consiliului de Selecție a Sursei și pe toți marii demnitari din cadrul celor două arme și a anunțat că hotărîrea lui s-a oprit asupra modelului propus de General Dynamics. Cu aceasta, a autorizat începutul procesului de cercetare tehnologică, testarea în tunelul aerodinamic, construirea machetei avionului și toate celelalte operațiuni necesare dezvoltării unui sistem de înarmare complet.

Pe opt aprilie 1963, într-o perioadă de controverse intense, McNamara a autorizat redactarea unui contract din partea oficiului de achiziție al aviației militare pentru baza militară aeriană Wright Patterson, care, în schimb, a autorizat Consorțiul General Dynamics/Grumman să producă douăzeci și două de modele de încercare TFX. Ulterior, generalul Curtis LeMay a declarat că nici unul dintre grupurile aero-navale de evaluare, de la cel inițial pînă la consiliul final care a recomandat modelul

Boeing — din care a făcut și el parte — n-a indicat modelul General Dynamics. Membrii Consiliului de Selecție a Sursei, care au votat pentru Boeing, au fost surprinși de schimbare. Al Blackburn, care lucrase la acest proiect din 1959, a demisionat. Ca să nu mai vorbim de sentimentele de revoltă de la Boeing și lunga sa listă de subcontractanți.

Decizia a stîrnit rumoare de la un capăt al industriei aeronautice la celălalt și în lumea afacerilor. Dacă Boeing, contractantul tradițional numărul unu al Apărării, poate fi înlăturat, oricine poate fi exclus de la orice contract, din motive arbitrare de natură politică. „M-a surprins faptul că hotărîrea a fost luată fără consultare. Consider că aceasta nu este o procedură normală. Am crezut că opinia noastră, a tuturor, a fost unanimă și atît de limpede, încît am fost complet uluit de decizie", a declarat LeMay[1].

În fața opoziției furibunde, McNamara s-a ținut tare pe poziție. A spus că alegerea sa s-a oprit asupra modelului General Dynamics, deoarece oferta acestora a arătat mai multă înțelegere față de sumele implicate și a oferit un minimum de divergențe pentru un model comun al versiunilor aviației și marinei militare. Bineînțeles că asta n-a făcut decît să pună paie pe foc, deoarece tocmai acesta era motivul pentru care cele două arme nu agreau modelul General Dynamics, știind cu toții că un aparat cu baza pe un portavion trebuie sa fie proiectat foarte diferit de unul cu baza la sol.

În declarația dată în fața Congresului, McNamara a revenit și a avertizat generalii și amiralii, spunînd că procedeul decizional în cazul TFX este o mostră a unei noi politici și că a trecut vremea cînd armelor li se permitea să-și dezvolte propriul sistem de înarmare. A adăugat că a ales General Dynamics deoarece Boeing lucra nesatisfăcător și că, de fapt, plănuise să construiască avioane diferite pentru marină și aviație.

1 Înaintea zilei de luni care a urmat acelei decizii, toate birourile în care au fost dezvoltate diagrame și informații pentru studiul Goldberg au fost evacuate complet și colectivul de lucru transferat — îndepărtat în totalitate din clădirea Pentagonului.

În toiul luptei, forțele lui Kennedy și-au impus ferm punctul de vedere, ascunzîndu-l, însă, sub o pojghiță de cumpănire. În contrast cu civilii din ierarhia Pentagonului din perioada precedentă — ca Charlie Wilson de la General Motors, Tom Gates de la Morgan Guaranty Trust și Neil McElroy de la Lever Brothers, personalul lui McNamara erau teoreticieni: Roswell Gilpatric, Cyrus Vance, Eugene Zuckert și Paul Nitze. Aceștia nu erau nici experți militari, nici favoriți ai industriașilor. Datorită lui Kennedy, ei au fost împuterniciți să ia aceste decizii în pofida preferințelor veteranilor complexului militar-industrial cu funcții înalte. Tocmai acești oameni aflați în posturi mari erau neliniștiți. Ei și aliații lor au fost aceia care au început să creadă și să proclame: „Kennedy trebuie să dispară!"

Gilpatric, un bancher newyorkez care era adjunctul lui McNamara, a fost trimis să țină un important discurs la un congres al bancherilor pe 9 aprilie 1964. Tema, „Impactul schimbării programului de apărare asupra economiei Statelor Unite", a fost, de fapt, cu mult mai pertinentă decît se aștepta auditoriul. Le-a vorbit bancherilor despre decizia TFX — și, desigur, mass-mediei — într-un moment în care acesta era un subiect fierbinte.

Într-un paragraf introductiv, el a arătat scopul acestui subiect. Noua politică a lui Kennedy era ceva nemaiîntîlnit. „N-am nici cea mai mică îndoială că economia noastră se poate adapta unei reduceri a cheltuielilor militare", a zis Gilpatric — și, cînd a zis-o, s-au cutremurat toate ferestrele clădirilor instituțiilor militare din lume. Atingea un subiect sacrosant: Poate vreo națiune să-și permită pacea? Poate exista în pace?

O dată aruncată această bombă, a continuat să explice decizia în cazul TFX, observînd: „Modificările cheltuielilor pentru apărare din cadrul bugetului pot crea probleme importante în comunitățile individuale." Dacă auditoriul a înțeles ce a vrut să spună, și-a dat seama că acesta se apropia foarte mult de punctul de vedere al lui Goldberg. „Noi ne străduim să facem un efort deosebit pentru a da de lucru acolo unde se poate face efectiv ceva, în zonele de depresiune economică." Traduceți referirea la „zonele de depresiune economică" în „zonele care au votat pentru

Nixon și de aceea sînt necesare în rîndurile democraților" și veți fi mai aproape de adevăr.

După care Gilpatric a făcut o afirmație îndrăzneață: „Trebuie să înțelegem ca esențial faptul că Ministerul Apărării nu este nici gata și nici pregătit să se sustragă cerințelor securității naționale pentru a susține economia, fie ea a întregii țări, fie a unei regiuni sau comunități."

În ciuda acestei declarații, exact acesta era lucrul pe care, indirect, implementarea politicii lui Goldberg tocmai îl făcuse. Și cu toate că era încredințat că nimeni nu va înțelege adevăratul mesaj, Gilpatric (poate pentru lămurirea companiei Boeing și a numeroșilor săi aliați din interiorul și din afara armatei) a adăugat: „În încheierea și în administrarea contractelor am inițiat o arie largă de demersuri pentru a perfecționa întregul procedeu... Coordonarea contractului TFX a arătat cîteva dintre tehnicile elaborate pentru a fi aplicate în desfășurarea acelor contracte în cazul cărora, în trecut, au apărut probleme acute."

Apoi Gilpatric a încheiat cu: „Domnul McNamara și cu mine, după ce ne-au fost propuse oferte acceptabile, a trebuit să alegem între cele două proiecte... aviația și marina militară vor face o afacere mai bună cu banii contribuabililor decît dacă acest contract s-ar fi încheiat mai devreme..."

Această declarație era făcută într-o perioadă în care la Senat se desfășurau intense audieri în cazul TFX. Veți vedea cît de atent au evitat, atît el cît și McNamara, să facă vreo mențiune directă la faptul că au mers alături de formula lui Goldberg, augmentată de asigurările lui Kelly Johnson de la Lockheed.

Desigur că rolul lui Kelly Johnson în această afacere n-a fost menționat nicăieri. Am fost prieten cu Roger Lewis, președintele de la General Dynamics, și rolul celor de la „Skunk Works" mi-a fost relatat chiar de domnul Lewis.

După cum am spus mai devreme, cele o mie de zile ale președinției lui Kennedy au fost marcate de izbucniri violente și repetate printre elementele din guvern ale elitei puterii și în mediul corporatist multinațional al acestuia, iar acest caz se detașează clar. Este o coincidență înfiorătoare faptul că asasinarea lui Kennedy, survenită

un an mai tîrziu, s-a petrecut numai la cîteva mile de uzinele din Fort Worth, unde se fabrica TFX și, absolut accidental, elicopterele Bell pentru Vietnam.

La baza deciziei TFX a stat un raționament subtil. Jack Kennedy, Bobby Kennedy, McNamara, Goldberg și mulți alții din anturaj nu erau deloc interesați de rezultatul final al unui avion oarecare numit TFX. Kennedy era veteran de război și, în cea mai mare parte a anilor de după Cel de-al Doilea Război Mondial, membru al Congresului. În toți acești ani, Kennedy văzuse scurgîndu-se aproape trei miliarde de dolari în mecanismul militar industrial și felul în care se derulează aceste sisteme de înarmare.

Pentru cercul lui Kennedy, TFX, Skybolt, Dyna-Soar, bombardierul atomic și toate celelalte proiecte care le-au căzut în poală o dată cu victoria în alegeri, reprezentau doar ceea ce doreau Kennedy, Goldberg și McNamara să fie: instrumente ce puteau fi folosite pentru a distribui banii în districtele politice de al căror sprijin aveau nevoie pentru a asigura alegerea președintelui în 1964 pentru un alt mandat de patru ani. De aceea a ținut Gilpatric discursul pe care l-a rostit la congresul bancherilor și de aceea a zis McNamara că a trecut vremea cînd armelor li se permitea să-și dezvolte propriul sistem de înarmare.

Armele și marile industrii care existau pentru armată au fost zguduite de această evoluție. Nu întîlniseră niciodată o provocare atît de serioasă. Combinația de un-doiuri pe care o primiseră îi aruncase în corzi. Pe 17 ianuarie 1961 îl auziseră pe Eisenhower, în mesajul de adio către națiune, îndemnînd la vigilență în privința amenințării la adresa libertății, existentă în stare latentă într-o instituție armată solidă, și la prudență față de puterea complexului militar-industrial.

Acum ei aveau un președinte care nu numai că vorbea despre acele amenințări, dar le lua și banii să-i folosească așa cum credea el de cuviință. Aceasta era semnificația ascunsă a acelei decizii luate în cazul TFX.

Să revenim la declarația finală a lui „Ros“ Gilpatric din discursul său adresat bancherilor pe 9 aprilie 1963: „Nu am nici cea mai mică înțelegere pentru unele păreri care se aud cîteodată, cum că această țară nu-și poate permite dezarmarea.“ Ei bine, de ce gîndea astfel el și toți

oamenii lui Kennedy în acel moment? Răspunsul e cu adevărat uluitor. Deoarece contau pe cel puțin opt ani de președinție în care să mute munții din loc. În același moment, puternica lor opoziție era cu privirea ațintită asupra aceluiași ceas. Alegerile din 1964 se apropiau cu repeziciune.

La începutul acestei cărți, s-a făcut referire la romanul lui Leonard Lewin, *Report From Iron Mountain on the Possibility and Desirability of Peace*. Cartea lui Lewin se referă la un celebru studiu de nivel înalt care a fost comandat oficial în august 1963, dar a fost inițiat, în realitate, în 1961. Cu alte cuvinte, studiul a început, conform afirmațiilor lui Lewin, chiar după inaugurare, o dată cu instalarea lui John F. Kennedy și a noii sale administrații.

Un presupus membru al Grupului Special de Studiu de la Iron Mountain crede că sarcina acestuia a fost precizată de McNamara, William Bundy și Dean Rusk. Oamenii lui Kennedy erau de părere că nici un instrument guvernamental nu depusese un efort real pentru a planifica pacea. Raportul conține o frază deosebit de ciudată: „Ideea unui studiu special... a apărut la începutul anului 1963... Importantele schimbări preconizate a se petrece în privința cheltuielilor de înarmare au contribuit în cea mai mare măsură la materializarea acestei idei..."

Cronologia acestor evenimente, extrem de inteligent înlănțuite de Lewin în roman, este importantă. Totul a început o dată cu inaugurarea. Primul element de mare însemnătate financiară a fost TFX. Acea soluție orchestrată a fost tergiversată de la inaugurare pînă în noiembrie 1962. Reacția armatei, a industriei și a Congresului era previzibilă. Apoi, în aprilie 1963, McNamara a anunțat că lucrurile se schimbaseră. Peste cîteva zile, Gilpatric a ținut acel discurs semnificativ, iar în august 1963 au fost selecționați membrii Grupului Special de Studiu. Grupul Kennedy nu era departe de realizarea scopului propus. Aveau să încalece pe cele șase miliarde și jumătate ale proiectului TFX pentru a ajunge la un al doilea mandat și a pregăti America pentru pace. Războiul din Vietnam și cheltuielile sale de miliarde nu figurau nicăieri în planurile lor.

Își putea permite America o „dinastie" Kennedy?

Acest program al lui Kennedy a început să iasă la suprafață cu decizia în proiectul TFX și a fost confirmată prin existența — cunoscută numai de cîteva persoane — a Grupului Special de Studiu despre „posibilitatea și oportunitatea păcii". Nimic, absolut nimic altceva nu putea să aibă un impact mai mare asupra giganticului angrenaj militar al acestei țări ca spectrul păcii. Planul lui Kennedy pulveriza nu sute de milioane, nici chiar miliarde, ci chiar trilioane de dolari (Războiul Rece a costat nu mai puțin decît șase trilioane de dolari). Cutremura însăși fundația pe care se ridicase societatea noastră de-a lungul ultimilor două mii de ani.

După cum scrie în *Report From Iron Mountain*:

> Războiul însuși este un sistem social de bază. Este sistemul ce a guvernat cele mai multe dintre societățile existente în istorie, ca și pe cea de astăzi. Capacitatea unei națiuni de a declanșa un război exprimă cea mai mare putere pe care o poate exercita; declanșarea unui război, activă sau contemplativă, este o chestiune de viață și de moarte pe cea mai înaltă scară supusă controlului social... Calitatea de a fi pregătit de război este forța dominantă în societățile noastre... Ea însumează cheltuielile aproximativ egale cu a zecea parte din venitul întregii economii mondiale[1].

John F. Kennedy și consilierii săi erau antrenați într-un joc periculos așa cum se îndreptau ei cu abilitate către realegerea din 1964. Kennedy acceptase provocarea. Duelul, poate cel mai mare din istoria acestei țări, începuse. Din capul locului, John Kennedy avea nevoie de o fundație puternică pe care să-și clădească platforma pentru alegere. A ales Vietnamul, încetarea tuturor activităților militare implicate acolo.

Ca prim pas, Kennedy i-a trimis pe generalul Maxwell Taylor și pe McNamara la Saigon spre sfîrșitul lunii septembrie 1963. Aceștia au revenit la Casa Albă pe 2 octombrie 1963 și i-au prezentat voluminosul lor raport. În parte, acel raport arăta că „Ar fi posibil să se efectueze

---

1 Leonard Lewin, *Report From Iron Mountain* (New York: Dial Press 1967).

retragerea întregului personal american pînă la acea dată..."

„Acea dată", cum se arată limpede în raport, era sfîrșitul anului 1965. Existau deja o mie de soldați puși pe lista întoarcerii acasă la timp pentru a petrece în țară Crăciunul din 1963. Kennedy planifica să-și retragă forțele din Vietnam și să predea conducerea războiului unui nou lider din Vietnam. Acesta a fost primul pas făcut. Pentru adversarii săi, însemna confirmarea direcției pe care o alesese. Au început să acționeze, să acționeze cu repeziciune și cu fermitate.

Ngo Dinh Diem, primul președinte al Vietnamului de Sud, a fost asasinat pe 1 noiembrie 1963, iar Kennedy pe 22 noiembrie 1963.

Foștii președinți Nixon și Ford au scris că președintele John F. Kennedy a fost ucis de un asasin solitar numit Lee Harvey Oswald. Comisia Warren a raportat același lucru.

N-a fost deloc așa.

UNSPREZECE

Lupta pentru putere: Kennedy contra CIA

PUTEREA PREZIDENȚIALĂ: Vine o dată cu funcția sau e necesară o luptă susținută la fiecare pas? Potrivit afirmației lui James David Barber din cartea sa, *The Presidential Character*[1]: „Puterea politică este ca energia nucleară, în stare să creeze deșerturi sau să le facă înfloritoare. Deținerea în sine a puterii nu a însemnat niciodată și posibilitatea de a o folosi. Simpla obținere a ei nu a imprimat puterii o structură omogenă."

John F. Kennedy a ajuns președinte avînd un nume și destulă experiență ca să știe că va trebui să lupte, ca să stoarcă puterea politică din interese ascunse, de o influență covîrșitoare. Dacă a existat ceva care l-a zguduit pe Kennedy mai tare ca înfrîngerea cumplită a brigăzii exilaților cubanezi pe țărmul de la Bay of Pigs, aceasta a fost înțelegerea faptului că s-a lăsat tîrît în acea operațiune de niște oameni neexperimentați din CIA.

Kennedy a luat toată vina asupra lui și s-a gîndit că n-ar fi trebuit să autorizeze invazia. Pe de altă parte, Grupul de Studiu Cubanez (vezi mai jos) a conchis că eșecul Operațiunii Zapata s-a datorat contramandării acelui hotărîtor atac aerian.

Allen Dulles, directorul CIA, nu a fost disponibil în momentul deciziei finale și nici în cel al invaziei propriu-zise. Era în vacanță. O absență extrem de stranie pentru un om care era responsabil cu întreaga operațiune.

În cartea sa, *Kennedy*[2], Ted Sorensen pledează foarte convingător în susținerea ipotezei sale, conform căreia „Kennedy n-a eșuat niciodată". Kennedy a eșuat, însă, în tentativa de a obține controlul efectiv asupra Agenției și a

---

1 James D. Barber, *The Presidential Character* (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1972).

2 Theodore Sorensen, *Kennedy* (New York: Bantam Books, 1965).

importanților parteneri ai acesteia din Ministerul Apărării. A fost eșecul decisiv al scurtei sale cariere prezidențiale. Și-a descoperit adversarii din primul moment, fapt confirmat de ceea ce le-a spus celor din anturajul său: „Cînd voi fi reales, am să destram această Agenție într-o mie de bucăți." Și chiar avea de gînd s-o facă, dar lupta l-a costat viața.

Fostul președinte Harry S. Truman a fost adînc tulburat de vestea morții lui Kennedy. Veteran călit al luptelor politice, el a întrevăzut o legătură de rău augur între moartea lui JFK și CIA. La o lună de la acel eveniment nefericit, timp suficient pentru a-și pune ideile în ordine și a le așterne pe hîrtie, Truman a scris un editorial pentru numărul din 21 decembrie 1963 al publicației *Washington Post*, în care-și exprima fățiș îndoielile în privința CIA:

> De la o vreme a început să mă nelinișteasca modul în care CIA a deviat de la însărcinările sale inițiale. A devenit o armă operativă și, uneori, o armă politică a guvernului...
>
> Nici nu mi-a trecut prin minte, atunci cînd am înființat-o, că CIA va fi angajată în operațiuni de capă și spadă pe timp de pace. Unele dintre complicațiile și dificultățile cu care cred că ne-am confruntat se datorează în parte faptului că această armă secretă a președintelui a deviat atît de mult de la scopul pentru care a fost creată, încît este privită ca un simbol al uneltirilor externe macabre și misterioase, și ca temă a propagandei dușmănoase a Războiului Rece.

Caracterizarea pe care Truman o face Agenției, „simbol al uneltirilor externe, macabre și misterioase", este, din nefericire, foarte exactă. Respectivele „intrigi externe" înseamnă Cuba, Castro și John F. Kennedy, cel puțin în concepția lui Richard Nixon și a lui Gerald Ford, așa cum apar ele exprimate ulterior în articolele scrise pe marginea asasinatului. Chiar și Lyndon B. Johnson a spus că guvernul a girat o „Organizație Criminală" în Caraibe.

Este de-a dreptul uluitor să vedem cum ideile acestor patru președinți, cînd se referă la asasinarea lui JFK, împletesc o țesătură de manevre sinistre care include CIA în scenariul morții acestuia. Oamenii aceștia ne spuneau

ceva. A venit vremea să-i ascultăm și să tragem învățăminte din spusele lor.

Puterea unei agenții care este lăsată să opereze în clandestinitate este nemărginită. CIA știe acest lucru și își folosește puterea în propriul său avantaj. La numai trei zile de la dezastruoasa înfrîngere a cubanezilor, Kennedy a format un Grup de Studiu Cubanez condus de generalul Maxwell Taylor, destinat să „acorde o atenție deosebită învățămintelor ce se pot trage din recentele avenimente petrecute în Cuba".

Prin această măsură, aproape trecută cu vederea la vrema respectivă, președintele declara război Agenției. Grupul de Studiu Cubanez a fost una dintre cele mai importante creații ale președinției lui Kennedy și a generat unul dintre punctele majore de tensiune ce l-au condus în fața gloanțelor din Dallas pe 22 noiembrie 1963.

Pe Kennedy l-a tulburat profund faptul că CIA și Comitetul Întrunit al Șefilor de State Majore au omis să-i dea informațiile și sprijinul cuvenit înainte de a aproba debarcarea detașamentului la Bay of Pigs. A fost la fel de tulburat de rezultatul totalei divizări a conducerii Agenției în timpul operațiunii ce a urmat după debarcare[1].

Judecătorul William O. Douglas de la Curtea Supremă de Justiție, prieten apropiat al președintelui, spunea, amintindu-și o discuție avută cu Kennedy la puțină vreme de la dezastru:

> Acest episod l-a zguduit. Simțise puterea fantastică pe care o dețineau aceste grupuri, diferitele influențe insidioase pe care CIA și Pentagonul le exercitau în politica civilă, și cred că l-a făcut să-și pună întrebarea dacă John Kennedy, președinte al Statelor Unite, poate fi vreodată destul de puternic să controleze

1 Absența lui Dulles și incompetența adjuncților săi, generalul Charles P. Cabell și Richard Bissell, sînt descrise în această carte ca "disiparea conducerii". Trebuie să rețineți bine că această aparentă "disipare" poate sa fi fost bine intenționată. Așa-zisa noastră politică națională "anticomunistă" a cîștigat destul de pe urma lui Castro și a "amenințării sale comuniste", la fel cum a continuat să cîștige în America Centrală și de Sud, în Africa și în Orientul Mijlociu.

efectiv cele două influente agenții. Cred că întîmplarea a avut un efect profund asupra lui... l-a zguduit!

Dar poate fi vreun președinte „destul de puternic să controleze efectiv" CIA și Ministerul Apărării? Eisenhower a înțeles că nu era destul de puternic cînd un U-2 a aterizat în inima Rusiei, în ciuda ordinelor sale exprese de „nesurvolare" în 1960.

Kennedy voia să dovedească faptul că este „destul de puternic" și poate că ar fi reușit, dacă ar fi avut parte de un al doilea mandat. În schimb, a fost mai întîi copleșit și apoi ucis.

Fiecare membru al Grupului de Studiu Cubanez a fost ales dintr-un anumit motiv. Generalul Maxwell Taylor, de pildă, se afla în rezervă de cînd își exprimase în mod public divergența de opinii în legătură cu politica lui Eisenhower față de puterea armatei americane și demisionase din funcția de șef de stat major al acesteia. N-a avut nici o legătură cu procesul decizional privind invazia în Cuba.

Pentru a întări latura militară a comisiei, Kennedy l-a ales pe amiralul Arleigh Burke, considerat de mulți drept cel mai bun șef de operațiuni navale pe care l-a avut vreodată marina militară americană. Amiralul Burke făcuse parte din Comitetul Întrunit al Șefilor de State Majore care fusese îndeaproape implicat în elementele militare ale procesului de planificare și ale pregătirilor de susținere a operațiunii Bay of Pigs. Pregătirea tactică efectivă a invaziei fusese pusă în sarcina unui colonel din infanteria marină; vasele de transport au fost adunate în zona Norfolk, Virginia, iar mare parte din sprijinul logistic a fost furnizat prin intermediul bazei navale inactive de la Elizabeth City, Carolina de Nord. Toate acestea au fost realizate cu sprijinul considerabil al marinei.

Un alt membru al grupului de studiu a fost scorpionul din cutie, Robert F. Kennedy, fratele președintelui și procurorul general al SUA.

Următoarea alegere asupra căreia s-a oprit președintele era machiavelică, date fiind implicațiile politice. Este vorba despre Allen Dulles, directorul CIA, omul care în noiembrie 1960, împreună cu Richard Bissell, adjunctul său, zburase la Palm Beach ca să-i dea președintelui primul raport oficial despre planul înlăturării lui Castro. Același om care, pe 28 ianuarie 1961, i-a raportat din nou

proaspăt instalatului președinte cum evoluează planul, de față cu vicepreședintele Lyndon Johnson, ministrul de externe Dean Rusk, ministrul apărării Robert S. McNamara și președintele Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore, generalul Lyman Lemnitzer, printre alții.

Acum, Kennedy hotărîse să-l facă pe Allen Dulles să treacă prin chinurile acestui studiu amănunțit de la început pînă la sfîrșit, să retrăiască întregul scenariu în vreme ce generalul Taylor interoga anumite oficialități ce fuseseră implicate, într-un fel sau altul, în această operațiune[1].

În ciuda faptului că Allen Dulles era directorul Agenției în momentul în care proiectul fusese prezentat pentru prima oară în martie 1960 președintelui Eisenhower și că tot el l-a informat pe Kennedy înainte și după instalarea acestuia în funcție, el nu era prezent la Casa Albă pe 16 aprilie 1961, cînd au avut loc ultimele dezbateri și cînd președintele a luat hotărîrea de a se declanșa operațiunea. De asemenea, Dulles nu a fost în Washington în perioada crucială cînd a avut loc operațiunea în sine, pentru a coordona activitatea Agenției sale. Își luase liber la sfîrșit de săptămînă, pentru un sejur la Porto Rico.

Există un grup de oameni de afaceri, numit Organizația Tinerilor Președinți, care se află în relații strînse cu Facultatea de Economie de la Harvard și cu CIA. Organizația este formată din persoane care sînt președinți ai propriilor firme și au vîrste de pînă la patruzeci de ani. CIA le înlesnește întîlniri cu tineri conducători din țările străine în scopul de a încheia relații de import-export și de a le acorda privilegii comerciale.

---

1 Biroul meu se afla la mică distanță de saloanele din clădirea Pentagonului folosite de Grupul de Studiu Cubanez. Am colaborat cu CIA în cadrul activităților anticastriste de pe 1 ianuarie 1959. Îi știam pe majoritatea celor convocați de comisie. Mulți dintre ei așteptau în cabinetul meu pînă să fie chemați; mulți s-au întors la mine după ce și-au depus mărturiile și după interogatoriu. Există o opinie generală pe care am auzit-o de la ei. Cuvintele lor erau de fapt: „Acest grup reprezintă o înaltă însărcinare prin prezența unor personalități puternice. Dar cel mai conștiincios om este acela care stă într- un scaun cu spătarul drept, separat de ceilalți, și nu spune niciodată nici un cuvînt." Acel om era Bobby Kennedy. Este notoriu faptul că după fiecare ședință se întorcea la Casa Albă și discuta evoluțiile studiului cu Kennedy și cu anturajul acestuia; dar nu există nici o dovadă că ar fi zădărnicit vreodată dominația CIA asupra anchetei sau că ar fi devenit vreodată conștient că se afla în ghearele ascunse sub mănuși de catifea ale Agenției.

Organizația Tinerilor Președinți s-a întrunit la Porto Rico la sfîrșitul acelei săptămîni, pe 15-16 aprilie 1961, iar Dulles a fost principalul vorbitor. De ce a acceptat — și a onorat — acea invitație într-un moment atît de important, nu s-a explicat niciodată clar. A preferat să eșueze Bay of Pigs? A vrut să-l pună în încurcătură pe noul președinte?

În „Scrisoarea către președinte", referitoare la dezastrul cubanez, Maxwell Taylor declara: „N-a existat nici o autoritate care să coordoneze acțiunile CIA, ale Externelor, Apărării și ale USIA (Agenția de Informații a Statelor Unite), cu excepția președintelui."

Deoarece directorul CIA lipsea, responsabilii din eșalonul al doilea al Agenției — funcționari fără experiență de comandă sau de luptă — au luat „deciziile operative care au crezut că țin de competența lor". Pentru decizii superioare, trebuia să apeleze la președinte. „Domnul Bissell și generalul Cabell s-au aflat tot timpul la dispoziție pentru consultări", dar, e necesar să menționăm că, „de obicei, s-au trimis emisari pentru a obține" aprobări superioare. „Emisar" era cu totul altceva decît „comandant", așa cum cereau responsabilitățile lui Dulles. Procedeul a fost lipsit de eficacitate, așa cum observa Maxwell Taylor în scrisoarea sa: „În definitiv, neajunsul a constat în aceea că nu i s-a prezentat președintelui problema, cînd a fost cazul, și nu i s-a explicat concret care ar putea fi consecințele militare ce decurg dintr-o contramandare de ultim moment a atacului aerian."

În scrisoarea sa, generalul Taylor sugerează clar că, după ce generalul Cabell a primit apelul telefonic al lui McGeorge Bundy prin care se cerea anularea raidului planificat pentru zorii zilei de șaptesprezece, în scopul anihilării ultimelor trei avioane de luptă din modesta forță aeriană a lui Castro, cineva ar fi trebuit să meargă imediat la președinte și să-i explice necesitatea absolută a atacului aerian asupra acestor trei avioane cu reacție de antrenament T-33[1].

1 După cum este menționat într-un capitol anterior, după aprobarea oficială a președintelui dată la miezul zilei pentru planul de debarcare, care includea un atac aerian susținut de patru aparate B-26 pentru a distruge ultimele trei aparate T-33 ale lui Castro aflate la sol, atacul aerian a fost contramandat.

Aceasta a fost problema. În limbajul său precaut, scrisoarea lui Taylor nu menționează niciodată absența lui Dulles, dar dezbate, în timpul întîlnirilor grupului de studiu, această „divizare a conducerii" de față cu Allen Dulles și cu Robert Kennedy. Putem fi siguri că președintele n-a trecut cu vederea acest lucru, în cadrul întîlnirilor neoficiale ce le-a avut cu Bobby și cu ceilalți prieteni din „Mafia Irlandeză".

> În jurul orei nouă și jumătate, pe 16 aprilie, domnul McGeorge Bundy, consilier special al președintelui, i-a telefonat generalului C.P. Cabell de la CIA pentru a-l informa că atacul matinal din ziua următoare nu trebuie să fie lansat...

În mediul schimbător al Grupului de Studiu Cubanez, legătura directă dintre neputința elementelor de comandă din CIA de a se descurca în problema atacului aerian și absența lui Dulles de la sfîrșitul acelei săptămîni, omul responsabil pentru succesul programului anticastrist, a devenit cea mai discutată chestiune.

Pentru grupul de studiu, succesiunea evenimentelor s-a înfățișat extrem de limpede:

> 1. Președintele aprobase debarcarea și lansarea atacului aerian pentru a distruge ultimele trei avioane de luptă ale lui Castro în zori, înainte ca detașamentul să ajungă la țărm.
>
> 2. Mai tîrziu, în seara acelei zile, McGeorge Bundy a anulat atacul aerian, telefonîndu-i lui Cabell. (Exista supoziția potrivit căreia s-ar putea ca însuși Cabell să fi anulat zborul, din motive care au un impact destul de sumbru asupra planurilor de asasinare a președintelui în noiembrie 1963.)
>
> 3. Cabell și Bissell, în absența lui Dulles, n-aveau competența necesară de a merge la președinte să-i prezinte situația și „să-i explice în mod concret care ar

putea fi consecințele militare ce decurg dintr-o contramandare de ultim moment a atacului aerian".

4. Grupul de Studiu Cubanez a adăugat: „Eșecul a fost rezultatul restricțiilor impuse forțelor aeriene anticastriste în planificarea și executarea atacurilor sale, în primul rînd în scopul protejării caracterului secret al operațiunii. Aceste restricții includeau decizia de a folosi numai aparate B-26 ca avioane de luptă, deoarece fuseseră livrate în mari cantități unor țări străine; limitarea atacurilor aeriene la cele lansate de pe aeroporturi necontrolate de SUA, dînd impresia că ar veni de pe pistele cubaneze, în acest fel eliminîndu-se posibilitatea de a utiliza avioane de luptă cu reacție sau chiar T-33 de antrenament; incapacitatea de a folosi baze, altele decît cele cubaneze, aflate la o mică distanță de revenire față de zona-țintă (unui B-26 îi erau necesare aproape nouă ore ca să revină, din Nicaragua, într-o a doua misiune); interdicția de a folosi piloți americani pentru operațiuni tactice aeriene; restricții în privința muniției, în special a napalmului; anularea atacurilor programate pentru zorii zilei Z. Probabil că ultima menționată a fost și cea mai importantă cauză a eșecului, de vreme ce a fost spulberată ultima șansă de a zdrobi forța aeriană a lui Castro în timp ce se afla la sol. Se pare că anularea a survenit parțial ca urmare a faptului că nu li s-a prezentat președintelui și ministrului de externe destul de clar planul atacului aerian, dar, cu mult mai important, că au existat temeri în privința efectelor pe care le-ar produce atacurile aeriene asupra poziției SUA în cadrul dezbaterilor referitoare la Cuba, ce aveau loc în perioada respectivă la ONU. Și, în final, omisiunea de a i se prezenta președintelui problema, cînd a fost cazul, pentru a i se explica în mod concret care ar putea fi consecințele militare ce ar decurge dintr-o contramandare de ultim moment a zborului."

Membrii comisiei de anchetă au văzut în această contramandare cauza esențială a eșecului întregului program împotriva lui Castro, care fusese inițiat în martie 1960. Pentru a-și întări concluziile profesioniste, au

chemat în fața comisiei un om care jucase un rol important încă din primele zile ale luării acestor decizii. Personajul era un membru cheie al exilului cubanez, pe nume Manuel Antonio de Varona, prim-ministru al Cubei înainte de instaurarea regimului Batista[1].

CIA încercase să-l monopolizeze. Nixon căutase să-l cîștige de partea lui, ca și Kennedy, de altfel. În cele din urmă, el a venit în fața comisiei și a istorisit întreaga poveste. Inutil să mai spunem că a jucat în toate taberele, ca orice „opozant".

De Varona a făcut, în fața grupului de studiu, următoarea afirmație: „Țin să spun că astăzi ne-am fi aflat în Cuba, dacă n-ar fi existat acea lipsă de suport aerian cu care s-au confruntat forțele noastre. Toți cei care s-au întors au spus că tentativa lor de invadare ar fi reușit, dacă n-ar fi existat acele trei avioane[2]."

Dulles era în centrul atenției. Nu s-a înregistrat ce a spus el în spatele acelor uși închise, dar nici n-a fost nevoie. Bobby Kennedy s-a aflat tot timpul acolo. În pofida acestei manevre a clanului Kennedy, Dulles controla încă situația. Puțini oameni reușesc să afle cum se desfășoară astfel de lucruri la adăpostul secretului. În asta constă arma forte a CIA și de aceea ea nu poate fi oprită decît prin sistarea sprijinului financiar. Toți cei care au lucrat în cadrul proiectului Bay of Pigs — cubanezi și americani —

---

1 Întreaga campanie anticastristă a fost plină de urzeli. De Varona a fost unul dintre cei patru lideri ai exilului cubanez care, după ce au sosit de la convenția Legiunii Americane de la Detroit, unde Nixon vorbise în august 1960, s-au dus direct la cabinetul senatorului John F. Kennedy din clădirea Senatului, pe Colina Capitoliului. Din cabinetul lui Kennedy, cei patru au mers la cabinetul ministrului apărării, din Pentagon. Kennedy fusese în contact direct cu de Varona și cu ceilalți în tot acest timp; aceasta adaugă încă un amănunt semnificativ la valoarea mărturiei depusă de de Varona în fața comisiei Taylor.

2 Cele trei acronave, ultimele aparate apte de luptă ale lui Castro, erau trei avioane de antrenament T-33, localizate de un avion de recunoaștere U-2, parcate aripă lîngă aripă pe un aerodrom de lîngă Santiago și erau ținta celor patru B-26 ce trebuia să fie lansate de la baza aeriană a CIA de la Porto Cabezas, Nicaragua. Dacă atacul ar fi fost declanșat, așa cum aprobase Kennedy, cele trei aparate ar fi fost distruse și invazia ar fi avut succes. Castro n-ar mai fi avut flotă aeriană de luptă. Brigada de pe țărm ar fi putut contracara atacurile castriste de-a lungul apropiatului cap de pod, în vreme ce substanțiala lor forță aeriană de sprijin, eficientele B-26, ar fi operat pe pista pe care brigada o cucerise deja.

au făcut-o sub acoperire deplină. Toţi agenţii CIA şi membrii echipei de sprijin din armată aveau pseudonime şi biografii contrafăcute. Cubanezii cu care lucrau n-aveau nici cea mai mică idee despre identitatea acestor agenţi, iar propriii lor camarazi americani nu le ştiau numele şi identităţile reale.

Aşa încît, după eşecul programului împotriva lui Castro şi împrăştierea tuturor participanţilor, ei înşişi nu ştiau cu cine lucraseră. Aceasta i-a conferit lui Dulles rolul de om cheie în cadrul grupului de studiu. Generalul Taylor n-a avut altă soluţie decît să-i ceară lui Dulles numele persoanelor — din CIA, din armată şi dintre cubanezi — care ar putea fi chemate spre a depune mărturie în faţa comisiei.

Dulles i-a eliminat pe cei care ar fi putut spune prea multe şi a umplut lista cu cei care ştiau foarte puţin. Deşi Bobby Kennedy stătea acolo şi asculta toate discuţiile, n-avea cum să-şi dea seama că asista la un scenariu alcătuit cu minuţiozitate. Cartea pe care a scris-o cîţiva ani mai tîrziu a demonstrat cît de puţin ştia de fapt despre unele dintre activităţile reale.

Avantajul astfel creat le-a permis lui Dulles şi Agenţiei să arunce vina pe Comitetul Întrunit al Şefilor de State Majore şi pe armată. Dulles n-a zis nimic despre insuficienţele propriei sale Agenţii şi a făcut să se creadă că refuzul lui Kennedy de a implica avioanele de luptă ale marinei pentru „acoperire aeriană" a fost adevăratul motiv ce a determinat eşecul proiectului. (De fapt, începînd din 1961, CIA declanşase o propagandă puternică şi inteligentă şi o campanie revizionistă menită să asigure faptul că poporului nu i se oferă nici un prilej de a descoperi adevăratele fapte.)

CIA separase diversele elemente din grupurile exilaţilor cubanezi. Mulţi dintre ei aveau opţiuni politice diferite şi făceau parte din alte clase sociale, neputînd fi alăturaţi celorlalţi. De aceea, aceste grupuri distincte au fost antrenate în campusuri complet separate. Cînd a venit momentul îmbarcării pentru Cuba, CIA a pus cîteva unităţi în fruntea detaşamentului şi le-a debarcat pe ţărm. În acelaşi timp, alte unităţi s-au „rătăcit" pe mare şi n-au ajuns niciodată în Cuba. Evident că acestea au fost primele care s-au întors la baza lor separată din Louisiana. Povestea lor mişcătoare despre cum n-au reuşit să-şi folosească

trupele pe țărm a arătat mult din înțelegerea greșită a strategiei operațiunii. CIA a mers pe aceeași carte și a învinovățit armata americană de neglijență.

Se întîmplă ca elementele din Louisiana ale grupurilor de exilați cubanezi și instructorii lor „mercenari" să devină suspecți în timpul anchetării asasinatului de pe 22 noiembrie 1963. Mulți dintre ei au fost cooptați în programul anticastrist de mai tîrziu, mult mai amplu, numit Mongoose, sub conducerea celui mai experimentat comandant paramilitar al Agenției, generalul Edward G. Lansdale.

Toate acestea au slujit drept o bună poveste de acoperire mai tîrziu, întrucît individul ales ca „țap ispășitor" în uciderea lui Kennedy era un fost pușcaș marin pe nume Lee Harvey Oswald. El s-a născut în New Orleans și a făcut parte dintr-o organizație Fair Play pentru Cuba din orașul natal la începutul anilor '60. Mulți teoreticieni ai asasinatului au urmat pista presupusului asasin de la Dallas la New Orleans, pe baza versiunii „Oswald", și de-acolo în Cuba, chiar și spre Castro. A fost un lucru inutil, deoarece Oswald a fost doar „țapul ispășitor", nu criminalul. Totuși, pista „merelor de aur" diversioniste (cum ni le amintim din mitologia greacă) continuă să-i distragă pe naivi și pe fanatici.

Într-un capitol anterior am atras atenția asupra unui articol straniu, apărut în numărul din noiembrie 1964 al revistei *Reader's Digest*, în care autorul, Richard Nixon, asocia Cuba cu Castro și cu Kennedy. Nixon este unul dintre cei care, ca și Ford, din diverse motive, doresc ca publicul american să creadă că Oswald a fost „asasinul solitar". Un asasin singuratic nu trebuie să aibă un anumit motiv ca să ucidă; o conspirație trebuie să aibă un *de ce*. Versiunea „asasinului solitar" este o fantasmagorie îndărătul căreia se ascunde o conspirație și inevitabilul său *de ce*.

Cu un alt prilej, Nixon voia ca opinia publică americană să creadă că el și Henry Kissinger au avut destule motive solide să bombardeze Cambodgia, comițînd un genocid, cu avioane B-52. Această decizie este și ea ascunsă în urzeala istoriei.

Toată orchestrația de motive ascunse și de praf în ochii opiniei publice l-au făcut pe Kennedy să subesti-

meze forța și viclenia CIA. N-a putut descoperi cauzele dezastrului de la Bay of Pigs și, ca urmare, a devenit și el victima puterii sinistre a acelor agenții guvernamentale ce acționează neștiute de nimeni, știind că nu trebuie să dea socoteală nimănui pentru activitățile și cheltuielile lor.

Asta nu înseamnă că John Kennedy nu știa cum stăteau lucrurile în Washington sau că nu putea pune la cale propriile manevre politice deosebit de perfide. Știa și putea, dar, în ciuda experienței sale, s-a izbit de niște obstacole imposibile.

Cînd a înființat Grupul de Studiu Cubanez, a făcut-o ca și cum ar investiga o operațiune eșuată și nimic mai mult. Dar nu era chiar așa. Era numai un scop secundar. Instrucțiunile sale precise către generalul Taylor au fost să „analizeze practicile și programele noastre guvernamentale în domeniul gherilei militare și paramilitare, și în cel al activităților antigherilă mai puțin folosite într-un război deschis, în perspectiva intensificării cercetărilor noastre în această privință".

Acum își începe Kennedy campania împotriva CIA și a aliaților acesteia din complexul militar-industrial, o campanie care a ajuns la apogeu o dată cu semnarea Ordinului de Apărare a Securității Naționale #263 pe 11 octombrie 1963 și care a fost întreruptă prin asasinarea sa. Citatul de mai sus reprezintă adevărata misiune pe care a avut-o grupul de studiu, și Kennedy voia să știe aceste lucruri în propriul său interes în momentul respectiv și pentru viitor. Lui Kennedy nu i-a plăcut ce a găsit cînd a venit la Casa Albă. De cum s-a mutat la numărul 1600 de pe Pennsylvania Avenue, un val uriaș ca de flux, ce fusese pus în mișcare cu multe luni înainte, s-a ivit ca să-l înghită, pe el și administrația lui.

Noul președinte fusese critic față de modul în care se derulaseră operațiunile secrete în anii '50. Ca membru al Congresului de multă vreme, cunoștea pe deplin eșecurile înregistrate de aceste operațiuni de-a lungul anilor. Dînd drept caz de studiu dezastrul de la Bay of Pigs, Kennedy l-a însărcinat pe generalul Taylor să facă o analiză amănunțită a sistemului și să vină cu propuneri mai bune. Această problemă a dus la divizarea grupului de studiu și a adîncit și mai mult prăpastia dintre Kennedy și Dulles. Totuși, Kennedy a continuat să-l folosească pe Dulles în

dorința de a dovedi adevăratele profunzimi ale afacerilor obscure, a operațiunilor secrete și clandestine.

Pe la mijlocul lunii iunie 1961, Grupul de Studiu Cubanez adunase un număr impresionant de documente. În deceniile care s-au scurs de atunci, aceste materiale au fost ascunse, ignorate, iar uneori greșit interpretate în mod intenționat. Pentru a înțelege în întregime forțele ce acționau în vremea președinției lui Kennedy, e necesar să ridicăm cortina de mister dinaintea unei părți a activității guvernamentale de vîrf, care rareori a fost înfățișată cu acuratețe, dacă a fost vreodată.

Activitatea Grupului de Studiu Cubanez a fost de neegalat în privința naturii sale confidențiale. Chiar și cuvîntul ce denotă gradul său de clasificare este atît de secret, încît puțini îl cunosc: grupul lucra sub eticheta extrem de rar uzitată de „ultrasensibil", acel domeniu fantastic de deasupra expresiei „strict secret".

Motivația încadrării respective rezidă în delicatețea anumitor genuri de activități de informații, adică operațiunile secrete ale unui stat împotriva altuia. Însăși folosirea sintagmei „împotriva" nu este cea mai nimerită. Uneori, ținta e reprezentată de un guvern altminteri aliat, prieten, atunci cînd se consideră necesară obținerea unor informații sau confirmarea unor date, care nu se pot face prin alte metode.

De exemplu, Statele Unite au trimis aparate U-2 deasupra multor țări prietene, ca Israelul, pentru a confirma anumite informații cu ochii și cu urechile noastre.

Deși întotdeauna se pretinde că suveranitatea este inviolabilă, în lumea de astăzi suveranitatea națională a devenit un eufemism arhaic și nefuncțional. Nu există nici printre marile puteri și e violată continuu... în secret. Întotdeauna a fost o regulă nescrisă ca orice operațiune secretă americană să fie efectuată de o așa manieră, încît să rămînă cu adevărat secretă sau, în caz de eșec, să poată fi dezmințit plauzibil amestecul guvernului. Statele Unite au cheltuit nenumărate zeci de milioane de dolari pentru a „steriliza" complet avionul sau echipamentul folosit, ca, în cazul în care avionul se prăbușește în timpul unei misiuni secrete în interiorul granițelor țării vizate, nimeni să nu poată să descopere în epavă cea mai mică urmă ce ar incrimina SUA. Toate inscripțiile, plăcuțele nominale

și numerele de serie sînt șterse în astfel de cazuri, pînă și uniformele echipajului sînt confecționate din materiale textile fabricate în afara Statelor Unite, pentru a da greutate unor eventuale dezmințiri. Armele folosite sînt și ele „sterilizate“ la o fabrică subterană specială de peste ocean și sînt de proveniență străină.

Conform prevederilor Legii Siguranței Naționale din 1947, CIA operează la ordinul Consiliului Securității Naționale. Intenția acestei legi era de a plasa originea oricărei acțiuni secrete la cel mai înalt nivel, în acest mod neutralizîndu-se și eliminîndu-se chestiunile neînsemnate și exprimîndu-se importanța acelora pe care le lansează și le dirijează efectiv NSC.

NSC poate coordona orice agenție și orice minister, nu neapărat CIA, să execute operațiuni secrete. Astfel de operațiuni se fac la o scară redusă, altfel nu ar putea rămîne secrete. Fiind de mică amploare, pot fi îndeplinite, de obicei, de CIA, sprijinită, uneori, de resurse ale Ministerului Apărării.

Acestea sînt prevederi legale care au rolul de a sublinia curajul nebunesc și fățărnicia activităților ce s-au derulat în ultimii ani în America Centrală și în Orientul Mijlociu. De-a lungul vremii, mai ales în anii '50, cînd Allen Dulles era directorul Agenției, iar fratele său, John Foster Dulles, ministru de externe, aceste stipulații legale au devenit din ce în ce mai confuze. Allen Dulles și-a luat deprinderea de a merge la NSC — pe atunci la Comisia „10/2“ sau „5412/2“ — pentru a obține aprobările la propunerile Agenției.

De cele mai multe ori, Comisia aproba acțiunile, uneori cu anumite amendamente. Dar cea care planifica acțiunile era CIA și nu NSC, ceea ce reprezintă un aspect deosebit de semnificativ din punct de vedere legal.

Diferența dintre un plan de interes național inițiat de NSC și dat apoi CIA spre îndeplinire „sub coordonarea NSC“ și un plan inițiat de Agenție și prezentat Consiliului pentru aprobare este fantastică, ridicînd întrebări esențiale ca, „Cine conduce guvernul?“ și „Guvernul operează legal?“

Aceste întrebări existau de mult în mintea lui Kennedy cînd a venit la putere. În martie 1960, CIA a pus la punct programul anticastrist, iar directorul adjunct pentru

planificare al Agenției, Richard Bissell, l-a prezentat în fața președintelui Eisenhower și a Consiliului Securității Naționale. Atunci, Bissell a obținut aprobarea lor pentru un program mai degrabă modest. La adăpostul aprobării președintelui și a NSC, CIA și-a luat libertatea de a schimba acest proiect dintr-unul ce viza sprijinirea unor debarcări minore și parașutări, într-o invazie a Cubei pe la Bay of Pigs.

Kennedy a moștenit toate acțiunile acestui program, acumulate în decurs de un an. A avut îndoieli atît de mari în privința aceasta, încît nu a aprobat invazia decît în preziua declanșării propriu-zise a operațiunii. CIA își lansase flota de invazie, destul de mică, cu o săptămînă înainte de ziua debarcării. Așa că președintele a fost pus în fața unui virtual fapt, împlinit înainte de a avea prilejul să ia o decizie. Încă de atunci Kennedy știa că fusese tras pe sfoară și nu i-a trebuit mult timp să fie sigur de asta.

Mai mult decît atît, volumul enorm al diverselor planuri ce fuseseră derulate cu mult înainte de alegerea lui era înspăimîntător. În mai 1960, de exemplu, după inițierea programului anticastrist, fusese pregătit cadrul intrării trupelor americane în războiul din Vietnam. Planificatorii de frunte ai războiului au profitat de avantajul oferit de perioada în care țara era prinsă cu alegerile prezidențiale — cînd puterea președintelui se afla în cel mai accentuat declin. Lui Eisenhower nu i s-a spus despre ce este vorba și avea să treacă ceva vreme pînă cînd noul președinte va putea reacționa cumva, atunci cînd va fi informat.

După opt ani de pace, disponibilitatea națională pentru o politică de destindere era puternică și era nevoie de un incident care să schimbe situația. Un asemenea incident s-a produs cu ușurință.

Pe 1 mai 1960, un avion de spionaj al CIA, U-2, pilotat de Gary Powers, a fost trimis în ceea ce avea să fie cel mai lung zbor al său dintotdeauna, din Pakistan spre Norvegia, survolînd Uniunea Sovietică. Cînd s-a prăbușit în inima Rusiei și Eisenhower și-a asumat vina, Hrușciov a crezut că Ike a zădărnicit intenționat ceea ce fusese planificat să reprezinte „Conferința fundamentală la nivel

înalt" de la Paris[1]. Incidentul a determinat sistarea tendinței de destindere care fusese atent orchestrată de Eisenhower și Hrușciov, cei doi veterani venerabili ai Celui de-al Doilea Război Mondial. O dată deteriorată conferința de la Paris, calea spre Saigon și spre dezastru era liberă.

Recapitularea ce urmează va demonstra meticulozitatea cu care a fost plănuit drumul către Saigon de experții în declanșarea războiului. Pentru a pune în mișcare acest plan în mod irevocabil, respectivele autorități au formulat un plan de contra insurgență care să fie aplicat în Vietnam. Evenimentele ce s-au succedat după schițarea programului constituie o serie de incidente uluitoare.

Chiar înainte de alegerea lui Kennedy, Centrul de Luptă Neconvențională de la Fort Bragg al armatei de uscat, Carolina de Nord, a fost reactivat. A fost alcătuită o nouă programă de pregătire ce combina tacticile de contrainsurgență cu cele de pacificare, similare cu cele aplicate deja de forțele franceze în Algeria, precum și cu programe de acțiune civică împrumutate de la Școala de Afaceri Civile și Administrație Militară (CAMG) a armatei de la Fort Gordon, Georgia.

Noua școală Forțele Speciale Beretele Verzi de la Fort Bragg a primit un ajutor substanțial din partea CIA, ca și din partea Biroului de Operațiuni Speciale din cadrul Biroului Ministrului Apărării. A fost mărit numărul cursanților, iar Centrul de Luptă Neconvențională a deschis un nou campus de pregătire pentru studenți militari americani și străini în noiembrie 1960.

---

1 Chiar Allen Dulles a fost acela care a dezvăluit faptul că aparatul U-2 n-a fost doborît, așa cum crezuseră sovieticii și restul lumii. Cu toate că Dulles a dat această informație în cadrul mărturiei sub jurămînt, depusă în fața Comisiei de Relații Externe a Senatului în ziua de marți, 1 mai 1960, în aceeași lună în care a avut loc aterizarea forțată, mărturia sa nu a fost dată publicității pînă în 1982 și, în general, a trecut aproape neobservată de presa americană.
Dezvăluirea sa era uluitoare; însă nimeni n-a cercetat cu atenție posibilitatea că acest zbor, lansat în directa violare a ordinului președintelui Eisenhower de a nu se executa nici o survolare în perioada conferinței de la Paris, se putea să fi fost ordonat de un cerc redus de conspiratori, dar foarte influent, care a dorit prăbușirea avionului, cauzînd astfel eșecul conferinței la nivel înalt. Luînd în calcul un număr de alte evenimente ciudate care se leagă de acest zbor deosebit, există o puternică probabilitate ca aceasta să fi fost realitatea.

Președintele Kennedy a fost ales pe 8 noiembrie 1960. Două zile mai tîrziu, pe 10 noiembrie, Kennedy i-a cerut lui Allen Dulles să rămînă în fruntea serviciilor de informații.

Pe 11 noiembrie 1960, s-a dat publicității știrea că trei batalioane din garda de elită a președintelui Diem au participat la o lovitură de stat la palatul prezidențial din Saigon și că incidentul a fost repede reprimat de forțele loiale lui Diem. Președintele vietnamez a ordonat arestarea celor cunoscuți ca Grupul Caravelle, optsprezece oponenți ai regimului dictatorial al fraților Diem. Cei optsprezece n-au avut nimic de-a face cu lovitura de stat, însă erau autorii unui bine alcătuit „Manifest al celor Optsprezece" și pentru asta au fost băgați în închisoare.

Edward G. Lansdale era unul dintre coordonatorii planului de contrainsurgență pentru Vietnam, autor al noii programe destinate Forțelor Speciale de la Centrul de Luptă Neconvențională de la Fort Bragg și un vechi prieten al președintelui Diem. Profitînd de alegerea lui Kennedy și de reconfirmarea în funcție a lui Dulles, a întreprins o vizită neașteptată și neanunțată la Saigon. Dublul țel al vizitei era de a cîștiga sprijinul și cooperarea lui Diem în aplicarea planului de contrainsurgență în Vietnam și pentru propriile planuri de viitor de a fi numit de Kennedy, cu ajutorul lui Diem și al lui Dulles, ambasador al Statelor Unite la Saigon.

În cursul acestei importante vizite politice, care a pregătit cadrul atîtor evenimente ulterioare, Lansdale a alcătuit pentru șeful său, ministrul apărării, un raport de senzație asupra situației din Vietnam. Raportul a fost înfățișat membrilor cheie ai echipei lui Kennedy cu ocazia inaugurării noii administrații.

La sfîrșitul lunii ianuarie, Lansdale a fost convocat la Casa Albă să-l întîlnească pe Kennedy și pe funcționarii din Ministerul Apărării și de Externe, oficiali care fuseseră numiți o dată cu instalarea președintelui. A fost primit cu căldură de președinte și lăudat pentru excelentul raport. Kennedy l-a informat de asemenea că se poate aștepta să fie trimis la Saigon într-o funcție înaltă[1].

1 În perioada aceea am lucrat cu Lansdale în același cabinet. Cei din Biroul de Operațiuni Speciale și Biroul Ministrului Apărării erau încredințați, din informații pe care le primiseră nemijlocit, că Lansdale va fi numit viitor ambasador la Saigon.

Pe 12 aprilie 1961, consilierul prezidențial Walt Rostow a alcătuit o notă oficială care confirma validitatea raportului lui Lansdale. Acesta, pe 19 aprilie, i-a înaintat noului său șef, ministrul apărării, Robert S. McNamara, o nouă notă informativă. Pînă în momentul acela, cel mai însemnat sprijin de care beneficiase Lansdale venise din partea lui Allen Dulles și a lui Ngo Dinh Diem. Vreme de mai bine de un an, proiectul anticastrist și programul de contrainsurgență pentru Vietnam s-au derulat simultan.

Pe 20 aprilie 1961, brigada a fost înfrîntă pe țărmul cubanez. Coincidența — sau, poate, coordonarea, — datelor la care s-a petrecut capitularea brigăzii la Bay of Pigs și schimbarea bruscă a politicii față de Vietnam este demnă de menționat, deoarece americanizarea războiului din Vietnam a început tot pe 20 aprilie 1961.

Și tot la aceeași dată, aprilie 20, președintele Kennedy, dezamăgit de dezastrul de la Bay of Pigs, a acceptat programul de contrainsurgență pentru Vietnam și i-a ordonat adjunctului ministrului apărării, Roswell Gilpatric, să recomande o serie de acțiuni pentru a preveni dominația comunistă asupra conducerii vietnameze. Gilpatric și Lansdale au condus un grup operativ care a fost înființat în scopul îndeplinirii instrucțiunilor prezidențiale.

Douăzeci aprilie 1961 a fost ziua în care Kennedy a început să înțeleagă cum operau CIA și Ministerul Apărării în această fascinantă lume a activităților clandestine. A fost, totodată, ziua în care influența lui Dulles asupra administrației Kennedy a luat sfîrșit. O dată eclipsați Dulles și Agenția, visul lui Lansdale de a deveni ambasador la Saigon s-a prăbușit.

Kennedy a adoptat conceptul de contrainsurgență ca fiind al său, transferîndu-și gîndurile și eforturile de la eșecul din Cuba și mobilizîndu-și-le înspre evoluțiile viitoare ale situației din Indochina. Roțile teribilei forțe contrainsurgente au prins viteză. În aprilie 1961, directorul Statului Major[1], generalul Earle Wheeler, și ministrul McNamara au hotărît să înființeze o nouă secție în cadrul Statului Major însărcinată cu activități speciale și de

1 Directorul Statului Major era ofițerul cu cel mai înalt grad atașat permanent biroului de patru sute de persoane la vremea aceea, care susținea Comitetul Întrunit al Șefilor de State Majore. Generalul Wheeler avea să devină președintele Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore, o poziție pe care a deținut-o o perioadă de șase ani.

contrainsurgență. Partea de contrainsurgență din noul birou avea să fie centrul tuturor serviciilor militare ce sprijineau programul de contrainsurgență pentru Vietnam. Activitățile speciale reprezentau o combinație de operațiuni speciale — adică ajutorul militar acordat operațiunilor clandestine ale CIA — și planuri speciale, respectiv, tehnica deosebită a acoperirii militare și a intoxicării[1].

Pentru a contrabalansa dezvoltarea rapidă a programului Forțelor Speciale din armata de uscat și a noului Centru de Luptă Neconvențională de la Fort Bragg, generalul Curtis E. LeMay, șeful statului major al aviației, a anunțat că în aprilie 1961 fusese activată o escadrilă de antrenament a echipajelor de luptă, la baza aeriană de la Eglin, Florida. Misiunea acelei escadrile speciale includea operațiuni de contrainsurgență, de tehnici de luptă neconvenționale și de război psihologic. Curînd după aceea, cadrul a fost lărgit considerabil, ca să devină un Centru de Luptă Neconvențională Aeriană, care cuprindea o aripă de comando aerian și un detașament de aplicații de luptă. Fără întîrziere, unitățile de Luptă Neconvențională Aeriană din centrul de la Eglin au fost desfășurate în Vietnamul de Sud[2].

Este de reținut faptul că atît Beretele Verzi din cadrul Forțelor Speciale ale armatei de uscat, cît și comandourile aeriene din aviație s-au dezvoltat și au fost pregătite în strînsă colaborare cu CIA, iar pînă la sosirea lor în Vietnam au acționat sub controlul agenților CIA. Erau organizații extrem de speciale. Erau ceea ce președintele Reagan a reprodus ulterior întocmai, cu ajutorul unora dintre aceleași persoane, în America Centrală. Însă ceea ce nu a putut face Reagan a fost un George Washington nicaraguan. Primul lucru pe care l-a făcut Lansdale în

1 Eu am fost primul șef al Biroului de Operațiuni Speciale și am continuat să dețin această funcție pînă în 1964, timp în care președinția Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore a fost deținută de Lemnitzer și apoi de Maxwell Taylor.

2 Unul dintre motivele pentru care baza aviatică de la Eglin a fost aleasă pentru acest program a fost că acolo fusese înființat, cu ani în urmă, un dispozitiv aerian al CIA care devenise deosebit de însemnat ca centru mondial pentru operațiunile aeriene ale Agenției, cu excepția celor din programul U-2 și a celor din cadrul infrastructurii liniilor aeriene particulare Air America.

Vietnam a fost să creeze un „Părinte al Patriei", în persoana lui Ngo Dinh Diem.

Pe la sfîrşitul lunii aprilie 1961, preşedintele Kennedy a primit spre analiză un program de contrainsurgenţă revizuit[1], fără materialul lui Lansdale. Kennedy n-a ezitat să implementeze multe dintre recomandările noului program. Prima mişcare de trupe, desfăşurarea a patru sute de soldaţi din Forţele Speciale în Vietnamul de Sud, a fost efectuată pentru a servi la accelerarea instruirii armatei sud-vietnameze. Acţiunea a fost ordonată de preşedintele Kennedy prin Ordinul de Apărare a Securităţii Naţionale (NSAM) #52, publicat pe 11 mai 1961.

Pe 20 aprilie, Kennedy ştia că, dacă avea de gînd să obţină controlul absolut asupra Agenţiei, trebuia să afle care a fost eroarea strecurată în proiectul împotriva lui Castro şi cum să procedeze ca să preia controlul programului de contrainsurgenţă pentru Vietnam, chestiuni cuprinse în directiva autoritară pe care i-a scris-o generalului Maxwell Taylor pe 21 aprilie 1961.

Referitor la dezastrul din Cuba al brigăzii, preşedintele n-a pierdut multă vreme ca să pătrundă în miezul problemei. Pe 1 iunie 1961, Taylor i-a înaintat „Scrisoarea către preşedinte", un document deosebit de însemnat. Kennedy şi cei din echipa lui l-au examinat cu mare atenţie şi, pe 28 iunie 1961, s-a emis una dintre cele mai importante şi ieşite din comun directive eliberate vreodată de la Casa Albă de vreun preşedinte, de la Cel de-al Doilea Război Mondial pînă atunci.

Acest ordin, NSAM #55, arăta, în parte: „Doresc să aduc la cunoştinţa Comitetului Întrunit al Şefilor de State Majore cele ce urmează cu privire la opiniile mele legate de relaţiile acestuia cu mine în cadrul operaţiunilor Războiului Rece: ... Comitetul Întrunit al Şefilor de State Majore are aceeaşi responsabilitate faţă de apărarea ţării în cursul Războiului Rece ca şi în conflictele convenţionale."

Aceasta este o afirmaţie revoluţionară, ţinînd seama de persoana care a făcut-o şi de circumstanţele în care a fost promulgată. Războiul Rece era masiva confruntare

1 Acest program s-a spus că a fost desfăşurat sub conducerea lui George Ball de la Externe.

globală, care exista, însă, numai în termeni confuzi. Dar termenul de „Operațiuni ale Războiului Rece" constituia o definiție ce caracteriza activitățile secrete, clandestine. Prin tradiție, serviciile armatei regulate ale acestei țări nu erau autorizate să se implice în activități clandestine în vreme de pace. De aceea, prin NSAM #55, președintele Kennedy a însărcinat Comitetul Întrunit al Șefilor de State Majore — forțele armate ale Statelor Unite — cu activitatea Războiului Rece, la fel cum ar fi responsabili în cadrul unei stări de război reale, declarate, între națiuni. Acest fapt reprezintă o deviere radicală de la regulile tradiționale ale stării conflictuale existente în familia națiunilor.

Kennedy ordona ca forțele regulate ale SUA să fie folosite împotriva oricărui adversar în cadrul Războiului Rece, indiferent dacă există sau nu o declarație de război. Aceasta a reprezentat o concepție revoluționară, iar dacă directivele prezidențiale în cauză (NSAM #55 a fost însoțită de alte două NSAM #56 și #57) ar fi devenit operaționale de facto, ele ar fi produs o schimbare majoră a cursului războiului din Vietnam.

CIA ar fi fost înlăturată efectiv de la coordonarea operațiunilor Războiului Rece și și-ar fi limitat activitatea la singura atribuție ce-i fusese stabilită prin lege, aceea de coordonare a serviciilor de informații. În multe situații, aceste directive ar fi făcut din președintele Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore omologul de zi cu zi al ministrului de externe.

Totodată, documentele arătau poziția lui Kennedy, menționînd explicit planul său de bătaie. Kennedy prelua, dacă putea, controlul cu ajutorul Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore. Pe atunci nu știa, însă, o dată cu emiterea acestor ordonanțe, că îi mai rămăseseră numai optsprezece luni pentru a cîștiga războiul împotriva CIA și a aliaților acesteia sau să-și piardă viața în această tentativă.

Un straniu joc al sorții l-a determinat pe Kennedy să aleagă Comitetul Întrunit al Șefilor de State Majore ca armă forte în lupta sa contra CIA. Alegerea i-a fost dictată de tăria și de curajul scrisorii lui Maxwell Taylor. Pe la mijlocul verii, Taylor va deveni consilierul cu probleme

militare și de informații pe lîngă președinte, la Casa Albă. În octombrie 1962, Kennedy l-a numit în fruntea Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore. Omul care a scris paragrafele citate mai sus în NSAM #55 a fost Maxwell Taylor — nu Jack Kennedy sau altcineva de la Casa Albă — ca reprezentant al membrilor Grupului de Studiu Cubanez. Acele cuvinte, împreună cu multe altele de aceeași factură din seria amintită de documente, au fost extrase cuvînt cu cuvînt din îndelung ascunsa „Scrisoare către președinte", alcătuită de Taylor pe 13 iunie 1961.

Ce l-a făcut pe Taylor, Burke și Dulles, cu toții membri ai comisiei de anchetă, să prezinte aceste idei ca și cum ar fi fost ale lui Kennedy? De ce le-a acceptat imediat Kennedy și le-a publicat sub semnătură proprie?

Fiindu-i acordate asemenea puteri însemnate din partea președintelui, unde se afla Comitetul Întrunit al Șefilor de State Majore cînd au bubuit armele pe străzile din Dallas optsprezece luni mai tîrziu? Unde era Lansdale? Unde era Allen Dulles? De ce a fost Kennedy atît de singur și de lipsit de apărare în momentul în care a făcut acea călătorie fatală în Texas în 1963?

Kennedy căuta să-și impună autoritatea prezidențială pe care presupunea că o deține, dar cînd ordinele sale au fost transmise oamenilor cărora le erau adresate, a descoperit că autoritatea lui era lipsită de importanță. Dispozițiile sale au fost puse în taină în dosarele birocratice și au fost uitate. De puține ori în istoria acestei țări au fost relevate atît de limpede limitele reale ale autorității prezidențiale. Eram ofițerul care făcea instructajul pentru misiuni al președintelui Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore căruia îi era adresat NSAM #55. Știu exact ce i s-a spus despre directive și care a fost părerea sa față de ele, exprimată în timpul acelei întîlniri, cînd mi s-a cerut să pun actele în dosarul președintelui Comitetului, unde au și rămas. Generalul Lyman L. Lemnitzer n-a dorit să fie un „războinic rece".

În cursul marii confruntări dintre Kennedy și sursele ascunse ale puterii de la Washington, reprezentate de CIA și de aliații săi din Ministerul Apărării și din

complexul militar-industrial, președintele și-a dat seama că armele lui erau ineficiente, iar ordonanțele i se ignorau. Începînd cu luna iulie a anului 1961, el a început să schimbe această situație.

DOISPREZECE

Spre confruntarea finală

LA NUMAI DOUĂ LUNI de la umilitoarea înfrîngere a brigăzii exilaților cubanezi pe țărmul de la Bay of Pigs, președintele Kennedy încerca să pună căpăstru nărăvașei CIA. Pe 28 iunie, au fost emise de la Casa Albă trei directive de cel mai înalt nivel, trei Ordine de Apărare a Securității Naționale (NSAM).

Unul dintre ele, NSAM #55, intitulat „Relațiile Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore cu președintele în contextul operațiunilor Războiului Rece"[1], purta semnătura lui Kennedy și era adresat direct președintelui Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore, generalul Lyman L. Lemnitzer, procedură complet neobișnuită în cadrul uzanțelor interguvernamentale. În mod normal, documentul ar fi trebuit să ajungă la președintele Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore prin intermediul ministrului apărării și să fie trimise copii ministrului de externe și directorului CIA, dat fiind subiectul abordat. Fără discuție, această directivă a fost cel mai important act emis în primul an al președinției lui Kennedy. El era hotărît să limiteze rolul CIA în cadrul activităților clandestine, dacă nu chiar să-l elimine în totalitate. Aceasta a fost prima dintr-o serie de directive politice superioare emise de Kennedy, care a culminat cu NSAM #263, publicată cu o lună înainte de a fi ucis.

Documentele respective și autoritatea lor efectivă au fost ascunse ani de zile. Deși o parte dintre ele au apărut în așa-zisele Documente ale Pentagonului, nu au figurat ca un tot sau cu titlurile și limbajul lor original. După cîte știu eu, nu au fost niciodată legate de documentele-sursă, cuprinse în raportul Grupului de Studiu Cubanez, respec-

1 În completarea acestui ordin, a existat NSAM #56, „Evaluarea cerințelor paramilitare", și NSAM #57, "Responsabilitatea pentru operațiuni paramilitare". Fiecare a fost semnat și distribuit în manieră uzuală de către McGeorge Bundy, în numele președintelui.

tiv „Scrisoarea către președinte", adresată de Maxwell Taylor lui Kennedy, datată 13 iunie 1961; lucrul acesta este dezbătut mai detaliat într-un alt capitol al acestei cărți.

La Casa Albă s-a făcut o copie a NSAM #55, adresată separat ministrului apărării. Nici o copie n-a fost trimisă ministrului de externe sau directorului serviciilor de informații. Politica plină de miez a directivelor lui Kennedy a marcat primii pași în planul său ambițios de a schimba cursul operațiunilor Războiului Rece care, în cea mai mare parte, se aflaseră în însărcinarea CIA de la înființarea Agenției la sfîrșitul anului 1947. Aceste remarcabile documente au determinat decizia ulterioară a lui Reagan de a renunța la acțiunile secrete „plauzibil dezmințite" din perioada Eisenhower și de a executa operațiuni deschise în cadrul Războiului Rece, ca acțiunea sa din Granada și atacurile aeriene fățișe asupra Libiei cu aparate F-111. Administrația Bush a continuat această politică „deschisă" prin atacarea statului Panama și prin operațiunea „Furtună în Deșert".

Indiferent dacă noua politică militară a fost sau nu proclamată în mod public ca poziție oficială a Statelor Unite, astăzi ea este practicată, așa cum a dovedit războiul din Golf. Această politică arată că suveranitatea națională nu mai există, de fapt, și că independența și, granițele unui stat nu mai sînt inviolabile.

O dată cu implementarea pe scară tot mai mare a noii politici, familia tradițională a națiunilor se va dezintegra într-un teatru de măcel al puterii brute. De acum încolo, nimeni nu va mai fi în siguranță. Nu mai există tabuuri. Oricine, de oriunde, este ținta potențială a altcuiva. Nu există loc în care să te poți ascunde.

Această doctrină, adoptată cuvînt cu cuvînt din scrierile lui Mao Tzedun, a căpătat pentru prima oară formă și o oarecare legitimitate sub semnătura lui John F. Kennedy, care nu a ezitat să-și afirme fără echivoc intențiile în primele fraze ale NSAM #55, adresat președintelui Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore (Repet, această directivă nu a fost scrisă de JFK. Am văzut mai tîrziu că ea a fost opera generalului Maxwell Taylor, care

era familiarizat cu studiile făcute de armata americană asupra lucrărilor lui Mao.)

Doresc să aduc la cunoștința Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore următoarele, cu privire la opiniile mele legate de relațiile acestuia cu mine în cadrul operațiunilor Războiului Rece:

a) Consider Comitetul Întrunit al Șefilor de State Majore drept principalul meu consilier militar însărcinat să-mi înainteze recomandările sale și să răspundă cererilor de consiliere. Înțeleg ca aceste recomandări să ajungă la mine direct și nefiltrate.

b) Comitetul Întrunit al Șefilor de State Majore are aceeași responsabilitate față de apărarea țării în cursul Războiului Rece, ca și în conflictele convenționale.

După cum este folosit în aceste directive, termenul „Operațiuni ale Războiului Rece" se referă, în general, la activitățile secrete. Noutatea acestei linii politice constă în faptul că președintele aducea Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore cu experiență militară într-o arie de acțiuni care, în mod obișnuit, conform prevederilor Ordonanței #5412 a NSC din 15 martie 1954, fuseseră declarate a se afla în afara îndatoririlor serviciilor militare regulate pe timp de pace. Un prim pas în această direcție a fost făcut o dată cu numirea, în 1957, a președintelui Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore ca membru al „Grupului Special" al NSC #5412, ce fusese împuternicit să aprobe operațiunile clandestine.

Trebuie să menționăm că aceste declarații politice semnate de Kennedy provin direct dintr-un studiu al operațiunii Bay of Pigs. Președintele Kennedy ordonase lansarea unui atac esențial, secret, împotriva ultimelor trei avioane de luptă ale lui Castro. Așa cum am văzut, atacul n-a avut loc. Alții, ignorînd stipulațiile NSC #5412, l-au acuzat pe Kennedy, spunînd că ar fi trebuit să asigure „acoperire aeriană" din partea armatei americane pentru brigada exilaților cubanezi, cînd aceasta a fost atacată de cele trei aparate rămase din aviația de luptă a lui Castro.

Aceia care au adus această acuzație nu au luat în considerare faptul că NSC interzisese utilizarea forțelor armate regulate în sprijinul operațiunilor clandestine și că întreaga strategie fusese stabilită conform aceleiași interdicții.

Asta avea în minte Kennedy cînd a subliniat acest factor afirmînd: „Comitetul Întrunit al Șefilor de State Majore este răspunzător pentru apărarea țării în cadrul Războiului Rece, la fel cum este răspunzător în cazul unor ostilități convenționale." În acest fel, el făcea posibilă implicarea, la nevoie, a Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore în acțiuni de genul celor a căror necesitate se ivise anterior în timpul operațiunii Bay of Pigs.

Astfel, NSAM #55 este o declarație însemnată și s-ar putea spune multe despre felul în care a reapărut de-a lungul administrațiilor următoare. În cadrul unor conflicte militare convenționale, ca cele definite de Clausewitz[1], sau luate în înțelesul obișnuit, instituția militară se substituie diplomaților și se face răspunzătoare pentru război total împotriva cetățenilor, a teritoriului și a proprietăților inamicului, în orice mod posibil. Modificarea acestei doctrine, pentru a fi aplicată în vreme de pace, chiar fiind în cadrul Războiului Rece, duce la ridicarea acestuia la un nivel mai înalt și mai deschis, conferind armatei americane un rol pe care nu l-a mai avut niciodată înainte. Cînd aceste trei directive au ajuns la cunoștința Statului Major Unificat[2], angrenajele complicate din culisele Pentagonului s-au pus în mișcare. Situația era cu atît mai complexă cu cît la Externe și la CIA nu fusese trimisă imediat o explicație a acestei majore schimbări politice.

În clipa în care apare o deviere semnificativă în linia politică știută, primul lucru care se face în cadrul mecanismului birocratic este trimiterea unor anchetatori secreți care să descopere originea respectivei modificări și să constate implicațiile sale. Se întîmplă rareori ca un nou

---

1 Carl von Clausewitz, ofițer și strateg militar prusac (1780-1831).

2 Statul Major este divizia care susține Comitetul Întrunit al Șefilor de State Majore. În vremea în care se petrec cele descrise aici, 1961, în această divizie existau circa patru sute de funcționari.

președinte și o nouă echipă prezidențială să vină la putere dotați cu oameni suficient de experimentați ca să producă ei înșiși o asemenea schimbare radicală. S-a crezut că la originea acestor directive ar sta Ted Sorensen, consilierul președintelui, și Bobby Kennedy, dar nu era așa.

Pentagonul, CIA și Ministerul de Externe — fiecare din propriile sale motive — au sondat Casa Albă. Însă n-au putut descoperi vreo persoană sau vreo activitate preliminară care să-i conducă la aflarea cauzelor care au generat aceste documente speciale. Problema era înrăutățită de faptul că puține copii ale directivelor fuseseră puse la dispoziția cuiva. Adevărata sursă a rămas mult timp nedescoperită și, în această privință, există un fapt de mare însemnătate, unul care s-a perpetuat zeci de ani, de-a lungul erei Războiului Rece. În această perioadă, întrega teorie a războiului, rolul armatei și natura statului național modern au fost drastic modificate la un preț, doar pentru cetățenii Statelor Unite, de trei mii de miliarde de dolari.

Prin această tentativă de implementare a politicii promulgate de cele trei directive din 28 iunie 1961, președintele Kennedy a creat o forță explozivă în interiorul mediilor guvernamentale și ale aliaților acestora, astfel încît efectul de masă a luat o întorsătură periculoasă pe străzile Dallasului în ziua de 22 noiembrie 1963.

Totul a început cu unul dintre cele mai bine păstrate secrete ale Celui de-al Doilea Război Mondial. Dezvăluind această taină, vom descoperi cum a fost posibil ca anumite elemente din armata americană și camarazii lor din CIA să devină interesați de tacticile de război secrete, scrise și aplicate de liderul comunist chinez, Mao Tzedun.

Această taină își are obîrșia în faptul că, în vreme ce istoricii au dezvăluit public că Winston Churchill și Franklin D. Roosevelt s-au dus la conferința de la Teheran din 1943, la sfîrșitul lunii noiembrie, să-l întîlnească pe Iosif Stalin pentru a dezbate principala tactică ce va fi aplicată în războiul împotriva Germaniei naziste, aceiași istorici au omis să arate că Cian Kai-Și și soția acestuia, May

Ling, împreună cu o delegație chineză specială, i-au însoțit pe cei doi de la Cairo[1], unde s-au întîlnit Roosevelt, Churchill și Cian. Această întrevedere la nivel înalt a fost deosebit de însemnată, nu doar în scopul avansării tacticii din Europa, ci și pentru proiectarea unui plan de perspectivă pentru Extremul Orient, plan ce s-a materializat în Războiul Rece prin conflictele din Coreea și din Indochina de mai tîrziu.

Această aleasă delegație chineză avea de îndeplinit o sarcină foarte delicată ce-l implica pe Stalin și, din mai multe motive, nu putea fi făcută publică. În timp ce în Europa sovieticii, britanicii și americanii erau angajați în lupta împotriva Germaniei naziste, iar pe teritoriul chinezesc și în Pacific americanii, chinezii și englezii erau în conflict cu japonezii, forțele chineze ale lui Cian Kai-Și se confruntau cu o problemă mult mai complexă. În vreme ce liderul naționalist Cian se lupta cu pericolul extern japonez, trupele sale erau amenințate și de puternica armată comunistă condusă de Mao Tzedun. Britanicii și americanii doreau ca Cian să le opună japonezilor o mai mare rezistență, însă dacă acesta și-ar fi transferat oamenii din fața lui Mao spre a-i angaja în luptele cu japonezii, ariergarda armatei sale ar fi rămas descoperită. Așa că nu-și putea retrage trupele din fața lui Mao ca să-i ajute pe aliați și în același timp să mai spere că va supraviețui amenințării armatei comuniste.

Cealaltă fațetă a problemei consta în faptul că americanii și britanicii își sporiseră numărul de trupe de pe țărmul chinezesc în scopul de a-l ajuta pe Cian împotriva japonezilor, și era inevitabil ca, undeva de-a lungul frontului, forțele lor să le întîlnească pe cele ale armatei comuniste, aliate din punct de vedere ideologic cu Stalin — aliat, la rîndul lui, din punct de vedere militar, cu britanicii și cu americanii.

1 Eu am pilotat un avion VIP folosit în perioada acestor conferințe de către delegațiile britanică și americană, și ca pilot al acestui aparat am transferat delegația chineză de la Cairo la Teheran, pentru cea de-a doua conferință. De fapt, Cian Kai-Și și May Ling, care fuseseră la Cairo, au mers și la Teheran și cred că au călătorit cu avionul lui Roosevelt. Eu i-am transportat doar pe membrii delegației lor.

Un astfel de complex de împrejurări nu-și prea are locul în timpul războiului, cînd scenariul prieteni-contra-inamici se presupune a fi clar ca lumina zilei. De aceea cele patru puteri nu se puteau întîlni în mod public în același loc, iar asta explică de ce a fost nevoie de două conferințe, una la Cairo și una la Teheran. Și mai explică de ce chinezii s-au întîlnit în taină cu Stalin la Teheran și cum au obținut cei trei aliați din Pacific — Statele Unite, Marea Britanie și chinezii lui Cian Kai-Și — o concesie din partea lui Stalin, convingîndu-l să-l determine pe aliatul său, Mao Tzedun, ca pe viitor să înceteze presiunea asupra lui Cian, cel puțin pînă la sfîrșitul războiului cu Japonia. (În cele din urmă, Mao i-a învins pe naționaliști la Nanking în 1949.) Apariția unei asemenea încurcături diplomatice în focul luptei, reclamă adevărați oameni de stat de fiecare parte implicată.

Nu intră în sfera de interes a acestei cărți pătrunderea în zonele de intrigă politică și diplomatică ce s-au desprins din această întîlnire deosebit de importantă. Vom urmări, mai degrabă, impactul ei asupra dezvoltării unei noi tendințe în doctrina militară a Statelor Unite, care a apărut și s-a cristalizat în anii Războiului Rece. Elementele acestei doctrine s-au evidențiat în seria de directive prezidențiale, NSAM #55, #56 și #57, emise de Kennedy în iunie 1961, prin care făcea primul pas spre obiectivul său de a aduce CIA sub controlul său efectiv, însărcinînd armata cu executarea „Operațiunilor din vreme de pace" (clandestine).

După conferințele de la Teheran și Cairo, sprijinul și participarea militară americană alături de chinezii de pe țărm au crescut enorm. Un grup de bombardiere B-29 Super Fortress[1], a zburat din Statele Unite spre bazele din complexul de aeroporturi din timpul războiului de la Assam Valley, din estul Indiei, via Africa și Orientul Mijlociu, și de acolo mai departe, spre bazele avansate din China, pentru a efectua operațiuni directe asupra insulelor natale ale japonezilor.

Atunci, în perioada de după conferința de la Teheran, s-a întîmplat ca mulți demnitari militari americani să se confrunte cu condițiile din China, care nu erau deloc spe-

1 Supranumite „fortărețele zburătoare" (n. trad.).

cifice practicilor și doctrinei militare americane. În China, forțele armate erau profund implicate în politică, ducînd în același timp un război convențional împotriva japonezilor și unul civil împotriva trupelor lui Mao. Acest rol politic inevitabil a deschis ochii unor observatori militari americani conservatori.

Statele Unite trimiseseră în China un număr de conducători militari dintre cei mai buni. Armata de uscat se afla sub comanda generalului Joseph W. Stilwell. Unitățile aviației militare erau comandate de legendarul general Claire Chennault al faimosului detașament „Flying Tigers".[1] Cîțiva dintre acești ofițeri și dintre subordonații lor imediați au venit din Asia puternic impresionați de ce văzuseră acolo. Două lucruri se reliefau mai mult decît orice: impactul bombei atomice și scrierile, și doctrina revoluționară militară a lui Mao Tzedun.

În perioada Celui de-al Doilea Război Mondial și chiar înainte, bărbații de arme din Statele Unite — în cea mai mare parte a lor — priveau războiul ca pe ceva ce se desfășoară dincolo de ocean, în afara granițelor noastre. Vedeau în serviciul militar o activitate total apolitică și au descoperit că opinia lor era în mare parte conformă cu cea a tradițiilor militare ale aliaților noștri britanici și francezi din Europa... adică pînă în perioada de sfîrșit a războiului. Atunci, lucrurile au pornit să se schimbe.

După capitularea Italiei, armata de uscat americană a început să ajute italienii care se aflaseră sub guvernarea totalitară fascistă timp de o generație, poate mai mult. Aveau nevoie de sprijin nu numai pentru a obține hrană, adăpost și îmbrăcăminte, ci și pentru restructurarea administrațiilor locale.

Armata americană a inițiat un program de „Afaceri Civile și Administrație Militară". Soldații americani, aplicînd cunoștințele lor din viața civilă, s-au apucat serios de treabă și au refăcut rețeaua publică de alimentare cu apă, au pus transporturile din nou în mișcare și chiar au alcătuit o structură politică aptă să preia administrarea publică a localităților. Această activitate s-a răspîndit în toată Europa, o dată ce orașele și tîrgurile

1 Tigri zburători (n. trad.).

erau eliberate unul după altul de avansatele armate americane.

Armata americană intra în politică. Dar era politica altcuiva. Acest nou rol al instituției militare a apărut într-un moment neprevăzut. În îndepărtata Japonie, două orașe fuseseră făcute una cu pămîntul de bombele atomice. Dacă viitorul războiului avea să se confrunte cu realitatea, va trebui să se admită că țări întregi sau, cel puțin, zone întinse ale lor vor fi devastate în totalitate de armele nucleare și de efectul lor ucigător.

La sfîrșitul anilor '40 și începutul anilor '50, colegiile de război, unde se structurează doctrina militară, au început să cerceteze armele nucleare și puterea lor enormă în ideea de a le introduce în cadrul Marii Strategii din vreme de război. Dacă întregul proces evolutiv al războiului crease un spectru bazat pe armament, începînd cu mînuirea bîtei și sfîrșind cu bombardierele B-29, atunci se poate spune că armele nucleare au extins acel spectru de forță pînă aproape la infinit.

Programa fiecărei școli de ofițeri superiori conținea segmente importante referitoare la războiul atomic. „Planurile de Război" — acele planuri esențiale și foarte riguroase menite să implementeze Marea Strategie și folosite în procesul de finanțare menit să asigure necesarul de oameni, bani și echipamente de luptă de primă necesitate pentru desfășurarea și îndeplinirea acestor planuri în vremea războiului — erau alcătuite în așa fel, încît conțineau părți însemnate ce tratau activitatea „ulterioară loviturii".

Noua strategie a vîrstei atomice recunoștea existența unui nou tip de război început cu un schimb brusc de arme nucleare, urmat de o perioadă de șoc și de stagnare. Se prevedea că zonele urbane ale Uniunii Sovietice vor fi devastate, iar transporturile și comunicațiile vor fi distruse în întregime. Activitățile cotidiene ale populației supraviețuitoare se vor afla într-un punct mort, în lipsa unei voci conducătoare de la Kremlin; supraviețuitorii vor fi de capul lor. Planurile de război preconizau că prima națiune care își va putea introduce forțele armate, aeropurtate, în zonele devastate, aflate în stare de șoc, și va putea restabili ordinea și disciplina, aducînd o nouă orînduire economico-politică, își va asigura victoria.

În acest scop, nou înființata CIA a fost cooptată în activitatea de planificare tactică și vizată ca cea de-a patra armă în vreme de război. Agenției i s-a cerut să supravegheze evoluția acestor activități în vreme de pace și să conducă aplicarea lor în vreme de război. Aviației militare i s-a cerut, de asemenea, să formeze un imens sistem mondial de transport aerian care să poată fi suplimentat rapid la declanșarea războiului cu aeronavele din CRAF (Flota Aeriană Civilă de Rezervă) ale liniilor aeriene naționale. Această armată aeriană imensă va aeropurta armata și materialele de primă necesitate în zonele inamice care au fost evitate intenționat de atacurile nucleare, ca refugii și zone de restabilire de după potopul atomic.

Unitățile de „Forțe Speciale" din cadrul armatei, create în acest scop pentru a conlucra cu CIA și cu activele „în așteptare" ale acesteia, vor iniția crearea unei forme de guvernare ce va cuprinde o nouă orînduire economică și socială. Ca element de conducere al acestor trupe, armatei de uscat a Statelor Unite i s-a ordonat să înființeze, în vreme de pace, o secție de Război Special pentru pregătirea Forțelor Speciale; și, o dată antrenate, să fie dispersate în punctele strategice de pe tot globul. Agenției Centrale de Informații i s-a ordonat să facă totul pentru a alcătui rețele de agenți străini, tot în vreme de pace, cu mult în spatele granițelor virtualelor state inamice. La declanșarea războiului, CIA va activa aceste rețele aflate „în așteptare" pentru a pregăti sosirea forțelor armate americane.

Aviația militară a înființat escadrilele ARC (Reaprovizionare și Comunicații Aeriene), enorme detașamente de zbor antrenate și înzestrate astfel, încît să lucreze cu CIA și cu Forțele Speciale. Escadrilele ARC erau prevăzute cu tiparnițe ce puteau opera în timpul zborului. Ele erau capabile să lanseze valuri de manifeste pe arii întinse, pentru a asigura latura psihologică a războiului și a înlocui rețeaua de comunicații necesară pentru reorganizarea unei populații buimace și în dezordine. Acesta era planul grandios născut din fuziunea dintre lansarea bombei atomice la sfîrșitul războiului și de experiențele Afacerilor Civile și Administrației Militare din timpul aceluiași război mondial. Dacă ne gîndim mai bine, e uimitor să vedem cum aceste două concepte, divergente

din multe puncte de vedere, au devenit Marea Strategie a planului de luptă; și cum au fost structurate cu măiestrie după aceea, prin adăugarea elementelor doctrinei maoiste ca ingrediente fundamentale, pentru a deveni doctrina Războiului Rece și strategia epocii Vietnam, printre altele. De exemplu, acesta a fost planul care a stat la baza programului „Cătunul Strategic," care va fi descris mai tîrziu.

Este și mai fascinant să vedem cum toate acestea au căpătat formă în mîinile administrațiilor ulterioare și au fost aplicate ca și concept de bază al acțiunii armate în anii '80 și '90. Însă, în pofida tuturor progreselor, a existat o lacună. Noua doctrină necesita ochi și urechi și, dacă era posibil, contacte de nădejde în zonele renegate de pe teritoriul Uniunii Sovietice sau al altor inamici potențiali.

Relativ noua Agenție Centrală de Informații, concentrată în special asupra principalei sale misiuni de coordonare a informațiilor, nu dispunea de baze, echipament militar, forță umană, locuri de depozitare și toate celelalte necesare pentru a îndeplini o astfel de sarcină. Confruntată cu această dilemă — CIA își dorea cu înverșunare să fie a patra armă, dar nu dispunea de cele necesare pentru a-și atinge scopul — Agenția a luat, ca de obicei, o decizie inteligentă, în propriul avantaj.

A plasat sarcina sprijinului chiar pe umerii sistemului militar. De-a lungul anilor, CIA a depozitat stocuri enorme de echipament — autorizat de planurile de război — în magazii, în aparență în așteptarea fie a unui exercițiu militar în care să-și încerce puterile, fie a adevăratului război. În acest fel și-a băgat CIA piciorul între prag și ușă pentru a da drumul primelor sale operațiuni clandestine.

Există un vechi truism militar, conform căruia „dacă ai arme, ele vor fi folosite" și, într-adevăr, o dată cu trecerea anilor, aceste arme au fost folosite de către CIA.

Cele două concepte strategice, unul inspirat din China lui Mao și celălalt din devastarea Europei în timpul războiului, au început să fuzioneze cu realitatea nucleară. Ofițerii americani cu experiență asiatică au început să absoarbă conceptul european de Acțiune civică și război neconvențional. Această schimbare de direcție a devenit trăsătura dominantă a politicii militare a președintelui

Reagan, așa cum a fost evidențiată în America Centrală, Africa și Orientul Mijlociu.

Înainte vreme, „Operațiunile din timp de pace" erau mascate, și s-a încercat continuu să fie ținute așa. Astăzi, ele sînt numite „acoperite", dar sînt la fel de deschise ca și atacurile asupra Libiei și, desigur, sînt ușor de atribuit Statelor Unite. Această situație marchează sfîrșitul principiului care onora suveranitatea națională în cadrul familiei de națiuni. Prin 1958, ofițerii superiori din armata Statelor Unite au audiat conferințe pe marginea acestor subiecte ținute de noua generație de strategi militari americani. Iată, în continuare, un fragment dintr-o astfel de conferință ținută de Edward G. Lansdale:

> Mao Tzedun a arătat importanța forțelor politico-militare comuniste în noul tip de război modern. Scopul principal este de a închega o relație între armată și popor, care să ducă la unirea poporului cu forțele armate. Aceste relații pot fi adoptate de toate celelalte armate, în special de trupele de gherilă. Există persoane care nu-și pot imagina cum de supraviețuiesc atît de mult trupele de gherilă în ariergarda inamicului. Dar aceste persoane nu înțeleg relația dintre armată și populație. Poporul e ca apa, iar armata ca peștele. Cum îi poate fi peștelui greu să supraviețuiască în apă?

Acestea sînt luate chiar din *Cărticica roșie* a lui Mao. Altfel spus, învățăturile lui Mao au devenit dintr-o dată parte a doctrinei noii strategii militare americane. Exemplul cu „peștele în apă" a fost repetat de mii de ori în mii de prelegeri. Vocea lui Mao s-a ridicat iar și iar la Colegiul de Război al Armatei, cu aceste cuvinte:

> Există multe elemente în cadrul armatei cărora nu le pasă decît de latura militară și ignoră politica. Astfel de ofițeri militari cu mentalitate unilaterală, care neglijează interdependența dintre relațiile politice și cele militare, trebuie făcuți să înțeleagă legătura corectă dintre cele două. Toate acțiunile militare reprezintă mijloace de îndeplinire a unor obiective politice bine stabilite, în vreme ce acțiunea militară este

ea însăși o formă de manifestare politică. Sigur că există diferențe între relațiile politice și cele militare, fiecare cu caracteristicile sale aparte, dar nu trebuie izolate și detașate una de cealaltă.

Lumea de astăzi se află deja într-o nouă perioadă de dezvoltare, iar războiul actual nu este departe de a fi deja ultimul conflict armat din istorie, un lucru care trebuie, de asemenea, bine înțeles. Majoritatea omenirii, inclusiv cele 450 de milioane de chinezi, este deja, sau se pregătește să fie angajată într-un război drept, major, împotriva tuturor agresorilor și opresorilor din lumea întreagă. Nu contează cît va dura acest război, dar este sigur că se apropie de ultimul război din istorie. După un astfel de război, necruțător și îndelungat, va exista o epocă istorică fără precedent în istoria omenirii, din care vor lipsi războaiele.

Acestea sînt comentariile scrise ale unuia dintre cei mai mari conducători militari ai timpurilor moderne. El definește Războiul Rece în termenii unui război adevărat. A fost cartea de căpătîi a conducătorilor militari ai armatei americane, care își dădeau seama că aceste idei nu-și vor găsi aplicabilitate imediată în Statele Unite, dar au aflat modalitățile de a crea armate de acest tip în alte țări, în special în statele nou apărute din Lumea a Treia.

Următorul pas pe calea implementării depline a noii doctrine a implicat combinarea învățăturilor lui Mao cu programa de învățămînt de la Școala de Afaceri Civile și Administrație Militară de la Fort Gordon, Georgia, și apariția, din această fuziune, a unei noi doctrine de război neconvențional în anul 1960.

Din punctul de vedere al armatei, declarații de genul „tipul de pace pe care îl avem astăzi este prea important ca să îl lăsăm în seama diplomaților de carieră și a economiștilor de profesie", au devenit comune, o dată ce înalții demnitari militari au început să înțeleagă că armata Statelor Unite avea un rol în cadrul Războiului Rece. După cum s-a arătat în aceste prelegeri: „Cu sprijinul și coordonarea SUA, acțiunile militar-politice ale forțelor armate din Asia de Sud-Est pot fi decisive în ridicarea unor națiuni libere și puternice, cu guverne naționale și populare."

Nu ne trebuie prea multă imaginație ca să ne dăm seama cum mergeau lucrurile; noua doctrină propunea, întrucîtva, ca o armată puternică — precum una condusă de un lider autoritar ca Augusto Pinochet din Chile, de pildă — să aibă menirea de a forma un guvern „din popor". Aceeași nouă doctrină viza o armată națională suspendată undeva între popor, pe de o parte, și fotoliul guvernamental, pe de altă parte... Cu adevărat ca „peștele" (armata) în „apă" (poporul).

În ciuda optimismului planificatorilor, aceștia nu au fost în stare să demonstreze că o armată poate acționa în acest mod (cu atît mai puțin armata generalului Pinochet). O dată ce armata a obținut puterea, și-o exercită. Fotoliul guvernamental este înconjurat de această nouă armată, iar poporul este subjugat. În cercurile militare, tradiția este întotdeauna mai puternică decît vorbele.

Mao și-a scris ideile despre armata sa în timp ce era liderul rebelilor. Ajuns la putere, lucrurile s-au schimbat radical. A devenit la fel de dictatorial ca toți cei de aceeași teapă. Pentru cei ce nu au studiat evoluția stării de război și istoria războiului, unele dintre aceste modificări apărute în concepția militară a SUA, după Cel de-al Doilea Război Mondial, pot părea complicate și greu de înțeles. Forțele armate americane au reprezentat întotdeauna, în primul rînd, fundația sau cadrul pe care se poate structura numărul mult mai mare de forțe necesare într-un război peste ocean. În vreme de pace, rolul armatei regulate a fost să se antreneze și să se înzestreze în vederea războiului și nimic mai mult.

În trecut, Statele Unite n-ar fi folosit niciodată trupele regulate, pe timp de pace, în scopuri politice sau diplomatice, altele decît demonstrațiile de forță ocazionale din exterior. Iar în interior, armata nu are, cu siguranță, nici un alt rol, cu cîteva excepții: de a sprijini poliția sau Serviciul Secret, sau de a interveni în caz de dezastre naționale, sau stări de urgență. De aceea, apariția doctrinei militare americane croită pe calapodul politicii președintelui Mao este într-adevăr o derogare de la funcțiile tradiționale, mai ales cînd e pigmentată cu conceptul de „Afaceri Civile și Administrație Militară".

Forțele regulate ale Statelor Unite au abordat, în general, cu prudență noul rol. Dar, de-a lungul anilor, ele

s-au întovărăşit cu trupele militare ale naţiunilor din Lumea a Treia, în sprijinul acelui concept potrivit căruia armata este ca „peştele" în „apa" populaţiei. Zeci de mii de conducători militari din cadrul armatelor din Lumea a Treia au urmat şcolile şi colegiile americane, unde au fost învăţaţi să adopte o versiune americanizată a ideilor maoiste în privinţa relaţiilor politico-militare. În locurile în care această doctrină a fost pusă în practică, anumite elemente ale armatei, inclusiv Forţele Speciale din armata de uscat, s-au aflat sub ordinele CIA. Aşa s-a întîmplat în Indochina între 1954 şi 1965 şi aceasta explică de ce sînt atît de apropiate tehnicile de luptă folosite în războiul din Vietnam de ideile lui Mao.

În alte cazuri, operaţiunile acoperite s-au desfăşurat la fel de bine cu ajutorul carnetelor de cecuri semnate în alb ca şi cu orice altceva, în scopul de a crea un nou lider militar popular, cum s-a întîmplat cu Ramon Magsaysay în Filipine. După cum am arătat în capitolele precedente, ascensiunea lui Magsaysay sprijinită de CIA, l-a pus pe acesta în fruntea forţelor militare din Filipine. CIA ştia că armata putea fi un reazem pe care să se ridice un puternic guvern popular, „din popor, pentru popor". Şi fapt este că Magsaysay, o dată ajuns la putere, la acel nivel de autoritate militară, a devenit şi şeful statului, cu ajutorul unei armate puternice. „Peştele" său n-a stat prea mult în „apă".

Alte exemple de aplicaţie teoretică a acestor principii au implicat ţări ca Iran, Chile, Guatemala, Congo, Indonezia, Tibet, Vietnam şi Laos, precum şi alte multe naţiuni din Africa, America Centrală şi Orientul Mijlociu. Oriunde se intenţiona înfiinţarea unei armate după modelul dc „sorginte maoistă", acţiunea dădea greş. În ciuda eşecurilor, partizanii doctrinei şi-au văzut mai departe de treabă.

Există un singur motiv economic în acest sens. De la Cel de-al Doilea Război Mondial, Ministerul Apărării a devenit cel mai mare cheltuitor permanent din cadrul guvernului. Dacă nivelul cheltuielilor avea să se menţină, indiferent de existenţa Războiului Rece, era necesară găsirea unei motivaţii care să explice comenzile masive de achiziţii, altele decît pentru războiul efectiv; şi, poate mult mai important, trebuia să existe o cale de a consuma

echipamentul militar, astfel încît să fie necesară înlocuirea lui cu noi achiziții. (Așa se explică, în parte, creșterea continuă a așa-zisului „buget negru" — acea parte secretă alocată de la bugetul de stat federal pentru care beneficiarii nu dau socoteală.)

A devenit o obișnuință constatarea faptului că pentru fiecare dolar cheltuit de apărare pe un nou articol de echipament militar se consumă alți zece dolari pentru întreținerea acestuia pe perioada de „actualitate" militară. Aceleași cifre, poate chiar cu o medie superioară, se aplică în cazul echipamentului militar, care este trimis ca ajutor militar în alte țări și este întreținut și consumat peste ocean.

La o asemenea scară, o comandă modestă de cincizeci de milioane de dolari poate ajunge cu timpul la o cifră totală de cinci sute de milioane de dolari. Avînd în vedere această situație, este esențială — dacă se ia în calcul faptul că industria întreține și este, la rîndul său, întreținută de armată — existența unei baze cît mai extinsă posibil în toate colțurile lumii, constituită de forțe armate din cît mai multe țări.

O asemenea stare de fapt poate genera multe extreme. De pildă, la un moment dat, Egiptul se situa cu fermitate în lagărul „comunist" și achiziționa materialul de război de la sovietici. Fabricanții sovietici erau însă bine cunoscuți că nu onorează cerințele de aprovizionare cu piesele de schimb necesare. CIA a trimis o notă oficială Ministerului Apărării, în care sugera că ar fi o măsură înțeleaptă achiziționarea de către unii furnizori militari a unor subansamble de fabricație rusească, cu scopul de a produce piesele respective pentru egipteni. Nu avea nici o importanță cine avea să primească echipamentul militar sau cui îi aparținea atîta vreme cît în industrie intrau dolari.

După ce „doctrina maoistă" a fost perfecționată și predicată de la catedrele colegiilor de război, spre sfîrșitul anilor '50 de, către experții militari americani saturați cu învățămintele militare asiatice, doi dintre aceștia au alcătuit unul dintre cele mai influente documente militare din a doua jumătate a secolului ca făcînd parte din activitatea unei Comisii Prezidențiale Speciale a lui Eisenhower.

Generalul de armată Richard G. Stilwell[1], membru al acestei comisii, și generalul de aviație Edward G. Lansdale au fost principalii autori ai acestei lucrări prezentate la Casa Albă pe 15 mai 1959 sub titlul „Pregătirea în cadrul Programului Mutual de Securitate (Cu accent pe perfecționarea comandanților)".

Cei doi generali s-au bucurat de sprijinul efectiv al lui Allen W. Dulles, directorul CIA și de cel al elementelor renăscute din cadrul Școlii de Război Neconvențional a Armatei de la Fort Bragg, Carolina de Nord. În acest raport însemnat, destinat „numai uzului comisiei prezidențiale", autorii recomandau doctrina „de guvernare prin intermediul instrumentului militar în vreme de pace și în vreme de război", care a avut o mare influență asupra războiului din Vietnam și a altor revoluții din Lumea a Treia din momentul respectiv.

În primăvara lui 1959, CIA l-a scos cu măiestrie pe Dalai Lama din Tibet, din fața armatei comuniste chineze invadatoare (care, bineînțeles, acționa conform aceleiași doctrine adoptată la Casa Albă) și a instituit un program masiv de survolare în sprijinul triburilor tibetane Khampa, care duceau o luptă inutilă împotriva chinezilor.

Generalul Maxwell Taylor, care îndeplinise funcția de șef al statului major al armatei americane de uscat între 1955 și 1959, tocmai demisionase din pricina diferențelor de opinie dintre el și președintele Eisenhower cu privire la politica armatei. Acesta era climatul în care noua doctrină militară americană a pătruns la Casa Albă. Din respect pentru obiectivul general civil al Programului Mutual de Securitate, acest raport cuprinzător atrăgea subtil atenția asupra „caracterului esențial al forței umane motivate și adecvat pregătite", fără a folosi expresia „militar", cu toate că privirea oricărui cititor atent poate răzbate dincolo de acea perdea subțire de fum.

De reținut că acesta era contextul gîndirii militare în momentul în care generalul Richard Stilwell anunța că trebuie dezbătută problema „exploatării instituțiilor mili-

---

1 Cu toate că nu avea nici o relație de rudenie cu generalul Joseph W. Stilwell, generalul Richard G. Stilwell era prieten și colaborator apropiat al fiului lui Vinegar Joe, generalul Joseph W. Stilwell junior, și camarad apropiat al lui Lansdale.

tare sprijinite de MAP (Programe de Asistență Militară) pentru promovarea stabilității politice, dezvoltării economice și schimbărilor sociale".

Aici, noua doctrină își dă arama pe față. Armata va fi folosită pentru a promova „stabilitatea politică, dezvoltarea economică și schimbările sociale" în vreme de pace. Era un rol absolut revoluționar pentru forțele armate ale Statelor Unite. Iar pentru cele din țările Lumii a Treia, această activitate era necunoscută. Doctrina se referea la armatele acelor țări care în raport erau numite „treimea de mijloc a lumii".

Pentru a-și lămuri cititorii și pentru a accentua acest punct, raportul afirma:

> Nu este de ajuns, însă, să restrîngem atribuțiile de conducere conform normelor Statelor Unite. Cu excepția împrejurărilor specifice precizate, forțele armate americane nu au responsabilități operaționale în interiorul granițelor țării; conformîndu-se în linii mari perceptelor democrațiilor occidentale, ele nu sînt parte integrantă a mecanismului de menținere a legii și ordinii. Conceptul predominant este de natură expediționară — un instrument de forță latentă — fără însărcinări de ordin intern, gata, la nevoie, să fie lansată în afara frontierelor. Nu se poate spune același lucru despre majoritatea armatelor noilor națiuni. Rolul lor este multiplu, iar misiunile lor nu sînt deloc accidentale. Ele constituie elementul de bază în menținerea securității interne și au un rol hotărîtor în privința stabilității sau instabilității ce caracterizează abilitatea conducerii statului. Corpul ofițeresc este nevoit să se implice deplin în afacerile interne. Acestea sînt motivele pentru care cei ce se află la conducere sau sînt destinați să conducă trebuie să-și însușească atribuții și specializări ce depășesc criteriile definitorii pentru un bun comandant de luptă.
>
> În sfîrșit, rîndurile corpurilor ofițerești din cele mai multe țări mai puțin dezvoltate sînt o sursă bogată de conducători potențiali ai serviciului civil național, ai castei profesioniștilor și ale altor sectoare nemilitare. Se poate observa aici un grad înalt de disciplină, devotament și discernămînt politic. Mai mult, trebuie

luată în considerare posibilitatea — chiar probabilitatea — că, în totalitatea sa, corpul ofițeresc poate accede la preluarea puterii guvernamentale, ca singura alternativă într-o situație de anarhie internă și de reorientare radicală. Ambele considerente indică un program de triere a ofițerilor promițători pentru eventualitatea ocupării unui înalt post de conducere în sectorul civil, public și privat.

În domeniul educației generale, ca și în cel al perfecționării conducerii naționale, instituțiile militare joacă un rol însemnat.

În timpul Războiului Rece, semnificația reală a acestor afirmații e posibil să nu fi fost limpede pentru mulți cititori, întrucît tot ce conta era preocuparea noastră pentru amenințarea „comunismului" și a Uniunii Sovietice. Dar, citindu-le în anii '90, aceste fraze capătă o semnificație cu totul nouă, ca o declarație politică a organizațiilor militare din lume sub o Nouă Ordine Mondială.

Acest material introductiv a fost strecurat în raportul Programului Mutual de Securitate pentru a crea o punte de legătură dinspre elementele politice și nemilitare mai obișnuite ale activității către doctrina militară revoluționară a Războiului Rece, servind ca paliativ pentru sectorul civil atît în SUA, cît și în străinătate. Dar, pe măsură ce raportul aprofundează prezentarea conceptelor sale din sectorul militar, începe să sune din ce în ce mai mult ca filozofia președintelui Mao și a armatei sale politico-militare, care era profund implicată în treburile interne ale statului.

Acest subiect era important și în epoca Eisenhower, dar în scurta guvernare Kennedy a devenit mult mai controversat și mai funcțional. Și chiar a crescut în însemnătate în anii ce s-au scurs de atunci. În pofida faptului că de la apariția doctrinei au trecut zeci de ani, unii dintre aceiași ofițeri de armată ce au perfecționat și au promovat aceste concepte — cu sprijinul masiv al CIA — se află și astăzi în funcții înalte, de unde pot promova și influența politica superioară mai mult decît înainte.

Citatele referitoare la ramura militară, extrase direct din acest raport, au rolul de a relifa modul în care ceva inedit în anii 1959 — 1960 a ajuns să fie considerat o filo-

zofie acceptată, mai ales acum, cînd Războiul Rece s-a sfîrşit, iar armata şi prietenii săi industriaşi sînt nevoiţi să se orienteze către noi domenii pe care să le cucerească. Deşi următoarele extrase, conţinute în capitolul intitulat „Noile funcţii ale armatei", au fost scrise în perioada 1958 — 1959, ele par a fi fost destinate cerinţelor actuale:

> În ultimul an, un număr de observatori atenţi şi bine informaţi au arătat că instituţiile militare sprijinite de MAP, de pretutindeni din zonele subdezvoltate, au un rol politic şi socio-economic care, dacă este dirijat în mod adecvat, poate cîntări mai mult decît contribuţia lor la preîntîmpinarea agresiunii militare.

Aceasta, în parte, se datorează „... tot mai acutei conştientizări a faptului că armatele sînt adesea singurul factor de coeziune şi anticomunism de nădejde de care dispun noile naţiuni" şi că „armatele reprezintă principala armă a Războiului Rece de la coastele estice ale Mediteranei pînă la paralela 38 (Coreea)".

După care raportul readuce în atenţie opinia sa potrivit căreia armata operează într-un teritoriu neutru, undeva „între guvern şi populaţie".

> Însărcinarea forţelor armate nu trebuie să se limiteze la aspectul militar al apărării. Ele reprezintă o investiţie de forţă umană şi financiară mult prea însemnată pentru a-i restrînge rolul numai la atît. Adevărata măsură a capacităţii sale se regăseşte în eficacitatea cu care promovează obiectivele naţionale, fără conflicte. Şi, de aceea, ocaziile în ţările subdezvoltate, unde armata ocupă o poziţie centrală, între guvern şi populaţie, sînt mai numeroase. Cum sublinia cineva: „... folosită cum trebuie, armata poate deveni o forţă motrice a dezvoltării economice şi a transformărilor socio-politice."

Mai tîrziu, în raport apare din nou aceeaşi teză: „Menţinerea securităţii interne constituie o responsabilitate majoră a acestor forţe armate..."

Raportul afirmă: „... o cerinţă cheie poate fi dirijarea armatei împotriva disidenţilor înarmaţi; în consecinţă, elementele înzestrate din cadrul armatei vor fi echipate şi antrenate pentru război neconvenţional".

El culminează cu următoarele declarații de politică militară americană ascunse în anul 1959 în spatele paravanului politic al Lumii a Treia. Această prezentare hotărîtă la nivelul Casei Albe arată minuțiozitatea cu care noua doctrină militară a Statelor Unite — chiar dacă autorii spuneau că este destinată altor națiuni — urma învățăturile președintelui Mao[1].

Iată o ultimă analiză a forțelor armate. În țările la care ne referim, rolul lor este inedit. Ele sînt instrumentul ce apără guvernul și, totodată, care garantează

---

1 Ar putea fi oarecum dificil sau măcar ciudat pentru un cititor neavizat să înțeleagă semnificația reală și plină de urmări a unui raport atît de complex. Vă voi da un exemplu elocvent:

Chiar înainte de alegerea lui Jack Kennedy pe 8 noiembrie 1960, generalul Edward G. Lansdale a zburat împreună cu mine la Fort Gordon, Georgia, cu scopul de a conspecta anumite elemente din programa Afaceri Civile și Administrație Militară, care pe atunci era folosită ca material documentar de bază pentru alcătuirea unei noi programe de învățămînt destinate Centrului de Război Neconvențional al Armatei de la Fort Bragg.

În perioada aceea, amîndoi lucram în Biroul Ministrului Apărării. Spre sfîrșitul anului 1960, Raportul Programului Mutual de Securitate a ajuns la președinția lui Eisenhower, fără nici o piedică, dar avînd greutatea conferită de o aprobare părelnică. Ca document extrem de important, foarte interpretabil, a devenit apoi fundamentul pentru perfecționarea noii doctrine a războiului neconvențional, întrucît a fost rescris și a fuzionat cu materialul de la Fort Gordon.

Deoarece programa de la Fort Bragg avea binecuvîntarea de la OSD, conținea elemente dintr-un raport al Casei Albe și era susținută de CIA, tot acest înveliș de aparentă autoritate a devenit doctrina pentru comandourile terestre și aeriene afectată relațiilor cu națiunile Lumii a Treia, în special cu Vietnamul.

N-a existat nici o aprobare care să se refere strict la toate cele de mai sus. Autorul nu deține informații sau dovezi că vreuna dintre ele să fi fost dezbătută vreodată de Congres sau de cei de la Externe. Totuși, pe bazele acestor formulări politice, izvorîte din scrierile lui Mao, printre altele, armata americană a definit, într-o oarecare măsură, un nou rol al armatei în cadrul Războiului Rece.

Acestea fiind spuse, cititorul capătă o viziune stranie și inedită asupra activităților lăuntrice din cadrul guvernului american, privind evoluția și utilizarea forțelor armate în operațiuni clandestine. Este exact ceea ce se face în zilele noastre în America Centrală, în Orientul Mijlociu și în Africa.

Notă pentru cercetători: Am obținut un exemplar al acestui raport, "Pregătirea în cadrul Programului Mutual de Securitate" din 15 mai 1959. Copia respectivă apare în întregime în precedenta mea lucrare, *The Secret Team*, ca Anexă.

că acesta este credincios aspirațiilor naționale. Stă în puterea lor să garanteze că cei din fruntea guvernului sînt răspunzători în fața poporului și că poporul se achită de obligațiile cetățenești care îi revin. Pentru a îndeplini aceste datorii, armata trebuie să fie pregătită să-și asume ea însăși preluarea frîielor guvernării... Am prevăzut contradicțiile dintre intențiile oamenilor...

Raportul continuă și întărește „Formularea principiilor de bază ale armatei". Menționează „responsabilitățile unice ale forțelor militare — se poate spune chiar ale armatei — în dezvoltarea stabilității politice și unității naționale" și vorbește despre „relațiile instrumentului militar cu statul și cu puterea civilă".

Raportul prezentat lui Eisenhower la Casa Albă își regăsește adevărata semnificație cînd ne amintim că președintele Mao, în 1957 — cu numai doi ani înaintea alcătuirii documentului în discuție — lansase Marele Salt Înainte, o tentativă de descentralizare a economiei chineze a momentului, prin înființarea unui sistem național de cooperative populare.

În aceeași perioadă, CIA, împreună cu armata de uscat și cu Ministerul de Externe, și sprijinită de experți de la Agricultură, lucra în colaborare cu guvernul Diem la instituirea unor astfel de unități în Vietnamul de Sud, numite atunci „Agrocomune" și ulterior „Cătune Strategice".

Iar în mai 1959, comitetul prezindențial de la Casa Albă sugerase în același raport: „Echipamentul și munca militară pot accelera definitivarea proiectului comunelor agricole... Numai în acest fel se poate stabili o legătură durabilă între guvern, armată și populația însăși."

Doctrina lui Mao, chiar și cea aplicată Marelui Salt Înainte, s-a regăsit în scrierile fluviu ale ofițerilor armatei americane, sub forma unor idei revoluționare. Națiunile descrise de ai aveau să fie împărțite în trei entități distincte: poporul, guvernul și armata. Ce fel de țară era asta? Ei nu spun. Dar noua lor doctrină militară era băgată pe gît noului guvern din Vietnam, iar ideea lor de operațiuni ale Războiului Rece (pe timp de pace) pătrunsese în cele mai înalte sfere ale structurii guvernamentale la vremea instalării în funcție a lui Kennedy în ianuarie 1961.

Există în toate acestea o stranie fațetă născocită. Așa cum spunea Mao Tzedun: „Lumea de astăzi se află deja într-o nouă perioadă de dezvoltare, iar războiul actual nu este departe de a fi ultimul conflict armat din lume... Nu contează cît va dura acest război, nu există nici un dubiu că se apropie ultimul conflict din istorie."

Pe la mijlocul anilor '50, elemente importante din cadrul instituției militare americane au început să accepte faptul că un război nuclear era imposibil și că Războiul Rece era cel mai bun scenariu pentru cei ce vedeau ca esențială, pentru existența statului național, o formă oarecare de război.

În cîteva capitole precedente, a fost amintit *Report From Iron Mountain on the Possibility and Desirability of Peace*, ca un roman de importanță crucială. Acolo se arăta că un stat național nu poate supraviețui fără război, și această lucrare despre o analiză la cel mai înalt nivel cerută în august 1963 descrie o atitudine care a început să apară chiar după instalarea administrației Kennedy.

Membrii anturajului lui Kennedy aveau impresia că nu fusese făcut nici un efort serios pentru a planifica pacea mondială, iar astfel de discuții au fost auzite și în Pentagon. Însărcinarea acestei analize descrise în *Report From Iron Mountain* ilustrează această preocupare a lor.

Cititorul își va da seama că autorul, Leonard Lewin, are perfectă dreptate să caracterizeze lucrarea sa drept „roman". Am discutat pe larg cu Lewin pe această temă. Este un om bine informat, care a cunoscut pe deplin situația din Washington, așa cum este înfățișată ea în raportul Lansdale — Stilwell din 1959 și evoluția ei înspre perioada Kennedy, cu ale sale birouri din Pentagon înțesate de Phi Beta Kappa și alți oameni cu studii și experiență. Cea mai interesantă parte a ambelor „rapoarte" o reprezintă multitudinea căilor în care se suprapun și concordă unul cu celălalt; și, chiar mai important, felul în care au supraviețuit planurilor Războiului Rece și au devenit, în cele din urmă, doctrina militară modernă.

Președintele Mao a prezis acest lucru. Mulți tacticieni capabili din armata americană l-au prevăzut și ei, așa încît au schițat parametrii unui nou tip de doctrină militară și ai unui nou tip de război permanent care, în cea mai mare

parte, era sortit să se desfăşoare pe teritoriul naţiunilor relativ lipsite de putere din Lumea a Treia.

În felul acesta, în procesul de stîrpire a „insurgenţei subversive de sorginte comunistă", au fost ucise milioane de oameni simpli, lipsiţi de apărare, ca şi cum un monstruos buldozer malthusian s-ar fi pus nesăbuit în mişcare să depopuleze pămîntul. Exemple clasice ale acestui măcel în masă au fost Cambodgia, războiul iraniano-irakian şi, ulterior, „Furtună în Deşert" şi alte confruntări asemănătoare din Orientul Mijlociu.

Pura întîmplare a făcut ca John Kennedy să coopteze un om pe care nu-l întîlnise niciodată, generalul Maxwell Taylor, în Grupul de Studiu Cubanez după dezastrul de la Bay of Pigs. Taylor fusese şeful statului major al armatei americane de uscat în vremea în care se scria raportul Programului Mutual de Securitate. Nici un alt om nu era mai bine pregătit pentru a promova acea filozofie, scrisă în concordanţă cu îndrumările lui. Credea în această doctrină perfecţionată de membrii statului său major şi o susţinea.

Grupul de Studiu Cubanez era sursa raportului ce i-a fost înmînat preşedintelui pe 13 iunie 1961, devenit apoi Ordinele de Apărare ale Securităţii Naţionale #55, #56 şi #57, emise pe 28 iunie. Ordinele au atins Pentagonul cu un vuiet de tunet şi au generat o rumoare mocnită dinspre Ministerul de Externe şi CIA. Autorul lor era generalul Taylor. (Am intrat în posesia unei copii a lucrării originale şi aceste documente vor fi discutate pe larg în capitolul 15.)

Puţin după aceea, Taylor a fost mutat la Casa Albă ca şi consilier prezidenţial cu probleme militare, mişcare ce a creat o situaţie contradictorie. Kennedy tocmai îi trimisese NSAM #55 lui Lemnitzer, preşedintele Comitetului Întrunit al Şefilor de State Majore, în care îi arăta că doreşte sfatul organismului în cauză în chestiunile Războiului Rece, după care l-a adus pe Taylor la Casa Albă, practic în acelaşi scop. În octombrie 1961, preşedintele Kennedy l-a trimis pe generalul Taylor în Vietnam, pentru a face un raport militar al situaţiei de acolo. Un an mai tîrziu, generalul Taylor a fost numit preşedintele Comitetului Întrunit al Şefilor de State Majore, funcţie pe care o va ocupa pînă în 1964, cînd a părăsit-o în favoarea celei de ambasador al Statelor Unite în Vietnamul de Sud.

TREISPREZECE

Cutia Magică, percutorul extinderii războiului din Vietnam

ACEASTA ESTE POVESTEA unui popor care a îndurat un război de treizeci de ani, a fost alungat din fermele și căminele sale, singura modalitate rămasă pentru a-și asigura hrana, apa și celelate bunuri necesare traiului rămînînd tîlhăria.

Ca vechi tîlhari, ei au devenit buni luptători — atît de buni, încît noi am pus succesele lor pe seama lui Ho Și Min, a generalului Giap, a lui Mao Tzedun, a sovieticilor și, uneori, pe seama propriilor noștri pacifiști. Ei luptau pentru hrană, ca să trăiască. Unii i-au numit vietcongi. În propria lor țară, erau cunoscuți mai degrabă ca „frații primejdioși" decît ca dușmani. Erau refugiații terorizați de pe plaiul lor natal, cerșetorii, poporul unei țări devastate.

Dacă zbori pe deasupra colinelor indochineze, îți aduci aminte de munții din Vermont. Poți vedea aceleași dealuri luxuriante, vălurite, de parcă s-ar fi întins o pătură verde pe o parte, peste culme, apoi pe cealaltă parte, spre poale. Dar colinele din Vermont n-au fost mereu așa, n-au fost întotdeauna atît de pașnice. Citiți valoroasa carte a lui Kenneth Roberts *Northwest Passage*[1] despre propriul nostru Război de Independență. Pentru eroii primului război american, pentru invadatorii britanici, Vermontul a fost un coșmar, un iad verde. Tot așa a fost și Vietnamul pentru recruții americanii și pentru războinicii clandestini ai CIA.

Lăudat în paginile revistei *National Geographic* ca sălașul scundacului oacheș, gol și lipsit de griji, Vietnamul a fost considerat de sute de ani drept una dintre regiunile mănoase ale Pămîntului, un loc în care omul trebuie doar să existe pentru a trăi mai bine. În inima pădurilor ce împînzeau munții, viețuiau de veacuri membrii seminției

---

1 *Trecătoarea de la nord-vest* (n. trad.).

Rhade (Rah-Day). Cultivau grîne, creşteau păsări, porci, erau ţapinari. Trăiau de generaţii în bună înţelegere cu francezii şi reuşeau să coexiste alături de triburile învecinate, fiindcă erau puternici. Tribul Rhade era o etnie unită şi autodisciplinată.

După catastrofala înfrîngere suferită de francezi la Dien Bien Phu, în lupta cu armata Vietminh-ului condusă de generalul Giap, locotenentul francez de poliţie a părăsit zona rhadeză, luîndu-şi cu sine familia şi modesta avuţie. În lipsa lui, puterea poliţienească a fost preluată de un caporal rhadez, lucrurile decurgînd aproape la fel, cu excepţia faptului că sistemul european de lege şi ordine luase sfîrşit. Bătrînii aşezării, sau Huong-ca, şi-au reluat atribuţiile politice în cadrul consiliului tradiţional.

Preotul francez a mai rămas cîteva luni; după plecarea sa, au dispărut şi religia europeană, şi asistenţa medicală. Apoi a plecat şi supraveghetorul francez de la gater, iar lucrul de acolo s-a oprit, pentru că în acelaşi timp s-a sfîrşit şi cu economia europeană. O dată cu închiderea singurelor întreprinderi din zonă ce produceau un venit real, legăturile cu lumea exterioară au încetat în totalitate. Şi acum, ca şi înainte, un negustor chinez venea împreună cu cei cîţiva culi ai săi şi aducea sare, haine, arme albe (topoare, cuţite, macete) şi veşti. Dar şi negustorii chinezi au început să vină tot mai rar. Fermierii rhadezi trebuia să muncească din toate puterile să producă un surplus de provizii pe care bătrînii să le ducă în aşezarea principală de peste munte pentru a le comercializa în schimbul mărfurilor trebuincioase.

Într-un ţinut în care iarba înaltă şi tufişurile cresc la fel de repede pe cît pot fi secerate, este aproape imposibil să cultivi grîu pe un ogor. Un cîmp ce n-a fost cultivat este acoperit din abundenţă cu o pătură de ierburi atît de groasă, încît fragilii lăstari însămînţaţi nu se pot dezvolta deloc. Rhadezii cultivau pămîntul secerînd, zdrobind, şi dînd foc pădurii pentru a ajunge la terenul curat şi la solul bogat. Ştiau de la strămoşii lor că trebuie să taie copacii de la marginea pădurii şi apoi, imediat, să planteze cele cîteva seminţe ale lor în acest teren nou, desţelenit. Dacă fermierul luptă cu tenacitate împotriva năvălirii ierburilor şi buruienilor, poate avea o fermă pentru mulţi ani. Dar dacă le neglijează, iarba înghite totul. Este o bătălie

neîntreruptă. Rhadezii au muncit din greu să curețe cît mai multe terenuri și să culeagă cît mai multe recolte. Dar culturile singure nu înseamnă economie. Produsul trebuie dus la piață; trebuie să existe un loc unde să poți vinde și cumpăra. În lipsa pieței, recolta putrezește. Cînd francezii și chinezii n-au mai venit în zona rhadeză, recoltele au putrezit și economia primitivă a stagnat.

În clipa în care într-o regiune mărginașă, fie ea Indochina, Africa sau Oklahoma, economia de bază se deteriorează, populația trebuie să se mute. Cînd o societate primitivă e lovită de război, molimă, inundație, secetă sau orice alt dezastru, oamenii sînt nevoiți să caute în altă parte hrana și cele necesare traiului. Adesea, căutarea se transformă în tîlhărie; acel ultim refugiu al disperaților și al înfometaților — este o treabă violentă — atît de violentă, încît îi face pe necunoscători să creadă că este vorba despre un val de „insurgență subversivă de inspirație comunistă" în țară, sub comanda generalului Foamea.

În primele zile de amatorism ale perioadei de zece ani a dinastiei Diem, în acea nouă bucată de teritoriu numită Vietnamul de Sud, interpretările greșite s-au ținut lanț. Ngo Dinh Diem, acel mandarin străin și odinioară Părinte al Patriei, nu și-a dat seama că, emițînd un decret pentru a înlătura influența franceză, anula legea și ordinea, așa cum erau ele. Nici că prin cel de-al doilea decret, ce dicta expulzarea chinezilor, determina dispariția economiei tribale de bază — trocul și circulația mărfii.

Francezii n-au mai venit; nici chinezii. Dar, într-o bună zi, bătrînul preot s-a întors. Băștinașii s-au strîns să-i întîmpine chipul familiar. Acest domn slăbuț avea haine și pantofi noi și intrase în sat într-un jeep. Rhadezii nu mai văzuseră așa ceva de la revenirea francezilor, după plecarea japonezilor — locotenentul francez și familia sa au descins în sat tot într-un jeep, demult, la mijlocul anilor '40. Preotul a coborît și le-a vorbit vechilor săi prieteni. Apoi le-a prezentat pe tînărul șofer al jeep-ului, explicîndu-le că acest tînăr bărbat era american, nu francez, și că celălalt pasager era un vietnamez din îndepărtatul oraș Saigon.

Preotul le-a spus că francezii nu mai guvernează țara, dar un mare bărbat numit Ngo Dinh Diem era președin-

tele noii fâşii de pămînt numită „Vietnamul de Sud" şi că palatul său se afla la Saigon.

A evitat să facă vreo referire la Ho Şi Min şi guvernul din nord. El ştia că ar fi fost inutil să încerce să le explice că guvernul naţionalist al lui Ho Şi Min nu conducea întreaga Indochină. Ar fi fost prea complicat şi, oricum, n-ar fi fost crezut, pentru că rhadezilor nu le păsa prea mult dacă era aşa sau nu. Rhadezii locuiau de secole în ţinuturile lor şi nu le păsa prea mult de autorităţi, fie ele reprezentate de cele japoneze, franceze, americane, vietnameze sau saigoneze.

Preotul, tînărul american şi oficialul vietnamez au revenit de multe ori. După un timp, americanul era binevenit şi fără preot, iar adesea rămînea cu săptămînile. Era interesat de creşterea animalelor şi de agricultură. A adus cu sine cîteva găini şi o nouă rasă de porci, învăţîndu-i pe localnici cum să-i crească. Avea la el seminţe noi şi încerca din răsputeri să-i facă pe rhadezi să le planteze aşa cum ştia el. De nenumărate ori i-a convins pe săteni să sape gropi pe ogor şi să planteze seminţele aşa cum învăţase să facă la universitatea din Ames, Iowa.

Nu i-a înţeles niciodată pe fermierii rhadezi şi agricultura lor primitivă de genul „zdrobeşte şi arde", iar ei nu i-au putut explica niciodată acestui tînăr expert că seminţele nu pot încolţi în pămîntul acela buruienos, în plin cîmp. În orice caz, americanul a devenit o figură familiară, iar activitatea sa susţinută, darurile în pui, porci, dulciuri şi ţigări erau mereu binevenite. Apoi, într-o bună zi, a venit cu Cutia Magică.

Preotul, americanul şi Huong-ca au avut o discuţie serioasă care a ţinut toată ziua. Cutia Magică a rămas pe capota jeep-ului, în timp ce cîţiva tineri au săpat o groapă în faţa colibei patriarhului. Nu erau învăţaţi cu lopeţile americane, aşa că progresau destul de lent. Între timp, americanul a doborît la pămînt un copac şi a tăiat o parte din el pentru a o folosi ca stîlp. Stîlpul a fost introdus în groapă şi pămîntul pus la loc.

Acum, în faţa colibei căpeteniei se înălţa un piedestal înalt, solid şi drept. De acesta, americanul a prins un acoperiş de tablă ca adăpost. Apoi a luat Cutia Magică, de un negru metalic, din jeep şi a fixat-o bine, în cuie, pe stîlp, cam la patru picioare deasupra solului, la o înălţime

tocmai potrivită pentru Huong-ca și destul de sus pentru mîinile scotocitoare ale copiilor.

După ce a fost fixată cutia, preotul le-a povestit localnicilor totul despre Cutia Magică, cum va funcționa, ce minuni va fi în stare să facă pentru a-i scăpa de comunism. Le-a spus că această cutie era un radio foarte neobișnuit care le va vorbi fraților lor de la Saigon. Mai pe înțelesul lor, era un talisman.

De asemenea, i-a avertizat pe localnici că numai patriarhul așezării are voie să atingă cutia. Dacă o va face altcineva, bunul guvern de la Saigon se va supăra rău de tot și așezarea va fi pedepsită. Preotul le-a mai spus că oricînd vor fi atacați, patriarhul să apese pe marele buton roșu de pe cutie, și cu asta a încheiat.

În acest punct al Programului de Orientare a Apărării Așezărilor, soldatul vietnamez și americanul l-au întrerupt pe preot și i-au cerut să le spună sătenilor din nou că, dacă satul va fi atacat de vietcongii comuniști din pădure — subliniind vietcongii comuniști — patriarhul va trebui să apese pe buton. Pentru soldatul vietnamez și pentru american, oamenii din pădure nu erau înfometați și refugiați; ei reprezentau inamicul. Deoarece bătrînul preot știa că băștinașii nu auziseră niciodată de „vietcongi", le-a explicat că prietenii săi îi numesc astfel pe toți bandiții din taberele de refugiați ce se află în pădure și că vietcongii trebuie să fie tare înspăimîntători, erau marionetele Frontului de Eliberare Națională, care erau marionetele Hanoiului, care la rîndul lor erau marionetele chinezilor, care erau marionetele sovieticilor, și tot așa la nesfîrșit.

Preotul le-a explicat că, în momentul în care căpetenia apasă pe acel buton roșu sclipitor de pe Cutia Magică, puternicii zei de la Saigon vor slobozi armate răzbunătoare prin aer, iar înfricoșătorii vietcongi vor fi pulverizați de bombele aruncate din avioane și arși de napalmul azvîrlit din elicoptere, iar satul va fi eliberat și pacificat. Le-a mai spus că fiecare sat ce a fost ales de Părintele Patriei de la Saigon să dețină Cutia Magică va primi pe viitor pentru totdeauna hrană, medicamente și asistență specială.

Rhadezii aveau să primească aceste „beneficii" fie că le doreau sau nu. Ei știau prea bine că așezările ce aveau

medicamente și hrană din belșug și erau favoritele Saigonului erau întotdeauna primele ținte ale banditilor înfometați. Știau destul ca să-și dea seama că vor trăi cu spaima Cutiei Magice și a semnificației sale.

Satul primise medicamente și rezerve de hrană chiar din ziua în care preotul revenise împreună cu americanul. Programul „Brațele Întinse ale Frăției" al noului președinte de la Saigon avea grijă de acești oameni. La scurtă vreme după ce li s-a adus primul surplus de hrană, sătenii au fost vizitați de cîțiva bărbați tineri din taberele de refugiați din păduri. Aceștia au stat de vorbă toată ziua cu patriarhul și i-au explicat calm, dar cu hotărîre, că vin dintr-o tabără de refugiați ascunsă pe coline și compusă din mii de băștinași din sud, cochinchinezi, fără locuințe, ce fuseseră alungați de poliția lui Diem și de hoardele de invadatori nordici, tonchinezi.

Acești oameni își părăsiseră căminele distruse. Fuseseră dușmani în orice nouă regiune în care apăreau, și acum, terorizați și înfometați, bolnavi și muribunzi, erau nevoiți să recurgă la ultima soluție, jaful și tîlhăria. Acești nenumărați refugiați, în propria lor țară, fuseseră supuși privațiunilor și masacrelor brutale ale indolentelor forțe binevoitoare ale regimului de la Saigon. Doreau să fie pașnici, dar aveau o nevoie disperată de medicamente și de hrană. Au cerut ca satul să împartă cu ei bunurile de care dispunea din abundență. Acest aranjament, deși nedorit de săteni, a fost acceptat și, pentru o vreme, a menținut un echilibru fragil între cele două comunități. Însă numărul refugiaților a crescut, cererile devenind din ce în ce mai mari.

Ne le-a trebuit prea mult timp observatorului politic saigonez și preotului să-i raporteze americanului că-l bănuiau pe patriarh de colaboraționism cu „dușmanul". Împărțirea puținelor provizii cu refugiații era numită de vietnamezi „plata tributului". Refugiații deveniseră „dușmani", iar expresia americană pentru „dușmani" era vietcongi.

Activistul politic i-a explicat patriarhului că pentru el colaborarea cu inamicul înseamnă moarte, iar pentru locuitorii așezării, mutarea în lagăre de reeducare cetățenească, sau „Cătune Strategice", cum le spuneau americanii. Indiferent de cum le ziceau binefăcătorii lor

acestor centre de deportare, băştinaşii le considerau închisori.

Cererile mai mult sau mai puţin paşnice ale refugiaţilor s-au transformat în adevărate ordine o dată cu creşterea necesităţilor. Ceea ce la început fusese o împărţire de nevoie a hranei, devenea acum o supunere la forţă şi la jaf. Numărul refugiaţilor creştea o dată cu transformarea exodului din acele zone ale nimănui, cîndva regiunile prospere ale Deltei Mekongului din peninsula Camau, într-un imens şi de nezăgăzuit val uman.

S-a petrecut un fenomen asemănător migraţiilor indienilor americani către vest. Fiecare trib, dezrădăcinat din străvechile sale ţinuturi de baştină de către omul alb, a devenit o adunătură de ucigaşi şi asediatori pe teritoriul seminţiei vecine. La fel s-a întîmplat şi cu zecile, chiar sutele de mii de fermieri paşnici, cîndva, ascultători şi destul de înstăriţi, deveniţi banditii înfricoşători numiţi vietcongi.

După cîteva nopţi, satul a fost atacat. Cîinii lătrau, păsările şi porcii fugeau care încotro, colibele cu hrană au fost prădate şi arse, iar mai mulţi localnici tineri — răpiţi. Pentru prima oară de la instalarea staţiei radio, bătrînul a ieşit din colibă şi s-a oprit în faţa Cutiei Magice. În negura deplină a nopţii, strălucirea roşie a butonului umplea văzduhul cu puterea sa de talisman. Căpetenia se întrebase adesea ce avea să se întîmple cu adevărat, dacă va apăsa pe acel buton roşu. Chiar dacă preotul îi împuiase capul cu minunile care se vor petrece cînd va declanşa semnalul de alarmă, bătrînul nu fusese niciodată în stare să-l înţeleagă întru totul.

Observatorul politic îl avertizase că va fi pedepsit dacă alarma va fi falsă. Uneori, ochiul roşu al cutiei Pandorei s-a dovedit a fi prea mult pentru săteni, care l-au implorat pe bătrîn să apese butonul, dar el a rezistat cu fermitate acestor tentaţii. Însă acum, în toiul descinderii refugiaţilor înnebuniţi de foame, stătea înaintea cutiei, ştiind că va invoca puterea forţelor de autoapărare a satelor şi că va aduce asupra aşezării sale toată mînia înfricoşătoarei Armate Populare a Frăţiei[1].

1 Acesta a fost îndeplinit de Misiunea Militară de la Saigon a CIA. Făcea parte din "Operaţiunea Frăţia", o organizaţie condusă de liderii filipinezi simpatizanţi ai CIA, sub egida Camerei Inferioare Internaţionale de Comerţ.

Totuși, dacă nu apăsa pe buton, el și oamenii lui vor avea de suferit soarta colaboraționiștilor. N-avea de ales. Venise vremea ca el și satul său să devină parte a acelui război conceput la Saigon la sfatul expert al binevoitorilor americani.

A invocat înțelepciunea strămoșilor săi. Tîlhăria, jaful și încălcările nu erau necunoscute în Asia; cînd foametea, molima și războiul devastau ținutul, voalul subțire de civilizație era înlăturat și nevoiașii adoptau tîlhăria ca pe ultima fază a vieții comunității, înainte de a capitula în fața morții implacabile provocate de dezastru.

Foamea este generalul acestor armate. Foamea furnizează o teribilă motivație, prin ea însăși. Nu are nevoie de un impuls ideologic de la Moscova sau Beijing. Acțiunile oarbe și ignorante ale generalului Foamea sînt de ajuns pentru a da naștere unui război. Într-o societate anarhică și dezorganizată, războiul reprezintă o reacție naturală și inevitabilă. O situație cu atît mai probabilă cu cît este vorba despre o țară în care băștinașii se hrănesc puțin și des în cea mai mare parte a zilei. Ei nu se așază de trei ori pe zi la o masă copioasă. Oamenii de la tropice ciugulesc, de aceea stomacurile lor sînt mici, iar ei au foarte puțină grăsime. Pentru acești oameni, senzația de foame se instalează mult mai repede decît la cei din nord, care sînt mai grași și mănîncă la intervale mai lungi și regulate. De aceea timpul scurs între lipsa de hrană și necesitatea stringentă de a mînca este cu mult mai scurt, iar astfel de oameni luptă din răsputeri pentru mîncare de cum li s-au terminat proviziile. Așa se explică de ce napalmul, bombardamentele și tactica de defoliere au generat mai mult decît un război și au făcut-o într-un timp scurt. Victimele erau private de hrană și nevoite să lupte pentru ea, neîntîrziat. Oamenii care atacaseră satul făceau parte din această înfometată populație refugiată.

Sondînd înțelepciunea strămoșilor săi, patriarhul n-a găsit nimic care să explice această nouă teroare, adică necunoscuții vietcongi. Banditilor și refugiaților le putea găsi o explicație, dar dilema ideologică pusă de noii săi prieteni, americanul și observatorul politic de la Saigon, îl transforma pe el, pe patriarh, în inamicul lor dacă

împărțea hrana și simpatiza cu refugiații. Astfel că nu-i rămînea decît o soluție.

Știa că multe căpetenii au rezistat refugiaților și au fost măcelărite de aceștia pentru hrană. Mai știa, de asemenea, că alte căpetenii, care simpatizaseră cu refugiații, au fost duse cu forța în lagărele de reeducare (pușcării) de către observatorii politici, unde au îndurat cruzimi neînchipuite. Știa că nu există nici o speranță. Nici o alternativă. Hrana, medicamentele, „Operațiunea Frăția" de la Saigon pecetluiseră soarta localnicilor și-i împingeau către ultima strategie numită „Pacificare". A apăsat pe butonul roșu strălucitor. Cutia Magică a făcut restul.

Un soldat somnoros din Forțele Speciale sud-vietnameze de elită, a văzut pîlpîirea semnalului luminos de alarmă pe harta strategică. Grila cu numărul de cod 1052 era ostilă! Grila 1052: Satul Thuc Dho din teritoriul rhadez era atacat. Nu se putea stabili o legătură de emisie-recepție cu echipamentul din sat, nu exista nici o modalitate de a se informa asupra atacului ori de a evalua avertismentul căpeteniei. Orice semnal era ostil în Rețeaua de Apărare a Satelor, și „ostil" însemna „represalii". Sistemul nu putea să arate decît că acolo era un atac și să indice automat poziția. Nu putea spune că „atacul" era de fapt o descindere minoră a cîtorva băștinași înfometați care intenționau să fure mîncare.

Soldatul vietnamez i-a aruncat o privire celui american din Beretele Verzi ale Detașamentului „A" din cadrul Forțelor Speciale, care dormea într-un hamac indigen din apropiere. Știa că, după două minute, pîlpîirea luminii roșii va înceta automat. De foarte multe ori, cînd americanul plecase în sat să bea o bere cu alți membri ai Detașamentului „A" sau cu tinerele femei ce făceau parte din „White Dove Resistance Sisters", soldatul vietnamez lăsase lumina de alertă să clipească fără să dea alarma. Își dădea seama că problema cutiei Pandorei genera multe semnale luminoase de alarmă. Și mai știa că unele căpetenii apăsau pe buton ca să aducă patrulele de elicoptere din dorința de a-și dovedi puterile în fața localnicilor.

Înțelegea că sătenii disperați, pe jumătate înnebuniți de foame și de descinderile banditești, erau adesea tentați să apese pe acel ochi purpuriu strălucitor de pe Cutia Magică. Și, chiar și atunci cînd atacurile erau reale, Cutia

Magică nu-i salva pe săteni, ci provoca doar mai multe represalii, furia oarbă a unui război nesfîrșit în care agresorii își creează proprii inamici. Cînd trupele vor ajunge acolo, satul va fi deja ars din temelii. Localnicii vor fi uciși sau ascunși în pădure, așa încît la sosirea „răzbunătorilor" existau toate șansele ca înșiși sătenii să fie luați drept inamici.

Păreau „inamici" pentru ambele tabere, iar regula generală era să se tragă în oricine fuge, netinînd seama de cine ar putea fi acea persoană. În contextul unei asemenea „salvări", țăranii n-aveau altă soluție decît să fugă împreună cu refugiații și să devină „vietcongi", „inamici" în propria lor țară.

Soldatul era măcinat de toate aceste gînduri; chiar atunci, americanul s-a întors pe o parte în hamacul său și arma, care-i era sprijinită de hamac, a căzut pe podea. Americanul a sărit în picioare. Soldatul vietnamez a intrat fulgerător în acțiune, arătînd spre semnalul roșu de alarmă intermitent, avertismentul Cutiei Magice din Grila 1052, așezarea rhadeză Thuc Dho.

Bereta Verde, veteran al rigidei îndoctrinări de la Fort Bragg, a înșfăcat microfonul stației de emisie-recepție și a chemat Divizia de alertă. În cîteva minute, sirenele au început să urle și motoarele să duduie. Camioanele de transport ale Forțelor Speciale sud-vietnameze — oștile civile de elită ale lui Ngo Dinh Nhu, antrenate de CIA — au început să duduie în liniștea matinală a bazei aeriene de la Ahn Lac.

Echipele de întreținere ale elicopterelor au pregătit mătăhăloasele aparate. Douăzeci de piloți s-au năpustit în sala de raport. Se strîngeau douăzeci de echipaje. Avea să fie o acțiune totală; era primul atac raportat în zona rhadeză.

Serviciile de informații prevestiseră o concentrare masivă de trupe inamice în zonă, incluzînd o importantă mișcare preliminară de trupe raportată la granița cu Laosul. Primejdioasa frontieră cambodgiană era comparată cu un stup în plină activitate. Toate informațiile indicau o masivă lovitură de maestru a forțelor unite ale Frontului de Eliberare Națională nord vietnameze asupra unei zone

de atac[1]. Inamicul trebuia oprit neîntîrziat, printr-un contraatac decisiv.

În momentul în care zorii semitropicali explodau în toată strălucirea lor rozalie deasupra bazei de la Ahn Lac, douăzeci de elicoptere stîrneau un uragan de pulbere, pregătindu-se pentru zborul în convoi spre Thuc Dho. Șase dintre ele erau transportoare de mitraliere, celelalte paisprezece duceau o sută patruzeci de soldați înarmați. La sfîrșitul raportului, piloților li s-a adus la cunoștință că escala de realimentare se va face la Thien Dho, deoarece elicopterele încărcate nu puteau efectua o misiune de zbor pe o întindere mai mare de o sută de mile fără realimentare. Zborul avea să fie în convoi pe tot parcursul drumului. Aceasta însemna că viteza de croazieră a aparatelor încărcate avea să fie de cincizeci și cinci de noduri, pentru a se asigura posibilitatea unei pivotări sigure spre sol în cazul unei pene de motor în timpul planificatului zbor „la firul ierbii". În coloană, în formație și în legătură cu trupele de uscat, aceasta ducea la o medie de viteză, dus-întors, de douăzeci și cinci pînă la treizeci de noduri. De aceea elicopterele ce se vor întoarce după ce vor fi ajuns la țintă, vor înnopta la Thien Dho.

Expediția de două sute optzeci de mile tur-retur, cu punct median de aterizare la Thuc Dho și realimentare la dus și la întors, va dura două zile. Deci, douăzeci de elicoptere vor transporta o sută patruzeci de oameni pe o distanță de o sută patruzeci de mile în decurs de două zile. Era ieftin prețul plătit pentru răzbunarea atacării satului Thuc Dho? Da' de unde!...

Unitatea de elicoptere din cadrul Rețelei de Autoapărare a Satelor (VSDN) era o organizație incredibilă. Fiecare elicopter putea transporta zece soldați pe o sută de mile într-o zi. Pentru o distanță de o sută de mile/elicopter și o

1 Informațiile primite de la informatorii autohtoni plătiți relatau întotdeauna concentrări masive pretutindeni. Aceste surse băștinașe de informații nu vedeau niciodată refugiați înnebuniți de foame; vedeau mereu numai lucruri pe care erau plătiți să le vadă. Fiecare zonă ocupată de refugiați era un regiment de vietcongi. Generalul Foamea era generalul Giap, iar comuniștii erau pe tot teritoriul țării. În definitiv, chiar și „sursa de informații" era un om de afaceri desăvîrșit. El era creația Agenției Centrale de Informații americane, iar CIA ducea războiul cu un carnet de cecuri în anii '60 și '61, așa cum făcea încă din 1945.

viteză de douăzeci și cinci de noduri în convoi, ar fi patru ore de zbor într-un singur sens, la un total de opt ore în aer.

De vreme ce echipele de întreținere militar-civile se străduiau să mențină o proporție, vrednică de laudă, de 49% dintre aparate în stare de funcțiune, era nevoie de nu mai puțin de patruzeci de elicoptere pentru a asigura disponibilitatea celor douăzeci, necesare în misiunea de la Thuc Dho. Cele patruzeci de aparate erau asigurate de două companii de aviație cu aproximativ două sute de oameni fiecare, patru sute de oameni în total.

La rîndul lor, cele două companii erau susținute de un detașament de aprovizionare și unul de întreținere, tot de două sute de oameni fiecare. Și toate erau sprijinte de unități de administrație, de transport, de apărare a bazei, de cele de la rezervoarele de combustibil și de la alimentare. Niciodată, în toată istoria de dinainte a războiului, nu s-a cheltuit atît de mult pentru îndeplinirea unei misiuni minore ca cea în care trebuia să se trimită o sută patruzeci de soldați în urma aprinderii becului roșu de la Cutia Magică din sectorul 1052.

În timp ce coloana de elicoptere se afla în drum spre Thuc Dho, au fost trimise avioane de recunoaștere ca să găsească un loc de aterizare în zonă. Într-o astfel de țară, nu era o sarcină ușoară. Elicele rotoarelor unui aparat Huey au o lungime de cincizeci și cinci de picioare. Elicopterul trebuie să aterizeze pe un teren plat, atîta vreme cît orice aterizare inegală sau imperfectă, de genul uneia în care un colț al trenului de aterizare atinge primul solul, creează un fenomen distrugător, ca urmare a schimbării centrului de greutate în jurul axei verticale a aeronavei.

Elicopterul Huey are o constituție solidă, tocmai pentru a rezista oricărei aterizări forțate pe un teren accidentat, dar cu încărcătura completă și cu rotoarele ambalate la puterea maximă, suprasolicitarea poate fi periculoasă. Avioanele de recunoaștere trebuie să găsească o zonă întinsă care să permită aterizarea mai multor aparate deodată, să asigure protecția forței de luptă comasată în cazul unei ambuscade și să limiteze consumul de combustibil.

În vreme ce elicopterele se realimentaseră la Thien Dho și se ridicau din nou în aer, aparatele de recu-

noaștere au raportat că au descoperit un loc de aterizare la o fermă abandonată, aflată la o jumătate de milă de Thuc Dho. Se estima că vor putea ateriza trei elicoptere o dată, în linie. De asemenea, s-a raportat că, deși se mai ridica fum deasupra satului, nu se înregistrase nici o acțiune ostilă împotriva avioanelor de recunoaștere și nu fusese zărit nici un inamic. Două elicoptere cu soldați și un Huey mitralior aveau probleme tehnice și au fost nevoite să rămînă la Thien Dho. Restul de douăsprezece aparate de transport au zburat razant cu pămîntul, cu o viteză de cincizeci și cinci de noduri, în vreme ce cele cinci Huey înarmate se îndreptau cu toată viteza spre Thuc Dho.

În lumina orbitoare a amiezii, trupele aeropurtate au ajuns la Thuc Dho. Avionul de recunoaștere aruncase semnale fumigene pentru a marca locul de aterizare. Mitralioarele planau amenințător deasupra zonei, gata să suprime cu tir direct de mitralieră orice mișcare ce s-ar fi văzut dedesubt. Între timp, convoiul se destrăma, formînd un cerc în jurul zonei, în vreme ce trei aparate, primele, aterizau să debarce treizeci de soldați.

Apoi, iute, elicopterele s-au înălțat ridicînd praf și paie în aer, chiar înainte ca următoarele trei Huey să aterizeze cu următorul val de soldați. Piloții erau experimentați și nu pierdeau vremea. Membrii echipajului își vedeau de treabă, fiindcă tăcutele trupe de elită ale Forțelor Speciale sud-vietnameze săreau imediat. Și membrii echipajelor aveau experiență și își aminteau de poveștile din perioada de început, cînd soldații, neantrenați, erau făcuți să sară sub amenințarea cu arma și cu cîteva șuturi bine plasate. În tensiunea și dificultatea acestei manevre, al doilea și al treilea elicopter din cea de-a treia tranșă își atinseseră elicele cînd erau pe punctul de a ateriza. Ambele aparate s-au dezintegrat.

Cînd ultimul val de elicoptere a aterizat, două aparate mitralioare au deschis focul asupra ierburilor înalte din pădure. Era începutul acțiunii. Soldații de la sol s-au lăsat la pămînt și au deschis un foc susținut, la întîmplare. Avionul de recunoaștere aruncase rachete să marcheze zona inamică. Elicopterele neînarmate au început să se retragă. Dintr-o dată, două dintre ele s-au prăbușit la pămînt. Veteranii cunoșteau stilul!

Cînd vechile H-19 erau utilizate în misiuni de zbor deasupra lanurilor de orez din peninsula Camau, autohtonii învățaseră că un arc primitiv, întins de picioarele unui om așezat pe spate în iarbă, putea fi o armă extrem de eficace împotriva elicopterelor ce zburau la joasă altitudine. Săgeata consta într-un băț gros de care erau agățate sîrme, funii sau chiar liane. Avînd în vedere că rotorul era cea mai vulnerabilă parte a elicopterului, primitiva armă folosită la „suspendarea " în aer a acelui proiectil hazardat doborîse multe elicoptere. Primele rapoarte dădeau vina pe defecțiuni ale motorului sau rotorului, de vreme ce nu era perceput foc de armă sau orice alt atac dușmănos.

Cele cinci aparate înarmate aproape că își terminaseră munițiile, iar indicatoarele de combustibil ale tuturor elicopterelor erau „pe roșu", astfel încît convoiul, redus acum la treisprezece aparate Huey, a lăsat supravegherea pe seama avionului de recunoaștere și s-a îndreptat în viteză spre baza de realimentare.

La Thuc Dho, rămăseseră întinși în iarba înaltă o sută douăzeci de oameni, plus cîțiva răniți din rîndul membrilor echipajelor de zbor. Tirurile dinspre locurile ambuscadei erau sporadice. Șaisprezece dintre cei o sută douăzeci făceau parte dintr-o Grupă „A" a Beretelor Verzi. Transmisionistul ținea legătura cu avioanele de recunoaștere care-i îndruma spre sat. Aici, printre ruinele fumegînde ale colibelor de trestie, nu era nici o urmă de viață. Pînă și cîinii lihniți de foame dispăruseră. Cu numai cîteva ore înainte de apusul soarelui, locotenentul Detașamentului „A" și-a plasat trupele în poziția de apărare pentru noapte. Thuc Dho fusese recucerit. Cutia Magică își dovedise eficiența.

În primele ore ale dimineții, cînd primele știri despre Thuc Dho ajunseseră la Centrul de Luptă al Diviziei, vestea a ajuns și la Cartierul General al USMACV (Comandamentul Asistenței Militare a Statelor Unite din Vietnam) din Saigon.

Aici, toate informațiile primite de la Forțele de Autoapărare a Satelor au fost adunate într-un raport ce a fost trimis direct la Pentagon. Cu o diferență de fus orar de o jumătate de zi, Pentagonul și serviciile de informații au fost capabile să compileze toate datele primite din Asia de Sud-Est și să le aducă la cunoștință președintelui și colaboratorilor săi cei mai apropiați în cadrul unei ședințe matinale.

Aceste materiale de la agențiile de informații, de la Centrul de Luptă, rapoartele de la sateliți și de la avioanele U-2, un buletin meteorologic amănunțit și anumite informații interne au fost reunite în cursul ședinței preliminare de la Centrul de Comandă din cadrul aripii Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore din Pentagon.

Așa începe ziua în mediile oficiale ale Washingtonului. Trecerea în revistă a evenimentelor de ieri devine activitatea de astăzi și operațiunea de mîine. Rapoartele primite înlocuiesc diplomația și planificarea de perspectivă ca sursă a „ce e de făcut".

În acea zi deosebită de la începutul lui decembrie 1960, s-a întîmplat să apară cîteva fețe noi la acea ședință preliminară. Aceștia erau ministrul desemnat al apărării și o parte din colaboratorii săi din vremea tranziției. Alarma de la Thuc Dho fusese menționată destul de obișnuit de un ofițer de armată în timpul primului raport. Ministrul desemnat al apărării, primind botezul Vietnamului, a cerut ca pentru raportul din dimineața următoare să aibă toate datele despre această acțiune. Acest interes deosebit de la cel mai înalt nivel a fost recepționat cum se cuvine de șefii tuturor serviciilor și de colaboratorii lor. În decursul acelei zile, un torent de mesaje spre și dinspre Saigon a umplut eterul, plasînd acțiunea Thuc Dho în fruntea priorităților.

Armata a dat comanda pentru aprovizionare totală și desfășurare de forțe umane în zonă. Aviația a anunțat supraveghere strictă și bombardament asupra tuturor căilor de aprovizionare către Thuc Dho dinspre Laos și pe rutele nordice. Thuc Dho a apărut în toate buletinele de știri. Aprovizionarea și întărirea forțelor aeropurtate a devenit ținta unui efort major.

Între timp, trupele din Detașamentul „A" al Beretelor Verzi și-au stabilit baza, au delimitat perimetrul zonei și au trimis cercetașii din Forțele Speciale sud-vietnameze să ia legătura cu „inamicul". Eforturile acestora au rămas fără efect. „Inamicul" dispăruse. Tot ce-au găsit au fost niște bătrîni și copii din sat, ghemuiți de frică în văgăuni și în pădure.

Cînd au fost interogați cu privire la atac și la locul unde s-ar putea afla patriarhul și sătenii valizi, prizonierii nu au dat nici un indiciu. Mai mult, au fost extrem de

contrariați cînd li s-au pus întrebări despre „inamic". O țineau una și bună cu „Viet-Kha" — expresia vietnameză pentru „cerșetori", cum îi numeau ei pe refugiați — dar interpretul, din exces de zel, a tradus cuvîntul în vietcongi. Acest lucru i-a confirmat zelosului locotenent că dăduse peste un comportament important al vietcongilor.

Locotenentul a transmis mai departe această informație prețioasă, adăugînd obișnuitul bilanț al victimelor, augmentat de numărul celor uciși în bombardamente și prin incendierile cu napalm. Locotenentul estima numărul inamicilor la un batalion întărit, poate chiar un regiment. Toți morții erau vietcongi. Nici nu se putea altfel.

Din astfel de informații de la locul acțiunii a fost alcătuit la Saigon materialul de înștiințare pentru a fi trimis la Washington. Sesizînd interesul militarilor față de această problemă, datorat cererii ministrului desemnat, agenția de informații a pus paie pe foc, adăugînd propriul raport.

Deși nu era un secret, nu toată lumea știa că Forțele Speciale de elită ale lui Ngo Dinh Nhu se aflau sub comanda CIA. Dar, dată fiind această situație, serviciile de spionaj trebuia să se asigure că rolul acestora era cel puțin echivalent cu cel al forțelor armate regulate americane. Cartierul general al CIA de la Saigon s-a întrecut pe sine compilînd toate datele disponibile despre Thuc Dho. Detașamentul „A" al Forțelor Speciale din cadrul armatei de uscat americane, antrenat la Fort Bragg, era constituit din soldați adevărați, dar comandantul lor, un maior destul de nonconformist, era un agent CIA aflat sub acoperire militară.

Maiorul a fost printre primii care a ajuns la Thuc Dho, alături de ofițeri din cadrul Forțelor Speciale sud-vietnameze și „civili" din armata sud-vietnameză, cu primul val de elicoptere din ziua următoare.

Raportul preliminar de la Pentagon era alcătuit, ca de obicei, pe baza surselor de informații aflate pretutindeni în lume. Știrile din anumite zone, din Congo, din India (unde încăierările de la graniță prevesteau tulburările ulterioare) — tot felul de astfel de informații, cu excepția celor referitoare la Cuba, erau reduse la minimum. Cel mai important punct de pe agenda zilei era Thuc Dho. În spatele locurilor ocupate de demnitarii militari, în jurul

mesei lăcuite, de nuc, a fost așezat un al doilea rînd de scaune pentru oaspeții CIA și ai Ministerului de Externe din cadrul Centrului de Comandă.

Pe la opt și zece, încăperea era aproape plină. Toți cei care erau acolo îndepărtaseră bariera „strict secret"; fuseseră admiși conform principiului că „trebuia să știe". În sală se aflau trei dintre membrii Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore, precum și obișnuitul contingent din cabinetul ministrului apărării. Totul indica o prezentare completă a acțiunii de la Thuc Dho. Să ne amintim că în acel moment din decembrie 1960, la numai o lună de la alegerea lui John F. Kennedy, tulburările din Vietnam erau cu mult mai puțin însemnate decît aveau să devină mai tîrziu, iar toată această atenție deosebită acordată acelui caz era ceva ieșit din comun la data respectivă.

Pentru cei mai mulți dintre cei prezenți, a fost evident faptul că mare parte din această mare tragedie l-a impresionat și l-a captivat pe noul ministru al apărării și, prin el, a captat atenția noii administrații. Ministrul desemnat, Robert S. McNamara, a fost interesat îndeobște de batalionul sau regimentul de vietcongi „raportat". Dacă batalionul s-a ascuns în pădure, așa cum susțineau sătenii prinși, și dacă era înconjurat acum de trupele de elită sud-vietnameze din cadrul Forțelor Speciale, după cum raportase maiorul Beretelor Verzi (de fapt, CIA), atunci de ce nu erau vietcongii făcuți să iasă din ascunzătoare, apoi eliminați sau luați prizonieri?

O dezbatere mai amplă a acestui subiect a fost întrucîtva limitată de faptul că ofițerului raportor de la armată i se ordonase să nu devieze de la tema esențială a raportului său. Ulterior, un general din al doilea rînd s-a ridicat și a spus că avea un mesaj chiar de la Saigon care spunea că așa-zisul batalion al vietcongilor a spart încercuirea sud-vietnamezilor și că, în conformitate cu rapoartele avioanelor de recunoaștere, nu se mai află nimeni în pădure. Încheind ce avea de spus, generalul a aruncat o privire spre reprezentanții CIA care asistau la convorbiri.

Ministrul desemnat a sesizat semnificația celor spuse și a surprins ofițerul raportor și restul audienței, în general, cu o altă întrebare: „Dacă putem fi în stare să mergem în ajutorul unui sat împresurat, cum am făcut-o la Thuc Dho, dar ajungînd acolo n-am găsit altceva decît o așezare

pustie și un inamic dispărut, cum ne putem aștepta să cîștigăm războiul? Trebuie distrus inamicul."

Fusese plantată o ghindă și acum creștea un mare stejar. Imediat, unul dintre oamenii de la CIA a ridicat pe jumătate o mînă, și-a tras picioarele de sub scaun și s-a pregătit să se ridice. Nu era un obișnuit al ședințelor preliminare; era însuși coordonatorul echipei supersecrete a Extremului Orient, un vechi cunoscător al Asiei.

„Domnule ministru, întrebarea dumneavoastră este foarte pătrunzătoare, a spus el, mergînd la originea problemei în cauză. Am încercat să anihilăm războiul de eliberare națională de inspirație comunistă din Vietnamul de Sud, care a scăpat de sub control, răspîndindu-se în toată țara. Forțele lui Diem sînt prea puțin experimentate. Nu le place să lupte, chiar dacă e vorba de propria lor țară, iar noi ne-am concentrat eforturile în Laos și Thailanda într-o asemenea măsură, încît Vietnamul de Sud crede că rolul de consultanță al armatei americane nu se extinde destul de mult. Cătunele Strategice și Forțele de Autoapărare a Satelor nu sînt de ajuns.

V-a fost prezentat exemplul așezării Thuc Dho. Din fericire, satul a fost pregătit de unul dintre agenții noștri și a fost racordat la rețeaua de autoapărare a satelor printr-un transmițător, fapt care ne-a permis să contraatacăm imediat. Dar asta nu înseamnă mai nimic. Nici o rețea nu ajută dacă există o mulțime de scăpări. Trebuie să organizăm fiecare cătun, fiecare sat, fiecare trib. De abia atunci acest dușman sprijinit de comuniști poate fi eliminat din această țară liniștită, iar acești omuleți simpli pot fi lăsați să-și aleagă în pace propriul destin."

Ministrul desemnat a înghițit gălușca.

Prin ianuarie 1961, „Cursul Modern de Contrainsurgență", destinat în mod expres pregătirii miilor de Berete Verzi menite să lupte în Vietnam, a fost mutat în mare grabă la Fort Bragg. Una dintre ultimele acțiuni oficiale ale ministrului adjunct al apărării în funcție, James Douglas, a fost să viziteze noua școală și să-i dea binecuvîntarea.

Dar hopul fusese trecut. Cu discreție și eficiență, comenzile au început să curgă. Unul dintre articolele de bază era transmițătorul radio, cel de la Thuc Dho fiind un aparat de probă. În cîteva săptămîni, fabricanții au primit o comandă specială de cîteva mii de transmițătoare radio,

căreia i s-a acordat prioritate maximă. La puțină vreme după instalarea în funcție a lui John Kennedy, transmițătoarele au împînzit sat după sat, a intensifica și încuraja campania Cătunelor Strategice.

La numai cîteva luni, Robert McNamara, noul ministru al apărării, a întreprins prima sa vizită în Vietnamul de Sud. Thuc Dho devenise un model. Pînă să-l vadă ministrul, localnicii, soldații de elită din Forțele Speciale sud-vietnameze și Beretele Verzi americane bătătoriseră drumurile în zonă, reconstituind și repetînd faimosul atac pentru demnitarii aflați în vizită.

Colinele, cîndva luxuriante, fuseseră scobite de bombe, pîrjolite de napalm, defoliate de genocidul chimic. Dar în centrul interesului s-a aflat întotdeauna cutia neagră de plastic cu ochiul ei roșu, celebra Cutie Magică cu numărul 1052, percutorul intensificării războiului din Vietnam.

NOTĂ: Au existat multe așezări ca cea descrisă în această relatare. Thuc Dho este un nume inventat cu scopul de a prezenta un caz tipic. Povestirea este rodul călătoriilor personale ale autorului în Vietnam și al legăturilor sale cu CIA din perioada 1955 — 1964.

PAISPREZECE

JFK face prima încercare de a controla CIA

CA MEMBRU al Camerei Reprezentanților și al Senatului Statelor Unite, John F. Kennedy era un politician cu experiență. Ca fiu al ambasadorului american la curtea St. James în zilele imediat premergătoare declanșării Celui de-al Doilea Război Mondial, era familiarizat cu hățișurile politicii externe și ale lumii marilor afaceri. Era fiul unuia dintre cei mai bogați și influenți oameni din America. Dar ca nou președinte ales al SUA, a descoperit că trebuia să ia totul de la capăt. Mizele jocului practicat la Casa Albă erau cu mult mai ridicate și mult mai complexe decît în oricare altele din încercările sale anterioare, iar concursul de împrejurări din perioada de „neputință" a mandatului Eisenhower n-a ușurat cu nimic această sarcină.

Căderile de sănătate ale lui Eisenhower, datorate probabil vîrstei, și în special atacul de cord pe care l-a suferit în urma prăbușirii visului unei semnificative „Cruciade pentru Pace"[1], au determinat o perioadă de „neputință" mai profundă decît în mod obișnuit. Fusese pus la punct un plan de contrainsurgență pentru Indochina, iar programul armatei de la Fort Bragg, de tehnici speciale de luptă, își începuse cursul.

Din partea marilor afaceri, partizanii proiectului „Everest", de construcție a avionului de vînătoare strategic experimental (TFX), grăbeau lucrurile, astfel încît alegerea fabricantului să se facă înainte ca gruparea favorabilă proiectului din cadrul administrației Eisenhower să părăsească Washingtonul. În 1960, aparatul TFX era preconizat a fi cea mai mare investiție pentru un singur tip de avion, valoarea ei ridicîndu-se la nu mai puțin de șase miliarde de dolari.

---

1 Speranțele lui Ike pentru destindere au fost năruite de incidentul U-2, descris anterior.

În același timp, situația din Vietnam părea să fie relativ calmă, de vreme ce principalele tulburări, atît politice cît și militare, aveau loc în apropiatul Laos. Toate aceste focare mocnite de tensiune au explodat după instalarea lui Kennedy și au continuat prin a-i copleși noua și relativ neexperimentata sa administrație.

De-abia la o săptămînă de la preluarea funcției, Kennedy a primit un raport personal de la colonelul Edward G. Lansdale, cel mai important și cel mai vechi agent CIA din sud-estul Asiei, referitor la recenta călătorie a acestuia la Saigon. De asemenea, Lansdale a susținut o a doua dare de seamă asupra planului de contrainsurgență pentru Indochina. Ulterior, Kennedy a aprobat planul, ceea ce a dus la extinderea forțelor sud-vietnameze într-un ritm mai degrabă lejer.

Acest proiect i-a asigurat președintelui sud-vietnamez Ngo Dinh Diem sprijinul financiar ce i-a permis să-și sporească numărul soldaților cu douăzeci de mii (armata lui ridicîndu-se la vremea aceea la o sută cincizeci de mii de oameni), precum și susținerea forțelor sale de contragherilă, cunoscută atunci ca Garda Civilă[1].

Între ianuarie și mai 1961, noul președinte a fost prins de proiectul împotriva lui Castro, printre altele, care s-a dezvoltat în mîinile oportuniștilor din CIA, de la un ciclu de raiduri sporadice de parașutare asupra Cubei, la un plan matur de invazie. Conform planului de invazie aprobat de Kennedy, Castro nu s-ar mai fi aflat în posesia nici unui avion de luptă funcțional în zorii zilei Z.

Însă bombardamentul aerian prevăzut să distrugă ultimele trei avioane ale lui Castro, în timp ce se aflau la sol, a fost anulat. Atacul aerian fusese aprobat de Kennedy de-abia în după-amiaza premergătoare zilei invaziei[2]. Contramandarea acestei misiuni, a fost după părerea Grupului Cubanez de Studiu, cauza primordială a eșuării invaziei.

1 Cititorul va observa similitudinea acestei faze a procedeului cu cea promovată de administrația Reagan în favoarea grupării Contras din America Centrală în anii '80.

2 Pentru detalii complete asupra eșecului de la Bay of Pigs consultați capitolele precedente.

Deosebit de mînios din pricina acestui dezastru al CIA, Kennedy a alcătuit un neobişnuit Grup Cubanez de Studiu, care să descopere cauzele eşecului şi să stabilească planurile acţiunilor viitoare ale administraţiei sale de pe scena Războiului Rece. Acest grup şi-a lăsat amprenta asupra administraţiei care se năştea. Pe durata activităţii comisiei, John şi Bobby Kennedy au decis ca Allen Dulles, precum şi alţi lideri de marcă din CIA, trebuia să dispară din arenă[1]. Ca urmare a experienţei sale în Grupul de Studiu, Robert Kennedy, un novice în ale armatei, a fost fermecat de experimentatul, instruitul şi complexul general Maxwell Taylor[2].

În fiecare seară, după ce se întorcea de la Pentagon, unde asistase la abila coordonare, realizată de generalul Taylor, a investigării operaţiunii Bay of Pigs şi a alcătuirii planurilor paramilitare, Bobby Kenedy discuta toate acele informaţii, însoţite de ideile lui Taylor despre tehnicile speciale de luptă ale armatei, cu fratele său şi cu alţi consilieri apropiaţi.

Totodată, preşedintele îi ceruse lui Roswell Gilpatric, ministrul adjunct al apărării, să „lucreze la un program de salvare a Vietnamului". Lansdale a devenit directorul executiv al echipei de lucru a lui Gilpatric, asumîndu-şi rolul de coordonator oficial şi de manager al conceptului de contrainsurgenţă.

Acest aranjament părea cum nu se poate mai nimerit, de vreme ce Lansdale în persoană, generalul Richard Stilwell, prietenul său, şi colaboratorii lui intimi din CIA şi armată fuseseră aceia care depuseseră atîtea eforturi pentru a lansa noua doctrină militară a Războiului Rece în perioada administraţiei Eisenhower (care doctrină, după cum am văzut, se baza în mare parte pe elementele învăţăturii lui Mao Tzedun).

În autobiografia intitulată, *In The Midst of Wars*,[3] Edward Lansdale îşi prezintă propriul său bagaj de

1 *New York Times*, 25 aprilie 1966.
2 Unul dintre fiii lui Robert Kennedy se numeşte Maxwell Taylor Kennedy.
3 *În vîltoarea luptelor* (n. trad.).

cunoștințe, remarcabila sa experiență cu privire la activitatea și lucrările lui Mao Tzedun:

> Am sosit la Washington la sfîrșitul lui ianuarie (1953) și am avut mai multe runde de convorbiri cu politicienii.
>
> M-am trezit citindu-l pe Mao Tzedun dintr-una din cuvîntările sale ținute în fața unei clase de ofițeri din peștera Yenan la începutul Celui de-al Doilea Război Mondial. „Există multe elemente din cadrul armatei cărora nu le pasă decît de latura militară și ignoră politica. Astfel de ofițeri militari cu mentalitate unilaterală, care neglijează interdependența dintre relațiile politice și cele militare, trebuie făcuți să înțeleagă legătura corectă dintre cele două. Toate acțiunile militare reprezintă mijloace de îndeplinire a unor obiective bine stabilite, în vreme ce acțiunea militară este ea însăși o formă de manifestare politică."
>
> Aș adăuga că nu are importanță faptul că Mao își compilase conferințele din Sun Tzu, Clausewitz și Lenin. Doctrina comunistă asiatică de astăzi s-a inspirat pe plan militar din cuvintele lui Mao, iar noi, la rîndul nostru, trebuie să o privim cu mai multă deschidere.

Vă amintiți, probabil, numeroasele extrase din raportul comisiei speciale de pe lîngă Casa Albă din mai 1959, intitulat „Pregătirea în Cadrul Mutual de Securitate," ce sînt incluse în capitolul doisprezece. Acel raport a fost scris de generalul Lansdale și de generalul Stilwell; făceau referiri la însuși cuvintele lui Mao și le recomandau ca modele demne de urmat în cazul noilor armate preconizate de ei „în Lumea a Treia". În acest context, trebuie să se țină seama de faptul că, atunci cînd cineva propune o astfel de politică pentru o altă țară, este aproape convins că ea va funcționa cu eficiență și în propria țară. Aceasta este marea lecție a analizei acestui raport și a precizării importanței învățăturii comuniste lui Mao pentru doctrina și pregătirea militară americană. Aceasta ar putea fi folosită și aici.

Întrucît obiectivul major al acestei cărți este de a analiza faptele care au determinat uciderea lui Kennedy și acapararea puterii în țară la acea vreme, găsim potrivit să notăm că, în indexul de opt pagini al cărții lui Lansdale, sînt șase referiri la Mao Tzedun... și nici măcar o singură menționare a lui JFK.

Pe trei mai 1961, extrem de adaptabila administrație Kennedy a operat schimbări importante într-un moment nepotrivit. Proiectul pentru Vietnam al tandemului Gilpatric-Lansdale, de la sfîrșitul lui aprilie, a fost anulat, iar pe 3 mai a fost aprobat un nou plan al Ministerului de Externe (după toate probabilitățile alcătuit de George Ball). Recomandările de la Ministerul Apărării ale lui Lansdale erau eliminate în totalitate, iar ca ambasador la Saigon a fost numit Fritz Nolting, o persoană aflată în relații strînse cu CIA (dacă nu chiar el însuși un adevărat agent CIA). Steaua lui Lansdale intrase în umbră, iar echipa Dulles-Cabell-Bissell se ofilea cu repeziciune, în vreme ce generalul Taylor devenea omul zilei în ochii lui Kennedy.

La sfîrșitul lunii mai, vicepreședintele Lyndon B. Johnson se afla în Saigon să dirijeze o misiune de constatare a situației și să-i înmîneze președintelui Diem o scrisoare de la John F. Kennedy. Johnson fusese autorizat să abordeze problema staționării trupelor americane în Vietnamul de Sud. La acea vreme, Diem nu le dorea acolo; guvernul lui avea alte lucruri în minte.

După cum am arătat în capitolele anterioare, Diem fusese dependent de Lansdale, fiindu-i și prieten apropiat în același timp, chiar în clipa în care se întorsese din exil în Extremul Orient. Petrecuse mult timp cu Lansdale, făcînd planuri cu acesta pe durata îndelungatei sale vizite la Saigon, după alegerea lui Kennedy, la sfîrșitul anului 1960. Diem și fratele său pro-CIA, Ngo Dinh Nhu, au fost complet surprinși de rapidele schimbări și de evoluțiile de pe malurile Potomacului, care i-au afectat într-atît de dramatic pe Dulles, Lansdale și pe CIA însăși. Diem a devenit neîncrezător față de administrația Kennedy și reprezentanții săi. Ezita să accepte noile chipuri, noile idei și noua strategie, deși fusese asigurat în mod repetat că totul era spre binele lui.

De la mijlocul anului 1959, Diem începuse crearea „Agrocomunelor" de tip colectiv, vizate a fi mici comunități care să asigure toate bunurile necesare traiului. Am arătat că singurul factor major ce se afla la originea tulburărilor grave din sînul noii națiuni sud-vietnameze consta în infiltrarea a mai mult de un milion de refugiați (tonkinezi) nordici, ce fuseseră transportați în sud cu mijloace aeriene și navale ale Statelor Unite. Acești oameni, dintre care mulți au ajuns în posturile cheie din administrația Diem, aveau nevoie de locuințe. În concepția lui Diem, Agrocomunele, proiectate și sprijinite cu banii americanilor, aveau să asigure un loc de trai pentru cît mai mulți posibil dintre acești invadatori străini.

Din mai multe motive, planul a eșuat lamentabil după ce fuseseră înființate mai puțin de douăzeci și cinci de Agrocomune în țara nimănui din ținuturile sărăcăcioase ale țării. În felul acesta, Agrocomunele deschise, avînd la bază un concept maoist, au devenit Cătunele Strategice superbaricadate din 1961, în perioada Kennedy. Cătunul Strategic era menit să preîntîmpine două probleme majore: era proiectat in așa fel, încît să oblige locuitorii să stea înăuntru, și pe de altă parte, să le asigure securitatea împotriva atacurilor din exterior ale bandiților înfometați, numiți, de obicei, vietcongi. În 1961, Vietnamul de Sud era împînzit de băștinașii dezrădăcinați și lihniți de foame, ca și de tonkinezii la fel de înfometați și dezrădăcinați.

Privind prin prisma realizatorului Marii Strategii, cu ale sale interese malthusiene, pentru „declanșarea războiului" în Vietnam, situația nici nu putea fi mai propice. Cum scria Alberto Moravia în cartea sa *The Red Book and the Great Wall, an Impression of Mao's China*[1]: „În război, se cheltuiește într-o zi mai mult decît într-un an în vreme de pace."

Ar fi prea ușor să uităm că acest conflict fusese pus în mișcare în populata, bogata (după standardele asiatice) și liniștita Indochină încă din 1945, cînd Ho Și Min a sosit la Hanoi însoțit de camarazii săi din Oficiul de Servicii Strategice[2] și înarmat cu armele americane de pe insula

1 *Cartea roșie și Marele Zid, impresii din China lui Mao* (n. trad.).
2 OSS, predecesorul CIA.

Okinawa. Acestea erau armele folosite de Vietminh pentru a controla o mare parte a zonei între 1945 și 1954. Aceleași arme, în special artileria grea, făcuseră posibilă victoria Vietminh-ului asupra francezilor la Dien Bien Phu. La vremea aceea, ce mai rămăsese din ajutorul militar american de trei miliarde de dolari furnizat francezilor era adăugat la arsenalul de sorginte americană al lui Ho Și Min.

După standardele moderne, Statele Unite au furnizat o rezervă de armament mai mult decît necesară omului pe care, după asigurarea condițiilor necesare preliminare, îl vor numi „inamicul". În cursul anului 1962, Michael Forrestal, membru de marcă al Consiliului Național de Securitate și prieten intim al președintelui Kennedy, a vizitat Vietnamul împreună cu Roger Hilsman de la Ministerul de Externe. Ei au alcătuit un raport destinat președintelui în care arătau că: „Majoritatea întăririlor și a echipamentului provine chiar din interiorul Vietnamului de Sud." Acesta era eufemismul lor birocratic folosit pentru a exprima faptul că armele Vietminh-ului erau de fabricație americană. Bineînțeles că erau.

Un alt oficial important declara: „În tot acest timp, nimeni nu a descoperit vreo pușcă de fabricație chinezească sau vreo armă sovietică printre cele folosite de vietcongi", arătînd că toate armele preluate de la vietcongi (bandiți) de către americani erau fie de construcție proprie (mine terestre primitive, dar eficiente), fie achiziționate anterior de la guvernul Diem sau din Statele Unite.

Nu era de mirare că fraților Diem le era greu să accepte administrația Kennedy. Acțiunile de aprovizionare cu armament ale ambelor părți, culminînd cu strămutarea forțată a peste un milion de tonkinezi, din nord în sud, cu ajutorul navelor maritime și aeriene americane, erau privite ca tactici „războinice" de către Diem.

Acesta era climatul în care administrația Kennedy întîmpina raportul de după operațiunea Bay of Pigs alcătuit de generalul Maxwell Taylor și numirea acestuia în funcția de consilier militar prezidențial la Casa Albă locuită de Kennedy. Pe 11 octombrie 1961, președintele Kennedy i-a ordonat generalului Taylor și lui Walt Rostow, consilier de politică externă, să călătorească la Saigon.

În toamna anului 1961, Rostow declara că, pentru prezența Statelor Unite în Vietnam, era „acum ori niciodată". Bill Bundy, fost agent CIA (dacă „fost" are aplicabilitate în cazul agenților CIA), ca expert în problemele Asiei de Sud-Est și, din 1961, ministru adjunct al apărării, spunea că există o șansă de șaptezeci la sută de a „clarifica situația", recomandînd un atac preventiv, „o operațiune imediată și hotărîtă". Nici unul dintre acești oameni nu erau experți militari, voiau numai să-și arate forța și îndrăzneala.

Taylor era puțin mai moderat și, sub pretextul unui proiect de „despresurare amplă", recomanda introducerea unui număr redus de militari americani în Vietnam. Kennedy a aprobat sfatul acestuia și în toate declarațiile publice ulterioare s-a referit la aceștia ca la „trupe de sprijin".

Între timp, Robert S. McNamara și fosta sa echipă de „Whiz Kids" de la Ford Motor Company se pregăteau să intre în acțiune. Fiecare voia să fie considerat expert militar. McNamara era novice în ale războiului; știa foarte puțin, dacă nu chiar nimic, despre Indochina. Era un tip exact. Dorea ca lucrurile să fie ordonate si explicate amănunțit în „analiza cazului". Una dintre primele sale decizii, inspirată dintr-o ședință de la Pentagon anterioară preluării funcției, a fost să ordone utilizarea sprayului defoliant în Vietnam. El însuși le-a transmis ideea celor de la Agenția Proiectelor de Cercetări Avansate (ARPA), puternicul organism de specialiști ce apăruse la Pentagon în agitația stîrnită de surpriza Sputnik, ajungînd sub aripa protectoare a unui vechi profesionist birocrat, Bill Godel.

Profitînd de hiatusul produs după alegeri în activitatea guvernamentală superioară de angajare, Godel a părăsit Biroul de Operațiuni Speciale din Biroul Ministrului Apărării unde lucrase alături de generalul Lansdale și de mine și sub comanda generalului rezervist USMC Graves B. Erskine, pentru mai interesantul domeniu al ARPA.

În primele zile, proiectul defolierii era cunoscut sub numele de Operațiunea Hades; la scurt timp după aceea, i s-a dat numele Ranchhand. Nimeni n-a acordat prea multă atenție acestui proiect și a fost probat defoliantul obișnuit folosit de constructorii feroviari. Atîta timp cît

activitatea s-a desfășurat normal, nimănui nu i s-a părut vreodată că defoliantul se va dovedi periculos. Cum se obișnuia cu multe dintre proiectele din vremea aceea, Ranchhand a fost aprobat de McNamara, Roswell, Gilpatric, Robert Kennedy, U. Alexis Johnson, Mike Forrestal, Dick Helms și Maxwell Taylor.

Avioanele cooptate în acest proiect fuseseră luate din cadrul altor programe, iar modificările ce li s-au adus în vederea executării lucrărilor de pulverizare nu au fost greu de făcut. Nimănui nu i-a păsat de consecințele deciziei de a defolia. După cum faptele au demonstrat ulterior, utilizarea primejdioaselor defoliante n-a servit mai deloc scopurilor practice în Vietnam. De fapt, „inamicul" a găsit-o folositoare, arzînd frunzele moarte și folosind protecția oferită de norii de fum, astfel că el a avut mai mult de profitat decît forțele regulate sud-vietnameze.

În mai 1961, McNamara a pus la cale un proiect de monitorizare sistematizată numit Centrul de Analiză a Evoluției Războiului (CDTC); procedeu caracteristic pentru McNamara și pentru concepția sa operativă. Obiectivul CDTC era să amplaseze un birou „pe front", la Saigon și un altul în locul de unde veneau banii și puterea, în Pentagon, conectate între ele printr-o rețea directă de comunicare. Fiecare problemă apărută și identificată în Saigon era imediat numerotată și transmisă la Pentagon. De exemplu, dacă exista o problemă cu „funcționarea carabinelor M-16" în luptă, i se dădea un număr de ordine și era transmisă Pentagonului, unde secția 1156 îi acorda un tratament prioritar.

Multe persoane, inclusiv eu, obișnuiam să citim zilnic lista proiectelor prioritare ale CDTC. Ciudățenia consta în faptul că listarea și analiza proiectelor nu erau diferențiate în funcție de intensitate, complexitate, cheltuieli sau utilitate în luptă. Toate beneficiau de același tratament, unul după altul.

Într-o bună zi, am citit un proiect în care se menționa că „Trupele de elită ale gărzii prezidențiale suferă de malnutriție la granița cu Cambodgia". Trupele „de elită" erau antrenate de CIA și filipinezi, și însărcinate, în mod obișnuit, cu paza președintelui Diem și a familiei sale, la reședința de stat. Ca parte a programului de pregătire,

acestea căpătau experiență pe „cîmpul de luptă" de la agitata graniță cambodgiană.

Din oarecare motive, în timp ce executau această misiune sufereau de malnutriție. Fără întîrziere, ARPA, ce coordona proiectul CDTC din Pentagon, a organizat o conferință cu experți nutriționiști de la trei universități de marcă. După care experții au fost transportați în Hawaii pentru a se documenta asupra Indochinei, apoi la Saigon și de aici mai departe, la granița cambodgiană. Acolo au aflat că „soldații de elită", în majoriate de origine tonkineză, nu puteau mînca hrana preparată la Saigon și transportată pentru ei la graniță. Le lipsea un sos autohton care pentru tonkinezi era esențial.

Grupul de la ARPA a aranjat să se prepare sosul respectiv în cantități enorme și, din lipsa altei alternative, a apelat la o fabrică de îmbuteliere a băuturilor răcoritoare din apropiere. Sticlele erau împachetate în cutii de lemn, trimise pe calea aerului la graniță și parașutate soldaților înfometați. Sfîrșitul cazului... aproape.

Peste citeva luni, am observat un nou proiect CDTC situat spre finalul listei numerotate: „Soldații de elită din garda prezidențială suferă de malnutriție la granița cambodgiană." ARPA trata orice subiect în mod mecanic. A convocat o conferință de presa a nutriționiștilor — de data asta, întîmplarea a făcut să fievorba de alți experți — și i-a trimis la Saigon.

Acolo, li s-a povestit despre proiectul anterior și li s-au arătat fabricile producătoare și de îmbuteliere care lucrau intens. Totul părea în regulă. Cu toate acestea, au cerut sa fie duși la graniță unde au dat peste soldații lihniți de foame. N-a fost greu să descopere cauza.

Cînd cutiile conținînd sosul respectiv erau parașutate, recipientele de sticlă se spărgeau. Soldaților nu li s-a permis să mănînce nimic de teama cioburilor. Asta era problema. Înapoi la Saigon.

Acum, experții erau în căutarea unei fabrici de conserve. Cea mai apropiată și disponibilă era fabrica de bere San Miguel din Manila. Au demontat-o și au transportat-o la Saigon, unde au repus-o în funcțiune. Sosul special tonkinez a fost făcut în același loc și apoi îmbuteliat la noua fabrică. De această dată, cînd sosul a fost parașutat trupelor, a rezistat impactului. Grupul de

nutriționiști a declarat misiunea un succes și s-au întors la diferitele lor universități. ARPA a clasat proiectul ca și cînd nu s-ar fi îtîmplat nimic deosebit și s-a apucat de altele. Așa se purta războiul modern în sălile Pentagonului... în stilul „Whiz Kids".

Există alte exemple nu tot atît de amuzante. Un avocat din Washington, pentru care ușile Casei Albe erau deschise tot timpul, a făcut o excursie în Florida unde a văzut niște mașini enorme defrișînd pămîntul pe porțiuni mari. În vreme ce lamele acestor utilaje monstruoase avansau în grup, una lîngă alta, înghițeau totul în calea lor și nu lăsau în urmă decît pămînt gol, aproape la fel de neted ca și terenul de tenis. Juristului i s-a spus că astfel de mașini erau folosite în bazinul superior al Amazonului din America Latină, unde își croiau drum prin pădurile tropicale, producînd pastă pentru fabricile de hîrtie și lăsînd în urmă nimic altceva decît pămînt pustiu, arid.

La întoarcerea din Florida, întreprinzătorul avocat s-a dus să-l vadă pe McNamara, după ce îi dăduse un telefon strategic președintelui, sugerînd că o astfel de formațiune de mașini ar putea fi desfășurată în teritoriul nimănui de la paralela 17 din Vietnam, pentru a îndepărta tot ce se afla pe sol, a transforma locul în teren viran, numai bun pentru construirea unei rețele de radare electronice care ar putea permite descoperirea nemijlocită a oricărei mișcări. Acesta a devenit un proiect CDTC și în scurt timp s-a transformat în „cîmpul de luptă electronic" în valoare de mai multe miliarde de dolari.

O afacere asemănătoare, dar mult mai costisitoare, a fost aceea în care tot un astfel de planificator ascuțit la minte și-a dat seama că una dintre cele mai mari probleme ale Indochinei consta în lipsa porturilor cu deschidere la mare pentru vasele de transport. În primii ani ai războiului, aproape toate proviziile transportate cu mijloace maritime trebuia descărcate în portul necorespunzător al Saigonului, aflat la mare depărtare de mare. (Este ceva asemănător cu micul port al Alexandriei din Virginia, situat departe, în susul Potomacului, lîngă Washington.)

Omul nostru a închiriat un birou încăpător pe Connecticut Avenue, în Washington, și a făcut o machetă uriașă a zonei golfului Cam Ranh (Vinh Cam Ranh) de pe coasta vietnameză, așezînd-o pe mai multe mese mari.

A umplut-o cu apă, făcînd-o cît mai asemănătoare cu originalul. În ideea lui, golful natural, puțin adînc, putea fi dragat și se puteau amplasa pe fundul acestuia niște pungi uriașe din material plastic, scufundate cu ajutorul unor greutăți, care să servească la depozitarea unor importante cantități de benzină și de combustibil pentru avioanele cu reacție.

Forța de greutate a apei va apăsa asupra acestor rezervoare de plastic, pompînd petrolul, mai ușor decît apa, prin niște tuburi care ar duce către locurile de depozitare de pe malul mării. Costul exprimat de creatorul acestui proiect se ridica la două miliarde de dolari. McNamara și oamenii săi din CDTC au scos proiectul la licitație. Un consorțiu gigantic de contractanți au lucrat împreună la proiect și, înainte de a-l finaliza, costul inițial de două miliarde de dolari s-a înmulțit de cîteva ori. Aceasta a fost o fațetă, arareori văzută, a războiului din Vietnam și nici acum nu e pe deplin înțeleasă. De fapt, costul direct al războiului, de două sute douăzeci de miliarde de dolari — poate un total de cinci sute de miliarde — trebuia să fi fost cheltuit undeva... cîndva.

Echipa Kennedy hotărîse măsurile prioritare. Din eșecul operațiunii Bay of Pigs trăseseră concluzia că nu se poate încrede în CIA și conform teoriilor lui Maxwell Taylor știau că singura cale de luptă în genul de război ca cel moștenit de la CIA în Indochina consta în tactici paramilitare de genul celor aplicate de unitățile speciale ale armatei terestre.

Deoarece toate trupele Forțelor Speciale anterioare activaseră în Vietnam sub controlul operațional al Agenției, generalul Maxwell Taylor i-a propus lui Kennedy, în scrisoarea sa din 13 iunie 1961, ca Ordinele de Apărare a Securității Naționale #55, #56, #57 să devină bazele unui nou ordin de lucru. Kennedy a fost de acord imediat, iar spre sfîrșitul anului 1961 l-a instalat pe generalul Taylor la Casa Albă ca și consilier special prezidențial cu problemele militare.

La puțin timp după aceea, Taylor și Rostow au efectuat acea călătorie la Saigon, întorcîndu-se cu propunerea de a introduce „trupe de sprijin" în Vietnam, sub pretextul unei acțiuni de „despresurare amplă". Președintele a acceptat modesta lor recomandare și astfel a început o

nouă eră — o eră bazată pe o schimbare mult mai importantă la Washington.

Allen Dulles, generalul C.P. Cabell și Dick Bissell erau pe dinafară. Steaua lui Lansdale era eclipsată, și o nouă bătălie internă stătea să izbucnească pe coridoarele întunecoase, lipsite de ferestre, din aripa alocată Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore din clădirea Pentagonului. Lupta a început o dată cu înființarea Biroului de Asistență Specială pentru Contrainsurgență și Acitivități Speciale și cu sosirea șefului acestuia, general-maior Victor H. „Bruta“ Krulak din infanteria marină americană.

Gneralul Lyman Lemnitzer, omul căruia îi fusese adresat și transmis Ordinul de Apărare a Securității Naționale #55, s-a asigurat că toți șefii de arme au avut prilejul să citească și să analizeze aceste inedite directive prezidențiale, după care a ordonat să fie îndosariate în siguranță. Lemnitzer și prietenul său apropiat, generalul David M. Shoup din infanteria marină, erau soldați tradiționali. Nu fuseseră niciodată „războinici reci“ sau partizani ai Războiului Rece și nici ai unui război pe pămînt asiatic.

Lui Lemnitzer nu i-a păsat nici cît negru sub unghie că John Kennedy a înființat un birou pentru „consilierul prezidențial cu probleme militare“ și l-a instalat pe Taylor în acea funcție. La sfîrșitul anului 1962, Lemnitzer se îndrepta spre comanda forțelor europene ale NATO, în vreme ce Kennedy, Taylor și ceilalți se împotmoliseră în nisipurile mișcătoare ale Asiei de Sud-Est.

Prin publicarea Ordinului de Apărare a Securității Naționale #55, de pe 28 iunie 1961, intitulat „Relațiile Marelui Stat Major cu președintele în cadrul Operațiunilor Războiului Rece“, președintele John F. Kennedy ordona Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore să „reprezinte punctul de vedere al armatei în consiliile guvernamentale“. N-a mers. Instituția militară americană nu era nici menită, nici pregătită să se angajeze în operațiuni secrete pe timp de pace și nici nu intenționa să o facă. Drept urmare, în lipsa unei alternative, acest gen de activitate a rămas în sarcina CIA.

Însă nici CIA nu este mai bine pregătită să poarte un război clandestin, cu o excepție: CIA este întotdeauna

capabilă să genereze un incident îndeajuns de complex ca să necesite amestecul și intervenția Statelor Unite. Și poate face acest lucru deoarece are, sau poate crea, surse de informații. CIA este primul organism guvernamental care să ia legătura cu fracțiunile „rebele" sau „insurgente".

Spiridușii CIA dau tîrcoale închisorilor și piețelor din alte țări în care oamenii se adună și cîrtesc împotriva ordinii de stat, în căutarea unor astfel de informații. Pot trage cu urechea sau chiar participa la o conversație cu autohtoni ce fac remarci defăimătoare la adresa guvernului aflat la putere, așa cum au procedat liderii „Contras" în cazul președintelui nicaraguan Daniel Ortega.

Agentul participă la sistemul „clandestin" de comunicație[1], raportează direct superiorului său de la sediul central al Agenției, după care e îndemnat să obțină mai multe informații și să-și extindă sursele; de aceea a fost trimis agentul aici, ca avangardă. Așa că obține mai multe date, chiar dacă trebuie să le stimuleze sau să le inventeze, ceea ce duce la inițierea unei operațiuni clandestine; este un proces de reacție, nu o treabă planificată.

Ajunși aici, să ne amintim de Ordinul de Apărare a Securității Naționale #57 — „Responsabilitatea operațiunilor paramilitare", unde se arată că „O operațiune paramilitară... poate fi întreprinsă în sprijinul unui guvern aliat aflat la putere (ca în cazul republicii El Salvador) ori în sprijinul unui grup rebel ce încearcă răsturnarea unui guvern ostil nouă", ca în Nicaragua.

Aceste rînduri au fost scrise de generalul Taylor în scrisoarea către președinte, trimisă acestuia din urmă după investigarea operațiunii Bay of Pigs în iunie 1961, în ziua de 13, și reprezintă doctrina dintotdeauna a CIA și a aliaților săi apropiați din cadrul proiectului de — metode speciale de ducere a războiului.

Cu cîteva modificări, dacă s-au făcut, ele au constituit, de asemenea, bazele doctrinei promulgate de asistentul ministrului de externe Elliot Abrams, cea mai însemnată

---

1 Acesta este un mijloc de comunicare direct, secret și sigur. Agentul coordonator dintr-o țară are linie directă cu sediile CIA, trecînd peste orice alt canal al guvernului american.

oficialitate politică implicată în activitatea de planificare a operațiunilor paramilitare din Nicaragua.

În aceeași ordonanță există o definiție importantă, dar puțin observată, care este în avantajul direct al CIA, deși Kennedy încerca să readucă acest gen de activitate în sarcina Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore. Iat-o: „Operațiunile de intensitate redusă vor cădea, în mod obișnuit, în totalitate în capacitatea normală a unei singure agenții; cele mai însemnate vor antrena Externele, Apărarea, CIA, USIA (Agenția de Informații a Statelor Unite) și, probabil, și alte ministere și agenții." Litera și spiritul acestei declarații sînt destul de clare; problema constă în modalitatea de punere în practică.

Toate operațiunile clandestine încep prin a fi de „intensitate redusă". De aceea, cînd operațiunea propusă a fost prezentată Consiliului Național de Securitate spre aprobare, s-a crezut de cuviință să revină în sarcina CIA ca ținînd de competența ei, fiind de „intensitate redusă". Însă nici o operațiune nu poate rămîne la acest stadiu, de vreme ce Agenția o dezvoltă cu ajutorul a zeci de milioane de dolari și cu multitudinea de active militare americane.

De-a lungul anilor, CIA a alcătuit un eficient sistem de obținere a echipamentului, a forței umane și a facilităților bazelor de peste ocean ale armatei și a tuturor lucrurilor necesare pentru îndeplinirea unei operațiuni secrete, aparent în condițiile unei rambursări. Rambursarea se face prin transferul fondurilor CIA din conturile Ministerului Apărării în beneficiul acestuia din urmă, acoperind, în felul acesta, toate cheluielile „neprevăzute" ale armatei. Acest sistem complicat, dar eficient, se practica din 1949. De exemplu, în 1958, în Indonezia, CIA a avut posibilitatea să sprijine cu destulă ușurință o forță rebelă de peste patruzeci de mii de soldați, folosind facilitățile militare ale Statelor Unite. Atunci, ce înseamnă de „intensitate redusă?" Și dacă nu este de „intensitate redusă", dacă a devenit destul de intensă pentru a fi transferată în sarcina Ministerului Apărării, cum se va face acest lucru? Cum poate controla cineva o situație cînd este depășit de ea?

În ce moment ar trebui să fie pregătite trupele regulate ale armatei americane să intervină, de exemplu, într-o acțiune paramilitară din Nicaragua sau din Africa? Există

o veche axiomă militară ce spune că „în clipa în care este vărsat sîngele primului soldat pe pămîntul altei țări, națiunea se află în război". Cînd au început, activitățile din Nicaragua au fost de „intensitate redusă", după înlăturarea lui Anastasio Somoza în 1979. CIA a minat un port. A sprijinit forțele rebele antiguvernamentale Contras. A cheltuit douăzeci de milioane de dolari în aceste scopuri. În scurtă vreme, a cheltuit alte douăzeci și șapte de milioane, ca în final cheltuielile să se ridice la peste o sută de milioane de dolari.

Inevitabil, această acțiune din Nicaragua avea să treacă peste limita dintre intensitate „redusă" și „mare". Inevitabil, avea să se verse sînge american și, inevitabil, forțele armate regulate ale Statelor Unite aveau să fie chemate să salveze forțele Contras, așa cum au fost chemate și în Vietnam în 1965, după ce OSS și CIA se străduiseră a-colo preț de două decenii să escaladeze acel conflict.

Există două enorme probleme în legătură cu această metodă de coordonare a unor astfel de activități:

1. Acțiunea inițiată de CIA este o reacție la un incident minor, poate chiar fals, și

2. Se bazează pe o caracterizare complet eronată a situației.

„Reacția", prin definiție, implică lipsa unui plan și a unui obiectiv. Aceasta a fost unica scăpare majoră strategică în conflictul din Vietnam. Statele Unite n-au avut un obiectiv militar bine stabilit; au reacționat, pur și simplu, la situația găsită acolo.

Caracterizarea eronată a situației este cea mai mare greșeală a administrațiilor americane și explică de ce asemenea aventuri sînt rar, dacă sînt vreodată, încununate de succes. Oricărei activități militare provocată doar ca o reacție la un eveniment minor îi lipsește elementul planificării strategice, care e necesar pentru atingerea unui obiectiv.

Lumea a Treia sau țările mai puțin dezvoltate au fost vag definite. În ciuda zecilor de ani de propagandă menită să ne facă să credem că trăiesc fie în sfera „comunistă", fie în cea „prooccidentală", ele nu au fost membrii consacrați ai schemei politice bipolare „Noi sau Ei".

Latura distinctivă a acestor țări mai mici este aceea că ele nu sînt nici industriași și nici producători de bunuri de larg consum pe scară mare. Ele nu fabrică mașini de scris, radiouri sau televizoare, cafetiere, textile, automobile și camioane etc. Cea mai mare afacere a lor, ca națiune, este activitatea de import-export. De aceea mare parte din venitul lor național derivă din taxele vamale și multe dintre bogățiile lor personale derivă din privilegiile individuale de comercializare de Coca-Cola, automobile Ford, mașini de cusut Singer și așa mai departe. Sînt dependente total de activitățile de import-export.

Într-o astfel de structură economică, actualii, indiferent de politică, controlează aceste importuri profitabile, iar foștii nu, situație care duce la apariția fricțiunilor. Contradicțiile se bazează, pur și simplu, pe economie și lăcomie și n-au nici o legătură cu comunismul sau capitalismul.

Așadar, dacă cei de la putere solicită privilegii de la producătorii americani, sînt numiți aliați și procapitaliști. Dacă se îndreaptă către alte surse, sînt considerați dușmani. Dacă sînt dușmani, i-am etichetat comuniști.

Liderii Contras, care-l slujiseră înainte pe Somoza în Nicaragua, voiau să-și redobîndească prețioasele privilegii americane. Pentru asta, erau în stare să ucidă. Pentru asta, CIA i-a ajutat să ucidă. Agenția i-a sprijinit fiindcă ea sprijină economia americană.

Aceasta poate fi o simplificare exagerată, dar pînă la un punct doar. Motivațiile principale sînt întotdeauna aceleași. Banii reprezintă fundamentul — în scenariul de mai sus, sumele enorme cheltuite pe echipamentul de luptă destinat forțelor Contras și, ulterior, soldaților americani au furnizat un interes mai mult decît oportun pentru aceia care intenționau să declanșeze un război în Nicaragua.

Banii cheltuiți în Vietnam s-au ridicat la mai mult de două sute douăzeci de miliarde de dolari. De aceea este necesară o recapitulare în profunzime a perioadei Vietnam pentru a pune în lumină evenimentele de astăzi. Am văzut totul și înainte. Și am văzut că a trebuit să plătim pentru tot, nu numai în dolari, ci și în viețile a cincizeci și opt de mii de americani care nu s-au mai întors niciodată din acel conflict.

CINCISPREZECE

Erodarea suveranității naționale

ÎN LUCRAREA SA *Report From Iron Mountain on the Possibility and Desirability of Peace*[1], Leonard Lewin scrie: „Războiului satisface anumite funcții esențiale pentru stabilitatea societății noastre, și adaugă: Războiul este, în fond, sinonim cu naționalismul. Eliminarea războiului implică în mod inevitabil eliminarea suveranității naționale și a statului național tradițional."

Lewin mi-a spus că lucrarea sa este un roman și că are de transmis cititorilor un mesaj important. Am fost detașat la Biroul Ministrului Apărării în 1961, în perioada în care Thomas Gates părăsea funcția de ministru și era înlocuit cu Robert S. McNamara. Împreună cu McNamara a sosit un grup de oameni inteligenți și devotați care, în cea mai mare parte nu aveau o experiență militară deosebită și nici nu erau familiarizați cu lucrul de genul Marii Strategii și utilizarea forțelor și a armamentului militar modern. În pofida acestor neajunsuri, pe măsură ce i-am cunoscut mai îndeaproape — oameni ca Ed Katzenbach, care fusese decanul Universității Princeton — aveam să purtăm conversații în timpul prînzurilor, în care ideile dezbătute aduceau mult cu scrierile lui Lewin. Așa se vorbea în Pentagon. Ceea ce a scris Lewin este întru totul real și noi toți am face foarte bine dacă am ține seama de cuvintele lui.

Roman sau nu, aceste vorbe erau serioase și au influențat din plin cauzele escaladării războiului din Indochina din anii '60 și '70. Ele reprezintă opiniile clasice ale unui complot al liderilor societății noastre care au văzut în război singura rațiune a existenței umane. Însuși faptul

---

1 Leonard C. Lewin, *Report From Iron Mountain* (New York: Dial Press 1967). Această carte nu trebuie înțeleasă greșit. Ea este un roman; dar conținutul său este atît de apropiat de realitatea acelor ani, încît mulți cititori insistă că „raportul" trebuie sa fie adevarat. Am discutat aceasta detaliat cu autorul. El mă asigură că lucrarea este un roman și că a creat-o cu intenția de a fi citită în această manieră, în scopul de a-i accentua seriozitatea conținutului.

că anumiți membri de marcă ai administrației Kennedy și Johnson, se spunea, de către Lewin, că gîndeau în acest mod, în ciuda realității bombei cu hidrogen, demonstrează că lumea noastră vremelnică s-a schimbat mai repede decît se pot acomoda liderii ei și oamenii, în general.

Și de atunci, avînd experiența unor evenimente cum au fost: invadarea fățișă a Granadei; atacul asupra Libiei; tentativa grupării Contras de a răsturna guvernul Ortega din Nicaragua; utilizarea forțelor militare americane pentru a completa poliția boliviană; ajutorul militar american acordat rebelilor din Afganistan; atacarea statului panamez; conflagrația „Furtună în Deșert" împotriva Irakului și recenta înființare a unor Forțe de Comando regulate însărcinate cu intervenția în „conflicte de intensitate redusă[1]" din lumea întreagă, constatăm că respectul față de suveranitatea națională a scăzut îngrijorător în cadrul familiei națiunilor. Aceasta este o evoluție revoluționară.

Marii strategi bine informați ai elitei puterii înțeleg astăzi că nu mai poate fi vorba despre un război adevărat, total, într-o societate mondială echipată cu mii de bombe H. Dar Marea Strategie pretinde ca războiul să fie purtat în virtutea atingerii celui mai înalt obiectiv național — Victoria. Nici un stat nu poate porni un război conștientizînd pe deplin faptul că declanșarea unui război nuclear va duce inevitabil la eliminarea omenirii și a pămîntului ca mediu de viață. Acești strategi au căutat o alternativă. Probabil că președintele Mao a avut dreptate cînd a prevestit că: „Indiferent de durata acestui război, nu există nici o îndoială că el va fi aproape ultimul din istorie".

O dată ce înțelegerea acestei realități a pătruns în diferitele niveluri de conducere ale lumii, cei ce se aflau cu adevărat la putere s-au confruntat cu realitatea înfiorătoare a acestui adevăr. Jocul lor de-a națiunile, castelul lor de cărți de joc, dă deja semne de destrămare. Esențial printre aceste adevăruri demonetizate e însuși declinul evident al suveranității naționale. Fără suveranitate nu poate exista un stat național și fără stat, ce mai rămîne? O Nouă Ordine Mondială? Probabil.

---

1 Un eufemism recent pentru luptele de gherilă sau pentru operațiunile de contrainsurgență.

În ediția din 16 iulie 1986 a lui *New York Times*, James Reston scria: „Congresul a revenit din vacanța de Patru Iulie într-o capitală care se schimbă pe nesimțite." Reston arată că liderii ambelor partide au fost nevoiți să se întrebe cum a fost posibil ca Statele Unite să piardă supremația pe piața comercială mondială. Statele Unite reprezintă acum țara cu cele mai mari datorii din lume. Reston observa că autoritățile de la Washington au descoperit că teoriile lor favorite sînt doborîte de realitățile brutale și au început să se întrebe unde s-a strecurat greșeala.

La întrebarea „Ce a mers prost?" pusă de mulți, el răspunde: „Ceea ce vedem este numai începutul unei cercetări filozofice asupra premizelor majore din trecut — chiar și asupra validității statului național suveran."

Reston nu a fost singurul om care s-a arătat preocupat de acest subiect însemnat. Soarta națiunii noastre și a familiei de națiuni atîrnă în balanță.

În cursul unei conferințe de presă de la National Press Club, vorbitorul, Richard Perle, pe atunci ministru adjunct de externe în cabinetul Reagan și un obișnuit reprezentant al administrației în asemenea situații, a fost întrebat de un reporter dacă e sau nu de părere că administrația a neglijat intenționat suveranitatea națională. A fost unica întrebare din cadrul întîlnirii de la care Perle s-a sustras și a lăsat-o fără răspuns. N-a avut de ales. N-ar fi putut confirma cu mîna pe inimă că administrația recunoaște și onorează principiul suveranității naționale. Aceasta reprezintă o dovadă în sprijinul afirmației lui Reston cu privire la „cercetarea filozofică". Asupra unui subiect de o asemenea complexitate nu te poți pronunța cu ușurință.

Pe de altă parte, Walter Wriston, fost președinte executiv al Citicorp, cel mai mare organism bancar național la vremea aceea, abordează chestiuni similare în cartea sa *Risk and Other Four-Letter Words*[1].

> Popoarele tuturor statelor nu au avut nevoie de multă vreme ca să se adapteze realității cumplite că o

1 Walter B. Wriston, *Risc și alte cuvinte din patru litere* (New York, Harper & Row 1986).

rachetă balistică intercontinentală poate ajunge din Uniunea Sovietică în Statele Unite, sau invers, într-un interval de treizeci de minute, avînd o încărcătură explozivă suficientă ca să aducă societatea într-o stare improprie vieții... Astăzi sîntem confruntați cu o amenințare poate mai puțin evidentă, dar probabil la fel de gravă, a puterii nelimitate a suveranității statelor naționale în contextul realității tehnice a mijloacelor de comunicații internaționale.

Sîntem deopotrivă martori și participanți la o adevărată revoluție care, ca toate revoluțiile, generează instabilitate politică.

Wriston menționează „comunicațiile" ca o „amenințare... la puterea suveranității", poate la fel de gravă ca aceea a ICMB[1]. Evident, ambele slujesc la știrbirea gravă a puterii indivizibile a statelor naționale. O dată divizată, această putere încetează, prin definiție, să mai fie suverană.

Lucrurile n-au stat întotdeauna astfel. De fapt, însuși conceptul de suveranitate are o origine relativ recentă. În secolul al paisprezecelea, filozoful francez Jean Bodin definea suveranitatea ca piesa de bază a acelei puteri „ce comandă legal și nu este comandată de alții". Scria că „Suveranitatea este nota distinctivă a statului față de orice altă formă de asociație umană". Nu mărimea, puterea sau lipsa acestora contează pe plan mondial: „Un stat rămîne stat atîta vreme cît este suveran... Suveranitatea determină structura statului." Este prin definiție unitară și indivizibilă. Autoritatea statală nu poate fi divizată, statul fiind stăpîn absolut în interiorul granițelor sale[2].

Aceste idei și principii au fost, pînă de curînd, solide și respectate. S-ar putea ca această obligație internațională de a onora principiul de suveranitate, „indiferent de mărimea sau puterea statului", să fi condus la folosirea secretului deplin pentru a acoperi operațiunile clandestine de intensitate redusă, desfășurate de un stat în interiorul frontierelor altuia. Statul activ crede în suveranitate ca în fundamentul structurii intangibile a familiei de națiuni; efectuează o operațiune secretă din motive de presupusă

1 Rachete balistice intercontinentale (n. trad.).
2 Philip P. Weiner, *Dictionary of the History of Ideas* (New York: Charles Scribner's Sons, 1973).

necesitate, cu speranta că nu va fi descoperit și demascat. Dacă este dat în vileag, statul activ speră că va putea dezminți, destul de plauzibil, rolul său criminal și nedorit în respectiva afacere. Aceasta a fost de secole politica nescrisă dintre națiuni. S-ar putea spune că aceasta a fost, cu cîteva excepții nesemnificative, și politica administrației Eisenhower și a celor dinaintea ei. Și s-ar mai putea spune că, de aceea, din cînd în cînd, administrația Eisenhower i-a ordonat Agenției Centrale de Informații, mai degrabă decît instituției militare oficiale, să planifice și să îndeplinească asemenea operațiuni, chiar dacă armata poseda experiența și mijloacele necesare acestui gen de activități, spre deosebire de CIA. În condițiile unei atare politici, necesitatea păstrării secretului atîrna mai greu decît orice alt considerent. Cu alte cuvinte, administrația și-a încercat norocul și a mers pe mîna CIA.

În ultimii ani ai administrației Eisenhower, CIA și-a depășit atribuțiile. Operațiunile sale de anvergură din Indochina, Tibet și Indonezia, și zborul avionului său de spionaj U-2 pe deasupra Sovietelor a compromis grav această politică, deoarece acțiunile n-au putut fi tăinuite, dacă nu din alte cauze, cel puțin datorită duratei și proporțiilor acestora.

Administrația Kennedy a moștenit această situație, iar demascarea timpurie a acestor practici, cauzată de dezastrul de la Bay of Pigs, a fost picătura care a umplut paharul. Noua politică a lui Kennedy vestea un transfer direct al asumării responsabilității pentru operațiunile secrete din mîinile CIA în cele ale armatei.

Cînd, în iunie 1961, a fost anunțată această schimbare, șeful Marelui Stat Major era generalul Lyman Lemnitzer. El și comandanții diferitelor arme erau tradiționaliști. (La acea dată, comandanții serviciilor erau generalul George Decker la armata terestră, amiralul Arleigh A. Burke la marină, iar generalul Thomas D. White la aviație. Bunul prieten și confident al lui Lemnitzer, generalul David M. Shoup, comandantul infanteriei marine, participa și el la ședințele Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore. Toți acești oameni erau de părere că războiul și utilizarea forțelor armate reprezintă o chestiune oficială și că serviciile militare nu trebuie să fie folosite pentru violarea suveranității altei țări, indiferent de dimensiunea acesteia. Credeau, de asemenea, că implicarea forțelor armate în

acțiuni din interiorul granițelor țării, cu excepția stărilor de urgență convenționale, înseamnă tot o violare a suveranității de stat, adică a autorității de comandă și de guvernare a statului.

În acest climat, generalul Lemnitzer și șefii de state majore au analizat cu atenție deosebită fiecare directivă primită de la Casa Albă. Nu mult după semnarea de către președintele Kennedy a NSAM #55, cu privire la „Relațiile Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore cu președintele în cadrul Operațiunilor Războiului Rece", acesta a fost trimis secretarului Statului Major Unificat. Pe „agenda Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore" a fost trecută dezbaterea NSAM #55, #56 și #57 în cadrul unei ședințe apropiate.

Ședințele Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore se țineau cu regularitate în Salonul de Aur din mijlocul zonei lipsite de ferestre din Pentagon, în inima acelei clădiri monumentale. Agenda fiecărei întruniri era aleasă cu grijă, mergînd de la punctele obișnuite nesecrete la cele foarte secrete. Ofițerii raportori de la diferitele arme și din Statul Major sînt bine informați dinainte ce se află pe ordinea de zi a ședinței respective.

În Salonul de Aur, președintele Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore și comandanții de arme se așază în jurul unei mese întinse alături de colaboratorii de același rang din cadrul fiecărui serviciu. Membrii speciali ai Statului Major sînt așezați în spatele lor. Ca măsură de securitate, conformă cu nivelul de clasificare a temei abordate, acești membri speciali părăsesc sala în momentul încheierii dezbaterilor pe seama raportului ce ține de competența lor și înainte de a începe alte dezbateri cu un grad de clasificare mai ridicat, așa încît o dată cu înaintarea lucrărilor numărul celor prezenți se reduce prin plecarea acestor oficiali.

În acea zi din iulie 1961, cînd șefii de state majore s-au întîlnit pentru a discuta aceste directive, ședința a început cu precizarea ideii de „Operațiuni ale Războiului Rece" Acestea sînt operațiuni clandestine, secrete, susținute de cele mai înalte autorități americane din guvern „în sprijinul unui guvern aliat al SUA, aflat la putere, sau al unui grup rebel ce încearcă să răstoarne un guvern potrivnic Americii". „Operațiunile Războiului Rece" sînt deosebite

de „Operațiunile Secrete de Spionaj". Ambele tipuri de activități implică violarea suveranității unui stat, uneori chiar a unui stat aliat, care se poate implica fără voie în acțiunea respectivă.

Deși acest gen de activități au fost desfășurate de Statele Unite, într-un fel sau altul, încă din 1948 (și, desigur, în timpul Celui de-al Doilea Război Mondial), e uimitor să vezi cît de puțin știe Comitetul Întrunit al Șefilor de State Majore despre aceasta și ce experiență redusă are în cadrul acestor operațiuni.

Unul dintre membrii proeminenți ai Senatului[1], component al acelui grup select care este întotdeauna informat despre activitățile de acest gen ale CIA înainte de a fi declanșate, mi-a spus într-o zi în care fusesem trimis la el să-i vorbesc despre o operațiune de acest fel: „Fii scurt. Ce nu știu nu-mi aduce nici un prejudiciu." Mi-am dat seama că prin „scurt" voia să spună „nu-mi zice nimic". Iată care era „atenta supraveghere" a Senatului din anii '50. În multe privințe, Comitetul Întrunit al Șefilor de State Majore gîndea la fel și-și limita pe cît putea participarea atît la planificarea, cît și la executarea acestor activități.

Dezbaterile pe marginea ordonanței #55 lărgindu-se, generalul Lemnitzer și Shoup — amîndoi comandaseră unitățile americane din Okinawa care acordaseră sprijin masiv pentru colosala activitate a CIA împotriva guvernului președintelui Sukarno din Indonezia în 1958 — au recunoscut că nu și-au dat seama că imensele stocuri de arme și echipament militar pe care ei le furnizaseră în urma unei cereri „secrete" făcute de un agent CIA în uniformă de ofițer american au fost folosite în acest scop. N-a durat mult să se înțeleagă faptul că acești bărbați de arme, toți comandanți ai serviciilor lor armate, nu erau războinici reci și nici nu intenționau să devină.

Au acordat o atenție specială declarației prin care președintele arăta: „Consider Comitetul Întrunit al Șefilor de State Majore ca principalul meu consilier militar, însărcinat să-mi înainteze recomandările sale și să răspundă cererilor de consiliere. Înțeleg ca recomandările acestui comitet să ajungă la mine direct și nefiltrate."

---

1 Senatorul Leverett Saltonstall (de Massachusetts).

Comitetul Întrunit al Șefilor de State Majore fusese rareori inclus în circuitul politic special — pe care Allen Dulles îl perfectase de-a lungul ultimului deceniu — ce dirija toate operațiunile clandestine de la Consiliul Național de Securitate către CIA. Nu doreau să fie implicați. Desigur că serviciile lor deveneau implicate în mod inevitabil de fiecare dată cînd lucrătorii CIA cereau sprijinul armelor separate, pentru lucruri ca armament de la trupele de uscat, transport aerian de la forțele aeriene sau maritim de la forțele navale. Dar, în ciuda faptului că acordau suport logistic rareori, dacă nu chiar niciodată, participau la întreaga planificare operațională alături de CIA — chiar și în cazul unor operațiuni „secrete" atît de complexe ca invadarea Cubei de la Bay of Pigs.

După ce li s-au adus la cunoștință elementele principale ale ordonanțelor, comandanților li s-au înmînat personal copii ale acestora, pentru a le păstra în siguranță. NSAM #56, „Evaluarea necesităților paramilitare", i-a fost trimisă de la Casa Albă ministrului apărării. Se cerea alcătuirea unui inventar al „mijloacelor paramilitare pe care le avem în cadrul forțelor armate americane". Sarcină încredințată de McNamara acelui veteran lucrător CIA, Edward G. Lansdale.

Cea de-a treia ordonanță prezidențială, NSAM #57, „Responsabilitatea operațiunilor paramilitare", era un document ce deschidea mari posibilități. Ca redactare, prima referire șocantă era curpinsă într-o anexă ce propunea înființarea unui Grup de Resurse Strategice care să efectueze analiza primară a tuturor operațiunilor paramilitare și să obțină aprobarea, obligatorie, din partea președintelui.

În ciuda acestui limbaj destul de precis, care definea rolul noii secțiuni, scrisoarea lămuritoare cuprindea o recomandare potrivit căreia „funcțiunile atribuite prin recomandare Grupului de Resurse Strategice vor fi îndeplinite de Grupul Special (Comisia 5412)".

Pentru un document important emis de Casa Albă, textul scrisorii lămuritoare era chiar surprinzător. Mesajul ordonanței era redactat în anexă după care era anulat în totalitate de fraza citată mai sus, prin care se reatribuia responsabilitatea pentru „operațiuni paramilitare" sistemului practicat de Consiliul Național de Securitate și CIA

încă din 1954. Textul confuz prin care se făcea acest lucru era o „recomandare" despre o altă „recomandare" despre o altă „recomandare".

Știm că actul principal (anexa) a fost scris de generalul Maxwell Taylor. Scrisoarea care anula procedura lui Taylor era scrisă și semnată de McGeorge Bundy. În acest context este interesant să ne amintim că McGeorge Bundy a fost același care l-a sunat pe generalul Charles Cabell, director adjunct al CIA, în seara premergătoare invaziei de la Bay of Pigs, anulînd atacurile aeriene esențiale asupra ultimelor trei avioane de luptă ale lui Castro, cu toate că președintele Kennedy aprobase aceleași atacuri chiar în după-amiaza acelei zile. Ulterior, Bundy, cu un scurt mesaj, anula din nou o decizie prezidențială redată în NSAM #55 și #57: „Consider Comitetul Întrunit al Șefilor de State Majore drept principalul meu consilier militar, însărcinat să-mi înainteze recomandările sale și să răspundă cererilor de consiliere".

Conchizînd că Grupul Special va „îndeplini funcțiile" noului Grup de Resurse Strategice, directiva #57 menține fostul sistem al operațiunilor Războiului Rece printr-o trăsătură de condei a lui McGeorge Bundy. Astfel, rolul Grupului de Resurse Strategice, schițat de Taylor, se restrînge. (Supersecretul Comitet 5412 fusese înființat în anii de la începutul perioadei Eisenhower și devenise unealta ascultătoare a CIA).

Comitetul Întrunit al Șefilor de State Majore a întrevăzut imediat această portiță de scăpare și s-a strecurat prin ea. Nu voia să se ocupe de operațiunile clandestine ale Războiului Rece. Punînd hotărît piciorul în prag, datorită portiței din directiva #57, CIA a început o dispută care a neutralizat efectiv respectiva ordonanță, ca și pe celelalte. NSAM #57 dispunea: „Cînd o astfel de operațiune (clandestină) este destinată a fi în întregime acoperită sau tăgăduită, poate fi pusă în sarcina CIA, dacă este sigur că se încadrează în capacitățile normale ale Agenției."

Aceasta pare să clarifice că o operațiune redusă și secretă va fi totuși încredințată CIA, în ciuda prevederilor NSAM #57. În continuare, directiva arată că: „Orice ope-

rațiune paramilitară amplă, în întregime sau parțial secretă, care necesită un număr semnificativ de personal cu pregătire militară, cantități de echipament militar ce depășesc stocurile aflate în mod obișnuit în posesia CIA și/sau experiență militară de un nivel sau de o natură caracteristică serviciilor militare, ține, pe drept cuvînt, în primul rînd de responsabilitatea Ministerului Apărării alături de CIA, cu rol de sprijin."

Eu, și mulți alții, am avut impresia că această exprimare arăta cu o claritate indiscutabilă ceea ce dorea președintele. Însă CIA, cu sprijinul anumitor lideri militari zeloși (ca cei din cadrul comandourilor armatei), a inițiat o serie de întruniri pentru a discuta chestiuni de genul „Ce înseamnă operațiune secretă redusă? Dar una amplă?" Bineînțeles că se străduiau să formuleze o revendicare cît se putea de mare. Discuțiile lor aprinse se desfășurau pe tema eventualului transfer al acestui gen de operațiuni de la bătăioasa CIA la mult mai vasta și inspirata instituție militară.

S-a pus următoarea problemă: „Să presupunem că CIA începe o anumită operațiune de tip Război Rece clandestină, redusă, care, printr-o evoluție normală a evenimentelor se transformă într-o operațiune amplă ce devine o conflagrație militară majoră cu mult peste posibilitățile Agenției. Cînd și cum se va efectua transferul responsabilității de la CIA la armată și, o dată ajunși în acest punct, mai există vreo șansă, una singură, ca operațiunii să i se păstreze caracterul secret și să poată fi tăgăduită plauzibil?"

Aceste convorbiri, precum și dorința firească a Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore de a nu se implica, au pecetluit soarta ordonanțelor prezidențiale, îngropîndu-le în arhivă. CIA și aliații săi învinseseră. Acest lucru a avut urmări semnificative, în special în legătură cu viitorul războiului din Vietnam și mai tîrziu în situațiile din America Centrală și Orientul Mijlociu, unde au avut loc evoluții aproape identice.

Generalul Maxwell Taylor a devenit șeful Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore în 1962, octombrie, iar în iulie 1963 era numit ambasador pe lîngă guvernul sud-vietnamez. De vreme ce el însuși redactase aceste documente și inițiase conceptul de Grupul Special de Re-

surse Strategice, știa că acea idee era cel puțin sprijinită de președinte. Ceea ce s-a întîmplat în cele din urmă în Vietnam, cînd au debarcat primii soldați americani sub directa comandă a armatei, în martie 1965, la Da Nang, a fost urmarea nemijlocită a politicii subliniate în directiva #57.

Războiul din Indochina care începuse în 1945 sub Biroul de Servicii Strategice devenise prea mare pentru CIA. Cu debarcarea batalioanelor de pușcași marini americani, sub comanda unui general de infanterie marină, s-a schimbat natura războiului desfășurat sub egida CIA. Pentru ca activitatea clandestină a CIA să ajungă la acest nivel, au fost necesari douăzeci de ani — și n-a fost atins în timpul vieții lui JFK.

Revenind la momentul primei discuții pe marginea acestor documente prezidențiale, în special despre NSAM #57, care a avut loc în iulie 1961, membrii Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore s-au întrebat cum au ajuns aceste idei politice la președinte. Unii s-au gîndit că acest lucru i se datorează lui Ted Sorensen, consilierul președintelui și, probabil, lui Bobby Kennedy. Alții au bănuit că inițiatorii s-ar fi putut să fie Walt Rostow și Bill Bundy. Dacă puteau descoperi sursa acestor directive, ar fi reușit să evalueze adevărata lor semnificație.

Chestiunea surselor documentelor a fost pasionantă. În timp ce le analizam, am ajuns la concluzia că puteau fi alcătuite de Ted Sorensen și Bobby Kennedy, Bobby participînd la toate întrunirile Grupului de Studiu Cubanez. Opinia mea s-a dovedit a fi eronată. După cum am descoperit ulterior, directivele au fost redactate de Maxwell Taylor și de un grup restrîns de colaboratori aleși pe sprînceană.

Mulți ani mai tîrziu, l-am întîlnit pe amiralul Burke și l-am invitat la prînz, împreună cu un prieten avocat. L-am întrebat pe amiral de-a dreptul dacă Grupul de Studiu Cubanez a emis vreodată un „raport" către președinte după încheierea îndelungatelor deliberări. „Nu, mi-a răspuns amiralul. Singurul raport pe care l-am făcut președintelui a fost unul oral." Mai mult, a arătat că Bobby Kennedy a fost prezent la toate întîlnirile Grupului; concluzia lui era că, de vreme ce Bobby fusese prezent în

sală, n-a fost nevoie să i se raporteze fratelui său rezultatele analizei, doarece se vedea zilnic cu Bobby.

Din punct de vedere tehnic, răspunsul lui era adevărat. N-a existat nici un raport. Dar amiralul ascundea parțial adevărul. Răspunsul lui lăsa deschisă o altă posibilitate. E posibil ca generalul Taylor, cu acordul celorlați membri ai comisiei, să fi scris cuprinzătoarea „Scrisoare către președinte" (deschisă anterior) pe cont propriu, în scopul de a-și prezenta părerile personale cu privire la modul în care acest stat ar trebui să desfășoare operațiuni specifice Războiului Rece. În fond, el, iar nu ceilalți, era expertul militar din cadrul grupului. Avînd în vedere situația de la acea dată, aceasta poate fi o interpretare corectă a acelor evenimente importante. Amiralul și ceilalți membri ai grupului s-au ascuns după acea afirmație subtilă că generalul Taylor i-a înmînat președintelui o „scrisoare", nu un raport oficial. Faimosul „raport" a fost descoperit după aproape douăzeci de ani la Biblioteca Kennedy de la Cambridge, Massachusetts, îndosariat la „Scrisori", nu la „Rapoarte".

Președintele l-a rechemat pe Taylor în serviciul activ pe 26 iunie 1961, cu două zile înainte de semnarea NSAM #55, și i-a spus că va îndeplini funcția de „reprezentant prezidențial militar pentru politica externă și militară, și pentru operațiuni secrete".

Continuînd planul său de culise de a îndepărta CIA, președintele și-a anunțat acceptul pentru „Raportul asupra organizațiilor militare de informații", care fusese alcătuit de un grup condus de generalul (în rezervă) al infanteriei marine americane, Graves B. Erskine, îndelungat coordonator al Biroului de Operațiuni Speciale din Biroul Ministrului Apărării. Pe 11 iulie 1961, președintele și-a semnalat intenția de a înființa Direcția de Informații a Apărării (DIA). Schimbările pluteau în aer.

Conform acestui anunț, pe 1 august, ministrul McNamara a creat DIA. Primul ei comandant a fost generalul de aviație Joseph F. Carroll, fost agent FBI. Acest lucru a fost urmat, între 16 și 25 august, de o reactivare masivă din rîndurile rezerviștilor militari și ai membrilor Gărzii Naționale, făcută, aparent, datorită tensiunilor din Europa. Pe 6 septembrie 1961, au fost rechemați în serviciul activ

peste o sută patruzeci și opt de mii de oameni, dintre care patruzeci de mii au fost trimiși în Europa.

La sfîrșitul lunii septembrie, președintele a anunțat că noul director al CIA, după plecarea lui Dulles, va fi John McCone. Dulles, care fusese director din februarie 1953, a părăsit funcția pe 29 noiembrie 1961, punînd capăt deceniului Dulles. Nu va mai fi niciodată o altă perioadă ca aceea.

Cînd situația s-a înrăutățit, profesioniștii Agenției și-au strîns rîndurile și au trecut la fapte. Imediat ce Kennedy a anunțat că l-a ales pe McCone pentru a-l înlocui pe Dulles, s-au pus pe treabă. McCone venea din lumea marilor afaceri. Nu fusese nici în armată, nici în Biroul de Servicii Strategice, cu toate că în 1948 fusese adjunctul ministrului apărării vreme de mai multe luni și al secretarului aviației militare în 1950 și 1951. CIA a întors lipsa lui de experiență în avantajul său. McCone putea fi făcut șef executiv numai cu numele, în vreme ce intransigentul general de armată Maxwell Taylor putea fi manipulat să joace un rol paramilitar mai de nădejde.

Pentru a iniția aceste planuri, a fost programată o lungă excursie de orientare, în jurul lumii, pentru McCone. Importanta semnificație a unei asemenea expediții a fost aceea că McCone avea să fie izolat de toate celelalte legături și ținut în compania celui mai bun om al Agenției o lungă perioadă de timp. Cel mai bun reprezentant și meseriaș al Agenției în acel moment era Desmond Fitzgerald, șeful direcției Extremului Orient a CIA. Pe el l-au ales să-l însoțească pe McCone în excursie membrii „Gold Key Club"-ului, gruparea profesioniștilor mînă-forte ai Agenției. (Este semnificativ faptul că alegerea lui Fitzgerald au făcut-o cei din acest grup și nu membrii vechii gărzi.)

Înainte de plecare, Fitzgerald a fost la Pentagon pentru a se întîlni cu oficialii de marcă implicați în afacerile clandestine, unde și-a prezentat planurile pentru această excursie care avea să cuprindă opriri la secțiile cele mai importante ale CIA și un tur special al Vietnamului de Sud. Aveau să fie pregătite anumite sate, ca la cinematograf, așa încît McCone să fie încredințat că vede acțiuni vietnameze de luptă reale, de la mică înălțime. Scopul vizitei sale în Vietnam era să-i fie arătate cît mai

multe acțiuni ale CIA și să-l întîlnească pe Ngo Dinh Diem și pe alți cîțiva demnitari care colaborau de zeci de ani cu CIA.

La sfîrșitul întrunirii de la Pentagon, Desmond Fitzgerald a spus că expediția fusese cronometrată în așa fel, încît să asigure sesiuni de ședințe îndelungate în aer, unde nu vor exista întreruperi și nici nu vor fi auzite alte opinii, iar CIA va avea la dispoziție săptămîni întregi în care să-i facă noului director a îndoctrinare totală (sau, după expresia unora, o spălare a creierului). McCone nu numai că va fi pus la curent cu activitățile politice din toată lumea, dar va avea parte și de o prezentare amănunțită a personajelor cheie de la noul comandant al CIA din Langley, Virginia. La scurtă vreme de la revenirea din voiaj, McCone, ca nou director al CIA, l-a ales pe Richard Helms, un vechi carierist, în funcția de director adjunct pentru planificare (operațiuni clandestine) și pe Ray Cline în postul de director adjunct pentru informații. Ambii erau vechi camarazi ai lui Des Fitzgerald.

Pentru CIA începea o nouă perioadă, cu o nouă echipă secretă la comandă. La finele anului 1961, în Vietnam se aflau două mii șaizeci și șapte de soldați americani; la sfîrșitul deceniului aveau să fie peste o jumătate de milion. Privind retrospectiv către anii '60, observăm înregistrarea unor schimbări revoluționare. Cum a scris David Halberstam. „Cei care l-au indus în eroare și l-au înșelat cel mai mult pe președintele Statelor Unite vor fi răsplătiți, promovați și li se vor acorda slujbe mai importante și mai influente."

Mulți dintre aceiași oameni despre care am amintit au jucat roluri asemănătoare în administrațiile ulterioare în America Latină, Africa și Orientul Mijlociu. Uluitoarea inocență a cetățenilor americani nu poate decît să ne alarmeze. Faptele acestor administrații reflectă o politică ce a început să prindă contur în ultimii ani ai perioadei Eisenhower și a fost foarte limpede confirmată oficial în Ordinele de Apărare a Securității Naționale #55, #56 și #57 ale lui Kennedy. În vreme ce administrațiile se derulau una după alta, birocrația evolua lent și acest lucru nu s-a oglindit în nici o altă privință mai clar ca în sfera CIA și a aliaților săi din toate structurile guvernamentale. CIA a învățat să rămînă la adăpostul celei mai bune acoperiri pe

care o are — agenție de informații — cînd, de fapt, risipește mai mulți bani, mai multă vreme, mai multă forță umană și mai mult efort în sprijinul acelei părți a organizației sale responsabile cu activitățile sale acoperite de „Jocuri și Distracții" în toată lumea (ca să nu mai vorbim de cele din interiorul Statelor Unite).

Cel care cercetează atent acest gen de activitate, trebuie să înțeleagă că esența operațiunilor acoperite, ordonate și desfășurate de guvernul american, de sus în jos, constă în negarea conceptului de suveranitate a statului național, principiul pe care se bazează existența familiei de națiuni.

Această situație a fost determinată de existența bombelor nucleare care pot distruge planeta, de extinderea necontrolată și necontrolabilă a comunicațiilor internaționale, de extinderea noului sistem economic bazat pe socialismul corporatist și de influența crescîndă a corporațiilor transnaționale. Toți acești factori periclitează și distrug suveranitatea, după cum au dovedit-o evenimentele ce au avut loc în Uniunea Sovietică din 1990 încoace.

Merită să fie salvată suveranitatea statului național? Ca nu cumva semnificația acestei schimbări revoluționare să fie scăpată, luați aminte la cuvintele lui Arnold Toynbee, eminentul istoric britanic și prieten al Statelor Unite, așa cum apar în numărul din 7 mai 1971 din *New York Times*:

> Cred că pentru majoritatea europenilor, America reprezintă acum cea mai periculoasă țară din lume. Deoarece America este, fără îndoială, cea mai puternică țară din lume, modificarea imaginii sale din ultimele trei decenii este foarte înspăimîntătoare pentru europeni. Și probabil că este și mai înspăimîntătoare pentru marea majoritate a rasei umane, care nu este nici europeană, nici nord-americană, ci este formată din sud-americani, asiatici și americani. Bănuiesc că ei trebuie să se simtă și mai amenințați decît ne simțim noi. Ei consideră că, în orice moment, America poate interveni în afacerile lor interne, cu aceleași înfricoșătoare consecințe ca ale intervenției americane în Asia de Sud-Est.
>
> Pentru toată lumea, CIA a devenit în prezent sperietoarea care pentru americani este reprezentată de

comunism. Oriunde apar tulburări, violențe, suferință, tragedie, noi, toți ceilalți, bănuim imediat că este mîna CIA. Fobia noastră față de CIA este, fără discuție, la fel de fantastic de exagerată ca și fobia Americii față de comunism; numai că, în cazul nostru, există dovezi suficiente în sprijinul veridicității fobiei noastre. De fapt, rolurile Americii și Rusiei au fost inversate în ochii lumii. Coșmarul de astăzi se numește America.

Iată ce înseamnă distrugerea suveranității naționale și lipsa de respect pentru principiile legii, și toate astea nu se vor opri aici. O dată cu ele vor dispărea și dreptul de proprietate — cum am văzut că s-a întîmplat în Europa de Est și în fosta Uniune Sovietică — și drepturile omului.

ȘAISPREZECE

Guvernare prin lovitură de stat

NE AFLĂM ÎN ANUL 1964. La Dallas, cu luni în urmă, președintele John F. Kennedy fusese rănit mortal de rafale de armă automată[1] trase de „mecanici", adică trăgători cu experiență, angajați de o cabală influentă, hotărîtă să-și exercite controlul asupra guvernului Statelor Unite. Lyndon B. Johnson, succesorul lui Kennedy, se aflase doar la cîțiva metri de gloanțele trase în JFK, găsindu-se cu două mașini în urmă în acea procesiune fatală[2].

În 1964, Johnson se împotmolea în smîrcurile conflictului din Indochina. Kennedy, care jurase că va „sfărîma CIA într-o mie de cioburi", era mort. LBJ, care auzise gloanțele fatale șuierîndu-i pe lîngă urechi, învățase lecția fundamentală; și, pentru mai multă siguranță, Richard Nixon se aflase și el în ziua aceea la Dallas, așa că și el avea imprimată în memorie realitatea acestui pericol permanent, spre folosul stăpînilor săi, pe viitor.

În decursul acestor ani decisivi, au existat și alte evenimente care au dovedit amestecul omniprezent al acestui elefant sălbatic solitar care este CIA. În decurs de un an de la moartea lui Kennedy, CIA se afla din nou la treabă. Ca urmare a unei lovituri de stat orchestrat de Agenție, Victor Paz Estenssoro, președintele Boliviei, a fugit din La Paz la Lima, Peru.

Complotul l-a adus în funcția de președinte pe generalul René Barrientos Ortuño. Omul înlocuit de Barrientos este același Paz Estenssoro care a fost din nou președintele Boliviei în 1986 și pe care l-a neliniștit foarte mult

---

1 Această știre de presă, imediat difuzată de un jurnalist cu experiență de corespondent de război, demonstrează că cei din jurul pieței Dealey au auzit numeroase focuri — mai multe decît cele trei gloanțe raportate de Serviciul Secret, de FBI și de Comisia Warren.

2 Permițînd vicepreședintelui să călătorească în aceeași caravană cu președintele, se viola o practică a Serviciului Secret veche de un secol. De ce s-a întîmplat așa tocmai în ziua aceea memorabilă? Cine a ordonat aceste modificări în procedurilestandard și de ce?

apariția trupelor americane în campania antidrog, intrate în țara sa cu arme automate și elicoptere de luptă.

Dintr-o îndelungată experiență, Paz știa ce însemnau armele în mîinile nepoftiților, care în orice clipă puteau permite utilizarea lor de către inamicii lui pentru a-i periclita guvernul. I se întîmplase și înainte și nu o singură dată. Paz era un veteran în jocul intrigilor internaționale și al politicii de forță; experiența sa era anterioară Celui de-al Doilea Război Mondial. Înainte de izbucnirea războiului, mașina de război nazistă înființase o vastă rețea de spionaj pe întreg continentul sud-american (teritoriul Americii Latine), structurată în jurul liniilor aeriene germane Lufthansa și al companiilor afiliate acesteia. În multe privințe, maniera de lucru era aceeași cu a uriașei corporații Air America, aflată în proprietatea CIA, care, mai tîrziu cu cîteva decenii, va activa în sprijinul unei rețele naziste de spionaj.

Paz, care avea deja un trecut politic ca ministru de finanțe al Boliviei, a trecut în 1941 de partea naziștilor și a fost arestat pentru că promisese Germaniei că-i va preda cîmpurile petrolifere ale țării sale. A fost liderul Mișcării Naționale Revoluționare pronaziste și s-a aflat în legătură cu patru publicații boliviene aflate sub influența ministrului hitlerist al propagandei, Joseph Goebbels.

În acea zi din noiembrie 1964; cînd Paz fugise din Bolivia să caute adăpost în cartierul rezidențial San Antonio din Lima, trei bărbați se întîlneau în lumina difuză din barul, magnificului hotel Bolivar, din apropierea pieței St. Martín. Tocmai traversasem însorita piață și intram în același bar prin ușa de la nivelul străzii. I-am auzit pe cei trei vorbind în engleză și i-am recunoscut imediat, cu toate că ochii mei nu se obișnuiseră cu lumina slabă întratît de bine ca să-i pot vedea.

În profesia noastră am învățat să nu ne apropiem niciodată de cineva în împrejurări deosebite pînă cînd nu sîntem siguri că totul este în regulă. Am mers la bar, unde m-am așezat în plină lumină și am cerut băutura națională peruviană, un Pisco Sour. Unul dintre cei trei a venit lîngă mine, a comandat de băut, a scos o țigară și s-a pregătit s-o aprindă. „Aveți un foc?" m-a întrebat. Barmanul, auzindu-mă răspunzînd negativ, i-a aprins țigara. A început o conversație normală. Totul era în regulă.

M-am întors cu omul la masa lui, alăturîndu-ne celorlalți. Cei trei tocmai își îndepliniseră o însărcinare și se pregăteau să se întoarcă la Washington. Orchestraseră lovitura de stat împotriva lui Paz și-l instalaseră pe generalul Barrientos în fotoliul prezidențial. Fusese o nimica toată.

În cursul prefacerilor politice din Bolivia anului 1964, Consiliul Securității Naționale al Statelor Unite hotărîse că Paz trebuia înlăturat și înlocuit. Omul ales să-i succeadă în funcția de președinte, Barrientos Ortuño, era un tînăr și popular general de aviație. CIA avea să-i aplice tratamentul de tipul „Robin Hood" pentru a-i spori popularitatea, în același mod în care Agenția procedase în Filipine cu Ramon Magsaysay, cu Ngo Dinh Diem în Vietnamul de Sud și cu o mulțime de alți lideri din lumea întreagă[1].

Nu e o treabă deloc ușoară să conduci o țară mică din Lumea a Treia. Paz era vechi în branșă și știa cum stau lucrurile. Omul din frunte trebuie să fie pregătit permanent pentru a face față unui atac. Trebuie să mențină controlul absolut asupra armamentului și în special asupra întregului stoc de muniție din țara sa. În Bolivia acelor ani, Paz încredințase controlul tuturor armelor rudelor și prietenilor de încredere, care comandau miliția civilă ca pe o gardă prezidențială de elită.

Aceștia țineau forțele armate în frîu controlînd toată muniția, absolut toată. Soldații armatei de uscat și cei de la aviație aveau arme și se pregăteau cu muniție de război; după o zi de trageri sau alt gen de manevră militară, comandanții de unități trebuia să predea cartușierele corespunzătoare fiecărui rînd de trageri. Exista o responsabilitate strictă pentru fiecare glonț în parte, nu numai pentru fiecare armă.

Scopul CIA — să-l doboare pe Paz și să-l pună pe Barrientos în locul lui — era simplu și clar. Tot ce avea de făcut era să pună în mîinile trupelor regulate ale lui Barrientos mai multă muniție decît putea da Paz propriei

1 Așa cum am arătat în capitolele precedente, aceasta atrage după sine o suită de evenimente care ridică o persoană, ca cele menționate, într-o poziție în care este privită ca un erou popular.

sale miliţii civile şi să facă acest lucru rapid şi pe neaşteptate.

Operaţiunea a fost executată în timpul unui exerciţiu comun, oficial declarat, al unor unităţi de aviaţie boliviene şi nord-americane, programat să se desfăşoare în regiunile periferice ale ţării. Exerciţiul din 1964 a fost planificat în mare parte la fel ca cel al campaniei antidrog, ce avea să fie declanşat în 1986, tot în Bolivia. Manevrele militare aveau scopul de a sublinia priceperea militară a lui Barrientos şi de a acoperi livrarea secretă a tonelor de muniţii trupelor sale.

Toate aparatele forţelor aeriene americane implicate în exerciţiu erau „curate" — n-au luat parte la acţiunea de distribuire a muniţiei. Pentru transportul acesteia, CIA a folosit un avion Super Constellation închiriat de la Air America, ce a dus marfa pe un teren de aterizare izolat din Peru. De aici a fost preluată de aparatele uşoare ale Agenţiei şi trecută peste graniţă către mai multe depozite minore, risipite pe teritoriul bolivian.

În ziua dinaintea loviturii de stat, agenţii CIA au transferat o forţă militară considerabilă (în condiţiile Boliviei) la periferia capitalei La Paz. În timpul nopţii, soldaţilor li s-a împărţit muniţia de război, iar cînd s-a crăpat de ziuă s-au infiltrat în oraş. Trupele miliţiei civile au fost luate ca din oală, cu armele în mîini, dar lipsite de muniţie. Paz, cedînd de bună voie, a acceptat imediat oferta de a fugi în Peru. Bătălia care n-a avut loc niciodată se sfîrşise... cu excepţia unui mic amănunt.

Noaptea, amicii mei, cei trei lucrători CIA, fuseseră gazdele, adică îl luaseră în captivitate pe generalul Barrientos, într-o casă conspirativă sigură. Cina a fost îmbelşugată şi băuturile au curs în valuri. Cînd a venit momentul să-l ducă pe general în La Paz, l-au urcat într-un vechi aparat C-47 (DC-3) al aviaţiei militare boliviene, pentru ultimul pas în drumul său neted spre putere.

Cînd avionul a aterizat în oraşul lipsit de lider, agenţii CIA au observat că El Presidente era departe de a fi destul de treaz ca să-şi poată asuma noile îndatoriri. Ceşti cu cafea neagră, un duş rece şi lung, lung de tot, după care Barrientos a fost condus, cu gloria cuvenită, pe străzile oraşului spre fericirea supuşilor săi, în timp ce oamenii

CIA îi explicau ce s-a întîmplat, care îi sînt noile atribuții și responsabilități, și cîteva dintre riscurile noii sale meserii.

Inutil să mai spun că atunci cînd am vorbit cu ei, vechii mei prieteni erau nerăbdători să iasă din orașul care îl adăpostea acum pe Paz. În mai puțin de o oră au fost la aeroportul din Lima și și-au luat zborulspre Panama. Comandamentul CIA din Panama era la vremea aceea responsabil de toate operațiunile clandestine din America Latină. Lovitura de stat din Bolivia se sfîrșise. Fusese un succes, și cei trei agenți CIA erau gata pentru a primi alte misiuni.

Aceasta este o imagine a CIA în acțiune. Această formulă de tranziție a conducerii în țările în curs de dezvoltare (LDC)[1] a fost folosită de nenumărate ori. În astfel de țări, politica este extrem de simplă. Întotdeauna este vorba de „Ei" sau „Noi". Populația are puține de spus în această privință, dacă are ceva. Oficial, acest tip de activitate se desfășoară din vremea ultimului război mondial și neoficial de mult mai mult timp în urmă. Conflictul din Indochina este primul exemplu din timpurile noastre.

După cum au dovedit evoluțiile evenimentelor din Asia de Sud-Est, strategia aplicată în Vietnam a devenit metoda de abordare a problemelor țărilor mai puțin dezvoltate în cadrul lumii bipolare. S-a spus că marele inamic este „comunismul" și presupusa amenințare a efectelor îngrozitoare ale principiului dominoului: pierdem Vietnamul și restul Asiei de Sud-Est va intra în sfera comunistă; pierdem Nicaragua iar comunismul se va înfiripa chiar pe malul celălalt al lui Rio Grande, dacă nu chiar în Houston.

În ciuda schimbărilor din ceea ce a fost Uniunea Sovietică, acest gen de război nu s-a terminat încă. În Vietnam, Statele Unite n-au cîștigat absolut nimic, dar acel război costisitor a servit țelurilor primordiale ale elitei puterii. Dintr-un foc, au beneficiat din belșug de sutele de miliarde de dolari care le-au umplut buzunarele. De exemplu, mai mult de zece milioane de persoane au zburat din Statele Unite la Saigon în baza contractelor cu zborurile liniilor aeriene comerciale, care s-au ales cu un

1 State în curs de dezvoltare, sau LDC, este un termen mult uzitat în comunitatea bancară, pentru a defini aceste state mici, subdezvoltate.

chilipir de peste opt sute de milioane de dolari. Şi acesta e doar începutul. La fiecare călătorie, cuceritorii dobîndeau acces la resursele naturale şi forţa de muncă ieftină a ţării.

Aşa cum se constată în *Report From Iron Mountain on the Possibility and Desirability of Peace*: „Războiul îndeplineşte funcţiile esenţiale pentru stabilitatea ţării noastre; pînă la crearea altor modalităţi care să le asigure, războiul trebuie menţinut... şi eficacitatea sa îmbunătăţită."

După spusele lui Lewin, „Grupul Special de Analiză" care a alcătuit acest raport a votat ţinerea lui sub tăcere, deoarece membrii grupului considerau că:

> S-ar putea ca cititorul să nu fie pregătit pentru unele dintre ipotezele sale — de pildă, că cele mai multe descoperiri medicale sînt privite mai mult ca o problemă decît ca un progres; sau că sărăcia este necesară şi de dorit, deşi declaraţiile politicienilor susţin contrariul; sau că armatele permanente sînt, printre altele, instituţii sociale de binefacere, exact în acelaşi fel în care sînt şi azilurile de bătrîni şi spitalele de boli mintale... că programul spaţial şi controversatele proiecte ale adăposturilor antiatomice şi rachetelor defensive se derulează pentru a consuma mari sume de bani şi nu în scopul progresului ştiinţific sau al apărării naţionale şi că practicile de recrutare militară sînt într-o legătură mai degrabă indirectă cu apărarea[1].

Înainte de a părăsi tema loviturii de stat din Bolivia, instigată de CIA, trebuie să menţionăm că rolul operaţional încetează în momentul în care înlăturarea guvernului este desăvîrşită. O dată îndeplinită această „treabă murdară", agenţii operativi ies din schemă şi sînt înlocuiţi de un nou grup de experţi în informaţii.

Una dintre cele mai puţin cunoscute direcţii ale CIA este aceea condusă de directorul adjunct pentru economie. Această divizie pătrunde într-o ţară, ca să lucreze cu un nou regim şi să iniţieze operaţiunea de selecţionare şi de instituire a noilor deţinători de privilegii comerciale pentru cît mai multe bunuri de larg consum, ca să se asi-

---

1 Acest roman a fost publicat în 1967. Astăzi ar fi cuprins probabil proiectul „Războiul Stelelor" ca pe o altă sperietoare atractivă.

gure de faptul că ele vor fi importate de la companiile americane și că cele din alte surse, în special din fosta sferă de influență sovietică, sînt excluse.

Noii deținători de privilegii sînt, de obicei, tovarăși apropiați ai noului președinte. Sînt membrii cabinetului acestuia sau dețin alte funcții guvernamentale de vîrf. CIA îi analizează și îi triază pe noii „milionari" și le înlesnește întîlniri cu diferitele companii ce le vor servi drept paravan sub noul regim. S-ar putea spune că această deratizare a sistemului economic este motivul real al majorității loviturilor de stat și că ideologia politică aproape că nici nu contează. Aleșii (oamenii din guvernul străin) sînt numiți „prooccidentali" și „anticomuniști", dar asta e numai pentru imaginea publică. De cealaltă fațetă a monedei, foștii cunosc foarte bine sistemul, fiind ex-privilegiați, beneficiarii aceleiași generozități sau poate ai uneia asemănătoare, sub regimul anterior.

Dar se întîmplă ca, după o perioadă, o administrație să creadă că se află cu adevărat la putere și că efectiv controlează guvernul. Acest lucru îi determină pe demnitari să încheie acorduri comerciale cu un număr de surse mereu-crescător. Unii dintre cei mai îndrăzneți, în încercarea de a scăpa de sub controlul financiar și de limitarea profiturilor impuse lor și guvernului lor de producătorii americani, precum și de ciuperca băncilor internaționale care se întinde asupra tuturor activităților de import-export ale țării, caută să facă afaceri cu alte state. Sînt de părere că astfel vor putea cumpăra bunurile esențiale mai ieftin și că vor primi un preț mai bun pe resursele și forța lor de muncă. Simplificînd, asta făcea Ferdinand Marcos în Filipine înainte de a fi înlăturat.

O dată cu extinderea acestor acțiuni, conducerea țării va fi atacată progresiv de SUA, pe motiv că se orientează spre comunism și devine o bază propice pentru infiltrarea în emisferă a ideologiei și a sistemului militar comunist. Există și cazuri în care loviturile de stat sînt mai mult sau mai puțin „justificate", cînd împotriva unei dictaturi opresive se ridică o opoziție internă. Nu puteau fi dictatori mai „anticomuniști" decît Rafael Leónidas Trujillo Molina, care a condus Republica Dominicană din 1930 pînă în 1961, cînd a fost asasinat cu sprijinul americanilor, sau ca Fulgencio Batista din Cuba și Anastasio Somoza din

Nicaragua. Toți acești bărbați, ca să amintim numai cîțiva, fuseseră la putere atît de multă vreme, încît și-au închipuit că se pot despovăra și pot încheia înțelegeri comerciale și cu alte state. În astfel de cazuri, Trujillo constituind excepția, Statele Unite nu acordă nici un fel de sprijin insurgenților, în afară de faptul că se țin deoparte și permit ca bătrînul dictator să fie eliminat de alții care îi vor postul și privilegiile implicite.

Uneori, Statele Unite fac bătrînului conducător o sugestie prietenească și hotărîtă, cum s-a întîmplat în 1985, cînd William Casey, directorul CIA, l-a vizitat pe Marcos în Filipine și i-a spus că ar trebui să „organizeze alegeri". După cum am văzut, o astfel de sugestie e ca sărutul morții. Președintelui Corazon Aquino nu i-a rămas altceva de făcut decît să urmeze indicațiile directorului adjunct pentru economie al Agenției, precum și pe cele ale altor „prieteni", pentru a reconstitui rețelele de privilegii. Acest lucru implică mari profituri pentru țara respectivă și pentru Statele Unite, ca și pentru bancherii care dirijează finanțele în ambele direcții.

Conform unui articol apărut în septembrie 1986, în prestigiosul *Harper's Magazine*, „Totalul cheltuielilor efectuate de Statele Unite în 1985 pentru operațiunile militare din Lumea a Treia a fost de 137,6 miliarde de dolari". Aceste cifre au fost calculate de Coaliția pentru o Nouă Politică Externă și Militară din Washington, D.C. Suma reprezintă peste 50% din costul net al războiului din Vietnam — cu toate că este vorba de totalul cheltuielilor dintr-un singur an. Observați, de asemenea, că suma se referă numai la operațiunile militare, iar această activitate continuă cu sau fără amenințarea spectrului comunismului.

Chestiunea ajutorului extern și militar este mult mai complexă și mai importantă pentru viitorul acestei țări decît înțelege majoritatea oamenilor. După E. Buckminster Fuller, care a îndeplinit funcția de consultant pentru guvernele multor țări, inclusiv Brazilia și Uniunea Sovietică, valoarea totală a ajutorului extern acordată de Statele Unite din 1952 pînă în 1979 se ridică la o sută de miliarde de dolari, la cursul din 1950.

Iată ce scria Fuller în *Critical Path* (iar *New York Times* tipărea ulterior exact același citat):

> Fiecare document legislativ ce acordă, pentru un nou an, ajutor extern deține o clauză adițională în care se arată că, dacă în țara căreia îi este destinat ajutorul sînt prezente companii americane, banii (din fondurile ajutorului extern) trebuie cheltuiți prin intermediul acestor companii... Ajutorul extern este destinat tuturor fabricilor și instalațiilor americane mutate din Statele Unite. Acesta este modelul fundamental: întîi, primele o sută dintre cele mai mari corporații, apoi urmează două sute dintre cele mai mari corporații și, în cele din urmă, ceea ce norocul numește cele cinci sute de corporații mari... Deci, avocații de pe Wall Street își transferă, pur și simplu, primele operațiuni corporatiste în altă parte... Dar principalul obiectiv al avocaților de pe Wall Street este să scoată corporațiile de sub controlul impozitar exercitat de guvernul american asupra lor... Astfel, se permite corporațiilor să achiziționeze dividende în aur, în vreme ce micile afaceri interne, precum și cetățenii americani n-o pot face.

Cine vrea să afle și mai mult despre exploatarea țărilor mai puțin dezvoltate și despre controlul corporațiilor americane ar trebui să citească lucrarea lui Walter Wriston, *Risk and Other Four-Letter Words*. Ca fost președinte executiv al Citicorp, Wriston cunoaște subiectul mai bine decît oricare altul. Singura problemă este că cititorul trebuie să înțeleagă punctul de vedere al lui Wriston. El este un om care a promovat și a supravegheat expedierea tuturor economiilor noastre către aceste LDC sub masca unor „împrumuturi". Cu adevărat ciudate împrumuturi. Aproape nici un cent din toți acei bani nu vor reveni în Statele Unite, iar banii reprezintă economiile și planurile noastre de pensie... reprezentau, mai bine zis.

Nu numai că noi, poporul american, n-avem nici cea mai vagă idee care ar putea fi obiectivul nostru personal și al țării noastre în raport cu restul lumii, dar, mai mult decît atît, adeseori înțelegem, în mod cu totul eronat,

națiunile Lumii a Treia, dintre care, cele mai multe, ca Vietnamul, au fost create pe planșă... pe planșa altor puteri... în ultimele secole, pentru a diviza străvechile etnii ale căror societăți autohtone sînt cu mult mai vechi decît a noastră și, în multe privințe, mult mai experimentate.

Nu cu mult timp în urmă, Statele Unite și-au sărbătorit bicentenarul. Multe dintre grupurile sociale ale Lumii a Treia, ca cele din Indochina, au o istorie veche de cincisprezece mii de ani sau mai mult; ca popor, ei au supraviețuit mii de ani pe același pămînt, locuit și de strămoșii lor. Totuși, majoritatea granițelor naționale ale acestor antice teritorii, ca Vietnamul, Arabia Saudită, Ghana, Coreea de Sud și Irakul, sînt scheme de dată recentă, creații care divizează aceste popoare străvechi și destul de omogene.

Cînd vorbim despre absența și necunoașterea obiectivului nostru național, trebuie să putem defini înțelesul său, mai ales în vreme de război. Printre întrebările puse după încheierea războiului din Vietnam, cele mai frecvente au fost: „De ce am fost noi acolo?" „Care a fost obiectivul nostru?" „Ce am dorit să facem acolo de ne-a determinat să pătrundem în zona aceea ostilă încă din 1945 și ce ne-a ținut acolo pînă în 1975?"

Cel care i-a pus cruciala întrebare președintelui a fost acel ilustru comandant de brigadă călit în Cel de-al Doilea Război Mondial, generalul Creighton W. Abrams. Avea nevoie să știe care era obiectivul strategic al țării noastre în Indochina. Cunoscîndu-l, el și statul său major puteau alcătui un plan militar adecvat și eficient pentru a cîștiga acel război. În lipsa unei astfel de formulări din partea președintelui, cel mai bun lucru pe care au putut să-l facă oameni ca Abrams și Westmoreland a fost să se afunde în mlaștina nehotărîrii, în vreme ce contabilizau pierderile fiecărei tabere.

Generalul Abrams, ca și majoritatea ofițerilor superiori din armata americană, știa că, dacă i s-ar fi dat mînă liberă, cu forțele de care dispunea ar fi putut cu siguranță să captureze Hanoiul și toate trupele lui Ho Și Min în cursul operațiunii. Una dintre cele mai argumentate declarații în acest sens a fost făcută de fostul comandant suprem din Pacific, amiralul U.S.G. Sharp, în cartea *Strategy for Defeat*.

Dar acești oameni știau, de asemenea, că o astfel de realizare strategică nu va aduce cu sine și victoria; ar fi determinat, pur și simplu, escaladarea imediată a războiului pe scară mondială. Orice succes obținut la granița cu China ar fi dezlănțuit hoardele de chinezi înarmați și echipați cu armamentul modern al Uniunii Sovietice și nu se putea obține victoria într-un război dus pe pămîntul Asiei împotriva puhoiului chinez bine dotat.

O astfel de eventualitate ar fi condus inevitabil la declanșarea unui așa-zis război convențional de o asemenea intensitate, încît liderii ambelor puteri angajate în conflict ar fi fost nevoiți să-și asume necesitatea strategică de a utiliza bomba cu hidrogen.

În acel punct nu mai putea fi vorba de un război „limitat" sau „gradat". Esența sensului războiului este, și trebuie să fie pentru totdeauna, aceea că războiul este total și nelimitat în violență. Într-un război nu poate exista un arbitru. Mai mult, desfășurarea sau direcția unui război total este întotdeauna imprevizibilă.

Din acest motiv, dacă generalului Abrams i s-ar fi dat într-adevăr mînă liberă de către comandantul suprem, de la Casa Albă, n-ar fi trecut multă vreme pînă ce președintele ar fi fost nevoit să ia hotărîrea de a utiliza bomba cu hidrogen. Și oare împotriva cui i-ar fi folosit forța destructivă, împotriva nord-vietnamezilor, a chinezilor ori a inamicului principal, Uniunea Sovietică? Ori, probabil, împotriva tuturor acestora? Replica n-ar fi întîrziat să apară. Statele Unite s-ar fi pus în postura țintei represaliilor sovietice. În această serie de decizii, care par a fi cu totul inevitabile, zace puterea de a provoca distrugerea Pămîntului.

Asta e! Aceasta este adevărata semnificație care stă la baza întrebării adresate președintelui de generalul Abrams. Confruntat cu aceste realități și cu dilema generată de ele, nici un președinte nu va mai fi capabil vreodată să ordone americanilor să se angajeze într-un război total, clasic. Nici președintele, nici omologii săi din țările ce dețin armament nuclear nu vor mai putea angaja trupele într-o bătălie al cărei deznodămînt sigur va fi distrugerea planetei.

Există un episod secret, puțin cunoscut, din războiul din Indochina, care demonstrează cît de periculoasă a fost

cu adevărat amenințarea bombei cu hidrogen. A fost o zi în care trei bombardiere de luptă F-84, de la baza aeriană din Udon Thani aflată chiar pe malul rîului ce desparte Thailanda de Laos, au fost puse în alertă de luptă. În momentul acela se credea că Vietminh-ul pregătea o campanie ofensivă de proporții în colaborare cu forțele de opoziție Pathet Lao, la vest de Plaines des Jarres de la Samneua (în nord-estul Laosului) în direcția capitalei Laosului. Se mai bănuia că Vietminh-ul plănuia un atac din flanc în Cambodgia, care să culmineze cu o lovitură finală asupra Saigonului. De aceea, deși Vietminh-ul rareori își masa forțele, se credea că are în marș o armată considerabilă. Cele trei aeronave F-84 erau echipate cu arme nucleare. Se întîmpla în anul 1960; era pentru prima dată de la atacul cu bombe atomice lansat asupra Japoniei în 1945, cînd aceste arme distrugătoare fuseseră pregătite pentru lupta adevărată. Creiere mai lucide, unele șocate profund numai la gîndul unei asemenea alternative, au prevalat, iar cele trei F-84 și armele lor nucleare au fost întoarse la bază. Drept urmare, în Indochina a continuat pentru alți cincisprezece ani o formă mediocră de război neconcludent.

Astăzi, metoda războiului „fără victorie" se numește doctrina „conflictului de mică intensitate". De aceea, cînd aflăm că Statele Unite au cheltuit în 1985 o sută treizeci și șapte de miliarde șase sute de mii de dolari numai pentru „operațiunile militare" din Lumea a Treia trebuie să înțelegem că acesta este obiectivul unui „conflict de mică intensitate", de a continua risipirea banilor, uciderea fără sens a populației civile și consumarea sau uzarea costisitorului material de război pentru a face loc unor alte achiziții.

„Conflictul de mică intensitate" este o modalitate prin care armamentul de sute de miliarde de dolari produs în fiecare an poate fi folosit, distrus și irosit în anul în curs, în scopul de a putea achiziționa mai mult pentru a avea aceeași soartă în anul următor.

În afacerea achizițiilor militare, regula generală este că, pentru fiecare dolar cheltuit pentru noile arme, alți

zece dolari sînt necesari pentru întreținerea și reparațiile pe durata „perioadei de utilizare[1]".

În mare parte, această acțiune este motivată de faptul că se răstălmăcește adevărata natură a ceea ce numim „stat din Lumea a Treia" sau „țară în curs de dezvoltare (LDC)". Deși în LDC suveranitatea națională nu mai există *de facto*, iar în celelalte state există numai parțial, regula „jocului de-a statele" cere ca el să fie jucat ca și cum suveranitatea există cu adevărat. În consecință, statele în curs de dezvoltare sînt considerate egal independente, ca la Națiunile Unite, adică, un stat, un vot. Nimic mai fals.

Adevărata definiție a „țărilor în curs de dezvoltare" n-are nici o legătură cu politica, ideologia sau puterea militară. O LDC este o țară care se deosebește de celelalte prin faptul că nu are capacitatea de a produce sau de a fabrica tot ce are nevoie pentru a supraviețui, chiar și la un nivel relativ redus de subzistență.

Cum au precizat unii specialiști, LDC nu dețin „capacitatea de asigurare" a existenței, pur și simplu, și a dezvoltării reale în epoca modernă. De aceea trebuie „ajutate". Prin urmare, cea mai importantă afacere într-o țară în curs de dezvoltare, și unicul scop al puterii sale guvernamentale, îl reprezintă activitatea de import-export. O astfel de țară crede că poate exporta destul, în valută forte, pentru a furniza banii necesari plăților către creditori, cu un surplus care să le permită să plătească bunurile pe care trebuie să le importe.

Guvernul unei astfel de țări este un monopol asupra afacerilor de pe teritoriul său și a locuitorilor acestuia, iar acțiunea este motivată într-o mai mică măsură de vreo oarecare ideologie politică decît de scopul foarte pragmatic al controlării activității de import-export. În cele mai multe LDC, activitatea vamală și grănicerii sînt elementele cele mai importante ale structurii guvernamentale, deoarece îi permit conducerii țării să-și mențină monopo-

1 Termen militar definitoriu pentru numărul de ani de folosință efectivă a unui articol de echipament solid militar înainte de a fi înlocuit cu un model mai nou sau mai avansat. Durata de folosință a celor mai multe articole se situează în mod obișnuit la o medie între zece și douăzeci de ani.

lul și să țină o contabilitate exactă și absolut esențială a tuturor exporturilor și importurilor, ca și a valorilor acestora[1].

Conducerea unei LDC își cîștigă banii acordînd privilegii exclusive și monopoluri prietenilor, rudelor și adevăraților și tradiționalilor lideri ai structurii sale financiare, pentru orice fel de produs, de la chewing-gum și Coca-Cola, la Cadillac-uri și avioane de vînătoare F-16.

Deținătorii de privilegii, cei aflați la putere, sînt de obicei asigurați că vor deveni milionari. Își obțin prioritățile prin contracte cu anumite surse din Statele Unite și din alte puteri occidentale. Ei acoperă comercializarea tuturor bunurilor esențiale cerute de populație; nu există nici o altă modalitate de a obține bunuri produse în exterior, inclusiv alimente, care trebuie importate. Același sistem se aplică și în cazul exportului.

Foștii, de cealaltă parte, sînt aceia care au fost deposedați de privilegiile lor, de cele mai multe ori în urma unei lovituri de stat, în favoarea grupului aflat la conducere. Termenul de „partid politic" și cuvintele „comunism", „socialism" și „democrație" rareori se aplică în vreuna din

---

1 În mai multe ocazii, în 1964, am petrecut cîteva ore împreună cu președintele Perului, Fernando Belaunde Terry, numai noi doi, discutînd despre trupele de grăniceri. Peru controlează exporturile și importurile de bunuri de larg consum aproape sută la sută prin portul Callao, aflat în vecinătatea Limei, și printr-un „port liber" special situat în extremitatea estică a Anzilor, la Iquitos, în susul fluviului Amazon.

Belaunde dorea să înființeze o rețea de supraveghere a graniței cu ajutorul unor avioane mici și de mare randament, aparatele „Courier" ale firmei Helio Aircraft Corporation, care fuseseră proiectate de membrii corpului ingineresc aeronautic de la MIT și erau comercializate cu sutele de către CIA. Acest avion de dimensiuni reduse putea ateriza în maniera STOL (scurt rulaj la decolare și aterizare) în locuri neamenajate special și chiar pe versanții muntoși.

Belaunde mi-a spus că, în legătură cu acel tip modern de patrulă grănicerească, refuzase în repetate rînduri proiectele de asistență externă care sugerau construirea unor căi rutiere, deoarece „tot ce-ar fi făcut ar fi fost să faciliteze migrația populației indigene dinspre comunitățile lor străvechi înspre periferiile aglomerate ale Limei".

Limitînd intrările în Peru, în cea mai mare parte, la aceste două porturi și la aerodromurile aferente, conducerii țării i se oferea posibilitatea de a controla toate relațiile de import-export în beneficiul echipei guvernamentale Belaunde, care includea anumite clanuri bogate și cu o veche putere tradițională și financiară.

aceste țări în curs de dezvoltare. Foștii, bineînțeles, urmăresc din afară și reprezintă un pericol omniprezent pentru actuali, printr-o posibilă lovitură de stat. În majoritatea LDC, nu poate fi vorba de campanii electorale sau de alegeri în adevăratul sens al cuvîntului. În cazul celor mai multe, voturile, dacă se țin alegeri, sînt numărate de forțele armate, iar forțele armate sînt unealta grupului aflat la putere. Asemenea controale lasă puține alternative foștilor în afara metodei de preluare a puterii prin lovitură de stat.

În toate țările în curs de dezvoltare, diferența dintre actuali și foști are foarte puțin de-a face, dacă are, cu ideologia politică. Scenariul, de care abuzează puterile majore, împarte lumea în „comuniști" și „capitaliști" ori o altă structură. Cînd este vorba de un LDC, jocul e chiar simplu: „De unde cumpără — adică unde sînt produse și comercializate materialele scutite de taxe — și cui vînd propriile lor resurse, inclusiv forța de muncă umană?"

Cei mai puternici bancheri internaționali contabilizează și efectuează balanțele de plăți pentru fiecare parte. Ei fac posibile aceste tranzacții prin acordarea împrumuturilor, emiterea scrisorilor de credit, adunînd taxe uriașe pentru rolul lor în cadrul fiecărei tranzacții și dobînzile întregului mecanism. În multe LDC suma totală a dobînzilor plătite băncilor și structurii lor financiare internaționale se ridică la mai mult de jumătate din valoarea totală a veniturilor obținute în urma exporturilor. Din acest motiv, rambursările anuale sînt rareori mai mari decît dobînzile implicate și niciodată mai mari decît împrumutul. Acesta este unul dintre motivele pentru care împrumutul efectiv nu se întoarce niciodată în Statele Unite.

Viitorul îndepărtat al unui astfel de sistem nu poate însemna decît un singur lucru: posibilitatea pierderii integrale a sumelor împrumutate, precum și a economiilor depozitate în rețeaua bancară implicată. De exemplu, cînd filiala de la Chicago a băncii Continental Illinois a dat faliment, o parte majoră din depozitul său de patruzeci și șapte de miliarde de dolari provenea din partea altor două mii două sute de instituții financiare de pe tot teritoriul Statelor Unite. Dacă guvernul american nu prelua pierderile asupra sa, căderea acelei singure bănci

„centrale" ar fi atras după sine prăbușirea acelor două mii două sute de instituții financiare.

Desigur, nimic nu merge tot timpul fără complicații. Între puterile „vestice" este o competiție acerbă. Franța concurează dorind să-și vîndă avionul de vînătoare Mystère fiecărei LDC, în același timp în care Statele Unite promovează propriul aparat. Se încheie o afacere, de exemplu, de Japonia cu Brazilia, pentru a cumpăra minereu de fier și, pe parcurs, să construiască o foarte necesară cale ferată de o mie opt sute de kilometri. În majoritatea LDC se achiziționează cantități importante de materie primă și de forță de muncă ieftină pentru articolele fabricate.

Tot ceea ce este important de știut în această privință este faptul că lupta pentru țările în curs de dezvoltare nu este o luptă politică precum aceea între comuniști și Vest. Este mai degrabă o confruntare pentru a acapara activitatea de export-import a fiecărei țări, cu scopul de a avea piețe de desfacere și consumatori, precum și o maximă circulație a valutei în ambele direcții care include și o sferă de interes fantastică pentru bancherii ce beneficiază la rîndul lor.

Înțelegerea acestui lucru ne duce înapoi la originea războiului de treizeci de ani din Indochina și la evenimentele acelei perioade. În 1945, chiar înainte de capitularea Germaniei, anumiți oficiali din OSS, printre care se numărau și Allen Dulles și Frank Wisner, au stabilit legătura cu liderii germani pentru a crea scenariul anticomunismului care a urmat după război.

În ciuda faptului că Uniunea Sovietică fusese aliatul nostru în timpul conflagrației și-și sacrificase peste douăzeci de milioane de oameni pentru obținerea acelei victorii, elementele coaliției anglo-americane au început să îndemne la confruntarea anticomunistă postbelică înainte de capitularea propriu-zisă a Germaniei. Adică, agenții OSS și britanicii uneltea u cu „inamicul" (Germania), în timp ce erau asociați cu „prietenul și aliatul" (Rusia).

Încheindu-se Cel de-al Doilea Război Mondial și începînd să se accelereze evoluția lumii postbelice, elementul de bază al strategiei pe timp de pace numită Războiul Rece avea să fie divizarea națiunilor lumii în două tabere: „comunismul" și „Vestul".

De atunci, au fost cheltuite aproximativ o sută de miliarde anual pe ajutor militar extern și la valoarea reală a dolarului din 1980, un total înmărmuritor de „șase mii de miliarde de dolari au fost transferate legal din contul capital național al poporului american în contul capital deținut de acționarii celor mai mari o mie de corporații transnaționale sprijinite exclusiv de Statele Unite[1]".

Cînd se împrumută atît de mulți bani țărilor în curs de dezvoltare și cînd se încheie legături ce duc la cîștigarea privilegiilor exclusive pentru articolele produse în America, următoarea întrebare este: Cui vor acorda corporațiile americane aceste privilegii? Întrebarea ridică necesitatea unei surse americane de nădejde din interiorul LDC, care deține informații, prin agenții de spionaj, despre toate familiile de vază din țara respectivă. Acest rol este îndeplinit fără ostentație și în taină de CIA.

Șeful diviziei CIA din fiecare LDC va alcătui o listă a familiilor de vază ce se află în anturajul puterii actuale. În multe cazuri va exista un fiu care va fi înrolat în armata acelei țări și care ulterior, prin derularea unui Program de Ajutor Militar American, va face parte dintr-o normă de lucru a ofițerilor aleși pentru a urma o „școală de radiolocație" sau alte cursuri militare în Statele Unite.

Într-un articol din 20 august 1986 din *New York Times* se afirma că, „Centrul de Limbă Engleză al Ministerului Apărării (baza aeriană Lackland din San Antonio, Texas), unde vin cadre militare din șaptezeci de țări străine pentru a învăța engleza, este un barometru al relațiilor militare dintre Statele Unite și celelalte țări."

S-ar putea adăuga că,„... beneficiul pe termen lung este prilejul care ni se oferă astăzi de a influența alte state — acest centru este o legătură vitală în cadrul politicii externe americane".

Mai mult, *Times* adaugă: „Dincolo de cunoștințele lingvistice, centrul încearcă să le prezinte studenților Statele Unite. Sînt organizate vizite la băncile și companiile locale, la fabrica de bere Long Star, ca și excursii la Dallas și Washington."

Ceea ce nu spune *Times* este că mulți, dacă nu toți, dintre acești studenți deosebiți au fost selecționați pentru

1 Fuller, *Direcția critică.*

această călătorie în Statele Unite de către șeful diviziei CIA din țara lor natală în curs de dezvoltare. La întoarcere, acești studenți și familiile lor vor fi priviți ca viitorii deținători de privilegii pentru importurile produselor de fabricație americană. Această acțiune este mascată de uniforma militară americană, dar a fost pusă la cale de CIA în scopuri economice.

Cum se întîmplă cu toate intențiile bune, uneori lucrurile iau o întorsătură greșită. În ciuda tuturor precauțiilor, vine o vreme cînd guvernul este răsturnat de către foștii. În ciuda propagandei deșănțate, nou-veniții sînt rareori, dacă sînt vreodată, „comuniști", „socialiști" sau de altă convingere politică. Ei nu doresc altceva decît să anuleze toate privilegiile existente, să-i înlăture pe foștii beneficiari și să reia procesul. Într-un sistem ca acesta, pentru Statele Unite devine necesar să se situeze de partea unui grup sau a celuilalt. De aceea avem oameni ca Ortega, Castro, Ho Și Min și Garcia.

Dacă privim înapoi, vom vedea că mulți „inamici" de mai tîrziu au fost, într-un moment sau altul, favoriții CIA sau OSS. Astfel apare o dilemă serioasă: CIA ar dori să-și păstreze secret rolul pe care îl are în aceste afaceri, dar cum poate fi secret de vreme ce foștii momentului sînt numai o dată înlăturați — adesea literalmente — din poziția de actuali? Ambele părți sînt la curent cu jocul practicat de CIA și de prietenii săi din comunitatea americană de afaceri.

Așa că, după cum am arătat mai devreme, cînd Paz a fost detronat de CIA și înlocuit cu Barrientos, Paz știa exact ce se întîmplase și cui trebuia să-i „mulțumească". Și n-a fost o surpriză cînd Paz a revenit la putere după douăzeci de ani.

Oare se gîndește Paz, în fiecare zi, la faptul că CIA poate înarma din nou, sub acoperirea așa-numitului proiect anticocaină, forțele armate pentru a-l înlătura încă o dată? Rămîneți pe recepție. Vom vedea cum se sfîrșesc toate acestea.

În cele din urmă, sugestia de a organiza alegeri, pe care William Casey, directorul CIA, i-a făcut-o lui Marcos, a mers ca prin farmec. Marcos a fost înlăturat, iar monopolul produselor ce aveau să fie importate de Filipine sub regimul Aquino a fost refăcut. Aceasta e o afacere bună și merită fiecare cent din cele o sută treizeci și șapte de miliarde șase sute de mii de dolari sau cam așa ceva reprezentînd ajutor militar extern... sau nu e?

ȘAPTESPREZECE

Planul lui JFK de a înceta războiul din Vietnam

CUM AM ARĂTAT ÎN CAPITOLELE ANTERIOARE, operațiunea Bay of Pigs, montată de CIA împotriva lui Castro și a Cubei, a eșuat din pricina contramandării atacului aerian ordonat de Kennedy pentru a distruge ultimele trei avioane apte de luptă ale aviației miltare cubaneze.

Iată un exemplu de lipsă de înțelegere a unei administrații față de folosirea forței militare. De data aceasta, este vorba despre echipamentul convențional. Pe 27 ianuarie 1963, un reportaj de Marvin Miles apărut în *Los Angeles Times* conținea informații semnificative date de un membru marcant al administrației Kennedy:

> În opinia noastră, este inutil să discutăm dacă SUA a planificat sau nu o acoperire aeriană pentru invazia de la Bay of Pigs, luînd în considerare faptul că lipsa unei estimări adecvate, din partea Statelor Unite, a capacității de luptă a aparatelor de antrenament cu reacție T-33, are implicații deosebit de grave.
>
> Săptămîna trecută, procurorul general Robert Kennedy a recunoscut că subestimarea avioanelor-școală a reprezentat o eroare majoră.
>
> „Am subestimat capacitatea unui T-33, purtător de rachete, a spus el. Chestiunea a fost tratată superficial. T-33-urile ne-au provocat mari necazuri."

Acest articol este o dovadă a faptului că, în ianuarie 1963, clanul Kennedy a înțeles că anularea acelui atac aerian hotărîtor a fost cea mai mare greșeală care a stat la originea înfrîngerii brigăzii exilaților, întocmai cum raportase generalul Maxwell Taylor. După cum adaugă Robert Kennedy în același articol, „Planurile și recomandările au fost nepotrivite, de bună seamă". Frații

Kennedy au căzut de acord să nu se mai lase descoperiţi în problema subestimării inamicului.

Dar la mare distanţă, din cealaltă parte a lumii, Indochina, cu toate capcanele sale, se profila ameninţător asupra Camelotului de pe Pennsylvania Avenue 1600.

La mijlocul anului 1961, clanul Kennedy şi-a dat seama că problemele unei strategii militare naţionale întunecate de realitatea bombei termonucleare era, în teatrul de operaţiuni din Indochina, un factor la fel de important ca şi aparatul T-33 în operaţiunea Bay of Pigs. Cu alte cuvinte, orice participare în cadrul unei operaţiuni militare dintr-o ţară prietenă din Lumea a Treia era limitată, din necesitate, la utlizarea armamentului convenţional. În acelaşi timp, tacticienii militari ştiau că un război trebuie să fie întotdeauna o acţiune totală, distructivă.

Prin definiţie, un război nu poate fi limitat. Mai mult decît atît, dacă se încearcă limitarea, se ajunge inevitabil la un război lipsit de obiectiv. Un astfel de război nu poate fi cîştigat, după cum am învăţat în Coreea şi aveam să aflăm şi în Vietnam. Aşa încît, după cum prevăzuse atît de limpede Clark Clifford, un război purtat în Vietnam, aşa cum a fost, fără un obiectiv militar, n-avea să ducă nicăieri. Kennedy ştia că introducerea forţelor militare americane în Vietnam va crea această problemă de nerezolvat. În ciuda acestui lucru, acţiunea redusă din Indochina, moştenită de Kennedy de la administraţiile Truman şi Eisenhower, exista, iar CIA continua să deţină acolo controlul operaţional încă din 1945, deşi acum într-un mod oarecum mai diversificat şi mai complicat.

La sfîrşitul anului 1961, generalul Maxwell Taylor, consilierul militar al preşedintelui Kennedy la Casa Albă, a vizitat Vietnamul şi a făcut un raport important asupra situaţiei locale. Preşedintele a acceptat majoritatea recomandărilor lui Taylor, cu excepţia îndemnului acestuia de a introduce trupe terestre americane „pentru o acţiune de depresurare în ajutorul guvernului Diem".

Tot pe la sfîrşitul anului 1961, John McCone, desemnat să-l înlocuiască pe Allen Dulles în postul de director al CIA, a fost în Indochina şi în jurul lumii într-o călătorie de orientare deosebit de amănunţită, orchestrată de unul dintre meseriaşii CIA, Desmond Fitzgerald.

În același timp, pentru cei mai activi promotori ai unei acțiuni militare în Indochina, devenea destul de limpede că președintele Kennedy n-avea să accepte propunerile de a introduce trupe americane în Vietnam în scopuri militare, dar că ar putea aproba utilizarea lor ca asistență în cadrul unui parteneriat restrîns cu guvernul Diem. Însă, mai întîi de toate, el dorea să știe cît mai multe despre situația de acolo.

De vreme ce majoritatea consilierilor lui Kennedy veniseră din medii universitare, erau interesați să afle cît mai multe despre vietnamezi și despre modul lor de viață și de guvernare tradițional. Indochina, cu o istorie culturală și politică de două mii de ani — și în special partea numită Vietnam — era o „societate tradiționalistă". Stilul ei primitiv de viață economică, simplu și eficient, era susținut, așa cum era, de agricultură și pescuit.

Una dintre însușirile specifice cele mai interesante era aceea că obștile sătești erau grupuri sociale solidare, care dirijau cu ușurință comportamentul locuitorilor lor. Această structură socială se baza pe clan sau „Toc", constituit din toate persoanele, bărbați și femei, cu un străbun comun pe linie paternă, mergînd înapoi pînă la a cincea generație ascendentă și înainte pînă la a treia generație descendentă, ceea ce înseamnă un total de nouă generații și un interval de timp de două veacuri sau mai bine.

Clanul era condus de cel mai bătrîn bărbat din linia strămoșească principală, căminul său slujind drept cartier general al „supușilor" săi. Clanul era menținut de „cultul străbunilor", iar ritualurile se oficiau într-o încăpere străveche. E lesne de închipuit că aceste clanuri erau strîns unite și, de cele mai multe ori, rămîneau în aceeași zonă secol după secol. Erau chiar izolate și, în afară de achitarea unui impozit capital și satisfacerea unui serviciu militar redus, aveau foarte puține legături cu vreo formă centrală de conducere.

Acești cultivatori de orez călătoreau rareori departe de propria așezare, majoritatea contactelor personale încheindu-se între membrii aceluiași clan. Cu excepția Saigonului, în sud, a Hanoiului, în nord, și a vechii reședințe imperiale, Hue, situată cam în mijlocul țării, puține locuri din Vietnam puteau fi considerate așezări urbane.

Grupurile de familii și clanuri constituiau unități autonome de conservatorism social, puternic rezistente la influențele externe. Totuși, în felul lor liniștit, ele au dat tonul războiului. Erau inutile pentru nepofțiți.

La vremea aceea, populația Vietnamului era estimată la treizeci de milioane, paisprezece milioane locuind în sud. Dintre cei din sud, în jur de un milion și jumătate erau chinezi și peste un milion erau recent „refugiații" sau invadatorii din nord. Vietnamezii nordici nu erau nici bine veniți și nici bine asimilați printre clanurile sudice. Vietnamezii din sud îi recunoșteau pe invadatori, majoritatea de credință catolică, după înfățișarea lor mongoloidă sau chineză. Dar nu în asta consta problema.

La puțin timp de la instalarea guvernului sud-vietnamez sub conducerea lui Diem, Statele Unite au transportat această masă enormă de refugiați nordici în sud. Diem se trăgea din spiță mandarină și era din centrul Vietnamului. Era un catolic fervent care fusese mulți ani în exil în Statele Unite și în Europa sub tutela Bisericii Catolice. Fratele său, monseniorul Ngo Dinh Thuc, era arhiepiscop de Hue și conducătorul unui cler catolic de două mii de prelați, incluzînd patru episcopi ce slujeau în zonele provinciale. De aici deducem că președintele Diem și guvernul său erau mai apropiați de invadatorii nordici decît de sătenii și proprietarii din sud.

Infuzia acestui milion și mai bine de catolici nordici a fost, fără îndoială, una dintre cele mai incendiare cauze ale ostilității de pe tot cuprinsul Vietnamului de Sud și asta intenționa și CIA împreună cu aliații ei să fie. Băștinașii statornici, împămînteniți, au fost copleșiți de noii sosiți, pe care guvernul Diem îi favoriza și îi așezase pe teritoriul lor, în modul lor peren de viață și sistemul lor economic inflexibil.

Aproape de la începutul mandatului său, în 1955, Diem a inițiat măsuri de reformă funciară, prin emiterea unor ordonanțe în acest sens. Prin acțiuni de mărinimie demagogică, proprietarilor de pămînturi li se cerea să-și declare terenurile necultivate. Dacă lăsau vreo proprietate necultivată, guvernul avea să confiște terenul pentru instalarea refugiaților din nord. În acest mod, guvernul Diem a achiziționat „legal" mari întinderi de pămînt pentru reîmpămîntenirea efectivă a peste un milion de „invadatori". Asemenea acțiuni nu i-au adus nici un prieten în

sud lui Diem și au devenit temeiurile multora dintre revoltele violente, numite „rebeliuni", care s-au desfășurat în anii următori.

Din 1959, Diem a introdus o altă idee. A amenajat „Agrocomunele", comunități semirurale în care toate familiile se puteau bucura de confortul urban, aflîndu-se încă în posesia loturilor agricole fundamentale. Ideea nu este nouă; de fapt, unul dintre obiectivele nedeclarate, primordiale ale războiului de treizeci de ani din Indochina a fost distrugerea străvechiului mod de viață comunal tradițional.

Conceptul Agrocomunelor a fost un eșec, în primul rînd din cauza fricțiunilor permanente cauzate de povara acelui un milion și mai bine de refugiați. Apoi a urmat o nouă schimbare. În noiembrie 1961, chiar după ce generalul Taylor părăsise Saigonul și revenise la Washington, lui Diem i-a fost propus un plan de „pacificare" a regiunilor celor mai sudice ale Vietnamului, din Delta Mekongului.

Planul a fost inițiat de R.G.K. Thompson, un funcționar britanic civil care venea la Saigon din funcția de secretar permanent al apărării din Peninsula Malacca. Diem solicitase prezența reprezentanților experimentați ai unei terțe părți (nici americani, nici vietnamezi) ca să ajute în problemele de contrainsurgență. Thompson venea ca membru al Misiunii Consultative Britanice la Saigon. A început prin a prezenta un plan de „pacificare" a regiunii Deltei Mekongului.

„Pacificare" este o expresie care în unele cercuri are un sens de rău augur. Deși poate fi confundat cu „a pacifica" (adică a liniști) sau cu pacifism, adică opoziție față de război), în Indochina nu avea acest înțeles. Acolo ea a fost luată în sens mortal.

„Pacificare" a devenit un termen îmbibat de sînge. Împrumutat de la comandourile franceze din Algeria de către activiștii Forțelor Speciale americane, însemna să lovești o regiune cît se poate de rău în scopul de a o preface în ruine, adică să o „pacifici". „Pacificare" a devenit strigătul de luptă al înspăimîntătorului program Phoenix, desfășurat sub conducerea CIA în anii ulteriori.

Poate că Thompson n-a intenționat așa ceva cînd i-a vîndut ideea lui Diem, dar englezul, care avea o bună experiență a pacificării din anii revoltei din Peninsula

Malacca, a propus un program care putea duce oriunde. Thompson a călătorit și la Washington, unde a susținut scurte comunicări urmărite și de autor, pe următoarele teme: (a) metodele britanice de reprimare a revoltei din Malacca și (b) planul său de pacificare a Deltei Mekongului prin crearea Cătunelor Strategice. Dezbaterile au fost extrem de confidențiale, concentrîndu-se asupra contradicțiilor de bază și ale chestiunilor de maximă preocupare față de vietnamezi.

A existat o mișcare malthusiană, ascunsă de fiecare dată opiniei publice, de a dezrădăcina și distruge sistemul tradițional al societății comunale în multe părți ale lumii. Partizanii acestei mișcări se temeau de tenacitatea țăranilor și de modul lor de viață, preferînd o societate de consum dependentă. Indochina și Coreea au fost primele lor ținte în perioada primelor decenii postbelice.

În toată lumea și din cele mai vechi timpuri „țărănimea este formată din cultivatori agricoli care, cu ajutorul unor unelte simple și al muncii familiale, produc îndeosebi pentru propriul consum și pentru acoperirea obligațiilor față de deținătorii puterii economice și politice[1]".

Acest lucru înseamnă că existau două păreri opuse în legătură cu organizarea „Cătunelor Strategice". Pentru unii, ele erau o încercare de a permite populației indigene să revină la un mod de viață care fusese întrerupt de Cel de-al Doilea Război Mondial. Pentru alții, ele erau amplasate acolo unde puteau fi instalate sutele de mii de refugiați din nord sau unde locuitorii din anumite zone fortificate din sud puteau fi apărați de inamicii locali, oarecum în stilul vechilor palisade indiene de la începutul istoriei Americii.

În același timp, în Asia a existat o altă mișcare, puțin luată în seamă de Occident, care sprijinea conceptul de „comună" sau așezări independente. Mao Tzedun venise la putere în China în 1949 și adaptase marxismul la condițiile chineze, prin plasarea țărănimii în avangarda revoluționară mai degrabă decît a proletariatului orășenesc. De aceea se temeau atît de mulți lideri ai lumii de Mao și de activitatea sa. Apoi, în 1957, Mao a lansat „Marele Salt

1 Theodore Shanin, „Peasants and Peasant Societies", în John Berger, "Historical Afterword", *Pig Earth* (New York: Pantheon Books, 1979).

înainte". Acest concept revoluționar, de fapt un salt agresiv în timp, a fost o tentativă nereușită de descentralizare economică, în principal prin înființarea unui sistem național al comunelor populare. Această acțiune era în contradicție cu comunismul sovietic, care, în ciuda numelui său orwellian, a fost, de fapt, un sistem anticomunal, un sistem de anihilare a comunelor.

Interpretarea acestui ciudat amalgam de idei n-a scăpat diferiților membri ai administrației Kennedy. Conferințele lui Thompson au fost urmărite cu atenție și dezbătute intens. De la început s-a făcut limpede înțeles faptul că statutul lui Thompson va fi limitat la probleme de „acțiune civică" (un alt termen nou, dezvoltat din programul „Probleme Civile și Administrație Militară" — (CAMG) din timpul războiului) care a devenit cuvîntul de ordine în Vietnam.

Acest joc de cuvinte orwellian avea mult de-a face cu stilul de politică războinică desfășurată în Vietnam. În vreme ce „acțiunea civică", în contextul propunerii lui Thompson, avea un înțeles literal, în alte zone din vastul univers al Pentagonului a fost adoptat de secția Tehnici Speciale de Luptă ca un sufix a ceea ce era numit „război neconvențional".

În planul de bază al lui Thompson, principalul scop guvernamental al programului Cătunul Strategic va fi de a oferi o alternativă atrăgătoare și constructivă sloganelor comuniste. Cum am arătat mai sus, interpretabilitatea cuvintelor dădea ca sigur faptul că acest concept va fi recepționat întru totul diferit de diverse grupuri și interese.

Strategia lui Thompson, inspirată din campania sa reușită din Malacca, consta în ceea ce el numea operațiuni de „eliberare și reținere". O zonă va fi eliberată de elementele rebele — adică „pacificată" — apoi băștinașii vor fi reținuți în siguranță în limitele Cătunului Strategic. Scopul Cătunului Strategic era de a proteja sătenii.

Președintele Diem a acceptat propunerea britanică, primită în întregime cu entuziasm și la Washington. Un plan intitulat „Conceptul de Cătun Strategic pentru Vietnamul de Sud", conceput de Ministerul de Externe, a fost bine primit de generalul Taylor și prezentat președintelui. Atunci a intrat termenul „pata de ulei" în vocabularul militar. Acest concept nou nu numai că adopta operațiunile de „eliberare și reținere", dar prezenta previ-

ziunea optimistă că, o dată eliberată și păstrată prin construirea unui Cătun Strategic, zona respectivă se va dilata ca o pată de ulei pe suprafața unei ape liniștite. Noile idei au cîștigat teren și în scurt timp toată lumea din „birourile" vietnameze vorbea despre „Cătune Strategice", „pete de ulei" și „eliberare și reținere". Apoi generalul Lionel C. McGarr, cel mai înalt ofițer militar din Saigon, a avansat ideea creării unei „zone test", unde putea înființa acest tip inedit de „infrastructură de pacificare".

Pe atunci, la începutul anului 1962, Diem vedea în Cătunele Strategice un program național în care îl putea instala pe ambițiosul său frate, Ngo Dinh Nhu, ca personaj principal. Fusese asigurat la vremea aceea că guvernul Statelor Unite va furniza ajutorul financiar necesar, alături de consilierii militari americani. Pînă în acel moment, în cei șaptesprezece ani de susținere a conflictului, tot personalul militar american trimis în Vietnam fusese plasat sub controlul operațional al CIA, cu excepția celor însărcinați obișnuitului Grup Consultativ de Asistență Militară (MAAG). Tactica noilor „consilieri" apăruți pe scena Vietnamului părea să fie „apropierea de inamic și distrugerea lui". Diferența dintre această manieră și conceptul Thompson, care fusese aprobat de președintele Kennedy, a devenit un factor important o dată cu trecerea anilor.

În același timp, în cadrul administrației Kennedy existau multe persoane care începuseră să se îndoiască de oportunitatea de a continua sprijinirea oarbă a guvernului Diem. Diem nu depunea destul efort pentru a-și face regimul mai popular, iar agitația populară, datorată în special celor un milion o sută de mii de refugiați nordici, se menținea.

John Kenneth Galbraith, pe atunci ambasador în India și predispus să-și exerseze însușirile de scriitor asupra oricărui subiect, îi scria prietenului său, președintele: „După părerea mea ... Diem nu va aplica în mod eficient nici un fel de reforme politice sau administrative, și aceasta pentru că n-are cum. Este o naivitate politică să te aștepți s-o facă. El simte că nu poate lăsa să-i scape puterea fiindcă ar fi înlăturat."

În ciuda faptului că astfel de păreri erau comune printre reprezentanții administrației, programul test al lui McGarr, „Operațiunea Sunrise", a fost lansat pe 22 martie 1962 în provincia Binh Duong. Aspectele de „eliberare și reținere" ale situației tactice au fost înțelese, dar cînd s-a aflat că trebuie să fie construit un nou Cătun Strategic, întregul proiect s-a oprit.

Diem vedea în Cătunele Strategice pîrghii de instituire a democrației fundamentale în Vietnam, unde nu mai existase niciodată așa ceva. Și a adăugat conceptului propria sa tentă orientală: „Prin programul Cătunul Strategic, guvernul intenționează să redea cătunului (a se citi „comună" în modelul lui Mao Tzedun) dreptul la autoguvernare, cu propriul său statut și sistem de ordine obștească. Astfel se vor realiza idealurile constituției la un nivel local, pe care oamenii îl pot pricepe."

Pentru a sublinia cît de diferită era concepția lui Diem de aceea a președintelui Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore, generalul Lyman Lemnitzer, trebuie să vedem punctul de vedere al Pentagonului: „Programul Cătunul Strategic promite beneficii solide și poate să reprezinte chiar elementul vital al succesului programului de pacificare."

Subsecretarul de stat, Averell Harriman, adăuga greutate acestor concluzii: „Guvernul Vietnamului a dezvoltat, în sfîrșit, un concept strategic eficient, care acum se află în desfășurare."

Locțiitorul secretarului de stat, George Ball, comenta „asupra evoluției progresive a Cătunelor Strategice în Vietnamul de Sud ca o metodă de combatere a insurgenței și ca un mijloc de a aduce întreaga națiune sub control guvernamental...", iar ministrul apărării, Robert McNamara, adăuga: „Programul Cătunele Strategice a fost coloana vertebrală a procedeului președintelui Diem de contracarare a mișcării subversive îndreptate împotriva statului său."

Nimic nu poate reliefa mai limpede contradicția ce exista pe cele două țărmuri ale oceanului. Diem viza instituirea „democrației fundamentale", a „autoguvernării" și a „legii obștești". Fiecare dintre cei aflați de partea cealaltă a Pacificului vorbea despre un război de un fel sau altul. „Cătunul Strategic" se înscria expresiei orwelliene

de „pacificare". Într-un fel straniu și inedit, ele semnificau diferența ideologică esențială dintre „Occident" și „comunism", așa cum era formulată în contextul Războiului Rece.

Noul program de la Binh Duong pornise cu stîngul. Numai șaptezeci de familii putuseră fi convinse să se restabilească voluntar, semn că aceste familii erau foarte probabil refugiate catolice din nord. Altele au fost vîrîte cu forța în cătun, dar se presupunea că li s-ar fi plătit pentru fostele proprietăți și pentru munca prestată la construcția noului Cătun Strategic. Numai în cazul acestui prim cătun, cele trei sute de mii de dolari, furnizate prin misiunea americană de la Saigon, n-au ajuns niciodată la familiile respective. (Trebuie înțeles un element al războiului din Vietnam, acela că a făcut mulți milionari iliciți).

La încheierea ridicării cătunului, s-a descoperit faptul că majoritatea bărbaților de vîrstă militară dispăruseră. Cifre senzaționale demonstrează adevărata semnificație a programului Cătunului Strategic. Înainte de orice, a existat masiva strămutare forțată a peste un milion de catolici nordici în sud. Această acțiune a dezrădăcinat familiile nordice și a copleșit sudul. În al doilea rînd, programul Cătunului Strategic a dezrădăcinat în continuare milioane de băștinași din Sud. Aceste perfide programe planificate, atît de caracteristice adevăratelor cauze ale Războiului Rece, au dus la destabilizarea Indochinei la fel de mult ca și războiul pe care l-au provocat. Deși comunismul sau amenințarea acestuia a fost cauza obișnuită pentru escaladarea războiului, adevărata „activitate subversivă" și „rebeliune" au fost direct înrudite cu aceste migrații în masă a unei populații cîndva stabile și imobile din nord, ca și cu impactul lor enorm asupra poporului la fel de stabil și înrădăcinat din sud.

În februarie 1963, președintelui i s-a înmînat un raport alcătuit de așa manieră, încît să denote un optimism prudent. Se referea la speranța că toate materialele necesare pentru a desăvîrși programul Cătunul Strategic vor fi livrate în decursul acelui an și la faptul că nimic altceva nu întîrzia succesul programului decît livrarea lentă a materialelor.

De fapt, nu prea existau motive pentru acest optimism. Un asemenea program revoluționar nu putea fi impus cu nici un chip acestei populații străvechi, preponderent agrare, care fusese dezrădăcinată din pămînturile ei ancestrale și azvîrlită cu forța în aceste cătune noi, indiferent dacă zona din jur îi era sau nu propice ei, societății ei tradiționale și agriculturii pe care o practica.

Multă lume a considerat aceste cătune ca fiind echivalente lagărelor de concentrare. Deși au fost proiectate ca adăposturi sigure pentru locuitori, spre a-i ajuta să se apere împotriva bandelor atacatoare ale miilor de înfometați — numiți pe atunci „vietcongi" — cătunele au devenit, de fapt, închisori pentru localnici, care nu îndrăzneau să le părăsească datorită presiunilor guvernamentale.

Cunoscînd acum ce-am făcut cu Cătunele Strategice, cu milionul de „refugiați" tonkinezi și toate preparativele de război puse în seama Misiunii Militare de la Saigon de către CIA, e incredibil să vedem cum pe 2 septembrie 1963, generalul Maxwell Taylor, pe atunci președintele Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore, putea să scrie, într-un buletin adresat președintelui: „În sfîrșit, continuă să progreseze programul Cătunul Strategic. Ultimele cifre ale guvernului vietnamez indică faptul că dintre cele 10.592 de cătune planificate au fost organizate 8227; 76%, respectiv 9.563.370 de membri ai populației rurale, se află acum în aceste cătune."

Guvernul furniza vaste cantități de hrană, medicamente și muniție pentru armament individual locuitorilor Cătunelor Strategice. Din cauza numărului imens de persoane înfometate și lipsite de adăpost ce bîntuiau prin țară, era inevitabil ca acestea să-și dirijeze atacurile asupra cătunelor bine aprovizionate. Situația s-a agravat într-o asemenea măsură, încît locuitorii noilor cătune aveau să le părăsească pe timp de noapte, cînd roiurile de bandiți jefuiau depozitele guvernamentale. Se temeau să locuiască acolo, deoarece nu erau capabili să se împotrivească amenințărilor permanente din exterior.

Ideea de „pacificare" a lui Diem, cu noua „democrație" și celelalte beneficii ale sale, a fost lipsită de la început de orice șansă. În același timp, fratele său, Nhu, a început să accentueze controlul guvernamental asupra

țărănimii, cu prețul „pacificării" așa cum fusese ea înțeleasă la Washington. În această fază, administrația Kennedy a început să aibă serioase îndoieli că guvernul Diem „cîștigă războiul" sau că este capabil să o facă... în aceste condiții și cu o asemenea rezistență „internă".

Rețineți că e dificil să ne gîndim la situația din Vietnam din 1961 și 1963, luînd în calcul ceea ce am văzut în Vietnam între 1965 și 1975. În 1962, ceea ce numim astăzi războiul din Vietnam era o activitate paramilitară de un nivel relativ redus. Toate acțiunile de luptă în care erau amestecate, în orice fel, forțele armate americane și personalul american au fost urmarea rolului „consultativ" aprobat de președinte.

Probabil că anumiți observatori erau convinși cînd spuneau că războiul mergea bine și chiar siguri să prognozeze o vreme cînd forțele lui Diem — cu sprijinul masiv al Statelor Unite — vor fi victorioase. Pe de altă parte, exista atîta planificare necorespunzătoare, corupție și înstrăinare a țăranilor băștinași, încît părea că Diem nu avea nici o șansă de victorie și că o conducere controlată de el va fi un handicap serios. Această ultimă opinie a început să prevaleze pe la sfîrșitul anului 1962 la Casa Albă și chiar în unele cercuri ale Pentagonului și Ministerului de Externe.

În decembrie 1960, după cum cititorul își va aminti dintr-un capitol anterior, CIA a introdus elicopterele în Vietnam. Între decembrie 1960 și martie 1963, peste două miliarde de dolari au fost cheltuiți în sprijinul administrației Diem, în virtutea programului de asistență al Statelor Unite. În martie 1963, numărul forțelor armate americane „consultative" aflate în Vietnam se ridicase la douăsprezece mii de soldați, iar victimele din rîndul americanilor se cifrau la șaizeci și două.

Pînă în martie 1963, dintre elicopterele ce operau în Vietnam, douăzeci au fost doborîte de focul inamic și șaizeci au fost distruse ca urmare a defecțiunilor tehnice; dintre cei șaizeci și doi de americani morți, douăzeci și cinci și-au pierdut viața în acțiuni cu elicoptere.

Martie 1963 a fost un punct de cotitură în acest lung război din Vietnam. În cursul acestei luni, regulile de luptă au fost modificate oficial pentru a permite americanilor să deschidă focul asupra inamicului dacă se simt „în

primejdie", fără să aștepte deschiderea focului inamic. Cum spunea președintele Kennedy la vremea aceea, „sîntem angajați într-un conflict civil și într-o bătălie împotriva comunismului".

Trimisese „consultanți" în Vietnam, dar recunoștea pe deplin realitatea situației și poziția în care ne aflam acolo.

Confruntată cu ambiguitățile situației și interpretarea dată de fiecare de pe ambele coaste ale Pacificului, prin 1963 în cadrul administrației Kennedy a apărut sentimentul că războiul trebuie lăsat în întregime în sarcina lui Diem; sau, în caz că nu se reușește acest lucru, Diem ar trebui să fie înlocuit. Pe la mijlocul verii acelui an, Diem devenise și mai refractar, iar ultima opinie predomina.

Într-un interviu acordat lui Walter Cronkite, care a fost difuzat de rețeaua de televiziune CBS în seara zilei de 2 septembrie 1963, președintele Kennedy spunea: „Nu cred că, în afară de cazul în care este făcut un efort mai mare de către guvern de a dobîndi sprijinul popular, războiul poate fi cîștigat. În cele din urmă, este războiul lor. Ei sînt aceia care trebuie să-l cîștige sau să-l piardă. Noi îi putem ajuta, le putem da echipament, putem trimite oameni acolo, ca și consilieri, dar ei trebuie să-l cîștige, poporul Vietnamului, împotriva comunismului."

În timpul emisiunii, președintele a mai făcut un comentariu pe care majoritatea americanilor pare să-l fi uitat: „Ceea ce, desigur, îi face pe americani nerăbdători este că, după ce am purtat această povară timp de optsprezece ani, sîntem bucuroși să primim sfaturi, dar am dori puțin mai mult sprijin, sprijin real."

Aceste declarații sînt foarte semnificative. Kennedy spunea ceea ce spusese și John Foster Dulles în 1953, că americanii au fost implicați activ în Vietnam din 1945. Dar atunci lucrurile erau diferite: în 1945 Vietnamul tocmai fusese eliberat de sub controlul japonez din timpul războiului; în 1945, Ho Și Min declarase independența unei noi Republici Democrate Vietnam. În 1945 nu exista nici guvernul, nici statul Vietnamului de Sud. Gîndul că un popor de pe un teritoriu numit Vietnamul de Sud avea capacitatea, în 1963, de a cîștiga un război de independență prin propriile forțe, era ridicol atunci, ca și în

ianuarie 1954, cînd președintele Eisenhower lansa ideea pentru prima oară.

Aceasta era atmosfera incertă în care următoarea vară de criză irumpea în Vietnam. Pe 8 mai 1963, în Hue, vechea capitală imperială a țării, s-a ținut o întrunire masivă de comemorare a zilei de naștere a lui Buddha. Guvernul a văzut în această manifestație o provocare, iar adjunctul șefului catolic al provinciei a ordonat trupelor sale să tragă în mulțime. Au fost ucise nouă persoane și multe au fost rănite. Ziua următoare, în Hue, au demonstrat mai mult de zece mii de persoane în semn de protest față de crimele din ajun. Pe zece mai, budiștii au transmis un manifest guvernului din Saigon, iar pe 30 mai, în jur de trei sute cincizeci de preoți budiști au manifestat în fața Adunării Naționale din Saigon.

Atunci, încingîndu-se spiritele, madame Nhu, cunoscută deja în presa lumii ca „Lady Dragon", a sporit tensiunea declarînd că în rîndul budiștilor se infiltrează comuniștii. Trei zile mai tîrziu, presa a fost anunțată să fie la o intersecție principală din centru, la prînz. Pe 11 iunie, reporterii au fost îngroziți să asiste la prima sinucidere de sacrificiu a unui călugăr budist, în semn de protest față de tratamentul aplicat de Diem poporului său. Moartea șocantă a lui Thich Quang Duc a alarmat lumea și a alertat Vietnamul.

Puțin după miezul nopții, pe 21 august, trupele de șoc ale lui Nho Dinh Nhu, Forțele Speciale antrenate de americani, împreună cu poliția represivă, au invadat pagodele budiste din Saigon, Hue și alte orașe de pe coastă și au arestat sute de călugări budiști. Nhu hotărîse să elimine opoziția budistă în stilul său propriu. Mai mult de o mie patru sute de budiști, în special călugări, au fost arestați iar mulți dintre ei au fost răniți.

În același timp, președintele Kennedy trimisese un nou ambasador la Saigon, pe veteranul Henry Cabot Lodge. După o scurtă escală la Tokio, Lodge a sosit la Saigon la ora douăzeci și unu și jumătate, pe 22 august 1963. Această dată marchează începutul celor mai controversate și mai amenintătoare nouăzeci de zile din istoria Americii.

Pe 1 noiembrie 1963, Ngo Dinh Diem și fratele său Nhu au fost uciși, iar pe 22 noiembrie 1963, președintele

Kennedy. De la această dată, 22 noiembrie 1963, guvernul Statelor Unite a fost preluat de un grup superinfluent care dorea escaladarea războiului din Indochina și o continuă concentrare militară pentru generațiile următoare. În cîteva zile de la asasinare, tendințele și politica administrației Kennedy au început să fie schimbate de noua administrație Johnson pentru a asigura atingerea acestor țeluri.

Războiul din Vietnam va continua să se transforme într-un dezastru militar major — dar la un preț bun: numai puțin de cinci sute de miliarde de dolari cheltuieli totale.

Cum s-a întîmplat asta? Ce a generat toată tensiunea? De ce a fost ucis John F. Kennedy?

Cam la vremea la care Henry Cabot Lodge sosea în Saigon, anumiți generali vietnamezi au început să discute cu oamenii de legătură americani din cadrul CIA pentru a afla care ar fi reacția la o lovitură militară de stat împotriva regimului Diem. Aceștia erau în special împotriva fratelui lui Ngo Dinh Diem, Nhu, care era șeful programului Cătunul Strategic, și a soției acestuia.

Nhu diversificase și controla Forțele Speciale vietnameze antrenate de CIA și îi alesese pe sprînceană pe generalii care comandau unitățile militare din jurul Saigonului. Nici unul dintre conspiratori nu era dispus să atace un asemenea efectiv. Ambasadorul Lodge a trimis un mesaj la Washington, menționînd nemulțumirea față de regimul Diem și în special față de familia Nhu, dar subliniind faptul că generalii din Saigon erau încă loiali clanului Diem.

Cam în același timp, amiralul Harry Felt, comandantul suprem al forțelor din Pacific, a cerut Washingtonului să sprijine poziția puternică împotriva familiei Nhu, atît a fratelui lui Diem cît și a soției sale. Amiralul Felt, cel mai înalt demnitar militar din Pacific, nu era direct responsabil de activitățile din Vietnam, din pricina rolului dominant al CIA. Cu toate acestea, el urmărea cu atenție toate evoluțiile și avea propriii lui informatori acolo.

La puțin timp după apelul amiralului, am fost chemat în Hawaii. După o lungă discuție introductivă cu amiralul Felt, mi s-a cerut să mă așez la o masă în vreme ce membrii

cabinetului său aduceau vrafuri de mesaje informative pentru analiză.

Am lucrat în biroul său toată săptămîna, trecînd în revistă sute de mesaje și scrisori, și am avut multe convorbiri cu amiralul și cu statul său major. Era în special îngrijorat de starea serviciului de informații. În opinia sa, culegerea informațiilor din Vietnam funcționa defectuos, iar comandanții, atît americani cît și vietnamezi, erau siliți să ia hotărîri fără a deține informații militare suficiente și în necunoștință de cauză față de situația reală. Acest lucru era foarte adevărat la vremea aceea. Existau multe controverse asupra stării efective a situației militare din țară. Exista nemulțumirea față de regretabilele atacuri dezlănțuite de Nhu asupra budiștilor. Circulau zvonuri despre posibilitatea răsturnării lui Diem și a guvernului său ori, cel puțin, a înlăturării familiei Nhu.

În vreme ce guvernul american dezbătea opiniile pro și contra debarasării de Diem și de fratele său, a avut loc o altă împrejurare neobișnuită. A devenit necesar să se desfășoare întîlniri cu liderii diferitelor facțiuni care ar fi sprijinit o lovitură de stat. Întîlnirile trebuia ținute în secret pentru siguranța tuturor părților. Au fost aleși anumiți agenți CIA să ia parte la întîlniri. Unul dintre oamenii însărcinați cu această acțiune delicată era unul dintre cele mai enigmatice personalități ale războiului de treizeci de ani: Lucien Concin.

Concin se afla în Vietnam în 1963 ca locotenent-colonel în armata americană. De fapt, nu era militar, ci un agent al CIA aflat în Indochina sub acoperirea imaginară de ofițer de armată. Conein, născut în Franța, fusese instruit în Statele Unite. În timpul războiului, îndatoririle OSS îl duc în China, unde lucrează cu generalul-maior Gallagher din armata americană de uscat care opera cu liderul naționalist indochinez Ho Și Min.

O dată cu capitularea Japoniei, a devenit necesar să se acopere vidul de putere din Indochina, în special din Hanoi, în scopul de a lua prizoniere trupele japoneze aflate încă acolo și de a crea o conducere în jurul căreia să se regrupeze poporul Indochinei, care se aflase sub colonialismul francez și ulterior sub ocupație japoneză. Generalul Gallagher a fost trimis în acest scop la Hanoi și i-a luat cu el pe Ho Și Min, pe colonelul Vo Nguyen Giap și

pe vorbitorul de franceză Conein. Asta se întîmpla în 1945.

La începutul anului 1954, cînd Allen Dulles a înființat Misiunea Militară de la Saigon (SMM) în scopul infiltrării agenților CIA în Indochina, sub acoperirea armatei americane, l-a ales pe cel mai experimentat agent al său din Extremul Orient, Edward G. Lansdale, pentru a conduce acel grup. Printre membrii SMM se afla și Lucien Conein. În vreme ce Lansdale își petrecea cea mai mare parte a timpului în Saigon cu noua administrație Diem, Conein se afla la Hanoi, militînd împotriva vechilor săi camarazi, Ho Și Min și generalul Giap.

Sfera activităților SMM și a lui Lansdale și Conein a fost lărgită pentru a cuprinde montarea unor „farse murdare" împotriva francezilor. Întotdeauna a părut destul de ciudat că același om care sosise în Indochina cu Ho Și Min a trebuit să fie cel trimis înapoi la Hanoi să-și exercite îndatoririle clandestine împotriva aceluiași Ho Și Min. Se ridică întrebările: A acționat cu adevărat SMM împotriva Vietminh-ului și împotriva francezilor? Și de ce?

Între timp, bineînțeles că SMM instiga neobosită migrarea a peste un milion de tonkinezi spre sud.

Toate acestea se petreceau între 1954 și 1963. Același Lucien Conein, care fusese desemnat ca mediator între complotiștii împotriva lui Diem — în principal generalul Duong Van Minh și nou instalatul ambasador al Statelor Unite, Lodge — a fost, începînd cu 1945, unul dintre cei mai importanți agenți OSS și ulterior CIA în Extremul Orient. El primea ordine de la Agenție. În 1963, la aproape douăzeci de ani de la sosirea în Hanoi, era angajat să încurajeze sistemul ce se forma pentru a-l elimina pe Diem — omul pe care CIA îl instalase ca șef al noului guvern din sud. Această situație ridică, cu siguranță, un număr de întrebări.

De ce a hotărît guvernul american în 1945, înainte de sfîrșitul Celui de-al Doilea Război Mondial, să-l înarmeze și echipeze pe Ho Și Min? De ce, la numai cîțiva ani mai tîrziu, Statele Unite și-au deplasat loialitatea față de Ho Și Min în favoarea francezilor în lupta lor fără sorți de izbîndă, încheiată atît de rușinos cu bătălia de la Dien Bien Phu? De ce, după formarea guvernului Diem în 1954 și sprijinirea noii conduceri timp de zece ani, Statele

Unite și-au schimbat din nou poziția și i-au încurajat pe acei vietnamezi care unelteau să-l răstoarne? Și, în sfîrșit, de ce n-au reușit Statele Unite, după stabilirea unei forțe militare enorme în Indochina, să meargă înainte și să-l înfrîngă pe Ho Și Min în condițiile în care, după toate standardele războiului, aveau mijloacele necesare să o facă? Răspunsurile la aceste întrebări și la altele asemănătoare rămîn îngropate în dosarele închise, alături de atît de multe alte informații din perioada aceea.

Negocierile purtate pentru înlăturarea lui Diem, în special pentru înlăturarea familiei Nhu, au continuat în tot cursul lunii august, fără nici un rezultat. Un mesaj de pe 31 august din partea lui Lodge s-a încadrat șirului de evenimente ce a devenit planul aprobat.

Devenise limpede că războiul nu poate fi cîștigat atîta vreme cît regimul lui Diem se afla la putere în Saigon, deoarece poporul vietnamez nu îl sprijinea. Dar aceste concluzii au omis să ia în calcul impactul „refugiaților" catolici tonchinezi, în număr de un milion și mai bine, asupra populației din Vietnamul de Sud și indiferența crasă a lui Diem față de bunăstarea băștinașilor. Oficialii americani n-au părut niciodată să înțeleagă de ce situația, atît militară cît și politică, era mai gravă în sudul îndepărtat, în regiunea Deltei Mekongului, decît în nord și în regiunile centrale. De fapt, dacă Vietminh-ul din Vietnamul de Nord se afla în spatele vietcongilor din sud, cum se făcea că populația cea mai îndepărtată de Vietnamul de Nord era cea mai ostilă regimului Diem, iar cei mai apropiați de nord-vietnamezi erau cei mai pașnici? Răspunsul n-a ieșit niciodată la iveală. Majoritatea celor peste un milion de refugiați a fost azvîrlită în districtele cele mai îndepărtate de la sud de Saigon. Acesta a fost motivul acela simplu, de netăgăduit și atît de ușor de descoperit al ostilității sudului. Ei deveniseră „insurgenții" și combustibilul nesățioasei mașini de război.

Sub povara acestor întrebări și a altora, Kennedy a inițiat un lanț de evenimente care a căpătat o importanță vitală și a scos la lumină vederile sale personale și planurile sale de viitor față de Vietnam. Ca rezultat al prezentării filmului *JFK* al lui Oliver Stone, au fost mulți comentatori de frunte, printre alții, care au încercat să determine opinia publică americană să creadă că adminis-

trația Kennedy n-a elaborat nici o structură de date istorice în privința planurilor sale în Vietnam. N-au avut dreptate, n-au avut dreptate nici cît negru sub unghie. Este interesant să speculăm pe marginea motivului care i-a determinat pe toți acești comentatori să-și „strîngă rîndurile" cu poveștile lor inconsistente chiar înainte ca *JFK* să fie prezentat în cinematografe. De unde izvorăște obligația lor comună?

În replică la întrebările lor inventate și în scopul de a face lumină asupra faptelor în chestiune, voi prezenta informații culese din înregistrările publice și din experiența mea personală. Volumul al patrulea al unei lucrări publicate recent (în 1991), *Foreign Relations of the United States*,[1] 1961-1963, editată de Government Printing Office, se ocupă cu precădere de „Vietnam, august-decembrie 1963". Această carte conține relatarea frecventelor întruniri, analize, mesaje și călătorii către și dinspre Saigon ale reprezentanților de frunte ai Statelor Unite de la Casa Albă, Ministerul de Externe și Ministerul Apărării din perioada respectivă. Aceste întruniri se referă adesea la participarea lui Kennedy, McNamara, Rusk, generalul Taylor și a altor demnitari înalți din administrație.

În perioada aceea, șeful meu era generalul Victor H. Krulak. Făcea parte din Statul Major Unificat și colabora îndeaproape cu generalul Taylor și cu președintele Kennedy. O analiză a cărții sursă mai sus amintită va arăta că el a fost implicat în nu mai puțin de treizeci de astfel de întîlniri, mesaje și călătorii referitoare la direcția viitoare urmată de guvernul american. În Vietnam, Krulak și cu mine am lucrat îndeaproape și am fost amestecați în mare parte în pregătirea acestei politici evolutive. Îmi amintesc cu claritate faptul că președintele era forța motrice a acestor întruniri și „creierul" aflat la originea acestei politici.

Deoarece Kennedy a asistat la numeroase întruniri de acest fel se va vedea, foarte repede, că a fost profund implicat în planificarea privind Vietnamul din 1961 pînă la moartea sa, iar apogeul acestei activități a survenit între august și sfîrșitul lui noiembrie 1963. Documentul cel mai important dintre toate a fost NSAM #263, care a

1 *Relațiile externe ale Statelor Unite* (n. trad.).

fost alcătuit ca urmare a călătoriei tandemului McNamara-Taylor făcute în Vietnam în cursul lunii septembrie.

Inițial, președintele l-a trimis pe generalul Krulak în Vietnam pentru a se pune la curent cu situația la zi de acolo, cu intenția ca acesta să alcătuiască un „Raport de călătorie" care să conțină noua politică a lui Kennedy și orice amănunt de ultimă oră care va fi în stare să-l culeagă și care lui Kennedy să-i fi scăpat în timpul ultimei runde de discuții purtate la Washington.

Krulak a fost însoțit de un ofițer superior de la externe, Joseph Mendenhall. Ceea ce puțină lume din Washington a observat a fost că dintre toți ofițerii superiori din Pentagon din vremea aceea, cel care a devenit cel mai apropiat de Bobby Kennedy a fost Krulak, iar prin Bobby, și de președinte. Nu era numai o apropiere oficială, era și una personală. Se înțelegeau bine și colaborau perfect unul cu altul.

Krulak și Mendenhall au făcut un tur vijelios al Vietnamului de numai patru zile și au revenit la Washington cu păreri atît de diferite, încît, în cursul ședinței NSC din 10 septembrie, președintele Kennedy i-a întrebat: „Voi doi ați vizitat aceeași țară, nu-i așa?" Acest fel de mică discuție deschisă despre călătoria lor ascundea adevărata semnificație a ceea ce i se ceruse de fapt lui Krulak să facă pentru președinte — lucru concretizat în următoarele hotărîri ale Casei Albe.

La scurtă vreme după aceea, Kennedy a anunțat că îi va trimite pe ministrul McNamara și pe generalul Taylor, pe atunci președintele Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore, într-o altă misiune de recunoaștere în Vietnam. Ambasadorului Lodge nu i-a plăcut deloc ideea, dar președintele a fost de neclintit. Expediția a fost anunțată pe 21 septembrie. Cei doi au plecat pe 23 septembrie și s-au întors la Washington pe 2 octombrie cu un raport voluminos pentru președinte.

Pe 29 septembrie, McNamara, Taylor, generalul Paul Harkins, Lodge și amiralul Felt s-au întîlnit cu președintele Ngo Dinh Diem. A doua zi, majoritatea acestora s-au întîlnit în taină cu vicepreședintele Nguyen Ngoc Tho. Tho i-a putut informa despre eșecul programului Cătunul Strategic și despre nemulțumirea generală manifestată de țărănime față de guvernul Diem. Au fost ultimele întîlniri

la cel mai înalt nivel cu președintele Diem și, din ziua aceea, zilele lui în Saigon au fost numărate. Decizia de a-l înlătura fusese luată. Dar a fost planificată să se desfășoare într-un mod complet diferit decît cel relatat în general.

McNamara și Taylor au părăsit Saigonul și s-au întors la Honolulu pentru o escală de o zi, „să-și pregătească raportul". Acesta a fost un element interesant pentru un voiaj oficial de cel mai înalt nivel. Au pierdut foarte multă vreme pe drum; au avut un program neîntrerupt de întîlniri de dimineața pînă seara și pe timp de noapte. Și totuși, cînd au ajuns în Washington, au coborît din elicopter pe gazonul din curtea Casei Albe, ducînd președintelui un raport oficial masiv, bogat ilustrat, legat în piele, conținînd relatarea tuturor acțiunilor întreprinse în timpul călătoriei, un raport scris într-o singură zi, în timpul lor liber. Poate fi adevărat?

Pare imposibil; totuși, s-a întîmplat și nu numai atunci, ci și cu alte ocazii. Să vedem cum se realiza vrăjitoria.

Cînd Krulak a fost trimis la Saigon, președintele știa că el va reveni cu toate informațiile actuale, esențiale pentru luarea unei decizii finale. Dar președintele dorea să mute nivelul decizional tocmai la vîrf. În consecință, l-a trimis pe McNamara. În timp ce McNamara și Taylor colindau Vietnamul, președintele, Bobby Kennedy și generalul Krulak așterneau pe hîrtie elementele principale ale raportului lor — ajutați de contactele frecvente cu McNamara, aflat în Saigon, efectuate prin intermediul „canalului scurt" de comunicații, de cea mai înaltă confidențialitate — care avea să conțină întocmai punctele majore cerute de președinte, prezentate în maniera dorită de acesta. Raportul respectiv a fost scris și alcătuit la Pentagon de Krulak și membrii statului său major din SACSA, printre care m-am numărat și eu.

Krulak este un om sclipitor și un scriitor excelent. Pentru scrierea raportului a pus la treabă o unitate în biroul său. Echipa de secretare lucrau douăzeci și patru de ore pe zi. Raportul a fost umplut cu hărți și ilustrații. De cum a fost terminat, a fost dus pe calea aerului în Hawaii lui McNamara și Taylor, așa încît să-l poată analiza în cursul zborului lor de opt ore pînă la Washington și

să-l prezinte președintelui îndată ce vor sări din elicopter pe gazonul de la Casa Albă.

Textul istoriei de la Biroul de Presă al Guvernului, *Vietnam: August — Decembrie 1963*, include o scurtă notă despre acest „Raport de călătorie":

10. Raport final

a) Trebuie încheiat înainte de întoarcerea la Washington.

b) Sugestiile pentru raport sînt făcute în ciornă de generalul Krulak, iar lista principală de întrebări este alcătuită de domnul Bundy.

c) În cea mai mare măsură, raportul va fi întocmit la Saigon. Este programată o escală în Honolulu pentru definitivarea raportului.

Nu vă lăsați induși în eroare — acesta e doar un document oficial. Realitatea este că raportul Taylor-McNamara către Kennedy, din 8 octombrie 1963, a fost, de fapt, concepția președintelui. Conținea ceea ce credea el și ceea ce avea de gînd să facă spre a pune capăt problemei Vietnam. Dar cel mai important este faptul că această declarație referitoare la Vietnam a fost prima și cea mai însemnată piatră de temelie pusă platformei sale politice pentru realegerea din 1964. Acesta a fost unul dintre elementele tensiunii ce a condus la hotărîrea de a-l asasina. Nu putea fi permisă realegerea lui Kennedy.

Raportul, intitulat „Notă diplomatică pentru Președinte, Tema: Raportul Misiunii McNamara — Taylor în Vietnamul de Sud" și deciziile pe care le-a generat au jucat un rol de o însemnătate covîrșitoare în viața lui Diem și a fratelui său, în cea a lui Kennedy și a fratelui său, precum și în viața americanilor, ca rezultat al evenimentelor pe care le-a declanșat. Iată cîteva dintre cele mai semnificative paragrafe ale documentului:

(Vietnamezii aveau să)... încheie campania militară din zonele centrale și de nord (Corpurile I, II, III) pînă la sfîrșitul anului 1964, iar în Delta Mekong (Corpul IV) pînă la sfîrșitul anului 1965... precum și consolidarea programului Cătunul Strategic.

> ...... pregătirea vietnamezilor, așa încît funcțiile îndeplinite acum de personalul militar american să poată fi preluate de vietnamezi pînă la sfîrșitul anului 1965. După toate probabilitățile, pînă atunci va putea fi retrasă marea masă a personalului militar american
>
> ......Ministerul Apărării să anunțe în viitorul cel mai apropiat planurile pregătite chiar acum de retragere a o mie de soldați americani pînă la sfîrșitul anului 1963.

Apoi dezvăluirea planului președintelui de a înlătura clanul Diem de la putere:

> ...sprijinul MAP și CIA pentru unitățile desemnate, aflate acum sub comanda colonelului Tung... va fi... transferat armatei regulate. (Colonelul Le Quang Tung conducea Forțele Speciale din Saigon antrenate de CIA și loiale lui Nhu. Aceasta reducea puterea lui Tung).
>
> În cele din urmă, este vorba despre o țară vietnameză și un război vietnamez, iar războiul trebuie dus pînă la capăt numai de vietnamezi.

Avînd acest raport, președintele obținuse ceea ce dorea. El cuprindea esența deciziilor pe care trebuia să le ia. Avea să cîștige din nou alegerile pentru a duce la bun sfîrșit programele începute în perioada primului mandat; avea să scoată americanii din Vietnam. Și trebuia să facă rapid o mutare hotărîtă și inteligentă pentru a-și atinge ambele țeluri.

Pentru a ajunge aici, l-a trimis, întîi, pe Krulak la Saigon, după care a continuat cu vizita „oficială“ a tandemului McNamara — Taylor.

Toate acestea au fost oficializate prin emiterea NSAM #263 pe 11 octombrie 1963, în special prin acea secțiune care decreta implementarea „planurilor de retragere a o mie de soldați americani pînă la finele anului 1963“.

Au continuat planurile de înlăturare — dar nu de asasinare — a lui Diem și a fratelui său. Madame Ngo Dinh Nhu părăsise Saigonul pe 9 septembrie, să participe la întrunirea Uniunii Interparlamentare de la Belgrad, Iugoslavia, urmînd ca excursia să se prelungească cu vizi-

tarea Europei și a Statelor Unite. Celălalt frate al lui Diem, arhiepiscopul Ngo Dinh Thuc, plecase la Roma prin intermediul Vaticanului și al delegatului papal de la Saigon.

Aceste planuri amănunțite includeau aranjamente pentru plecarea președintelui Diem și a fratelui său cu un zbor obișnuit din Saigon în Europa. Aceasta era cea mai delicată parte a loviturii de stat. Cei doi au fost conduși într-adevăr la aeroportul Tan Son Nhut din Saigon și urcați într-un avion (Super Constellation) ce-i aștepta. Deodată, dintr-un motiv absolut inexplicabil, s-au întors și au părăsit avionul în vreme ce puținii militari americani care se aflau acolo priveau înmărmuriți.

Frații s-au îndreptat în grabă spre limuzină, care încă nu fusese scoasă de pe pista aeroportului, au urcat în ea și s-au întors la Saigon, spre palatul prezidențial, în mare viteză. Acolo au observat că sînt singuri. Personalul palatului precum și soldații de gardă fugiseră imediat ce au aflat de plecarea celor doi frați Nhu. Nu erau lupte, așa cum ar fi fost normal în cazul în care conspiratorii se ridicau împotriva lor.

Așa a fost plănuită îndepărtarea lor și așa de aproape a fost de succes. Dar ei s-au întors într-un palat gol.

Dintr-o dată au înțeles ce se întîmplă — erau singuri și părăsiți într-un mediu ostil. Pentru asemenea cazuri fusese săpat un tunel de la palat pe sub fluviu pînă la Cholon. Au fugit prin tunel spre locul în care credeau că vor fi în siguranță, dar au căzut în mîinile dușmanilor. Au fost azvîrliți într-o dubă militară și, în drum spre o destinație necunoscută, uciși.

OPTSPREZECE

Pregătirea terenului pentru moartea lui Kennedy

CÎND AM ÎNCEPUT SĂ LUCREZ cu Oliver Stone ca și consultant la alcătuirea manuscrisului scenariului pentru filmul său *JFK*, mi-am dat seama că doar cîțiva dintre cercetătorii împrejurărilor asasinării lui Kennedy se îndreptaseră spre scena Washingtonului dintre 1961 și 1963 pentru a afla răspunsul la întrebările: „De ce a fost asasinat președintele John F. Kennedy? Ce tensiuni fantastice au apărut încît să genereze necesitatea unei hotărîri de o asemenea însemnătate care va avea ca urmare nu numai moartea lui Kennedy, ci și răsturnarea guvernului Statelor Unite?"

Am dezbătut acest subiect cu Stone și el a devenit foarte interesat de această fațetă a scenariului asasinării. Deja îi scrisesem despre asta lui Jim Garrison, judecător la Curtea de Apel din New Orleans, cînd lucram cu el la manuscrisul cărții sale, *On the Trail of the Assassins.*[1] Garrison fusese incitat de scrisorile mele și i le arătase editorului său, Zachary Sklar, de la Sheridan Square Press. Sklar a devenit scenaristul filmului lui Stone, *JFK*, și a discutat cu Stone despre scrisorile mele. Iar Garrison a fost acela care m-a prezentat lui Stone în iulie 1990.

Semnificația acestor lucruri este că eu am adus în aceste discuții poziția politică a lui Kennedy față de Vietnam prin acel NSAM #263. Eu sînt încredințat că orientarea politică anunțată cu atîta fermitate de Kennedy în NSAM #55 și apoi în NSAM #263 a reprezentat factorul cel mai însemnat în hotărîrea anumitor elemente ale elitei puterii de a-l îndepărta pe Kennedy înainte de a fi reales și de a prelua astfel controlul asupra guvernului american.

Politica exprimată de Kennedy în NSAM #263 ar fi asigurat sute de mii de americani că nu vor fi trimiși la

---

1 *Pe urmele asasinilor* (n. trad.).

război în Vietnam. Politica aceasta a căzut ca un blestem asupra membrilor complexului militar-industrial, bancherilor și aliaților acestora din guvern. Această formulare și realitatea aproape certă a faptului că John Kennedy va fi reales în funcția de președinte în 1964 au pregătit terenul pentru asasinarea lui.

Dovada certă în sprijinul acestei ipoteze se află în paragrafele din capitolul anterior transcrise chiar din NSAM #263 și în descrierea morții lui Diem și a fratelui său Nhu.

Mai înainte de orice, NSAM #263 din 11 octombrie 1963 a fost un document critic al Casei Albe. Sub îndrumarea Casei Albe, o mare parte de la acest document a fost scrisă în realitate de șeful meu din Pentagon, generalul Krulak, de mine însumi și de alți membri ai cabinetului său. Sînt familiarizat cu actul în sine și cu evenimentele care au dus la crearea sa.

Scrisoarea lămuritoare a documentului autentifică acea politică pentru destinatari. În acest caz, McGeorge Bundy a pregătit și a semnat scrisoarea lămuritoare, și a transmis-o direct secretarului de stat, ministrului apărării și președintelui șefilor de state majore. Au fost puse copii oficiale la dispoziția șefului CIA și a coordonatorului Agenției pentru Dezvoltare Internă. Aceste formalități stabileau paternitatea deciziei președintelui, referindu-se la anumite secțiuni ale „Notei diplomatice pentru Președinte, Tema: Raportul Misiunii McNamara — Taylor în Vietnamul de Sud", datat 2 octombrie 1963.

În scopul de a aprecia cum se cuvine ce s-a întîmplat cu publicarea politicii președintelui Kennedy, voi cita cîteva paragrafe din NSAM #263 (Documentul 146 din *Arhiva Pentagonului)*.

> La o întîlnire care a avut loc pe 5 octombrie 1963, președintele s-a aplecat asupra recomandărilor cuprinse în raportul ministrului McNamara și a generalului Taylor, cu privire la misiunea lor în Vietnamul de Sud.
>
> Președintele a aprobat recomandările militare cuprinse în secțiunea I B (1-3) a raportului, dar a ordonat să nu se facă nici un anunț oficial despre

implementarea planurilor de retragere a o mie de soldați americani la sfîrșitul anului 1963.

După dezbaterea celorlalte recomandări ale raportului, președintele a aprobat o dispoziție către ambasadorul Lodge care este formulată în telegrama No. 534 a Ministerului de Externe către Saigon.

Ceea ce este ieșit din comun la scrisoarea de lămurire a lui McGeorge Bundy este faptul că, deși face referire la raportul McNamara — Taylor, nu poartă și nu menționează nici o anexă. Inexistența raportului în document face ca scrisoarea de lămurire a NSAM #263 să fie lipsită de sens în totalitate. Acest lucru a contrariat încă de atunci cercetătorii. Scrisoarea de lămurire certifică faptul că președintele a aprobat numai „Secțiunea I B (1-3) a raportului". Cu alte cuvinte, la acea dată, aceasta era o formulare oficială a politicii față de Vietnam a președintelui. Ce se arată în secțiunea respectivă? În sursa obișnuită a documentelor din Arhiva Pentagonului, cercetătorul va trebui să caute în altă secțiune pentru a descoperi Documentul 142, „Raportul Misiunii McNamara — Taylor în Vietnamul de Sud". Aici va afla secțiunile menționate (elementele adecvate sînt extrase dedesubt):

> IB (2) A se stabili un program de pregătire a vietnamezilor, așa încît funcțiile îndeplinite acum de personalul militar american să poată fi preluate de vietnamezi pînă la sfîrșitul anului 1965. După toate probabilitățile, pînă atunci va putea fi retrasă masa personalului militar american.
>
> IB (3) În concordanță cu programul de pregătire progresivă a vietnamezilor pentru a prelua funcțiile militare, Ministerul Apărării să anunțe în viitorul cel mai apropiat planurile pregătite chiar acum de retragere a o mie de soldați americani pînă la sfîrșitul anului 1963.

Pe scurt, aceste secțiuni de mai sus reprezintă esența politicii lui Kennedy conform căreia vor fi retrași soldați din Vietnam în 1963 și masa personalului militar pînă în 1965. În acel moment, după aproape o generație de implicare în Vietnam, acesta era un semn clar că președintele

voia să dezangajeze soldații americani din Vietnam. Aceasta era bomba care a făcut înconjurul lumii ca știre de maximă însemnătate.

Pe 15 ianuarie 1992, Oliver Stone a ținut un discurs la Centrul Național de Presă din Washington, D.C. Se întîmpla la aproape o lună de la prezentarea filmului în cinematografele din toată țara. În acest discurs, Stone a spus: „Dacă președintele Kennedy ar fi trăit, americanii nu s-ar fi implicat pe deplin în războiul din Vietnam."

Din cauza filmului său și fiindcă a spus lucruri ca cele citate mai sus, Oliver Stone a fost atacat de jurnaliști celebri din toată țara. Acestor atacuri le-a răspuns astfel: „Sînt un perturbator al istoriei... (pentru că nu) accept această versiune stabilită a istoriei, care nu trebuie tulburată?... Nu, doamnelor și domnilor, aceasta nu este istorie, e legendă! O legendă căreia doar o mînă de americani i-au dat crezare. Este o legendă pe care o întreagă generație de jurnaliști și istorici respectabili au refuzat să o examineze, au refuzat să o conteste și, mai presus de toate, și-au strîns rîndurile în a-i critica și a-i denigra pe aceia care au îndrăznit să facă așa ceva."

Stone avea dreptate. Dar chestiunea merge dincolo de cele expuse de el atît de elocvent. Cărțile noastre de istorie și sursele de bază ale istoriei zac îngropate în arhivele documentelor guvernamentale, care au fost ascunse publicului și, mai rău, care au fost modificate și contrafăcute. Așa cum am demonstrat mai sus, această declarație politică de o însemnătate crucială, NSAM #263, căreia atît de mulți istorici și ziariști i-au negat existența, a fost divizată în două secțiuni în izvoarele istorice din Documentele Pentagonului. Una dintre ele nu este decît o simplă scrisoare de lămurire, iar cealaltă, aflată într-un alt loc decît prima, e prezentată printr-un titlu simplu drept „raport", fără nici o notă explicativă cît de mică referitoare la faptul că reprezintă materia de bază a politicii față de Vietnam a președintelui Kennedy. Asemenea lucruri nu sînt accidentale. Istoria administrației Kennedy a fost cumplit denaturată în documentele guvernamentale esențiale și de așa-zișii „istorici" care au acceptat să găsească miturile în registrele oficiale.

Am expus cu grijă aceste realități pentru a demonstra care a fost politica prezidențială originală și să se

compare cu ce s-a făcut cu ea din zilele acelea și pînă astăzi de aceia care doresc să ascundă și să denatureze acțiunile administrației Kennedy cu ajutorul acestor grandioase creații, „povești de acoperire" precum *Arhivele Pentagonului*, *Raportul Comisiei Warren* și întreaga familie de publicații istorice atît din surse publice, cît și private. Cum am văzut de atîtea ori, aspectul poveștii de acoperire a complotului îndreptat împotriva vieții lui Kennedy este de departe sarcina cea mai serioasă și mai elaborată a întregului plan. Mai mult, după cum am văzut ca urmare a filmului lui Oliver Stone, *JFK*, activitatea de acoperire continuă și astăzi.

La definitivarea, în ianuarie 1969, a „Studiului ministrului apărării asupra luării deciziilor referitoare la Vietnam", cum se numește oficial analiza *Arhivelor Pentagonului*, s-a spus că trebuie ținut în cel mai mare secret și că nu trebuie pus la dispoziția publicului pînă în momentul în care Daniel Ellsberg, care lucrase în Vietnam cu Lansdale și Conein, va găsi o cale de a pune documentele la dispoziția anumitor publicații importante în ianuarie 1971. În vreme ce administrația Nixon îl punea sub acuzare pe Ellsberg și respectivele ziare, în scopul de a împiedica publicarea lor, senatorul Mike Gravel a obținut un set complet al acestor documente și, pe o perioadă de cîteva zile, le-a dat citire în fața Congresului, ca o cale de a le aduce la cunoștința publicului.

În introducerea pe care a făcut-o la această compilație în patru volume, senatorul Gravel spunea:

> Arhivele Pentagonului denunță tăinuirea și denaturarea intenționată a faptelor. Nu conțin secrete militare, ci numai o litanie îngrozitor de proastă de premise eronate și obiective îndoielnice, puse una peste alta în decursul a patru administrații și perpetuată astăzi de cea de-a cincea.
>
> Arhivele Pentagonului ne arată că am creat, în ultimul sfert de secol, o nouă cultură, o cultură a securității naționale, apărată de influențele vieții americane cu scutul secretului.

Asta se întîmpla în 1971. În 1991, după destulă vreme care să le permită istoricilor guvernamentali să cerceteze erorile și omisiunile infame din istoria perioadei Viet-

nam, Cabinetul de Istorie din cadrul Biroului Relațiilor Publice de la Ministerul de Externe a publicat un nou document: „Vietnam, august — decembrie 1963." Chiar și în această nouă publicație, prezentarea NSAM #263 este neclară. La pagina 395 este arătat Documentul 194, Ordinul de Apărare a Securității Naționale #263 în forma de mai sus. Apoi, fără nici o informație referitoare la pagina 336, avem Documentul #167: „Notă diplomatică de la președintele Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore, Taylor, și de la ministrul apărării, McNamara, către președinte; tema: Raportul Misiunii McNamara — Taylor în Vietnamul de Sud." Și pentru a produce în continuare confuzie, publicația Departamentului de Stat omite în întregime elementele decisive din raportul de călătorie. În loc să cristalizeze adevărul istoric o dată cu trecerea vremii, autorii îl denaturează și mai rău. Concluzia nu poate fi decît una singură. De aproape trei decenii continuă existența poveștii de acoperire, iar perioada cea mai denaturată este cea a lui Kennedy.

Moartea președintelui Ngo Dinh Diem, ca și a fratelui său, Nhu, din 1 noiembrie 1963, la Saigon, a fost considerată timp de aproape zece ani o afacere internă a vietnamezilor. Însă, pe 16 septembrie 1971, președintele Nixon a făcut o declarație care reactualiza întîmplarea și o punea într-o lumină diferită. Senatorul de Washington, Harry „Scoop" Jackson, un foarte posibil candidat al democraților împotriva lui Nixon în alegerile din 1972, a sugerat că Statele Unite ar putea fi în măsură să exercite presiuni discrete asupra președintelui sud-vietnamez Nguyen Van Thieu să tindă spre o formă de guvernare mai democratică și să aplaneze starea de război din Indochina.

În aceeași zi, cînd președintele Nixon a fost întrebat de Peter Lisagor de la *Chicago Daily News* ce părere are despre declarația lui Jackson, a răspuns: „Dacă senatorul a vrut să sugereze ca Statele Unite să-și folosească pîrghiile de care dispune acum pentru a-l înlătura pe Thieu, le-aș reaminti tuturor celor preocupați de aceasta că felul în care am intrat în Vietnam a fost înlăturîndu-l pe Diem și prin complicitate la uciderea lui Diem; iar modul de a ieși din Vietnam, în opinia mea, nu este prin înlăturarea lui Thieu."

Nixon aprinsese fitilul, iar bomba avea să explodeze cu siguranță. „Documentele Pentagonului“ fuseseră publicate cu numai trei luni înainte de acest schimb de opinii și unele dintre documentele cercetate cu atenție păreau să demonstreze că administrația Kennedy avusese un oarecare rol în înlăturarea lui Diem în 1963. Dar pînă la această declarație publică a lui Nixon nici un funcționar public nu sugerase deschis că administrația Kennedy era vinovată de complicitate în uciderea lui Diem.

La scurtă vreme după această conferință de presă, Howard Hunt, un agent al CIA care lucra atunci ca și consultant al lui Charles Colson — omul bun la toate al lui Nixon — i-a atras acestuia atenția asupra mai multor mesaje ultra confidențiale cuprinse în Documentele Pentagonului, mai precis asupra acelora referitoare la acțiunea Casei Albe în legătură cu moartea lui Diem. Hunt i-a arătat lui Colson că ar fi posibilă modificarea mesajelor respective, din dosarele Casei Albe, așa încît oricine le-ar folosi ulterior în cercetare să „descopere“ că, fără îndoială, președintele Kennedy ordonase uciderea lui Diem.

Colson, omul care zisese că va trece și peste bunică-sa dacă asta ar ajuta la realegerea lui Nixon, n-a încercat să-l oprească pe acest consilier abil să încerce să vadă cam ce-ar putea face cu acele mesaje.

Aceste evenimente, printre atît de multe altele din vremea aceea, au reliefat natura presiunilor care se adunaseră să-l copleșească pe președintele Diem în Saigon și pe președintele Kennedy în Washington în cursul acelor luni fatale de octombrie și noiembrie 1963. Ele demonstrează, de asemenea, profunda animozitate ce încă exista între Nixon și clanul Kennedy. După cum arată acest exemplu, în tabăra lui Nixon existau oameni care nu s-ar fi dat înapoi de la falsificare pentru a-și atinge scopul de a distruge memoria istorică a lui Kennedy.

Howard Hunt a fost chiar bucuros să joace acest rol, fiind tot atît de înverșunat împotriva clanului Kennedy, ca și Nixon. În ciuda relatării confuze din Documentele Pentagonului, referitoare la asasinarea lui Diem, și din pricina mărturiilor în totalitate false ce au rezultat din contrafacerea documentelor Casei Albe, gradul în care a fost implicat Kennedy în planurile guvernului american

de înlăturare de la putere a familiei Diem a fost afirmat cu claritate și competență de cei aflați în deplină cunoștință de cauză.

Așa cum am arătat mai devreme, Diem își exprimase limpede țelul pe care îl urmărea prin aplicarea programului Cătunul Strategic. Poziția lui nu se potrivea cu a celor ce doreau escaladarea războiului din Indochina și pe care nu-i interesa deloc introducerea unei vechi forme de autoguvernare în partea zdruncinată de lupte a țării.

Peste toate acestea s-a suprapus dorința lui Kennedy de a scoate Statele Unite din Indochina la sfîrșitul anului 1965, dovedită de orchestrarea unei suite de fapte, precum vizita în Vietnam a tandemului Krulak-Mendenhall din septembrie 1963. Pe la sfîrșitul verii și cu siguranță în momentul misiunii McNamara — Taylor, planurile secrete de înlăturare a fraților Diem din Saigon evoluaseră. Președintele Kennedy ajunsese la concluzia că Statele Unite vor face tot posibilul să pregătească, să echipeze și să finanțeze guvernul Vietnamului de Sud pentru a-și purta propriul război, dar pentru altcineva decît Ngo Dinh Diem.

În aceeași zi în care Kennedy primea raportul McNamara — Taylor, generalul Tran Van Don avea prima sa întîlnire „întîmplătoare" (fusese minuțios pusă la cale) cu locotenent-colonelul CIA Lucien Conein la aeroportul Tan Son Nhut din Saigon. A fost o întîlnire de mare importanță, care nici pînă astăzi n-a fost explicată cum trebuie. Generalul Don era comandantul armatei sud-vietnameze. Fusese născut și educat în Franța și slujise în armata franceză în timpul Celui de-al Doilea Război Mondial. El și Conein se cunoșteau foarte bine.

După aproape douăzeci de ani, în 1963, CIA l-a însărcinat pe Conein, unul dintre cei mai buni agenți ai săi din Extremul Orient să-l întîlnească pe vechiul său prieten pe care-l cunoștea de optsprezece ani, generalul Tran Van Don, ca să pună la cale detronarea lui Ngo Dinh Diem. Cu numai zece ani în urmă, generalul Edward G. Lansdale și Conein se străduiseră să-l facă pe Ngo Dinh Diem să-și înceapă activitatea ca noul președinte al Vietnamului de Sud.

Misiunea lui Conein era să rămînă cît mai aproape de demnitarii vietnamezi ca să-i asigure că Statele Unite nu

se vor amesteca în planul lor de a veni la putere imediat ce președintele Diem va fi părăsit Saigonul și să-i țină la curent pe Lodge și pe propriii săi asociați din CIA.

Planul pregătit de Statele Unite a fost alcătuit cu atenție, așa încît lui Diem să nu i se lase altă alternativă decît de a pleca în excursia programată. Au fost multe discuții și controverse printre membrii administrației Kennedy, care știau că președintele intenționa să-l înlăture pe Diem de cum va pleca din țară. Cu madame Nhu și arhiepiscopul Thuc aflați deja în Europa, Diem și fratele său aveau să-i urmeze ca să participe la întîlnirea Uniunii Interparlamentare din Belgrad, Iugoslavia.

Planul de evacuare, atît de bine orchestrat sub direcția lui Kennedy, a eșuat, iar Diem și fratele său au fost uciși. Au existat multe versiuni ale acestei lovituri de stat. Ele nu arată rolul jucat de Kennedy, și multe dintre ele au fost create pentru a ascunde adevăratul plan și ca să-i protejeze pe acei vietnamezi care colaboraseră îndeaproape cu administrația americană.

În ziua loviturii de stat eram de serviciu în secțiunea Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore din Pentagon. Șeful meu direct, generalul Krulak, cunoștea toate detaliile de înlăturare a lui Diem și a fratelui său de pe scena politică prin transportarea lor pe calea aerului afară din Saigon. Krulak se afla în legătură cu Casa Albă pe măsură ce erau transmise evoluțiile din Saigon. Îmi amintesc bine stupoarea așternută în birourile noastre cînd s-a aflat că Diem nu părăsise Saigonul pentru Europa cu aeronava pusă la dispoziție.

Una dintre cele mai importante relatări ale acestui eveniment a fost scrisă de Edward G. Lansdale în autobiografia sa *In the Midst of Wars*. Puțini americani l-au cunoscut pe Ngo Dinh Diem și situația din Vietnam din 1954-1968 mai bine decît Ed. Lansdale. El scria:

> În vreme ce pușcăriile se umpleau cu opozanți politici și mai vechile partide naționaliste funcționau în clandestinitate, cu blocul politic divizat, cadrele politice comuniste au devenit active pe tot cuprinsul țării, recrutînd adepți pentru o acțiune împotriva unei conduceri susținute mai curînd de elita Can Lao decît de sprijinul popular. Vîrtejul secerător a sosit în cele

din urmă în noiembrie 1963, cînd opoziția naționalistă a izbucnit violent, azvîrlind în lanțuri pe mulți din elita Can Lao și ucigîndu-i pe Diem, Nhu și pe alții. A fost zguduitor să fii spectator la acest tragic crîmpei de istorie.

A trecut ceva timp înainte de a fi cunoscută vestea că Diem fugise spre Cholon unde fusese capturat și ucis. Știrea a făcut înconjurul lumii; aceasta a fost povestea pe care a auzit-o fiecare. Publicul n-a aflat niciodată de zborul planificat spre Europa pe care i-l aranjase administrația Kennedy.

Așa s-a făcut că, în cele din urmă, dosarul comunicărilor telegrafice obișnuite a devenit cunoscut o dată cu emiterea și publicarea Documentelor Pentagonului. În acest mod a reușit și Howard Hunt să localizeze anumite mesaje la cel mai înalt nivel către și dinspre Casa Albă și ambasadorul Lodge de la Saigon, care conțineau informații adresate „celei mai înalte autorități" — codul telegrafic pentru președintele Kennedy.

Nici unul dintre aceste mesaje nu conținea vreo referire, cît de vagă, la complotul de asasinare a președintelui Diem și a fratelui său. Printre aceste mesaje erau ascunse cu grijă fraze bine ticluite care-i dădeau ambasadorului Lodge informațiile de care avea nevoie pentru a dirija toți participanții la acțiune și a iniția abila îndepărtare a celor doi frați în Europa cu o aeronavă comercială.

Conform informațiilor care au ieșit la iveală în timpul audierii din cadrul afacerii Watergate, aceste dosare, care fuseseră falsificate pentru a-l defăima pe președintele Kennedy, au fost puse în seiful lui Hunt din Casa Albă, unde au rămas pînă au fost descoperite ulterior de anchetatori.

Acest episod devine în mare parte mai interesant la o reexaminare. Există aceia care au fost atît de violent opuși lui Jack kennedy și la tot ce a întreprins el, încît s-au dedat la cele mai înjositoare acțiuni pentru a-l defăima în timp ce era în viață, de a-l ataca pe fratele său Bobby în timp ce încă mai trăia și de a-l hărțui pe senatorul Edward Kennedy pînă în ziua de astăzi. Referirea gratuită a lui Nixon la „complicitate la uciderea lui Diem" după un

deceniu de tăcere asupra acestui subiect vorbește de la sine. Eforturile lui Howard Hunt și Chuck Colson (ambii angajații Casei Albe în acel moment) de a dezgropa vechile dosare, ca să întineze memoria lui Kennedy, furnizează un alt exemplu în acest sens.

Ca un semn de rău augur, episodul Watergate și cel al Documentelor Pentagonului au fost decupate din același material și, cel mai important, dezvăluirea lor a fost consecința directă a nemulțumirii întregii națiuni față de războiul din Vietnam. Deoarece evoluția războiului din Indochina se întinsese atît de mult din 1945 și pentru că majoritatea evenimentelor care au determinat această formă teribilă de genocid modern în numele „anticomunismului" — sau „a politicii de prevenire" a extinderii sferei comuniste au fost îngropate în mare taină sau nici măcar disponibile în rapoartele scrise, Robert McNamara, pe atunci ministru al apărării, a ordonat pe 17 iunie 1967 să se formeze un grup de lucru care să confrunte și să analizeze istoria amestecului Statelor Unite în Vietnam de la Cel de-al Doilea Război Mondial și pînă la data amintită.

Acest proiect, care a avut drept rezultat mii de documente de tipuri diferite din mai multe izvoare, a fost principala sursă a acelui material de peste patru mii de documente remis clandestin mai multor componente ale mass-media și numite Documentele Pentagonului. Aproape patru ani mai tîrziu, pe 13 iunie 1971, *New York Times, Washington Post* și *Boston Globe,* printre altele, au început publicarea în serial a Documentelor Pentagonului.

Puțini oameni s-au pronunțat mai clar asupra acestui subiect decît senatorul de atunci al Alaskăi, Mike Gravel:

> Documentele Pentagonului dezvăluie cercurile active dintr-o birocrație guvernamentală înființată pentru a apăra această țară, dar ieșită acum de sub control, conducînd un imperiu internațional prin încazarmarea soldaților americani peste tot în lume. A creat un stat artificial clientelar în Vietnamul de Sud,

s-a plîns de lipsă de popularitate a acestuia în rîndurile propriului popor, încurajînd în cele din urmă răsturnarea acelui guvern după care a sprijinit o serie de dictatori militari care-și slujeau propriile interese și uneori pe cele ale guvernului nostru, dar niciodată cauza propriului popor.

În introducerea sa strălucită, senatorul includea un extras din opera romancierului și istoricului englez H. G. Wells care scria cîndva:

> Adevărata putere a conducătorilor și a imperiilor nu constă în armate sau sentimente, ci în credința oamenilor că aceștia sînt sinceri, cinstiți și legitimi. De îndată ce un guvern se abate de la acest standard, el încetează a mai fi altceva decît „clica de la putere", iar zilele îi sînt numărate.

Publicarea Documentelor Pentagonului a devenit un eveniment unic în istoria Americii. La o zi după ce publicarea lor începuse în *New York Times* am primit un telefon de la BBC prin care eram solicitat să merg la Londra ca să particip la o suită de emisiuni în direct, la o oră de maximă audiență, împreună cu Daniel Ellsberg. Am plecat la Londra și am luat parte la un serial zilnic referitor la acest subiect, dar Ellsberg n-a participat, deoarece avocatul lui l-a sfătuit să nu părăsească țara la acea vreme.

În această carte, am folosit diverse ediții ale Documentelor Pentagonului ca material de referință. Ele sînt utile și foarte exacte, dacă luăm fiecare document în parte, dar sînt o primejdie în mîinile acelora ce nu au experiență sau celelalte surse necesare pentru validarea și echilibrarea conținutului lor. Aceasta, deoarece adevărata lor origine a fost Pentagonul numai în subsidiar și deoarece selecția inteligentă a acestor acte făcute de compilatori a îndepărtat multe hîrtii importante. Neglijarea documentelor cheie a slujit la reducerea valorii celor rămase să spună istoria războiului din Vietnam. De la început, Documentele Petagonului au fost o compilație de documente menite să-l înfățișeze pe președintele John F. Kennedy ca personajul cel mai negativ al poveștii și să ascundă rolul CIA.

Acest imens morman de acte a fost etichetat „Documentele Pentagonului," dar acesta este un termen impropriu. Este foarte adevărat că majoritatea lor a fost găsită în anumite dosare ultrasecrete de la Pentagon, dar erau documente cu funcționalitate limitată. De pildă, în ciuda volumului lor — aproape patru mii de documente — numai o mică parte dintre ele poartă semnături ale ofițerilor militari. De fapt, multe dintre cele semnate de ofițeri militari sau care se referă la ofițeri militari fac trimitere la oameni ca Edward G. Lansdale, care de fapt lucra pentru CIA în timp ce îndeplinea o însărcinare cu acoperire militară. Dacă înlăturăm astfel de documente din categoria „militar" sau „Ministerul Apărării — Pentagon," ceea ce rămîne este o colecție care n-are nici o legătură nici cu armata și nici cu Pentagonul. Pentru istoricii serioși și cinstiți, aceasta devine o distincție majoră. Ca să fie cu adevărat documente ale „Pentagonului," majoritatea lor, cel puțin, ar fi trebuit să fie scrise acolo, în Pentagon.

Într-o scrisoare din 15 ianuarie 1969 adresată ministrului apărării din vremea aceea, Clark Clifford, Leslie H. Gelb, directorul Grupului de Lucru care a strîns laolaltă Documentele Pentagonului, scria: „La început, domnul McNamara a dat grupului de lucru acces deplin la dosarele OSD (Biroul Ministrului Apărării), iar grupul de lucru a primit acces la materialele CIA și la unele dintre acelea folosite în telegramele și notele diplomatice de la Externe. N-am avut acces la dosarele Casei Albe."

În pofida acestei dezmințiri, există multe dosare ale Casei Albe în Documentele Pentagonului — acest grupaj de documente fiind chiar sursa contrafacerilor anti-Kennedy.

Dosarele din care au fost obținute majoritatea acestor hîrtii s-au aflat în acea secție a OSD numită Probleme de Securitate Internațională (ISA). Deși acest birou se află în Pentagon, puțini dintre membrii săi erau ofițeri de armată, și cea mai mare parte a activității sale era de competența altor ministere și agenții guvernamentale, ca CIA, Externele și Casa Albă. De aceea dosarele ISA conțin hîrtii alcătuite în afara Pentagonului, dînd Documentelor Pentagonului un caracter în întregime nemilitar.

Un alt motiv de reticență față de folosirea Documentelor Pentagonului ca istorie este acela că, așa cum spune Gelb: „Acești oameni remarcabili (aceia care făceau parte din grupul de lucru) au venit de peste tot — serviciile armatei, Externe, OSD și din grupurile de experți. Unii au venit pentru o lună, pentru trei luni, pentru șase luni... în total, am avut treizeci și șase de profesioniști care au lucrat la aceste analize, cu o medie de patru luni de om."

Asta spune tot! Au devenit experți în patru luni!

John Foster Dulles, fost ministru de externe, declara odată că una dintre cele mai complexe perioade din istoria acestei țări a început pe 2 septembrie 1945, în Indochina. Cu nici un chip nu este posibil ca acest grup, „cu media de patru luni de om", să ajungă în cercetările sale să aibă calificarea de a prezenta o relatare exactă și reală a acelui război prin compilarea unor documente dispersate care conțineau fragmente și crîmpeie ale istoriei.

Aceasta este una dintre cele mai mari îndoieli pe care le am în privința exactității studiului respectiv. În definitiv, există prea multe documente importante care n-au fost incluse în această cercetare, prea multe de o însemnătate cu totul deosebită pentru înțelegerea originilor și cauzelor acestui conflict.

În asta a constat nemulțumirea istoricilor care au încercat să scoată la lumină realitățile acestui război. Au descoperit că relatările referitoare la acest subiect din cărțile de istorie au fost scrise de autori care n-au fost acolo, n-au avut aproape nici o legătură cu războiul sau, invers, de oameni care au fost acolo, însă au fost detașați numai pentru un an de serviciu, în special în perioada de după 1965. Puțini dintre acești autori au avut experiența comprehensivă care este o premiză obligatorie pentru a înțelege acel gen de istorie contemporană.

Cu privire la Documentele Pentagonului, senatorul Gravel a scris:

> Documentele nu vin în sprijinul bunelor noastre intenții. Ele dovedesc că, de la bun început, războiul a fost unul american, servind la perpetuarea puterii militare americane în Asia. Pacea nu s-a aflat niciodată pe agenda de lucru a SUA pentru Asia de Sud-Est. Nici noi și nici sud-vietnamezii n-am dictat politica

noastră din zonă; noi am fost victimele ei, în vreme ce liderii Americii căutau să-şi menţină reputaţia de tenacitate şi fermitate.

El a adăugat:

> Precauţiile complicate de tăinuire, subterfugiile abil manevrate, scurgerile de informaţii din presă minuţios orchestrate n-au avut rolul de a dezinforma „inamicul", ci de a ţine poporul american în întuneric... Au fost siliţi prea multă vreme să subziste cu o dietă de adevăruri trunchiate sau de minciuni deliberate ale executivului, ai cărui membri îi consideră pe cei din Congres inamici[1].

Este important să se înţeleagă subtila direcţie anti-Kennedy a Documentelor Pentagonului. Nimic nu dovedeşte această tendinţă mai bine decît următorul extras din secţiunea „Înlăturarea lui Ngo Dinh Diem, mai-noiembrie 1963".

La sfîrşitul acelui rezumat crucial al celor mai spectaculoase nouăzeci de zile din istoria modernă a Americii, de pe 22 august pînă pe 22 noiembrie 1963, iată ce au avut de spus autorii:

> După trecerea unei perioade corespunzătoare, Statele Unite au recunoscut noua conducere pe 8 noiembrie. Însă, după ce a trecut euforia, adevărata gravitate a situaţiei economice şi lipsa de experienţă a noului guvern a devenit vizibilă atît pentru americani, cît şi pentru oficialii vietnamezi. Deteriorarea situaţiei militare şi a programului Cătunul Strategic s-a făcut, de asemenea, observată din ce în ce mai mult.
>
> Acestea au fost subiectele ce au dominat convorbirile din cadrul conferinţei de la Honolulu de pe 20 noiembrie 1963, cînd (Henry Cabot) Lodge şi echipa

---

1 Senatorul Gravel scria aceste cuvinte în august 1971, ca introducere la *The Pentagon Papers* (Boston, Beacon Press Books, 1971). Ele erau atunci aplicabile şi oportune. Cititorul nu poate să nu observe că sînt la fel de oportune şi aplicabile acum, la mai recentele controverse iraniene „ostatici pentru arme" şi chiar Furtună în Deşert.

din țară (din Vietnam) s-au întîlnit cu (Dean) Rusk, (Robert) McNamara, (Maxwell) Taylor, (George) Ball și (McGeorge) Bundy. Dar întîlnirea s-a încheiat neconcludent. După ce Lodge, cîteva zile mai tîrziu, conferise cu președintele, Casa Albă a încercat să pună cap la cap unele concluzii și să ofere o oarecare îndrumare pentru implicarea noastră continuă și mai accentuată acum în Vietnam. Însă instrucțiunile cuprinse în NSAM #273 nu au reflectat cu adevărat situația complexă care avea să se resimtă în săptămînile care au urmat. Reevaluarea cerută de noile informații le vor face repede irelevante, pe măsură ce vor fi depășite de evenimente.

Să ne amintim ce se întîmpla în luna aceea noiembrie. Președintele Ngo Dinh Diem și fratele său fuseseră uciși, iar administrația de la Saigon se afla în mîinile generalului Duong Van „Big"[1] Minh. Apoi, într-unul dintre cele mai ciudate scenarii din istoria recentă, majoritatea membrilor cabinetului Kennedy și-a luat zborul la Honolulu, pentru acea serie de conferințe de pe 20 noiembrie. Întrunirea de la Hawaii a întregului cabinet — chiar și ministrul agriculturii s-a aflat acolo — trebuia să fie urmată de un zbor la Tokio pe 22 noiembrie. Din nou, aproape toți membrii guvernului Kennedy s-au aflat în cursa aceea spre Tokio. Erau în aeronavă, în drum spre Tokio, cînd au aflat că președintele Kennedy fusese împușcat mortal la Dallas. După recepționarea uluitoarei vești au ordonat pilotului să se întoarcă direct în Hawaii și de acolo, aproape imediat, la Washington.

Dar să ne oprim aici pentru a ne apleca asupra cuvintelor ciudate și impersonale folosite de această „istorie oficială". Documentele Pentagonului, în întinsa lor secțiune referitoare la evenimentele acelei perioade tragice, încheie relatarea acestora spunînd: „Dar probabil mai importantă era agravarea situației poziției militare a vietnamezilor..."

---

1 Mare (n. trad.).

Care ar putea fi explicația acestei încheieri? Ce i-a determinat pe autori să scrie așa ceva în 1968? Să privim istoria cuprinsă în paginile propriei lor opere:

1) Pe 11 septembrie 1963, ambasadorul Lodge îi telegrafia ministrului Rusk, arătînd:

„Nu pun la îndoială opinia armatei, potrivit căreia războiul se desfășoară bine în provincie."

2) Pe 16 septembrie 1963, președintele Kennedy îi trimisese o scrisoare personală președintelui Ngo Dinh Diem în care îi spunea:

„... lupta împotriva comuniștilor s-a întors treptat, dar cu fermitate, în favoarea noastră în ultimul an și jumătate."

3) Pe 29 septembrie 1963, ministrul McNamara și generalul Taylor au avut o întrevedere de trei ore cu președintele Ngo Dinh Diem la Saigon. Conform relatării, președintele Diem a spus:

„Războiul decurge în condiții bune, mulțumită în mare măsură programului Cătunul Strategic..." Diem și-a încheiat prezentarea optimistă observînd că „deși războiul merge bine, au rămas multe de făcut în zona Deltei". (unde fuseseră trimiși cei mai mulți dintre tonkinezi).

4) Avem apoi „Raportul de călătorie" McNamara — Taylor din 2 octombrie 1963, care va forma fondul pentru NSAM #263 din 11 octombrie, prin care se stabilea:

#1. „Campania militară a progresat mult și continuă să evolueze.

#2. „A se stabili un program de pregătire a vietnamezilor, așa încît funcțiile îndeplinite acum de personalul american să poată fi preluate de vietnamezi pînă la sfîrșitul anului 1965. După toate probabilitățile,

pînă atunci ar putea fi retrasă masa personalului militar american.

#3. „...Ministerul Apărării ar trebui să anunțe imediat planurile pregătite în prezent pentru retragerea a o mie de soldați americani pînă la finele anului 1963.

#6. „...Credem că sarcina care le revine Statelor Unite poate fi îndeplinită pînă la finalul anului 1965."

Știrea despre acest „Raport de la Casa Albă" a fost publicată la loc de frunte pe prima pagină a ziarului forțelor armate americane *Pacific Stars and Stripes* din 4 octombrie 1963, cu litere de-o schioapă: TRUPELE AMERICANE VOR IEȘI DIN VIETNAM PÎNĂ ÎN 1965.

Acestea sînt citate extrase din documentele vremii, toate afișînd o viziune optimistă asupra cursului războiului împărtășită de liderii cel mai bine informați și incluzînd declarații ale președinților Diem și Kennedy. Actul prin care Kennedy face cunoscută politica oficială a Casei Albe, NSAM #263, a fost datat 11 octombrie 1963 și nu există nici o dovadă că situația, așa cum era percepută de Kennedy și de cei mai apropiați colaboratori ai săi, se schimbase în cursul lunii următoare. Generalul Krulak era mai aproape ca niciodată de președinte și de politica sa, iar eu lucram direct cu generalul la Statul Major. Noi n-am auzit de nici o schimbare de planuri la Casa Albă.

La numai patru zile de la moartea lui Kennedy și la mai puțin de șaizeci de zile după ce acesta publicase NSAM #263, care viza vietnamizarea războiului și revenirea în țară a întregii forțe armate americane, desfășurată în Vietnam, pînă la finele anului 1965, Lyndon Johnson și majoritatea cabinetului Kennedy vedeau situația într-o cu totul altă lumină. În NSAM #273 al lui Johnson, ei vedeau deteriorarea situației militare („deteriorarea... programului Cătunul Strategic") și dintr-o dată au văzut programul ca un eșec. („Aceste subiecte au dominat discuțiile de la conferința din Honolulu de pe 20 noiembrie...")

Este o declarație remarcabilă. La data aceea, președintele Kennedy trăia încă și era șeful executivului. Cu toate astea, acest raport spune că guvernul său se

întrunise la Honolulu ca să discute „aceste subiecte" — exact acele subiecte din NSAM #263 de pe 2 octombrie. Schimbarea radicală s-a desăvîrșit prin publicarea NSAM #288 pe 26 martie 1964.

Această situație nu poate fi tratată superficial. Cum s-a întîmplat că aproape tot cabinetul Kennedy plecase spre Hawaii exact cînd președintele se pregătea să viziteze Texasul? Cum s-a făcut că subiectul discuțiilor de la Hawaii, înainte de a fi ucis Kennedy, a fost o stranie agendă care nu avea să fie pusă în lucru la Casa Albă decît după moartea lui? Cine putea ști, dinainte, că această agendă inedită — lipsită de sens pentru Kennedy — va fi necesară la Casa Albă, deoarece JFK nu va mai fi președinte?

Există vreo posibilitate ca „puterile-oricare-ar-fi," care au pus la cale și au înfăptuit asasinarea președintelui, să fi fost de asemenea în stare să scoată din țară cabinetul Kennedy și să-l determine să discute o agendă de lucru care va fi prezentată președintelui Johnson la numai patru zile de la moartea predecesorului său?

Președintele Kennedy nu și-ar fi trimis guvernul la Hawaii spre a dezbate acele subiecte. Emisese propria sa agendă pentru Vietnam pe 11 octombrie 1963 și n-avea nici un motiv să o schimbe. Mai mult decît atît, n-avea absolut nici un motiv să-i trimită pe toți în Hawaii pentru o asemenea conferință. Niciodată nu este o practică potrivită pentru un președinte să aibă membrii cabinetului în afara capitalei în vreme ce el se află într-o călătorie prelungită. Ce a căutat guvernul în Hawaii? Cine l-a trimis acolo? Dacă JFK n-avea nici un motiv să o facă, cine și de ce a făcut-o?

Rețineți că, prin aceste întrebări de importanță crucială, adunăm probă după probă. Este corpul de dovezi circumstanțiale care probează existența unei conspirații.

De îndată ce s-a încheiat conferința de la Honolulu, aceiași membri ai cabinetului Kennedy au plecat din Hawaii într-o călătorie fără precedent spre Japonia. Nimeni nu a explicat de ce era trimis cabinetul în Japonia în acel moment.

Călătoria spre Japonia n-a fost un eveniment întîmplător. Cineva o aranjase cu multă grijă. Citind ziarele de la finele lunii noiembrie 1963, ni se dezvăluie

faptul că s-au pus la dispoziția presei anumite extrase din discursurile ce se presupune a fi fost ținute de acești oficiali în Japonia, fiind publicate apoi, de exemplu, chiar și în *Star*-ul din Washington, D.C.

Știm cu toții că excursioniștii guvernamentali nu au ajuns în Japonia și că s-au întors cu aeronava oficială în Hawaii. De ce să fi publicat ziarele din Statele Unite fragmente din cuvîntările lor, ca și cum ei ar fi fost efectiv în Japonia și ar fi conferențiat acolo? Cine a organizat această călătorie atît de minuțios, încît pînă și asemenea amănunte ca aparițiile din presă păreau să certifice prezența membrilor cabinetului în Japonia, cînd, de fapt, ei nici nu au călcat acolo?

Continuînd prezentarea acelei perioade, cronologia pregătită de compilatorii Documentelor Pentagonului înșiruie următoarele:

> 22 noiembrie 1963: Lodge conferă cu președintele. După ce zburase la Washington la o zi după conferință, Lodge se întîlnește cu președintele și continuă, probabil, același gen de raport prezentat la Honolulu.
>
> 23 noiembrie 1963 NSAM #273: Punînd laolaltă concluziile conferinței de la Honolulu și pe cele ale întîlnirii dintre Lodge și președinte, NSAM #273 reafirmă angajamentul SUA de a înfrînge oștile de vietcongi din Vietnamul de Sud...

Acestea sînt afirmații șocante, avînd în vedere că au fost scrise în 1968, cînd toată lumea știa că cel mai însemnat eveniment al acelor două zile a fost asasinarea președintelui Kennedy, survenită pe 22 noiembrie. Această masivă compilație a documentelor oficiale, redactată de grupul de lucru al ministrului McNamara, în scopul de a „putea analiza istoria implicării Statelor Unite în Vietnam, de la Cel de-al Doilea Război Mondial pînă în prezent" (1969), ignoră cu desăvîrșire asasinarea.

Documentele Pentagonului spun, pur și simplu, „Lodge conferă cu președintele", ca și cum ar fi fost o nouă zi obișnuită din viața unui președinte. Care președinte? Asta n-avea importanță? Ce mod de a-l îndepărta pe Kennedy și tragica sa moarte! Întreaga secțiune a Documentelor Pentagonului, inițiată pentru a

constitui o expunere completă a istoriei perioadei războiului din Vietnam, nu crede de cuviință să spună nici măcar un cuvînt despre asasinat. Această istorie oficială omite, pur și simplu, moartea președintelui Statelor Unite și prezintă povestea morții lui Diem, ca și cum s-ar fi petrecut undeva pe altă lume.

De ce credeți că Leslie Gelb, directorul Grupului Operativ de Analiză a Documentelor Pentagonului a ales ca încheiere pentru „Scrisoarea de predare a analizei" acest citat din *Moby-Dick*, de Herman Melville: „Este o lume a norocului, a voiei întîmplării și a necesității — toate lucrează împreună, întrepătrunse ca un tot; norocul schimbă fiecare regulă și dă ultima tușă evenimentelor."

După care, ca și cum ar prezenta o realitate a studiului, sfîrșește cu această remarcabilă cugetare: „Studiile noastre au încercat să reflecte aceste gînduri; inevitabil, în procesul de organizare și de redactare, ele par să se aplice mai mult sau mai puțin în cazul oamenilor și liberului arbitru decît a fost necesar."

Sună din ce în ce mai aproape de sindromul „Dumnezeu aruncă zarul". La ce putea să se fi gîndit Les Gelb cînd a văzut „întîmplarea" dînd „o ultimă tușă evenimentelor"? Să se fi petrecut războiul din Vietnam din „întîmplare"? Să fi fost ucis John F. Kennedy din „întîmplare"? Asta ține de o ciudată viziune asupra istoriei. Cînd filmul lui Oliver Stone punea întrebarea: „De ce a fost ucis Kennedy?" mă îndoiesc că cineva din asistență ar fi răspuns: „Din întîmplare."

„Scrisoarea de predare" din 15 ianuarie 1969 era adresată lui Clark M. Clifford, ministrul apărării și un personaj pe care l-am amintit adesea în această carte.

Aceste întrebări și temele pe care ei le dezvoltă sînt ingredientele asasinărilor și ale loviturilor de stat. Complotiștii și-au alcătuit planurile în detaliu, urmărind acapararea puterii pe care Kennedy le-o suflase. Drept urmare, fiecare oficialitate publică a devenit un pion pe tabla principală de șah. Asasinatele și loviturile de stat au pătruns și au amenințat toate nivelurile societății.

S-ar putea ca aceste întrebări să fie pur speculative, dar se bazează pe o examinare atentă a subiectului și o cunoaștere directă a acelor vremuri. Să lăsăm istoria să vorbească de la sine. Este regretabil faptul că majoritatea

istoricilor nu au cercetat cu mai multă atenție directivele lui Kennedy, de la NSAM #55 din iulie 1961, pînă la NSAM #263 din noiembrie 1963; sau NSAM #273 din 26 noiembrie și conceptul acestuia din 21 noiembrie 1963, sau presiunile fantastice create de toate aceste documente. Dacă cineva ar fi vrut să își îndrepte atenția asupra cheii sursei decizionale referitoare la „De ce?" și „Cine?" al acelui asasinat, n-ar fi trebuit să caute mai departe.

În încheierea acestui capitol ar fi de dorit să adăugăm cîteva cuvinte. În 1945 m-am aflat pe insula Okinawa și am observat că stocurile de armament erau îmbarcate pe navele de mărfuri ale marinei militare americane pentru a fi duse în portul Haiphong din Indochina, unde, după cum am văzut, au fost predate lui Ho Și Min sub patronajul OSS.

În 1952, 1953 și 1954 am zburat de multe ori în Vietnam. Am văzut cum țara aceea frumoasă și senină s-a transformat dintr-o zonă liniștită de recreere pentru soldații americani răniți și spitalizați ce luptau în Coreea într-o vatră de răzmeriță, după înfrîngerea francezilor la Dien Bien Phu, după divizarea țării în două părți, strămutarea forțată în sud a peste un milion de catolici tonkinezi din nord și instaurarea regimului Diem. În toată această perioadă am avut legături frecvente cu membrii Misiunii Militare de la Saigon a CIA.

Apoi, din 1955 pînă în 1963, am lucrat la Pentagon. Am îndeplinit funcția de șef al operațiunilor speciale pentru forțele aeriene ale Statelor Unite vreme de cinci ani, asigurînd suport aerian pentru operațiunile clandestine ale CIA. În următorii ani am fost detașat la Oficiul de Operațiuni Speciale din Biroul Ministrului Apărării, unde mi s-a cerut să înființez un Birou al Operațiunilor Speciale pentru Comitetul Întrunit al Șefilor de State Majore, în scopul de a aduce acea activitate de sprijin militar sub îndrumarea unui singur birou — „central". Am condus acest birou pînă în 1964, cînd m-am retras din serviciul activ, după moartea lui Kennedy.

Pînă la sfîrșitul anului 1963, cunoșteam poate la fel de bine ca oricine cercurile active din lumea operațiunilor speciale. Am redactat ordonanțele oficiale în discuție, care au fost folosite în mod formal de forțele aeriene ale SUA și de Comitetul Întrunit al Șefilor de State Majore.

De aceea, mi s-a părut ciudat cînd, în septembrie 1963, după revenirea dintr-o săptămînă de lucru în Hawaii, timp în care citisem documentele informative de la cartierul general al amiralului Felt, am fost chemat și informat că fusesem ales să fiu ofițerul militar de escortă pentru un grup de oaspeți civili VIP, ce fuseseră invitați să viziteze baza navală din Antarctica și dispozitivul de la Polul Sud situat la McMurdo Sound. Plecarea grupului era programată să aibă loc pe 10 noiembrie, iar întoarcerea la sfîrșitul lunii.

Deși această călătorie n-avea nici o legătură cu munca pe care o făcusem în ultimii nouă ani, în afară de faptul că sprijinisem, ani buni, activitatea CIA din Antarctica, am acceptat invitația și am privit călătoria ca pe un „concediu plătit".

După ce am fost la Polul Sud și ne-am întors la Christchurch, în Noua Zeelandă, un membru al grupului, un congresman, m-a întrebat dacă mi-ar plăcea să-l însoțesc într-o excursie de două zile în magnificii Alpi Neozeelandezi și la Hermitage Chalet de la poalele muntelui Cook, cel mai mare din țară. Am răspuns afirmativ.

În prima dimineață a vizitei noastre, eram tocmai pe punctul de a lua micul dejun într-o sală de mese de mare frumusețe, care oferea o priveliște încîntătoare a muntelui Cook și a zonei din jur. Rezervasem o masă de două persoane și comandasem cafea. Crainicul hotelului anunța lista turiștilor care aveau să fie luați de un mic avion pentru o excursie deasupra muntelui Cook, cînd și-a încetat înșiruirea și a spus: „Doamnelor și domnilor, BBC-ul a anunțat că președintele Kennedy a fost împușcat... mortal... în Dallas."

Așa am aflat de asasinarea președintelui și de începutul acelui straniu șir de întîmplări din jurul crimei, precum și de preluarea puterii guvernamentale ca urmare a unui act samavolnic.

M-am întrebat mereu, în adîncul inimii mele, dacă ciudata invitație, care m-a îndepărtat atît de mult de Washington și de nucleul activităților clandestine pe care le cunoșteam atît de bine, a avut vreo legătură cu evenimentele care au urmat. Erau lucruri pe care le știam sau pe care le-aș fi putut afla, care făceau înțeleaptă îndepărtarea mea de Washington, precum și a altora, ca

cea a cabinetului Kennedy, ai cărui membri se aflau deasupra Pacificului într-un avion ce-i ducea spre Japonia, departe de scenă?

Nu știu răspunsul la această întrebare, deși multe dintre lucrurile pe care le-am observat și le-am aflat de atunci m-au condus la ipoteza că o astfel de întrebare ar putea să fie bine fundamentată. În definitiv, cunoșteam bine acel gen de activitate. Lucrasem la protecția prezidențială și cunoșteam proporțiile fantastice ale măsurilor pe care le ia cineva pentru a asigura securitatea șefului executivului. În ciuda acestora, procedurile stabilite au fost ignorate în cursul călătoriei președintelui la Dallas pe 22 noiembrie 1963.

Se pare că aceia care au plănuit uciderea președintelui erau la curent cu activitățile secrete guvernamentale. Acest lucru a dovedit nu atît abilitatea cu care s-a produs uciderea lui JFK, cît măiestritul program de acoperire care continuă din 22 noiembrie 1963 și de la acea oră teribilă din piața Dealey din Dallas, cînd războiul din Indochina s-a transformat dintr-un conflict de intensitate medie, cum îl vedea președintele Kennedy, într-o operațiune majoră, o adevărată conflagrație în mîinile administrației Johnson.

NOUĂSPREZECE

Viziuni ale unei dinastii Kennedy

DIN NOIEMBRIE 1963, administraţia Kennedy începuse împletirea unor schimbări subtile în ţesătura vieţii şi politicii americane. John F. Kennedy, primul preşedinte romano-catolic al Statelor Unite, fusese ales în funcţie în noiembrie 1960, învingîndu-l pe vicepreşedintele de atunci, Richard Nixon, cu cel mai mic avantaj văzut vreodată. Cum cel de-al treilea an al mandatului său se îndrepta spre sfîrşit, Kennedy simţea că popularitatea sa crescuse şi că şansele de a fi reales în 1964 erau destul de mari.

Nu lăsase posibilitatea realegerii în voia soartei. De la începutul preşedinţiei sale turnase miliardele de dolari ale contractelor Ministerului Apărării într-un plan inteligent de care beneficiau districtele electorale ale ţării care erau cele mai importante pentru el. Schimbase cu abilitate metoda de atribuire a contractelor militare, spre marea disperare a puternicei industrii militare.

Prin 1963, Kennedy le spunea intimilor care ar fi unele dintre acţiunile sale de după realegere. Una dintre declaraţiile sale memorabile a fost că plănuia să prefacă CIA într-o mie de fărîme şi să le împrăştie în bătaia vîntului. O alta era că va pune capăt participării militare americane în conflictul din Indochina.

Era destul de practic să se ştie că, o dată ce era reales, putea lucra mai eficient decît ar fi făcut-o sub presiunea incertitudinilor cursei electorale. Kennedy percepea nemulţumirea crescîndă a naţiunii faţă de războiul subteran din Indochina şi vedea în această nemulţumire o parte a revoltei generale împotriva Războiului Rece. Mai mult, ca fiu al fostului ambasador la curtea lui St. James din Londra, interesele şi înclinaţiile sale au fost întotdeauna îndreptate mai mult către Europa decît înspre bazinul Pacificului, ceea ce crea, de asemenea, fricţiuni între interesele crescînde şi puternice de pe „Coasta Pacificului“ ale cercurilor industrial-bancare. Kennedy a înţeles voinţa poporului şi construia o administraţie menită să

răspundă acesteia. Din zilele lui Franklin D. Roosevelt, nici un alt președinte nu mai emoționase într-atît o națiune... și o lume întreagă, căci popularitatea lui nu înceta la coastele Pacificului și ale Atlanticului. Era cunoscut, iubit și admirat într-o măsură în care puțini conducători au fost. Însă, în vreme ce popularitatea creștea, iar reformele sale începeau să prindă rădăcini și să se dezvolte, alte forțe au intrat în joc. Influente grupuri de interese au început să se adune într-o conspirație îndreptată împotriva tînărului președinte american.

Pe 22 noiembrie 1963, cu mai puțin de un an înainte de probabila sa realegere pentru alți patru ani de președinție, John F. Kennedy a fost doborît. După toate indiciile, el a fost ucis de un grup de mercenari angajați ca parte a unui complot detaliat de a pune capăt inițiativelor politice ale lui Kennedy — care aveau aparența instalării unei dinastii politice — și de a dirija puterile prezidențiale înapoi înspre activitățile Războiului Rece și în mîinile unor lideri mai „docili". Nu poate exista nici un dubiu: uciderea lui Kennedy a fost rezultatul unei lovituri de stat înfăptuită de o echipă de profesioniști la fel de specializați în domeniul „povestirilor de acoperire" și manipulării, ca și în cel al asasinatului. Poate vă amintiți ce a spus Lindon Johnson în 1973: „Am avut de-a face cu o nenorocită de crimă organizată în Caraibe" (sau, cum li se spune în CIA, cu „mecanici").

Care au fost împrejurările care au condus la o acțiune atît de drastică?

Speranțele lui Kennedy pentru realegere se bazau în mare măsură pe alocarea miliardelor de dolari ale Ministerului Apărării disponibile pentru programul de construcție a avionului experimental de vînătoare tactic TFX. Acești bani au fost dirijați către statele și ținuturile în care fuseseră cele mai echilibrate procentaje în alegerile din 1960. Bugetul de șase miliarde cinci sute de mii de dolari destinat proiectului TFX făcea din acesta cel mai mare contract guvernamental individual pe timp de pace din toate timpurile.

În procesul de porționare a fondurilor, Kennedy a arătat limpede spiridușilor complexului militar-industrial că el deținea controlul și nu ei, ceea ce a mărit tensiunea pentru confruntarea definitivă dintre președinte și o

cabală a unor grupuri financiar-industriale de o extraordinară forță.

În decursul perioadei Kennedy, persoanele din structurile guvernamentale și asociații lor apropiați din industrie și știință discutau adesea și foarte serios multe dintre chestiunile majore formulate de Leonard Lewin în *Report From Iron Mountain.* Am fost numit în Biroul Ministrului Apărării înainte de alegerea lui Kennedy și eram acolo cînd a sosit echipa de „Whiz Kids" a lui McNamara. Niciodată nu mai lucraseră în acel birou atît de mulți tineri civili străluciți cu atît de multe doctorate în filozofie. De la ei am auzit atît de des și de exact ideile pe care le relatează Lewin în „romanul" său. Un exemplu succint va înfățișa aceste cuvinte de ordine ale gîndirii din perioada respectivă:

> Durabilitatea păcii, deși teoretic este posibilă, practic este imposibil de realizat; chiar dacă ar putea fi obținută, este sigur că aceasta nu va fi în concordanță cu cele mai bune interese ale unei societăți stabile.
>
> Războiul satisface anumite funcții esențiale pentru stabilitatea societății noastre; pînă la dezvoltarea altor modalități de îndeplinire a acestor funcții, sistemul bazat pe război trebuie menținut... și îmbunătățit în eficacitate.
>
> Războiul este, în fond, sinonim cu naționalismul. Eliminarea războiului implică eliminarea inevitabilă a suveranității naționale și a statului-național tradițional.
>
> Organizarea unei societăți pentru eventualitatea unui război este principalul stabilizator politic al acesteia... Autoritatea fundamentală a unui stat modern asupra poporului său rezidă în capacitățile sale de război.

Nu există o dovadă certă că această filozofie politică a fost aceea a președintelui Kennedy sau a membrilor superiori ai administrației sale. Într-adevăr, administrația Kennedy deja inițiase mai multe direcții de acțiune care arătau o intenție clară de a încetini avansarea Războiului Rece. Una dintre ele a fost formulată, desigur, în NSAM 263, care anunța planurile de vietnamizare a războiului

din Indochina și programata retragere, cît mai rapidă, a întregului personal american.

Multora li s-a părut că procesul de destindere pe care îl inițiaseră Hrușciov și Eisenhower, și care eșuase din pricina afacerii U-2, începuse în momentul de față să prindă rădăcini sub conducerea lui Kennedy. Au existat multe schimbări majore de direcție ce pot fi puse pe seama președintelui Kennedy, în timp ce administrația lui se maturiza în funcție. Programul spațial al Statelor Unite a fost una dintre acestea.

Chiar pe 25 mai 1961, Kennedy a ținut un discurs afirmînd că unul dintre țelurile țării sale era de a lansa un om pe Lună „înainte de sfîrșitul deceniului". A declarat că unul dintre obiectivele Proiectului Apollo era de a-i întrece pe ruși. Era vorba de un program conceput în ultimii ani ai administrației Eisenhower de a lansa sateliți pe orbită și de a-i „întrece pe ruși în cursa spațială". Un studiu făcut în 1958 de Rand Corporation a prognosticat că Statele Unite vor lansa un om pe Lună.

În 1958, NASA avea nouă mii de angajați; în 1963, numărul acestora a atins treizeci de mii. Costul preconizat al Proiectului Apollo se ridica la patruzeci de miliarde de dolari. Apoi, într-o schimbare surprinzătoare, Kennedy apărea pe 20 septembrie 1963 în fața Națiunilor Unite și se oferea să renunțe la cursa lunară în favoarea explorării spațiale în colaborare cu sovieticii.

Vestea acestei propuneri a fost primită cu groază în anumite centre de influență. Clare Booth Luce, soția lui Henry Luce (fondatorul Corporației Time-Life), ea însăși o persoană extrem de influentă în cadrul partidului republican, a numit propunerea lui Kennedy „o gafă politică majoră a Noii frontiere[1] și un Frankenstein economic".

Anunțînd că retrage americanii din Vietnam, Kennedy confirma că se îndepărtează de stilul de luptă al Războiului Rece în favoarea destinderii. A cerut Congresului să reducă bugetul alocat Apărării. Au fost retrase succesiv

---

1 "Noua frontieră" era numele programului politicii interne și externe a administrației Kennedy. Este luat dintr-un slogan folosit de Kennedy în discursul său de acceptare din 1960. Edward C. Smith și Arnold C. Zurcher, *Dictionary of American Politics* (New York: Barnes & Noble, 1968).

programe însemnate. Drept urmare, împotriva noului președinte s-a ridicat o opoziție de pe mai multe fronturi. Atacurile veneau din partea celor mai afectați de reducerea bugetului militar, a programului spațial NASA și a imensului cost — și profit — potențial al războiului din Vietnam.

Planurile lui Kennedy ar fi însemnat sfîrșitul războiului din Indochina, pe care Statele Unite îl susținuseră vreme de aproape două decenii. Ar fi însemnat sfîrșitul unor proiecte foarte importante ale lumii marilor afaceri, după cum va ilustra istorioara ce urmează.

Într-un capitol anterior s-a relatat faptul că First National Bank din Boston îl trimisese pe William F. Thompson, un vicepreședinte, la cabinetul meu din Pentagon în 1959, probabil după discuții avute cu reprezentanții CIA, ca să exploreze „viitorul utilizării elicopterelor în operațiunile militare (clandestine)" de genul celor care avuseseră loc în Indochina pînă în 1959.

Unul dintre clienții băncii era Textron Inc. Banca le sugerase responsabililor de la Textron că achiziționarea aproape falimentarei Bell Aircraft Company, în special a secției sale de elicoptere, ar putea fi o afacere bună. Ceea ce trebuia să afle banca și Textron era în ce măsură erau folosite elicopterele în momentul respectiv de către armată și CIA și în ce măsură ar putea fi utilizate în viitor în Indochina.

Ambele părți au fost mulțumite de informațiile pe care le-au primit de la Pentagon și din alte surse din Washington. La momentul potrivit, s-a efectuat tranzacția și, pe 13 octombrie 1963, presa din Vietnamul de Sud anunța că o forță paramilitară de elită a executat primul său atac cu elicoptere împotriva vietcongilor din aparate „Huey" Bell-Textron.

Tot într-unul din capitolele anterioare s-a arătat că, în cele din urmă, au fost distruse în Vietnam peste cinci mii de elicoptere și că s-au cheltuit miliarde de dolari pentru achziționarea lor, atît pentru cele pierdute, cît și pentru cele care le-au înlocuit.

Ceea ce dorim să arătăm este faptul că, pentru aceste influente grupuri private de industriași și oameni de finanțe, continuarea războiului din Vietnam era de o însemnătate vitală. Și, desigur, elicopterele au reprezentat

doar o parte din costul total de două sute douăzeci de miliarde de dolari al participării americane în acel conflict. Cea mai mare parte a acestei sume a fost cheltuită, de fapt, după 1963; numai două sau trei miliarde fuseseră consumate în acțiunile militare americane directe din Vietnam, în toți anii scurși de la Cel de-al Doilea Război Mondial pînă în 1963 inclusiv. Dacă ar fi trăit Kennedy, nu s-ar fi ajuns la mai mult decît atît.

Este adesea dificil să reconstitui momente de istorie și să localizezi un incident care devine crucial pentru evenimentele ulterioare. Aici, însă, avem o ocazie deosebită.

Succesul afacerii dintre First National Bank din Boston, Textron și Bell, depindea de escaladarea războiului din Vietnam. Un personaj cheie al acestui program era Walter Dornberger, șeful Centrului German de Rachete de la Peenemünde, Germania, din vremea războiului și ulterior unul dintre membri de frunte ai Bell Aircraft Company. Asociatul și protejatul lui Dornberger de la Peenemünde, Wernher von Braun, care avusese o contribuție esențială la dezvoltarea sistemelor de rachete Pershing și Jupiter ale armatei, a devenit o figură centrală în proiectele lunare ale NASA. Asemenea legături între tehnicienii de marcă pot fi de mare însemnătate în complexul militar-industrial, ducînd, de obicei, la alocarea unor bugete mai substanțiale pentru toate programele comune.

Kennedy anunțase un buget militar redus, sfîrșitul participării americane în Indochina și o schimbare majoră în cursa lunară. Nu e necesară o judecată ieșită din comun sau informații secrete pentru a înțelege că anumite persoane interesate considerau propunerea lui Kennedy, de dezamorsare a războiului din Vietnam și de reducere a programelor puternic stipendiate, extrem de primejdioasă pentru propriile lor proiecte.

Presiunea ce se exercita asupra lui Kennedy era intensă, dar era nevoie de un oarecare eveniment major care să agite spiritele și să declanșeze explozia. După toate probabilitățile, moartea președintelui Ngo Dinh Diem și a fratelui său Ngo Dinh Nhu, petrecute pe 1 noiembrie la Saigon, a fost un astfel de eveniment. Au existat cel puțin opt sau nouă în plus care, privind retrospectiv, in-

dică faptul că începuse să se desfășoare complotul împotriva lui Kennedy.

De pildă, într-o inițiativă fără precedent, aproape întreg cabinetul Kennedy a mers la Honolulu pentru conferința aceea de pe 20 noiembrie 1963 cu Henry Cabot Lodge, ambasadorul de atunci la Saigon.

Tot atunci, președintele Kennedy și vicepreședintele Lyndon Johnson au părăsit Washingtonul pentru o vizită protocolară la Dallas. Noaptea de 21 noiembrie i-a găsit pe președinte și pe însoțitorii săi la Fort Worth, orașul care-l primise cu o deosebită căldură, datorită faptului că era un beneficiar însemnat al fondurilor contractului TFX și era programat să primească afacerea de miliarde cu elicopterele Bell.

Ambele călătorii au fost deosebit de ieșite din comun. Cea de la Honolulu a îndepărtat o mare parte din anturajul lui Kennedy — cvorumul guvernului — de Washington. După care, prelungirea unei asemenea absențe cu o virtuală excursie la Tokio a întregului grup ar fi fost greu să fie susținută de vreun temei, în orice moment s-ar fi produs.

În același timp, turneul electoral al președintelui în statul Texas însoțit de vicepreședinte viola direct un tabu de mult consacrat al Serviciului Secret, aducînd ambii bărbați împreună în apariții publice.

Oricare ar fi soluțiile acestor enigme aparente, nu se poate ocoli concluzia că scenariul general al loviturii de stat planificate a fost pus în mișcare, la cele mai înalte niveluri, cu mult înainte de plecarea președintelui spre Texas. În dimineața zilei de 22 noiembrie, grupul prezidențial a parcurs mica distanță dintre Fort Worth și Dallas cu avionul prezidențial, aterizînd la Love Field, Dallas, pentru o paradă entuziastă prin oraș.

În vreme ce caravana prezidențială își începea procesiunea pe străzile Dallasului, să notăm că multe lucruri care ar fi trebuit făcute ca operațiuni ale procedurii standard de securitate n-au existat. Aceste omisiuni dezvăluie amestecul complotiștilor și faptul de netăgăduit că au acționat printre cele mai înalte niveluri guvernamentale ca să aibă acces la canalele necesare tainicei orchestrări a unor astfel de lucruri.

Unele dintre aceste omisiuni au fost lucruri simple care se fac în mod obișnuit, fără excepție. Toate ferestrele clădirilor pe parcursul rutinei unei caravane prezidențiale trebuie să fie închise și trebuie postați observatori care să se asigure că ele vor rămîne închise. Vor avea stații radio, iar cei plasați pe acoperișuri, în cazul în care vreun terorist apare la vreo fereastră, vor fi înarmați. Toate gurile de canalizare aflate pe străzi trebuie să aibă capacele fixate cu sudură, pentru a exclude posibilitatea folosirii unui canal ca adăpost al unui atentator. Sînt supravegheați cu atenție oamenii cu umbrele, cu haine sub braț ori cu alte lucruri ce pot camufla o armă. Lista este lungă, dar practică și ține de rutină.

Aceste operații n-au fost făcute la Dallas în ziua aceea.

În 1963, Serviciul Secret avea multe decenii de experiență în domeniul protecției prezidențiale. Existau practici și metode stricte care fuseseră stabilite încă din momentul în care Congresul i-a atribuit Serviciului Secret sarcina de a se ocupa de protecția președintelui și a familiei sale ca principală responsabilitate, fapt petrecut în urma asasinării președintelui William McKinley în 1901.

Deoarece Serviciul Secret este o organizație relativ mică, se apelează de obicei la sprijinul poliției locale, biroului local al șerifului, jandarmeriei, Gărzii Naționale și unităților armate regulate, în funcție de necesități. Există chiar un curs de pregătire special, numit „Protecție", care se învață în anumite unități militare în scopul de a familiariza cu această responsabilitate. În aceste vremuri de avans tehnologic, a devenit o meserie de o precizie și o specializare extremă.

Este mai dificil să faci în așa fel, încît un anumit organism din sistem să nu-și îndeplinească atribuțiile decît să-l faci să acționeze conform acestora. Asemenea sarcini sînt automatisme și țin de însăși natura sistemului. Prin urmare, atunci cînd o unitate nu-și îndeplinește îndatoririle conform obiceiului și regulametelor, e semn că s-a întîmplat ceva deosebit de neobișnuit. În cazul uciderii președintelui Kennedy, anumitor persoane cheie li s-a spus că nu va fi necesară prezența lor la Dallas. Unora li s-a spus să nu facă anumite lucruri, în timp ce alții au fost ignorați, pur și simplu, cu desăvîrșire.

Nu este întotdeauna uşor să obţii o dovadă certă a unei conspiraţii, chiar şi atunci cînd multe lucruri îi indică existenţa. Influenţa conspiratorilor poate fi atît de mare, încît ei pot anula procedurile legale obişnuite. Astfel, opinia publică, dacă e să cunoască adevărul, trebuie să descopere ce s-a întîmplat din amănuntele şi probele circumstanţiale aflate în sprijinirea dovezilor. După care, pe baza oricărei probe valide care devine disponibilă, se poate determina, în cele din urmă, natura conspiraţiei şi identitatea celor implicaţi.

Cu mai bine de o sută două zeci de ani în urmă, procurorul special al Curţii Marţiale, John A. Bingham, menţiona:

> O conspiraţie este rareori, dacă este vreodată, dovedită prin recunoaşterea culpei. În afară de cazul în care unul dintre conspiratorii iniţiali îşi trădează complicii şi mărturiseşte împotriva lor, vinovăţia acestora putînd fi dovedită numai cu ajutorul unor probe circumstanţiale. Unii autori care au tratat subiectul probei au spus că asemenea circumstanţe sînt mai puternice decît o dovadă peremptorie. O persoană care depune mărturie categorică sub jurămînt poate denatura faptele sau poate jura strîmb, dar circumstanţele nu pot minţi[1].

Într-o operaţiune atît de obişnuită ca asigurarea protecţiei prezidenţiale în cursul unui tur printr-un oraş american atît de important ca Dallasul, prezenţa schimbărilor în cadrul ordinii prestabilite demonstrează existenţa şi îndemînarea complotiştilor. Să trecem în revistă anumite fapte referitoare la evenimentele din jurul morţii preşedintelui.

Raportul Comisiei Warren conţine mărturia lui Forest Sorrels din Serviciul Secret. Sorrels spune că el şi domnul Lawson de la poliţia municipală din Dallas au ales „cel mai bun itinerariu... pentru a-l duce (pe preşedinte) de la Love Field la Trade Mart". O sarcină

---

1 John A. Bingham, procurorul special al Curţii Marţiale, *The Tirial of Conspirators* (Washington, D.C., 1865), citat în *The Pope and the New Apocalypse* (S. D. Mumford, 1986).

legitimă, dar oare ruta aleasă de Sorrels a fost cu adevărat „cel mai bun itinerariu", din punctul de vedere al securității? De ce a fost aleasă tocmai acea rută?

Drumul ales de Sorrels și de poliția din Dallas implică o întoarcere de nouăzeci de grade dinspre Main Street către Houston Street și chiar un viraj și mai strîns de pe Houston spre Elm Street. Aceste viraje cereau ca mașinii prezidențiale să i se imprime o viteză foarte redusă într-o parte a orașului în care ruta era predominată de clădiri înalte, transformînd zona într-una deosebit de primejdioasă. Totuși, Sorrels a declarat Comisiei Warren că aceasta „era cea mai directă cale de acolo și cea mai rapidă rută către Trade Mart".

Ceea ce nu a spus Sorrels este că virajele atît de strînse și clădirile înalte făceau ruta nesigură. De ce au acceptat, el și poliția, acel itinerariu riscant, mai ales în condițiile în care reprezenta o violare clară a regulamentelor de securitate?

Președintele Kennedy a fost împușcat pe Elm Street chiar după ce mașina în care se afla a făcut acea întoarcere lentă dinspre Houston. Mulți au considerat această împrejurare ca fiind o dovadă crucială a existenței unei conspirații îndreptate împotriva vieții președintelui, fiind socotită astfel deoarece itinerariul a fost ales de Serviciul Secret, contrar practicii, și fiindcă această discrepanță a fost ignorată de Raportul Warren și de toate celelalte investigații de atunci încoace. Concluzia a fost că aceasta făcea parte din complotul ticluit de ucigași; trebuia să creeze un loc de pîndă ideal, și colțul străzii Elm era o astfel de poziție. Mai mult, indiferent de ruta aleasă pentru caravana prezidențială, Serviciul Secret și ajutoarele lor din armată ar fi trebuit să asigure un scut de protecție impenetrabil pe tot parcursul drumului, ceea ce nici n-au încercat să facă, iar această gravă omisiune tinde să furnizeze dovada certă a existenței unui complot. Cineva, din interior, a fost în stare să anuleze aceste precauții normale.

Conform propriului regulament al Serviciului Secret, cînd unei caravane prezidențiale i se poate menține o viteză de patruzeci de mile pe oră sau mai mult (în majoritatea locurilor), nu este necesar ca de-a lungul drumului să se asigure o protecție suplimentară. Însă, cînd caravana

trebuie să se deplaseze cu o viteză mai mică, existența unor cadre de protecție la sol, în clădiri, pe acoperișurile clădirilor, în scopul asigurării supravegherii necesare, este esențială. Acești lucrători ar fi descoperit, de pildă, că, înainte de a se trage, multe ferestre din clădirea Depozitului de Manuale Școlare din Dallas erau deschise, după cum au demonstrat fotografiile făcute la fața locului în acel moment.

Foarte puține operațiuni de rutină au fost făcute la Dallas. De necrezut, n-a existat nici un agent al Serviciului Secret sau alte cadre de protecție în perimetrul acelei zone de încetinire de pe Elm Street. Cum a fost posibil? Este un fapt dovedit că oamenilor Serviciului Secret din Fort Worth li s-a spus că nu va fi nevoie de ei la Dallas.

Comandantului unei unități militare pregătite special pentru protecție și situată la San Antonio, Texas, i s-a spus că prezența lui și a oamenilor săi nu va fi necesară în Dallas, deoarece „o altă unitate se va ocupa de acel oraș".

Eu am lucrat cu unitățile militare de protecție prezidențială. Mai tîrziu, am chemat un cadru al acelei unități militare. Mi s-a spus că șeful unității militare „a oferit serviciile companiei sale pentru a asigura protecție pe tot parcursul excursiei prin Dallas", că a fost „refuzat în față și cu hotărîre de Serviciul Secret" și că „au fost schimbate cuvinte grele între agenți".

Mi s-a mai spus că acea unitate militară, Detașamentul al 316-lea de infanterie al Grupului de Informații nr. 112 de la Fort Sam Houston din cadrul Armatei a patra „deținea informații referitoare la Lee Harvey Oswald înainte de 22 noiembrie 1963". Se „știa că Dallasul e periculos", i-a spus comandantul camaradului meu, explicînd de ce își oferise serviciile, în ciuda unui apel de a „rămîne pe poziție". Ca un cîine bătrîn, el își va face numărul fără instrucțiuni suplimentare. A-i spune „să nu-și mai facă vechiul număr" ar fi inutil.

Această întîmplare ridică un mare semn de întrebare; de ce a fost refuzat, fără drept de apel, sprijinul acestei unități de elită? Cine știa dinainte că nu va fi dorită în Dallas?

Pe nici un acoperiș de clădire din zonă nu s-a aflat vreun om al Serviciului Secret. N-au fost luate nici precauții ca să se verifice dacă toate ferestrele cu vederea

spre ruta caravanei din această zonă dificilă au fost închise. S-a spus că omul presupus de a-l fi ucis pe președinte a tras trei focuri de la o fereastră deschisă de la etajul al șaselea al clădirii aflate chiar deasupra virajului strîns dintre străzile Houston și Elm.

Existența acelui „bîrlog al ucigașului", dacă a fost într-adevăr ocupat, viola regulile fundamentale ale protecției. Fereastra acestuia dădea spre locul în care mașina avea să încetinească. Clădirea a avut multe ferestre deschise în acel moment. Oamenii Serviciului Secret nu au acoperit acea înaltă clădire și nu a existat nici un agent postat pe acoperișurile învecinate, ca să poată observa acel adăpost sau altele asemănătoare. Și nici o unitate militară nu s-a aflat în Dallas cu sarcina respectivă.

De ce au greșit în totalitate agenții Serviciului Secret sau de ce au omis să facă lucruri altfel obișnuite și necesare pentru o protecție reală? Să li se fi spus, totuși, că nu erau necesare? Dacă da, cine avea autoritatea și cine cunoștea tainele meseriei lor ca să ordone așa ceva? În mod clar, respectiva autoritate trebuia să vină de la un nivel foarte ridicat.

Versiunea oficială a uciderii președintelui este de un absurd evident, din mai multe motive. Comisiei Warren i s-a cerut să-și fundamenteze întreaga poveste pe un scenariu care spunea că a existat un singur atentator, că acest atentator a tras trei focuri cu o pușcă italienească, foc-cu-foc, de la o fereastră situată pe colț la al șaselea etaj și că aceste focuri au fost singurele care s-au tras. FBI-ul și Serviciul Secret au relatat aceeași poveste. Ambele servicii au raportat trei împușcături, trase de un singur pușcaș, din aceeași armă.

Există douăzeci și șase de volume ale Raportului Warren care, în mare parte, conțin informații contrafăcute și irelevante. Dacă au existat mai mulți pușcași, dacă vreun foc a fost tras dintr-o altă poziție și dacă au fost mai mult de trei împușcături distincte, întregul castel de cărți de joc ridicat de Comisia Warren și aliații săi, ca FBI-ul, Serviciul Secret, forțele armate și comisariatul de poliție din Dallas, printre alții, se prăbușește.

Rezultă, în continuare, că, dacă raportul se dovedește a fi greșit în privința vreunuia dintre aceste puncte esențiale, trebuie, fără doar și poate, să fie o conspirație

implicînd autori ai unui plan ingenios, nu numai de a-l înlătura pe președinte și de a prelua controlul asupra guvernului Statelor Unite, ci și de a menține cea mai elaborată minciună a secolului. De vreme ce toate aceste informații sînt înregistrate oficial, haideți să cercetăm cîteva elemente cheie ale scenariului Comisiei Warren.

Prezumtivul locaș al criminalului era la șase etaje deasupra virajului pe care mașina președintelui l-a făcut către Elm Street. Imprevizibilul a făcut ca un locuitor al Dallasului, Abraham Zapruder să se instaleze pe un mic piedestal de piatră pentru a filma în culori caravana prezidențială. Se afla poziționat puțin mai sus de nivelul solului și spre dreapta fațadei clădirii Depozitului de Manuale Școlare din Texas. Datorită mărturiei oculare a filmului lui Zapruder, se poate observa cu precizie poziția limuzinei prezidențiale în momentul primei împușcături și se pot cronometra intervalele dintre împușcături.

Chiar în cazul unei viteze reduse și a unei distanțe medii, un trăgător trebuie să urmărească ținta și să se plaseze înaintea acesteia pentru a compensa deplasarea. De la distanța și înălțimea unei ferestre aflate la al șaselea etaj, n-ar fi fost o împușcătură imposibilă... dacă n-ar fi existat frunzișul unui copac masiv care se afla între bîrlogul trăgătorului și mașina președintelui, după cum se vede în fotografiile luate de presă la fața locului, ca aceea făcută de Altgens, un fotoreporter profesionist.

Este cunoscută imaginea prinsă de camera lui Zapruder. Pelicula a captat rotația anvelopelor și deplasarea dincolo de linia albă întreruptă de marcaj de pe Elm Street. Aceste amănunte fac posibilă stabilirea cu precizie a locului în care se afla președintele și a faptului că era protejat de copacul acela înalt în momentul primei împușcături. Nici un țintaș nu ar fi putut să urmărească ținta mișcătoare prin frunziș și să tragă trei focuri într-o succesiune rapidă, cu două dintre ele lovindu-și ținta cu precizie. A gîndi că așa ceva este posibil e o aberație.

Mai mult, un pușcaș experimentat — un fost pușcaș marin, să zicem — n-ar fi ales un loc unde avea să țintească prin coroana unui copac dacă voia să-l ucidă pe președintele Statelor Unite.

Pentru a încerca să dovedească faptul că atentatorul fusese capabil să-l împuște pe președinte prin frunziș,

FBI-ul a montat o cameră în fereastra de la etajul al șaselea, armată cu un obiectiv telescopic. Biroul a regizat deplasarea cu viteză redusă a unui automobil cu patru pasageri la bord, luînd virajul către Elm Street în timp ce camera înregistra imagini, în aparanță ca să arate ce a văzut ucigașul. În aceste fotografii, se poate vedea marcajul în cruce al obiectivului telescopic focalizat direct pe spatele victimei de la acea fereastră și printre crengile copacului.

FBI-ul nu a menționat că acesta este un trucaj fotografic. O lentilă telescopică poate fi îndreptată asupra unei ținte depărtate și va părea că vede „printre" obstacolele care intervin, cum ar fi frunzele. În același mod, ochiul se poate concentra printr-un ecran asupra unei ținte îndepărtate; vede ținta îndepărtată, dar nu observă ecranul. Dar cu toate că ochiul uman și trucajul unui operator pot face acest lucru, el nu este posibil pentru un pușcaș care privește printre oameni și frunze, după cum vă poate confirma orice vînător. Glonțul, nu lentila, trebuie să treacă printre frunze și crengi, iar astfel de obstacole îi deviază direcția.

Această șmecherie rudimentară a FBI-ului cu copacul, lentila telescopică și camera este un exemplu clasic al felului în care se poate ascunde o crimă reală printr-o minciună șireată. Întrucît acest lucru devine evident, ne întrebăm cine, la ce înalt nivel al administrației, avea autoritatea să implice FBI-ul într-o asemenea conspirație și în acoperirea acesteia? Acesta este miezul chestiunii de cum aprofundăm cercetarea asasinării lui Kennedy.

O notă a directorului FBI, J. Edgar Hoover, din 29 noiembrie 1963, menționează o discuție pe care a avut-o cu președintele Johnson. (Autorul deține o copie a acestei note). Hoover scria:

> Președintele a indicat apoi care sînt concluziile noastre:
>
> 1) El (Oswald) este acela care a ucis;
> 2) După ce a fost lovit președintele, a urmat guvernatorul Connally;
> 3) Președintele ar fi fost lovit de trei ori, dacă guvernatorul Connally nu s-ar fi întors după primul foc și a fost lovit de al doilea..

Pe scurt, președintele și directorul FBI au tras concluzia că John F. Kennedy a fost lovit o dată, iar Connally de

două ori. Asta înseamnă un total de trei gloanțe. După cum știm, Raportul Comisiei Warren afirmă că acel glonț, care l-a lovit pe președinte trecîndu-i prin trup, l-a lovit și pe Connally și că un alt glonț a lovit capul președintelui și l-a ucis. Tot acest raport recunoaște că un al treilea glonț i-a ratat pe amîndoi și a lovit un privitor. Ceea ce înseamnă, de asemenea, un total de trei gloanțe și reclamă existența acelei scheme a glonțului „magic".

Dacă ne gîndim la acest lucru pentru o clipă, înțelegem importanța conversației dintre Johnson și Hoover. Președintele Johnson formula propriile concluzii la numai o săptămînă de la asasinat. Se aflase cu două mașini în spatele președintelui Kennedy. A auzit acele împușcături și relatarea sa din ziua aceea contrazice total ceea ce va deveni ulterior versiunea oficială.

Această notă însemnată începe cu o recapitulare a conversației dintre Hoover și Johnson în cursul căreia au discutat despre alegerea persoanelor cărora li se va cere să facă parte din Comisia Warren. Însuși Johnson, după cum îl citează Hoover, a dovedit netemeinicia concluziei „celor trei gloanțe" a Raportului Warren.

Hoover scria: „Am declarat că experții noștri balistici au putut dovedi că focurile au fost trase de această armă; că președintele a fost lovit de primul și de al treilea glonț, iar Connally de al doilea; că au fost trei împușcături..." (Observați că în schema „celor trei gloanțe" de mai sus, Hoover scrie: „... a indicat concluziile noastre" referitor la faptul că două gloanțe l-au lovit pe Connally și numai unul pe președinte).

Numai această declarație, prin ea însăși, distruge credibilitatea Raportului Warren. Nu relatează nimic despre glonțul „ratat" care a lovit o bordură și l-a rănit pe un privitor din apropiere numit James Tague, după cum se va arăta mai jos. Aceea a fost o incontestabilă a patra împușcătură. Mai mult, există dovada certă care demonstrează dincolo de orice dubiu că nici Raportul Warren și nici chiar nota lui Hoover n-au fost corecte; ambele versiuni sînt la fel de neîntemeiate; ambele au fost contrafăcute.

Versiunea asasinatului, așa cum apare ea în Raportul Comisiei Warren, arată că au fost trase trei focuri. Orice schimbare în această cifră distruge întreaga pledoarie a comisiei. Chiar și o analiză superficială a acestei invenții a

„celor trei gloanțe" duce la năruirea „edificiului". Trebuie să fi fost mai mult decît trei împușcături și mai mult decît un singur trăgător.

Un glonț l-a lovit pe președinte în spate. (Acest lucru poate fi stabilit, fără nici un dubiu, de faptul că atît haina, cît și cămașa președintelui prezintă orificii în spate, dedesubtul omoplatului drept). Fără a intra în amănuntele autopsiei, vom accepta aceasta, pur și simplu, ca glonțul numărul unu. Un alt glonț l-a atins pe președinte în cap, zdrobindu-i craniul. Guvernatorul Texasului, John Connally, care stătea în mașină pe strapontină, chiar în fața președintelui, a spus că acest glonț a „acoperit mașina cu materie cerebrală". Acesta este glonțul numărul doi. Alt glonț și-a ratat ținta și a fost recunoscut de Comisia Warren ca o ratare clară. Acesta este glonțul numărul trei.

Din nefericire, membrii Comisiei Warren au fost confruntați cu faptul că cel puțin unul dintre gloanțe l-a lovit pe guvernatorul Connally. N-a existat un al patrulea glonț sau așa au spus ei. Membrii Comisiei și-au forțat drumul prin această dilemă, încercînd să demonstreze că glonțul numărul unu (care l-a lovit pe președinte în spate) a trecut prin trupul lui Kennedy, ieșind printr-un mic orificiu din zona gîtului acestuia, apoi, prin aer, (într-o traiectorie circulară) ajungînd în spatele lui Connally, a trecut printr-o coastă, ieșind afară în aer, zdrobind încheietura mîinii guvernatorului, din nou în aerul curat al Texasului și apoi întorcîndu-se să se afunde în partea interioară a coapsei guvernatorului, unde au mai rămas cîteva mici fragmente pînă în ziua de azi.

Ca și cum traiectoria acestui glonț „magic" nu era destul de fantastică, Comisia Warren a susținut că cineva a descoperit acest mult umblat proiectil zăcînd pe o brancardă din spitalul Parkland Memorial, unde au fost duși Kennedy și Connally. Comisia Warren a publicat fotografii ale acelui glonț, și glonțul însuși poate fi văzut „pe viu" la Arhivele Naționale. Ca prin minune, glonțul fermecat este neatins, cu excepția unui semn ușor de unde cineva a îndepărtat o mică schijă pentru identificare. Mai mult, acest exponat istoric nu arată nici cea mai mică dovadă că i-ar lipsi acele mici fragmente pe care Connally le poartă încă în coapsa rănită.

Versiunea zborului fantastic al glonțului numărul unu este aberantă, dar valoroasă pentru a demonstra cum anume făptașii acestei crime au avut suficientă putere ca să pună la cale asasinarea președintelui, completa mușamalizare și rușinoasa reducere a șefului justiției la rolul de marionetă în scopul emiterii raportului de acoperire a crimei. Chiar mai demoralizantă a fost abilitatea lor de a impune poporului american o astfel de poveste timp de aproape trei decenii și să o consolideze, făcînd ca fiecare președinte de la Kennedy încoace să se pună chezaș pentru credibilitatea ei. Numai acest ultim lucru și e de ajuns ca să ne dăm seama de poziția și de dimensiunea acelui centru de putere.

Scenariul glonțului vrăjit a supraviețuit mai bine de o generație de atacuri, anchete și îndoială. Rămîne versiunea oficială, o versiune pe care foarte puțini dintre reprezentanții guvernului și ai presei o contestă, poate chiar nici unul. Exemple de acest gen demonstrează că această crimă nu a fost comisă numai pentru uciderea președintelui, ci și pentru a prelua frîiele conducerii statului. Cabala știe că orice s-ar fi inventat ca explicație a crimei nu putea fi contestat niciodată. Crima nu a fost judecată niciodată în vreun tribunal texan, așa cum reclama legea.

Serviciul Secret, FBI și Comisia Warren a trebuit să admită faptul că unul dintre cele trei gloanțe trase de „pușcașul singuratic" și-a ratat ținta. Această recunoaștere a fost determinată de faptul că James Tague, un spectator, a fost lovit în obraz de o schijă a glonțului sau de o bucățică de piatră din bordura izbită de glonțul rătăcit. Fie dintr-un motiv, fie din celălalt, Tague apare fotografiat de un operator de televiziune, cu sîngele curgîndu-i pe obraz. De asemenea, acesta a fotografiat bordura din locul unde a stat Tague în acea zi, din poze reieșind zgîrietura făcută de glonț pe piatră.

Această situație a lăsat Comisia Warren doar cu două gloanțe care să explice rănile președintelui Kennedy și a lui Connally. Comisia mai era constrînsă de „faptul" că cineva „a găsit" doar trei tuburi la locul pretinsului bîrlog al pușcașului. O dată ce aceste mărturii, reale sau inventate, au devenit publice, comisia a trebuit să-și țească povestea în acord cu ele. S-a folosit informația despre Tague destul de superficial. Membrii Comisiei Warren au

fost de acord că Tague a fost lovit de un fragment și că rana acestuia s-a datorat „glonțului ratat". Nu s-a spus nimic despre locul în care stătea Tague.

Majoritatea cititorilor Raportului Warren bănuiesc că Tague stătea în apropierea locului pe unde a trecut limuzina Lincoln pe Elm Street. Ei cred că, într-adevăr, a fost un glonț ratat și că traiectoria acestuia nu a putut fi departe de a celorlalte care au fost trase. Cititorii bănuiesc că, dacă membrii Comisiei aveau să-l crediteze pe țintaș cu supraomeneasca abilitate de a trage prin frunzișul unui copac și de a lovi o țintă mișcătoare cu două din trei împușcături, atunci trebuie să fi fost atît de bun, încît cel de-al treilea glonț să lovească foarte aproape de țintă. Însă n-a fost așa, iar aici apare un alt factor cheie al ingenioasei regizări a uciderii președintelui.

Tague stătea la curba de pe Main Street, nu pe Elm Street. Se găsea la mai mult de un bloc înaintea mașinii prezidențiale. Să încercăm să tragem o linie de la punctul de impact de pe bordură înapoi spre poziția încercuită a capului și umerilor președintelui. Dacă ducem această linie spre un punct de tragere situat în spate, plasăm trăgătorul la o fereastră de la etajul al doilea al clădirii Dal-Tex situate în spatele mașinii prezidențiale.

Pe de altă parte, dacă tragem o linie din același punct de contact de pe piatra de bordură înapoi spre poziția presupusului ucigaș solitar de la etajul al șaselea al Depozitului de Manuale Școlare, vom descoperi că glonțul a trecut cam la douăzeci și două de picioare deasupra mașinii prezidențiale și la nu mai puțin de treizeci și trei de picioare în dreapta acesteia. Evident, acest glonț poate fi cu greu catalogat ca unul care era „cît pe ce" să-și atingă ținta. Traiectoria glonțului care l-a lovit pe Tague dezvăluie că poziția cel puțin a unui trăgător din piața Dealey a fost la fereastra de la etajul al doilea al clădirii Dal-Tex. În această poziție el ar fi avut un cîmp logic de tragere din spatele limuzinei Lincoln, fără nici un copac interpus între el și țintă. Priceperea unui „mecanic" profesionist sau a unui țintaș de excepție este de așa natură, încît el va alege doar cea mai bună poziție. Acea fereastră din clădirea Dal-Tex este locul ideal pentru un specialist.

Este demn de remarcat faptul că sîmbătă, 23 noiembrie 1963, piatra cu urma loviturii pe ea a fost înlăturată

și înlocuită. Oswald, presupusul pușcaș solitar, se afla atunci în arest. Cine a beneficiat de îndepărtarea acestei dovezi? Răspunsul începe să fie limpede: aceia care doreau să mențină versiunea unui singur asasin. Chiar și ideea poziției la etajul al șaselea a unui singur asasin e absurdă. Ultima, fatala și zdrobitoarea împușcătură — cum o dovedește fără putință de tăgadă filmul lui Zapruder — a venit de la nivelul solului și dintr-o poziție din direcția colinei acoperite cu gazon care i-a oferit asasinului posibilitatea unei împușcături din apropiere, fără obstacol, înspre capul lui Kennedy. Faptul că materia cerebrală a fost împrăștiată în spate, peste portbagajul limuzinei, peste polițistul motociclist care se deplasa în partea din stînga în spatele mașinii și chiar mai departe, peste iarba din zona stîngă, dindărătul Lincolnului, consolidează concluzia că focul a fost tras din dreapta, din fața mașinii și de la nivelul solului.

Ceea ce s-a întîmplat cu filmul lui Zapruder oferă mai departe pătrunderea în esență a felului în care abilii conspiratori și-au aranjat acoperirea. În noaptea aceea, pe 22 noiembrie 1963, un oficial de la revista *Life* a negociat cu Zapruder costul drepturilor asupra peliculei din aparatul său. Ulterior, cînd s-a făcut o serie de fotografii cadru, cadru pentru a arăta terifiantul impact al acelui glonț asupra capului președintelui, cineva a inversat, cu o îndemînare diabolică, succesiunea acestora pentru a face să pară că craniul a fost împins înainte, nu înapoi.

La puțin timp de la publicarea acelor fotografii, un cercetător, Harold Weisberg, a observat că aceste cruciale fotografii ale imaginii filmate fuseseră inversate și nu se potriveau cu adevărata succesiune de pe peliculă. Aceasta era cu adevărat uluitor.

Însemna că cineva, cumva, fie a determinat FBI-ul să schimbe succesiunea, fie a convins pe cei de la revista *Life* să aranjeze fotografiile într-o anumită ordine, ca să arate că președintele a fost lovit la cap din spate — din direcția adăpostului atentatorului solitar, de la fereastra etajului al șaselea, nu din față, unde se aflase adevăratul ucigaș.

Inteligenta inversare a succesiunii fotografice dovedește că acțiunea a fost atent supravegheată de agenți capabili care puteau controla anumite activități cheie ale aparatului birocratic (inclusiv grupul de consilieri ai

comisiei) și presa, care din momentul respectiv a rămas sub acest control.

Dar probabil cel mai incredibil aspect al acestei conspirații, ce urmărea să-l ucidă pe președinte, să preia controlul asupra guvernului american și să ascundă orice acțiune implicită cît timp va fi necesar, este abilitatea complotiștilor de a ajunge chiar la președintele Curții Supreme a Statelor Unite pentru a da credibilitate scenariului de acoperire.

Nimic nu arată mai bine extinderea acestui control decît următoarele paragrafe luate dintr-o întîlnire a nou createi Comisii Warren de pe 27 ianuarie 1964. Membrii discutau problemele pe care le întrevedeau în tratarea subiectului cu Serviciul Secret, cu FBI-ul și cu statul Texas, unde ar fi trebuit să aibă loc procesul.

John McCloy, membru al comisiei, vorbea despre una din ele: „Înțeleg neajunsul acesta (diferențele dintre relatarea Serviciului Secret și raportul FBI), dar, pe de altă parte, cred că sîntem atît de dependenți de ei (Serviciul Secret și FBI) pentru cercetările noastre."

J. Lee Rankin, consilierul general al comisiei, spunea: „În parte, necazul nostru în această privință (a crimei) constă în faptul că ei (FBI și Serviciul Secret) n-au nici o nelămurire. Ei au hotărît că Oswald a comis asasinatul. Au hotărît că nimeni altcineva nu este implicat. Au hotărît totul."

„Au judecat cazul și au ajuns la un verdict asupra fiecărui aspect", a adăugat senatorul Richard B. Russell; iar congresmanul Hale Boggs a întărit: „Ai pus punctul pe i."

În legătură cu miile de „cercetări ulterioare " pe care comisia avea să le facă, Rankin a spus că presupune că răspunsul FBI și al Serviciului Secret va fi: „Ce vă mai trebuie? Totul e limpede."

Vă veți aminti de nota lui Hoover din 29 noiembrie 1963, că noul președinte, Lyndon Johnson, a spus că Oswald era ucigașul. Hoover a fost de aceeași părere și a declarat că au existat trei împușcături. Acei doi oameni hotărîseră. Constituirea Comisiei Warren după aceea a fost un act inutil în sine. Comisia Warren nu a investigat ce se întîmplase; ea a luat, pur și simplu, datele prefabri-

cate, preambalate și i-a publicat raportul dinainte pregătit, așa cum i se ordonase să facă.

Revenind la întîlnirea din 27 ianuarie 1964 a Comisiei Warren, senatorul Russell a arătat cum credea el că vor răspunde cele două organisme: „Aveți declarațiile noastre. Ce mai vreți?"

McCloy credea că li se va spune „Știm cine l-a ucis pe Cock Robin."

Aceste fraze ilustrează climatul problematic în care acționau membrii Comisiei Warren.

Comisia a fost înființată printr-un decret prezidențial pe 29 noiembrie 1963, în aceeași zi în care Johnson și Hoover s-au întîlnit să discute cum va fi coordonată ancheta. O primă întîlnire a comisiei a avut loc pe 5 decembrie 1963. Audierile oficiale au început pe 3 februarie 1964. Comisia a primit un raport FBI în cinci volume pe 9 decembrie și un altul de la Serviciul Secret pe 20 decembrie 1963.

De un interes deosebit este faptul că, în cursul întîlnirii din 29 noiembrie dintre președinte și Edgar J. Hoover, Johnson i-a spus bunului și vechiului său prieten și vecin că, după cum relata Hoover „el dorea să se meargă doar după dosarul și după raportul întocmit de mine (de Hoover)".

O consecință însemnată a anunțării formării Comisiei Warren a fost întreruperea unei plănuite anchete parlamentare independente asupra asasinării. Johnson i-a spus lui Hoover pe 29 noiembrie că intenționează să „spună Camerei și Senatului să înceteze ancheta".

Doi dintre primii vizitatori ai lui Johnson în calitate de președinte au fost Waggoner Carr, procurorul general al Texasului și Preston Smith, viceguvernatorul de Texas. Vizita a avut loc pe 24 noiembrie. Ar fi interesant de știut dacă atunci au decis ei să nu se țină un proces pentru uciderea lui Kennedy, chiar dacă a fost comisă în Texas. Ar trebui menționat că exact în același moment în care Johnson, Carr și Smith confereau la Casa Albă, Jack Ruby (Rubenstein) l-a împușcat pe Lee Harvey Oswald la sediul poliției din Dallas, o crimă arătată întregii națiuni prin rețeaua națională de televiziune.

Potrivit memorandumului lui Hoover din 29 noiembrie 1963, „șeful poliției (din Dallas) recunoaște că l-a

mutat pe Oswald dimineața, întrucît așa convenise cu oamenii de la telviziune că totul să se facă la lumina zilei".

Numai polițiștii și echipele de televiziune erau acceptate în sediu... cu toate acestea, cum-necum, lui Jack Ruby i s-a permis să intre. Sînt importante cuvintele lui Hoover din acel memorandum referitoare la această scenă tensionată:

> (Ruby) ... îi cunoștea pe toți ofițerii de poliție din district ... ceea ce i-a permis, cred eu, să poată intra în sediul poliției. I-am spus (lui Johnson) că, dacă (polițiștii) au făcut vreo mișcare, imaginea nu a arătat-o, chiar cînd l-au văzut (pe Ruby) apropiindu-se și cînd și-a ridicat arma spre stomacul lui Oswald; că nici un polițist din nici o parte nu a făcut nici un efort să-l înșface pe Rubenstein... decît după ce a tras cu pistolul.

Nu ne propunem să examinăm toate dovezile disponibile ce indică această abilă coordonare a morții unui președinte, dar din exemplele furnizate s-ar putea să reiasă limpede că „descoperirile" Comisiei Warren ar fi mai corect să le catalogăm drept „scenariu contrafăcut".

Dacă am ajuns la concluzia că Lee Harvey Oswald a fost făcut „țap ispășitor" pentru uciderea președintelui Kennedy, trebuie să revenim asupra atmosferei în care au lucrat membrii Comisiei Warren. Ei au fost aleși și numiți de președinte în urma unei discuții cu șeful FBI-ului, J. Edgar Hoover.

În cursul acelei discuții, după cum arăta Hoover în nota din 29 noiembrie 1963, Johnson a declarat: „Eu (Hoover) eram mai mult decît directorul FBI — eram fratele și prietenul său intim... dorea să aibă părerile mele în acea chestiune pentru a-și susține propria opinie."

Membrii comisiei au fost numiți imediat după această conversație — chiar în aceeași zi, de fapt. S-a spus că au avut mînă liberă pentru a investiga și rezolva această crimă teribilă. Comisia a fost autorizată de Congres să folosească dreptul de a cita. Membrii, trecuți toți mai jos, aveau experiență în hățișurile elitei guvernamentale:

> Președintele Curții Supreme, Earl Warren; fostul director al CIA, Allen Dulles; congresmanul (ulterior

președinte) Gerald R. Ford; congresmanul Hale Boggs (care mai tîrziu a dispărut în chip misterios într-un accident de aviație în Alaska); senatorul Richard B. Russell; senatorul John Sherman Cooper; John j. McCloy, fost președinte al Băncii Mondiale.

Ca notă de interes:

1. Allen Dulles a fost omul care a sfidat ordinul expres al lui Eisenhower de a nu implica pe americani în Vietnam, creînd Misiunea Militară de la Saigon (1954).
2. Allen Dulles era răspunzător de operațiunile avioanelor de spionaj ale CIA U-2 și de acel avion prăbușit în Uniunea Sovietică pe 1 mai 1960, determinînd întreruperea Conferinței la nivel înalt de la Paris. Eisenhower ordonase anularea în mod expres a tuturor survolărilor teritoriilor comuniste înainte și în cursul perioadei conferinței.
3. Operațiunea Bay of Pigs a fost planificată sub conducerea lui Dulles, iar lipsa de la „datorie“ a acestuia e posibil să fi fost unul dintre factorii care au contribuit la eșecul operațiunii (18 aprilie 1961).
4. Dulles a fost membru al Grupului de Studiu Cubanez care a analizat acea operațiune nereușită (1961).
5. Dulles a fost membru al Comisiei Warren.

Dacă ar fi putut cineva, dinăuntrul sau dinafara vieții publice, să rezolve această crimă, acești șapte oameni ar fi trebuit să fie în stare s-o facă. Dar n-au făcut-o. Ca să o spunem pe cea dreaptă, după cum am repetat în cuprinsul acestei cărți, nici măcar n-au încercat. De ce? Ce structură autoritară a fost atît de puternică, încît a putut manipula o comisie prezidențială?

O comisie prezidențială nu este o curte de judecată, iar ședințele sale nu sînt un substituent echitabil pentru cele ale unui tribunal. Comisiei Warren i s-a dat dreptul de a cita, dar, dintr-un motiv oarecare, nu s-a folosit de împămîntenita practică a interogatoriului încrucișat. Faptul că Walter E. Craig, președintele Asociației Barourilor din America, fusese rugat să asiste la audieri și să

„notifice dacă, în opinia sa, procedurile comisiei sînt conforme cu principiile justiției americane" și că i s-a dat „libertatea de a confrunta martorii" a influențat foarte puțin, poate chiar deloc, cursul și rezultatul lucrărilor comisiei. Craig nu s-a folosit deloc de libertatea de a confrunta martorii.

Comisia n-a luat niciodată în considerare posibilitatea că oricine altcineva decît Oswald, de capul lui, a comis atentatul.

Președintele fusese ucis în Dallas, Texas. După lege, crima de omor trebuie judecată în statul în care este comisă. Rămîne să fie judecată astăzi. Nu există statut de prescripție extinctivă pentru crima de omor.

De ce n-a fost cazul pus pe rol? Oswald e mort, dar asta nu exclude un proces. El este la fel de nevinovat de acea crimă ca oricine altcineva atîta vreme cît o curte de judecată nu l-a găsit vinovat. Date fiind dovezile disponibile, nici o curte nu l-ar putea condamna. Acești oameni experimentați din Comisia Warren, mai ale președintele Curții Supreme de Justiție a Statelor Unite, trebuie să știe acest lucru. Ce aveau de făcut era doar să ordone ținerea unui proces în Texas.

De ce au permis autoritățile din Texas scoaterea trupului lui Kennedy din Texas? De ce n-au efectuat o autopsie oficială? De ce și-a ars observațiile inițiale omul care a făcut autopsia la Parkland Memorial Hospital din Dallas, doctorul James Humes? Răspunsurile la aceste întrebări, ca și la multe altele asemănătoare, sînt, din nefericire, foarte limpezi. Oricine a venit în legătură cu acest caz a fost învăluit în misterul ce îl acoperă de treizeci de ani. Chiar și astăzi, mii și mii de probe sînt ținute sub cheie.

În acest punct, mulți dintre noi întreabă: „Cine sînt oamenii care au pus la cale acest asasinat? Cine a tras în președinte și cine a fost în stare să mențină versiunea de acoperire timp de trei decenii?"

La aceste întrebări există cel puțin două răspunsuri, fiecare din ele la un nivel diferit și totuși complementar. Primul „Cine?" Nu vom ști niciodată. În toată istoria, există dovada certă pentru a accepta existența unei elite a puterii cu siguranță anonimă și aproape legendară. Buckminster Fuller încearcă s-o descrie cum se poate mai

bine; Winston Churchill folosește expresia „Înalta Cabală"; doctorul Joseph Needham de la Universitatea din Cambridge, savant orientalist specializat în istoria și cultura chineză, scria că poporul chinez recunoaște existența unei elite a puterii pe care o denumesc „nobilime". În cazul asasinării lui Kennedy, n-a existat nici o cale de a-i penetra vălul de anonimat, deoarece nici conducerea statului Texas, nici guvernul federal nu au întreprins vreo acțiune legală potrivită.

A doua întrebare: „Cine a tras focurile și cine a acoperit crima?" Lyndon Johnson s-a apropiat mai mult ca oricine cînd a spus că „am avut de-a face cu o blestemată de organizație criminală". Adică, profesioniști de elită. Nu vom afla nicicînd cine sînt aceștia. „Versiunea de acoperire" e cu totul altceva. A fost o capodoperă de la rolul lui Oswald pînă la declarațiile înalților oficiali de astăzi. Trebuie să înțelegem un lucru, că versiunea de acoperire are propria trupă de actori. Mulți dintre aceștia făceau parte din grupul de exilați cubanezi din Miami și din New Orleans și au fost pregătiți în cadrul uriașei infrastructuri a Operațiunii Mongoose înființată aparent pentru a-l elimina pe Fidel Castro. Oricine dintre aceștia care mai trăiește astăzi este acoperit de mantia cabalei.

Întreaga conspirație poate fi asemuită cu o piesă, cu o măreață tragedie. Există autorii. Ei au creat complotul, scenariul, locul, personajele și dialogurile. Apoi există actorii care s-au conformat scenariului ca mercenari. În acest caz, ei vor fi fost un grup de profesioniști care fac acest lucru regulat, la scară mondială, pentru bani și pentru protecție. În cele din urmă, sînt de vînzare.

Există colonii de astfel de experți care sînt întreținute de anumite guverne ori de anumiți intermediari guvernamentali și de alte forțe. Sînt utilizați cu regularitate pentru acest gen de activități.

Cine poate exercita puterea absolută necesară să creeze un astfel de scenariu și cine îl poate pune în practică? Următoarele elemente vor servi la ilustrarea dimensiunii puterii deținute de acești oameni.

Asasinarea președintelui și mascarada de rigoare a fost urmărită pe peliculă, la televiziune, radio și în ziare de sute de milioane de oameni din toată lumea. David Lawrence scriind în *New York Herald Tribune* pe 26

noiembrie 1963, observa: „Mulțumită invențiilor omului, au fost făcute posibile comunicațiile instantanee în jurul lumii. Niciodată nu a fost atinsă, în trecut, o asemenea relatare atît de cuprinzătoare în aceeași zi, concomitent cu ivirea unui eveniment de presă."

Așa a fost, e-adevărat, în privința capacității comunicațiilor, dar, informațiile, care s-au propagat în toată lumea, exprimau, oare, adevărul despre dramatica veste sau a fost mai degrabă un mixaj de știri reale și propagandă orchestrată care fusese pregătit și scris chiar înainte de a avea loc crima?

Pentru aceia dintre noi care, întîmplător, se aflau, de pildă, în îndepărtata așezare Christchurch din Noua Zeelandă, asasinarea lui Kennedy s-a petrecut în dimineața zilei de sîmbătă 3 noiembrie 1963, la ora șapte și jumătate.

Cît se poate de repede, jurnalul *Christchurch Star* a umplut străzile cu o „ediție specială". Un sfert de pe prima pagină era acoperit cu o fotografie a președintelui Kennedy. Restul paginii era consacrat, în cea mai mare parte, relatării crimei, din diferite surse. Care erau aceste surse și cum au putut fi obținute instantaneu datele biografice atît de amănunțite și de intime ale lui Oswald? Adevărul este că ele nu au fost obținute „instantaneu". Trebuie să fi fost pregătite înainte de crimă și, ca toate celelalte, preambalate de cabala secretă.

Această știre „fierbinte", pusă la dispoziție atît de rapid și de complet în îndepărtata Noua Zeelandă, este un detaliu extrem de important al planului crimei. Ziarul amintit a scos o „ediție specială" care s-a aflat pe străzi înainte de miezul zilei în Christchurch. Aceasta prezenta articole de presă culese de corespondenți cu experiență ce se aflau în Dallas, care relatau că președintele a fost lovit de „rafale de focuri de armă". Cîteva rînduri dedesubt scria că s-au auzit „trei rafale de focuri de armă trase, după toate probabilitățile, din puști automate".

Un alt reporter îl cita pe senatorul Ralph Yarborough, care călătorise în cortegiu, ca spunînd că „... cel puțin două împușcături au venit din partea dreaptă, din spatele nostru". Potrivit fotografiilor făcute în acel moment, „partea dreaptă, din spatele" poziției senatorului Yarbo-

rough nu putea să fi fost corespunzătoare pretinsului ascunziș al asasinului solitar de la etajul al șaselea.

NBC-TV relata că poliția intrase în posesia unei „arme de fabricație britanică... cu o lunetă telescopică". Nu aceasta era arma italiană din Raportul Warren.

Într-un alt reportaj din același ziar, se afirma că „mașina fugară a fost capturată în Fort Worth, Texas". A cui mașină fugară? Oswald n-a părăsit deloc Dallasul.

Acest tip de relatare fierbinte, complet aleatorie, e deosebit de însemnată, întrucît este posibil ca cineva să afle adevărul din aceste știri de presă imediate. Ulterior, „știrile" vor fi falsificate și dirijate, fiind foarte puțin asemănătoare cu relatările inițiale, mult mai veridice.

În caravana prezidențială călătoreau reporteri cu experiență. Ei știu ce este acela un foc de armă atunci cînd îl aud și au relatat ce au auzit și ce au văzut, adică „rafale de împușcături" și „arme automate". Nu dețineau, încă, comunicatele propagandei oficiale.

Nici FBI-ul și nici Serviciul Secret n-au raportat un astfel de atac. Întrucît n-au fost descoperite arme automate, devine părelnic faptul că reporterii aflați la fața locului au auzit foc simultan tras de mai mulți „mecanici" specializați sau de ucigași profesioniști și că acestea au sunat ca „rafale de armă automată".

Referirea la „trei rafale de împușcături" și „probabil din arme automate" pe care am citit-o prima dată pe pagina întîi din ziarul *Christchurch Star*, furnizează un punct de reper foarte important. Demonstrează cum reportajele de știri de la fața locului prezintă fapte reale care diferă mult de mistificarea pregătită și de *Raportul Comisiei Warren* ulterior întîmplării.

Un alt factor important îl reprezintă faptul că reportajele de la fața locului beneficiază de acea „comunicație instantanee în jurul lumii... concomitent cu ivirea unui eveniment de presă", menționată de David Lawrence în *New York Herald Tribune*.

În cursul primelor buletine de știri de la fața locului ale CBS au fost folosite aceleași expresii: „Trei rafale de foc automat, probabil trase din puști automate, au țintit caravana președintelui Kennedy în centrul Dallasului." Aceleași rînduri au fost preluate și de buletinele de știri ale CBS-ului de mai tîrziu, din ziua aceea.

De aici putem capta o altă idee. Cu toate că atentatorii ar fi putut folosi „arme automate“ este mai mult decît probabil că ce au auzit reporterii în ziua aceea a fost focul bine coordonat a cel puțin trei atentatori aflați în poziții diferite și că au tras fiecare de cel puțin trei ori.

Aceasta este o veche tactică de tir a ucigașilor profesioniști. Are rolul de a înlătura responsabilitatea certă a fiecărui țintaș, acționînd ca un curățitor psihologic. Dacă trag trei oameni, aceștia știu că numai doi au gloanțe adevărate, iar cea de-a treia armă are încărcătură oarbă. Țintașii nu știu cine are gloanțe și cine are capse. Fiecare poate să creadă că nu el ucide victima; fiecare poate să depună jurămînt că nu el a fost ucigașul.

Este relevant să notăm că aceste reportaje de la fața locului n-au conținut informațiile scrise dinainte despre Oswald, care alimentaseră presa mondială și pe care le-am citit eu în Noua Zeelandă.

Raportul Warren nu menționează nicăieri validitatea coordonării mai multor arme, deși este greu să nu se țină seamă de primele relatări ale experimentaților oameni de presă aflați la locul atentatului.

Pe de altă parte, aproape un sfert din prima pagină a jurnalului *Christchurch Star* era consacrată articolului despre Lee Harvey Oswald. Pe pagina a treia era reprodusă o fotografie excelentă a lui Oswald pus la patru ace. Această stranie fotografie nu a apărut în nici un alt dosar.

În momentul tipăririi acestui număr din *Star* poliția din Dallas tocmai reținuse un tînăr și-l învinuise de uciderea unui polițist din Dallas numit J. D. Tippit. Nu l-au acuzat pe Oswald de asasinarea președintelui și n-au făcut-o pînă a doua zi dimineața devreme. Cu toate acestea, agențiile British United Press și America's Associated Press au încropit din nimic un amplu articol, chiar înainte ca Oswald să fi fost acuzat de crimă, și l-au publicat. A fost curată propagandă. Cine le-a furnizat-o acestor agenții?

Astăzi, Oswald este un nume cunoscut în toată lumea, dar pe 2 noiembrie 1963, la Dallas, la ora douăsprezece și jumătate, el era un ex-pușcaș marin de douăzeci și patru de ani, greu de descris, necunoscut aproape de nimeni. Nu se poate crede că agențiile respective dețineau în dosarele lor, oportun și la cerere, toate informațiile detaliate care au fost atît de rapid difuzate în primele ore de după asasinat.

În amplul articol despre Lee Harvey Oswald din *Christchurch Star* — ce cuprindea și acea reușită fotografie de studio, în costum elegant, cămașă albă și cravată — cele două agenții au furnizat, iar Star le-a publicat, cîteva informații foarte interesante.

Conform relatării, Lee Harvey Oswald:

„a fugit în Uniunea Sovietică în 1959"
„a revenit în Statele Unite în 1962"
„are soție (rusoaică) și copil"
„a lucrat într-o fabrică din Minsk"
„a plecat în Uniunea Sovietică după ce a fost eliberat din infanteria marină"
„a fost deziluzionat de viața de acolo (din URSS)"
„autoritățile sovietice i-au acordat permisiunea de a se întoarce în SUA împreună cu soția și cu copilul"
„a fost președintele Comitetului Fair Play pentru Cuba"

...și multe altele.

Este reală afirmația lui David Lawrence în *Herald Tribune*, cum că „au fost posibile comunicațiile instantanee în jurul lumii". E posibil să fie trimise „instantaneu" știri în jurul lumii. Dar conținutul acelor știri? Pot fi adunate și confruntate „instantaneu" date despre un anumit tînăr necunoscut?

Cum au putut strînge, confrunta, estima, scrie și apoi transmite agențiile de presă tot acel material despre un tînăr necunoscut, Lee Harvey Oswald, în primele momente ce au urmat acelui eveniment tragic și „neașteptat..." chiar înainte ca acesta să fie acuzat de poliție? Cum au putut să justifice colaționarea unor astfel de știri înainte ca poliția să-l fi pus sub acuzare?

Nu poate exista decît o singură explicație: conspiratorii pregătiseră dinainte marioneta și toate datele sale personale.

Într-un mod straniu, FBI-ul, Serviciul Secret, Comisia Warren și forțele polițienești din Dallas au declarat insistent că Oswald este ucigașul. N-au luat niciodată în considerare vreo altă posibilitate. Dovada n-a fost deloc analizată. În ziarele din toată lumea, chiar și atît de departe ca în Christchurch, Noua Zeelandă, titlurile trîmbițau că Oswald a fost ucigașul președintelui.

Dacă cineva crede informațiile din articolul agențiilor de presă, este oare posibil să creadă și că Lee Harvey Oswald, singur, a fost ucigașul președintelui John F. Kennedy?

Aceasta este o întrebare atît de însemnată, încît se ridică problema de ce n-a fost pusă mai des de aceia care au experiență — mogulii presei înșiși. Cum a putut trăi presa mondială cu această fantezie pe care a primit-o din surse clandestine de propagandă chiar înainte de a se răci trupul lui Kennedy. Cum a fost menținută această versiune mai mult de douăzeci și opt de ani?

Trebuie să ne întrebăm ce s-a întîmplat cu presa noastră liberă de altădată.

Lyndon Johnson se afla în caravană, într-o mașină din spatele limuzinei prezidențiale, în piața Dealey. Johnson a fost marcat de acel eveniment. În timpul conversației pe care a avut-o cu Hoover pe 29 noiembrie 1963, Johnson a întrebat: „Cîte focuri s-au tras?“ și dacă „S-a tras vreunul și asupra mea?“ Putem fi siguri că a cugetat la acele împușcături care i-au trecut pe deasupra capului cît timp a fost președinte. După cum vă poate spune orice soldat, o astfel de experiență asigură o educație excelentă.

Într-un capitol anterior menționam că, în ciuda frecventelor dezmințiri, în acele momente fatidice, Richard Nixon s-a aflat la Dallas participînd la o Convenție a Companiei Pepsi-Cola. Potrivit spuselor consilierului juridic general al companiei, Nixon și ceilalți aflați în sală au îngenuncheat pentru o scurtă rugăciune cînd au auzit de moartea lui Kennedy. În pofida acestui fapt, Nixon neagă într-o serie de versiuni că se afla în Dallas în momentul crimei. De ce a dat Nixon atît de multe, diferite și false relatări despre locul în care era în acel moment, toate versiunile plasîndu-l în afara Dallasului?

Deși Nixon se poate să nu fi auzit acele arme din Dallas, nu se poate pune la îndoială faptul că ele n-au fost deloc departe de gîndurile sale, mai ales în perioada agitată a propriei sale președinții. Unii au spus că Nixon a devenit paranoic. N-ar fi de neînțeles.

Gerald Ford, care a devenit președinte după demisia lui Nixon, a fost membru al Comisiei Warren. A participat la mai multe întîlniri ale acesteia decît oricare alt membru. Cunoaște în amănunt împrejurările morții lui

Kennedy. Adăugați la asta propria sa experiență cînd un ucigaș a tras asupra lui în timp ce era președinte. Și el cunoaște zgomotul gloanțelor și înțelege tîlcul lor.

Președintele Reagan nu a fost în Dallas și n-a făcut parte din Comisia Warren, dar a fost membru al Comisiei Rockefeller care a analizat activitățile CIA din Statele Unite. Cu această ocazie, a aflat despre supozițiile referitoare la moartea lui Kennedy și despre rolul CIA în tentativele de asasinare îndreptate împotriva unor lideri străini. Apoi, în 1981, pe scările hotelului Washington Hilton, a fost și el doborît de arma unui asasin. În ziua aceea, dacă nu mai devreme, a aflat cum se practică jocul.

La patru zile după moartea lui Kennedy, pe 26 noiembrie 1963, președintele Lyndon B. Johnson s-a întîlnit cu noua sa echipă prezidențială, din care mulți îl slujiseră pe JFK. La numai patru zile de la asasinat, LBJ a audiat un raport asupra războiului din Vietnam, care fusese subiectul agendei conferinței din Hawaii de pe 20 noiembrie. Această ședință și agenda formulată la Honolulu pe 20 noiembrie, înainte de moartea președintelui Kennedy, au marcat un punct major de cotitură în războiul din Vietnam.

De unde Kennedy ordonase, pe 11 octombrie 1963, în NSAM #263, retragerea grosului trupelor americane pînă la sfîrșitul anului 1965, agenda din 20 noiembrie și ședința din 26 noiembrie au deviat în opoziție directă cu intențiile lui Kennedy și au bătătorit calea pentru imensa intensificare a războiului ce a avut loc după moartea sa. Ordinul de Apărare a Securității Naționale #288, din martie 1964, semnat de președintele Johnson, a desăvîrșit schimbarea completă.

Pe 8 martie 1965, infanteriștii marini americani au debarcat pe coastele vietnameze de la Da Nang. În scurtă vreme, în Vietnam se aflau cinci sute cincizeci de mii de soldați americani. Cincizeci și opt de mii de soldați americani își vor găsi moartea în acele locuri. Înainte ca acel conflict „lipsit de victorie“ să se fi sfîrșit, mai mult de două sute douăzeci de miliarde de dolari vor fi fost aruncate în cuferele creatorilor de război.

Fusese evident faptul că asupra președintelui Kennedy se exercitau presiuni enorme. Administrația Kennedy, cu aproape toată certitudinea realegerii lui JFK, era diame-

tral opusă multor centre majore de putere ale societății noastre. El trebuia să dispară. Conducerea trebuia pusă în mîinile unor „lideri" mai maleabili.

Un popor cu tăria și cu hotărîrea de a se ridica și de a cere o investigare a morții președintelui Kennedy — precum și a lui Robert Kennedy și Martin Luther King — va avea forța de a supraviețui și de a prospera.

Are America această forță? Eu cred că o are. Mai mult decît orice altă țară, America reprezintă simbolul libertății pentru toată omenirea. Pentru acest motiv, pentru noi înșine și pentru ceilalți, este de o însemnătate fundamentală ca adevărul despre evenimentele de pe 22 noiembrie 1963, de la Dallas, să fie spus.

DOUĂZECI

LBJ preia cîrma întrucît direcția este schimbată

ÎN 22 NOIEMBRIE 1963, președintele John F. Kennedy a zburat la Dallas, Texas, să țină un important discurs. Nu a mai ajuns să o facă. Cele ce urmează sînt extrase din cuvîntarea pe care avusese de gînd să o rostească, precum și o analiză a evenimentelor care au avut loc:

> Doresc să discut astăzi cu dumneavoastră despre situația puterii și a securității noastre, deoarece această chestiune reclamă în mod evident cele mai responsabile calități de conducere și cele mai luminate produse ale instruirii. Pentru că puterea și securitatea nu sînt simplu și ieftin obținute și nici nu sînt explicate ușor și cu promptitudine. Există diverse forțe și nici una nu va fi suficientă. Copleșitoarea putere nucleară nu poate înfrîna războiul de gherilă. Etalarea bogăției materiale nu poate împiedica deziluzia diplomaților capabili să discearnă.
>
> Însă puterea militară americană n-ar trebui și nici nu este necesar să se ridice singură împotriva ambițiilor comunismului internațional. Puterea și securitatea noastră, în ultimă analiză, depind direct de puterea și securitatea altora; de aceea, ajutorul nostru economic și militar joacă un rol atît de determinant în a da posibilitatea celor ce trăiesc la periferia lagărului comunist de a își menține libertatea de alegere. Asistența pe care o acordăm acestor națiuni poate fi dureroasă, riscantă și costisitoare, așa cum se întîmplă cu adevărat astăzi în Asia de Sud-Est. Dar nu ne putem permite să ni se facă lehamite de această sarcină. Și asta, deoarece sprijinul nostru face posibilă staționarea a trei pînă la cinci milioane de soldați din trupele aliate, la o zecime din costul de întreținere al unui

număr comparabil de soldați americani. O pătrundere a comuniștilor în aceste zone, încununată de succes, necesitînd intervenția directă a SUA, ne-ar costa de cîteva ori mai mult decît întregul nostru program de asistență externă și ne-ar putea costa la fel de bine importante pierderi de vieți omenești din rîndul americanilor.

Pe scurt, Kennedy avea de gînd să spună multe despre rațiunile politicii sale în Asia de Sud-Est. Intenționa să sublinieze că, „copleșitoarea putere nucleară nu poate opri un război de gherilă" și să sfîrșească arătînd că... „intervenția directă a Statelor Unite ne-ar costa de cîteva ori mai mult decît întregul nostru program de asistență externă și ne-ar putea costa la fel de bine importante pierderi de vieți omenești din rîndul americanilor". Acestea erau opiniile luate în calcul de Kennedy pe 11 octombrie 1963, cînd a aprobat NSAM #263 și acestea au rămas opiniile sale pînă în ziua în care a murit. Nu există nici un indiciu al vreunui plan al președintelui care să justifice suita de schimbări politice care a început o dată cu prima redactare a NSAM #273 din 21 noiembrie 1963, pe care, după o revizuire semnificativă, Johnson l-a semnat cinci zile mai tîrziu.

Trebuie menționat faptul că președintele Kennedy nu a inclus nici o formulare de genul „șeful executivului se așteaptă ca toți funcționarii superiori din guvern să ia măsuri energice spre a asigura că ei și subordonații lor nu se vor abate deloc de la a menține și apăra unitatea conducerii Statelor Unite atît în stat, cît și pe cîmpul de luptă". Vă veți fi amintit aceste cuvinte din nota NSAM #273, redactată pe 21 noiembrie 1963. Kennedy plănuise să țină discursul prezentat mai sus la Dallas pe 22 noiembrie 1963.

Acest mesaj, destinat a fi transmis la Trade Mart, Dallas, de Kennedy, se intenționa să constituie subiectul unei deosebit de importante suite de conferințe ce avea să urmeze. Apărînd, așa cum s-a întîmplat, la puțină vreme după emiterea NSAM #263 pe 11 octombrie, are o semnificație suplimentară, privită retrospectiv. Kennedy anunțase deja că o mie de cadre americane vor reveni din Indochina pînă la Crăciun și că personalul american, în

totalitatea lui, va fi retras din Vietnam pînă la sfîrșitul anului 1965. Această temă și enormele tensiuni pe care le evoca erau predominante în mintea sa în acea zi memorabilă, la Dallas. Dacă ar fi trăit și ar fi fost reales în 1964, aceasta ar fi fost direcția pe care și-ar fi angajat țara și administrația.

Kennedy a tras multe învățăminte din experiențele indochineze de la începutul implicării armatei și a OSS în 1945, luna septembrie. Văzuse că milioanele de dolari alocate francezilor ca ajutor militar n-avuseseră eficiența necesară pentru a preveni umilitoarea înfrîngere cu Vietminh-ul.

Știa că în timpul administrației Eisenhower se întîmplase ca trei avioane de luptă americane, echipate cu armament tactic nuclear, să fie desfășurate la o bază aeriană din Thailanda, situată chiar pe malul thailandez al fluviului de la granița cu Laosul, pentru o virtuală utilizare împotriva forțelor nord-vietnameze observate că mărșăluiau spre partea estică a Laosului. Mai știa că aceste aparate fuseseră rechemate, dat fiind că mințile mai puțin înfierbîntate își impuseseră punctul de vedere, convingîndu-l pe Eisenhower că folosirea unor asemenea arme fantastice contra forțelor de gherilă nu ar putea schimba cursul acelei insurecții și ar fi foarte posibil să atragă după sine represaliile superputerilor și o conflagrație mondială.

Kennedy a învățat multe din propria sa experiență din octombrie '62, cînd zborurile de recunoaștere au arătat posibilitatea ca sovieticii să fi început amplasarea de rachete nucleare strategice, cu rază mică de acțiune, în Cuba. În momentul acela era confruntat cu dificila dilemă de a desfășura sau nu marea forță militară convențională care fusese grabnic concentrată în Florida, în scopul invadării Cubei, dîndu-și seama în același timp că, în cazul în care ar fi ordonat o astfel de acțiune, sovieticii, care aveau baze în Cuba, ar fi putut recurge la lansarea acelor rachete asupra unor ținte din Statele Unite.

Situația respectivă a generat o problemă nemaiîntîlnită. De fapt, nu fuseseră observate sau fotografiate chiar rachete, în Cuba, în ciuda faptului că anumite „lăzi“ acoperite cu prelată ar fi fost posibil să fie rachete și că anumite lucrări de amplasament observate ar fi putut să fie

efectuate pentru instalarea rachetelor; acest lucru a condus la probabilitatea că acolo se află rachete nucleare. Dar, indiferent de existența sau inexistența acestora, dacă americanii ar fi atacat dezlănțuiți Cuba, atacul în sine ar fi putut determina un schimb de lansări de focoase nucleare între cele două superputeri. JFK a ales calea cea mai înțeleaptă — să nu atace Cuba.

Prin 1963, Kennedy a înțeles că războiul mascat purtat în Indochina sub conducerea CIA va duce la o problemă la fel de dificilă. În vara aceluiași an, el și cei mai apropiați colaboratori ai săi au ajuns la concluzia că viitorul Vietnamului de Sud trebuie lăsat în seama sud-vietnamezilor. S-a hotărît să vietnamizeze acel conflict, cu sprijinul financiar și material al Statelor Unite, și să retragă cît mai repede cu putință grosul trupelor americane din Vietnam..

În asta a constat baza NSAM #263 din 11 octombrie 1963 și, luînd acea decizie determinantă, Kennedy știa foarte bine că avea să se ducă în fața poporului american pentru a-i cîștiga înțelegerea și aprobarea. Știa la fel de bine că, în același timp, va avea de înfruntat o opoziție înverșunată din partea atotputernicului complex militar-industrial, în privința căruia fusese avertizat în 1960 de Eisenhower, imediat după victoria la limită în alegeri în fața lui Nixon. Știa că decizia sa va fi violent criticată de cele mai lăuntrice elemente dominante din ierarhia OSS/CIA, care forțau evenimentele din Indochina de la sfîrșitul Celui de-al Doilea Război Mondial.

Îl îndemnaseră pe Ho Și Min să creeze un Vietnam independent și îi furnizaseră, lui și căpeteniei sale militare, colonelul Vo Nguyen Giap, un stoc imens de arme, așa încît să poată captura rămășițele armatei japoneze. Totodată, acest armament, obținut din surse militare americane de pe Okinawa, asigura bazele propriei lor suveranități naționale. În acest context, structura de putere CIA/OSS, întărită cu aliații săi din toată lumea, s-a aflat în linia întîi a coordonării Războiului Rece încă din acel moment.

CIA știa foarte bine că noua politică de vietnamizare promovată de Kennedy nu era altceva decît primul pas în îndeplinirea angajamentului acestuia de a sfărîma Agenția într-o mie de cioburi și de a-i limita rolul la activități pur

informative, o profesiune pe care aceasta nu o practicase cu seriozitate.

Cu aceste sarcini majore în minte, Kennedy inițiase o serie de vizite în toată țara, timp în care avea să țină mai multe conferințe importante, toate alcătuite în așa fel, încît să-i sublinieze noua direcție și să pregătească bazele realegerii sale din anul 1964. Acesta era motivul care-l făcuse să înceapă discursul de la Trade Mart cu: „Doresc să discut astăzi cu dumneavoastră situația puterii și securității noastre, deoarece această problemă reclamă cele mai responsabile calități de conducere și cele mai strălucite produse ale instruirii."

În timp ce iniția această direcție de acțiune chibzuit plănuită, puternica sa opoziție înțelegea pe deplin că tînărul și popularul președinte ar fi capabil să-i convingă pe americani că are dreptate și să fie reales pentru un nou mandat de patru ani. Inamicii lui Kennedy nu puteau permite așa ceva. Modul de acțiune li s-a impus limpede: Kennedy trebuia să moară!

O dată luată această hotărîre, totul a decurs după principiul dominoului. A fost contactat un intermediar versat care a aranjat uciderea președintelui de către „mecanici" experimentați pe străzile Dallasului — aproape pe treptele biroului șerifului. „Mecanicii" sînt membrii unui detașament de specialiști greu de contactat, definit de Lyndon Johnson ca „o blestemată de organizație criminală", pregătit și întreținut de CIA pentru a fi folosit la ordinul guvernului american. Sistemul lor de anonimat deplin îi conduce la locul acțiunii în poziții sigure și le asigură o evacuare rapidă garantată. De vreme ce „mecanicii" se află cu siguranță de partea elitei puterii, ei n-au fost niciodată și nici nu vor fi identificați și puși sub acuzare.

Această activitate pregătitoare se ocupă de un alt amănunt esențial. Un asasinat, mai ales cînd ținta este șeful statului, poate fi făcut mai puțin dificil și mai sigur, dacă obișnuitele forțe de securitate ale președintelui și practicile lor standard sînt înlăturate și anulate. Aplicarea acestei idei a fost deosebit de eficientă în Dallas. Cîteva exemple servesc la reliefarea acestei faze a proiectului:

1. Președintele s-a aflat într-o mașină deschisă, neblindată.
2. Ruta aleasă a fost de-a lungul unor străzi aglomerate, cu multe clădiri înalte de o parte și de alta.

3. Ferestrele acestor clădiri n-au fost închise, sigilate și puse sub supraveghere.

4. Gurile de canalizare de pe parcurs n-au fost închise cu sudură.

5. Ruta a fost deosebit de riscantă, cu viraje strînse, necesitînd viteze reduse, încălcîndu-se normele de protecție.

Lista este lungă și de rău augur. O asemenea lipsă de protecție este aproape o garanție pentru succesul asasinării în orice stat. Este greu, dacă nu chiar mai greu, să convingi unitățile antrenate și gata de acțiune să nu fie acolo decît să le lași să-și facă treaba; totuși, cineva din interiorul complotului a fost capabil să dea ordine oficiale stricte care au anulat toate aceste norme curente de protecție prezidențială pe 22 noiembrie 1963.

În același moment în care au fost contactați criminalii, a fost declanșat un alt element al conspirației, cel mai mare și cel mai important. Chiar înainte de producerea crimei, experții în „mistificare" (profesia lor face parte din lumea aceea secretă cunoscută ca „intoxicare" sau „planuri speciale") creaseră deja un scenariu complet cu un atentator „țap ispășitor" și cu o întreagă echipă de oameni din umbră, ca cei cuprinși în cadrul proiectului anticastrist Mangoose, ce pot fi dați în vileag și identificați, așa după cum o poveste înfățișează o legendă fictivă națională, ca aceea ce se numește *Raportul Comisiei Warren* și alte relatări contrafăcute de-a lungul anilor. Probabil cel mai puternic factor al acestei piese de mistificare din cadrul operațiunii este influența pe care o dețin conjurații de a interzice investigațiile și căutările normale ale mass-mediei.

Există numai o modalitate prin care toate acestea să poată fi înfăptuite atît înainte, cît și după elaborata lovitură de stat. Prin intermediul unui control desăvîrșit exercitat din cele mai înalte eșaloane ale structurii de putere statală a acestei țări și a lumii. Cînd există un plan de asasinare, minuțios și desăvîrșit, care este menit și pus în funcțiune să acopere, cel puțin, toate acțiunile formulate mai sus, devine evident că a existat o conspirație. În cele mai multe cazuri, cabala nu este preocupată de această descoperire, deoarece, o dată cu moartea liderului, mem-

brii săi vor fi preluat poziția la care rîvneau și nici unul dintre ei sau din anturajul lor nu va fi prins, identificat și pus sub urmărire penală.

După ce JFK a fost împușcat, o forță de poliție neobișnuit de mare și de agenți FBI au descins în cinematograful Texas din Dallas, de pe West Jefferson Street numărul 231, la ora paisprezece și au arestat un tînăr necunoscut care era așezat în partea din spate a sălii urmărind pelicula *War is Hell*.[1] La ora nouăsprezece, în aceeași zi, Lee Harvey Oswald a fost acuzat oficial de uciderea polițistului J. D. Tippit din Dallas. Cînd am auzit teribila veste, în Noua Zeelandă era sîmbătă, ora paisprezece și cinci minute.

Nu după mai mult de patru ore, la douăzeci și trei și douăzeci și șase de minute, căpitanul de la omucideri Will Fritz l-a acuzat oficial pe Oswald de „uciderea președintelui" și pînă la primele ore ale dimineții de 23 noiembrie 1963, sîmbătă, acel judecător de pace numit David Johnson i-a comunicat lui Oswald că fusese acuzat oficial de uciderea președintelui și că avea să fie reținut fără termen.

Acestea au fost faptele pe care aveau nevoie să le știe reporterii din Dallas și pentru care trebuia să aștepte, înainte de a se repezi la propriile lor dosare și a începe laborioasa muncă de alcătuire a propriilor relatări „Lee Harvey Oswald", dacă au existat cu adevărat date în dosar pe care să se sprijine.

Înainte de a fi revenit în celula sa în seara aceea, Oswald a fost vizitat de mai mult de o sută de ziariști din toată țara, de la publicațiile internaționale și de la posturile de radio și televiziune. „N-am știut că eram suspectat. N-am știut nici măcar că președintele a fost ucis pînă cînd nu mi-au spus ziariștii pe hol." Aceste cuvinte s-ar putea să fi exprimat adevărul adevărat. Ca să le pătrundem înțelesul real, cum i-a venit poliției, inițial, ideea că Oswald era omul pe care îl căutau? Era posibil ca poliția din Dallas să se fi dus într-o sală de tribunal, admițînd că ar fi existat un proces, și să fi explicat într-un mod rezonabil cum au ajuns la concluzia că un anumit bărbat de douăzeci și patru de ani era suspectul, cînd ei înșiși n-aveau nici un indiciu?

1 *Războiul e un iad* (n. trad.).

Oswald a fost acuzat oficial la ora douăzeci și trei și douăzeci și șase de minute, ora Dallasului, pe 22 noiembrie 1963; în acel moment, în Noua Zeelandă era ora optsprezece și douăzeci și șase de minute, 23 noiembrie, sîmbătă. La ora aceea, neozeelandezii știau de cîteva ore bune ceea ce poliția texană n-avea să știe decît mai tîrziu, că Lee Harvey Oswald fusese desemnat ca ucigașul președintelui Kennedy. Neozeelandezii au citit știrile prefabricate ce fuseseră difuzate de aparatul de intoxicare.

Acest fapt demonstrează cu limpezime cum a fost pregătit scenariul morții lui Kennedy cu mult înainte de evenimentul efectiv și sugerează cu hotărîre că Oswald a fost ales să fie „asasinul" președintelui chiar înainte ca poliția din Dallas să anunțe știrea în mod oficial și în pofida probelor contrarii. Nu poate fi nici un dubiu în privința faptului că aceeași cabală care a aranjat să fie ucis președintele John F. Kennedy a aranjat și a regizat toate celelalte întîmplări șocante din ziua aceea. Au fost capabili să coordoneze răspîndirea știrilor în aceeași zi și să controleze mistificarea — inclusiv Raportul Comisiei Warren — de atunci încoace.

Existența acelei părți a conspirației și a perpetuei mistificări devine orbitoare, dacă revenim asupra rapoartelor oficiale. Se poate înțelege cu mai multă ușurință de ce a acceptat comisia publicarea a douăzeci și șase de volume ca să strecoare în ele bruma de informații pe care le-a descoperit. Alte fațete ale operei complotiștilor n-a fost atît de ușor de perceput. Dar concluziile care există cu adevărat certifică supozițiile că trebuie să fi existat importante rațiuni care au determinat moartea lui Kennedy.

Acesta își afirmase poziția față de Vietnam pe 11 octombrie 1963. Cu noul lider sud-vietnamez, în persoana generalului Dong Van Minh, instalat în 4 noiembrie 1963, proiectul de vietnamizare a războiului — care includea acordul de a-i furniza generalului fondurile necesare și materialul de război — părea să se îndrepte pe calea cea bună.

Apoi o mînă de relatări sugerau o schimbare a situației din Vietnam. Cu un salt iute și neexplicat, Documentele Pentagonului trec de la ceea ce fusese o viziune

mai degrabă optimistă a evoluțiilor din Vietnam la următoarele:

> Aceste subiecte (situația militară și programul Cătunul Strategic) au dominat discuțiile purtate la conferința de la Honolulu din 22 noiembrie, cînd Lodge și echipa din țară s-au întîlnit cu Rusk, McNamara, Taylor, Bell și Bundy. Însă întîlnirea s-a încheiat neconcludent. După ce Lodge, cîteva zile mai tîrziu, a conferit cu președintele la Washington, Casa Albă a încercat să pună cap la cap unele concluzii și să ofere o oarecare direcționare a continuei și acum mai profundei noastre implicări în Vietnam.

Paragraful de mai sus, extras direct din Documentele Pentagonului alcătuite de Ministerul Apărării, este cu adevărat surprinzător dacă e privit în lumina în care s-a petrecut în realitate. Mai înainte de orice, nu pare să concorde cu ceea ce punea Kennedy la cale; să considerăm numai cuvintele din discursul ce trebuia ținut la Trade Mart, pe 22 noiembrie, în Dallas. Haideți să analizăm această piesă de propagandă din Documentele Pentagonului cu mai mare atenție.

Kennedy, consilierii săi militari și administrația sa au conchis că în Vietnam lucrurile mergeau din ce în ce mai bine și că Statele Unite ar putea să predea activitatea contrasubversivă vietnamezilor și să iasă din Indochina. Kennedy nu și-a schimbat opinia față de Vietnam și nici n-a avut de gînd s-o facă vreodată.

Cine a convocat strania conferință de la Honolulu a cabinetului Kennedy? Cine a pus pe ordinea de zi a discuțiilor „deteriorarea situației militare și a programului Cătunul Strategic"? Și nu doar atît, dar care împrejurare neobișnuită a determinat decizia ca membrii guvernului sau, cel puțin, majoritatea lor, să fie nevoiți să călătorească la Tokio pentru alte întruniri — pe ce teme? Rețineți că pînă și miniștrii agriculturii și comerțului au participat la excursia la Tokio, via Honolulu.

Toate aceste evenimente ciudate, care sînt trecute într-un rezumat oficial al Ministerului Apărării referitor la istoria războiului din Vietnam, luați aminte cu atenție la acest

citat: „După ce Lodge, cîteva zile mai tîrziu, a conferit cu președintele la Washington..."

Ce mod ciudat, pentru grupul operativ, de a face tranziția, cinci ani mai tîrziu, de la administrația Kennedy la perioada Johnson. Lodge a părăsit Honolulu pe 22 noiembrie, în aceeași zi în care a fost ucis Kennedy. Un înscris din Documentele Pentagonului arăta: „22 noiembrie 1963, Lodge conferă cu președintele. Zburînd la Washington în ziua următoare conferinței, Lodge îl întîlnește pe președinte și continuă, probabil, genul de raport prezentat la Honolulu."

În toate relatările referitoare la această perioadă, ce apar în voluminosul material al Documentelor Pentagonului... nu există aproape nimic despre asasinarea președintelui Kennedy. De exemplu, se afirma, pur și simplu, că Lodge a zburat la Washington să-l întîlnească pe șeful statului. Nici măcar nu se arată că în funcție se afla Kennedy în momentul în care Lodge părăsea Saigonul și că atunci cînd a ajuns la Washington, acesta murise, și în locul său se instalase Johnson, iar Kennedy era mort.

„Studiul implicării Statelor Unite în Vietnam de la Cel de-al Doilea Război Mondial pînă în prezent" (respectiv Documentele Pentagonului) a fost inițiat în 1967, pe 17 iunie, de ministrul apărării, Robert McNamara. Este de neconceput ca McNamara, Leslie M. Gelb (directorul Grupului Operativ de Studiu) și toți ceilalți care au fost implicați să fi intenționat să șteargă acel eveniment nefericit din paginile istoriei; dar, pe de altă parte, este greu de explicat ceea ce au redactat ei. Alături de restul acoperirii, considerînd și opera Comisiei Warren, lucrarea Documentelor Pentagonului nu îi furnizează cititorului mai nimic despre unul dintre cele mai cruciale evenimente ale perioadei respective, dacă nu chiar a secolului — uciderea președintelui Kennedy. Este numai o omisiune nescuzabilă sau face parte din superplanificarea intoxicării?

În cel mai rău caz, aceasta înseamnă că studenții și istoricii care vor pătrunde în descrierea celor trei decenii nu vor găsi nimic despre moartea președintelui Kennedy, mare parte a acestei perioade fiind cuprinsă în studiul amănunțit al echipei McNamara/Gelb. Întrucît tragicul eveniment se estompează tot mai mult o dată cu trecerea

timpului, ar putea fi uitat definitiv, mulțumită acestui gen de omisiune, intenționată sau nu. Nu este dificil să percepem aceste artificii ca pe o formă de propagandă negativă.

S-ar putea ca totul să facă parte dintr-un singur scenariu. La numai cîteva zile de la moartea lui Kennedy, cei mai mulți dintre acei membri ai cabinetului care participaseră la conferința de la Honolulu împreună cu ambsadorul Lodge s-au întîlnit cu președintele Johnson la Casa Albă. În timpul întrunirii au dezbătut agenda conferinței de la Honolulu, care a adus un deserviciu planului lui Kennedy — dar punea temelia schimbării de poziție care a urmat imediat după moartea acestuia.

Ca urmare a acelei întîlniri, ținută pe 26 noiembrie, Johnson a emis NSAM #273. În cea mai mare parte, acesta se potrivea cu ordinul omonim al lui Kennedy, însă reliefa totodată eforturile reînnoite de intensificare a activității contrasubversive din Delta Mekong. S-ar putea spune că acest ordin a însemnat „vîrful pantofului vîrît între ușă și toc", căci, vai, restricțiile formulate în NSAM #273 au fost, în cel mai bun caz, de scurtă durată.

Merită să spunem aici un cuvînt în sprijinul sublinierii semnificației militare a NSAM #273 emis de președintele Johnson, unde se afirmă că „ar fi de dorit să convingem conducerea sud-vietnameză să-și concentreze eforturile asupra situației critice din Delta Mekong". Locul se află în extremitatea sudică a Vietnamului de Sud. Este cea mai îndepărtată zonă față de Hanoi și de „inamic", de nord-vietnamezi. Totuși, atunci, ca și mai înainte, aceasta a fost scena celei mai ample activități „insurgente" și „acțiune a vietcongilor" din Vietnam.

Asta, ca și cum am spune că poporul canadian ar fi dușmanul Statelor Unite și ar provoca o activitate rebelă violentă în țara noastră, iar aceste izbucniri ar fi predominante în Florida. Întrucît cunoaștem geografia locală, ne vom da imediat seama că în toată povestea e ceva care scîrțîie.

De ce aveau loc cele mai violente izbucniri de revoltă în Vietnam, aproape întotdeauna în zona Deltei Mekong? Deoarece în regiunea deltei fuseseră amplasați cei mai mulți dintre cei un milion și mai bine de tonkinezi, care fuseseră transportați cu vapoarele marinei militare a Statelor Unite și cu aeronavele companiei CAT (Transpor-

turi Aeriene Civile) a CIA, portul Saigon din Delta Mekong fiind singurul disponibil la vremea respectivă. (Cam Ranh Bay era un port artificial, dragat și dat în folosință, cu multe cheltuieli, mulți ani mai tîrziu.).

Această mișcare a refugiaților a avut, așa cum am văzut, un impact major asupra celei mai sudice regiuni a Vietnamului de Sud. Tonkinezii, lipsiți de adăpost, lăsați de izbeliște pe un pămînt străin, au pătruns în așezările băștinașilor și au provocat mari tulburări — pe care guvernul Diem și consilierii săi americani le numeau „rebeliuni". În realitate, refugiații nordici erau, pur și simplu, lihniți de foame, lipsiți de pămînt și de adăpost — toate acestea fiind condiții pe care guvernul Diem nu era pregătit să le amelioreze. În consecință, au izbucnit tîlhăriile și încăierările.

Acesta era cadrul de lucru a ceea ce s-a numit „starea de război" din Vietnam. S-ar putea să nu fie totul, dar este cu siguranță un aspect fundamental. Cînd cei ce lucrau la redactarea NSAM #273 l-au informat pe președintele Johnson că trebuia intensificată campania de contrainsurgență în Delta Mekong, el știa foarte bine ce voiau aceștia să spună. Acolo era problema, unde fusese întotdeauna — de la abandonarea în zonă a celor un milion și ceva de tonkinezi.

În același timp, de la Casa Albă s-au comandat planuri pentru operațiuni clandestine îndeplinite de armata guvernamentală, sub conducerea militarilor americani, care să fie îndreptate împotriva nord-vietnamezilor, ceea ce reprezenta un nou mod de abordare a unui război ce fusese purtat din 1945 sub coordonarea OSS și a CIA.

De cîtăva vreme, diferiți conducători din Pentagon și unii colaboratori ai lui Kennedy, de la Casa Albă, recomandaseră minarea golfului Haiphong, principalul port al Hanoiului. Alții sugeraseră să fie puse în practică atacuri „hit and run"[1] secrete, cu un scenariu de acoperire care să asigure SUA o dezmințire plauzibilă a responsabilității ce-i revine, în cazul descoperirii atacului sau capturării vreunui participant în timpul misiunii. Se părea că este momentul potrivit să se revină asupra acestor propuneri, iar Johnson a fost de acord să le acorde atenție, asi-

1 Atacă și fugi — atacuri fulger de sorginte paramilitară (n. trad.).

gurîndu-se mai întîi că aveau aprobarea comandantului suprem al trupelor din Pacific (CINCPAC) și a Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore.

Planificarea acțiunilor secrete împotriva nord-vietnamezilor a început în mai 1963, cînd Comitetul Întrunit al Șefilor de State Majore a ordonat CINCPAC-ului să pregătească operațiuni care să fie dirijate de sud-vietnamezi. În tot cursul verii, diverși experți în „Operațiuni Speciale" au venit cu tot felul de liste de „ce trebuie făcut". Walt Rostow, șeful Grupului de Planificare Politică din Ministerul de Externe, trudise la această idee încă din aprilie 1961, cînd ținuse un discurs la Centrul Forțelor Speciale de la Fort Bragg. Planul, alcătuit de CINCPAC și cunoscut sub numele de OPLAN 34A, a fost aprobat de Comitetul Întrunit al Șefilor de State Majore pe 9 septembrie 1963.

Lucrul acesta a fost pus și pe agenda conferinței de la Honolulu din 20 noiembrie și a fost dezbătut cu președintele Johnson pe 26 noiembrie, care n-a întîrziat să fie de acord cu tot ceea ce ar fi însemnat presiuni directe asupra nord-vietnamezilor. Pe 21 decembrie 1963, președintele a ordonat crearea unei comisii interministeriale care să studieze în continuare OPLAN 34A și l-a numit în fruntea acestei comisii pe general-maiorul Victor H. Krulak. Generalul Krulak fusese unul dintre cei angajați activ în planificările respective și nu i-a trebuit prea multă vreme să vină cu o propunere.

Pe 2 ianuarie 1964, și-a supus planul spre analiză, plan care avea să fie aplicat în trei faze, fiecare dintre ele ridicînd nivelul de presiune exercitată asupra Vietnamului de Nord. Faza I, preconizată pentru perioada februarie-martie 1964, prevedea zboruri de spionaj cu aparate U-2, misiuni COMINT (comunicații informative secrete), misiuni de război psihologic și împrăștieri de manifeste, război propagandistic și transmisiuni radio, precum și „douăzeci de acțiuni nimicitoare menite să provoace distrugeri, pierderi economice și tulburări generale" împotriva Vietnamului de Nord.

În vreme ce această planificare se derula în taină, la Saigon se petreceau schimbări de personal la cel mai înalt nivel. Ambasadorul Lodge sosise aici la sfîrșitul lunii august, în 1963, în momentul culminant al discuțiilor des-

pre „lovitura de stat“ îndreptată împotriva lui Diem. La începutul lunii decembrie a aceluiași an, CIA a numit în fruntea secției din Saigon un nou șef, un vechi profesionist, Peer de Silva, în locul lui John Richardson, care se afla în Vietnam, în acest post, din iarna 1961-62. Această rotație de cadre era deosebit de semnificativă, întrucît în ianuarie 1964 Agenția deținea încă pe deplin „controlul operațional“ asupra tuturor forțelor militare ale SUA din Indochina. La vremea aceea, atît șeful secției CIA, cît și comandantul suprem al trupelor americane, generalul Paul Harkins, se găseau sub comanda directă a ambasadorului.

Pe atunci, șeful CIA era John McCone, care fusese numit în funcție de președintele Kennedy după ce Allen Dulles și adjunctul său, generalul Charles P. Cabell, au fost înlăturați în urma dezastruoasei operațiuni de la Bay of Pigs. Cu alte cuvinte, McCone nu era omul lui Johnson și se temea de acesta.

Lucrul acesta s-a văzut destul de clar în cuvintele lui McCone, cînd l-a luat pe de Silva sub aripa lui protectoare pentru a-l prezenta președintelui la Casa Albă, după cum relatează însuși de Silva[1]:

> „Pentru numele lui Dumnezeu, adu-ți aminte ce s-a petrecut aici în ultimul timp — președintele Kennedy a fost asasinat, Johnson e nou la Casa Albă, iar problema Vietnamului se înrăutățește de la o zi la alta. Lodge e din ce în ce mai încăpățînat, iar Johnson nu mai vrea necazuri acolo, de genul neînțelegerilor dintre Lodge și John Richardson[2]; să iei în calcul tot ce ți-am spus cînd vom merge mîine la Casa Albă.“

În acest citat succint, avem încă un indiciu al faptului că ideea lui Kennedy, potrivit căreia „lucrurile merg bine în Vietnam“, era subminată aproape zilnic de schimbarea de direcție insuflată de cei ce preluaseră puterea după

1 Din excelenta sa lucrare *Sub Rosa: The CIA and the Uses of Intelligence* (New York; Times Books, 1978). Cartea este o sursă bună pentru informația „din interiorul clanului“ despre anumite aspecte ale intervenției în Vietnam și despre rolul jucat de diverșii participanți.
2 Șeful precedent al filialei CIA din Saigon.

moartea lui JFK. Iată-l pe McCone, la fel de răspunzător pentru evenimentele din Vietnam ca și McNamara, afirmînd, la începutul ultimei luni a anului 1963, că „Problema Vietnamului se înrăutățește de la o zi la alta".

Pentru a reliefa semnificația înlocuirii șefului secției CIA, în aceeași zi în care John McCone sosea la Saigon ca să asiste la prezentarea lui de Silva în fața ambasadorului Lodge, McNamara, însoțit de un grup numeros, ateriza cam la aceeași oră pe aeroportul din Saigon, venind cu un avion cu reacție prezidențial de la o întrunire din Paris. Așa că primul raport militar complet, prezentat de Peer de Silva la Saigon, a fost ținut la numai cîteva minute de la sosirea lui, într-o atmosferă dominată de ministrul apărării și nu de directorul McCone.

O dată cu desfășurarea acestor evenimente meticulos orchestrate, se poate observa cu ușurință că planul de „retragere totală din Vietnam" al lui Kennedy era în curs de a fi complet inversat. În timpul aceleiași luni, decembrie 1963, Detașamentele Neregulate de Apărare Civilă (CIDG) din Vietnam, au fost transferate de sub controlul CIA sub cel al Forțelor Speciale ale armatei americane, Beretele Verzi. Aceasta a fost prima mișcare a aisbergului armatei americane în acțiunile de luptă din Asia de Sud-Est, sub controlul operațional al propriilor săi comandanți militari.

La vremea cînd sosea de Silva, Statele Unite achiziționaseră o flotă de ambarcațiuni rapide de dimensiuni reduse, destinate operațiunilor OPLAN 34A contra nord-vietnamezilor.

John Kennedy fusese comandant de vedetă torpiloare în sud-estul Pacificului în timpul Celui de-al Doilea Război Mondial. Într-o acțiune menită să obțină aprobarea președintelui pe premize sentimentale, CIA, în colaborare cu marina militară americană, a aranjat procurarea unei flote de ambarcațiuni rapide de la un fabricant norvegian. Șalupele fuseseră construite să semene, cît mai mult se putea în anii '60, cu faimoasele vedete torpiloare din anii '40.

Aceste vedete de patrulare au fost împărțite în două categorii. Cele mai rapide, totodată și mai asemănătoare cu cele din timpul războiului, au fost botezate „Swift", iar cele puțin mai lente, dar mai bine înarmate, au primit

numele „Nasty". Ambele categorii au participat la operațiuni „hit and run".

Ca suplimentare a acestei capacități de luptă, în cadrul tacticii OPLAN 34A, CIA s-a folosit de un straniu avion de transport numit C-123.

C-123 era un model îmbunătățit al originalului C-122, aparat ce fusese construit de Chase Aircraft Company. Succesul primului model a determinat o fuzionare între firmele Chase și Fairchild și a dus la producerea tipului C-123, unele aparate de acest tip fiind modificate ulterior spre a servi la împrăștierea Agentului Orange deasupra unui întins teritoriu vietnamez.

Utilizarea aparatelor C-123 dezvăluie o altă caracteristică a operațiunilor clandestine. Aeronavele aparțineau unităților de „Air Commando" ale aviației americane, în cadrul cărora și-au făcut ucenicia în activitățile secrete mulți dintre aceiași oameni care, mai tîrziu, au fost implicați în trocul cu Iranul, „arme pentru ostatici", și în acțiunile secrete din America Centrală. Întrucît asemenea oameni, ca generalul Richard Secord, printre alții, erau familiarizați cu venerabilul C-123 din perioada aceea, l-au ales pentru a-l utiliza și în aceste operațiuni mai recente.

În culise, vedetele de patrulare și aparatele de zbor C-123, au fost folosite la finele lui 1963 și în 1964. Vedetele debarcau detașamentele de invazie pentru misiuni de sabotaj, iar aparatele C-123 efectuau survolări clandestine ale spațiului aerian nord-vietnamez, ca să parașuteze echipe de agenți.

Un rînd din altfel precautele Documente ale Pentagonului ne lasă să întrezărim mai mult decît se intenționează de fapt: „Operațiunile secrete (ca cele conturate în OPLAN 34A) au fost îndeplinite de sud-vietnamezi sau personal angajat, cu sprijinul pregătirii și materialului logistic asigurat de americani." Această afirmație arată un pic mai mult despre modul în care sînt organizate acțiunile secrete.

Cadre americane ca cele din Forțele Speciale erau folosite să antreneze și să echipeze grupuri de diversioniști care să fie parașutate sau debarcate „pe țărm". Se credea că aceste echipe sînt formate de cele mai multe ori din combatanți sud-vietnamezi. Însă, după cum dezvăluie Documentele Pentagonului, grupele includeau „personal angajat" — și, de aceea, se alcătuiau planuri deosebite

pentru a-i recupera și a-i scoate în siguranță de pe teritoriul inamic.

„Personalul angajat", ca și categoria de lucrători clandestini, există și astăzi. Ei sînt apatrizi superantrenați și echipați pentru operațiuni speciale. Sînt de departe mult prea valoroși ca să fie folosiți în misiuni minore și trebuie ținuți la dispoziție, pentru astfel de însărcinări, în toată lumea. Ei și familiile lor sînt reținuți în zone sigure, speciale, iar însușirile lor sînt solicitate în cazul acțiunilor de cea mai mare însemnătate. Însăși faptul că asemenea oameni de înaltă specializare au fost implicați în activitățile OPLAN 34A, demonstrează importanța cu care erau creditate acestea de cele mai înalte oficialități, acțiuni considerate mecanismul cu pîrghii esențial pentru escaladarea treptată, dar sigură, a operațiunilor militare din Indochina de după moartea președintelui Kennedy, în timpul primelor și mult mai lejerelor zile ale epocii Johnson.

Activitățile secrete îndreptate contra nord-vietnamezilor erau numite, potrivit expresiei consilierului prezidențial Walt Rostow, activitățîi „tit for tat"[1], dar cu o deosebire: de obicei, într-un meci „tit for tat", una dintre părți o lovește pe cealaltă care, la rîndul său, lovește în replică. În contextul folosit de Rostow, prima tabără, SUA ori Vietnamul de Sud, ar lovi cu acoperire. Apoi, cînd cealaltă tabără atacă în replică, americanii ar anunța că au fost atacați primii și că sînt îndreptățiți să răspundă cu aceeași monedă. O astfel de acțiune s-a petrecut în golful Tonkin și a avut drept urmare adoptarea faimoasei „Rezoluții golful Tonkin", care îi permitea președintelui „să atace în replică" și să folosească trupele americane împotriva nord-vietnamezilor. Toate acestea au făcut parte dintr-o inteligentă succesiune de evenimente care fusese planificată încă din mai 1963 și implementată ulterior, după moartea lui Kennedy.

Pe 30 iulie 1964, vedetele de patrulare „sud-vietnameze" au efectuat un atac nocturn, constînd și dintr-un raid ale comandourilor amfibii pe insulele Hon Me și Hon Nieu, situate chiar în largul coastelor nord-vietnameze, mai sus de paralela 19, latitudine nordică. Nord-vietnamezii au reacționat trimițîndu-și rapidele șalupe KOMAR

1 Ochi pentru ochi, dinte pentru dinte (n. trad.).

după atacatori. Vedetele tip „Swift" au scăpat; dar șalupele KOMAR au interceptat în apropiere nava militară americană *Maddox*. Cei de pe *Maddox* au pretins că ambarcațiunile KOMAR au lansat torpile împotriva lor și că „a fost recuperat un fragment de proiectil de pe suprastructura distrugătorului".

În noaptea de 3 august 1964, au fost executate mai multe atacuri de commando pe coasta nord-vietnameză și a fost lovită instalația radar de la Vinh Sohn. Avînd în vedere însemnătatea acțiunii, ea a fost îndeplinită cu siguranță de mercenarii CIA. După atac, s-a reclamat interceptarea unui mesaj radio, arătîndu-se că „forțelor navale nord-vietnameze li s-a ordonat să atace navele de patrulare", care erau *Maddox* și *Turner Joy*. Incidentul acesta a declanșat acțiunea ce a condus la votarea Rezoluției golful Tonkin în august 1964. Planurile alcătuite în mai, cu un an înainte, și alte activități adiacente, pregătiseră terenul pentru acest eveniment încă de pe 22 noiembrie 1963 și de la rafalele din Dallas, iar fazele pregătitoare începuseră să se deruleze cel mai tîrziu în martie 1964.

În luna aceea, cunoscutul tandem McNamara — Taylor a plecat într-o nouă călătorie în Vietnamul de Sud, pentru „documentare". Au revenit în țară pe 16 martie și au prezentat președintelui și NSC concluziile raportului întocmit de ei. Ca urmare a acestui raport, președintele a aprobat și a semnat NSAM #288, emis pe 17 martie 1964. Pînă în acest moment, planul lui Kennedy privitor la Vietnam fusese, desigur, modificat considerabil. În raportul lor, McNamara și Taylor spuneau că: „Situația din Vietnam este cu mult mai gravă decît s-a crezut în momentul adoptării NSAM #273", pe 26 noiembrie 1963, ca să nu mai vorbim de NSAM #263, semnat de Kennedy pe 11 octombrie 1963.

Ordinul cu numărul 288 glăsuia: „Dorim un Vietnam de Sud independent și necomunist... În cazul în care nu putem atinge acest obiectiv, întreaga Asie de Sud-Est va cădea probabil sub dominația comunistă... Astfel, doar în termeni de politică externă, interesele sînt imense."

Mare diferență între ordinul lui Johnson și planurile lui Kennedy de la sfîrșitul lui 1963. Acum erau asigurate toate condițiile preliminare pentru escaladarea militară a conflictului din Indochina. Activitatea s-a intensificat o

dată cu creșterea violenței atacurilor OPLAN 34A și cu replica șalupelor KOMAR împotriva acțiunilor vedetelor rapide de patrulare și ale trupelor de mercenari.

La mijlocul lui 1964, Lodge a demisionat, ca să se pregătească pentru alegerile din toamnă, candidînd pentru postul de președinte, fiind înlocuit de nimeni altul decît de fostul președinte al Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore, Maxwell Taylor. Echipa lui Taylor a fost lărgită prin prezența unui veteran din vechea gardă de la externe, U. Alexis Johnson, și a lui William Sullivan, care a fost numit funcționar superior în cadrul misiunii diplomatice.

Cam în aceeași perioadă, generalul Paul Harkins părăsea comandamentul de la Saigon și era înlocuit de adjunctul său, generalul William C. Westmoreland. În cuvintele bine alese ale lui Peer de Silva: „Deci acești trei (McNamara, Taylor, Westmoreland), ca sfînta treime, aveau să se alinieze perfect în a domina politica guvernului american și strategia din Vietnam în luarea deciziilor determinante din anii 1964-1965, un aliniament de forță care, după părerea mea, s-a dovedit extrem de nefericit. Personalități curajoase, puternice și hotărîte, în 1964 cei trei intrau într-un război nedrept."

Ar fi greu de ilustrat preliminariile acelei perioade cruciale mai bine decît a făcut-o Peer de Silva, șeful secției CIA din Saigon:

> Înainte de a părăsi Washingtonul, Westmoreland și-a primit însărcinările de la Taylor, pe atunci președintele Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore:
>
> „Westy, ajungi acolo și te pui pe treabă. Preiei comanda militară și organizezi ARVN (Armata sud-vietnameză), apoi te lupți așa cum trebuie, în modul în care am făcut-o în Franța. E un război major și-l vom trata ca atare. Trebuie să năvălim asupra vietcongilor cu o putere de foc și cu un bombardament susținut, suficiente ca să-i facem să priceapă că sînt terminați; numai atunci se vor da bătuți."

De Silva a adaugat: „Fusese, așadar, stabilit principiul de luptă în marele război, ampla acțiune din Vietnam.

Această doctrină și deciziile născute ulterior din ea au dus implacabil spre aprilie 1975 și spre pierderea războiului."

Lucrul cel mai important pe care trebuie să-l înțelegem din cuvintele lui de Silva este că generalul Taylor i-a dat aceste ordine lui Westmoreland la numai o lună de la moartea lui Kennedy, în decembrie 1963, la mai puțin de o lună de la semnarea de către Johnson a, mai degrabă, tentativei de document NSAM #273, și cu mai mult de șapte luni înainte ca președintele să ceară Congresului autorizarea de a folosi trupele americane în războiul din Asia de Sud-Est.

Ce știa generalul Maxwell Taylor în decembrie 1963, de l-a determinat să facă o asemenea afirmație? La vremea aceea, Statele Unite aveau 15.914 cadre militare în Vietnamul de Sud, dintre care mai puțin de 2000 erau „consilieri militari". Ceilalți făceau parte din echipele de întreținere a elicopterelor, din serviciile de aprovizionare și altele similare. Vedea, într-adevăr, Taylor luptele din Vietnam ca fiind identice cu cele din Franța, purtate de trupele Aliaților, în 1944, în Europa sub comanda lui Eisenhower? Punea generalul Taylor efectiv pe picior de egalitate vietcongii înveșmîntați în pijamale negre cu disciplinatele trupe ale Germaniei naziste? Ce fel de ordine îi dădea el lui Westmoreland? În ce se aștepta să se transforme starea conflictuală din Indochina? Mai important, ordinele lui Taylor pentru Westmoreland veneau într-o vreme în care nici un soldat american din Vietnam nu acționa sub comanda și controlul operațional al vreunui ofițer de armată din trupele militare ale Americii. Cum de a putut să prevadă un „război mare"? Acestea sînt întrebări ce merg în urma șuvoiului de evenimente care au dus la moartea președintelui John F. Kennedy și la escaladarea ulterioară a intervenției militare americane în Indochina. Nu se poate pune în discuție faptul că existau din aceia care doreau ca luptele să se intensifice și să se transforme în războiul pe care generalul Taylor, ca președinte al Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore, i-l descria lui Westmoreland în decembrie 1963,

ca fiind „mare". În definitiv[1], se străduiseră atît de mult să se asigure că așa va fi.

În monumentala sa lucrare, *Law and the Indo-China War,*[2] John Norton Moore, profesor de drept și coordonatorul programului de licență de la Facultatea de Drept din cadrul Universității Virginia, discută cîteva dintre variabilele calității deciziilor de ordine publică minimă ale comunității generale, raportate la conflictul din Asia de Sud-Est și la război, în general.

„...rata accelerată a creșterii populației, împreună cu multiplicarea grupurilor teritoriale, precum și a celor funcționale" e considerată de Moore a fi prima dintre multele cauze de interdependență care stabilesc interesele comune în orice interacțiune globală.

Orice studiu al conflictelor armate petrecute în cursul acestui secol demonstrează că, pentru indiferent ce motiv sau scuză declarată va fi fost purtat un război, una dintre cele mai feroce consecințe a fost uciderea în masă a milioane de necombatanți, așa cum s-a întîmplat și în Vietnam, Laos și Cambodgia între 1945 și 1980. O altă concluzie inevitabilă ar fi că, pe lîngă aceste crime în masă, au existat cazuri de strămutare forțată și de reamplasare a milioane de băștinași, dezrădăcinați din tradiționalele lor teritorii și comunități strămoșești în alte locuri, îndeobște inospitaliere. Astfel de migrații conduc inevitabil la distrugerea străvechilor moduri de viață și a valorilor sociale adiacente de neînlocuit.

Rezultatul acestor acțiuni — desfășurate de-a lungul acestui secol atît de „comuniști", cît și de „Vest" — a fost adesea devastarea unor străvechi teritorii, nicicînd atinse de război sau, cel puțin, nu de războiul modern, cu multitudinea de mijloace de distrugere ale sale.

---

1 La vremea cînd generalul Taylor a transmis aceste instrucțiuni generalului Westmoreland, eu făceam parte din Statul Major avînd funcția de șef al OSO din SACSA. Am participat la ședințele prezidate de generalul Taylor și cunoșteam foarte bine inteligența și experiența sa. Remarcile sale adresate generalului Westmoreland nu pot fi tratate superficial. Pentru activitatea pe care am depus-o în Statul Major Unificat, am fost răsplătit de generalul Taylor cu una dintre primele Medalii de Merit pe care le-a emis vreodată Comitetul Întrunit al Șefilor de State Majore.

2 *Legea și războiul din Indochina* (n. trad.).

Teribilul masacru din 1968, căruia i-au căzut victime peste trei sute de copii și femei, petrecut la Song My (My Lai) în Vietnam, nu e nimic mai mult decît un modest exemplu care arată genul de război ce a năpădit astfel de comunități rurale. Ca rezultat al sindromului „mere gook"[1], predominant în Vietnam, inamicul a fost deseori „oricine fuge", „toți, bărbat sau femeie", „oricine, de orice vîrstă," „oricine, înarmat sau nu".

Generalul Edward Lansdale, care a fost omniprezent în primii ani ai implicării noastre în Indochina, își delecta camarazii din Pentagon cu povestioare despre „agenții inamici" care fuseseră luați în elicopere spre a fi duși la cartierul general la interogatoriu. Pe drum, „ca să le arătăm că nu ne jucăm", unul sau doi dintre prizonierii mai puțin cooperanți erau azvîrliți din elicopter, „ca să li se dea celorlalți o lecție". Crime ca acestea au avut o influență redusă asupra acelor luptători, așa cum confirmă incidentul de la My Lai și filmul *Plutonul*.

Aceste date de la începutul războiului vor fi cu mult depășite de recordul programului Phoenix al CIA, care a fost menit să distrugă și să elimine structurile sătești vietnameze, pe motiv că pe așezările rurale se sprijineau „vietcongii". William Colby, principalul artizan al programului, a declarat deschis în fața Congresului, cu o oarecare mîndrie, că au eliminat în jur de șaizeci de mii de „agenți vietcongi veritabili". Vietnamezii erau uciși fără să beneficieze de judecata vreunui tribunal sau de aplicarea legilor războiului în privința tratamentului prizonierilor. Erau „eliminați", pur și simplu.

Într-un război în care principalul obiectiv al forțelor angajate în conflict pare să fi fost „bilanțul pierderilor" nu trebuie neglijată semnificația majoră a factorilor fundamentali ce stabilesc un climat de legitimitate pentru crimă sau „neutralizare". De fapt, aceste doctrine de bază servesc la promovarea genocidului. De pildă, există mulți oameni pe acest pămînt care sînt încredințați nu numai că este „firesc", ci și esențial să fie redus numărul populației umane, iar asta să se facă prin orice mijloace. Convingerea aceasta, care descinde din opera renumitului economist al Companiei Britanice a Indiilor de Est, de la sfîrșitul secolu-

1 Orice asiatic (n. trad.).

lui al nouăsprezecelea, Thomas Malthus, e împărtășită de anumite elemente ale societății noastre globale. Malthusianismul este un factor stimulator mult mai profund decît contradicțiile ideologice cunoscute de toată lumea.

La „rîndul lor", sovieticii au desfășurat aceste acțiuni de genocid la fel de bine ca și „vesticii". Drept mărturie stau măcelărirea milioanelor de necombatanți afgani și strămutarea a nu mai puțin de șase milioane din locurile lor strămoșești peste trecătorile înalte, înspre Pakistan.

Biroul pentru Populație al Ministerului de Externe american a declarat:

> La baza activității noastre există o temă unică. Trebuie să reducem rata de creștere a populației. Guvernele vor rezolva această problemă fie conform metodelor subtile și curate propuse de noi, fie vor ajunge, altfel, la tevatura pe care o avem în El Salvador, în Iran sau în Beirut. Avînd în vedere resursele și neajunsurile de mediu cu care ne confruntăm, precum și necesitățile strategice pe care le avem, sîntem îndreptățiți să spunem că țara noastră trebuie să-și reducă numărul locuitorilor, altfel vom întîmpina neplăceri. Conducerea salvadoriană a clacat în aplicarea programelor noastre de reducere a populației. Acum, din această cauză, se confruntă cu un război civil. Vor urma anarhia și foametea. Există încă prea mulți salvadorieni.

Condițiile de mai sus se contopesc într-o necesitate a războiului — orice fel de război, în orice loc. Acesta este conceptul originar și scuza general invocată pentru întreaga suită de conflicte armate care s-au derulat din 1945 încoace. Datorită doctrinei malthusiene, susținătoare a cerinței controlului asupra creșterii populației, uciderea, prin război, a nenumărate milioane de necombatanți este justificată „legitim", un adevăr întrupat destul de recent, care va sta și la originea conflictelor ce vor izbucni cu siguranță, nu peste mult timp, în suprapopulatele continente Africa și America Latină.

Desigur, liderii națiunilor doresc să își justifice acțiunile și să le confere un aspect de legitimitate. Nevoia unui

astfel de reazem a simțit-o și președintele Johnson în încercarea de escaladare a îndelungatei acțiuni belicoase din Indochina de la stadiul subteran la o confruntare militară totală.

Cu afirmația că asupra distrugătoarelor americane s-a deschis focul răsunîndu-i în urechi, Johnson a venit în fața Congresului pe 5 august 1964, să ceară o Rezoluție pentru Asia de Sud-Est, destul de extinsă ca să „sprijinim națiunile semnatare ale SEATO". Congresul a răspuns prompt și pozitiv.

Conform Constituției, „președintele va fi comandantul suprem al armatei și al marinei Statelor Unite". Însă ca un președinte să facă uz de forțele armate în lipsa unei declarații de război are nevoie de autorizarea Congresului.

Ca replică la cererea lui Johnson, Congresul a adoptat Rezoluția pentru Asia de Sud-Est, arătînd:

> (Secțiunea 1) Congresul aprobă și susține propunerea președintelui, în calitate de comandant suprem, de a lua toate măsurile necesare în vederea respingerii oricărui atac armat îndreptat contra forțelor militare americane și a prevenirii unor agresiuni viitoare...
>
> (Secțiunea 2)... în acest sens, Statele Unite sînt pregătite, după cum hotărăște președintele, să ia toate măsurile necesare, inclusiv implicarea forțelor armate, pentru a răspunde afirmativ oricărei cereri de sprijin în scopul apărării libertății, venite din partea statelor membre sau semnatare ale Tratatului Colectiv de Apărare din Asia de Sud-Est.

Rezoluția a fost adoptată în august 1964, la nouăsprezece ani de la data în care SUA s-a implicat activ în treburile Indochinei. Perioada pregătitoare și evoluția în sine fuseseră îndelungate. Uneori părea că lucrurile ajung într-un punct mort, iar alteori vîrful unui ghețar-acțiune acoperită dezvăluia un alt pas de-a lungul drumului.

După votarea Rezoluției golfului Tonkin s-au desfășurat mai multe atacuri aeriene împotriva Vietnamului de Nord, așa-numitele „Flaming Dart"[1]. Pe 22 februarie 1964, generalul Westmoreland a recomandat ca trupele

---

1 Săgeata de foc (n. trad.).

americane să fie debarcate pe țărmul estic al Vietnamului, la Da Nang. După îndelungi controverse aprinse, s-a hotărît că prima debarcare o vor face pușcașii marini, și au fost alese două batalioane din trupele de desant ale infanteriei marine, care au debarcat la Da Nang în 8 martie 1965.

Era pentru prima oară, după douăzeci de ani, cînd forțele armate americane pătrundeau în zonele de luptă sub comanda propriilor ofițeri. Pentru prima dată, rolul de comandă operativă deținut în Vietnam de CIA era împărțit cu cadrele militare. În ciuda acestei evoluții, „Războiul din Vietnam“ continua să fie o creație ciudată și fără precedent, și o exemplificare elocventă a rolului principal jucat de CIA drept catalizator al Războiului Rece.

Conform artei războiului, așa cum a fost definită de Carl von Clausewitz, cînd diplomația și toate celelalte eșuează, intervine armata. Cu toată existența de un veac și jumătate a acestei doctrine, coordonarea războiului din Vietnam a încălcat toate regulile.

De exemplu, ambasadorul de la Saigon era oficialul cel mai de seamă, cea mai înaltă autoritate, iar reprezentanții armatei și ai CIA se aflau la ordinele sale. Acesta era un mod inedit de a duce un război, adică, un ambasador superior tuturor și mai mare în grad decît generalul aflat la comandă. Și anomaliile nu se opresc aici.

Spre sfîrșitul anilor '60, depunînd mărturie în fața Comisiei de Relații Externe a Senatului, senatorul Stuart Symington a arătat că ambasadorul american de la Vientiane, Laos, avea autoritatea de a ordona cînd și unde să se execute bombardamente, ceea ce l-a determinat pe senator să declare că, în principiu, ambasadorul era „proconsul militar“. Prin urmare, vom spune că ambasadorului din Saigon i s-au acordat puteri de „proconsul militar“ vreme de peste un deceniu.

În vreme de război, orice considerent al conducerii trebuie să ducă inevitabil la chestiunea obiectivului. De ce s-au implicat Statele Unite într-o acțiune militară în îndepărtata Asie de Sud-Est?

În lucrarea sa, *Law and the Indo-China War,* profesorul Moore ridică această problemă, afirmînd: „...principalul obiectiv al SUA în războiul din Indochina a fost să spri-

jine Vietnamul și Laosul (și, mai tîrziu, Cambodgia) în lupta lor de rezistență împotriva intervenției armate a nord-vietnamezilor."

Formularea profesorului Moore este la fel de reală ca oricare alta care ar încerca să prezinte obiectivul nostru acolo; dar omite să stabilească obiectivul militar. Într-o încercare hotărîtă de a atinge acel obiectiv, președintele Johnson, după legiferarea Rezoluției golfului Tonkin, a desfășurat în Vietnam o forță de luptă americană de cinci sute cincizeci de mii de militari, a ridicat prezența aviației militare la un nivel fantastic, privită ca potențial de bombardament, (au fost aruncate mai multe bombe decît pe parcursul Celui de-al Doilea Război Mondial) și a făcut din Flota a șaptea a marinei cea mai puternică forță navală. În pofida acestor măsuri, ca s-o spunem pe șleau, Statele Unite au pierdut războiul; nu și-au atins obiectivul.

În practica efectivă, obiectivul tactic al războiului a fost „bilanțul pierderilor". În Asia, acesta nu este un indicator de succes, și generalul Giap a știut să tragă din plin foloasele acestei situații. Adoptînd tactica gherilei, a disipat cît de mult a putut focarele de luptă, pe toată suprafața terestră a Indochinei, făcînd neputincioasă teribila forță militară americană, dispersată cum era, pe întinse regiuni.

Unul dintre cele mai edificatoare exemple ale acestei stări de fapt a fost lupta de la Anloa Valley. „Pacificarea" defileului făcea parte din cadrul operațiunilor Masher și White Wing, în care a au fost antrenați în jur de douăsprezece mii de soldați din Divizia întîi de blindate, americană, detașamente aeropurtate vietnameze și pușcași sud-correni. Ei au reușit să cucerească defileul și au raportat la Saigon că victoria reprezintă un progres în cîștigarea de partea noastră a populației controlate de vietcongi.

Anunțînd oficial „izbînda", autoritățile de la Saigon aveau să spună doar că operațiunea Anloa a fost încununată de succes, întrucît a dus la lichidarea unui mare număr de „vietcongi". În realitate, Anloa Valley a fost cucerită, pierdută, recucerită și tot așa de cel puțin opt ori — numai pentru „a ucide cît mai mulți vietcongi". Nu așa se cîștigă un război.

Amintiți-vă vorbele generalului Taylor către Westmoreland: „... te lupți așa cum trebuie, în modul în care am făcut-o în Franța." Generalul George S. Patton, eroul marșului Armatei a treia prin Franța, luptîndu-se cu experimentata armată germană, s-ar fi răsucit în mormînt dacă ar fi auzit instrucțiunile date pentru un astfel de război de gherilă.

Reconsiderarea unui război, pe baza obiectivelor strategice ale învingătorilor și învinșilor, nu are mare însemnătate. Ceea ce contează este rezultatul: ce s-a realizat cîștigînd acel război?

Înainte de Cel de-al Doilea Război Mondial, Stalin a șters Ucraina de pe fața pămîntului și și-a nimicit milioane de oameni din rîndurile propriului său popor. În timpul războiului, Stalin și-a desfășurat armatele, urmărite cu înverșunare de Hitler, departe de Moscova, pe teritoriul aceleiași „inimi a Mamei Rusia", Ucraina. Pînă la sfîrșitul războiului au fost uciși peste douăzeci de milioane de ruși, iar Ucraina cea vitală altădată a fost prefăcută în ruine[1].

Chiar dacă rușii au pretins că l-au învins pe Hitler, ar fi dificil de spus că poporul rus s-a ales cu vreun cîștig din acel război. Cu siguranță, nimicirea ucrainenilor și distrugerea teritoriului de baștină al acestora a reprezentat obiectivul strategic al cuiva, desăvîrșindu-se astfel opera lui Stalin și punînd capăt visului lui Hitler.

Atunci, cum poate cineva să evalueze rezultatele războiului de treizeci de ani din Vietnam? E limpede că Statele Unite nu și-au îndeplinit obiectivul lor limitat de a-i sprijini pe sud-vietnamezi să creeze o națiune liberă și democratică. Care este criteriul „rezultatului"? În această privință, milioane de indochinezi au fost uciși și înlăturați sub amenințarea ecuației malthusiene a densității populației globale. Contradicțiile n-au fost nicidecum ideologice, „comuniști contra anti-comuniști," nici planurile

1 În cursul verii anului 1944, mi s-a ordonat să zbor de la Cairo, via Teheran, pe deasupra Mării Caspice și apoi de-a dreptul peste sudul Rusiei în Ucraina, către o destinație aflată la vest, în apropiere de Poltava. Am văzut cu ochii mei distrugerile de nedescris provocate unor orașe ca Rostov și cum fusese pîrjolit pămîntul cîndva fertil al Ucrainei. Numai Tokio, lovit de bombe incendiare, avusese parte de un dezastru mai mare.

principiului dominoului și al „băilor de sînge“ (cu excepția cazului special al Cambodgiei), inițiate de Statele Unite o dată cu bombardamentele masive ale aparatelor B-29.

Astfel, ajungem să luăm în calcul o altă enormă realizare a războiului din Indochina. După cum menționa R. Buckminster Fuller: „Împreună, cele două tabere ideologice au cheltuit aproape șapte mii de miliarde de dolari în ultimii treizeci și trei de ani, pentru a ajunge la capacitatea de a distruge toată omenirea într-o singură oră.“

Procentul ce îi revine Americii din această sumă fabuloasă risipită în Războiul Rece a fost consumat sub conducerea CIA și nu mai puțin de două sute douăzeci de miliarde de dolari s-au scurs în războiul din Vietnam al Agenției. Aceasta a fost realizarea. Datorită succesului acestui tip bănos de război, nu ne este greu să fim siguri că o expediție asemănătoare și mult mai costisitoare se întrezărește undeva, nu prea departe, în viitor.

EPILOG

Strategia Înaltei Cabale

ASASINAREA președintelui John F. Kennedy a fost unul dintre evenimentele cu adevărat dezastruoase ale acestui secol. Uciderea în sine a unui președinte a fost destul de traumatizantă; dar cursul evenimentelor ce au urmat și au afectat bunăstarea Americii și a întregii lumi a fost tragic din mai multe puncte de vedere.

Crima respectivă a demonstrat că cea mai mare parte a evenimentelor majore de însemnătate mondială sînt abil plănuite și orchestrate de o coterie de elită de oameni extraordinar de puternici, care nu fac parte dintr-o națiune, dintr-o etnie sau dintr-un extins grup de afaceri important. Ei sînt o putere intrinsecă pentru care lucrează toți cei enumerați mai sus. De asemenea, elita puterii nu are o origine recentă. Rădăcinile sale se pierd în trecut.

Asasinarea lui Kennedy a fost folosită ca o exemplificare a metodologiei lor. Majoritatea oamenilor lucizi din acest stat și din lume sînt încredințați că el n-a fost ucis de un trăgător singuratic. În pofida acestei opinii, povestea de acoperire, creată și aruncată asupra noastră de purtătorii de cuvînt ai Înaltei Cabale, durează de trei decenii. A ieșit de pe buzele fiecărui președinte care a urmat, a reprezentanților de seamă ai presei și a purtătorilor lor de cuvînt. Aceștia sînt oameni cu experiență, inteligenți și bine informați asupra realităților. Luați aminte la presiunea necesară pentru a le cere tuturor, fără excepție, să citeze cuvintele acelei povești de acoperire, de-atîtea ori, vreme de treizeci de ani.

Aceasta este dovada pe care o avem în sprijinul probării deosebitei semnificații a asasinării lui Kennedy. Dar este numai un exemplu. Alte evoluții majore, precum amplificarea și escaladarea războiului din Vietnam, au fost manipulate într-o manieră similară. În încheierea acestei cărți vă voi furniza, pe scurt, o imagine a altor evenimente din perioada Războiului Rece, care s-au petrecut

pentru că așa era planificat să se întîmple de către elita puterii.

Sînt conștient că, făcînd acest lucru, aș putea fi atacat în același mod în care a fost Oliver Stone, chiar înainte ca *JFK*, filmul său, să fie prezentat în vreun cinematograf. Atacul constă în cuvinte ca *paranoia, conspirație*, asemănătoare cu acuzațiile verbale din vremea Inchiziției. Este absurd să învinuiești pe cineva de înclinație spre conspirație doar pentru că nu crede în versiunea potrivit căreia președintele a fost ucis de un asasin solitar. De acum a devenit foarte limpede că a existat un plan de a-l ucide pe Kennedy, prin aceasta urmărindu-se escaladarea războiului din Vietnam și decimarea majorității statelor subdezvoltate printr-un război economic secătuitor, dirijat de marea finanță. *Conspirație* e un termen prea slab pentru a defini realitatea. Este o planificare în cel mai înalt sau în cel mai abject grad, depinde de punctul de vedere al fiecăruia. Mai mult, „paranoia" nu este expresia cea mai fericită pentru a cataloga pe cineva care studiază economia și istoria și dezvăluie anumite realități. Dacă e să definim corect, asemenea descoperiri sînt rezultatul opusului „paranoiei". Aceastea fiind spuse, să aruncăm o privire asupra cîtorva cazuri recente ce dovedesc cum operează tactica de joc a Înaltei Cabale, expresia lui Winston Churchill pentru elita puterii.

Încă de la moartea președintelui ni s-a spus, de către cele mai înalte oficialități, că JFK a fost ucis de un singur om, care a tras trei focuri dintr-o armă de fabricație italiană, achiziționată în urma unei comenzi prin poștă. Foarte firesc, americanii, în majoritatea lor, au dorit să creadă, la început, verdictul guvernului lor, mai ales că era vorba de o problemă atît de delicată.

Mulți dintre cei mai onești cercetători, care nu au crezut că președintele a fost ucis de un singur om cu trei focuri de armă, și-au pierdut vremea aproape trei decenii inutil, cercetînd și analizînd povestea de acoperire și nu împrejurările reale. Acest subiect a fost tratat de peste șase sute de cărți. În ele puteți găsi miliarde de fleacuri obscure scoase la lumină de acești căutători neobosiți. Dar să nu divagăm. Nu acesta este drumul către răspunsul la întrebarea principală: „De ce a fost ucis Kennedy?" Nimeni nu va ști vreodată cine l-a ucis pe Kennedy. În

această privință, „mecanicii" nu au chipuri și au identități cameleonice care sînt îndemînatic acoperite de sistem.

Oricui îi este ușor să afle că președintele a fost ucis de rafale de gloanțe, conform relatărilor jurnaliștilor competenți aflați la fața locului, care l-au lovit de cel puțin două ori, l-au atins pe guvernatorul Connally cel puțin o dată, dar mai degrabă de două ori, iar un fragment de piatră, provocat de impactul unui glonț rătăcit, a rănit un om numit Tague, ce stătea pe bordura unei străzi aflate la distanță de un bloc față de poziția mașinii președintelui în momentul în care acesta a fost lovit. Din cele de mai sus rezultă că au existat mai mult decît cele „trei împușcături" pe care și-au fundamentat pledoaria cei din Comisia Warren. Mai mult de trei împușcături reprezintă tot ce e nevoie pentru a dovedi că descrierile crimei date de Serviciul Secret, de FBI și de Comisia Warren sînt eronate.

Ce poate convinge oamenii inteligenți și competenți că născocita poveste de acoperire publicată de guvernul american nu este nimic mai mult decît o mistificare? Dacă nu altceva, o relatare recent apărută în paginile *Journal of the American Medical Association*[1] ar trebui să atragă atenția publicului asupra seriozității cauzei care a stat la originea deciziei de a-l asasina pe Kennedy cu aproape treizeci de ani în urmă.[2]

Această asociație bogată și autorizată, una dintre cele mai influente din țară, a cerut purtătorilor lor de cuvînt să declare, o dată în plus, că un glonț a intrat în ceafa președintelui și a străpuns gîtul acestuia, ieșindu-i prin beregată, după care și-a continuat drumul provocîndu-i răni grave guvernatorului Connally. „Ce absurd", am putea spune; și așa este. Dar nu asta-i problema. Iată această organizație prestigioasă silită de o autoritate superioară, sub o oarecare formă de impunere, să joace un rol dezgustător în fața poporului american, repetînd o versiune nefondată.

Gîndiți-vă doar la caracterul neverosimil al unuia dintre „adevărurile lor". Purtătorii lor de cuvînt au spus, folosind o diagramă contrafăcută, că un glonț a intrat în

---

1 *Buletinul Asociației Medicale din America* (n. trad.).
2 În Statele Unite, cartea de față a apărut în 1991, după apariția pe ecrane a filmului *JFK* (n. trad.).

gîtul lui Kennedy, prin spate, și a ieșit prin beregată. Pe de altă parte, oricine se uită pe cămașa și pe haina purtate de Kennedy în momentul crimei poate observa că proiectilul care a pătruns în corp din spate a făcut un orificiu în haină și unul corespunzător în cămașă, cu mult dedesubtul gîtului. Un astfel de glonț ar fi trebuit să-și schimbe imediat traiectoria prin trupul lui Kennedy, pentru a avansa ascendent și a-i străpunge beregata, ieșind. Mai mult, acest glonț s-a considerat că a avut o traiectorie descendentă, fiind tras de la sase etaje deasupra limuzinei prezidențiale. Imposibil din punct de vedere fizic!

Versiunea fantezistă a întregii relatări a AMA, a mers dincolo de realitățile medicale. Întrucît unii autori au scris că la spitalul naval Bethesda s-a aflat un general în camera în care s-a făcut autopsia și că generalul a coordonat-o, s-a făcut să pară că doctorilor li s-a ordonat să nu facă o examinare adecvată. Desigur că medicii respectivi au negat o asemenea supoziție. Doctorii declară, în prezentarea oferită de AMA, că n-au existat generali în sala de autopsie, că n-au fost prezenți decît „consilierii militari ai președintelui", ceea ce înseamnă o altă răstălmăcire și încă una inutilă. Unul dintre consilierii militari ai președintelui era Godfrey McHugh. Îl cunoșteam pe Godfrey McHugh din anii cincizeci și știu că, în 1963, Godfrey McHugh era general de aviație. Consilierii militari ai lui Kennedy au fost la Bethesda, după cum spun și reprezentanții AMA. El, McHugh, era consilier militar al președintelui și era general. Era, de asemenea, prieten cu Jackie Kennedy și o cunoscuse pe aceasta chiar înainte ca ea să-l întîlnească pe Kennedy. McHugh a fost prezent la Bethesda, făcîndu-și datoria. Purtătorii de cuvînt ai AMA greșesc atunci cînd declară, printre altele, că „n-a fost nici un general în cameră".

Motivul pentru care menționez acum aceste lucruri este de a relifa că succesiunea evenimentelor din vremea noastră este îndelung plănuită de agenții elitei puterii. Episodul cu Asociația Medicală din America, întîmplat în primăvara lui 1992, este un exemplu clasic care dovedește că autoritatea din spatele complotului de asasinare a președintelui Kennedy dăinuiește încă.

Din punct de vedere cronologic, am adus această reconstituire a istoriei din 1943 pînă în 1971, cu o dizer-

tație asupra Documentelor Pentagonului și a rolului lor neobișnuit în revizuirea istoriei evenimentelor din trecut. Pentru cei aflați în miezul întîmplărilor sau pentru cei care au analizat cu atenție documentele, este limpede că masivul lor set, „treizeci și șapte de studii și cincisprezece colecții de acte în patruzeci și trei de volume", însoțite de comentariile lor editoriale foarte controversate, referitoare la acea perioadă a istoriei, nu reprezintă povestea completă și adevărată. Își poate închipui cineva că o analiză asupra istoriei „de la Cel de-al Doilea Război Mondial pînă în prezent (1969)", a putut fi scrisă fără măcar cîteva cuvinte relevante despre asasinarea lui Kennedy? De fapt, după cum probabil vă amintiți, despre aceeași zi în care a murit Kennedy, Documentele Pentagonului ignorau cu desăvîrșire moartea sa, arătînd, pur și simplu, că ambasadorul Lodge a zburat la Washington să-l întîlnească pe președinte. După care urmează fraza care spune că în ziua următoare ambasadorul s-a întîlnit cu președintele. Nu se spune nici un cuvînt despre faptul că președintele Kennedy a murit pe 22 noiembrie 1963 și că omul pe care Lodge l-a întîlnit pe 23 era Johnson. Este această istorie adevărată și credibilă?

Să facem acum legătura între asasinarea lui Kennedy și elita puterii cu alte evenimente notabile.

Era primăvara unui an memorabil, 1972. Pe 7 februarie, ministrul comerțului din cabinetul Nixon, Maurice Stans, deschidea o remarcabilă „Conferință de la Casa Albă despre perspectiva lumii industriale, o privire asupra afacerilor în anul 1990". Această întrunire de trei zile a o mie cinci sute de oameni de afaceri de frunte din Statele Unite, savanți și alții asemenea, s-a încheiat cu o declarație memorabilă și profetică a lui Roy L. Ash, președintele firmei Litton Industries și, întîmplător, unul dintre originalii „Whiz Kids" de la Harvard, camarad al lui Bob McNamara:

> ...capitalismul de stat poate constitui forma în care se vor face afacerile pe plan mondial, deoarece țările din vest se îndreaptă tot mai mult înspre o economie unificată și controlată, pentru o mai mare eficiență, iar tendința statelor comuniste spre sistemul liberului schimb devine tot mai accentuată. Problema

pusă (în timpul conferinței), asupra căreia s-au ridicat o mulțime de opinii divergente, a fost dacă „Estul și Vestul se vor întîlni undeva la mijloc, în jurul anului 1990".

Această prorocire, făcută în fața unei adunări atît de însemnate, era cu adevărat uluitoare, avînd în vedere că era rostită în 1972 și că Uniunea Sovietică a cedat, realmente, iar Războiul Rece a luat sfîrșit „în jurul anului 1990", în mare parte la fel cum se prevăzuse. Aceste idei au avut un impact major asupra noastră, a tuturor. Prognozele acestei conferințe s-au dovedit a fi un alt pas însemnat pe calea către o Nouă Ordine Mondială.

Asemenea idei nu aparțin numai cîtorva lideri sau numai cîtorva țări. Într-un discurs ținut în 1991, Giovanni Agnelli, patronul companiei italiene Fiat, amintea: „În 1946, Winston Churchill vorbea la Zürich despre necesitatea înființării unor State Unite ale Europei", cuvintele lui Churchill reprezentînd o altă profeție de mare perspectivă care s-a dovedit a fi deosebit de exactă. Agnelli a reactualizat-o ulterior cu o altă declarație ce confirma faptul că forța ideilor, vrînd, desigur, să spună ideile elitei puterii, este mai mare decît cea a armelor. „Prăbușirea Uniunii Sovietice este unul dintre puținele momente din istorie cînd o putere mondială a fost învinsă pe cîmpul de luptă al ideilor."

Agnelli numește aceasta „cîmpul de luptă al ideilor". Alții pot găsi dovada unei „conspirații", în vreme ce tot alții văd lucrurile așa cum sînt și vorbesc despre „planificare". Și unde există planificare, și avem destule probe în acest sens, trebuie să existe și „planificatori". Astfel, aceasta devine o definiție precisă a existenței și a activității elitei puterii. Evenimentele nu sînt rezultatul unei aruncări cu zarul. Sînt planificate.

Revenind la conferința de la Casa Albă din 1972, înainte de sfîrșitul lui februarie, ministrul Stans a demisionat ca să devină președintele comitetului de realegere a președintelui. Era în primăvara lui '72, anul în care „matrapazlîcurile" au devenit publice, o dată cu crearea CREEP-ului și cu zilele afacerii Watergate.

În același an, sub președintele Nixon, a fost înființată o organizație internațională de afaceri neobișnuită și

deosebit de eficientă, ca rezultat al intereselor de afaceri ale Conferinței de la Dartmouth, ale cărei întruniri erau programate cu regularitate de către Rockefelleri. A fost denumită US-TEC, Consiliul Economic și Comercial al USA-URSS. Sprijinit de administrația Nixon și de bancherul internațional David Rockefeller, Consiliul, care număra printre membrii săi pe majoritatea liderilor celor mai bogate cinci sute de companii americane, alături de omologii lor sovietici, și-a deschis birouri pentru activități curente la Moscova și la New York. Adunările membrilor au fost programate la fiecare șase luni, alternativ în fiecare dintre cele două sedii centrale. De obicei, aceste întîlniri erau completate de expoziții, tîrguri comerciale majore din fiecare țară. Organizația publică o revistă excelentă care nu este secretă. Dar nu poți intra în posesia unui exemplar dacă nu ești membru.

US-TEC a făcut mult ca să transforme în realitate previziunea lui Roy Ash de la conferința „O privire asupra afacerilor din 1990". În 1972, afacerile ținteau spre Imperiul Răului, cum avea să numească Uniunea Sovietică, un deceniu mai tîrziu, președintele Reagan.

Nu s-a făcut prea multă publicitate deschisă în jurul fiecărei organizații, a părții sovietice și a celei americane, în vreme ce ei lucrau cu rîvnă la crearea unei Noi Ordini Mondiale. Activitatea lor a inclus și promovarea complexului militar-industrial și a masivelor carteluri agrare internaționale, în căutarea lor avidă de noi afaceri, în noi domenii. În acest context, CIA este unul dintre activiștii și promotorii cei mai importanți ai acestor carteluri, mai ales de cînd cu mai recenta accentuare a ramurii spionajului economic.

Nu toate războaiele sînt purtate cu arme de foc. Războiul economic poate fi la fel de înverșunat și de ucigător.

În martie 1973, Casa Albă a organizat o întrunire a reprezentanților celor mai mari companii consumatoare de produse petroliere din țară: firme de transport rutier, linii aeriene, transporturi feroviare, servicii publice, precum și agenții guvernamentale, ca Agenția Serviciilor Guvernamentale și Ministerul Apărării. Întrunirea s-a desfășurat în birourile din Washington ale Asociației de

Transporturi a Apărării Naționale (NDTA). Eu am participat la adunare ca reprezentant al căilor ferate.

În momentul acela, după cîte îmi amintesc, la stațiile de alimentare benzina se vindea sub patruzeci de cenți galonul, iar transporturile feroviare cumpărau combustibil în virtutea unui contract pe termen lung, plătind în jur de unsprezece cenți un galon.

Purtătorul de cuvînt al Casei Albe ne-a informat că un studiu recent avertiza că utilizarea produselor petroliere este departe de o nouă descoperire și că rezervele mondiale de petrol s-ar putea epuiza într-un viitor nu foarte îndepărtat, poate chiar înainte de anul 2000. El a declarat că adunarea a fost convocată pentru a atenționa pe toți consumatorii majori că înainte de sfîrșitul anului va fi practic imposibilă încheierea unui contract pe termen lung pentru achiziționarea produselor petroliere și că prețurile vor crește cu un factor de doi sau trei. Eram așezat între reprezentanții liniilor aeriene și ai Administrației Serviciilor Publice. Era o liniște de se-auzea musca. Pe la sfîrșitul anului, previziunile referitoare la preț s-au dovedit a fi conservatoare.

Tot atunci, Comisia Federală de Coordonare a început supravegherea rezervelor de gaze naturale, deoarece „criza de gaze naturale a fost o sursă de surpriză, de șoc și de neîncredere pentru cei afectați, dar nu și pentru analiștii serioși ai evoluției pe termen lung a resurselor Statelor Unite".

Apoi, ca și cum ar fi fost anume programat, în 1973 a izbucnit războiul arabo-israelian. În scurt timp s-a anunțat că arabii au instituit un embargo asupra petrolului și că rezervele disponibile de benzină pentru automobile se vor reduce pe plan mondial. Curînd după aceea, toți eram parcați în cozi lungi ducînd către pompele de benzină și așteptam pentru mica rație disponibilă, indiferent de preț.

La începutul anului 1974, prestigiosul Centru de Studii Strategice și Internaționale din Washington, D.C. a invitat cîteva sute de oficiali din eșaloanele secundare ale tuturor structurilor guvernamentale, din birourile parlamentare și din filialele locale ale celor mai importante corporații la un nou seminar federal asupra energiei. Acestea erau întîlniri mai mult sau mai puțin lunare, unde

cei invitați puteau lua cunoștință de opiniile referitoare la domeniul energetic, în special la produsele petroliere, ale liderilor lumii.

Am fost din nou invitat ca reprezentant al căilor ferate și am fost plăcut surprins de înaltul calibru al subiectelor și al vorbitorilor, oameni ca Henry Kissinger și James Schlesinger, precum și de faptul că aceste sesiuni au continuat vreme de aproape patru ani. Este limpede că un obiectiv al acelor întruniri era să ne facă pe toți să mărșăluim în același ritm. Toți am început să credem că prețul repede-crescător al petrolului era pe deplin justificat, era inevitabilă adoptarea unui „preț mondial" și că „ultimul baril" se va topi, cu oarecare noroc, nu prea mult după anul 2000.

După cum știm acum, această criză energetică a fost în mare parte o înscenare menită și orchestrată în așa fel, încît să ridice prețul petrolului de la îndelung menținutul punct de plecare de circa un dolar și șaptezeci de cenți un baril pînă la un nivel de, uneori, patruzeci de dolari barilul. Cu excepția comerțului mondial cu droguri, nici o altă producție din domeniul războiului economic n-a fost vreodată atît de rentabilă... și continuă să fie.

Cu puțină imaginație, este ușor de descoperit că acest lucru nu este altceva decît o altă rezultantă a activității elitei Înaltei Cabale și că, în vreme ce proiectele energiei și narcoticelor acționează deosebit de profitabil, comerțul global cu alimente nu poate fi cu mult în urmă.

În vreme ce războiul convențional, pe cîmpul de luptă, își pierde valoarea în fața planificatorilor mondiali, războiul economic înaintează impetuos în lumina reflectoarelor.

William J. Casey a îndeplinit rolul de membru al Consiliului Consultativ de Informații Externe al președintelui, a fost subsecretar de stat și ulterior director al Agenției de Informații sub președintele Reagan. Pe 11 decembrie 1979, în timpul unui „Seminar de drept, informații și siguranță națională", sponsorizat de Asociația Avocaților Americani, Casey a spus:

> Cred că sîntem copleșiți și deținem o cantitate uriașă de informații economice. Sîntem însă deficitari la capitolul unei analize pertinente, la înțelegerea im-

plicațiilor pe termen lung, unde realitățile economice, care ne avertizează din paginile publicațiilor financiare în fiecare zi, ne antrenează și antrenează și problemele pe care le generează în viitor, oferindu-ne și soluțiile. Pentru mine este șocant faptul că ne lipsește cu desăvîrșire orice mecanism adevărat sau orice poziție în cadrul guvernului Statelor Unite care să evalueze în mod sistematic oportunitățile și avertismentele economice în perspectivă îndelungată sau orice responsabilitate stabilă pentru recomandare ori acționare a sistemului de pîrghii economice, atît din punct de vedere defensiv, cît și ofensiv, în scopuri de securitate strategică.

Vi se pare că cele de mai sus sună a arme grele și a război adevărat? În mai puțin de un an de la acest discurs, Bill Casey a ajuns director al CIA, iar spionajul economic a devenit cel mai important joc din tîrg pentru CIA și Agenția Națională de Securitate. Semnificațiile de la originea acestor evenimente ni se dezvăluie singure o dată ce ne deschidem calea prin labirintul Raportului Comisiei Warren și al confuziei permanente în ceea ce privește împrejurările morții lui Kennedy.

Această relație a CIA cu activitatea de declanșare a războiului și mai recent cu cea de amplificare a marilor afaceri, a introdus un alt cadru de derulare a evenimentelor, pe care această țară, deși nu atît de mult ca alte națiuni, le-a experimentat pe propria piele. Ca să simplificăm la maximum, în aceasta s-ar putea vedea abilitatea Agenției de a „reaprinde focul" ori de cîte ori e necesară o altă izbucnire pentru a ridica nivelul preocupării întregii națiuni, mai ales atunci cînd a fost pregătit un alt buget militar masiv spre a fi supus votului.

Spre sfîrșitul participării directe a Statelor Unite în conflictul din Indochina, a devenit limpede pentru planificatorii războiului din guvern că nu vor mai fi posibile în viitor tentativele de a susține un buget militar mereu crescînd pentru tipul de război practicat în Coreea și în Vietnam. O dată cu instalarea guvernului Reagan, cu a sa tendință, proafaceristă, spre un buget militar solid și în continuă creștere, trebuia să se facă ceva care să determine ridicarea nivelului furiei și al temerii populației față

de unica superputere disponibilă, Uniunea Sovietică. Aşa s-a creat o problemă şi cerinţa unei soluţii.

Există dovezi clare care indică faptul că predomină încă doctrina hegeliană potrivit căreia naţiunile necesită stări conflictuale. Dar puteţi fi siguri că însuşi scenariul conflictului trebuie să se schimbe. Avem aici nevoie de o privire asupra unui exemplu din perioada Reagan, care este folosit în mod repetat pentru a demonstra felul în care elita puterii şi făuritorii de război utilizează toate genurile de conspiraţii pentru a-şi atinge ambiţiosul ţel de a stabili cel mai înalt nivel al costisitoarei stări de pregătire militară, în cadrul oricărui fel de orînduire politică. Această metodă de strategie politică internaţională se numeşte „Terorism".

Pe 1 septembrie 1983, *New York Times* şi majoritatea celorlalte ziare din lume afişau titlul „Aeronavă de linie coreeană cu două sute şaizeci şi nouă de persoane la bord dispărută lîngă insula sovietică din Pacific". În acelaşi timp, respectivul articol de pe prima pagină a ziarului relata: „Oficialii din Ministerul Coreean de Externe citează Agenţia Centrală de Informaţii a Statelor Unite, potrivit căreia avionul a fost forţat să aterizeze pe insula Sahalin." Şi articolul continuă: „Se crede că toţi cei două sute patruzeci de pasageri şi cei douăzeci şi nouă de membri ai echipajului sînt în siguranţă."

Reportajul arată că, pe baza aceluiaşi mesaj al CIA, care a fost trimis în Coreea şi în Japonia, un reprezentant al guvernului american a telefonat familiei deputatului de Georgia, Larry P. McDonald, pasager în aeronava respectivă, în seara zilei de 31 august 1983, tîrziu. Scopul apelului telefonic era să-i informeze că avionul, pasagerii şi echipajul se aflau în siguranţă la sol pe insula Sahalin. Desigur, acest lucru nu era adevărat. Mesajul CIA fusese dat în alte scopuri, printre care unul era să-i determine pe japonezi să recheme la bază flota de salvare aero-navală.

Este greu de crezut că oficialii de la Ministerul de Externe ar fi dat acel telefon umanitar, dacă nu ar fi fost siguri că mesajul Agenţiei era adevărat. De ce a trimis CIA un asemenea mesaj?

Cursa n-a aterizat niciodată pe insula Sahalin, pasagerii şi echipajul n-au fost găsiţi niciodată, iar aeronava a dispărut.

Numărul respectiv din *New York Times* a fost tipărit seara tîrziu, pe 31 august 1983, și în momentul acela era corect. Dar a urmat o serie de evenimente uluitoare.

La 10 dimineața, pe 1 septembrie 1983, la Washington, secretarul de stat George Schultz a apărut pe postul național de televiziune ca să anunțe că sovieticii au doborît cu bună știință aeronava coreeană. Avionul și pasagerii dispăruseră. Neîntîrziat, din Washington s-a răspîndit gogorița Imperiului Răului. Războiul Rece ajunsese la apogeu. În cîteva zile, cel mai mare buget militar adoptat vreodată a trecut val-vîrtej prin Congres și a fost semnat în grabă de președintele Reagan. Așa a început cea mai costisitoare perioadă de zece ani pe timp de pace din istoria civilizației.

Deci, de ce a fost reprodus în *New York Times* acel atît de oportun mesaj al CIA? În cursul serii de 31 august, tot ce se știa la *Times* era că mesajul Agenției fusese transmis, ce conținea el, și că presa din toată lumea îl luase la cunoștință. Același număr al *Times*-ului relata și că avionul s-a aflat pe ecranele radar japoneze cu șase minute înainte de a dispărea. Traiectoria înregistrată pe acel radar sigur conducea la o poziționare a impactului la sud-est de Hokkaido, departe de Sahalin. Japonezii trimiseseră douăsprezece nave din flota de salvare înspre acea poziție. În vreme ce se aflau pe mare, la Seul și la Tokio a sosit mesajul CIA, precum și la Ministerul de Externe al Statelor Unite. După cum era de așteptat, de îndată ce s-a primit mesajul, japonezii au rechemat ambarcațiunile de salvare la bază, iar șansa de a localiza epava, de a salva supraviețuitorii și de a i se confirma identitatea, s-a pierdut.

Cu această diversiune esențială bine îndeplinită, guvernul putea să anunțe orice scenariu dorea privitor la dispariția avionului de linie coreen și să iasă basma curată. Nimeni n-avea să fie în stare să localizeze epava în adîncurile gropii Kurile din Oceanul Pacific.

Așa stăteau lucrurile în prima săptămînă din septembrie 1983. În miezul acestei agitații internaționale descoperim mîna hotărîtă a imperturbabilei Înalte Cabale. Cea

mai mare expoziție comercială fusese programată de US-TEC să se desfășoare la Moscova între 17 și 25 octombrie 1983, adică la o lună de la misterioasa dispariție a avionului de linie coreean; totuși, reprezentanțele celor mai mari o sută nouă corporații americane au mers la Moscova, în bîrlogul Imperiului Răului, să-și facă treaba ca de obicei în cadrul expoziției comerciale „Agribusiness USA".

Privind retrospectiv la această expoziție, la zilele Imperiului Răului și la existența acestei deosebit de importante organizații US-TEC, descoperim mai multe elemente ale structurii elitei puterii decît cele pe care le-am descris. Mai mult, această perioadă confirmă că ceea ce a spus Roy Ash la conferința din 1972 despre faptul că „Estul și Vestul se vor întîlni undeva la mijloc în jurul anului 1990" n-a fost o profeție, ci un plan riguros.

Planuri ca acestea sînt comparabile cu activitatea întreținută de Allen Dulles, ca șef al OSS de la Geneva în timpul Celui de-al Doilea Război Mondial, cu anumiți germani și cu acțiunile întreprinse de TV Soong în aceeași perioadă, în China. Acestea sînt exemple ale modului în care eșaloanele superioare respective se află deasupra războiului fie el rece sau convențional, întrucît își continuă propriile jocuri la un nivel mult mai ridicat, acționînd de ambele părți simultan.

Un articol apărut într-un număr al publicației US-TEC din 1977 poartă semnătura lui David Rockefeller, președintele băncii Chase Manhattan. El a fost unul dintre cei mai importanți bancheri internaționali din lume, ca șef al uneia dintre cele mai însemnate bănci ale sale. Articolul său făcea referire la o „relație neîntreruptă cu instituțiile bancare rusești care se menține de mai bine de cincizeci ani".

Reflectați la perioada ultimilor cincizeci de ani scurși pînă la apariția respectivului articol, retrospectiv din 1977 pînă în 1927, și amintiți-vă toate enormele probleme ideologice, militare, economice și politice care au existat între Est și Vest în tot acest timp. Totuși, Rockefeller și Chase Manhattan se mîndresc cu faptul că ei s-au aflat la

Moscova în acest timp, făcînd afaceri în centrul vîrtejului. Am menționat anterior declarația însărcinatului american de la Saigon. În sensul că „în cazul falimentului (țării), cu care ne confruntăm acum, bancherii au dreptul să organizeze o preluare".

Acesta e un mod de a privi lumea specific bancherului internațional. El se aștepta, foarte firesc, ca bancherii să pună la cale politica a ceea ce se întîmpla în Vietnam, iar ei tocmai asta au făcut. Tot ce am prezentat pînă acum se află în relație de interdependență. În vreme ce președintele Americii predica lumii despre Imperiul Răului, bunii săi prieteni, oamenii noștri de afaceri cei mai însemnați, își făceau bagajele pentru o altă întrunire de afaceri în Moscova, ca de obicei. Rockefeller amintise tuturor că el și interesele sale bancare fuseseră prezente acolo încă din 1927 și apoi, ca o mică paranteză, arătase în același articol cum „a șaptea sesiune a Conferinței Dartmouth de la Hanovra din 1972 a dus la ideea formării unui Consiliu Comercial și Economic unit, la nivel înalt".

Cred că, o dată cu aceste exemple, am oferit o privire concludentă asupra conspirației de asasinare a președintelui Kennedy și a atmosferei în care se desfășoară asemenea uneltiri. Vă puteți imagina cu ușurință un club al oamenilor de afaceri din Washington, New York, Londra, Frankfurt, Tokio sau Toronto. Un grup de tipi însemnați s-au adunat după dejun la un al treilea martini. Unul dintre ei zice că un director al companiei sale a sunat dimineață să spună că refuzul lui Kennedy de a acorda contractul TFX firmei Boeing a afectat întreprinderea sa, un subcontractor important, deosebit de grav. Cuvintele acestea l-au incitat pe un alt personaj din grup, care a zis că Roz Gilpatric, colaboratorul „blestematului de McNamara", le-a declarat bancherilor că lucrurile se vor schimba. Nu se mai puteau bizui pe practicile care le îmbogățiseră sălașurile atît de multă vreme.

Un altul a luat o mică înghițitură din martiniul său și a spus: „Am primit un telefon de la unul dintre bancherii noștri din City azi dimineață devreme. Voia să știe cum ne descurcăm și dacă e adevărat că Kennedy va retrage toate

trupele americane din Vietnam. Pentru numele lui Dumnezeu, nu putem permite așa ceva. Tocmai i-am vîndut lui McNamara cîmpul acela electronic de luptă, care pentru noi o să valoreze în jur de un miliard și jumătate. Ajungem la sapă de lemn."

Un companion mai vîrstnic, care obișnuia să-i viziteze pe cei din clanul Dulles la reședința lor de vară de la Henderson Bay, s-a aplecat spre centrul grupului și a spus aproape în șoaptă că oamenii lui tocmai au terminat un studiu despre numărul virtual de elicoptere necesare pentru un război de zece ani în Vietnam. Totalul era de ordinul miilor, iar costul ajungea la miliarde de dolari. Apoi a privit în jur la vechii lui camarazi și a mîrîit: „Ticălosul ăla blestemat de Kennedy a lucrat toată vara cu unii din Mafia Irlandeză[1] a Bătrînului Jack[2] și cu generalii lui favoriți, și plănuiesc orice modalitate de a ne scoate din Vietnam. Asta nu se poate întîmpla. Trebuie să dispară. În momentul acesta e sigur că va fi reales, și apoi mai există Bobby și, după el, Teddy. Vă spun că Kennedy trebuie să dispară."

În cadrul acelui grup iritat se afla un tînăr, urmărind în tăcere fiecare cuvînt și fiecare mișcare. Chiar în clipa în care vorbitorul și-a sfîrșit tirada, a văzut cum un membru important îi face un semn cu ochiul. S-a ridicat în liniște și s-a dus la locul din spatele fotoliului aceluia, care s-a întors și i-a șoptit cîteva cuvinte la ureche. Era tot ce avea nevoie să audă: „La toamnă, undeva în sud. Găsește o cale să scoți cît mai multe persoane cheie din oraș. Totul depinde de tine."

Exista decizia. Ea a fost rezultatul consensului nu numai al unei singure întîlniri, ci al mai multora. Cea prezentată a fost momentul culminant. Omul nostru era un profesionist abil. Cunoștea codurile, știa cum să le folosească și pe cine să cheme. Știa cu precizie cum să pună în

1 Anturajul clanului Kennedy. Familia Kennedy se trage dintr-un brutar irlandez emigrat în Statele Unite (n. trad.).
2 Tatăl lui Kennedy, Joseph P. Kennedy, fost ambasador al SUA în Regatul Unit al Marii Britanii (n. trad.).

mişcare şirul de evenimente. Mai ştia că cea mai importantă sarcină a sa era de a pune imediat la lucru un mic grup, format din cei mai buni oameni din lume, ca să creeze o poveste de acoperire şi o schemă diversionistă.

Se va ocupa de convocarea agentului „mecanicilor", care acţiona dintr-o ţară străină, şi va iniţia procedurile ce vor avea drept rezultat alegerea locului, conform uzanţei.

Nu va trebui să contacteze mai mult de trei persoane, care nu-l vor cunoaşte decît după un cod extrem de secret. Treaba lui era să discute cu Serviciul Secret, cu FBI-ul şi cu Pentagonul. La nevoie, avea să fie asistat la fiecare pas de CIA. Nu va raporta desfăşurarea lucrurilor „membrilor". Dacă va fi necesară o schimbare în plan, îl vor putea găsi ei. Din ziua aceea pînă pe 22 noiembrie 1963, planul s-a derulat fără piedici. Strategia Înaltei Cabale nu eşuează niciodată, deoarece membrii ei sînt deasupra tuturor. Chiar dacă ar eşua, nimeni nu i-ar putea acuza, nici pe ei, nici pe aliaţii lor.

La începutul cărţii am afirmat că lucrarea de faţă nu intenţionează să fie o istorie. Ea este o analiză a istoriei secrete a Statelor Unite de la Cel de-al Doilea Război Mondial pînă în prezent.

Mai important, subliniez că, în opinia mea, Dumnezeu nu dă cu zarul. Relaţiile umane şi cele ale naturii nu sînt hotărîte aleatoriu sau lăsate-n voia sorţii. Aţi avut prilejul ca, împreună cu mine, să călătoriţi înapoi în timp în acei ani şi să vă amintiţi că anul 1963 a marcat un moment major de cotitură în decursul acestui secol, deoarece în acel an elita puterii a trecut la acţiune spre a-l înlătura pe John F. Kennedy de la Casa Albă şi a lua cîrma Corabiei Statului în propriile mîini.

În plus, 1972 se prezintă ca un alt semnal de cotitură. Aduceţi-vă aminte de „Conferinţa despre perspectiva lumii industriale" de la Casa Albă din vremea lui Nixon şi de faptul că acei participanţi extrem de selecţi au dedicat trei zile dezbaterii subiectului „O privire asupra afacerilor din 1990". Asta se întîmpla în februarie 1972 şi, la finele acelor discuţii, Roy Ash, preşedintele de la Litton Industries îşi rostea semnificativa sa declaraţie în care schiţa eveni-

mentele ce s-au petrecut după douăzeci și treizeci de ani din acel moment.

Cuvintele sale au devenit astăzi realitate și nu se pot schimba. Aceasta este situația în lume acum, cînd ne apropiem de anul 2000. Există planuri majore, cum menționează David Rockefeller, și atunci cînd războiul din Vietnam, asasinarea președintelui Kennedy sau distrugerea unui avion de linie coreean sînt necesare, ele vor fi provocate și se vor petrece. Nu vor fi lăsate pe seama norocului sau în sarcina țintei nesigure a unui terorist solitar aflat la o fereastră de la al șaselea etaj al unei clădiri din Dallas. Așa stau lucrurile. Oamenii de succes planifică totul dinainte. Oamenii curajoși, ca Oliver Stone, fac filme ca *JFK*. Noi, ceilalți, sîntem victimele sau beneficiarii rezultatelor.

În aceeaşi serie va apărea:

SFÎRŞIT DE SECOL LA HAVANA

de

Jean-François Fogel

şi

Bertrand Rosenthal

Dacă socialismul este un arhipelag în derivă, insula patronată discreţionar de Castro îşi aşteaptă ora crepusculară. Însingurată pe drumul derutei depline, Cuba traficanţilor de droguri, a diplomaţiei şi a comerţului ilicit resimte marile schimbări de pe harta lumii – prăbuşirea Zidului Berlinului şi pulverizarea Uniunii Sovietice – ca pe tot atîtea atentate la fiinţa naţională. De la Havana la Moscova şi de la Miami la Washington, autorii cărţii rafinează analiza unuia dintre ultimele spaţii totalitare, unde visul de glorie iniţial agonizează în capcana propriei inconştienţe.

Tom CLANCY	• *Jocuri de putere*
	• *Cardinalul de la Kremlin*
Nelson DEMILLE	• *Odiseea lui Talbot*
	• *Coasta de aur*
	• *Catedrala*
	• *Spencerville*
William DIEHL	• *Ființa răului*
	• *Cameleonul*
	• *Calul thailandez*
	• *27*
	• *Huliganii*
Dominick DUNNE	• *Un anotimp în purgatoriu*
Paul ERDMAN	• *Ultimele zile ale Americii*
Colin FORBES	• *Crucea de foc*
	• *Navele fantomă*
	• *Obiectivul 5*
	• *Führerul și damnații*
Ernest K. GANN	• *Magistratul*
Thomas GIFFORD	• *Operațiunea Praetorian*
Charles GRANT	• *Dosarele X — Duhurile*
	• *Dosarele X — Vîrtejul*
John GRISHAM	• *Și vreme e ca să ucizi*
	• *Camera morții*
	• *Omul care aduce ploaia*
Laura HASTINGS	• *Secretul șoimului*
P.D. JAMES	• *O moarte ciudată*
	• *O meserie nepotrivită pentru o femeie*
	• *Planuri și dorințe*
	• *Moartea unui expert*
	• *Fiul omului*
John KATZENBACH	• *O cauză dreaptă*
	• *Ziua răfuielii*
Hans Hellmut KIRST	• *Noaptea generalilor*
Anthony MANCINI	• *Nașa*
Margaret MITCHELL	• *Insula pierdută*
	• *Pe aripile vîntului (2 vol.)*
Marcia MULLER	• *Trofee și lucruri moarte*
	• *Lupul din umbră*
Victor OSTROVSKY	• *Leul din Iudeea*
Ralph PETERS	• *Flăcări din cer*
Rosamunde PILCHER	• *Căutătorii de scoici*
	• *Septembrie*
	• *Caruselul*
Mario PUZO	• *Arena sumbră*
	• *Norocosul pelerin*
Anne RICE	• *Interviu cu un vampir*
Kenneth ROYCE	• *Dansul marionetelor*
	• *Președintele a murit*
David ROSENBAUM	• *Înțeleptul*
Lawrence SANDERS	• *Secretul lui McNally*
	• *Reversul medaliei*
	• *Păcate capitale*
	• *Norocul lui McNally*
John SAUL	• *Al doilea copil*
	• *Somnambulii*
	• *Întuneric*
	• *Chinuiește-i pe copii*
	• *Se arată furia oarbă*

Paul THEROUX • *Dublă personalitate*
Michael TOLKIN • *Jucătorul*
• *Printre morți*
Scott TUROW • *Presupus nevinovat*
• *Vinovăție dovedită*
• *Vină mărturisită*
Barbara VICTOR • *Coriander*
A.E. van VOGT • *Destinația Univers*
• *Cartea lui van Vogt*
Robert James WALLER • *Vals lent la Cedar Bend*
Joseph WAMBAUGH • *Nopțile fugarului*
• *Execuția*
• *Pînă la limită*
Michael WEAVER • *Impuls*
Herman WEISS • *Operațiunea Jessica*

COLECȚIA „PROZĂ ROMÂNĂ CONTEMPORANĂ"

Ioan-Mihai COCHINESCU • *Visul de iarnă al Isabellei*
Damian NECULA • *Sărbătoare continuă*
Cristian TEODORESCU • *Povestiri din lumea nouă*

COLECȚIA „RAO PENTRU COPII"

J.M. BARRIE • *Peter Pan în Grădina Kensington*
• *Peter Pan*
Charles DICKENS • *Un colind de Crăciun*
Kenneth GRAHAME • *Vîntul prin sălcii*
Erich KÄSTNER • *Emil și detectivii*
• *Secretul celor două fetițe*
Louis PERGAUD • *Războiul bumbilor*
P.L. TRAVERS • *Mary Poppins*
• *Mary Poppins se întoarce*
• *Mary Poppins deschide ușa*
• *Mary Poppins în Parc*
• *Mary Poppins pe Aleea Cireșilor*
• *Mary Poppins și Casa de Alături*

COLECȚIA „LOVE STORY"

Cheryl BIGGS • *Tradiții de familie*
Jaymi CRISTOL • *Trei dorințe*
Julie GARWOOD • *Johanna*
• *Castele*
Linda GUSS • *Anotimpuri*
Beth HENDERSON • *Dragoste și bogăție*
DeAnna TALCOTT • *Drumul spre celebritate*

NON-FICȚIUNE

Carlos CASTANEDA • *Cealaltă realitate*
• *Călătorie la Ixtlan*
• *Povestiri despre Putere*
Zlata FILIPOVIC • *Jurnalul Zlatei*
Sam & Chuck GIANCANA • *Trădarea*
Hans HOLZER • *Fereastră spre trecut*
Holger KERSTEN &
Elmar R. GRUBER • *Isus?*
Brian LANE & Wilfred GREGG • *Enciclopedia ucigașilor în serie*
Gérard MAJAX • *Magicienii*
Naomi OZANIEC • *Elemente de ceakra*
Martin PALMER • *Elemente de taoism*